

คำพิพากษาคำลพิเศษ

พุทธศักราช ๒๕๘๒

เรื่องกบฏ

สำนักหอสมุด

21.๕.๒517

05/10/2565

กรมโฆษณาการ

คำนำ

เนื่องด้วยกรมโฆษณาการได้พิจารณาเห็นว่า คำพิพากษาศาลพิเศษ พุทธศักราช ๒๔๘๒ เรื่อง กบฏนน เป็นคำพิพากษาที่มีความสำคัญในทางการเมืองของประเทศไทย อยู่เป็นอันมาก เพราะคำพิพากษานี้ได้เรียบเรียงขึ้นอย่างละเอียด แสดงบรรยายถึง เหตุการณ์ทางการเมืองภายใน ตั้งแต่เปลี่ยนแปลง การ ปลดกรงจาก ระบอบ ส้ม บุรณา ญาตีธิราชย์ มิวัฐธรรมานุชนเป็นต้นมาจนกระทั่งทุกวันนี้ คำพิพากษานี้จึงเป็นเอกสาร ที่มหัศจรรย์ยิ่ง ข้อเท็จจริงที่สำคัญต่าง ๆ ในทางการเมืองของประเทศไทยในระยะ ๘ ปีเศษมานี้ ได้มีกล่าวไว้ในคำพิพากษาศาลพิเศษนี้ด้วยความยุติธรรม สัมคอรที่ ประชาชาติไทยในระบอบรัฐธรรมนูจักพึงทราบไว้ ประกอบกับที่ ได้มีบุคคลเป็นจำนวนมากขอร้องมายังกรมโฆษณาการ ให้จัดพิมพ์ขึ้น ฉะนั้นกรมโฆษณาการจึงได้จัดพิมพ์ คำพิพากษาศาลพิเศษนี้ขึ้นเป็นเล่มออกจำหน่าย ด้วยราคาเพียงเล็กน้อย หวังว่า สัมคอรที่ เตนคนจะอ่านด้วยประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องการได้ตามสมควร

อนึ่ง เนื่องด้วยกรณีกบฏคราวนี้เป็นเหตุการณ์ที่สำคัญประการหนึ่ง กรม โฆษณาการจึงได้จัดพิมพ์เล่มนี้ขึ้นอีกเล่มหนึ่งต่างหาก เป็นเล่มที่หนึ่งของประวัติ ศาลฎีกาแห่งกรณีคราวนี้ โดยกำหนดจัดพิมพ์รวมบรรดาข่าวราชการและกรณีอื่น ที่เกี่ยวข้องของ พร้อมทั้งหลักฐานเอกสารที่สำคัญ กับรูปภาพบรรดาบุคคลใน คณะรัฐบาล รัฐบาลผู้แทนราษฎร และศาลพิเศษต่างประกอบไว้ด้วย ซึ่งกรมโฆษณาการ จะได้ประกาศให้ทราบอีกชั้นหนึ่งต่อไป

สำหรับคำพิพากษาศาลพิเศษที่จัดพิมพ์ขึ้น ทางราชการได้ส่งมอบโดยห้ามมิให้ โฆษณาหรือหรือห้ามขยักตอนใดชิ้นโฆษณาโดยเฉพาะ กรมโฆษณาการจึงขอทำขึ้น มา ณ ที่นี้ด้วย

กรมโฆษณาการ
๘ ธันวาคม ๒๔๘๒

คำพิพากษาศาลพิเศษ
ห้ามโฆษณา
หรือหยาบยกตนได้ขึ้นโฆษณา
โดยฉะเพาะ

สำนักหอสมุด

คำพิพากษา

คดีอาท ๑ ถึง ๓๕ พ.ศ. ๒๕๗๒

คดีแดงที่ ๑ ถึง ๓๕ พ.ศ. ๒๕๗๒

ศาลพิเศษ

วันที่ ๒๐ เดือน พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๗๒

ความอาญา

ระหว่าง

อัยการศาลพิเศษ

โจทก์

นายดี บุญตา

ที่ ๑

นายพันโท พระดำรงนธิก (จร กิ่งตวร)

ที่ ๒

จำเลย

ระหว่าง

อัยการศาลพิเศษ

โจทก์

นายร้อยโท ฉน เชนร ศาสดักษมน

ที่ ๓

นายตะมัย แจ่มตมรินทร์

ที่ ๒

จำเลย

นายมนต์ มติวงศ์

ที่ ๓

ระหว่าง

อัยการศาลพิเศษ

โจทก์

05/1 นายตามพวง พตนาดี

จำเลย

ระหว่าง	อัยการศาลพิเศษ	โจทก์
	นายพลโท พระยาเทพหัสดิน (ผาด เทพหัสดิน ณ อยุธยา)	ที่ ๑
	นายร้อยโทเผ่าพงษ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา	ที่ ๒
	นายตามสุดพันธ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา	ที่ ๓
	นายร้อยตรีบุญมาก กุฑริสังข์	ที่ ๔
	นายพันโท พระสุรธรรมชิต (อร กังสว)	ที่ ๕
	นายร้อยเอกคำอ บุญญเสวี	ที่ ๖

จำเลย

ระหว่าง	อัยการศาลพิเศษ	โจทก์
	นายร้อยเอก ทตวงภักดีกมลวิภาค (คุ้ม รัตนภาณ)	ที่ ๑
	นายร้อยเอก ชนประสิทธิ์รัตนวงศกมล (เตียม ทองศรีหงาน)	ที่ ๒
	นายร้อยเอกเพชร ศุภสวัสดิ์	ที่ ๓
	นายร้อยเอกชตอ เอมะศิริ	ที่ ๔
	นายร้อยโทเจียม เขียมคระนุช	ที่ ๕
	ทตวงศิริราชทรัพย์ (ไชย โมรภาณ)	ที่ ๖
	นายถนอม โภชนพันธ์	ที่ ๗
	จำยง (เลื่อน วิจิตรนบุตร์)	ที่ ๘
	นายทง ช่างชาญกต	ที่ ๙

จำเลย

ระหว่าง	อัยการศาลพิเศษ	โจทก์
	พระราชญาติรักษา (ประกอบ บนนาค)	จำเลย

ระหว่ง	อัยการศาลพิเศษ	โจทก์
	นายพันเอก หลวงงมทิทธิโยธี (ด้อย ยกคดีสาร)	ที่ ๑
	นายพันตรี ขุนชาติปัจฉิม (ชาติ นุตราชู)	ที่ ๒
	นายร้อยเอก ขุนรณมัยพิงาด (บุญรอด ไทยใหม่)	ที่ ๓
ระหว่ง	อัยการศาลพิเศษ	โจทก์
	พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร	ที่ ๑
	นายเพ็ญ เมืองพิภพ	ที่ ๒
ระหว่ง	อัยการพิเศษ	โจทก์
	นายพันตรี หม่อมเจ้าวงค์นรินทร์ เทวกุล	ที่ ๑
	นายร้อยตำรวจเอกน้อม เทวกุล	ที่ ๒
ระหว่ง	อัยการศาลพิเศษ	โจทก์
	นายพันเอก พระยาศรีศักดิ์เสนา (โตะ งามรพด)	จำเลย
ระหว่ง	อัยการศาลพิเศษ	โจทก์
	นายพันเอก หลวงชำนาญยุทธศิลป์ (เชย รมยะนันท์)	ที่ ๑
	นายร้อยเอก ขุนคดีพิตพดุนท์ (คดี สุนทรารชุน)	ที่ ๒
	นายพันตำรวจตรี ขุนนามนฤนาท (นาม ประดิษฐ์ฐานนท์)	ที่ ๓
	นายพันตรี หลวงไววิทย์าศร (เลี้ยงม ไฉวิทย์)	ที่ ๔
	นายพันตรี หลวงอภิภูนาตจนารก (สังข์ นาคะวณิช)	ที่ ๕

	อัยการศาลพิเศษ	โจทก์
ระหว่าง		
	พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ (ม.ร.ว. ประยูร อิศร์ศักดิ์)	ที่ ๑
	พระยาสุเทพภักดี (ดี สุเดชะ)	ที่ ๒
	พระอุทกนิภาภักดี (หอมจันทร์ สรวงสมบูรณ์)	ที่ ๓
	นายพันเอก พระดิถีเรืองเดชพล (แดง พันธประภาด)	ที่ ๔
	จ่านายสิบตำรวจจเนน เตศิราวดี	ที่ ๕
	นายร้อยเอก หุดงษ์ประจัญสิทธิการ (บัว สุเดชะ)	ที่ ๖
	นายโชติ คุ้มพันธ์	ที่ ๗
	หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล นวรัตน์	ที่ ๘
		จำเลย

	อัยการศาลพิเศษ	โจทก์
ระหว่าง		
	นายร้อยเอกจรัส สันทรภักดี	ที่ ๑
	นายร้อยโทแสง วัฒนระศิริ	ที่ ๒
	นายร้อยโทบุญดี โดกระแสง	ที่ ๓
	นายร้อยโทชัย เกษดินาว	ที่ ๔
	นายร้อยโทเสริม พุ่มทอง	ที่ ๕
		จำเลย

	อัยการศาลพิเศษ	โจทก์
ระหว่าง		
	พระยาวิชิตสรไกร (เยี่ยม รัชพานนท์)	ที่ ๑
	นายยี่นต วนจินยภาค	ที่ ๒
	อนันพันธ์ประศาสน์ (อู๊ด วงศ์กรฐ)	ที่ ๓
	นายถึปะ แสงไชย	ที่ ๔
		จำเลย

เรื่อง กบฏ

คณะกรรมการซึ่งมีนามข้างท้าย ได้พิจารณาคดีเสร็จแล้ว จึงประชุมพร้อมกันพินิจพิจารณาดังต่อไปนี้

คดีทั้ง ๓๔ จำนวนนี้ คัดได้พิจารณารวมกัน ๓๓ จำนวน แยกพิจารณา ๑ จำนวน แต่เป็นมรดกคดีเดียวกัน เพื่อสะดวก คัดวินิจฉัยพินิจพิจารณารวมกันทั้ง ๓๔ จำนวน

คดีทั้ง ๓๔ จำนวนนี้ โจทก์ฟ้องและยื่นคำร้องเพิ่มเติมฟ้องมีใจความต้องกันว่า นับตั้งแต่วันที่ ๒๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเริ่มเวลาที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากราชาธิปไตย

โดยมีพระมหากษัตริย์อยู่เห็นอภัยหมาย เป็นประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญเป็นต้นมา ได้มีบุคคลคณะหนึ่งประกอบด้วยข้าราชการทหาร, พวกรือน, ค่ายวอจ, และราษฎรบางคน ได้ล้มกบกันเป็นกบฏ

ต้องล้มผู้คนและคำสั่งตราขอ โดยเจตนาผิดรัฐธรรมนูญ เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยจากรวมอบรัฐธรรมนูญให้เป็นอย่างอื่น ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ คณะบุคคลดังกล่าวได้

ได้ขังข้าใช้กำลังยึดการปกครองจนถึงใช้อาวุธต่อสู้กับรัฐบาล ในที่ซึ่งรัฐบาลได้ใช้กำลังปราบปรามพวกกบฏพ่ายแพ้ไป และได้ทำการจับกุมพวกกบฏฟ้องร้องลงโทษไปแต่จกนี้

ที่หลบหนีไปอยู่นอกประเทศไทยก็มีที่ปรากฏหลักฐานมมุดแต่ยังไม่ได้ฟ้องร้องลงโทษ แต่เพียงพฤติการณ์แวดล้อมยังไม่ได้ทำการจับกุม

โดยพนักงานเจ้าหน้าที่สืบสวนเพื่อการกล่าวหาต่อไปก็มี ความทะนงองอาจของบุคคลคณะนั้นที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าวหาได้ยุติลงไม่

ยังคงดำเนินการกบฏอยู่เดิมโดยมีแผนการณ์หลายอย่าง เช่น เกิดภัยกบฏทหารและพวกรือนเพื่อใช้กำลังบังคับ, ตอบททำร้ายบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล, ต่อเจียดให้

เกิดแตกวิวาชน ในหมู่คณะรัฐบาลด้วยกัน ขย่งสั่งเสริมเกลี้ยกล่อมให้ข้าราชการทหาร, พวกรือน และราษฎรให้เกิดขัดขวางใจผิดต่อคณะรัฐบาล ทั้งนี้เพื่อสะดวก

ในการที่จะยึดอำนาจและเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยนั่นเอง เจ้าพนักงานค่ายวอจได้กระทำการจับกุมบุคคลคณะนี้ และได้จัดการฟ้องร้องต่อศาลหลายครั้งแล้ว

อาทิ เช่น เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ นายพุ่ม ทัพซ้ายทอง กับพวก ได้

สมัครกันใช้อำนาจขึ้นยิงนายพดด้วง หลวงพิบูลสงคราม ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ที่ของสนามหลวง และศาลยุติธรรมได้พิจารณา พิพากษาตั้งโทษไปแต่เป็นคน เพื่อให้แผนการอันกบฏเป็นไปดังเจตนาของบุคคลคณะ นั้น จำเลยในคดีนี้กับพวก ได้สมัครกันและแบ่งแยกหน้าที่ต่าง ๆ กันเพื่อกระทำการ กบฏ โดยเจตนาเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง และทำลายเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาล ให้เป็นไปตามแผนการของจำเลยแต่ละพวกดังกล่าวแต่ผู้ข้างตน กล่าวคือ

๑. เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ เวลากลางวัน นายดี บุญตา จำเลย ได้บังอาจใช้อำนาจขึ้นยิงนายพดด้วง หลวงพิบูลสงคราม ซึ่งในขณะนั้นเป็นรัฐมนตรีว่า การกระทรวงกลาโหม ภายในที่พักรวมทหารบางชื่อ อำเภอบางชื่อ จังหวัดพระนคร หลายนัด หากมีเหตุขัดด้วยมีขจัดขวาง กระดมนพที่นายดี ได้ยิงไปนั้นในถูกนายพดด้วง หลวงพิบูลสงคราม ต่อบนนายพันโท พระสุวรรณิชที่จำเลย กับนายพันตรี หลวงสงคราม วิจิตรณ ซึ่งคือผู้เจ้าพนักงานถูกยิงตาย ได้สมัครกันเป็นผู้ใช้ให้นายดี ยิงนายพดด้วง หลวงพิบูลสงครามดังกล่าวแล้ว

๒. ในระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ ถึงวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ นายร้อยโท ฤณเธร คาสะดกษมณี, นายตะมัย แจ่มสัมบูรณ์ และนายมนต์ มคิจัตร์ จำเลย มีหน้าที่กระเตรียมการระดมกำลังเพื่อใช้กำลังบังคับรัฐบาล และได้แสดง ความปรากฏแก่คนทั้งหลายให้เกิดการลุกหมนเกิดขึ้น หรือกระตั้งกระตั้งของ รัฐบาล ในตำบลและอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพระนคร และในวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ เวลากลางวัน นายร้อยโท ฤณเธร, นายตะมัย และนายมนต์ ได้ใช้ให้พันจ่าตรีทองดี จันทร์ทะโลหิต นำยาพิษ ได้ในอาหารให้นายพดด้วง หลวงพิบูลสงคราม รับประทาน หลวงพิบูลสงคราม กับ นางพิบูลสงคราม, นายนาวาโท หลวงยุทธศาสตร์ โกศล, นายนาวาอากาศตรี ชูรณนภากาศ, นายพันโท หลวงเดชเสนา, นายพันตรี หลวงประหารวิบูลย์ และนายร้อยเอกเผ่า ศวิยานนท์ ซึ่งร่วมรับประทานอาหารอยู่

คดียนน ได้รับประทานยาพิษนั้นเข้าไป มีอาการเจ็บป่วยเนื่องจากยาพิษซึ่งอาจเป็น อันตรายได้ หากแต่แพทย์ได้ทำการแก้ไขไว้ทัน นายพดตรี หดองพิบตสังครามกับ พวกที่รับประทานอาหารอยุ่คดียนนจึงไม่ต้งเกิดความตาย เหตุเกิดชนที่บ้านพักกรมทหาร บางซ้อ อำเภอคลองเตย จังหวัดพระนคร ก่อนคณนายมนได้เคยคอง โทษฐานปลดอม หนงล้อมาครงหนงแตว พนโทษยงไมเกิน ๕ ปี

๓. เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ นายคาบพวง พดนาถ จำเลย ได้ไป บอคนายยง ประไพศรี ซึ่งอยุ่ที่บ้านนายดีบโท เซอ จนนทรกร ให้ไปตักยงนายพดตรี หดองพิบตสังคราม ทตตาดศรียาน จังหวัดพระนคร ตามคำสั่งของนายพันตรี หดองราญรณภักศ ซึ่งคยตู่เจ้าพนกงานแตละตักยงตาย คยมาในอนที่ ๓๓ เดือนเดยวกัน เวตาคาคณ นายยงได้บฏบคกรไปตามคำสั่งของนายคาบพวง แตะหดองราญรณภักศ แตว หากแตมิเหตุลตู่ตยมาชตชววงเสย จึงทำการไมล้เร็ว โดยเจ้าพนกงานตารวด ทรามเรองแตะไต้ไปคยตักยงอยุ่ แตะนยยงกบพวกได้คยตู่เจ้าพนกงานหลบหนไป เจ้าพนกงานได้ลอกคคตามจับนายยง ๆ ได้คยตู่ตักเจ้าพนกงานยงตายทจหวคณนทบว

๔. ในระหวางเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๒ จนถึงเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓ นายพดโท พระยาเทพหัดดิน, นายร้อยโทเผ่าพงษ์ เทพหัดดิน ฌนอยรยา, นายคาบ ฌนตพนซ์ เทพหัดดิน ฌนอยรยา, นายร้อยตรีบุญมาก ฌนตหัดดิน, นายพนโท พระสร ฌนชิต แตะนายร้อยเอกคงด บญญเสยู จำเลย ได้เกิดยกล้อมทรวแตะพดเรือน เพอไซกาดงบงคบรัฐบาศ แตะได้จัดหลบคคตเพอตอมทำร่ายบคคตล้คคญในคณะ รัฐบาศ คยมาในอนที่ ๒๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ เวตาดางจัน นายร้อยโทเผ่าพงษ์, นายคาบฌนตพนซ์ แตะ นายร้อยตรีบุญมาก ได้มคบชวรูบพนพร้อมคยกระสุนให้แก นายชตต ฉายกระวี ททหนวคคคญกษัตริย เพอไปทำการตักยงนายพดตรี หดองพิบต สังคราม ที่ชงตู่พานมฆวพ จังหวัดพระนคร ในอนที่ ๒๕ เดือนเดยวกันน เวตาดางคณ นายชตต กับ นายคาบฌนตพนซ์ ไดเนาชวรูบพนชงบวรจกระสุนพร้อมแตวไปคย

ตั้งนายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม ณ สถานที่ตั้งถาวรแล้ว หากมีเหตุสุดวิสัยมาขวาง
 เดี่ยว โดยรัยนครคนทนายพลตรี หลวงพิบูลสงครามนี้ไปนั้นแต่เร็วมาก นายชตอ,
 จึงยังไม่ทัน ต่อมาระหว่างเดือนกันยายน ถึง พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ นายร้อยเอก
 คาว ได้ใช้ให้นายชั้น แซ่โจ้ว จักหาเงิน เพื่อทำการยิงนายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม
 กับพวกอีก แต่ นายชั้นไม่ดำเนินการจะจัดหากันรับจ้างยิงนายพลตรี หลวงพิบูลสงครามได้

๕. ในระหว่างวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ จนถึงวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ.
 ๒๔๘๓ นายร้อยเอกเพชร ศิวะสว่าง, นายร้อยเอกชตอ เอมะศิริ, นายร้อยโทเจียม
 เข้มมระนุช, หลวงศิริราชทรัพย์, นายถนอม โภชนพันธ์, จำยอง และนายทอง ช่างชาญกต
 จำเลย ได้ก่อคดีขึ้นจนกระบวนศาลให้ปรากฏต่อคนทั้งหลายว่า วัตถุประสงค์ของ
 เดี่ยวนี้ผู้รับราชการที่ ๗ ปกครองเพื่อครั้งเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชไม่ได้ และกล่าวต่อ
 ไปว่า คณะรัฐบาลดำเนินการปกครองไม่ในทางลัทธิเผด็จการ โดยคงในหลวง
 องค์แรก ๆ ขึ้นไว้เป็นเครื่องมอสำหรับเชิด นอกจากนั้นนายร้อยเอก หลวงศิริคัมภีร์ภัก,
 นายร้อยเอก ชนประสิทธิ์สินธุวาคม, นายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกชตอ และ
 นายร้อยโทเจียม จำเลย ได้เกลี้ยกล่อม หลวงพิบูลสงคราม ทางฝ่ายทหาร และเตรียม
 คำสั่งตราวุธไว้ ส่วนหลวงศิริราชทรัพย์, นายถนอม, จำยอง และนายทอง ได้เกลี้ย
 กล่อมหาพรรคพวกทางข้าราชการพลเรือนและราษฎรไว้ และชนประสิทธิ์สินธุวาคม
 ได้มีอาชีพสัตรีกันไว้ใส่ปลั่งในอาหาร เพื่อให้บุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลบริโศกให้
 ถึงซึ่งความตายอีก ก่อนคดีนี้นายทองเคยต้องโทษมาแล้ว ๘ ครั้ง มากระทำความผิดเช่น
 นี้ก็ยังหาเช็ดหลายไม่

๖. ระหว่างเดือนกันยายน ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๓ พระราชญาติภิกษา
 จำเลย ได้เกลี้ยกล่อม ชักชวนข้าราชการ และราษฎร ตามคำบดต่าง ๆ ในจังหวัด
 สัมพันธสงคราม และจังหวัดพระนคร ให้ระดมอาวุธไว้เป็นสมัครพรรคพวก และยุยง
 ประชาชนพลเมืองให้กระต้างกระเดื่องเกลี้ยกล่อมรัฐบาล เพื่อใช้กำจัดเขาขัดอำนาจ

เปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยจะเชิญเชิญสมเด็จพระปกเกล้าฯ หรือสมเด็จพระ
พระนครสวรรค์วงศ์ ให้เป็นพระมหากษัตริย์

๗. ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๖ ถึงวันที่ ๒๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลากลางวัน
และกลางคืน นายพันเอก หลวงมัทธาโยธ นายพันตรี ขนศึกปัจจุบัน และ
นายร้อยเอก ขุนรณมัยพิสาธ จำเลย ได้ชักชวนข้าราชการทหาร พลเรือนให้เป็น
สมัครพรรคพวกและตั้งมูลค่าตัวขอใจเพื่อจับบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล หรือใช้
กำลังทหาร ซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของหลวงมัทธาโยธ บังคับรัฐบาลเพื่อยึดอำนาจ
การปกครองแผ่นดิน เปลี่ยนแปลงราชประเพณี นอกจากนี้จำเลยยังช่วยเหลือ
ปลุกปั่นแผนการลับกบฏซึ่งปรากฏแก่บุคคลบางคนอีกด้วย

๘. ระหว่างวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ คือตั้งจนถึงวันที่ ๓๓ มกราคม
พ.ศ. ๒๔๗๓ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นชัชวาลนาทนต์ เจ้าโดย มีหน้าที่เกลี้ยกล่อม
หาพรรคพวกทั้งเจ้านาย ข้าราชการทหารและราษฎร มีพระปกเกล้าฯ กรมพระ
นครสวรรค์วงศ์ นายพันเอก พระยวทรวงศ์เสงี่ยมพรรคพวกไว้ และได้กระทำการ
ติดต่อหาเงินจากพวkJเจ้านายเพื่อเป็นกำลังทำลายล้างรัฐบาล นอกจากนี้ได้เป็นผู้คิด
วางแผนการณ ในการกระทำผิดจริง ทั้งได้ใช้ให้นายเพิ่ม เพื่อนพวkJ จำเลย
เกลี้ยกล่อมหาพรรคพวกอีกด้วย แล้วนายเพิ่มได้เกลี้ยกล่อมหาพรรคพวกตามคำสั่ง
ของกรมหมื่นชัชวาลนาทนต์ นอกจากนี้นายเพิ่มได้กล่าวต่อคนทั้งหลายว่า รัฐบาล
ที่เขาแต่พวกพ้องรับรองกับราษฎรว่าจะให้เสรีภาพกลายเป็นแล้วพวกไป และกล่าว
หาว่ารัฐบาลใช้ลทธิเผด็จการ เป็นการกระทำที่คนทั้งหลายเกิดความไม่มั่นคงรัฐบาล
ในหมู่ประชาชน ทั้งนี้เพื่อเปลี่ยนแปลงในรัฐบาลโดยใช้กำลังบังคับตามแผนการณ
ส่วนหนึ่ง ซึ่งวางใจแล้วที่จะเชิญพระปกเกล้าฯ ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ และให้
พระยาทรงสุรเดช เป็นนายกรัฐมนตรี

๙. นายพลตรี หม่อมเจ้าวงศ์นิรชร เทวกุล และนายร้อยตำรวจเอกหม่อม
 เทวกุลปต์ จำเลย ได้ให้ทรัพย์สินและกำลังความคิดทั้งกลางคืนได้ร้ายรัฐบาลเกตุย
 ก่อล้มล้างชนราษฎรให้กระต้างกระเดื่อง และให้ร่วมมือเปลี่ยนแปลงยึดอำนาจการ
 ปกครองในคราวกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ ตามคดีดำที่ ๑ ถึงที่ ๖๗/๒๔๗๖ ของศาลพิเศษ
 ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๖ นอกจากนี้ยังได้ร่วมมือให้ให้นายยัง
 ไปชักชวนนายพลตรี หาดวงพิบูลสงครามที่ตลาดศรียานุชิตด้วย

๑๐. ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๘ เป็นต้นมาจนถึงวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๘
 นายพันเอก พระยาสุรศักดิ์เสนา จำเลย ได้เกลยดล่อมทหาร พลเรือน และตั้งล้ม
 ก่อตั้งศาลตรวจโดยกลางจาง เวลตอนบ้านเมืองม่นองเหียงเหลือเกิน ทหารไม่อยู่
 ส่วนทหาร ย่นมือเข้ามาเกยวชองในถาวรปกครองบ้านเมือง ทำให้ม่นองกนพตักใหญ่
 บ้านเมืองที่ไม่ม่พระเจ้าอยหัวจจะเป็นอย่างไร พระยาสุรศักดิ์เสนา ม่ความประสงค์
 จะเชิญพระปกเกล้า ฯ มาครองราชสมบัติตามเดิม และแก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตรา
 โดยมิให้ทหารเกยวชองกับกรมเมอง ทหารจะเคลื่อนขบวนไปในที่ต่าง ๆ จะต้องได้
 รับพระบรมราชานุญาตจากพระเจ้าอยหัวเลยก่อน

๑๑. ระหว่างเดือนเมษายนถึงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ นายพันเอก
 หาดวงชำนาญยุทธศิลป์, นายร้อยเอก ขุนพลพลพฤษก์, นายพันตำรวจตรี ขุน
 นามนฤนาท, นายพันตรี หาดวงไววิทยาศร์ และนายพันตรี หาดวงอภิบาลภูวนารถ
 จำเลย ได้เกลยดล่อมข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือน และราษฎร ทั้งเตรียม
 หารศาลตรวจไว้เป็นกำลังเพื่อยึดอำนาจการปกครอง ทำลายต่างรัฐบาล ม่จุดประสงค์
 จะเชิญเชิญพระปกเกล้า ฯ ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ และให้พระยาทรงสุรเดช เป็น
 นายกรัฐมนตรี และได้ก่ด้างต่อประชาชนว่า คณะรัฐบาลนี้เป็นคอมมิวนิสต์
 นอกจากนี้ได้ล้มคบร่วมคิดกับนายพันโท หาดวงรัตนดิทธิพิชัย, นายพันเอก พระยา
 ฤทธิชัยคนเฒ่า ๒๕๖๕ นายพันตรี หาดวงจรณสุฤษ, นายพิทย ผลิตเคมี (นายพันตำรวจเอก

พระยาธรรมานุเบกษา) กับพวกให้นายพุ่ม ทิมซ้ายทอง ยิงนายพดด้วง หาดวงพิบูล
สงคราม เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ ณ ที่ท้องถ้ำนามหาดวง จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

๑๒. ในคราวเกิดกบฏเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ และต่อ ๆ มาพระยา
อุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์, พระยาสุเทพภักดี, พระยาพิชัยภาคภักดี, นายพันเอก พระดิถี
เรืองเดชพล และเจ้านายสืบตำราวดเมิน เด็ดวิชา จำเลย ได้ระดมกำลังเพื่อช่วยเหลือ
ทำการกบฏในครั้งนั้นด้วย นอกจากนั้นยังกล่าวคดีด้วยรัฐบาลเพื่อให้ประชาชนขาดความ
จงรักภักดี หรือทิ่มแทงเกียรติของรัฐบาล อันเป็นเหตุระงับที่ให้เกิดความปั่นป่วนกระด้าง
กระเดื่องในหมู่ประชาชนถึงกับจะก่อความไม่สงบขึ้นในแผ่นดิน ช่วยปกปิดเหตุการณ์
ซึ่งรู้อยู่ว่าจะมีการกบฏเกิดขึ้นในอนาคตความไปซึ่งเร็วขงเร็วยตามที่ถูกหมายบังคับได้ และใน
ระหว่างปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๘ ถึงวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ จำเลยทั้ง ๕
คนตั้งกบฏแถวข้างต้นกับ ร.อ. หลวงประจักษ์สิทธิการ, นายโชติ คุ้มพันธ์ และ
หม่อมราชวงศ์ นิมิตมงคล นอวรัตน์ จำเลย ได้เขียนบทประพันธ์สนับสนุนตั้งเสรีมณฑล
คอมมิวนิสต์ และเขียนบทประพันธ์กับกล่าวดุด่าจลาจลด้วยจากคดีด้วยรัฐบาล นอกจากนั้น
ได้ชักชวนผู้คนกระเตรียมตั้งสมภารตั้ง กิจประทุษร้ายมคบคิดสำคัญในรัฐบาล สำหรับ
หม่อมราชวงศ์ นิมิตมงคล เคยต้องโทษฐานกบฏมาครั้งหนึ่งแล้ว พันโทสมาแล้ว
กลับมาก่อทำความผิดซ้ำอีก หาเขตหลบไม่

๑๓. ระหว่างวันที่ ๓ เมษายน ถึงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ นาย
ร้อยเอกจรัส สุนทรภักดี, นายร้อยโทแดง จันณะศิริ, นายร้อยโทบุญดื้อ โตกระแด่
นายร้อยโทลัย เกษจินดา และนายร้อยโทเสริม พุ่มทอง จำเลย ได้ร่วมมือกันจะ
ประหารคนสำคัญในคณะรัฐบาลหลายท่าน และยังได้ห้ามบุคคลอื่นเพื่อทำการประหาร
บุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลตามแผนการณ์ที่วางไว้ กล่าวคือ เมื่อคราวเจ้าพระยาศรี
ธรรมมาธิบดี กับนายนาจาเอก หาดวงจ่างนาจาสวัสดิ์ ร.น. เดินทางไปต่างประเทศ

เพื่อเชิญพระปกเกล้าฯ กลับเมืองไทยนั้น จำเลยได้เตรียมการจะลงมือประหาร
 ด้วยตนเอง และได้จับคุกคณบดีซึ่งเป็นพรรคพวกให้ทำการประหารบุคคลสำคัญ
 ในคณะรัฐบาล เช่น นายพดด้วง หาดวงพิบูลสงคราม นายพันตำรวจเอก หาดวงอุด
 เศรษฐ์ และหาดวงประดิษฐ์มนูธรรม ที่สถานีรถไฟหัวลำโพง หากมีเหตุสุดวิสัยมา
 ขัดขวางเสียจึงไม่ได้กระทำการดังกล่าวแล้ว ต่อมาในคราวม็อบของรัฐธรรมนูญ
 ได้เตรียมการที่จะประหาร และได้จับคุกคณบดีเพื่อกระทำการประหารบุคคลสำคัญใน
 คณะรัฐบาลตามที่ได้ระบายนไว้ในข้างต้น ททของชื่อนามหาดวง และทวงสัญญากรมย อัก
 เต็มเหตุสุดวิสัยมาขัดขวางเสียจึงมิได้ลงมือกระทำการ ต่อมาวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์
 พ.ศ. ๒๔๗๗ เมื่อเวลาต่างวัน จำเลยได้ร่วมมือกับหาดวงรังสิตพิชัย พระยาอุทติ
 ชัยเกษย์ หาดวงวรณัฐชย, นายพิชัย นิตเตมีย์ กับพวก ใช้ให้นายพุ่ม พันสายทอง
 ยิงนายพดด้วง หาดวงพิบูลสงคราม ที่ท้องสนามหลวงมีบาดเจ็บลำหัด นอกจากนี้
 ยังได้เกลี้ยกล่อมหาพรรคพวกข้าราชการทหาร ตำรวจ พลเรือน และราษฎร เพื่อ
 ยึดอำนาจการปกครองทำลายต่างรัฐบาลแล้วจะได้เชิญพระปกเกล้าฯ ขึ้นเป็นพระมหา
 กษัตริย์ และให้พระยาทรงสุรเดช เป็นนายกรัฐมนตรี และจำเลยยังได้กล่าว
 ต่อประชาชนว่า คณะรัฐบาลปกครองไปในทางดีทิศคอมมิวนิสต์ โดยเจตนาที่จะ
 ให้เกิดความคดโกงในหัวรัฐบาลในหมู่ประชาชน และให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรัฐบาล
 โดยใช้กำลังบังคับและทำร้าย

๑๔. ในคราวกบฏเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ พระยาวิจิตรโกกร จำเลยได้
 เตรียมกำลังทหารเพื่อสมคบกับกบฏในคราวนั้น โดยพระยาวิจิตรโกกร ได้สั่งให้
 มีการระดมพลทั้งหอดชยนาทและกล้าจ้อยคำว่า รัฐบาลเห็นจะอยู่ระคราวนี้ อัน
 เป็นปฏิปักษ์ต่อคำสั่งการณของรัฐบาล เป็นการ โหม้ใจให้เกิดกบฏต่อประชาชนให้
 หมกคความเลื่อมใสในคณะรัฐบาล ต่อมาในระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ จน
 ถึงวันตุลาคม ๒๕๖๖ พระยาวิจิตรโกกร นายยันต์ วิจิตรฉายภาค ขุนนิพนธ์ประคำสั่น และ

นายเป๊ะ แสงไชย จำเลย ได้ใช้บุคคลผู้มั่งมีให้ประหารบุคคลในคณะรัฐบาลหลายท่าน เช่น นายพดด้วง หลวงพิบูลสงคราม, นายพดด้วง พระยาพหลพลพยุหเสนา หลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นต้น หากแต่มีเหตุลี้ภัยมาขัดขวางเสีย โดยในระหว่างนั้น นายพดด้วง หลวงพิบูลสงคราม ได้ถูกนายตั้งซึ่งเป็นพวกไอ้ฮ่าวยิงเสียก่อน

โจทก์ขอให้ตั้งโทษจำเลยตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๓๐๓, ๓๐๒, ๓๐๔ (ที่แก้ไขแล้ว) ๒๔๘, ๒๕๐, ๒๐, ๒๓, ๒๔, ๒๕. เงินค่าคดี ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๓๓, ๓๒, ๑๓ ไม่ได้ขอให้ตั้งโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๒๔๘ ด้วย

นอกจากนี้โจทก์ขอให้ตั้งโทษจำเลยเพิ่มจากที่กล่าวแล้วข้างต้นอีก คือ

ก. คดีดำที่ ๒, ๖, ๘, ๑๕ ขอให้ตั้งโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๓๘๘

ข. คดีดำที่ ๒, ๖, ๓๐, ๓๔ ขอให้ตั้งโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๒๐๐

ค. คดีดำที่ ๖, ๘ ขอให้ตั้งโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๓๗๔

ง. คดีดำที่ ๖ ขอให้ตั้งโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๓๘๘

จ. คดีดำที่ ๑๒ ขอให้ตั้งโทษตามพระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๗๖ มาตรา ๔

ฉ. จำเลยในทุกคดี เงินค่าคดีดำที่ ๖, ๘, ๑๔ โจทก์ได้ขอให้ตั้งโทษจำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา ๓๘, ๓๙, ๕๒

อนึ่ง โจทก์ขอให้เพิ่มโทษนายมณี และนายทอง ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๘๒ ห้ามมรชาของคหบดีมตคต ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๗๓

ก่อนให้การนายรัชโย เจริญ เขียมตะนุช จำเลย ได้ถึงแก่ความตาย คดี ส่วนตัวของจำเลยนั้นเป็นอันระงับไปตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๗๗ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๘ (๓)

นายตั้งฯ เสด็จให้การว่า ตามฉันทฉลวจิตกักถ่วงหานั้น ได้ใช้ชาวอุษบัพก
 ยิงนายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม ๒ นัด เพราะเมาสู่รา ไม่มีสาเหตุอะไรและไม่มี
 ใครใช้ให้ยิง จำเลยทุกคนนอกจากนายตั้งให้การปฏิเสธตลอดข้อหา พระยาวิชิตสรไกร
 ให้การคัดค้านอำนาจศาลคือไปว่า ความผิดฐานกบฏตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล
 พิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๖ นั้น หาได้อยู่ในข่ายอำนาจศาลตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล
 พิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๓ ไม่ ส่วนข้อเคยต้องโทษ นายมนต์ มัตวตร, นายทอง ช่างชาญกต
 และหม่อมราชวงศ์มนต์มงคล นวรัตน จนดยทง ๓ รมบวจริง

ข้อคัดค้านของพระยาวิชิตสรไกร จำเลย ละพงได้เพียงไรหรือไม่เห็น
 ว่าเต็มได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๖ ในคำปรารภแห่งพระราช
 บัญญัติดังกล่าวว่า “เนื่องจากมีการกบฏและจลาจลเกิดขึ้น เป็นควรสมควรที่จะ
 ต้องตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีในกรณี” และในมาตรา ๔ บัญญัติว่า
 “ให้ตั้งศาลพิเศษขึ้นศาลหนึ่ง มีอำนาจพิจารณาพิพากษามรรดาคดีที่เกี่ยวกับการ
 กบฏและจลาจลครั้งนั้น” ต่อมาโดยมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๖
 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๗๗ ขยายอำนาจศาลที่ได้ตั้งขึ้นแล้วนั้นออกไปอีก โดย
 มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ให้ศาลพิเศษซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ
 พ.ศ. ๒๔๗๖ มีอำนาจพิจารณาพิพากษามรรดาคดีอาญาเกี่ยวกับความผิดฐานกบฏและ
 ก่อการจลาจล ที่ได้เกิดขึ้นต่อมากจากการกบฏและจลาจลเมื่อคราวเดือนตุลาคม
 พ.ศ. ๒๔๗๖ จนกระทั่งวันประกาศใช้พระราชบัญญัติ” แต่ในคำปรารภแห่งพระ
 ราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๓ กล่าวไว้ถ้อย ๆ ว่า “เนื่องจากได้มีการ
 กระทำความผิดกฎหมาย เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและเปลี่ยนแปลง
 รัฐบาลด้วยใช้กำลังบังคับ เป็นการสมควรที่จะต้องตั้งศาลพิเศษขึ้นพิจารณาพิพากษา
 คดีในกรณี” และมาตรา ๔ กับบัญญัติไว้ถ้อย ๆ เช่นเดียวกันว่า “ให้ตั้งศาล
 พิเศษขึ้นศาลหนึ่ง มีอำนาจพิจารณาพิพากษามรรดาคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ฐานกบฏเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลด้วยใช้กำลัง
 บังคับ” ไม่มีข้อความจำกัดบทบัญญัติไว้ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติออก ๒ ฉบับ
 ที่กล่าวถึงข้างต้นนั้น ศาลจึงเห็นว่าบรรดาความผิดฐานกบฏเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลง
 ระบอบการปกครอง และเปลี่ยนแปลงรัฐบาลด้วยใช้กำลังบังคับที่ใดเกิดขึ้นก่อนอันใช้
 พุทธราชบัญญัติจำกัดศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๑ และยังมีได้ฟ้องร้องต่อศาลพิเศษที่
 ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจำกัดศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๐ และพระราชบัญญัติจำกัด
 ศาลพิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๑ แก่โจทก์เดิม พ.ศ. ๒๔๗๗ นั้น ศาลทรงได้ซึ่งอำนาจ
 จะพิจารณาพิพากษา ข้อคดีของพระยาภิรมย์ภักดี โจทก์จำเลยจึงฟังไม่ขึ้น

ก่อนที่จะพิจารณาพิพากษาข้อคดีโจทก์จริง เป็นการสมควรที่จะหยิบยก
 พฤติการณ์บางประการ ดังแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลง ระบอบการปกครอง ขึ้นมา
 ก่อร่าง เพื่อจะได้เอามารวมกับทางพิจารณา จะกระทำให้อ้อเท็จจริงในคดี
 กระทั่งยังชน ความชอบปรวักฎจากกฤษฎีกาของนายพลตรี พระยาพหลพลพยุหเสนา,
 นายพลเรือตรี หลวงสินธุสงครามชัย ร.น., นายนาวาเอก หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น.,
 นายพันเอก หลวงเสรีเวียงยุทธ, หลวงนฤเบศร์มานิต, หลวงประดิษฐมนูธรรม, นาย
 พันโท ประยูร ภมรมนตรี, นายสงวน ศตารักษ์, นายพันตรีวราจโท ชนตรีศราร
 และนายพันตรี ชนตรีรัตนการ พะยาน โฉมกวด

ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น หลวงประดิษฐ
 มนูธรรม เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน, นายพลตรี พระยาพหลพลพยุหเสนา, นายพันเอก
 พระยาทรงสุรเดช, นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์, นายพันเอก พระประศาสน์พทยา
 ยุทธ, นายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม และนายร้อยเอก หลวงทัศนัยนิคมศักดิ์ เป็น
 หัวหน้าฝ่ายทหารบก นายพลเรือตรี หลวงสินธุสงครามชัย ร.น. เป็นหัวหน้าฝ่าย
 ทหารเรือ หัวหน้ากต่างแถวได้ประชุมกันถึงเรื่องที่จะยึดอำนาจการปกครอง แต่
 พระยาฤทธิอัคเนย์เป็นผู้ที่ใจคอไม่แน่นอน ได้เข้าประชุมด้วยครั้งเดียว ภายหลัง

หลักเตียงไม่ไปประชุม หัวหน้าผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงตั้งง่าแล้ว ได้แยกกันเป็น
 สาย ๆ ในสายหนึ่ง ๆ มีพรรคพวกอีกหลายคน และเพราะสายของพระยาทรงสุรเดช
 มีหลวงชำนาญยุทธศิลป์, หลวงวรณัฏฐิพิชัย อาจารย์และครูของโรงเรียนนายร้อย
 ที่เป็นเหล่าทหารราบโดยมาก ส่วนสายของหลวงพิบูลสงครามนั้น มีนายทหาร
 เหล่าเสนาธิการและเหล่าทหารปืนใหญ่โดยมาก ก่อนที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 ได้ประชุมกันถึงเรื่องที่จะยึดอำนาจทหารเหล่าใดก่อน ในขณะพระยาทรงสุรเดช
 กับหลวงพิบูลสงคราม มีความเห็นแตกต่างกัน เวลานั้น พระยาฤทธิโชคไชย เป็นผู้
 บังคับการกรมทหารปืนใหญ่อยู่ก่อน จะตกลงกันว่าจะยึดปืนใหญ่ไว้ก่อน ก็อย่า
 ให้พระยาฤทธิโชคไชยพูด ถึงตอนตกลงกันที่จะเข้าทำการยึดอำนาจการปกครอง ก็
 ให้บังคับเอาปืนใหญ่และรถยนครตากับปืนใหญ่ที่พระยาฤทธิโชคไชยคนเดียว

เมื่อยุทธนาการปกครองแล้ว คณะผู้ก่อการได้ขอพระราชทานรัฐธรรมนุญ
 ชั่วคราว เมื่อได้รับพระราชทานแล้ว ผู้ก่อการฝ่ายพลเรือนได้ได้ออกขอให้พระยามโน
 ปกรณนิติธาดา เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร ทั้งนี้เห็นว่า พระยามโนปกรณนิติ
 ธาดาเคยปรารภมาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองว่า ไม่ชอบระบอบการปกครอง
 ราชาธิปไตย ประกอบด้วยพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นผู้พิทักษ์ดวงในระหว่าง
 ชาวต่างประเทศ และสนิทสนมกับพระปกเกล้า ๆ จะได้ทำการเพื่อสัมพันธไมตรีระหว่าง
 คณะผู้ก่อการกับพระปกเกล้า ๆ ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จะได้ช่วยกันบริหารราชการ
 แผ่นดินให้เป็นไปโดยราบรื่น ส่วนพระยาพหลพลพยุหเสนา นั้น ได้ได้ออกขอให้
 พระองค์เจ้าบรมวงศ์ เป็นอธิบดีมหาเสนาบดี คือ ประธานคณะกรรมการราษฎร แต่
 ที่ประชุมส่วนมากไม่เห็นชอบด้วย เกรงว่า พระองค์เจ้าบรมวงศ์จะปกครองไปใน
 ทางแบบเผด็จการ ผู้ที่ประชุมส่วนมากจึงได้เลือกพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็น
 ประธาน คณะกรรมการราษฎร ๆ นั้น เทียบเท่ากับ ตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ทุกวัน
 พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้รับตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการทหารบก พระยาทรงสุรเดช

เป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบกฝ่ายยุทธการ เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ราว ๓
 เดือน หาดวงษ์อำนาจยุทธศิลป์, หาดวงษ์รังษิทธิพิชัย และผู้บังคับกองพันของเหล่า
 ทหารม้า, เหล่าทหารปืนใหญ่, เหล่าทหารสื่อสาร ได้ตอบประชุมกันที่คอกทหาร
 วงปารุสก์วัน เพื่อเปลี่ยนแปลงโครงการของกองทัพบก โดยมีให้พระยาห
 ทพยเสนา ภูเห็นด้วย ในระหว่าวันหนึ่งพระยาหทยพยเสนา ดงไปรับแขกสน
 ดางได้มานทหารยามไป เสร็จราชการรีบแขกแล้วจะกลับขึ้นไปข้างบน ทหารยาม
 คนหนึ่งได้ทาทาเตรียมแท่งไม้ยอมให้ชน พระยาหทยพยเสนา จึงคะไถนร้องเรียก
 ให้พระยาทรงสุรเดชมาต พระยาทรงสุรเดชบอกกล่าวทหารไม่รู้จักผู้บังคับบัญชา การ
 ที่ทหารยามคนนั้นกระทำเช่นนั้น เขาใจความเป็นคำสั่งของพระยาทรงสุรเดช จะคิดแย่ง
 อำนาจจากพระยาหทยพยเสนา ต่อมาราว ๓ เดือนพระยาทรงสุรเดชจะเอาหาดวง
 ษ์พิบูลสงคราม ซึ่งเวลานั้นเป็นนายทหารปืนใหญ่ไปอยู่ในตำแหน่งผู้ช่วยรบ ซึ่งไม่มี
 หน้าที่บังคับบัญชาควบคุมกำลังทหาร หาดวงษ์พิบูลสงครามทราญเรื่องเขาจึงไปตอบ
 ถามถึงเหตุผลว่าทำไมจึงจะย้ายไปอยู่ในตำแหน่งผู้ช่วยรบ แต่ทหารยามได้เอาดาบ
 ปัดตายบนถนนไว้ ขณะนั้นพระยาทรงสุรเดชชกชยทนนด้วย ได้มีผู้คัดค้านการที่
 จะย้ายหาดวงษ์พิบูลสงคราม จึงกระทำไปไม่สำเร็จ ดังนั้นนายทหารที่เบ้นพวก
 ของหาดวงษ์พิบูลสงครามก็จะเข้าไปบรรจุในตำแหน่งที่ไม่ได้ควบคุมกำลังทหาร และ
 ย้ายไปที่อื่น แต่เดอนายทหารที่เบ้นพวกของพระยาทรงสุรเดชบรรจุควบคุมแทน
 การที่พระยาทรงสุรเดชกับพวกกระทำเช่นนั้นแต่ตั้งฉวา พระยาทรงสุรเดชจะคุมอำนาจ
 ทหารไว้ฝ่ายเดียว บนทอนอำนาจการปกครองของทหารซึ่ง หาดวงษ์พิบูลสงคราม
 และพวกที่ไดควบคุมอยู่นั้นให้หมดสิ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์เกี่ยวแก่การเมือง
 ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป คงแต่นมาพระยาทรงสุรเดชกับหาดวงษ์พิบูลสงคราม ก็ไม่ถูก
 กันเรื่อย ๆ มา

พระยามโนปกรณนิติชาตาได้เป็นกรรมการในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร
 อยู่ด้วยคนหนึ่ง และมีหน้าที่ติดต่อกับพระปกเกล้า ฯ ในเรื่องการร่างรัฐธรรมนูญ
 ฉบับถาวรด้วย แต่ร่างรัฐธรรมนูญนั้น ความเห็นของพระปกเกล้า ฯ กับคณะ
 ผู้ก่อการแตกต่างกันบ้างบางประการ ก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร พระยา
 มโนปกรณนิติชาตา ได้มอบหมายให้หลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นผู้ร่างเค้าโครงการ
 เศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น ในการที่จะยกร่างเค้าโครงการนี้ เศรษฐกิจนั้น พระยา
 มโนปกรณนิติชาตา, พระยาราชวังสัน, พระยาศรัวิสารวาจา, หลวงประดิษฐมนูธรรม
 ได้ปรึกษากันหรือกันหลายหนหลายครั้ง โดยหลวงประดิษฐมนูธรรม เสนอว่า ในการ
 ที่จะบริหารราชการแผ่นดินต่อไปนั้น จะต้องช่วยเหลือราษฎรในทางเศรษฐกิจก่อน
 แต่ราษฎรของราชอาณาจักรให้รัฐบาลเป็นผู้ทำ พระยามโนปกรณนิติชาตา, พระยา
 ศรัวิสารวาจาและพระยาราชวังสัน ไม่ได้โต้แย้ง แต่แสดงความพอใจในหลักการ
 ของหลวงประดิษฐมนูธรรม ที่เสนอให้ทราบนั้น ต่อมาพระยามโนปกรณนิติชาตา
 ได้บอกกับหลวงประดิษฐมนูธรรมว่า พระปกเกล้า ฯ ให้ไปเฝ้าพร้อมด้วยพระยา
 พหลพลพยุหเสนา แล้วพระปกเกล้า ฯ ได้รับสั่งถึงเศรษฐกิจของบ้านเมือง และ
 ถามความเห็นของหลวงประดิษฐมนูธรรมว่ามีอะไรบ้าง หลวงประดิษฐมนูธรรม
 ได้กราบทูลตามแนวที่ได้เคยปรึกษากันหรือกับพระยามโนปกรณนิติชาตา พระยาศรั
 วิสารวาจาและพระยาราชวังสัน มาแต่ก่อน พระปกเกล้า ฯ รับสั่งชมเชยเห็นชอบด้วย
 และรับสั่งต่อไปว่า พระองค์ท่านชอบแบบโซเซียลลิสต์ และพระองค์ท่านเองก็เป็น
 โซเซียลลิสต์ จึงรับสั่งให้หลวงประดิษฐมนูธรรมไปจัดการเขียนโครงการขึ้น
 ครั้งแรกหลวงประดิษฐมนูธรรม ยังมีไม่ได้เขียนโครงการนี้เศรษฐกิจ ต่อมาพระยา
 มโนปกรณนิติชาตาได้ เร่งเร้าให้หลวงประดิษฐมนูธรรมเขียน โดยอ้างว่าพระ
 ปกเกล้า ฯ พอพระทัย หลวงประดิษฐมนูธรรมจึงได้เขียนเค้าโครงการนี้เศรษฐกิจ
 ขึ้น เหตุที่ยังไม่ได้เขียนเพราะมีงานร้อนที่จำต้องอยู่มาก เช่นทำการร่างรัฐธรรมนูญ

คณะมนตรี เมื่อร่างโครงการเศรษฐกิจเสร็จแล้ว ก็ได้จัดพิมพ์แจกจ่ายกัน
 ในหมู่ผู้ก่อการและคณะกรรมการราษฎร การที่แจกผู้ก่อการนั้นก็เพื่อให้เขาไปอ่าน
 ก่อนว่าจะมีความเห็นชอบด้วยหรือไม่ การที่แจกคณะกรรมการราษฎรก็เพราะเรื่อง
 จะเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการราษฎร เพื่อให้โอกาสกรรมการราษฎรได้อ่านเสีย
 ก่อน ถ้าไม่เห็นชอบด้วยแต่มีเหตุผลก็ว่า ก็จะยอมตามความเห็นส่วนมาก
 และขอแก้ไขได้ เมื่อแจกไปแล้วพระยามโนปกรณนิติธาดาไม่เห็นด้วย อ้างว่า
 ได้ไปเล่าพระปกเกล้าฯ มาแล้ว พระปกเกล้าฯ ก็ไม่เห็นด้วย หลวงประดิษฐมนูธรรม
 ไม่เชื่อ จึงขอให้มีการประชุมทวนของกิจการครั้งเสียก่อน เพื่อจะอธิบายให้ที่ประชุม
 ฟังและทราบ พระยามโนปกรณนิติธาดาได้ขอร้องให้หม่อมเจ้าถนัดกรบรรณาการ
 บรรณาการ ซึ่งมีความรู้ในทางเศรษฐกิจเข้าร่วมด้วย ที่ประชุมก็ยอม ผลของ
 ประชุมมีความเห็นไม่ตรงกัน แยกออกเป็น ๒ ฝ่าย ๆ หนึ่งเห็นด้วยกับเค้าโครงการ
 เศรษฐกิจ อีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วย ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยนั้น พระยาทรงสุรเดช
 พระยามโนปกรณนิติธาดา และพระยาศิวสารวาจา ต่อมาได้มีการประชุมเค้าโครง
 การเศรษฐกิจในระหว่างผู้ก่อการอีก พระยาทรงสุรเดชและผู้ก่อการบางคนมีความ
 เห็นแย้งกับเค้าโครงการเศรษฐกิจ และในเรื่องนี้พระยาทรงสุรเดชได้ประชุมนาย
 ทหารบอก ว่า หลวงประดิษฐมนูธรรมเป็นคนมีฉันท
 การประชุมเค้าโครงการเศรษฐกิจในครั้งแรกนั้น อ้างเหตุผลว่าจะทำไปตาม
 เค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นไม่ได้ เมื่อได้ไต่แยงกันมาดังนี้ จึงอ้างว่าเป็นลทธิคอม
 มินิสต์ ก่อนร่างโครงการนี้ หลวงประดิษฐมนูธรรมได้เข้าเฝ้าพระปกเกล้าฯ
 อยู่ ๒ ชั่วโมง ได้กราบทูลถึงเค้าโครงการที่จะร่างขึ้นนั้นโดยชัดแจ้ง พระปกเกล้าฯ
 มิได้รับสั่งว่าเป็นลทธิคอมมินิสต์ เมื่อที่ประชุมส่วนมากไม่เห็นด้วยตามเค้าโครงการ
 เศรษฐกิจนั้นแล้ว หลวงประดิษฐมนูธรรม ก็ได้คิดที่จะดำเนินตามเค้าโครงการ
 เศรษฐกิจนั้นต่อไป และได้พูดในที่ประชุมว่า เมื่อไม่เห็นด้วยหลวงประดิษฐมนูธรรม

ก็จะขอลาออก เหตุการณ์ได้ปรากฏต่อไปว่า เค้าโครงการเศรษฐกิจที่หลวง
ประดิษฐมนูธรรมทำขึ้นนั้น เป็นอบายของพระยามโนปกรณนิติธาดา กับพวก ให้
กระทำขึ้นแล้วนำไปถวายพระปกเกล้า ฯ ก่อนที่จะถวายพระปกเกล้า ฯ พระยา
มโนปกรณนิติธาดาได้คัดลอกเอาร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม
เฉพาะที่เห็นด้วยนำไปถวายพระปกเกล้า ฯ ว่าเป็นร่างของพวกตนพร้อมกับร่างเค้า
โครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม แต่พระยามโนปกรณนิติธาดา
กับพวกได้ทำพระราชวิจารณ์ต่อนี้เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม
ว่าไม่เหมาะสำหรับประเทศไทยและเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่ให้พระปกเกล้า ฯ
ลงพระนาม ในระหว่างที่ประชุมกันถึงเรื่องเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ
มนูธรรมกดี ในระหว่างที่นำเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม
ขึ้นถวายพระปกเกล้า ฯ คัดลอกจนพระราชวิจารณ์กดี พระยาพหลพลพยุหเสนา ไป
เสี้ยต่างจังหวัด เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนา กลับจากภาคอีสานและจังหวัดราชบุรี
แล้ว จึงได้ทราบถึงเรื่องที่ไม่ปรองดองกันนี้ พระยาพหลพลพยุหเสนา จึงได้พยายาม
หาหนทางที่จะปรองดองกันใหม่ และเสนอว่าเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวง
ประดิษฐมนูธรรมนั้น ถ้าได้แก้ไขเล็กน้อย ก็จะได้ตกลงให้ต่อนุกรรมการชั้นอก
ครึ่งหนึ่ง เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นำเสนอนุกรรมการราษฎร ให้พิจารณาว่าบัดนี้การ
ค้อมาอีก ๒-๓ วัน นุกรรมการชั้นตนยังไม่ได้แก้ไขเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวง
ประดิษฐมนูธรรมเลย พระปกเกล้า ฯ ได้รับสั่งให้พระยาพหลพลพยุหเสนา, พระยา
ราชวังสัน, พระยามโนปกรณนิติธาดา, พระยาศรีวิสารวาจา ไปเฝ้าที่หัวหิน เมื่อไป
ถึงหัวหินนั้นได้เห็นพระราชวิจารณ์เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม
อยู่ที่นั่นแล้ว พระปกเกล้า ฯ ได้รับสั่งแก่พระยาพหลพลพยุหเสนา ว่าการปกครอง
ระบอบรัฐธรรมนูญทุกวันนี้จะไปได้ตลอดรอดฝั่งหรือไม่ พระยาพหลพลพยุหเสนา
จึงทูลตอบว่า ถ้าข้าราชการของพระองค์ไม่โงก ก็คงจะตลอดรอดฝั่งไปได้ การ

ที่พระปกเกล้า ฯ รวมถึงเช่น พระยาพหลพลพยุหเสนา เห็นว่า พระยามโนปกรณ
 นิธิชาตาเป็นคณโตภ คงจะถอยหลังเข้าคลอง ในวันที่ไม่เข้าพระปกเกล้า ฯ นี้เลยไม่
 ได้พูดถึงเรื่องที่จะแก้ไขเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม เพราะ
 พระราชวิจารณ์ ได้ออกมาเสียแล้ว ในวันที่นั้นเองจึงได้ พากันโดยตำรวจไฟกดับ
 กรุงเทพ ฯ ระหว่างมาในรถไฟได้พูดกันว่า พระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นผู้ออก
 ความเห็นไม่รับหลักการเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม และ
 ให้หลวงประดิษฐมนูธรรมไปต่างประเทศ เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนาได้ฟังดังนั้น
 ก็นึกเอะใจ เพราะไม่เคยคิดหรือพูดอย่างที่ว่าเลย คราวที่กล่าวเช่นนั้น คงจะเกิด
 แคล้ววอกกันในระหว่างคณะผู้ก่อการกับคณะกรรมกรราษฎร ในเรื่องเค้าโครงการ
 เศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรมนั้น โดยพระยาทรงสุรเดชกับหลวงประดิษฐ
 มนูธรรมมีความเห็นขัดกัน

ตั้งแต่พระยามโนปกรณนิธิชาตา ได้เป็นประธานคณะกรรมกรราษฎรแล้ว
 ก็ได้บริหารราชการแผ่นดินและประพฤติตนไปในทางที่เป็นปฏิปักษ์ต่อบ้านทอนคณะผู้ก่อ
 การให้หมกอำนาจอไม่ที่ระดับเด็กต่น้อย และทำให้เสื่อมเสียประโยชน์แก่แผ่นดินที่ควรม
 สมควรได้ กล่าวคือ คณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองมกฉวมประสงค์ที่จะจัดการ
 ปกครองให้ก้าวหน้าไปโดยเร็วที่สุด ส่วนพระยามโนปกรณนิธิชาตานั้น มีความประสงค์
 จะบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปอย่างเดิม จึงเป็นสาเหตุให้โค่นแย้งคัดค้านกับคณะ
 ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นส่วนมาก และกระทำให้พระยามโนปกรณ
 นิธิชาตา ไม่พอใจในวิถีทางการของผู้ก่อการ แต่คณะผู้ก่อการส่วนมากรู้เท่าถึงการ
 ที่พระยามโนปกรณนิธิชาตาได้ปฏิบัติการไป จึงได้พยายามโต้แย้งคัดค้าน พระยามโน
 ปกรณนิธิชาตาเห็นว่า จะกระทำไปตามความประสงค์ของตนไม่ตลอดปรอดปรอง จึง
 ไปทอดฉันทกับพระยาทรงสุรเดช ซึ่งในเวลานั้นเป็นผู้มอำนาจในทางทหาร ในเดือน
 มกราคมหรือกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ พระยาทรงสุรเดช ได้เรียกผู้ก่อการชนผู้น้อย

ไปประชุม ได้พูดในที่ประชุมเห็นว่า พระยามโนปกรณนิติชาดา เป็นผู้ใหญ่และทำงาน
 ไปได้อย่างเรียบร้อยวามรื่น ได้ขอของอย่าให้ไปโต้เถียงคัดค้านพระยามโนปกรณนิติชาดา
 แต่ที่ประชุมเห็นว่าไม่ถูกจึงไม่ยอมปฏิบัติตาม แต่พบนามมีความรู้สึกกันทั่วไปว่าพระยา
 ทรงสุรเดชกับคณะผู้ก่อการชนผู้น้อยไม่ลงรอยกัน จึงจัดการจะให้พวกผู้ก่อการที่คัดค้าน
 พระยามโนปกรณนิติชาดา หนีไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศเสีย แต่ไม่มีใครยอมไป

การที่พระยามโนปกรณนิติชาดาวิชาดุษนิบริหารราชการอยู่ได้เช่นนั้น ก็เพราะ
 พระยาทรงสุรเดชกับพวกเป็นผู้สนับสนุน นอกจากนั้นพระยาทรงสุรเดช ได้ปวารณาคือ
 หลวงดิษฐ์สงครามชัย ว.น. ว่า พวกผู้ก่อการโดยมาก เป็นเด็กไม่รู้จัก ต้มมาการจะ
 พระยาทรงสุรเดชไม่เชื่อ ความสามารถผู้ก่อการและ พระยาพหลพลพยุหเสนา และ
 พระยาทรงสุรเดชยกตั้งเองว่าเป็นผู้มีความรู้ดีกว่าพวกผู้ก่อการทั้งหลาย เคยยกถาดทองคำ
 คุกพระยาพหลพลพยุหเสนามอบ ๗ แดกถาดยกของสมเด็จพระสังฆราชเรื่องเคียดว่า
 เป็นนายทหารที่ติดต่อกับกองทัพก พระยาทรงสุรเดชมันตั้งเป็นคนคนชอบคบทุกคน
 ใครแสดงความคิดเห็นอย่างใดมา พระยาทรงสุรเดชมักจะหัวเราะเยาะ นอกจากนั้น
 พระยาทรงสุรเดชยังได้จัดเอาพวกของตนมาไว้ ที่คุมกำลังทหารที่มณฑลอุดร และได้เคย
 พูดว่าให้เด็กทหารเรียกติดว่า ถึงทหารบกก็เอาไว้ได้พวกกรตรมดำหรับกรุงเทพ ฯ
 เท่านั้น ส่วนทหารเรือไม่จำเป็นของมี การที่พระยาทรงสุรเดชพูดเช่นนั้น ก็เพื่อที่จะทำ
 อะไรได้ตามใจ เมื่อทหารไม่มีแล้วยอมไม่มีใครมาแย่งอำนาจได้

ต่อมาในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีประกาศให้ปิดสภาผู้แทนราษฎร
 การปิดสภาผู้แทนราษฎรนั้น ก็เนื่องมาจากพระยามโนปกรณนิติชาดา กับพวกได้
 ทะเถาะกับผู้ก่อการถึงเรื่องงบประมาณแผ่นดิน กับเรื่องเค้าโครงการเศรษฐกิจของ
 หลวงประดิษฐมนูธรรม การที่พระยามโนปกรณนิติชาดาปิดสภาผู้แทนราษฎรได้ ก็
 เพราะพระยาทรงสุรเดชกับพวกซึ่งควบคุมกำลังทหารสนับสนุนจึงกระทำการสำเร็จ ก่อน
 ที่จะปิดสภาผู้แทนราษฎร หม่อมเจ้าอมฤตย์สวัสดิวงศ์ ราชเลขาณการประจำพระองค์

พระปกเกล้าฯ ได้มีหนังสือมาถึงพระยามโนปกรณนิติธาดาหลายฉบับ มีข้อความสำคัญว่า ถ้าผู้แทนราษฎรจะดำรงต่อไปไม่ได้ควรเลิกตั้งเสีย ส่วนหลวงพิบูลสงคราม และหลวงธำรงสงครามชัย ได้คัดค้านไม่เห็นด้วยในการที่ปิดสภาผู้แทนราษฎร ในการปิดสภาผู้แทนราษฎรนั้น พระยาพหลพลพยุหเสนา ไปพักผ่อนร่างกายเสียที่จังหวัดราชบุรี โดยคำแนะนำของพระยามโนปกรณนิติธาดา และพระยาทรงสุรเดช เพื่อเป็นอุบายที่จะรวบรวมหัวรอมหาหงษ์ปิดสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งพระยาพหลพลพยุหเสนาหาผู้เห็นด้วยไม่ เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนา กลับมาถึงพระนครแล้ว พระยามโนปกรณนิติธาดา จึงเอาประกาศปิดสภาผู้แทนราษฎรมาให้ตั้งนาม แต่พระยาพหลพลพยุหเสนาไม่ยอม พระยามโนปกรณนิติธาดา ว่าต้องตั้งนาม ถึงจำใจต้องตั้งนามไปเพราะเห็นว่าจะขัดขึ้นไปถึงไม่มีประโยชน์ เขาได้หาทางแก้ไขในภายหลัง

ก่อนปิดสภาผู้แทนราษฎรเล็กน้อย พระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาฤทธิชอกเนย์ กับพวก เป็นผู้คิดให้หลวงประดิษฐมนูธรรมไปต่างประเทศ เพื่อจะตั้งร่างรัฐธรรมนูญเสีย โดยขอหลวงประดิษฐมนูธรรมว่า รัฐบาลต้องการให้ไปต่างประเทศเพื่อความปลอดภัย หลวงประดิษฐมนูธรรมจึงรับปากว่าจะไป การที่รับปากเช่นนั้น ก็เพราะพระยาพหลพลพยุหเสนา หลวงพิบูลสงคราม และหลวงอดุลเดชจรัส ได้ตั้งกับหลวงประดิษฐมนูธรรมว่าให้รับปากพระยาราชวังตั้งเสีย ส่วนทางเพื่อนฝูงจะคิดแก้ไขให้กลับมารีในภายหลัง เมื่อหลวงประดิษฐมนูธรรมไปต่างประเทศแล้ว จึงได้พิมพ์พระราชวินิจฉัยว่าใครจะใคร่รับชู้ก็จั้น และในระยะนี้ได้จัดการจะให้หลวงพิบูลสงครามย้ายไปอยู่ในตำแหน่งผู้ช่วยพลรบ จะให้พวกผู้ก่อการที่คัดค้านพระยามโนปกรณนิติธาดานั้นไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ส่วนหลวงธำรงสงครามอดุลดี ก็ถูกตั้งให้เตรียมตัวไปศึกษาวิชาทหารเรือ ณ ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นแผนการณ์ที่จะทำลายคณะราษฎรให้หมดสิ้นไป เพื่อคืนอำนาจให้แก่คณะเจ้า

เมื่อเปิดตำราผู้แทนราษฎรแดง หม่อมเจ้าบุญยงสวัสดิวงศ์ ได้มีหนังสือถึง
 พระยามโนปกรณนิติชาตา ๒-๓ ครั้ง มีข้อความสำคัญว่า ขอตั้งเป็ดย่นผู้ถือ
 การบางตำแหน่งเสีย นอกจากนั้นพระปกเกล้าฯ ยังได้มีหนังสือมาถึงพระยามโนปกรณ
 นิติชาตาตักท้วงต่อว่า ว่าพระยามโนปกรณนิติชาตาทำอะไรไม่ได้ชขาด เป็นกาว่า
 งูท่อนหาง ส่วนพระยาพหลพลพยุหเสนา ได้ขอร้องให้เปิดตำราผู้แทนราษฎรหลาย
 หนหลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ จึงเห็นว่าคงจะอยู่ร่วมคณะต่อไปจะเสื่อมเสียจึงต่าไปย ใน
 ขณะที่ต่าไปยนี้ พระยามโนปกรณนิติชาตา และพระยาทรงสุรเดช คิดจะ
 เปิดยื่นแปลงการปกครอง ระบอบรัฐธรรมนญให้กลับเป็นไป ตาม ทาง ปกครอง ระบอบ
 เดิม พระยาพหลพลพยุหเสนา จึงได้มีหนังสือไปเค็นพระยาทรงสุรเดชให้ระงั
 ด้เกรงจะถูกเขาหักหลังเอา และได้แจ้งข้อไปว่า ถ้าจะต่าออกให้มอกด้วยเพราะ
 ได้ข่าวว่าจรดฎประทุษร้าย ต่อมาราว ๒ อาทิตย์ พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิ
 อิกเนย์ พระประคำถัน พทยายุทธ์ และพระยาพหลพลพยุหเสนา ได้ต่าออกจาก
 ราชการทหารและคณะกรมตำรวจราษฎร การที่พระยาพหลพลพยุหเสนาต่าออกนั้เพื่อ
 จะตองพระทัยพระปกเกล้าฯ ซึ่งถ้าไม่เห็นด้วยคงจะรังตั้งและเรียกไปต่าอบถาม จะได้
 เต่าเรื่องราวให้ฟัง แต่พระปกเกล้าฯ อนุญาตให้ต่าออกเตยทีเดียว แต่คงผูกบัญชา
 การทหารบกชนใหม่ การที่กระทำไปดังกล่าวแล้ว พระปกเกล้าฯ ย่อมรู้เห็นด้วย
 เพราะการตั้งแต่งผูกบัญชาการทหารบกนพระปกเกล้าฯ เป็นผู้ทรงตั้งแต่ง เหตุที่
 พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอิกเนย์ และพระประคำถัน พทยายุทธ์ ต่าออกน
 ในขั้นแรกพระยาพหลพลพยุหเสนาไม่ทราบเหตุผล ภายหลังจึงทราบว่า เป็นกตอบาย
 อย่างหนึ่ง คือ เมื่อพระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอิกเนย์ พระประคำถัน พทยายุทธ์
 ต่าออกแล้ว พระยาพหลพลพยุหเสนา จะได้ต่าออกตามไปด้วย เพื่อจะให้อำนาจน
 ตกไปอยู่แก่พระยามโนปกรณนิติชาตา แล้วจะได้วิจิตรการกระทำให้อำนาจการ
 ปกครองกลับเป็นไปตามระบอบเดิม

เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ ออกจากราชการแล้ว ได้มีคำวิจารณ์ต่อมอญ ๑
 รอบ ๆ บ้าน เพื่อคิดจะทำร้ายพระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ ตามแผนการที่วางไว้ ในระหว่าง
 ๒ นั้นพระยาทรงสุรเดช ๒ ได้ไปบอกพระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ ว่าถ้าใครเข้ามาสอนทำอะไร
 ๓ ซึ่งเกยของแก่การบ้านเมืองอีก อย่าให้ทำต่อไป พระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ กรบปาก
 ๔ แต่เมื่อมีคำวิจารณ์มาแต่มีคนจะมาทำร้ายเช่น พระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ จึงรู้สึก
 ๕ ว่าจะต้องมีภัยแน่ ๖ จะหนีไปก็ไม่ไฉนเพราะมีเงินติดตัวอยู่เพียง ๗ ๒๗ บาท ๘ จึงได้เชิญ
 ๙ หลวงชำนาญยุทธศิลป์ ๑0 หลวงชำนาญสงคราม ๑1 มาที่บ้านแล้วเล่าเรื่อง ๑2 รวดถึงกต่างแล้ว
 ๑3 ให้ฟัง ๑4 และขอความช่วยเหลือด้วย ๑5 แต่หลวงชำนาญยุทธศิลป์ ๑6 บอกว่าमतหารอ
 ๑7 ในบังคับคนตระกองพันเท่านั้นเขาไม่ได้ ๑8 ได้แนะนำให้ไปทบทวนหลวงพิบูลสงคราม
 ๑9 ในที่สุดพระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ จึงได้ไปทบทวนหลวงพิบูลสงคราม ๑ มาแต่เดาเรื่องราว
 ๒๐ ทกต่างแล้วให้ฟัง ๒๑ หลวงพิบูลสงคราม ๑ ว่าเรื่องหมดแล้ว ๒๒ รับว่าจะช่วยเหลือและขอ
 ๒๓ ให้พระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ เป็นผู้อำนวยการปกครองอีกครั้งหนึ่ง ๒๔ ชนแควพระยาพหล
 ๒๕ พหลพลพยุหเสนา ๑ ไม่ยอมรับ ๒๖ เพราะได้รับปากไว้กับพระยาทรงสุรเดช ๒๗ แล้ว ๒๘ แต่หลวง
 ๒๙ พิบูลสงคราม ๑ ออ้อนวอนขอ ๓๐ ให้พระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ เป็นผู้อำนวยการครั้งหนึ่งเกิด ๓๑ พระยา
 ๓๒ พหลพลพยุหเสนา ๑ จึงรับว่าจะเป็นผู้ทำ โดยเห็นว่าเป็นการรับรองกันต่อ ๓๓ ทงเวदानนพระยา
 ๓๔ ทรงสุรเดช ๓๕ และพระประศาสน์พิทยายุทธ ๓๖ ชกกันไปแล้ว ๓๗ ส่วนพระยาฤทธิโชค ๓๘ เคยได้มา
 ๓๙ บอกกับพระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ ว่าให้หนีไปเสียอย่างพระยาทรงสุรเดช ๔๐ และพระประศาสน์
 ๔๑ พิทยายุทธ ๔๒ พระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ บอกว่าไม่มีเงิน ๔๓ พระยาฤทธิโชค ๔๔ เคยไปเอา
 ๔๕ เงินเดือนของพระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ มาค้างอยู่ ๔๖ ๒๐๐ บาท ๔๗ เคยมาให้ ๔๘ การที่พระยาฤทธิ
 ๔๙ ๑ เคยมาทำเช่นนี้เป็นกลอุบายอย่างหนึ่งเพื่อ ๕๐ ให้พระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ ไปเสียให้พ้น

เมื่อยึดอำนาจการปกครองวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ แล้ว พระปกเกล้า ๑
 ๒ ได้ทรงตั้งให้พระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ เป็นนายกรัฐมนตรี ๓ ชนแรกไม่ยอมรับโดย
 ๔ อ้างว่าไม่มีอำนาจ ๕ แต่พระปกเกล้า ๑ ขอรับรองให้รับจึงยอมรับเป็นเพียง ๖ ๑๕ วัน ๗ ครั้น

ครบ ๓๕ วันแล้วพระยาพหลพลพยุหเสนาไม่ยอมรับ พระปกเกล้าฯ รับสั่งว่าให้ทำ
 งานการไปเป็นที่เรียบร้อยขอให้เป็นต่อไปอีก พระยาพหลพลพยุหเสนาจึงจำใจต้องรับ
 ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อมา การที่พระปกเกล้าฯ ชะยงชะยอให้พระยาพหล
 พลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรีต่อมาเช่นนั้นก็เพราะให้พระยาพหลพลพยุหเสนาทำเดี๋ยให้
 เย้ เมื่อทำไม่ไหวแล้วก็จะปล่อยให้กลับไปครองให้เป็นไปตามรูปเดิม

ก่อนเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ พระปกเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าวิบูลย์สวัสดิ์วงศ์
 มาพูดทบทวนพระยาพหลพลพยุหเสนาว่าจะพระราชทานเงินให้พระยาพหลพลพยุหเสนา
 ๒๐๐,๐๐๐ บาท แต่พระยาพหลพลพยุหเสนามาคิดว่า การที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ
 กรมหมื่นนครสวรรค์วรพินิตในครั้งก่อนนั้น ในเรื่องการเมือง จึงไม่ยอมรับ

เมื่อยึดอำนาจปกครองครั้งที่ ๒ แล้ว ในตอนต้นพระยาฤทธิอัคเนย์ และ
 พระประศาสน์พิทยายุทธ ได้กลับเข้ารับราชการอีก ส่วนพระยาทรงสุรเดชหายอม
 กลับเข้ารับราชการไม่ เพราะตำแหน่งที่พระยาทรงสุรเดชต้องการนั้นไม่ถูกต้องตาม
 ความประสงค์ พระยาทรงสุรเดชจะต้องการตำแหน่งบังคับบัญชาทหาร เช่นเป็น
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นต้น ส่วนพระยามโนปกรณนิติธาดาได้ไปอยู่
 ที่ชายทะเลตำบลบ้านชะอำ พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้บอกกับนายพัน โทประยูร
 ภมรมนตรี ว่า ให้ระวังตัวเพราะจะเกิดการกบฏใหญ่โต มีเจ้านายที่คัดค้านการทรง
 เช่น กรมพระสวัสดิ์ฯ และข้าราชบริพารทหาร เช่นพระยาเสนาสงคราม เป็นต้น แล้ว
 นายพัน โท ประยูร ภมรมนตรี จึงได้เล่าให้หลวงอดดเดชจรูฬพงษ์ รุ่งฉันทนายพัน โท
 ประยูร ได้ไปหาพระยาฤทธิอัคเนย์เพื่อจะเล่าถึงเรื่องที่จะเกิดกบฏให้ฟัง พระยาฤทธิ
 อัคเนย์ตอบว่าทราบแล้ว ได้มีนายทหารชั้นผู้ใหญ่และชั้นผู้บังคับกองพันมาเล่าเรื่อง
 ให้ฟังเป็นเวลาจนตัวแล้วจะบอกอะไรไม่ทัน ต้องรวมเป็นพวกเดียวกันเสียแล้วไป
 แกะใจเขาข้างหน้า เราได้ก่อกองกันมาแล้วต้องช่วยกัน ทางฝ่ายทหารบกต้องฟังพระยา

ทรงตั้งเดช เพราะในขณะนั้นไม่มีใครเป็นผู้ใหญ่ พวกผู้บังคับของพบนัน พระยา
อุทรชกเนยว่าเป็นลูกศิษย์พระยาทรงตั้งเดช

ล้นพระองค์เจ้าบวรเดช ซึ่งเป็นหัวหน้าพวกกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ ขยู่ด้วยคนหนึ่ง
นั้น ได้ความว่าก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ พระองค์เจ้าบวรเดชได้
เรียกพระยาพหลพลพยุหเสนา และนายคิน ท่าราบ (พระยาศรีสุทธีสังคราม) ไป
ทาบถามแล้วให้พระยาพหลพลพยุหเสนาแสดง ความคิดเห็น เห็นถึงเรื่อง การปกครอง
ของประเทศไทยในขณะนั้นว่าดีแล้วเพียงไร พระยาพหลพลพยุหเสนาได้ชี้แจงว่า ชอบ
การปกครองอย่างมีพระเจ้าแผ่นดินอยู่ได้กฎหมาย อย่างวิียบดึกไม่ชอบ พระองค์เจ้า
บวรเดชจึงได้พุดว่า พระเจ้าอยู่หัวอยากจะพระราชทานรัฐธรรมนูญอยู่เหมือนกัน แต่
อภิรัฐมนตรีคัดค้านว่าไม่ควรให้ เพราะยังไม่ถึงเวลา พระองค์เจ้าบวรเดชก็เห็น
พ้องด้วยตามที่พระยาพหลพลพยุหเสนา แสดงความคิดเห็นความเห็น แต่พระองค์เจ้า
บวรเดชพุดต่อไปว่า ถ้าเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วจะให้พระองค์เจ้าบวรเดชเป็น
เสนาบดีก็ไม่ยอมรับ เพราะทำอะไรไม่สำเร็จ ต้องให้เป็นอธิบดีหน้าบดินจะม
อำนาจทำอะไรได้เต็มที่ พระองค์เจ้าบวรเดชได้ถามพระยาพหลพลพยุหเสนาว่านาย
คิน ให้แสดงความคิดเห็นความเห็นว่า ทำอย่างไรจึงจะให้พระปกเกล้า ฯ พระราชทาน
รัฐธรรมนูญได้ ในเมื่ออภิรัฐมนตรีห้ามอยู่เช่นนั้น นายคินกนงและมีใครออกความ
เห็นอย่างไร ล้นพระยาพหลพลพยุหเสนาได้ออกความเห็น ว่า ใหญ่ของคืออภิรัฐมนตรี
ต่าง ๆ มาขัดแย้ง แต่ด้วยความจักรปกครองและขอพระราชทานรัฐธรรมนูญด้วยไป
พระองค์เจ้าบวรเดชไม่เห็นด้วย เพราะอ้างว่าผิดกฎหมายและพุดว่าจะทำอย่างอื่นไม่
ให้รุนแรงไม่ได้หรือ พระยาพหลพลพยุหเสนาตอบว่าไม่เห็นมีทางเลย ในที่สุด
พระองค์เจ้าบวรเดชให้กลับไปที่ก่อน นิตยงหนิงจึงค่อยมาพุดกันใหม่ ต่อจากนั้น
มาอีกราว ๗ วันพระยาพหลพลพยุหเสนา ได้ไปเฝ้าพระองค์เจ้าบวรเดชอีก พระองค์
เจ้าบวรเดชว่าอย่างฉิการของพระยาพหลพลพยุหเสนานั้นไม่เอา ขอให้พระยาพหล

พดพยุหเสนาไปเขียนความเห็นลงในหนังสือพิมพ์ก็เห็นว่า การปกครองอย่างเก่าไม่ดี และให้แสดงความคิดเห็นว่าการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญนั้นดี แต่พระยาพหลพดพยุหเสนาไม่เห็นด้วย เพราะอดีตแสดงความคิดเห็นในหนังสือพิมพ์นั้นเคยคิดคุกกันมานานแล้ว พระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอจึงขอรับให้พระยาพหลพดพยุหเสนา ไปชักชวนเพื่อนฝูงและเสมียนพนักงานให้ทำการร่วมใจกันหยุดงาน ถ้าไม่เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วจะไม่ยอมทำงาน และให้พระยาพหลพดพยุหเสนาได้ออกเสียง พระยาพหลพดพยุหเสนาจึงพูดว่าในเมืองไทยมีแต่คนหลงงมงาย คบงไม่มีใครยอมหยุดงานและไม่ยอมลาออก จึงไม่ตกตงกัน ครั้นแล้วต่อมาพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอได้มีดำริร่วมมือหรือร่วมคิดในการเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วยเลย

เมื่อครั้งพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร แล่นั้นพระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอไม่พอพระทัย ได้พูดต่อว่าพระยาพหลพดพยุหเสนาว่าทำไมไม่ให้ท่านเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร พระยาพหลพดพยุหเสนาว่าได้เสนอต่อที่ประชุมแล้วแต่ที่ประชุมลงนามเขาไม่ให้เป็น จะมาต่ออำนาจไม่ถูก ตงแทนนั้นมา พระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอไม่ชอบพระยาพหลพดพยุหเสนา

ก่อนเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ ประมาณ ๒๐ วันพระยาทรงสุรเดชกับพระประศาสน์พิทยายุทธได้เดินทางไปต่างประเทศ พระยาทรงสุรเดชได้พูดกับนายสังวน ศุขารักษ์ว่า คณะพวกเจ้าเขาจะแต่งงานพวกผู้ก่อการ นายสังวนจึงตอบว่าเมื่อเขาจะแต่งงานแล้วก็ควรจะอยู่ด้วยกัน พระยาทรงสุรเดชจึงพูดว่า เมื่อใครเขาอยู่ก็ให้เขาทำไปก็แล้วกัน การที่พระยาทรงสุรเดชพูดเช่นนั้นก็เพื่อพูดกระทบพระยาพหลพดพยุหเสนาและหลวงพิบูลสงคราม เมื่อเกิดกบฏขึ้นพระยาทรงสุรเดชได้เดินทางไปถึงโคลัมโบ พระยาพหลพดพยุหเสนาได้โทรเลขเรียกให้กลับเพื่อมาช่วยเหลือทำการปราบกบฏ แต่พระยาทรงสุรเดชกลับตอบมาว่าเรื่องเล็กน้อยให้ทำกันไปเถอะ

ก่อนพระปกเกล้า ฯ นั้น ก่อนเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ เด็กน้อยได้ความตามคำ
 ของพระยาอิศราธิราชเสวี่, นายพันตรี จมื่นรณภพพิชิต, เจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่
 และพระนรราชจำนง พะยานใจทักประกอบด้วยเอกสารว่า ได้ไปประทับอยู่ ณ พระ
 ทิ้งเกิดถึงจุดพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการสำคัญๆ หลายคนอยู่ที่หัวหิน
 ในระหว่างนั้นพระปกเกล้า ฯ ได้สั่งให้พระยาอิศราธิราชเสวี่จ่ายเงินให้แก่เจ้ากาวิละวงศ์
 ๒ ครั้ง เป็นเงิน ๒,๐๐๐ บาท เพื่อให้ซื้อเสบียงอาหารและสิ่งของต่าง ๆ ไว้สำหรับใช้
 เมื่อในคราวที่สมเด็จพระปกเกล้า ฯ ได้เสด็จออกผนวช เจ้ากาวิละวงศ์ได้จัดซื้อข้าวและเครื่องกระป๋องไว้
 นอกจากนี้พระปกเกล้า ฯ ได้ใช้ให้เจ้ากาวิละวงศ์คัดคนหนีจากหัวหินถึงปากทวารชายแดน
 พม่า เจ้ากาวิละวงศ์ยังได้เฝ้าพระปกเกล้า ฯ อยู่เต็มอกตลอดจนเกิดการกบฏขึ้น

ก่อนเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีคนพูดกันที่หัวหินว่า ทางกรุงเทพฯ ฯ อาจมี
 การยุ่ง ๆ กัน หม่อมเจ้าศักดิ์สวัสดิ์ ฯ อังพระบรมราชโองการสั่งให้พระยาอิศราธิราช
 เสวี่จัดแผนการที่จะเตรียมเสด็จจากหัวหิน โดยทางรถไฟไปทางบึงกาฬได้ และจัดการ
 รักษาพระองค์ด้วย พระยาอิศราธิราชเสวี่จึงได้ทำแผนการเคลื่อนขบวนและรักษา
 พระองค์อย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อใช้ในการที่จะเสด็จ ในบัญชีรายละเอียดตามแผนการณ
 ดังกล่าวแล้ว มีหีบเครื่องใช้พันธุตา ซึ่งหม่อมราชวงศ์สวัสดิมาน กฤดากร รักษา
 ไว้และในระหว่างกบฏก็ได้ใช้แผนการนี้ที่พระยาอิศราธิราชเสวี่ทำไว้นั้นในการเดินทาง
 ไปจังหวัดสงขลา นอกจากนี้ปรากฏต่อไปว่า ก่อนหน้าที่จะเกิดกบฏ หม่อมเจ้า
 วิบูลย์สวัสดิ์วงศ์ได้ พดชนที่พระที่นั่งไถ่ถึงจุดเป็นเชิงว่าจะมีกบฏเกิดขึ้นทางกรุงเทพฯ ฯ
 ก่อนเกิดกบฏ นายอิน บุนนาค (พระยาสุรพันธ์เดณี) ซึ่งเป็นกบฏในคราว พ.ศ. ๒๔๗๖
 และคำตพิเศษได้พิพากษาตั้งโทษไปแต่ก่อน ได้ไปเฝ้าพระปกเกล้า ฯ ที่หัวหิน และ
 พระปกเกล้า ฯ ให้จ่ายเงินในวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ให้แก่นายอินไป ๑๖๗ บาท
 ๕๐ สตางค์ วันที่ ๓๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ให้แก่เจ้ากาวิละวงศ์อีก ๓,๐๐๐ บาท วันที่
 ๑๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ให้แก่เจ้ากาวิละวงศ์อีก ๓,๐๐๐ บาท วันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

ให้แก่ชายอื่นไปอีก ๕๐๐ บาท วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ให้แก่ภริยาของนายพิทักษ์
ไป ๒๐๐ บาท ดังปรากฏตามบัญชีการจ่าย เงินค่าใช้สอยส่วนพระองค์ซึ่ง โจทก์ ได้อ้างมา

ก่อนเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ กรมชชนชัยนาทนครนทร, หม่อมเจ้าวงศ์นครและ
พระองค์เจ้าบวรเดชไปเฝ้าพระปกเกล้า ฯ ที่หวหิน ส่วนหลวงอภิบาลภวนารถเป็น
องครักษ์ประจำอยู่ที่หวหิน และพระองค์เจ้าบวรเดชได้เคยมั่งหนึ่งต่อลงหม่อมเจ้าบุญ
สุดดีวงศ์และพระปกเกล้า ฯ ที่หวหินหลายฉบับ นอกจากนี้ปรากฏหลักฐานทาง
ทรัพย์สินฝ่ายพระมหากษัตริย์ว่า พระปกเกล้า ฯ ได้จ่ายเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่พระ
องค์เจ้าบวรเดชไป ซึ่งเชื่อใจว่าเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวคราวนั้น

ครั้นวันที่ ๓๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้เกิดกบฏและมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาล
พิเศษ พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้นสำหรับพิจารณาคดีพวกราช ในครั้งนั้นศาลพิเศษฟังว่าพระองค์เจ้า
บวรเดชได้เป็นหัวหน้าของฝ่ายกบฏด้วยหนึ่ง และสาเหตุที่เกิดกบฏขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๗๖
นั้น ได้ความฉงนใจมาจากเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ
และให้พระปกเกล้า ฯ มีอำนาจตามเดิม ส่วนผู้ที่สนับสนุนในการนี้ก็มีทั้งหลวงใน
ตำแหน่งตาศึกษาในราชสำนัก นอกจากนี้ก็มีเรื่องคุมเค้นกันเป็นต้นด้วย

ต่อจากนี้ไป ศาลจะได้พิจารณาว่า จำเลยคนใดมีความผิดตามฟ้อง โจทก์อย่าง
ใดหรือไม่ ซ่อนได้ความดังจะกล่าวต่อไป

๓) นายดี บุญตา กับนายพันโท พระสุพรรณชิต จำเลยนั้น ได้ความจาก
นายเข้า มากเด่น, นายคำ ภูศิริ, หม่อมราชวงศ์ประยงค์ วรรัตน, นายร้อยตรีผด
ต้มงาม, นายเซ่งนำ แซ่ฉวน, นายพันตำรวจตรี หลวงแผ้วพาดชน พะยาน โจทก์ว่า
เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ เวดาราวั ๓๗ นาฬิกา พระสุพรรณชิต, นายพันตรี
หลวงสังครามวิจารณ์ กับชายอีก ๒ คนหญิงอีก ๑ คน ได้เข้าไปรับประทานอาหาร
และเสิร์ฟอาหารแก่นายเซ่งนำ ซึ่งตั้งอยู่ถนนพระราม ๕ ใกล้กับถนนระยองตรงข้ามกับ
กองทหารต่อตำรวจบางซื่อ ตำรวจหนึ่งนายดีได้เข้าไปรับประทานอาหารด้วย ต่อมาก็ม

หม่อมราชวงศ์ประยูร มารับประทานร่วมวงด้วยอีกคนหนึ่ง นายเซ่งฮงฮยโกต ๆ ณ ที่
นั้นแต่หม่อมราชวงศ์ประยูร ได้ยินพระสุพรรณชีวิตพูดกับนายตั้งว่า เรื่องทูลฟ้องของทำให้
ล้ำเร็ว จะเตยงตตอชวิต นายตั้งว่าจะพยายามกระทำให้ล้ำเร็ว แล้วหลวงสังคราม
วิจารณ์จึงพูดกับหม่อมราชวงศ์ประยูรว่า เรื่องทูลฟ้องของทำให้ล้ำเร็ว ทำอะไรขอให้
พร้อมใจกันและต้องทำจริง ๆ ทำอย่างเด็ดขาด ความกล้าหาญหมายความว่าฝันใจ
หรือหึกใจจริงจะเป็นผลล้ำเร็ว ตายก็ตายด้วยกัน ถ้าไม่ตายเงินทองมาเอง พวกทอช
ด้วยกันทุกคนเป็นเพื่อนร่วมตายด้วยกันทั้งนั้น แล้วพระสุพรรณชีวิตพูดว่า จึงพยายาม
ทำกันให้หมดความกลัวมารอด ต้องทำกันเด็ดขาด เมื่อทูลล้ำเร็วแล้วเงินทองจะมาภายหลัง
ต่อจากนายอีกคนหนึ่งซึ่งอยู่ ณ ที่นั้นพูดขึ้นมา โขี้เถอะถึงแม่จะพลาดพลั้งจะตั้งเตย
นายตั้งยิ้มแย้มแต่ตั้งกริยาเป็นท้อใจ ในคำพูดเหล่านั้น ได้ครั้งชั่วโมงหลวงสังคราม
วิจารณ์ได้ขบรถย่นครไปส่งหม่อมราชวงศ์ประยูรทวงป่าวสั่งอัน ครนลงหน้าวัดเบญจม
บพิตร หลวงสังครามวิจารณ์ได้กักถืออย่างส่งให้หม่อมราชวงศ์ประยูร ๓ ห่อ ตั้งให้
ใส่ลงในอาหารเพื่อให้พระยาศพทตพตพยทเสนาธิบดีรับประทานในคืนนั้น ถ้าไม่ล้ำเร็วให้ได้ใน
วันรุ่งขึ้น แต่หม่อมราชวงศ์ประยูร ได้ทูลหยอหยนเลียทศของเม็งเต็งโดยไม่มีกำลังใจ
ที่จะกระทำแก่พระยาศพทตพตพยทเสนาธิบดีตามคำสั่งของหลวงสังครามวิจารณ์ได้ ส่วน
หลวงสังครามวิจารณ์นั้นเมื่อส่งหม่อมราชวงศ์ประยูรแล้ว ก็กลับไปยังนายเซ่งฮง
ตามเดิมชอก พอดำค่างภาพากันจนรถกลับไป

ได้ความตามคำให้การนายร้อยเชกเผ่า ศรีขานนท. นายร้อยตรีผด สุ่มงาม
และพันจ่าตรีทองดี จันทนะโตหึก พระยานโจทก์ก็ออกไปว่า วันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ.
๒๔๘๓ เวลาค่ำ หลวงพิบูลสงครามกับภริยากำลังแต่งตัวจะไปรับประทานอาหารใน
การเลี้ยงที่กระทรวงกลาโหม ส่วนพันจ่าตรีทองดีได้นำเอาปืนพกชนิดโคตทรวอด
เออร์มาไว้ในรถยนต์คันที่เตรียมจะไปกระทรวงกลาโหม ครั้นเวลา ๑๙ นาฬิกาเมื่อยัง
บนถนนหน้าหอของชนบทในท้องของหลวงพิบูลสงคราม ๓ นาที ในทันใดนั้นหลวงพิบูล

นายต๋องต๋องเองเป็นพระยานเบิกความว่า ได้ยกกับหุดวงพิตสังครามา ๒ ปี
 แล้ว ได้เงินเดือนครั้งแรก ๒ บาท แต่ขึ้นมาเป็นลำดับจนถนัดจนเกิดเหตุได้เดือนละ ๒๕
 บาท หุดวงพิตสังครามาเป็นคนที่ใจคอดีไม่เคยคิดว่าจำเลยแต่อย่างใด วันเกิดเหตุ
 ได้ยกหุดวงพิตสังครามา ๒ นัดจริง นัดแรกยกเมื่อหุดวงพิตสังครามาถึงแต่คงควนด
 ที่ ๒ ยิงเมื่อหุดวงพิตสังครามาได้ยิงเข้าไปยังอกของหญิงแล้วบดประทุ จำเลยได้ผลัก
 ประทุตามเข้าไปยิงอก คนที่อยู่ในห้องนั้นตกต้อจนหญิงและเด็กต่างวิ่งเสียดเกรียวกราว
 แลวจนนายร้อยครมต มาตักคือแยงมไป การยิงนั้นเพราะมาแต่ไม่ได้ตั้งใจ
 จะยิงนอกจากตัวเองแล้วไม่พระยานอื่นต๋องอีก

พระสุรรัตนชาติ อ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า ตามฉันทเจตนาที่พระยานใจทก
 กต่างหานั้น หาได้ไม่ที่ร้านนายเซ่งน้ำไม่ นอกจากนั้นยังมีเด็กชายสังกร กังสรว นาย
 จินดา กังสรว บุตรจำเลยและหุดวงพิตสังครา โยคกิจ เบิกความเป็นพระยานจำเลยว่า
 ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๓ เวลาห้าจำเลยได้ยกที่ร้านของจำเลยเดิม เมื่อออก
 จากร้านแล้วก็กลับบ้าน ถังจะไปที่อื่นก็ไปกับหุดวงพิตสังครา โยคกิจ แต่ในวันที่ ๘
 พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๓ จำเลยจะอยู่ที่ร้านหรือจะไปไหนกับใครไม่ทราบ หุดวง
 พิตสังครา โยคกิจเบิกความต่อไปว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ในคราวมีงานภูเขาทอง ๕ วัน
 นั้น พระยานได้เคยไปเที่ยวงานภูเขาทองกับจำเลยครั้งหนึ่ง แต่จะเป็นวันไหนจำไม่ได้

ศาลได้พิจารณาทะยานใจทกจำเลยตลอดแล้ว เห็นว่าหม่อมราชวงศ์ประยูร
 พะยานใจทกเป็นลูกพี่ลูกน้องกับหุดวงสังคราวิจารย์ และหุดวงสังคราวิจารย์ก็
 ชอบพอรู้จักกับพระสุรรัตนชาติเป็นอย่างดี และพระยานของใจทกก็เบิกความมาทั้งหมด
 ก็ไม่เสียหายอะไรเรื่องก็ขึ้นกับจำเลยแต่อย่างใด การที่ต๋องมาเป็นพระยานใจทกก็เพราะ
 เจ้าหน้าที่ได้สืบสวนไปจนถึงตัวพระยาน จึงจำใจต้องมาเบิกความตามความจริง และ
 พระสุรรัตนชาติได้เป็นฝ่ายต๋อง รับเงินเดือนของตำรวจชั้นต๋องมาช้านานรู้จักชอบพอ

กับเจ้าหน้าที่ ไม่มีสาเหตุที่ค่อนข้างใด แต่ยังคงมีความคืบไปว่า ตั้งแต่พระ
 สุวรรณีเป็นสายลับของตำรวจมา หาเคยรายงานถึงผลของการสืบสวนที่ได้กระทำไป
 ให้เจ้าหน้าที่ทราบเหมือนสายลับคนอื่น ๆ ไม่ ถึงปานนั้นแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ยังจ่ายเงิน
 เดือนให้แก่พระสุวรรณีเดือนมา จึงไม่มีเหตุผลอย่างใดที่เจ้าหน้าที่จะแก้งกล่าวให้
 พระสุวรรณีได้รับโทษหนักอย่างใด

ข้อเท็จจริงของนายดีในเมื่อนานกแต่ไม่สมัครใจเหตุผล ส่วนพระยานฐานที่ของ
 พระสุวรรณีที่หาสืบมานักไม่ ยืนยันแน่นอนว่ากันไหนและเวลาใด พระสุวรรณีอยู่ที่
 ไหน จึงไม่สามารถหักล้างหลักฐานพระยานโจทก์ได้ ข้อที่พระสุวรรณีอ้างว่าเป็นสาย
 ลับของตำรวจนั้น กลับได้ความว่าได้อาศัยตำแหน่งหน้าที่ราชการเป็นเครื่องบังหน้าเพื่อ
 ความสะดวกและปลอดภัย ในการกระทำผิดครั้งนี้ คงเป็นอนพวงเดชา นายดีได้
 ร่วมคิดกับพระสุวรรณีถึงหลังพิบัตสังครามโดยสัญญาจะให้ถึงแก่ความตายจริง
 การที่นายดีและพระสุวรรณี ได้ร่วมคิดกันกระทำผิดในครั้งนั้น เพื่อ
 ประโยชน์หรือมุ่งหมายอันใดนั้น ได้ความจากหม่อมราชวงศ์ประยูรและนายท้วม เนียม
 พยัคฆ์ พระยานโจทก์ว่า หลวงสงครามวิจารณ์ ได้สั่งให้นายท้วม ซึ่งเป็นญาติของ
 ของหลวงสงครามวิจารณ์ ไปบอกให้หม่อมราชวงศ์ประยูร ไปหาที่ร้านแม็กซิมแบร์
 ฮอดส์ ต่อมาปลายเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๐ หม่อมราชวงศ์ประยูรจึงไปหาหลวง
 สงครามวิจารณ์ตามที่ตั้งไว้ หลวงสงครามวิจารณ์ ได้แนะนำให้รู้จักกับพระสุวรรณี
 และได้ถามความทุกข์สุข และหน้าที่ราชการแล้วกลับ กลับกันกับหลวงสงครามวิจารณ์
 สั่งให้หม่อมราชวงศ์ประยูร ไปหาออกหลายครั้ง เมื่อไปพบแล้วหลวงสงครามวิจารณ์
 ได้กล่าวคติเตือนหลวงพิบัตสังครามว่าเด็ก ๒-๓ วันทำตั้งว่าอดหยิ่ง ส่วนพระองค์เจ้า
 อาทิตยที่พออารากักตัวเขา และให้เขาจับเข็ดเด่นเหมือนหนังตะลุง และสอบถามว่า
 หลวงอดุตเตชวีร์นั้นอยู่ที่ไหน หม่อมราชวงศ์ประยูร จึงไปบนที่พระยาพหลพลพยุหเสนา
 นอนได้ใหม่ 265 นอกจากนี้ได้สั่งหม่อมราชวงศ์ประยูรให้ยกเอาหนังสือราชการฉบับไว้สัก

๓. ฉะนั้น หนวาทหลวงสังฆกรรมวิจารณ์พุดนพพระสุพรรณชิตก็อยู่และได้ยิน พระสุพรรณชิต ได้พูดต่อไปว่า คนเจ้าพอกเหล่านี้น้องกำลังเสีย เขาแต่พอกของคน แล้วหลวงสังฆกรรมวิจารณ์ ได้ขอให้หม่อมราชวงศ์ประยูรทำงานดังอย่างหนึ่ง คือช่วยกำจัดพระยาพหล พตพยุหเสนาเสีย หม่อมราชวงศ์ประยูรก็รับว่าได้ หลวงสังฆกรรมวิจารณ์ว่าต้อง ทำจริง ๆ ต้องคิดตั้งใจเด็ดขาด จะทำเหตุใหญ่ไม่ได้ คุณแต่พระองค์เจ้าบรมเทศและ พระยาศรีวิฑูรย์สังฆกรรม เขาคิดว่าเราเขายังกล้าคิดหัวตาย คนอย่างเราจะไปเสียตาย อะไร เมื่อทำสำเร็จแล้วหลวงสังฆกรรมวิจารณ์ว่าจะเขียนรัชกาลที่ ๘ และกรมพระ นครสวรรค์กตบถ มา จะให้พระยาเทพหัสดินเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดิน หลวงสังฆกรรมวิจารณ์จะเป็นรัฐมนตรี ส่วนหม่อมราชวงศ์ประยูรจะตั้งดูอย่างนี้ ต่อมา เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้พบกับหลวงสังฆกรรมวิจารณ์ ๆ ได้นัดให้ไปพบที่ ร้านชายอาหารบางลำภู ครั้นถึงสถานที่ทุกถาดแล้ว ได้ไปพบพระสุพรรณชิต หลวงสังฆกรรมวิจารณ์กับชายอีกคนหนึ่งคนหนึ่ง แล้วรับประทานอาหารและสูรกัน หลวงสังฆกรรมวิจารณ์ได้พูดว่าจะทำอะไรของทำให้จริง ๆ ทำให้เด็ดขาด เมื่อสำเร็จ แล้วผลจะมาภายหลัง เงินก็จะมีมาเอง ถึงแม้จะตายก็ให้ตายด้วยกัน พระสุพรรณชิต พุดว่า คนเราเกิดมาเป็นลูกผู้ชายตายครั้งเดียว ทำอะไรก็ต้องมีความซื่อตรงคอกล้าและ กล้าจะเป็นผลสำเร็จ เมื่อทำสำเร็จแล้วเราจะต้องมรดกงาม ๆ ซักกับเขาเหมือนกัน แล้วพากันไปที่ร้านนายเซ่งชาติปากถนนระนอง ยังไม่ทันเขารับหลวงสังฆกรรมวิจารณ์ จึงบอกไว้ ในวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ เวลา ๑๗ หรือ ๑๘ นาฬิกา ให้ หม่อมราชวงศ์ประยูร ไปพบหลวงสังฆกรรมวิจารณ์ที่ร้านนอก ครั้นถึงกำหนดก็ไป ตามนัด จึงได้ไปพบกับนายดี พระสุพรรณชิต จำเลย และหลวงสังฆกรรมวิจารณ์กับพอก ดังกล่าวแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ยังได้ความจากนายชลธ ฉายกระวี พะยาน โททก่า เมื่อปลายเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้ไปหานายร้อย โทเผ่าพงษ์ และนายคามผลพันธ์ ซึ่งอยู่

หลังบ้านพระยาเทพหัสดินในบริเวณเดียวกัน เห็นพระสุพรรณพิทักษ์กับหลวงสังครามวิจารณ์
 ไปบ้านพระยาเทพหัสดิน แล้วต่อมา นายร้อยโทเผ่าพงษ์, นายร้อยตรีบุญมาก กับ
 นายชตองจึงได้พากันเข้าไปในบ้านของพระยาเทพหัสดิน พบพระยาเทพหัสดิน, พระ
 สุพรรณพิทักษ์, หลวงสังครามวิจารณ์ กับชายอีกคนหนึ่งนั่งอยู่ แล้วนายร้อยโทเผ่าพงษ์
 ก็บอกกับบุคคลเหล่านั้นว่าเห็นเป็นพวกของเรา นายชตองจึงยกมือไหว้บรรดาพวกที่
 นั่งอยู่ในที่นั้นทุกคน เห็นนายร้อยตรีบุญมากพูดขึ้นว่า ถ้าพูดทำสำเร็จแล้วจะให้
 เงิน ๕,๐๐๐ บาท และจะเสียดวงศรกับศตองไป พระยาเทพหัสดินพูดว่าขอให้สำเร็จ
 ก็แล้วกัน เงินของกลางอยุ่ที่ขอ ก็เห็นพอใจหรือไม่ นายชตองตอบว่าเท่าที่จะเห็น
 ก็เป็นพระเดชพระคุณแล้ว พวกที่งอแงนั้นจะเมินใครจำไม่ได้ ได้พูดกับต้นหนขนมาว่า
 ขอให้ทำให้สำเร็จเถิดนอของชาย แล้วนายชตองรับปากว่าได้ คือจากนั้นมาราว ๓๐ นาที
 นายร้อยโทเผ่าพงษ์ก็พานายชตองกลับไปที่บ้านตน นายชตองได้ถามนายร้อยโทเผ่าพงษ์
 ว่าจะให้ทำอะไร นายร้อยโทเผ่าพงษ์ได้ตอบว่าอีก ๒-๓ วันจึงค่อยมีเรื่อง แล้วนายชตอง
 ก็กลับบ้าน

นายสวัสดิ์ สระทอง พะยานใจทัก ได้เปิดความร้องว่า ได้เป็นผู้ขอรบ
 ยนต์รพนายชตองพร้อมด้วยนายร้อยตรีบุญมาก, นายควงผลพิทักษ์ ไปที่บ้านพระยา
 เทพหัสดิน

จึงถามนายชตอง ดะเป่าระยะ พะยานใจทักเปิดความว่า เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.
 ๒๔๘๓ ได้ขอรบจักรยาน ๑ คันพานายดีไปส่งที่บ้านนายร้อยตรีบุญมาก ที่ข้างวัด
 ราชวิจิตร และเคยพานายร้อยตรีบุญมากไปส่งที่กรมบังคับที่ตอสู่อากาศยาน และ
 เมื่อเดือนเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้พานายดีไปส่งที่หน้าร้านนายเซ่งนำ ใกล้ ๆ กับ
 ที่ปากถนนระนอง ๑ พอรุ่งขึ้นก็ทราบว่ามีหลวงพิบูลสงครามถูกนายดียิง ดังนั้นจึงเห็นได้
 ชัดเจนว่า การที่นายชตองและพระสุพรรณพิทักษ์กระทำผิดครั้งนี้ หาได้กระทำขึ้นโดยฉะเพาะจำเลย
 ๒ คนดังกล่าวแต่ยังไม่ ยิ่งเกี่ยวข้องของพาดพิงไปถึงคนอื่นซึ่งได้ร่วมคิดกันในกากระทำผิด
 ครั้งนี้ด้วย และเกี่ยวข้องไปในทางการเมือง หาใช่ความผิดอย่างธรรมดาไม่

มาราว ๓๐ วัน นายร้อยโทเผ่าพงษ์ได้ไปหา นายชตอที่บ้าน และสั่งให้นายชตอไป
 ที่บ้านนายร้อยโทเผ่าพงษ์ นายชตอได้ไปตามนัด ก่อนจะถึงบ้านนายร้อยโทเผ่าพงษ์
 ได้เดินผ่านหน้าห้องรับแขกของพระยาเทพหัสดินไป เห็นพระสุพรรณิทธิ หลวง
 ตั้งกรมวิจารย์กับชายอีกคนหนึ่งอยู่ในห้องรับแขกของพระยาเทพหัสดิน ครั้นไป
 ถึงบ้านนายร้อยโทเผ่าพงษ์ ๆ พูดว่า เร็ว ๆ นี้จะให้ไปทำการตามที่พูดกันไว้ แล้ว
 นายร้อยโทเผ่าพงษ์ก็เข้าไปในบ้านพระยาเทพหัสดินได้นานราวครึ่งชั่วโมง จึงออกมา
 แล้วบอกกับนายชตอว่า วันที่ ๒๐ หรือวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ เวลาราว
 ๑๘ นาฬิกาจะให้นายชตอไปตั้งที่หลวงพิบูลสงครามที่เชิงสะพานมฆวาท เมื่อเวลา
 หลวงพิบูลสงครามกลับจากประชุมที่กระทรวงกลาโหม ทั้งนี้เพื่อจะเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองของประเทศ เพราะหลวงพิบูลสงครามเป็นคนสำคัญ นายชตอรีบปาก
 ว่าได้ แล้วนายร้อยโทเผ่าพงษ์พูดกับนายชตอต่อไปว่า เมื่อถึงวันที่จะทำการเรื่อง
 แล้วจะนำปืนไปให้ที่บ้านแฉะเอารักไปรับ ต่อมาวันที่ ๒๔ ตุลาคมก็ถึงวันเวลา
 ๑๗ นาฬิกา นายร้อยโทเผ่าพงษ์ นายร้อยตรีบุญมากและนายตามสุดพันธ์ได้ไปหา
 นายชตอที่บ้าน ตั้งวางเงินขึ้นโต๊ะเป็นของขวัญมือทำงานจะจัดรถมารับ แล้วนายร้อยโท
 เผ่าพงษ์ได้มอบปืนพกชนิดไอโคเมติก พร้อมด้วยกระสุน ๓๕ นัด ซึ่งบรรจุอยู่ในตัว
 กระสุน ๒ ตัวให้นายชตอรับไป แล้วได้ส่งออกไปให้ไปยังเวลา ๑๘ นาฬิกา เมื่อยัง
 เสร็จแล้วให้รับขบวนรถคนทนายชมนับ ซึ่งจะคอยรับอยู่ที่หน้ากองพันทหารราบ
 ที่ ๒ เดิม เชิงสะพานมฆวาทนั้นไว้ แล้วนายร้อยโทเผ่าพงษ์ นายร้อยตรี
 บุญมากและนายตามสุดพันธ์ก็กลับไปแล้ว นายชตอได้นำเอาปืนและกระสุนที่รับไว้
 ไปฝากนายชวยใจเพื่อความปลอดภัย รุ่งขึ้นเวลา ๘ นาฬิกาจึงได้ไปรับเอาปืนและ
 กระสุนมาจากนายชวยใจในวันเดียวกันนี้เวลา ๑๘ นาฬิกา นายตามสุดพันธ์มาเรียก
 นายชตอ แล้วพากันขบวนรถคนทนายชมนับมานั้นไป ถึงเชิงสะพานมฆวาท นาย
 ตามสุดพันธ์ได้ตั้งจากรถคนทนายชมนับก่อนลงรถคนทนายตามสุดพันธ์ได้ตั้งกับนายชมนับว่า

เมื่อได้ยินเสียงเอะอะโห่โห่ นายชตอชนรภยนครแล้วขมไปโดยเร็วที่สุดจะไปทางไหนก็ตามใจ แต่ณายชตอชบรภยนครไปจุดที่หน้ากองพันทหารราบที่ ๒ เดิม ซึ่งนายชตอชบรภยนคร ส่วนนายชตอชได้ไปจุดตรอยห่างจากนายชตอชราว ๓ เส้น และเดินเครื่องก่อขย ๆ อยู่ ชักครุหนึ่งหลวงพิบุดสังครามกับพวกกัชบรภยนครแค้นอย่างเร็วมากผ่านไปทางนั้น นายชตอชจะยิงแคงไม่ทัน และเมื่อยังไปแถวเกรงว่าจะไม่ถูกหลวงพิบุดสังคราม และเรื่องจะแตกชน จึงคิดเสีย ต่อจากนั้นนายชตอชกัชบรภยนครมารับนายชตอช แลดูไปรับนายคาบผดพันชตอชระงะพะพนมฉฉาพ นายคาบผดพันชได้คิดว่านายชตอชจะทำไม่ยิง นายชตอชตอบว่ายิงไม่ทันรถเดินเร็วมาก แลดูจึงมอบปืนและกระสุนให้นายคาบผดพันชไป เมื่อชบรภยนครไปถึงบ้านนายร้อยโทเผ่าพงษ์ ได้ถามนายคาบผดพันชว่าเป็นผลสำเร็จไหม นายคาบผดพันชตอบว่าไม่เป็นผลสำเร็จแต่พูดคือไปว่า วันหลังจึงค่อยทำกันใหม่ ต่อมาราวเดือนเศษ นายร้อยโทเผ่าพงษ์, นายคาบผดพันช และนายชตอชได้พานายชตอชไปให้ตามแยกแยกกายบางกระมื่อ ได้พบหลวงสังครามฉฉาพฉฉาพกับชายฉกคน ๑ ไม่รู้จักชื่อ แลดูเห็นนายร้อยโทเผ่าพงษ์และนายคาบผดพันช เดินตามหลวงสังครามฉฉาพฉฉาพกับชายคนนั้นไปทางท่าแม่น้ำ ต่อมาได้ทราบฉฉาพหลวงพิบุดสังครามถูกฉฉาพฉฉาพ

โจทก์นายร้อยโทชิต ไทยอบถ มาเบิกความเป็นพระยานว่า พระยานเป็นพันชแพทยและชอบพอกับพระยาเทพหัดดินมาชานานแล้ว ตั้งแต่ครั้งรับราชการอยู่ใต้บังคับบัญชาของพระยาเทพหัดดินเมื่อเป็นหีบบัญชาการ กองพิลทหารบกที่ ๔ พระยาเทพหัดดินเคยให้ทำพินเสมอมา เมื่อต้นเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๑ พระยาเทพหัดดินได้ใช้ให้คนมาตามให้ไปหาที่บ้าน พระยานเข้าใจว่าจะให้ไปทำพิน จึงได้นำเครื่องมือสำหรับทำพินไปด้วย ครั้นไปถึงพระยาเทพหัดดินหาได้ทำพินไม่ กลับถามทุกขุสัชและถาวรทำมาหากิน แล้วพระยาเทพหัดดินได้พูดกับพระยานว่า การปกครองพินไม่ใช่ของง่ายใดคนที่ไม่มีฝีมือและเอาพอกพองมา ราษฎรก็คหหายหมด หลวงพิบุดสังครามซึ่ง

ศัถยยุทธีไปพบที่รถไฟว่างามระ ครอบพบแต่พระยาเทพหัสดินพูดกับหลวงสมิทธิ
ศัถยยุทธีว่า ธุระที่วานนี้ขอให้หลวงสมิทธิศัถยยุทธีไปพบพระยาสุรศักดิ์เดชา

สำหรับนายร้อยเอกดาวจำเดยนั้น ได้ความว่าได้เข้าไปในบ้านพระยาเทพหัสดิน
น้อยๆ นอกจากนั้นนายชั้น แซ่โจ้วเบิกความว่า เมื่อราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ได้ไป
ติดต่อกับนายร้อยเอกดาว เพื่อขอให้ช่วยเหลื่อติดต่อกับหน่วยทหารในเรื่องที่พะยาน
จะขายไม่ให้แก่กรมกองทหาร เพราะนายร้อยเอกดาวเคยเป็นนายทหารมาช้านานแล้ว
รู้จักคนมาก แต่นายร้อยเอกดาวกลับพูดว่า เขาไม่รู้จักกับผู้ออกการ การประมูลตั้งไม่
แก่ทหาร ผู้รับประมูลได้โดยมากเป็นพวกพ้องของผู้ออกการ การที่จะไปติดต่อของ
ไม่ได้ผล การค้าขายขึ้นไหนจะมีกำไรพวกผู้ออกการก็กดกันให้แก่พวกพ้องของเขาหมด
พะยานพูดคือไม่เอา เวลานการค้าขายยุคทองเต็มที่ ไปติดต่อทางกรมต่าง ๆ ไม่ได้ผล
เพราะเขาวิ่งเกี่ยจวนเป็นเงินทำอะไรผลิตินต์หนอยรัฐบาลก็เนรเทศเสีย นายร้อยเอกดาว
จึงพูดว่า จะไปพวกเงินจะตัวมากมากขึ้น เวลานี้หลวงพิบูลสงครามกับหลวงอดด
เดชจรูสี กำลังกำอำนาจไว้ เดินนโยบายจับได้ได้ตั้งชาวจีน ถ้าไม่กำจัดเสียแล้วชาวจ
จีนจะเดือดร้อนทอไป จึงตั้งให้พะยานหาเงินทมิ โสคอเค็ดเคเดียวกักรหาญให้สักคนหนึ่ง
เพื่อเขาไปไซ่เหยงหลวงพิบูลสงคราม ภายหลังได้สำเร็จจะได้ค่าจ้างอย่างงาม เงินค่า
จ้างนั้นเวตานผู้ใหญ่เก็บเตรียมไว้แล้วจแล้ว อดดจะให้ไปยิงที่เห็นบนบนหน้าทของ
นายร้อยเอกดาว ขอให้พะยานจัดหาเงินมายังกัเดวกัน พะยานกับปากว่าจะช่วย
จัดการหามาให้ แต่กักลับไม่ ต่อมา ๒-๓ วัน นายร้อยเอกดาวได้ไปหาพะยาน
เตือนถงเรื่องจนทรับปากว่าจะหาให้หน ๒ ครั้ง แต่พะยานไม่จัดการหาให้เพราะกัด้
จะมีความผิด นอกจากนั้นยังมีนายสิบตำรวจเอกประยูร รักษาพต นายร้อยตำรวจเอก
สวดลัด กนเขตต์ ได้เห็นนายชั้นเข้าไปในบ้านของนายร้อยเอกดาว

พระยาเทพหัสดิน ข้าพระองค์เป็นพระยานเบิกความว่า เป็นบิดาของนายร้อยโท
เผ่าพงษ์และนายคาบผดพันธุ ได้พบหลวงสมิทธิคดียฤทธิที่สถานีรถไฟจริง แต่ได้
พบกันโดยบังเอิญ พระสุรรัตนชาติเคยไปหา ๒ ครั้ง เกี่ยวกับเรื่องติดต่อกันทาง
ค้าขาย นายร้อยเอกดาบเคยไปมาหาสู่กันในฐานะที่เคยเป็นผู้บังคับบัญชาและรู้จักกันมา
ส่วนหลวงสงครามวิจารณ์รู้จักกันในฐานที่เป็นทหารอาสา, นายย้ง, จ่านายสืบคำรวจ
แม่ัน, นายร้อยตรีบุญมาก, นายชดอ และนายร้อยโทรัตนนั้นไม่เคยรู้จักและพูดจากัน

นายร้อยโทเผ่าพงษ์ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า เป็นบุตรของ
พระยาเทพหัสดิน แต่ก่อนเคยอยู่ที่บ้านพระยาเทพหัสดิน ต่อมาในเดือนมกราคม
พ.ศ. ๒๔๕๐ เมื่อออกจากราชการประจำกรมแล้ว ได้ไปพักอยู่ที่บ้านนายย้ง ศรีสารคามที่
ครนเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๕๑ จึงกลับเข้าไปอยู่ในบ้านซึ่งอยู่ห่างจากบ้านบิดาคามเดิม
นายร้อยตรีบุญมาก, นายชดอ, นายด้วงดีดและนายชน มณีมีน รู้จักกันจริง แต่
บุคคลดังกล่าวแล้วคงเข้าไปหาจำเลยในบ้านเพราะนายชดอ, นายด้วงดีดและนายชน
เท่านั้น นอกจากนั้นไม่เคยเข้าไป ส่วนพระสุรรัตนชาติ นั้น ไม่ได้เคยพานายชดอและ
นายร้อยตรีบุญมาก ไปหานายผดที่ตลาดพลูเลย

นายคาบผดพันธุ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า อยู่บ้านเดียวกับ
นายร้อยโทเผ่าพงษ์ เมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ถึงต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๑
จำเลยป่วยเป็นไข้รักษาตัวอยู่ในบ้านไม่ได้ไปไหน จำเลยก็ไม่เคยไปหานายผดที่ตลาด
พลู นายร้อยตรีบุญมากและนายผดรู้จักกับจำเลยแต่เดิม ส่วนพระสุรรัตนชาติ, หลวง
สงครามวิจารณ์และนายชดอไม่รู้จักกันเลย เมื่อนายร้อยโทเผ่าพงษ์ อาศัยอยู่ที่บ้าน
นายย้งนั้น จำเลยเคยไปเยี่ยมแต่เมื่อ บางครั้งได้ไปพร้อมกับนายชดอ

นอกจากนี้ พระยาเทพหัสดิน, นายร้อยโทเผ่าพงษ์ และนายคาบผดพันธุ ได้นำ
คุณหญิงเทพหัสดิน, นายฉดวย ศฤหเทศ, และนายปาน อวนเจริญ ซึ่งอยู่ในบริเวณ
บ้านของพระยาเทพหัสดิน มาตั้งบ้าน นายร้อยโทเผ่าพงษ์และนายคาบผดพันธุ ไม่ค่อย

ไปมาหาสู่พระยาเทพหัสดินเหมือนบุตรคนอื่น ๆ ไม่เคยเห็นพระสุรภรณชิต, นายร้อยตรีบุญมาก, จำนายตีบตำรวจแม่ฉั้น, นายร้อยโทชิต, นายชตอ และนายฮ่ง เข้าไปในบ้านพระยาเทพหัสดิน

นายร้อยตรีบุญมาก จำเลยอ้างตัวเองเป็นพะยานเบิกความว่า ไม่เคยรู้จักกับพระสุรภรณชิต, นายร้อยเอกตาจ และหลวงสังครามวิจารณ์ ทั้งไม่เคยไปบ้านพระยาเทพหัสดิน ส่วนนายร้อยโทเผ่าพงษ์ และนายคาบผูกพันธ์ รู้จักกันมาตั้งแต่เป็นนักเรียนนายร้อยด้วยกัน แต่ไม่คบขยสัมพันธ์กันนัก นายชตอ, นายผาด, นายสั่วสัด, นายชวย และนายดี ไม่เคยรู้จัก นอกจากจำเลยได้แนวทางคำบอกพร้อม ฤทธิงตั้งที่ซึ่งเป็นพ่อค้ามาสืบว่า เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ นั้น พะยานได้ไปด้วยและจำเลยได้ไปช่วยรักษาพยาบาล นายร้อยโทเผ่าพงษ์, นายคาบผูกพันธ์ และนายดี พะยานไม่เคยเห็น

นายร้อยเอกตาจ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพะยานเบิกความว่า จำเลยไม่เคยรู้จักกับนายชั้น แซ่โจ้วเลย จำเลยเคยไปบ้านพระยาเทพหัสดิน เพราะเคยเป็นผู้บังคับบัญชาและรู้จักกัน นอกจากหม่อมนางตระกูลภริยา กับนายทองใบ คุ้มวานิช ซึ่งเคยอยู่ในบ้านมาสืบว่า ไม่เคยเห็นนายชั้นไปที่บ้านของจำเลย แต่พะยานทั้ง ๒ ไม่เคยได้อยู่บ้านเล่มขอ

พระสุรภรณชิต จำเลยอ้างตัวเองเป็นพะยานเบิกความว่า จำเลยได้ไปทบทวนพระยาเทพหัสดินหลายครั้ง โดยรู้จักกันมาช้านานแล้ว ถูกรื้อไปก็เพราะจำเลยมีหน้าที่เป็นล่ามตีบของตำรวจหมายเลข ๑๐๐ มีความประสงค์ที่จะสืบว่าหลวงสังครามวิจารณ์ได้เกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างไรอีกหรือไม่ เพราะถูกหาว่าไปแก้กฎหมายถึง ๒ ครั้งแล้วคงจะคิดการเมืองอีก จึงได้สืบสวนหลวงสังครามวิจารณ์และเข้าคลุกคลีกับหลวงสังครามวิจารณ์ แต่ไม่ปรากฏว่าหลวงสังครามวิจารณ์คิดการเมืองแต่อย่างใด จึงได้จับได้ นายผาด, นายชตอ, นายชั้น นนมโน, นายชั้น แซ่โจ้ว, นายร้อยโท

เผ่าพงษ์, นายคาบผลพันธ์ และนายร้อยตรีบุญมาก จำเลย จำเลยไม่เคยรู้จักบุคคลจากนั้น
 คงรู้จักแต่นายสวัสดิ์ และนายร้อยเอกดาวเท่านั้น อนึ่ง การที่จำเลยไปบ้านพระยา
 เทพหัสดินถึง ๓ ครั้งนั้น ก็เพื่อไปดูลาดเต่าว่าจะมีใครไปติดต่อกับพระยาเทพหัสดินใน
 เรื่องการเมืองหรือเปล่า เพราะจำเลยสงสัยว่าพระยาเทพหัสดินจะเดินการเมือง

ศาลได้พิจารณาพยานของโจทก์จำเลย ในข้อหาของโจทก์เฉพาะเรื่องนี้แล้ว
 เห็นว่า พยานของโจทก์ไม่สอดคล้องกันกับจำเลยอย่างใด และพยานโจทก์
 ที่บอกความมา เช่นนายสวัสดิ์และนายชัน มั่นมโน ก็เป็นคนขับรถยนต์ของนายร้อยโท
 เผ่าพงษ์ และเบนลูชบวรถยนต์ให้นายร้อยโทเผ่าพงษ์และนายคาบผลพันธ์ได้เข้ามา
 ย่อมจะรู้เห็นเหตุการณ์ภายในบ้านของพระยาเทพหัสดิน, นายร้อยโทเผ่าพงษ์ และ
 นายคาบผลพันธ์ก็เป็นอย่างดี นายชตอ และนายผาด ก็เป็นเพื่อนฝูงสนิทชิดชอบเคย
 เที่ยวเตร่กับบุตรของพระยาเทพหัสดินที่ตองหางถึง ๒ คนนั้นด้วยกันมา จนกระทั่งนาย
 ร้อยโทเผ่าพงษ์และนายคาบผลพันธ์ ตองหางทางคดีอาญาเวรดังเครื่องพิมพ์ดีดรวม
 กับนายชตอและนายสวัสดิ์ ส่วนนายร้อยโทชิต ก็เคยเป็นนายทหารอยู่เคียงกับมณฑล
 ของพระยาเทพหัสดินมาก่อน รู้ลักษณะพอสมควร นายชองก็ไม่มีความเกี่ยวข้องกับ
 จำเลยอย่างใด การที่พยานโจทก์ต้องมาบอกความเช่นนั้นโดยอาศัยพยานเหล่านั้น
 เข้าออกในบ้านของพระยาเทพหัสดินได้เข้ามา และเที่ยวเตร่อยู่กับบุตรทั้ง ๒ ของ
 พระยาเทพหัสดิน เจ้าหน้าได้ส่งครอบครัวความนั้นไปอยู่เดิม จึงได้เรียกตัวมาสอบ
 ด่วน อนึ่ง นายร้อยโท เผ่าพงษ์ นายคาบ ผลพันธ์ก็เป็นบุตรของพระยาเทพหัสดิน อยู่
 หลังบ้านพระยาเทพหัสดิน ห่างกันราว ๗-๘ วาเท่านั้น เมื่อใครจะเข้าออกก็จะต้อง
 ผ่านหน้าบ้านพระยาเทพหัสดินไป จะว่าพระยาเทพหัสดินไม่เห็นว่าเห็นนัยยอมผิดต่อเหตุผิด
 ของพระยาเทพหัสดิน, นายร้อยโทเผ่าพงษ์, นายคาบผลพันธ์ กวดแกและนำสืบความมา
 กับบุตรไม่ก้อยูกกันและไม่ก้อยไปมาหาสู่กันนั้น เมื่อไม่ถูกกันแต่เหตุใดจึงได้โดย
 ในบ้านพระยาเทพหัสดินได้ ทั้งปรากฏตามหลักฐานต่อไปนี้ว่า นายร้อยโทเผ่าพงษ์ และ

นายตามบุตรได้ประพฤตินกเกาะ ชอบคบหานักเตงโต นักเตงหัวไม้ นักเตงโจกรกรรม
 ฉะนั้นมีชื่อเสียงในทางร้ายเป็นที่เลื่องลือ และพานักเตงเหล่านั้นเข้าออกในบริเวณบ้าน
 พระยาเทพหัสดินได้โดยอิสระ ทำให้จึงไม่ว่ากล่าว กลับยอมให้ประพฤติอยู่เช่นนั้น
 คาดเห็นว่า เพื่อประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดของพระยาเทพหัสดิน จึงได้ปล่อยบุตร
 ของตน ซึ่งรับราชการและมิยศบรรดาศักดิ์และเกิดในตระกูลสูง ไปคบหาและเที่ยวเตร่
 กับนักเตงรายซึ่งมีอำนาจมาได้เป็นเครื่องมือของตนถึงกับยอมสละบุตรของตนทั้ง ๒ ให้
 เสียไปเพื่อให้ นักเตงเหล่านั้นพอใจ และร่วมมือเป็นสมัครพรรคพวกไว้ใช้ในทางที่ผิด
 ซึ่งเกี่ยวข้องกับทางการเมือง ทั้งใช้ในทางซนโตเช่นเกี่ยวข้องกับจอมยาจนคนแคระ
 ไม่ เพราะฐานะของพระยาเทพหัสดิน นายร้อยโทเผ่าพงษ์ นายตามบุตร ยัง
 สัมบูรณ์อยู่

ข้อที่คนหญิงเทพหัสดิน, นายปาน และนายฉนวน เมื่อก่อนว่าไม่เคยเห็น
 พระสุวรรณีและคนอื่น ๆ เข้าไปพูดกับ พระยาเทพหัสดิน ตามที่พระยาน โจอทได้บอก
 ความมานั้น คาดเห็นว่าพระยานของจำเลยก็ไม่ได้อยู่บ้านตลอดเวลา จึงไม่เห็นได้อย่างไร
 ว่าวันไหนใครไปหาหรือไม่ นอกจากนั้นเบื่อกความแตกต่างกับพระยาเทพหัสดิน ซึ่ง
 รับว่าพระสุวรรณี ได้ไปหาเกี่ยวข้องกับเรื่องการค้าขาย แต่คำของพระยาเทพหัสดินเอง
 ก็แตกต่างกับคำของพระสุวรรณีคือ พระสุวรรณีคิดว่าไปตลาดเดาว่าจะมีใครติดต่อกับ
 พระยาเทพหัสดิน ในเรื่องการเมืองบ้างหรือไม่ เพราะสงสัยว่าพระยาเทพหัสดินเล่น
 การเมือง

ส่วนพระสุวรรณี ทักถ้าวแก้ว่าเป็นสายลับและไปตลาดเดา พระยาเทพหัสดิน
 ว่าจะคิดการเมืองหรือไม่ และสืบด้วยว่าหลวงสงครามวิจารณ์จะคิดการเมืองเพียงใด
 หรือไม่นั้น กลับได้ความว่า หลวงสงครามวิจารณ์ชอบพอ และเป็นเพื่อนกับพระสุ
 วรรณี เมื่อหลวงสงครามวิจารณ์ต้องหาในคดีการเมือง ในครั้งก่อน ก็ยังไปเป็น
 พยานให้หลวงสงครามวิจารณ์ และพระสุวรรณีได้ โอนแม่กิมเมียร์ยัดใส่ให้

หุดวงส่งกรมวิจิตรนฤคการ ส่วนพระยาเทพหัสดินนั้นกรูจกชอบพอกับพระสุรرنชิต มาช้านานแล้ว แต่ทางเจ้าหน้าทเบกความว่า คงแต่พระสุรرنชิตเป็นฝ่ายดัดบตำรวจมา นั้น ไม่เคยรายงานเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกรมเมืองให้เจ้าหน้าททราบเลย การทพระสุรرنชิต ดัดบรับหน้าทราชการในทางดัดบส่วน เห็นได้ว่าเป็นแต่เพียงอาศัยอำนาจในราชการ ฐนแอบอ้าง เพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำคามผิดและความปลอตคภัยเท่านั้น

ส่วนถ้อยคำของนายร้อยตรีบุญมาก และนางสาวบุญพร้อม ที่เบกความมานั้น ก็ไม่แน่นอน และจำฉนเวลาไม่ได้ชัดเจน ถึงอย่างไรก็ดี นายร้อยตรีบุญมากนั้น โจทก์ มีพยานเบกความว่า ได้กระทำผิดหลายครั้งหลายครอน ในคณอื่น ๆ ห้ามพยานมา นำดัดบหักต่างหลักฐานพยานโจทก์ได้

อาศัยเหตุผิดดังกล่าวแล้ว ศาลเห็นว่าหลักฐานพยานโจทก์ทหน้าดัดบมาเบนอนพง ได้แน่ว่า พระยาเทพหัสดิน, นายร้อยโทเผ่าพงษ์, นายคาบสมุทร, พระสุรرنชิต และนายร้อยตรีบุญมาก จำเลยได้กระทำคามผิด พยานจำเลยไม่ดามารถหักต่าง หลักฐานพยานโจทก์ได้

ส่วนนายร้อยเอกดาว จำเลยนั้น โจทก์มีพยานสำคัญแต่นายชน แซ่ใจฉน เดียว นอกนั้นกมแต่เพียงพยานผู้เห็นฉน นายชนได้เขาไปในบ้านของนายร้อยเอกดาว และนายร้อยเอกดาวได้เขาไปในบ้านพระยาเทพหัสดิน ๒-๓ ครั้ง แต่จะพูดกันด้วยเรื่อง อะไร หาได้ฉนไม่ ทั้งไม่มพดศติการฉนมาก ประกอบให้เห็นฉน ได้กระทำผิด แนชติ พยานหลักฐานเท่าท โจทก์ นำดัดบมา ยังเป็นท สงสัยไม่แนใจฉน ได้ลัดบศบ กระทำ ผิดด้วย ฉงควรยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เบนคนแก่นายร้อยเอกดาว จำเลย

ศาลจะได้พิจารณาต่อไปว่า การทพระยาเทพหัสดิน, นายร้อยโทเผ่าพงษ์, นายคาบสมุทร, พระสุรرنชิต และนายร้อยตรีบุญมาก จำเลย ได้กระทำผิดในครั้ง ฉน ได้รวมคติดัดบผู้ใดคชไปบ้าง ความฉนโจทก์ได้นำดัดบศบไปฉน

๓) เนื่องจากพระยาเทพหัสดิน ได้พบกับหลวงสัมพันธคีตยยทศ ที่สถานีรถไฟหัวลำโพงนั้น โจทก์ได้นำหลวงสัมพันธคีตยยทศ เบิกความว่า เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ พระยาเทพหัสดิน ได้พบกับพระยานซึ่งเคยเป็นศิษย์ของพระยาเทพหัสดินมาแต่ครั้งเป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก ที่ร้านในงานฉลองรัฐธรรมนูญ แล้วพระยาเทพหัสดินได้นัดให้พระยานไปรับประทานอาหารที่ไต่เตสทวิศกรเคโร ในวันที่ ๑๒ เดือนเดียวกัน ครั้นถึงกำหนดนัดพระยานไปไม่ได้จึงได้ใช้ให้นายใหญ่ ซึ่งรู้จักกับพระยาเทพหัสดินเช่นเดียวกับพระยานไปบอกกับพระยาเทพหัสดินว่า ไปไม่ได้ขอโทษด้วย แล้วพระยาเทพหัสดินได้ตั้งนายใหญ่ ให้มาบอกกับพระยานว่า ให้ไปพบที่รถไฟในชั้นรุ่งชน ครั้นถึงกำหนดพระยานได้ไปตามนัด พระยาเทพหัสดินได้พูดว่าอยากจะทำอะไรสักหน่อย แต่ไม่อยากจะพูดในสถานที่นี้ เพราะมีคนสังเกตเห็นตามอยู่ ถ้าอยากจะทำเรื่องอะไรให้พระยานไปที่บ้านพระยาสุรศักดิ์เสนา ช่างวัดมกุฏกษัตริย์ แล้วต่างก็จากกันไป ในขณะที่นายใหญ่โดยพูดถ้อยคำด้วย แต่ไม่ได้ยินข้อความที่พระยาเทพหัสดินพูดกับพระยาน นายใหญ่จึงได้ถามพระยานว่าเรื่องอะไรกัน แล้วพระยานก็เล่าให้ฟังตามที่พระยาเทพหัสดินได้พูดกับพระยานดังกล่าวแล้วข้างต้น แต่พระยานไม่รู้จักบ้านพระยาสุรศักดิ์เสนาจึงอยู่ที่ไหน จึงใช้ให้นายใหญ่ไปหาดู แล้วให้มาบอกพระยาน รุ่งชนนายใหญ่ได้มาบอกกับพระยานว่าได้พบบ้านพระยาสุรศักดิ์เสนาแล้ว ต่อมาวันเดียวกัน เวลา ๑๗ นาฬิกา พระยานแะระนายใหญ่ได้เข้าไปในบ้านพระยาสุรศักดิ์เสนา ๆ ฝน เคยรู้จักกับพระยานแะระนายใหญ่ดี แล้วพระยาสุรศักดิ์เสนาจึงเชิญให้เขาไปนั่งอยู่ในห้องรับแขก ต่อจากนั้นพระยาสุรศักดิ์เสนาได้เชิญพระยานผู้เดียวไปคุยกันที่ระเบียงซึ่งอยู่ห่างจากห้องรับแขกราว ๓ เมตร แล้วพระยานได้พูดกับพระยาสุรศักดิ์เสนาว่าพระยาเทพหัสดินได้สั่งให้พระยานมาหาเรื่องอะไรหรือไม่ พระยาสุรศักดิ์เสนาตอบว่า มีเรื่องที่จะพูดกันมาก ขอให้พระยานคิดดูเถอะ เที่ยงวันนั้นยุ่งกันอย่างไรบ้าง ทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับกำนันการเมือง พระเจ้าอยู่หัวก็ไม่ พระยาน

จึงถามพระยาศรีศักดิ์เห็นว่ามีความคิดความเห็นอย่างไรบ้าง แล้วพระยาศรีศักดิ์ก็เห็นว่า
 ก็น่าดีกว่ากันจะว่าอย่างนั้นใหม่ คือ จะเชิญพระปกเกล้า ฯ มาครองราชสมบัติใหม่และ
 ขอแก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตรา ไม่ให้ทหารเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง เวลา
 ทหารจะเคลื่อนทัพไปที่ใดที่หนึ่งจะต้องได้รับพระบรมราชานุญาตเสียก่อน พระยานว่าดี
 เหมือนกัน จะทำให้สำเร็จได้ด้วยวิธีไหน พระยาศรีศักดิ์เห็นว่า จะเอาข้อความ
 ดังกล่าวแต่อย่างนั้นยื่นต่อสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอให้สภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัย
 พระยานจึงถามว่าสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นด้วยจะว่าอย่างไร พระยาศรีศักดิ์เห็นว่า
 ตอบว่า ถ้าไม่เห็นด้วยก็มีการยึดอำนาจกัน พระยานตอบว่าจะเอาอะไรไปยึด พระยา
 ศรีศักดิ์เห็นว่า ก็น่าดีกว่า ทหารแต่ละกลุ่มอยู่แล้ว พระยานจึงถามต่อไปว่าทหารเรือ
 เขาไม่เอาอะไรบ้างหรือ พระยาศรีศักดิ์เห็นว่าไม่เป็นไร มีผู้ไปพูดจาตามตาม
 กับเขาไว้แล้ว เห็นหลวงพิบูลย์รักษาเมืองและหลวงเจริณราชพาหนะ เขาเป็นผู้จัดการ
 ทางฝ่ายทหารเรือ ได้ชักชวนเกลี้ยกล่อมไว้มากแล้ว พระยาศรีศักดิ์เห็นว่ากล่าว
 ว่าจะลงมือทำในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ แล้วกลับไป เมื่อออกมาพบบ้าน
 พระยาศรีศักดิ์เห็นว่าแล้ว นายใหญ่ถามพระยานว่าพูดเรื่องอะไรกัน พระยานตอบว่า
 เรื่องมันยากจะยุ่งกัน ใหญ่เสียแล้ว เขาจะเชิญพระเจ้าอยู่หัวกลับมาครองราชสมบัติ
 นอกจากนั้นพระยานไม่ยอมพูดต่อไปอีก และถนัดหลังคชยุริ แล้วต่างก็แยกกันไป
 ต่อมาอีก ๒-๓ วันนายใหญ่ได้ไปหาพระยานที่สโมสรทหารบก นายใหญ่บางซื่อ เพื่อตอ
 การฟังเรื่องทพระยาศรีศักดิ์เห็นว่าได้พูดกับพระยาน แล้วพระยานก็เล่าเรื่องให้นายใหญ่
 ฟังตามทุกถาดแล้วข้างนั้น พระยานกับนายใหญ่ได้ปรึกษากันว่าเรื่องมันร้ายแรงจะ
 ต้องนำความไปเรียนให้หลวงพิบูลย์สงครามทราบ แล้วพระยานได้ไปรายงานคือหลวง
 พิบูลย์สงคราม ฯ จึงได้เรียกขุนศรีศรากร มาพบกับพระยานเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม
 พ.ศ. ๒๔๗๗ ขุนศรีศรากรได้ทราบทุกตามทีพระยานบอกความมาแล้วไว้ ตามเอกสาร

คำตหมาย จ. ๘๓ ส่วนนายใหญ่หนีโจทก์มาเข้าดีบประคบมก้อยคำหลวงสมิทธิคดียทุท
ณะเพราะตอนทีหลวงสมิทธิคดียทุทเบิกคความกต่าง่างถึงนายใหญ่

ส่วนพระยาสรศักดิ์เสนา จำเลยข้างตัวเองเป็นพะยานเบิกคความจำ หลวง
สมิทธิคดียทุทได้เข้าไปในบ้านจำเลยจริง พอเข้าไปถึงจำเลยเกรงว่าหลวงสมิทธิ
คดียทุท จะไปสืบเรื่องอะไรดีคอย่างหนึ่งจึงมกถ่าพูดอะไรมากไป ค่อนหมา
ดึก ๒-๓ นาที นายใหญ่ก็ตามเข้าไปติดคนหนึ่ง แล้วหลวงสมิทธิคดียทุท จึงพูดขอ
กูเงินจากจำเลย ๓๐๐ บาท แต่จำเลยไม่ให้ แล้วหลวงสมิทธิคดียทุทกับนายใหญ่ก็
ไปจากบ้านจำเลย พระยาเทพหัสดินเนนจำเลยรู้จักเคยเป็นครูบาอาจารย์มา เมอม
งานมกคตหรือคความเคว้า เคว้าเกิดขึ้นแก่ฝ่ายใดคตงกไปมาหาสู่เยยมเยยมซึ่ง กนแตะกัน

คำตมได้พจรวณากังพะยานของ โจทก์แตะพระยาสรศักดิ์เสนาจำเลยตตอดแตะ
เห็นว่าหลักฐานของพะยาน โจทก์ซึ่งเป็นพะยานสำคัญในเรื่องนี้ ก็มีแค่หลวงสมิทธิ
คดียทุทคนเดียว ส่วนนายใหญ่หนีเป็นแต่เพียงไปตด้วยแต่ไม่ได้ขมขอคความทพะยา
เทพหัสดินแตะพระยาสรศักดิ์เสนา ได้พคกับหลวงสมิทธิคดียทุท นอกจากนีกไม่
มีพะยานอื่นมาลบอก ขอทพะยาสรศักดิ์เสนากับพระยาเทพหัสดินตงไปมาหาสู่กัน
กเกยคคองงานมกคตแตะงานคพเทามน หลักฐานพะยานของ โจทก์เทาทลบมาเป็นแต่
เพียงกรทำให้พระยาสรศักดิ์เสนามนคตนิคโทษอยู่ จึงควรวกประโยชน์แห่งคความ
ส่งตยมให้เบนคณแก่พระยาสรศักดิ์เสนาจำเลย

๔) เนื่องจากจำนายดีบเชกเม้น เดิศรวจี้ จำเลย ได้พานายชงไปบ้านพระยา
เทพหัสดิน แตะตงได้พคกันถึงเรื่องการเมือง โจทก์จึงได้นำลบคความชอนคคไปว่า
มีผู้ใดเกยคชองในเรื่องนออย่างใดบ้าง ได้คคความคตามคของนายชง, นายตมบุญ
แตะนายลุ่มว่า จำนายดีบคารวจเม้นได้พานายชงไปที่บ้านพระยาเทพหัสดิน เพื่อ
ไปตูลายมือ แตะพคกันถึงเรื่องทีจะเบิดยนแปดงการปกคองตามทีพะยาน โจทก์ได้เบิก

ความมาแล้ว นอกจากนั้นยังได้ความต่อไปอีกว่า เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม พ.ศ.
 ๒๔๗๖ เมื่อพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอยู่ใน
 พระยาสุ ทพภักดีได้จดหมายถนัดพระยาอุดมพงศ์ เพ็ญสวัสดิ์ ฉบับหนึ่งว่า "ข้าพเจ้า
 คำนวณแล้ว ประจำกองทะเบียนรถ นามสกุล เตชะราวี เป็นผู้รักใคร่ของกรมมาก
 และพอได้ใจได้ตรึในระต่าง ๆ เดิมเป็นทหารมหาดเล็ก เป็นมหาดเล็กของทุกกระ
 หม่อมชั้นสูง อยู่กับน้องชายกระผม คือหจ.ประจักษ์ดิทธิการ แล้วพระยา
 ทรงสุระเดชจึงไปเยี่ยมกรมตำรวจ ใจก็มั่นคงดี ตามเอกสารที่ใจทักขางหมาย จ. ๕๒
 ต่อมาราวเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐ นายสืบ พะยานซึ่งเป็นคนชอบคบกับข้าพเจ้า
 คำนวณแล้ว มาชวนมาเล่น ได้ไปหาจวนนายสืบคำนวณที่นั่นเพื่อขอให้ช่วยหา
 งานให้ทำ แล้วนายสืบคำนวณได้แนะนำให้พะยานฟังว่า ควรจะรับมรดกของเขา
 ไป ๒ กระจอกเพราะชาติต่ออายุไม่อนุญาต บนทรัพย์สินนั้นได้เพื่อจะไว้ทำงานในคราว
 สำคัญ ซึ่งได้ไปติดต่อกับพระยาทรงสุระเดชมาแล้ว ต่อจากนั้นอีก ๕-๖ วัน
 พะยานได้พานายสืบมรดกซึ่งรักชอบพอกับข้าพเจ้าคำนวณมาแต่ก่อน ไปหาที่บ้าน
 คำนวณที่คืนนั้น ในตอนนั้นนายสืบกับนายสืบมรดก เปิดความตักท้วงว่า เมื่อถึงบ้าน
 ข้าพเจ้าคำนวณแล้วแล้ว นายสืบได้ถามว่า เรื่องที่พูดกันไว้นั้นว่าอย่างไร ข้า
 นายสืบคำนวณแล้วพูดว่า การที่จะทำงานสำคัญครั้งนักเพื่อพระยาทรงสุระเดช เวลา
 นี้ได้ทำการติดต่อกับทหารไว้หลายเหล่า มีทหารราบ ทหารม้า ทหาร ป.ต.อ. และ
 ทหารกองพันที่เป็นเพื่อนและพวก ก็ถึงกำหนดควมนี้คิดจะทำการเปลี่ยนแปลงการ
 ปลัดรองแล้ว พลกนายทหารเรือและมรดกของพันที่เป็นพวกจะทำการได้เรียบร้อย
 เงินทองนั้นถ้าขาดเหลือก็เอาจากพระยาเทพหัสดิน และข้าพเจ้าคำนวณแล้ว
 ได้พูดต่อไปว่า ในคราวที่พวกรับการกระทำกรณนั้นเขาได้ร่วมมือด้วยเหมือนกัน
 หากคำนวณไม่จริงไม่ถูกจับกุม แล้วข้าพเจ้าคำนวณแล้วได้ขอร้องให้พะยานเป็นพวก
 ด้วย ๐๕ พะยานรับคำ ต่อมาอีก ๓-๔ วัน พะยานทั้ง ๒ ได้พากันไปหาข้าพเจ้า

คำรวจแม่ชื้อก็ แดงพานไปพูดขุ่นอกบ้าน เกรงคนอื่นจะได้ยิน ได้ไปพูดกัน
 ที่บ้านชายเคืองคิมเชิงสะพานคอกคน จ่านายสิบตำรวจแม่ได้ถามพะยานทั้ง ๒ ว่า
 มันใจหรือไม่ พะยานทั้ง ๒ กรบอว่าไม่ใจ ต่อจากนั้นจ่านายสิบตำรวจแม่จึงบอกว่า
 ในวันทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น จะหาหอดวงพิบลดสงครามกับหอดวงอดุล
 เศวจรต์เสี่ย โดยจับใจที่หอดวงอดุลเศวจรต์ตั้งให้เขาออกจากตำรวจ แต่เขาได้
 ไปเล่าเรื่องที่ออกจากตำรวจให้พระยาทรงสุรเดชฟังที่เชียงใหม่ พระยาทรงสุรเดชว่า
 พบลดให้ออกจากตำรวจนั้นทำไปโดยไม่ยุติธรรม และเขาได้แจ้งให้พระยาทรงสุรเดช
 ฟังถึงเรื่องที่เขาจับพวกเทศศคอกกับทหารในกรมกองต่าง ๆ ให้ทราบ เขาไปอยู่
 เชียงใหม่ได้ราว ๒ อาทิตย์ก็กลับกรุงเทพฯ และได้มาบันทึกสัมภาษณ์ ๒ กระบอกโดย
 ถอดคอกออกเป็นชั้น ๆ มาจะได้เข้ามาใช้ในกรณีที่เปลี่ยนแปลงการปกครอง แผนการนี้
 เปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น มีว่าหอดวงพิบลดสงครามและหอดวงอดุลเศวจรต์นั้นจะ
 ยิงเสี่ย ส่วนเสี่ยคอกพิบลดพวยหัดนั้นจะเอาไปเป็นประกันสำหรับชั้นคองเพื่อหอดอก
 ดวงหน่วยต่าง ๆ ให้กระทำการความประสงค์ต่อไป แล้วพระยาทรงสุรเดชจะยก
 ทหารทางเชียงใหม่มา และมีทหารทางปราจีนเข้ารวมช่วยด้วย ถอนกลับจ่านายสิบ
 คำรวจแม่ ได้ส่งให้นายส้ม พานายวิรัช หาญชาร ซึ่งรู้จักกันมาก่อนนั้นให้มาหาด้วย
 เพื่อจะได้ชวนให้เขาเป็นสมัครพรรคพวกพร้อมกันทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองในครั้ง
 นี้ ต่อมาปลายเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐ จ่านายสิบตำรวจแม่ ได้พบนายวิรัช ซึ่ง
 ถอนกลับจากจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้พานายส้มไปหานายวิรัช ในตอนนั้นนายส้มกับ
 นายวิรัชพะยานใจคอกเบิกความตองกันว่า จ่านายสิบตำรวจแม่ได้พูดถึงแผนการนี้
 ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองให้นายวิรัชฟัง อย่างเดียวกับที่ได้พูดให้นายส้มบุญและ
 นายส้มฟังตั้งแต่อ้อมมาแต่ข้างต้น แล้วจ่านายสิบตำรวจแม่ได้ถามนายวิรัชว่าจะร่วม
 มัดด้วยหรือไม่ นายวิรัชรับว่าจะร่วมด้วย พอรุ่งขึ้นจ่านายสิบตำรวจแม่ได้ชวนนาย
 ส้มไปบ้านนายชอง ซึ่งอยู่ที่บ้านหอดวงประจัญดิทธิการ แต่ไม่พบหอดวงประจัญดิทธิการ

คงพบแต่ชายช่ง ในคอนนั้นนายลุ่มและนายช่ง พยายามโจทก์เบิกความต้องกันว่า จำ
 นายสืบคำรวจแมนได้แนะนำให้รู้จักกับนายช่งและว่าไว้ไว้ได้ และบอกกับนายช่งเป็น
 หมอชตายมือแมนยาคี้ แดงจำนายสืบคำรวจแมนให้นายช่งชวยตายมือช่งว่า จะคบ
 เป็นเพื่อนตายได้หรือไม่ และที่จะคิดทำการนั้นจะสำเร็จไหม นายช่งบอกว่าเอาไว้ดู
 กันกลางวันเพราะกลางคืนมองไม่ค่อยจะเห็น ลักประเดี๋ยวหลวงประจัญสิทธิการก็มา
 จำนายสืบคำรวจแมนได้แนะนำให้นายลุ่มรู้จักกับหลวงประจัญสิทธิการว่า นายลุ่มเป็น
 เพื่อนและใจเนื้อเรือใจดี ให้หลวงประจัญสิทธิการรู้จักได้ แดงจำนายสืบคำรวจแมน
 ได้ถามหลวงประจัญสิทธิการว่า เรื่องที่พูดกันไว้จะตกลงเอาด้วยแหม่ไหม หลวง
 ประจัญสิทธิการตอบว่าเออเ่ะ อายพุดให้เอะอะตั้งไป นอลจากนั้นจำนายสืบคำรวจ
 แมนได้ถามถึงเครื่องแบบทหารของหลวงประจัญสิทธิการว่ายังมีอยู่หรือไม่ ส่วน
 ของเขาไม่มีชุดรบแวด ต่อจากนั้นพวกปลัดยี่ รังขออกวาทิงจำนายสืบคำรวจแมน
 ได้พานายลุ่มไปหานายช่งและให้ชวยตายมือ ตามถึงเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 กันนั้นว่าสำเร็จหรือไม่ แดงก็พวกนักตบ ต่อมาราวต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓
 จำนายสืบคำรวจแมนได้พานายลุ่มและนายลุ่มบุญไปหานายช่งอีก ในคอนนั้นนายช่ง
 นายลุ่มและนายลุ่มบุญ พยายามโจทก์เบิกความต้องกันว่า จำนายสืบคำรวจแมนได้
 บอกนายช่งว่าแผนการนั้นได้เตรียมไว้เรียบร้อยแล้ว ขอให้ดูฤกษ์ยาม ถ้าสำเร็จ
 จะเจียงบุญช่งไว้ในฐานะเป็นกษัตริย์ นายช่งตอบว่าดูไม่ถ้ง ต่างก็พากันถ่มไป
 แดงหลวงประจัญสิทธิการได้ถามนายช่งว่า เรื่องที่จำนายสืบคำรวจแมนให้ตุนั้นเป็น
 อย่งไร นายช่งตอบว่าไม่สำเร็จ ข้อความที่หลวงประจัญสิทธิการถามนั้น นายช่ง
 รู้ตั้งก่อนหลวงประจัญสิทธิการได้รู้เห็นในกรณีจำนายสืบคำรวจแมน จะคิดเปลี่ยนแปลง
 การปกครองด้วย ต่อมาอีก ๓-๕ วัน จำนายสืบคำรวจแมนจึงได้พานายช่งไปตุน
 ตายมือให้พระยาเทพหัสดินตั้งกลางแวดข้างคืน ก่อนถึงบ้านพระยาเทพหัสดิน ได้พบ
 นายลุ่มบุญและนายลุ่ม นายวิรัช ต่างได้ถามกันว่ามีช่งจะไปไหนแล้วก็จากกันไป

นอกจากนี้เกิดความเข้าใจว่า เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ นายสัมบุญได้พานายร้อยเอก ชนดุสิตพิชัยไปหาเจ้านายสืบตำรวจเมื่อนั้น ซึ่งรู้จักกันมาก่อน ชนดุสิตพิชัยได้เบื่อกความเป็นพระยาน ไชยทงวาได้พบเจ้านายสืบตำรวจเมื่อนั้นหลายครั้ง และเจ้านายสืบตำรวจเมื่อนั้นได้ชักชวนพระยานให้ร่วมมือในการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย พระยานกริบปาก เจ้านายสืบตำรวจเมื่อนั้นจึงสั่งให้พระยานไปติดต่อกับพวกทหารกองหนุนและหน่วยทหารต่าง ๆ ที่พระยานเคยรับราชการอยู่ เจ้านายสืบตำรวจเมื่อนั้นได้บอกแผนการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองแก่พระยานว่า มีพระยาทรงสุรเดช, หลวงชำนาญยุทธศิลป์ และหลวงประจักษ์ศิลปากรกับพวกร่วมมือด้วย นอกจากนี้ได้ติดต่อกับนายทหารและนายสิบในพระนครไว้แล้ว มีทหารม้า, ทหารราบ, ทหารรถรบ และทหารปืนใหญ่ จะเริ่มตั้งมือทำการในปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๐ เพื่อให้นายทหารในโรงเรียนรบดำเร้าการศึกษามาประจำตามกองพันทหารต่าง ๆ ในพระนครเสียก่อน จะลงมือกระทำในตอนลงมือผูกมัดเชลิมืด และจะใช้นายทหารและนายสิบซึ่งเกลี้ยกล่อมใจเป็นพวกแล้วนั้นให้ร่วมมือในการนี้ โดยให้นายสิบซึ่งเป็นพวกเขาเป็นผู้บังคับกองรักษาการณ์ภายในกองพัน และให้นายทหารซึ่งเป็นพวกเขาเป็นนายทหารเวรประจำกองพัน ถ้าไม่ใช้เดี๋ยวกให้แตกเปลี่ยนกับผู้อื่น พอรุ่งขึ้นเขาจะสั่งให้ทหารที่อยู่ในกองพันนั้นมารวม ในที่ชุมนุมพลของกองพัน โดยอ้างว่าผู้บังคับกองพันตั้งใหม่มาประชุมพร้อมกันทั้งนายและพลทหารด้วย เมื่อมาประชุมเรียบร้อยแล้ว นายสิบที่เป็นผู้บังคับกองรักษาการณ์ภายใน ก็จะนำกำลังกองทหารรักษาการณ์พร้อมด้วยปืนกลและกระสุนซึ่งประจำอยู่ที่กองรักษาการณ์นั้น ไปรวมอยู่ยังที่ชุมนุมพลทหารในกองพันนั้นด้วย แล้วนายทหารเวรก็จะประกาศออกมาว่าให้อยู่ในความสงบ ถ้ามีการเคลื่อนไหวอย่างใด จะให้ผู้บังคับกองรักษาการณ์นั้นเข้ามายิงเสีย ซึ่งเป็นอธิบายที่จะควบคุมคนนายทหารและพลทหารไม่ให้ออกจากแถวไปได้ จะทำกันในกรุงเทพฯ ๗ ทก ๆ กองพันพร้อมกันหมด เมื่อทำดังนี้แล้ว รัฐมนตรีจะสั่งทหารเหล่านั้นให้ทำการช่วยเหลือ

รัฐบาลอย่างไรก็เอาไปไม่ได้ เพราะทหารอยู่ในอำนาจของผู้ควบคุมหมดแล้ว ทั้งผู้บังคับกองพันได้ถูกควบคุมด้วย นอกจากนี้จ่านายสิบตำรวจแม่ันได้อธิบายต่อไปว่า จะจับกุมรัฐมนตรีบางท่านและคนสำคัญในองราชการ บังคับให้เซ็นมอบอำนาจให้ไป แยกการวินิจฉัยจ่านายสิบตำรวจแม่ันว่าเป็นของพระยาทรงสุรเดช อยู่ในที่พระยาทรงสุรเดชกับ ยยู่ที่หลวงชำนาญยศคีตปและหลวงประจัญสิทธิการกับ ต่อจากนั้นได้ความว่าเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ จ่านายสิบตำรวจแม่ันได้พบกับนายสิบโทเล็ก ชนงนุทา ซึ่งเป็นเพื่อนฝูงชอบพอรักใคร่กันมาแต่ก่อน นายสิบโทเล็กจึงได้พูดถึงทุกข้อและว่าหางานทำยังไม่ได้ จ่านายสิบตำรวจแม่ันพูดว่า ถ้าจะทำงานก็ต้องมีเงินพอเลี้ยงจนจบจะดีกว่า เวลานพระยาทรงสุรเดช, พระดิถี เรืองเดชพด, ข้าราชการทหารและพลเรือนอีกหลายคนคิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ถ้าจะเข้าเป็นพวกด้วยกันก็ให้พวกคนเตรียมใจ แต่ถ่วงถ่วงจากกันไป ต่อมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ จ่านายสิบตำรวจแม่ัน ได้พบนายสิบเอกฉำ ภู่ประดิษฐ์ ซึ่งเป็นเพื่อนกันมาแต่ก่อน แล้วได้พูดว่าเราจะเข้ากันบ้างจะอย่างไร พวกเราทำงานกันครั้งหนึ่งไม่เหมือนที่เขาก่อนแล้ว เพราะมีนายทหารประจำการเข้าเป็นพวกของเรามาก จ่านายสิบตำรวจแม่ันได้ชวนให้เข้าร่วมด้วยจะได้จับได้ดีต่อไป ภายหลัง ถ้ายายที่ขอยุขอให้ออกให้ทราบ เมื่อมีเหตุฉุกเฉินจะได้ไปตามพบได้ง่าย เมื่อต้องการพบจ่านายสิบตำรวจแม่ันแล้ว ขอให้ไปพบที่ถนนดินสอ เพราะที่นั่นมีการประชุมกัน ต่อจากนั้นมาประมาณ ๓๐ วัน นายสิบเอกฉำ ได้พบจ่านายสิบตำรวจแม่ันที่หน้าโรงภาพยนตร์นางแดงอก ในครั้งนั้นได้พูดว่าพวกเราได้เตรียมเต็มที่แล้ว

จ่านายสิบตำรวจแม่ัน จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐ นายผู้มพระยานโจทก์ได้มาที่บ้านจำเลยที่ตกดิน เพื่อขอให้จำเลยหางานให้ทำ ต่อมาราว ๓๐ วัน จำเลยได้พบนายผู้มและนายผู้มบุญที่ข้างบ้านจำเลยแล้วได้ถามจำเลยถึงเรื่องงานที่รับจะหาให้หนว่าได้ที่ของ ในเดือนเมษายน

พ.ศ. ๒๔๘๐ จำเลยได้ขึ้นไปเที่ยวเชียงใหม่ แล้วเคยไปเยี่ยมพระยาทรงสุรเดชและได้เล่าถึงเรื่องที่จำเลยต้องออกจากราชการให้ฟัง เวลาที่พระยาทรงสุรเดชไม่ได้ฝากจดหมายกับจำเลยและจำเลยไม่ได้เข้ามาบอกมาเลย ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ หรือ ๒๔๘๑ จำเลยได้บังเอิญพบนายสัมบุญ, นายวิรัช และนายส้มที่เชิงสะพานผ่านฟ้า ๒ ครั้ง ได้ถามถึงทุกข์สุขซึ่งกันและกัน ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ จำเลยได้พบนายสัมบุญและชนสู่ชิตขัยที่เชิงสะพานถนนบ้านแขก ชนสู่ชิตขัยได้พูดกับจำเลยถึงเรื่องการค้าขาย นอกจากนั้นจำเลยได้พบนายส้ม, นายสัมบุญ และนายวิรัชไม่พบนอจจริง แต่ไม่ได้เข้าไปในบ้านหลวงประจัญศิลปธิการ และได้พบนายสืบแขกดำ และนายถ้อยโทะเต็ด ตามที่ให้การจริง แต่ไม่ได้พูดถึงเรื่องการเมือง จำเลยไม่ได้พบนายสงไปบ้านพระยาเทพหัสดินและจำเลยก็ไม่เคยไปบ้านพระยาเทพหัสดิน จำเลยเคยรับราชการร่วมกับหลวงประจัญศิลปธิการอยู่ ๑ ปี ไม่เคยพูดกับหลวงประจัญศิลปธิการถึงเรื่องการเมือง เคยแต่พูดกันเรื่องส่งนศอพยานใจทบทหนักความมาจะมีเรื่องใครจะต้องกับจำเลยหรือไม่มีทราบ นอกจากนั้นจำนายสืบตำรวจแมนได้นำนางเชอ เด็กราว ๑ ภริยามาเบียดความจำ ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐ มีคนไปขอให้ส่งมอบหมายให้ แต่จะเป็นใครไม่รู้จัก ส่วนของพยานไม่ได้ขอยุ่บ้านเชิงสะพานคักดินแต่ขอ เคยไปอยู่ที่บ้าน พญาไทบาง นอกจากนั้นเห็นคนไปล่ามมีอยู่ ๆ แต่ไม่เคยพูดกันถึงเรื่องการเมือง นายสงเคยมาตามมีที่ตามหลายครั้ง รู้ดีว่าทนายแมน พยานไม่ได้อยู่แต่ขอบางครั้งไปจรจะจะไปจ่ายตลาด นายสงเคยพาชนสู่ชิตขัยมาหาล่ามของพยานที่ศาลา ๒ ครั้ง บางครั้งได้รับประทานอาหารและสุรารวมกับล่ามของพยาน ได้ยินพูดกันในเรื่องการค้าขายและเรื่องอื่น ๆ ไม่ได้ยินพูดกันถึงเรื่องการเมือง

เด็กหญิงมุกดา เด็กราว ๑ บุตรีของจำนายสืบตำรวจแมน เบียดความว่า เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐ เวลากลางคืนมีคนไปหาบิดาของพยาน ๒ ครั้ง ๆ แรกบอกว่ามีบิดาไม่อยู่ ตรงที่ ๒ บิดาอยู่แต่บอกว่ามีอยู่

นางสาวฉัตรม่อม ไทยเพชร เบิกความว่าอยู่ข้างบ้านจ่านายสิบตำรวจแม่เงิน เมื่อราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๐ จ่านายสิบตำรวจแม่เงินได้พาพระยานและมารดาพระยานไปดูลายมือที่บ้านนายสง โดยบอกว่าเขาเป็นคนคนแม่เงิน

นางม้วน เด็คราว์ เบิกความว่า เป็นภริยาจำเลยอยู่ที่พญาไท ลำตัวของพระยานเคยพานายสงไปดูลายมือให้พระยาน นายวิรัชเคยชวนลำตัวของพระยานไปจับปืน

หลวงประจัญสิทธิกร จำเลย อ้างตัวเท็จเป็นพระยานเบิกความว่า รู้จักกับนายตุ้มและนายสง ในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐ จ่านายสิบตำรวจแม่เงิน เคยไปหาจำเลยเรื่องขอไปเที่ยง จำเลยได้แนะนำให้จ่านายสิบตำรวจแม่เงินทราบว่า นายสงซึ่งอาศัยบ้านจำเลยอยู่หลังหนึ่งข้าง ๆ ถนนบ่อนหมอกดูลายมือ ก่อนที่จ่านายสิบตำรวจแม่เงินกลับ จำเลยได้ขอให้เอาใบโฆษณาวันเต๋อกเป็นตัวแทนราษฎรของพระไผทฯ ไปช่วยแจกด้วย ค่ามออีก ๓-๔ วัน นายตุ้มได้มาหว้าจำเลยและบอกว่าจะอยากดูหมอกจำเลยได้มอบใบโฆษณาวันเต๋อกเป็นตัวแทนราษฎรของพระไผทฯ ให้นายตุ้มไปช่วยแจกอีก นายสงผู้มาตรวจเคยไปรับประทานอาหารที่บ้านจำเลย นายสง, นายตุ้ม, นายสมบุญ และจ่านายสิบตำรวจแม่เงิน ไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับจำเลยอย่างใด

นางจำปา สตรีชระ ภริยาหลวงประจัญสิทธิกร เบิกความว่า นายสงอยู่ข้างบ้านของลำพระยาน แต่ไม่เคยเห็นหน้าจ่านายสิบตำรวจแม่เงิน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ พระยานไปรักษาตัวที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และไป ๆ มา ๆ ไม่ได้กลับบ้านแต่มา

ศาลได้พิเคราะห์คำพระยานโจทก์จำเลยในเรื่องนี้แล้ว เห็นว่าพระยานโจทก์ที่เบิกความมานั้นไม่มีสาเหตุโกรธเคืองกับจ่านายสิบตำรวจแม่เงิน และหลวงประจัญสิทธิกรจำเลยแต่อย่างใด กลับปรากฏว่า พระยานโจทก์เหล่านั้นเป็นคนที่คุณเคยชอบพอกับจำเลยมาช้านานแล้ว ทั้งนายสงก็เป็นผู้ที่หลวงประจัญสิทธิกรให้อาศัยบ้านอยู่ ไม่มีเหตุสงสัยอย่างใด ที่จะกระทำให้ระแวงสงสัยว่า พระยานแกล้ง เบิกความ ปรีกปรีว่าได้รับโทษที่วันที่ 25/6/25 ออกจากหนังสือได้ความต่อไปอีกว่า พระยานโจทก์ที่เบิกความมาด้วยแต่

เป็นผู้ที่ออกจากราชการมาแล้วโดยมาก หรือมีภาระหนักทางงานทำอยู่ จึงได้ติดต่อขอความช่วยเหลือ แม้จะไม่ได้ติดต่อขอความช่วยเหลือเพียงแต่ปรับทุกข์ร้อนให้ฟัง จ้านายสืบตำรวจแมนก็หาขยายพูดเบี่ยงบ่ายว่ากระทรวงทำงานหนักไม่กล้าจะ เพราะ ถูกกีดกันต่าง ๆ นานา เมื่อเห็นว่าพระยาสนใจทักหลังถ้อยคำที่ตนกล่าวแล้ว จึงถือเป็นโอกาสพูดเกตุยอกต่อมให้เขาเป็นสมัครพรรคพวก เพื่อจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเมื่อจ้านายสืบตำรวจแมนถูกออกจากราชการตำรวจแล้ว ได้ถือเป็นที่สำคัญ หยิบยกชนกต่างหาว่า เจ้าหน้าที่จะทำไปโดยไม่เที่ยงธรรมจนถึงกับนำความไปร้องเรียนต่อพระยาทรงสรเดชที่จังหวัดเชียงใหม่

ส่วนหลวงประจัญลัทธิการจ้านายนั้น เป็นน้องชายของพระยาสุเทพภักดี ซึ่งชอบพอกับจ้านายสืบตำรวจแมนมาก ปรากฏตามเอกสารคำพิพากษา ๑. ๔๒ ว่า ในขณะที่จ้านายสืบตำรวจแมนรับราชการอยู่ในกรมตำรวจ ในความบังคับบัญชาของพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ซึ่งเวลานั้นเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอยู่ พระยาสุเทพภักดียังมีหนังสือถึงพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ระบุว่าจ้านายสืบตำรวจแมนเคยเบียดเบียนเด็กของเจ้านายมา ใจคอกันคง พละว่าจ้านายสืบตำรวจแมนผู้นักเคยรับราชการอยู่ได้บังคับบัญชาของหลวงประจัญลัทธิการมาจ้านาย และเมื่อพ้นจากราชการแล้วก็ไปมาหาสู่หลวงประจัญลัทธิการ ตลอดจนพาเพื่อนฝูงไปด้วย นับว่าหลวงประจัญลัทธิการและจ้านายสืบตำรวจแมนชอบพอกันมาก เมื่อมองคนตักเพียงใดก็ย่อมจะต้องรู้งาน การที่จ้านายสืบตำรวจแมนพุดกับหลวงประจัญลัทธิการตามที่พระยาสนใจทักเบียดเบียนมานั้น ไม่น่าจะสงสัยอย่างใด ถ้าหลวงประจัญลัทธิการไม่รู้อะไรหรือรวมมอดด้วยก็ชอบที่จะปฏิเสธเสีย นักตบพูดชอบเป็นเชิงรับรองแต่กลับปัดอัยปละระเฉยให้จ้านายสืบตำรวจแมน และพระยาสนใจทักมาคบคิด ปรึกษาหารือกัน ในบริเวณบ้านของตน ถึงเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง และการที่จ้านายสืบตำรวจ

แม่กับพระยานโจทก์ปรึกษาหารือกันนั้น หลวงประจัญต์พิจารณาได้มาร่วมด้วย
เต็มอ แม่แต่เมื่อเด็กปรึกษาหารือกันแล้วก็ยกยอมาถึงเหตุการณ์ที่ปรึกษาหารือ
กันขอยก

เมื่อนำเอาพฤติการณ์ของนายสืบคำวจแม่, หลวงประจัญต์พิจารณา
จำเลยมาประกอบหลักฐานพระยานโจทก์ก็เบิกความมาแต่เป็นอันฟังได้เห็นว่า จำ
นายสืบคำวจแม่และหลวงประจัญต์พิจารณา ได้รวมคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ด้วยจริง ส่วนพระยานของจำเลยก็เบิกความมานั้น ไม่มีส่วนสำคัญที่จะหักล้างหลักฐาน
พระยานของโจทก์ได้

จึงได้กล่าวมาแต่ด้วยว่า นายสืบคำวจแม่ ได้ขึ้นไปหาพระยาทรงสุรเดช
ที่จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อกลับมาจากจังหวัดเชียงใหม่แล้ว ได้นำข้อความมากล่าวต่อ
พระยานโจทก์ในพระนคร โดยอ้างว่าได้ข้อความเหล่านั้นมาจากพระยาทรงสุรเดช จึง
เป็นการสมควรมิควรที่จะพิจารณาต่อไปว่าจำเลยในคดีเหล่านี้ได้เกี่ยวข้องกับพระยาทรง
สุรเดชอย่างไรบ้าง

๕) บปรากฏตามเอกสารพระยานของโจทก์ฉบับหนึ่งตั้งวันที่ ๑๐ กันยายน แต่
พ.ศ. ไม่ปรากฏ ซึ่งคำทศหมาย ๑. ๕๓ ว่า "เจ้าคุณทรงสุรเดชกลับมาแล้ววันศุกร์
เห็นจะเข้าร่วมมือในคราวนี้ด้วย เวลาบ่ายบางซื่อ ๑.๓๐ หนึ่งมีการพบปะในพวกต่อ
พวก จึงเป็นต้นว่าต่างคนต่างไม่กล้าพูดอะไรกัน ตั้งนั้นจะสันนิษฐานว่า คงจะได้พวก
ร่วมมือกันมากขึ้น เป็นข้อเดียวที่พวกกรอกรบเร่เราให้เจ้าคุณพุด ๑ จักการ เรื่อง
พวกของเขาโดยเด็ดร้อนเกินไป มีข่าวว่าท่านก็จะดาออก และหลวงพิบัติ ๑ ก็จะไป
ไปเป็นทูตต่างประเทศ" เอกสารฉบับนี้ไม่ได้ตั้งนามผู้เขียนไว้ เจ้าหน้าทคนใดในบ้าน
ของพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ โจทก์ได้นำหลวงเชวงศักดิ์สงครามมาเบิกความเป็น
พระยานว่า พระยานได้เห็นเอกสารที่คำทศหมาย ๑. ๕๓ นั้นภายหลังลงในหนังสือพิมพ์ประจำ
วัน ๐ เมื่อพระยานเห็นในหนังสือพิมพ์นั้นพระยานก็จำได้ทันที เป็นลายมือของพระสีทศ

เรื่องเดชพล เหตุที่จำได้เพราะว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ พระยานวิมลราชการเป็นผู้นบถ
ของร้อยยอชิต โรงเรียนนายร้อยทหารบก ได้เคยเห็นตามมือของพระสัทธาธิราชเรื่องเดชพล
เมื่อครั้งเป็นผู้นบถของ โรงเรียนนายร้อยทหารบกหลายฉบับ พระยานจึงจำตามมือได้

โจทก์ได้นำนายพันตำรวจตรีเฮง ฌ บอมเพวี ผู้ชำนาญการพิสูจน์ด้วยมือมา
พิสูจน์ว่า เอกถาวรหมายเลข ๑. ๔๓ กับเอกถาวรหมายเลข ๑. ๔๕, ๑. ๔๖ เป็นตามมือของคน
เดียวกัน พระสัทธาธิราชเรื่องเดชพลให้การรับว่าเอกถาวรหมายเลข ๑. ๔๕ และ ๑. ๔๖ นั้น เป็น
ตามมือของตน ซึ่งเขียนถึงพระพิจิตรพลตจ. เมื่อวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๗
ฉบับหนึ่ง และเมื่อวันที่ ๒๓ เดือนเดียวกันอีกฉบับหนึ่ง เรื่องของฝากคนเข้าทำงาน

โจทก์ได้ตั้งคำถามให้การซึ่งพระสัทธาธิราชเรื่องเดชพล ได้ให้การไว้กับเจ้าพนักงานสอบสวน
ตามเอกถาวรหมายเลข ๑. ๓๗ เอกถาวรฉบับนี้พระสัทธาธิราชเรื่องเดชพล ให้การรับคัดค้าน
ชั้นให้การต่อสู้คดี แต่ชั้นอ้างตนเองเป็นพระยานว่าถูกต้องและเป็นความจริง ตาม
เอกถาวรหมายเลข ๑. ๓๗ นั้นได้ความว่า พระสัทธาธิราชเรื่องเดชพล ชอบพอกับพระยาทรง
สรเดชมานัก ดังคิดจะไปมาหาสู่กันเต็มอักษกระทั่งถึงวันที่พระสัทธาธิราชเรื่องเดชพลถูกจับ
เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว พระสัทธาธิราชเรื่องเดชพลได้รับยศแห่งเป็นผู้นบถทหาร
รวม มีอำนาจบังคับบัญชาเหล่าทหารราบทั่วไปในกองทัพบก. เมื่อก่อนเกิดกบฏ
พ.ศ. ๒๔๗๖ ราว ๑๐ กว่าวัน พระยาทรงสรเดชม, พระประคำฉันท์พิทยายุทธ จะต้อง
ไปราชการต่างประเทศ ณ ทวีปยุโรป ได้มีการแต่งตั้งพระยาทรงสรเดชม, พระ
ประคำฉันท์พิทยายุทธที่ โรงเรียนทหารมหาดเล็ก ซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของพระสัทธาธิราชเรื่องเดช
พล ภายหลังที่เสด็จส่งพระยาทรงสรเดชมและพระประคำฉันท์พิทยายุทธได้ราว ๒ วัน
พระสัทธาธิราชเรื่องเดชพลได้นัดให้หอดวงชำนาญยุทธศิลป์, หอดวงรัตนพิชัย และผู้นบถ
หลายคน ซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของพระสัทธาธิราชเรื่องเดชพล แต่งตัวพลเรือนไปพบกับ
เวลาทำท่าขวางวงหรือทำพระจันทร์จำไม่ได้ แล้วตรงไปประชุมกันที่บ้าน
พระยาอุทเชตเคยที่คลองบางกอกน้อย เวลานั้นพระยาอุทเชตเคยเป็นปลัดกระทรวง

กตาลีหม เมื่อถึงบ้านพระยาฤทธิโชคเนยแดง พระยาฤทธิโชคเนยได้พูดว่า พวกเรา
 มาพร้อมกันวันนี้ ได้มีความเห็นร่วมกันหมดว่า จะจัดการเอาพระยาทรงสุรเดชเข้ามา
 งานกับคณะราษฎร แต่ยังไม่ยอมหาแยกกันอยู่เป็น ๒ ฝ่ายในพวกเดียวกัน โดยฝ่ายหนึ่ง
 มีความเห็นว่า ควรขอรับรองของหลวงพิบูลสงคราม ให้จัดการเอาพระยาทรงสุรเดชเข้ามา
 ร่วมงาน แต่จะเอาเขาหรือไม่เอาเขาเนน แลแต่หลวงพิบูลสงครามออกฝ่ายหนึ่ง
 ความเห็นเช่นเดียวกัน แต่เมื่อขอรับรองของหลวงพิบูลสงครามแล้ว ถ้าหลวงพิบูลสงคราม
 ไม่จัดการเอาพระยาทรงสุรเดชเขาร่วมงาน ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดให้หลวง
 พิบูลสงครามเอาพระยาทรงสุรเดชเขาร่วมงาน ให้จงได้ แต่ผลของการประชุมมีความ
 เห็นแตกแยกกัน แลแต่พวกกันตั้งเรื่องจางกดับ ต่อมาก ๒-๓ วันก็เกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖
 ขึ้น ข้อความที่ประชุมกันนั้น พระสัทธีรเรื่องเดชพลไม่เคยบอกกับใครเลย ก่อนที่จะ
 ไปประชุมที่บ้านพระยาฤทธิโชคเนยก็ ก่อนที่พระยาทรงสุรเดชจะไปในทอภัยโรปกัด
 พระสัทธีรเรื่องเดชพลใครเห็นแล้วว่า ได้มีผู้ชักชวนมีผู้ใหญ่หลายนายได้ไปเชิญขอ
 รับรองให้พระยาทรงสุรเดช ให้เข้ามาบริหารราชการร่วมกับคณะราษฎรหลายหนหลายครั้ง
 แต่พระยาทรงสุรเดชปฏิเสธไม่ยอมเข้าร่วมราชการร่วมด้วย ในคราวกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖
 นั้น ความเห็นของพระสัทธีรเรื่องเดชพลกับหลวงพิบูลสงครามหาตรงกันไม่ กล่าวคือ
 พระสัทธีรเรื่องเดชพล ต้องการเห็นขจัดทำการปราบปรามไม่ให้เกิดซ้ำกัน
 ฝ่ายหลวงพิบูลสงครามเห็นว่าควรระงับการปราบปรามไม่ดำเนิน จึงต้องปราบปราม
 ให้เด็ดขาดไปโดยเร็ว เพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติและรัฐธรรมนูญ ให้ดำรงคงที่
 ครึ่งหนึ่งพระสัทธีรเรื่องเดชพลห้ามรถไฟบรรทุกทหารของราษฎร ซึ่งกำลังจะเคลื่อนที่จะ
 ไปปราบปรามกบฏตามคำสั่งของหลวงพิบูลสงครามนั้นให้หยุด หลวงพิบูลสงครามจึง
 จะยิงพระสัทธีรเรื่องเดชพลเสีย หากเคยยอมปราบไว้ พระสัทธีรเรื่องเดชพลจึงได้ถูก
 สั่งไปทำหน้าทอน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องแก่การใช้กำลังปราบกบฏต่อไป เพราะไม่อยู่ใน
 ฐานะที่ไว้วางใจได้ เมื่อปราบปรามกบฏเสร็จแล้ว ได้สมเด็จตำแหน่งผู้บังคับ

ทหารต่าง ๆ เสีย จึงได้ย้ายพระสถิตีหรือเครื่องเสวยไปเป็นเจดีย์ทหารบก และทำการใน
 ตำแหน่งเสนาธิการทหารบก ในปีปลายปี พ.ศ. ๒๔๖๖ พระสถิตีหรือเครื่องเสวยได้
 ตำแหน่งให้เป็นรัฐมนตรีและสมาชิกสภาแม่แทนราษฎรประเภท ๒ แต่ต่อมาพระสถิตี
 หรือเครื่องเสวยได้ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีและตำแหน่งหน้าที่ประจำการฝ่ายทหาร ใน
 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๗ พระสถิตีหรือเครื่องเสวยกับพระยาทรงสุรเดช ได้
 เดินทางไปประเทศพม่า ครั้นถึงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๗ นายพัน ทัพบายของ
 กับพวกได้ยิงหัวดวงพินาศสงครามที่ของสนามหนอง ซึ่งศาลได้พิจารณาพิพากษาลง
 โทษนายพันกับพวกไปแต่ตามคดีที่ ๑๖๓๓/๒๔๖๗ ของศาลอาญา ขณะนั้น
 พระสถิตีหรือเครื่องเสวยกับพระยาทรงสุรเดชยังอยู่ที่ประเทศพม่า พอได้ทราบข่าวหนอง
 พินาศสงครามก็รีบกลับมาประเทศไทย กรุงเทพมหานคร ในเดือนมีนาคม ปีเดียวกัน
 นั้นเอง ครั้นถึงวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๗ พระยาทรงสุรเดชได้ออกจากราชการ
 ทหาร ต่อมาเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ ก็เกิดพวกนายตีบที่ประจำการอยู่ในจังหวัด
 พระนครทำการกบฏขึ้น ซึ่งศาลพิเศษได้พิจารณาพิพากษาลงโทษไปแล้ว ต่อมา
 ในราวปลายปีเดียวกันนี้ พระสถิตีหรือเครื่องเสวยกับพระยาทรงสุรเดชได้ไปประเทศจีน
 แล้วกลับมาถึงประเทศไทยในเดือนกุมภาพันธ์หรือปลายเดือนมีนาคมปีเดียวกัน ครั้น
 วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๗ พระยาทรงสุรเดชกลับเข้ารับราชการใหม่โดยเข้าประจำ
 กองบังคับการกรมเสนาธิการทหารบก ต่อมาวันที่ ๓๕ เมษายน ปีเดียวกัน พระยา
 ทรงสุรเดชได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนรบ ซึ่งตั้งอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่
 มีเจ้าหน้าที่และนักเรียนประจำโรงเรียนรบ ๒๘ นาย ในจำนวนนั้นนายร้อยเอก ชุน
 คดีพลพฤษนท์, นายร้อยเอกจรัส สันทรภักดี, นายร้อยโทแสง วัฒนะศิริ, นาย
 ร้อยโทบุญดี โตกระแต, นายร้อยโทดิษฐ์ เกษจินดา และนายร้อยโทเสริม พุ่มทอง
 จำเตยร่วมอยู่ด้วย เมื่อพระยาทรงสุรเดชเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนรบนั้น พระสถิตี
 หรือเครื่องเสวยกับพระยาทรงสุรเดชต่างได้ไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ และมีความสัมพันธ์

ดันที่สนมกันตลอดมา เมื่อคราวพระยาทรงสุรเดชมาประชุมสภาบอังกั้นพระราช
 อาณาจักรที่กระทรวงกลาโหม พระยาทรงสุรเดชได้มาพักอยู่ที่บ้านพระสถิตที่เมืองเดชพล
 ราว ๓ อาทิตย์ มีผู้ไปหามากมาย เช่น พระยาฤทธิอัคนี นายพันตำรวจตรี ชุน
 นามนฤนาท, นายร้อยโท ฉนเณร ศาสตราภิชมณ, นายทองดี จันทกุล, นายเตียง
 ไชยภาด, นางฉวี, นางสาวเกศ สยามเด่น และนางวาศ ภริยาของรองอธิบดีพิชัย
 ซึ่งมาจากประเทศจีนไต้หวัน กับนักเรียนในโรงเรียนมหาดเล็กราชวัลยา นอกจากนั้นยังมี
 แล้วพระยาทรงสุรเดชก็กลับไปเชียงใหม่ ต่อมาในเดือนเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๓
 พระยาทรงสุรเดชได้นำนักเรียนมหาดเล็กราชวัลยา เชียงใหม่มาจากจังหวัด
 เชียงใหม่ได้มารับประทานอาหารที่บ้านพระมิตกรกรมวิศึกษา แล้วพระยาทรงสุรเดช
 ก็กลับไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้านพระสถิตที่เมืองเดชพล แล้วจึงโดยสารรถไฟ
 ไปจังหวัดราชบุรี ในครั้งนั้นพระยาทรงสุรเดชมาถึงกรุงเทพฯ ก็ขึ้นรถไฟจากกรุงเทพฯ
 ไปจังหวัดราชบุรี ก็ลงที่สถานีรถไฟราชบุรี ชื่อนามนฤนาท, พระมิตกรกรมวิศึกษา
 พร้อมด้วยภริยา และนายร้อยเอกถนอม นาคดี ได้ไปตั้งที่สถานีด้วย พระสถิต
 เมืองเดชพลเคยไปบ้านพระยาเทพหัสดินและบ้านพระยาอุดมวงศ์เพ็ญสุวงศ์ เมื่อพระยา
 อุดมวงศ์เพ็ญสุวงศ์ออกจากราชการแล้ว ก็ไปมาหาหัวพระสถิตที่เมืองเดชพล นาย
 โชติ คุ้มพันธ์ นั้นได้รู้จักกับเมื่อคราวพระสถิตที่เมืองเดชพลไปเยี่ยมพระยาอุดมวงศ์เพ็ญ
 สุวงศ์ และพระยาอุดมวงศ์เพ็ญสุวงศ์ได้แนะนำให้รู้จัก นายร้อยโท ฉนเณร
 นฤนาท เคยไปบ้านพระสถิตที่เมืองเดชพล ๓ ครั้ง เรื่องชื่อนามนฤนาทชอบพอกับ
 พระสถิตที่เมืองเดชพลมานานแล้ว เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐ พระสถิต
 เมืองเดชพลได้มีจดหมายถึงชื่อนามนฤนาท ตามเอกสารหมายเลข ๙. ๒๔ ฉบับหนึ่ง โดย
 ให้นายมงคล รัตนวิจิตร ถือไปให้ชื่อนามนฤนาท ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ใน
 เอกสารหมายเลข ๙. ๒๔ นั้นข้อความว่า “เจ้าคุณพังกดขยับไปเชียงใหม่เมื่อวันที่ ๒๖
 ในระหว่างนั้นพังกดขยับมาหาทักท้วงมากมาย มีเรื่องที่คุณสงสัยให้ขอมาบอกต่อ

บิศา มารดา เคียง กัน ก่อน นาย พุ่ม ยิง หวด พิบต สังกศ กรม ได้ รวด ๓ เดือน พระ ยาน ได้
 มา พก อยู่ กับ พต คาร วจ คำ ท บ้าน พก ของ คาร วจ คำ สบ ท ม วัน แต่ คง ได้ ทราบ ว่า ว่า
 นาย พุ่ม เป็น ผู้ ยิง หวด พิบต สังกศ กรม ก่อน หวด พิบต สังกศ กรม ถูก ยิง พระ ยาน ได้
 พม นาย พุ่ม ท บาง ด่า ฎ แต่ ว่า นาย พุ่ม ตั้ง ให้ พระ ยาน ไป คอย พก ที่ หน้า โรง คาร วจ พะ ยาน
 พก ย น น ครน พก กัน ตาม นค แล ว่า นาย พุ่ม ได้ พา พระ ยาน ไป ที่ บ้าน พระ สิ ท ธิ เรือง เศษ พต
 นาย พุ่ม ได้ แนะ ว่า พระ สิ ท ธิ เรือง เศษ พต ให้ รจ ก กับ พระ ยาน แต่ เจ้า คความ สัม พน ธิ ให้ ทราบ
 โดย กัด วน แต่ ว่า นาย พุ่ม ได้ พก กับ พระ สิ ท ธิ เรือง เศษ พต ว่า พก กัน ไฉน จะ ให้ พระ ยาน
 รับ ทำ ชุระ แทน พระ สิ ท ธิ เรือง เศษ พต พะ ย ก หนา แต่ ว่า นาย พุ่ม ให้ พระ ยาน มา คอย
 ย น น ออก บ้าน พระ สิ ท ธิ เรือง เศษ พต อีก ตัก คร หึง นาย พุ่ม ก็ ออก มา แล ว่า พา พระ ยาน ไป ตั้ง
 ระวัง ทาง นาย พุ่ม ได้ ตั้ง พระ ยาน ว่า ถ้า นาย พุ่ม คิด กัก แล ว่า ให้ พระ ยาน มารับ เงิน เดือน ที่
 พระ สิ ท ธิ เรือง เศษ พต ก ก เดือน เงิน ที่ ไฉน นั้น ให้ พระ ยาน ขอ ของ ไป ให้ นาย พุ่ม ใน
 กุก บ้าง ให้ พระ ยาน เอา ใ้ ไฉน บ้าง พระ ยาน ได้ พยายาม ถาม กัง เรื่อง รวด ว่า ม เหตุ ผด
 อย่าง ไฉน ได้ ตั้ง พระ ยาน เช่น นั้น แต่ นาย พุ่ม ไม่ ยอม บอก แล ว่า ชุ ม ว่า เป็น ความ ตบ ต่า คย
 อย่าง บอก ให้ ไฉน รู เมื่ ทราบ ว่า นาย พุ่ม เป็น คน ยิง หวด พิบต สังกศ กรม แล ว่า ได้ ตัก ๒ เดือน
 พระ ยาน ก็ ตั้ง มา จาก ต่าง จง หวด มา พก ที่ บ้าน พต คาร วจ คำ เหม มา ขอ รับ เงิน จาก พระ สิ ท ธิ
 เรือง เศษ พต ตาม ที่ นาย พุ่ม ได้ ตั้ง ไว้ ใน ครน แรก พระ สิ ท ธิ เรือง เศษ พต ได้ จ่าย เงิน ให้ แก่
 พระ ยาน ๓๐ บาท แล ว่า ตั้ง ว่า อ ย่า พุด ให้ ไฉน รู เป็น อนน ชาต แต่ ว่า พระ ยาน ได้ นำ เงิน นั้น ไป
 ชุ ของ ตั้ง ให้ นาย พุ่ม ทก ของ ตให้ ไฉน รวด ตัก ๓๐ บาท ต่อ มา พระ ยาน ก็ ไป รับ เงิน ที่ พระ สิ ท ธิ
 เรือง เศษ พต ก ก เดือน พระ สิ ท ธิ เรือง เศษ พต จ่าย ให้ เดือน ละ ๓๐ บาท บ้าง ๑๕ บาท
 บ้าง ๒๐ บาท บ้าง เมื่อ พระ ยาน รับ มา แล ว่า พระ สิ ท ธิ เรือง เศษ พต ได้ ตั้ง กาช บว่า เสด
 ชุ ของ ไป ให้ นาย พุ่ม ย่า ให้ เจ้า หนา ทรุ เรือง เป็น อนน ชาต ต่อ มา พระ สิ ท ธิ เรือง เศษ พต ได้
 ตั้ง พระ ยาน ว่า ย่า มารับ เงิน แล ทาง คาร วจ เขา ตั้ง ลัย จะ ใช้ ให้ คน นำ เงิน ไป ให้ พก กของ
 คาร วจ ถ้า หนัก ๕ เดือน จะ นำ ไป จ่าย ให้ ครน ๑ ชุ ให้ พระ ยาน คอย รับ ย น ใน บ้าน

เลขาธิการกระทรวงเกษตรธิการ พะยานเคยพบพระสถิตธิรเรื่องเดชพดไปหาพระยา
 ฤทธิชอกเนย์ที่ตายครั้ง นอกจากนั้นยังเคยเห็นพระยาฤทธิชอกเนย์และพระสถิตธิรเรื่องเดชพด
 ไปเดินเที่ยวเล่นในตอนเช้า ๆ ด้วยกัน นายร้อยโทจนเณร, พระสุรรัตนชาติ และ
 หม่อมราชวงศ์คึกคักมณฑล ก็เคยไปบ้านพระยาฤทธิชอกเนย์บ่อย ๆ พระยาฤทธิชอกเนย์
 เป็นผู้จัดแจงให้หม่อมราชวงศ์คึกคักมณฑลเข้าทำงานที่กรมชดประทาน นอกจากนั้นยังเคย
 เห็นบรรดาผู้ทศของ โทษฐานกบฏได้รับพระราชทานอภัยโทษแล้ว ไปหาพระยาฤทธิ
 ชอกเนย์ออกมากมาย

นางเนียน ไชยสัด พะยาน โจทก์เบิกความว่า เป็นภริยาของนายชะเอม
 พะยานอยู่ที่บ้านพระยาฤทธิชอกเนย์ ตามถนนรองเมือง พระยาฤทธิชอกเนย์ไปต่าง
 ประเทศเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ไปได้ไม่ถึงเดือนพระยาฤทธิชอกเนย์ก็ส่ง
 จดหมายมาให้มารดา แล้วมารดาของพระยาฤทธิชอกเนย์ได้ใช้ให้พะยานไปส่งจดหมาย
 ระบบหนึ่ง ให้แก่พระสถิตธิรเรื่องเดชพด จดหมายมีคตินัยของไม่ได้จาหน้าซองถึงใคร
 เห็นมีแต่ตัวอักษร "ด" ยี่สิบหน้าซอง ข้างหลังซองมีตัวอักษร "ฤ" แล้วพระ
 สถิตธิรเรื่องเดชพดก็รับจดหมายระบบนั้นมาจากพะยาน ต่อมาราว ๓ เดือน มารดา
 พระยาฤทธิชอกเนย์ได้ใช้พะยานนำจดหมายของพระยาฤทธิชอกเนย์ไปให้นางกิมฮวย ซึ่ง
 เป็นภริยาของพระยาฤทธิชอกเนย์ ๓ ระบบ และให้พระสถิตธิรเรื่องเดชพดอีก ๓ ระบบ
 จดหมายทั้ง ๒ ระบบนั้นคตินัยของ จดหมายระบบหนึ่งให้นางกิมฮวยนั้นเขียนอักษร
 "ย" ไว้บนหน้าซอง ส่วนระบบที่ส่งให้พระสถิตธิรเรื่องเดชพดนั้นไม่ได้เขียนอะไรบน
 ซองเลย พะยานได้จัดการนำส่งไปให้แก่ผู้รับตามคำสั่งของมารดาพระยาฤทธิชอกเนย์

พระสถิตธิรเรื่องเดชพด จำเอยอ้างตัวเองเป็นพะยานเบิกความว่า คำให้การชั้น
 ด้อยส่วนที่จำเอยให้การไว้ต่อพนักงานสอบสวนนั้นถูกต้องและเป็นความจริง เอกสาร
 หมายเลข ๑. ๔๓ ไม่ใช่ของจำเอย จำเอยไม่เคยพบปะกับนายพุ่มและนางเฮียง และไม
 เคยใช้ให้นายร้อยตรีข้าพ้นำเงินไปให้นางเฮียงตามที่เบิกความมา ตามวันเวลาที่พะยาน

โจทก์ว่าพบจำเลยนั้น จำเลยอยู่ที่ประเทศพม่าตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ. ศ. ๒๔๗๗
 กลับถึงพระนครเดือนมีนาคมปีเดียวกัน ก่อนที่จำเลยไปประเทศพม่านั้น ได้พักอยู่ใน
 บ้านพักในวังบางขุนพรหม จำเลยได้เริ่มไปอยู่ที่ถนนราชวัตร เมื่อ พ. ศ. ๒๔๗๘ ตาม
 ที่นายร้อยตรีอำเภอเบกคความว่าได้รับเงินจากจำเลยไปให้นางเฮียงเมื่อปลายปี พ. ศ. ๒๔๗๘
 นั้น จำเลยไปอยู่ที่ประเทศจีนตั้งแต่เดือนมกราคม พ. ศ. ๒๔๗๘ กลับถึงพระนครเดือน
 กุมภาพันธ์หรือมีนาคม พ. ศ. ๒๔๗๘

นางประจันตจินนิก ภริยานางและบุตรสาวของพระสังฆราชเวียงเตชพล เบิกความ
 ว่า เมื่อเดือนธันวาคม พ. ศ. ๒๔๗๗ ครอบครัวของพระสังฆราชเวียงเตชพลยังคงพักอยู่ที่
 วังบางขุนพรหม เมื่อเดือนพระสังฆราชเวียงเตชพลกลับจากประเทศพม่าแล้ว จึงย้ายไป
 อยู่ที่ถนนราชวัตร

ศาลได้พิจารณาทะยานโจทก์จำเลยที่เบิกความมาแล เห็นว่าพระสังฆ
 ราชเวียงเตชพล จำเลย เป็นสมาชิกพรรษาบมอฆาตมังคนบญชาเหล่าทหารราบในกอง
 ทပ်บกทั่วไป เจตนาพระยาฤทธชอกเนยกับเดิมดองเกยของกับพระสังฆราชเวียงเตชพล
 อย่างใด แต่พระสังฆราชเวียงเตชพลกับดองเกยให้บังคบกองพันทหารราบบางนาย
 แต่งควพลเรือนไปพบกันที่ทวงจางหรือท่าพระจันทร์เวลาดำเนิน แต่ดองเกยจึงไปประชุม
 กับทนายพระยาฤทธชอกเนย ดองเกยเห็นจากรกระทำเหตุอันอยู่ในลักษณะปกปิดอยู่ใน
 ตัว เรื่องที่ไปประชุมกันอยู่ในลักษณะเกี่ยวข้องกับจะเอาพระยาทรงสุรเดชเข้าร่วมราชการ
 ร่วมกับคณะรัฐบอด ก่อนประชุมก็ได้อ่อนพระยาทรงสุรเดชไปต่างประเทศก็ได้อ่อนพระ
 สังฆราชเวียงเตชพลและพระยาฤทธชอกเนยก็ได้อ่อนว่า คณะรัฐบอดได้เชื่อเชิญให้พระยาทรง
 สุรเดชเข้าร่วมบริหารราชการแผ่นดินด้วยกัน การเชิญพระยาทรงสุรเดชก่อนไปต่าง
 ประเทศที่โรงทหารมหาดเล็ก พระสังฆราชเวียงเตชพลเป็นผู้บงการให้เชิญ เพราะทหาร
 มหาดเล็กเวลาดำเนินอยู่ในบังคับบัญชาของพระสังฆราชเวียงเตชพล และในการเชิญพระ
 สังฆราชเวียงเตชพลก็ได้อ่อนด้วย ถ้าพระสังฆราชเวียงเตชพลไม่จัดให้มีการเชิญ หรือ

ไม่รู่เห็นด้วยจะเสยงกันได้อย่างไร การที่พระดิถีธิเรื่องเดชพลปฏิเสฐว่าไม่รู่เห็น
 นนไม่น่าเชื่อ การเสยงกันในคราวนี้เพื่ออะไรไม่ได้ความชัดนัก แต่ปรากฏในสำนวน
 ว่าเป็นที่เหตุให้นายพันโท พระเพยมีใจหาญ ซึ่งเดิมเป็นผู้บังคับกองพันทหารมหาดเล็ก
 ต้องไปประเทศอินโดจีน และเมื่อเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ จนก็ถูกจับกุม ต่อจากเสยงกัน
 แล้วราว ๓๐ วัน ก็เกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ ก่อนเกิดกบฏสัก ๒-๓ วัน พระดิถี
 เรื่องเดชพลกับพวกก็ไปประชุมกันที่บ้านพระยาฤทธิชอกเนย เวลานั้นพระยาทรงสุรเดช
 ไปต่างประเทศแล้ว คราวประชุมในคราวนั้นกมุงหมายที่จะให้พระยาทรงสุรเดช กลับ
 เข้ามาร่วมบริหารอยู่ในองการของคณะราษฎร ซึ่งความจริงคณะราษฎรได้เชิญ
 ให้พระยาทรงสุรเดชกลับเข้ามาร่วมงานกับคณะราษฎรหลายหนหลายครั้ง แต่พระยา
 ทรงสุรเดชไม่ยอมเข้าร่วมด้วย ซอนพระดิถีธิเรื่องเดชพลก็เห็น จึงมีเหตุผลอันใด
 เด่าที่จะมาประชุมกัน เพื่อขอรับให้คณะราษฎรเชิญพระยาทรงสุรเดชเข้าร่วมงานอีก
 เห็นได้ชัดว่าการประชุมกันที่บ้านพระยาฤทธิชอกเนยในครั้งนั้น หาใช่เรื่องที่จะเชื่อเชิญให้
 พระยาทรงสุรเดชกลับเข้ามาร่วมราชการร่วมกับคณะราษฎรตามวาทังแห่งรัฐธรรมนญ
 ไม่ จึงมีปัญหาวว่าประชุมกันด้วยเรื่องอะไร ความขอพระดิถีธิเรื่องเดชพลได้ให้
 การรับว่า ถ้าราษฎรไม่รับพระยาทรงสุรเดชเข้าร่วมงานด้วยแล้ว จะจัดการอย่างหนึ่ง
 อย่างใดแก่ราษฎรให้รับพระยาทรงสุรเดชไว้ให้จงได้ จะแปลเป็นอย่างอื่นไปก็ผิดคำ
 รับของพระดิถีธิเรื่องเดชพล นอกจากนั้นยังได้ความจากนายสังวน ศลาวิกษ์ พะยาน
 โจทก์ตามทักดาตามแล้วในค่อนนั้นว่า ระหว่างที่พระยาทรงสุรเดชเดินทางไปต่าง
 ประเทศนั้น พระยาทรงสุรเดชได้พูดกับพะยานว่า คณะเจ้าเขาจะเด็นงานพวกผู้ก่อการ
 นอกจากนั้นยังได้ความตามคำนายพันโทประยูร ภมรมนตรี พะยานโจทก์ว่า ก่ตนเกิด
 กบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ เล็กน้อย พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้บอกกับนายพันโท
 ประยูรว่า ให้ระวังตัวจะเกิดกบฏใหญ่โต แล้วพะยานได้นำข้อความเหล่านั้นไปบอก
 กับหัวหน้าคณะราษฎรและพะยานได้ไปเล่าให้พระยาฤทธิชอกเนยฟัง พระยาฤทธิชอกเนย

บอกว่าได้ทราบแล้ว ได้มีนายทหารชั้นผู้ใหญ่และชนชั้นขุนศึกกองพันได้มาเถาให้ฟัง
 เหมือนกัน แต่เป็นเวลาจวนตัวจะแก้ไขอะไรไม่ทัน ต้องรวมเป็นพวกเดียวกับ
 พวกที่จะกระทำการกบฏด้วย แล้วจึงไปแก้ไขเอาภายหลัง เราได้กอดคอกันมาต้อง
 ช่วยกัน ทางฝ่ายทหารบกต้องฟังพระยาทรงสุรเดช เมื่อพระยาฤทธิโชคเนยเสนขอ
 งดศึกประสังข์ให้ทราบแล้ว พระสังข์เรือ่งเดชพดก้นำข้อความเหล่านั้นไปร้องเรียน
 ให้เจาหนาททราบตามกฎหมายไม่ เมื่อเอาถ้อยคำของนายพันโทประยูร และนายส่งฉนวน
 มาประกอบเข้ากับเรื่องทพระสังข์เรือ่งเดชพดไปประชุมกันที่งานพระยาฤทธิโชคเนยเสนแล้ว
 ฟังได้สนิทว่า พระยาฤทธิโชคเนยและพระสังข์เรือ่งเดชพด ได้เป็นหัวเรือ่หวัดเร่งร่วม
 มออดบนศาลให้เลิกการกบฏใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ทีเดียว ได้ถือกรรมทำเต็มไว้มากมาย
 ถึงปานนั้น แต่พระสังข์เรือ่งเดชพดและพระยาฤทธิโชคเนยมิได้ถูกฟ้องร้องให้รับโทษ
 กบฏทหารส่วนนี้ ได้กระทำความเพียรทุกสถานที่จะกระทำการกบฏตลอดมา กล่าว
 คือ ตามเอกสารหมายเลข ๑. ๔๓ นั้น ก็ได้ความความหลักฐานพะยานใจทกแล้วว่าเป็น
 ลายมือของพระสังข์เรือ่งเดชพดเขียนไว้จริง มิใช่ของทางที่จะปฏิเสธเป็นอย่างอื่นได้
 ข้อความในเอกสารหมายเลข ๑. ๔๓ นั้น ก็ล้วนแต่เรื่องที่จะชี้ให้เห็นถึงบงคบเปิดตนแปดง
 การปกครองของประเทศไทย นอกจากนั้นพระสังข์เรือ่งเดชพดมิได้คงอยู่ในความสงบ
 กตมคติดอกกับพระยาฤทธิโชคเนยเรื่อย ๆ มา แต่เป็นการเปิดกบฏดำเนินอยู่ พะพระยา
 ทรงสุรเดชออกเดินทางไปทวีปยุโรปไม่กี่วันก็เกิดกบฏขึ้น และพอพระสังข์เรือ่งเดชพด
 กับพระยาทรงสุรเดชไปประเทศพม่าไม่ทัน หลวงพิบูลสงครามก็ถูกนายพมยงที่
 ทองด้นามหลวง ในคราวกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ กัด ในคราวที่นายพมยงหลวงพิบูล
 สงครามกัด พระสังข์เรือ่งเดชพดก็รู้เห็นด้วยทุกครั้งไป ถึงแม้พะยานใจทกจะเบิก
 ความแตกต่างกับพะยานฐานที่ของพระสังข์เรือ่งเดชพดกัด ก็เป็นเวลาช้านานมาแล้ว
 ใครจะไม่จดจำไว้ได้แม่นยำ ก็กรณจะเป็นอย่างไรก็ตามแม้จะฟังพะยานฐานที่ของพระ
 สังข์เรือ่งเดชพด หักล้างหลักฐานของใจทกบ้างตอนได้ ก็หากกระทำให้หลักฐานพะยาน

ของโจทก์ในคนอื่น ๆ เสียไปไม่ เพราะหลักฐานพยานโจทก์ที่เบิกความมานั้นได้ตั้ง
 ถึงว่า พระดิถีธิเรื่องเดชพลได้กระทำความผิดฐานกบฏมาหลายหนหลายครั้งต่างกรรม
 ต่างวารกัน แต่พยานหลักฐานของพระดิถีธิเรื่องเดชพล หาสามารถหักล้างพยาน
 หลักฐานโจทก์ได้หมดทุกข้อไม่ พระดิถีธิเรื่องเดชพล จำเลย จึงมีความผิด

๒) พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ จำเลยนั้น โจทก์ส่งคำให้การชั้นสอบสวน ซึ่ง
 พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ได้ให้การไว้ต่อพนักงานสอบสวนตามเอกสารหมายเลข ๑. ๓๔
 พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์รับข้อเท็จจริงที่ออกแต่ชั้นนี้อางตนเองเป็นพยานว่า เอกสาร
 หมายเลข ๑. ๓๔ นั้นเป็นความจริงและถูกต้อง พระยาสุเทพภักดี จำเลย รู้จักพระยาอุดม
 พงศ์เพ็ญสวัสดิ์ก่อนเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ ขณะ
 พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พระยาสุเทพภักดีได้
 ฝากจำหน่ายสืบคำรวจแก่นายเอกสารหมายเลข ๑. ๔๒ จริง พระยาสุเทพภักดีเห็นว่า พระดิถี
 ธิเรื่องเดชพล. พระอุทัยภักดี, หลวงอภิชาติภวนารถ, นายโชติ คุ้มพันธ์, พระยา
 ทรงศีร์เชษ และ กรมชัชวาลนาทนนทรนน รุ้จักกับพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ส่วน
 เอกสาร ๑. ๔๓ นั้น ได้พินิจงานคนใดในชั้นนี้ที่ใครใครจะเรียงเบี่ยงเบนพิศักษนบในห้องนอน
 แต่จะเป็นของใครไม่ทราบ ห้องนอนนั้นตามปกติ ผู้ใดจะเข้าไปไม่ได้ นอกจากคน
 ในบ้าน โจทก์ได้นำนายร้อยตำรวจเอกแสง วงษ์ชิต ตั้งข้อไปว่า พยานกับนายสืบ
 คำรวจตรีบุญมี, นายสืบคำรวจตรีพุง ได้รับคำสั่งให้ไปคนบ้านพระยาอุดมพงศ์เพ็ญ
 สวัสดิ์ เมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๑ เวลาตกคณ ครมลงบ้านพระยาอุดมพงศ์เพ็ญ
 สวัสดิ์แล้ว พยานกับพวกได้ไปนั่งอยู่ที่ห้องรับแขก ได้อ่านหมายจับและหมายค้นให้
 พัง พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ขออ่านดู ก่อนตรวจคนพยานได้แสดงความบริสุทธิ์ว่า
 พยานไม่มาถึง ได้ตั้งหนังสือติดคอมาเลย ขอให้พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ตรวจดู แล้ว
 พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ได้นำพยานผู้เดียวตรวจคน พยานตรวจคนในที่ต่าง ๆ พบ
 เอกสารหมายเลข ๑. ๔๓ อยู่ที่ห้องนอนในชั้นนี้ที่ใครใครจะเรียงเบี่ยงเบนพิศักษนบในห้องรับแขก นอก
 จากเอกสารหมายเลข ๑. ๔๓ แล้ว ยังมีจดหมายฉบับอื่น ๆ อีกหลายฉบับเก็บรวมอยู่

กับเอกสารหมายเลข จ. ๔๒ และ จ. ๔๓ แต่ไม่เกี่ยวข้องในทางการเมือง จึงได้คนให้
 พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ไป คงยึดมาแต่เอกสารหมายเลข จ. ๔๒, จ. ๔๓ พระยาน
 ไตด้ขอถามพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ว่าเอกสารทั้ง ๒ ฉบับนี้เป็นของใคร พระยา
 อุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ตอบว่าเอกสารหมายเลข จ. ๔๒ เป็นของพระยาสุเทพภักดี ส่วนเอกสาร
 หมายเลข จ. ๔๓ นั้น พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์อ่านดูแล้ว แจงว่าเป็นจดหมายของ
 ใครและมาอยู่ในไหนซัก โตะเครื่องแบบ ได้อย่างไรไม่ทราบ

นายผ่อง ชัยจันทร์ พระยานใจทักเบิกความว่า เป็นคนขับรถของพระยาอุดม
 พงศ์เพ็ญสวัสดิ์มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๙ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๐ เห็นพระวาทมภาคภักดี, พระยา
 วิจิตรโกกร, นายโชติ, พระยาสุเทพภักดี และพระสรภณชาติ ไปบ้านพระยาอุดม
 พงศ์เพ็ญสวัสดิ์ และพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ก็ไปบ้านพระวาทมภาคภักดี และพระราช
 ญาตริรักษา เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๐ หรือต้น พ.ศ. ๒๔๘๑ ระหว่างที่พระยานขับรถอยู่
 นั้น พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์กับพระวาทมภาคภักดี ไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ ได้
 ยินพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์พูดกับพระวาทมภาคภักดีว่า พระสัทธเรื่องเดชพลได้พูดกับ
 พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ว่าอย่างไรสักอย่างไว้เสียยกองค์ไว้ เพราะกำลังของเรามากกว่า
 ในเวลานั้นได้ขับรถไปบ้านพระวาทมภาคภักดี และได้พบกับพระยาวิจิตรโกกรอยู่
 เวลานั้นพระยาอุดม พงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ไปกับคนอื่น ๆ ก็มักจะรับ พระวาทมภาคภักดี ไปด้วย
 เสมอ นอกจากนี้เคยเห็นพระราชญาตริรักษา ไปรับประทานอาหาร ที่บ้านพระวาทม
 ภาคภักดี ร่วมกับพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์

นายสีมตำรวจเอกเชอ ผดุงวิทย์ และพดตำรวจวิเชียร ชอนยรรยง เบิกความ
 เป็นพระยานใจทักว่า เห็นพระยาเทพหัสดิน และหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล เข้า
 ไปในบ้านพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์

พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ จำเลย อ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า บ้านของ
 จำเลยเป็นบ้านพักของนักแดง ชอบคบค้าสมาคมกับคนไปมาหาสู่เสมอ เพื่อประโยชน์

ราชการบ้างเพื่อความสนุกบ้าง เมื่อออกจากราชการแล้วก็เหลือแต่ความสนุก นายผ่อง
 พะยานใจตกเป็นคนขบถของจำเลยจริง นายผ่องได้บอกกับจำเลยว่ามีคนคิดตีบน
 จะให้ได้ว่าจำเลยในทางการเมือง แต่ไม่ได้บอกว่าเป็นใคร และจำเลยก็ไม่ได้ชัก
 นายผ่องมักจะขอเงินบ้าง ขอขมเงินบ้าง บางทีก็ให้บางทีไม่ให้ ถ้าไม่ให้แล้วรู้สึก
 ว่านายผ่องมักขบถคนข้าง โกรธ จำเลยเห็นว่านายผ่องกินช็อกเพื่อจะเอาเงินจากจำเลย
 นายผ่องเป็นคนเกเรชอบวิวาทกับคนในวัง จำเลยได้วางตัวตีเตยนนายผ่องก็ลาออก
 จากบ้านไปทันที เอกสารหมายเลข จ. ๔๒ นั้นเขาได้ว่าเป็นลายมือของพระยาดีเทพภักดี
 ส่วนเอกสารหมายเลข จ. ๔๓ จะเข้าไปอยู่ในบ้านของจำเลยได้อย่างไรไม่ทราบ เพิ่งเห็น
 เมื่อนายร้อยตำรวจเอกแสง พะยานใจตกไปค้น ตามที่นายร้อยตำรวจเอกแสง
 เบิกความมานั้นถูกต้องแล้ว พระยาเทพหัตถ์ค้นกับจำเลยเคยไปมาหาสู่กันเสมอ นอก
 พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ดีใหม่พระยาอินทร์สถิต

คำเห็นว่าเอกสารหมายเลข จ. ๔๓ นั้น มีข้อความเกี่ยวกับการจะเปลี่ยนแปลง
 การปกครองดังได้อธิบายมาแต่ตอนต้นแล้ว และเอกสารฉบับนั้นได้มาอยู่ในต้นรัช
 ตรีเศียรของแม่ในท้องนอนของพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ดีใหม่กับจดหมายอื่น ๆ อีกมาก
 หมาย ซึ่งจดหมายอื่นนั้นพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ดีใหม่รับจาเขียนของคน หาได้ปฏิเสธ
 เช่นจดหมาย จ. ๔๓ ไม่ และจดหมาย จ. ๔๓ นั้นคำตกใจอันฉับแลกว่าพระสิทธิ
 เรืองเดชพลเบญจเขย้น นอกจากนั้นได้ความว่าเมื่อพระสิทธิเรืองเดชพลและพระยาอุดม
 พงศ์เพ็ญสวัสดิ์ดีออกจากราชการแล้วก็ยังขอขมขอนเงินและต่างไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ ทั้ง
 นายผ่องก็เคยขึ้นพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ดีพูดกับพระวาทมภาคภักดี ถึงเรื่องทพระสิทธิ
 เรืองเดชพลได้พูดให้พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ดีฟังนว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 ทรานวงกล้าเร็ว เพราะมีกำลังมากมาย ขอให้พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ดีปฏิเสธ
 เอกสาร จ. ๔๓ และว่าเพิ่งเห็นเมื่อวันทเจ้าพนักงานตรวจคนเดินนยอมฟังเมฆน นอก

นพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์กับไม้มพะยานหลักฐานอันมาดับหูกต่างออก พระยาอุดม
พงศ์เพ็ญสวัสดิ์ จำเลยจึงมีความผิด

๗) พระอุทมิภคภักดี จำเลยนั้น นอกจากพะยานโจทก์ที่กล่าวมาแล้ว โจทก์
ยังได้นำสืบต่อไปอีก คือ

นายเต็ก ชินชมภู, กำนันบึง แก้วมณ, นายปลุก วัฒนเศกแก้ว และนาย
แจ่ม คงขวัญเมือง เบิกความฟ้องว่า ก่อนวันเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๐
ราวเดือนเศษ พระอุทมิภคภักดีได้ไปติดต่อบางปลารจจังหวัดนครปฐม เพื่อรับประทาน
อาหาร ขณะพะยานและพระอุทมิภคภักดีดำรงรับประทานอาหารอยู่นั้น พระอุทมิภค
ภักดีได้พูดว่า การที่มาสมัครเป็นผู้แทนครั้งนี้ขอให้อภัยแก่คนจริง ๆ จะใช้สอยหมดสิ้น
ไปสักเท่าไรไม่เป็นไร เพราะไม่ใช่เงินส่วนตัวของพระอุทมิภคภักดี เป็นเงินของ
เจ้านายท่านออกให้ และไม่ใช้ให้สมัครเพราะจังหวัดนั้นจังหวัดเดียว ยังมีจังหวัด
อื่น ๆ อีกหลายจังหวัด ที่เจ้านายส่งคนมาให้สมัคร ทั้งนี้คนกำนันบึงซึ่งดำรง
รับประทานอาหารรวม โตอยู่กับพระอุทมิภคภักดีได้พูดขึ้นว่า พวกเราขอให้อภัย
แก่คนจริง ๆ เมื่อท่านได้เป็นผู้แทนราษฎรแล้วจะได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ใหม่ จะเอาเจ้าชนปกครองตามเดิมเราจะไปไม่ต้องเสียภาษีอากร จะได้มีความสุข
เพราะพวกเจ้านายรวยอยู่แล้วไม่มาด่าเบียดเราอีก ทั้งนี้พระอุทมิภค
ภักดีได้พูดว่า นอกจากนั้น หากจัดได้เป็นผู้แทนจะได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดย
เอาเจ้าชนปกครอง พวกเราจะไม่ต้องเสียภาษีอากร เท่าที่พวกเราได้รับความสุข
มาแต่ก่อนนั้น ก็เพราะเจ้าปกครองมา พวกเราได้รู้จักแต่รู้จักพวกนี้ออกจากบ้านขาย
อาหารนั่นไป พะยานโจทก์เหล่านี้รู้จักชอบพอกับพระอุทมิภคภักดีมาตั้งแต่พระอุทมิ
ภคภักดีเป็นนายกำเอบบางปลารจ และไม่เคยมี่สาเหตุโกรธเคืองกัน

นายสืบเอกฉำ ภูประเสริฐ เบิกความว่า เมื่อเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ พระ
อุทมิภคภักดีเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดตราด ขณะทวทยกกระจายเสียงอยู่ที่สโมสร

พระอุทมิภคภักดีพูดว่า รัฐบาลต้องฝ่ายเดียวเอาแต่ฝ่ายค้ำโฆษณา พอปราม
ปรามกบฏเสร็จแล้ว พระอุทมิภคภักดีก็ถูกขอยกจากราชการ

พระอุทมิภคภักดีจำเตยนำพระยานมาด็คือ หาดวงเทพอร์ดันตี เบิกความ
ว่าพระยานเป็นล่าชาธิบดีจังหวัดนครปฐม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ ก่อนวันเลือกตั้งผู้แทน
ราษฎรราว ๓ เดือนเศษ พระอุทมิภคภักดีได้มาพุกที่บ้านพระยาน แล้วไปตาม
ของตกค้าง ๆ ได้สัก ๓๕ วันจึงได้กลับมาพุกที่บ้านพระยานอีก ๓ หรือ ๒ วัน แล้วพระ
อุทมิภคภักดีก็ออกจากบ้านพระยานไป คอยจากนั้นมาอีก ๗-๘ วัน พระยานได้ไป
พบพระอุทมิภคภักดีที่วัดสามง่าม อภิเษกอำแพงแด่น ในวันเดียวกันพระยานได้
เห็นพระอุทมิภคภักดีโดยตำรวจออกจากวัดสามง่ามไป ระหว่างที่พระอุทมิภค
ภักดีเป็นนายอำนวยการบงปลา พระยานได้ทราบข่าวว่านายเด็ก ชันชนก ชอบเล่นการ
พนันและไม่อยู่กับพระอุทมิภคภักดี เพราะพระอุทมิภคภักดีเป็นคนเข้มแข็งในการ
จับการพนัน

นายกงู๊ด ฉัตรนริศ เบิกความว่า พระยานเป็นปลัดอำเภอบงปลา ในวัน
เลือกตั้งผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๙๐ พระยานเป็นผู้กำกับหน่วยลงคะแนนเสียงที่ตำบลบาง
หาดวง ได้พบกับก้านนบิ่ง แต่ไม่ใคร่มาแจ้งข้อหาว่าพระอุทมิภคภักดี ได้พูด
ตเคียนใส่ร้ายรัฐบาล

นายเขื่อน ดิพน เบิกความว่า ก่อนเลือกตั้งผู้แทนราษฎรจังหวัดนคร
ปฐม พ.ศ. ๒๔๙๐ พระยานได้ไปเที่ยวหาคะแนนเสียงกับพระอุทมิภคภักดี ได้ออกจาก
กรุงเทพฯ ราววันที่ ๓ ตุลาคมโดยรถคนขับ ได้พากันไปในท้องที่อำเภอเมืองนครปฐม
แล้วเดินทางไปยังอำเภอกำแพงแด่น ถึงวัดสามง่ามราววันที่ ๗ ตุลาคม ในวันที่ ๒๐
เดือนเดียวกัน เห็นพระอุทมิภคภักดีได้ฉายรูปถ่ายของพระอุทมิภคภักดีแก่พระ
ภิกษุเต่า เจ้าอาวาสวัดนั้น เมื่อออกจากวัดสามง่ามแล้ว ก็ไปในท้องที่อำเภอบงปลา
นายมาต ๕๐ นายอยู่ และนายแฉ่ง ได้ไปต๋อขย และไปนอนค้างที่บ้านก้านนบิ่ง รุ่งขึ้น

กัมมาชฎรวราว ๑๐ คนมาพบพระวุฒิมภากภิกคิตมานกานนบง ไม่ไคยีนพระวุฒิมภากภิกคิต
 พุคคิตยนิวฐบาตหรือคิตจะเปลี่ยนแปลงการปกครองเดย ในเข้าวันนั้นได้ออกจากบ้าน
 กานนบง ลงเรือไปจอตตกลางทางหตวงราว ๑๐ นาทีเพอหาของรับประทาน พะยาน
 ๗ ๒๕ เป็นลู้ช้ออาหารมาให้พระวุฒิมภากภิกคิตรับประทานในเรือ เมื่อไปถึงที่ว่าการอำเภอ
 ยางปลา พะยานไม่เห็นนายเด็ก, นายปลอก, นายแจ่ม, นายเนย, และนายพิ คร์
 เดย พระวุฒิมภากภิกคิตไปส่งนครทจังหวดนครปฐม ๓ ครั้ง เตะพักอยุ่ที่บ้านหตวง
 เทพวรสันตทง ๓ ครั้ง

นายมาก อินนิน เบิกความว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๐ พะยานได้เป็นคนหาบเครื่อง
 ตะเบียงของพระวุฒิมภากภิกคิต เพื่อไปหาตะเบียงตั้งที่จังหวัดนครปฐม ได้ไป
 พักอยุ่ที่วัดสำงาม อำเภอกันแพงแฉ่น ขณะนั้นเขากำตั้งทำบุญออกพรรษา พอออก
 พรรษาแล้วประมาณ ๒ วัน จึงได้ไปอำเภอกันแพงแฉ่น แต่ไปนอนค้างที่บ้านกานน
 บง พระวุฒิมภากภิกคิตได้ขึ้นไปนอนบนเรือนของกานนบง ส่วนพะยานพักอยุ่ในเรือ
 ไม่ไคยีนพระวุฒิมภากภิกคิตคิตยนิวฐบาตหรือคิตจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง แล้ว
 ออกจากบ้านกานนบงในทางกลางทางหตวงกานนบง ได้ตามไปไคยีน ครั้นถึงกลางทาง
 หตวง นายเขอนได้ขึ้นไปช้ออาหารให้พระวุฒิมภากภิกคิตสักครึ่งชวโมงก็กลับมาก ไป
 คางที่อำเภอบางเสนแล้วไปบางภาษีอยุ่ได้ราว ๒ คืนก็กลับมาจังหวัดนครปฐม พะยาน
 เคยไปกับพระวุฒิมภากภิกคิตครั้งเดียวเท่านั้น ระหว่างพักอยุ่ที่บ้านกานนบงนั้น กานน
 บงได้บริบรวงและจัดอาหารเลี้ยงพระวุฒิมภากภิกคิต

นายออม ชะระ เบิกความว่า เวลาเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ นั้น พะยาน
 รับราชการเป็นนายอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ส่วนพระวุฒิมภากภิกคิต เป็น
 ข้าราชการประจำจังหวัด ระหว่างเกิดกบฏได้รับคำสั่งจากพระวุฒิมภากภิกคิตให้รักษา
 ความปลอดภัย ถึงพวกจ๊กกบฏ และระจิงไม่ให้ราษฎรตื่นเตนตามคำสั่งของกระทรวง
 มหาดไทย

ค้าได้พิจารณาพระยานโจทก์และพระยานของพระวุฒิมภาคภักดีเจ้าเสขตลอดแล้ว
 เห็นว่า กำนันบงหนชอบพอกับพระวุฒิมภาคภักดีมาก ไม่มีสาเหตุ โกรธเคืองกัน
 อย่างไม่ เมื่อพระวุฒิมภาคภักดีตั้งบ้านกำนันบงหนก็ได้บริบรวงจืดแจง ให้พักขยับเรือน
 และจัดอาหารมาเลี้ยงด้วยความเคารพนบถ ไม่มีเหตุผลอย่างใดที่กำนันบงหนจะเบียด
 ความปรักปรำพระวุฒิมภาคภักดี เหตุที่กำนันบงหนต้องมาเป็นพระยานให้แก่ฝ่ายโจทก์
 นั้น ก็เพราะตามจำนวนส่วยของเจ้าหน้าทีปรากฏว่าพระยานอื่น ๆ เท่าตั้งกำนันบง
 หนใคร่เห็นเหตุการณด้วย จึงมีความจำเป็นต้องมอบยกความ นอกจากนั้นแล้วค้าต
 เห็นว่านายเต็ก นายปลุก และนายแจ่ม พระยานโจทก์ก็ขยันเหน็ดเหนื่อยและเบียดความ
 ธุระเห็นเช่นเดียวกับกำนันบงหน ทั้งไม่เคยมีสาเหตุ โกรธเคืองกับพระวุฒิมภาคภักดีแต่
 อย่างไม่ ส่วนพระยานของพระวุฒิมภาคภักดีก็เบียดความเป็นท่านของอองฐานทฤษฎี
 ก็ไม่มจวนเจ็ดแน่นอน เวตกำนันบงหนพุดกับพระวุฒิมภาคภักดีนั้น นายเขอนและ
 นายมาก ถิ่นเขอนเสียในเว็จจะได้ยินได้ดั่งไร ส่วนที่พระวุฒิมภาคภักดีจะไป
 พุดจากบุญโตทโทนั้น ก็มีไซหน้าทของนายเขอนหรือนายมากจะติดตามไปอยู่เห็นด้วย
 นายเขอนและนายมากก็ไม่ปรากฏว่าพระวุฒิมภาคภักดีได้ใจดวงใจ นายเขอนและ
 นายมากมีหน้าทขอยุค่างหาก และเป็นผู้รับจ้างพระวุฒิมภาคภักดีไปทำหน้าที่ตามทพระ
 วุฒิมภาคภักดีมอบหมายให้ ยิ่งนายมากแล้วปรากฏว่า เป็นคนค่างดินเพ่งไปรับ
 จ้างพระวุฒิมภาคภักดีใหม่ ๆ ในพระวุฒิมภาคภักดีใจดวงใจ ยิ่งไปกว่าพระยาน
 โจทก์ซึ่งใคร่จกชอบพอกันมาช้านานแล้ว และข้อค่างทพระวุฒิมภาคภักดีพุดกับ
 พระยานโจทก์เป็นเรื่องร้าย ต้องการใหญ่ทใจดวงใจทรวมเท่านั้น เพื่อความประสงค์
 จะได้กระแฉ่งหรือหาพอกพอง ให้ตั้งกระแฉ่งให้แก่พระวุฒิมภาคภักดี เพื่อ
 ได้เป็นตัวแทนราษฎรแล้วจะได้กระทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองตามแผนการณพุด
 ได้ นอกจากนั้นเกิดความว่าพระยาอุตมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์กับพระวุฒิมภาคภักดีไปไหน
 มาไหนด้วยกันเสมอ นายผ่องพระยานโจทก์ก็เคยนพระยาอุตมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์พุดกับ

เมื่อยกเลิกพระราชบัญญัติจัดการบองกนกรักษารัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๐ แล้ว นายโชติ กิตติภักดี ได้มาอยู่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเอง เมื่อพระยาทรงสุรเดชเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนรบอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ นายโชติได้มาจดหมายไปเยี่ยมเยียนพระยาทรงสุรเดช เต็มอ นายโชติมีความประสงค์จะแต่งหนังสือเรื่องการอาชีพ, การคมนาคม, การเงิน, การค้า, ลัทธิกรรมและเบงกชาตชน จึงได้มีหนังสือไปบอกให้พระยาทรงสุรเดช ทราบ พระยาทรงสุรเดชก็ตอบมาว่าเห็นด้วย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ นายโชติได้เข้า เจ้าหนาทเข้ามากรุงเทพฯ เพื่อมาเก็บส่งของของคนที่บ้านหยงเต๋อ ณ ศราภยวณนิช (พระยาศราภยพิพัฒน์) โดยภริยานายเต๋อขึ้นเครื่องไปแต่เครื่องสำอางของจะ กระจัดกระจายกันหายไป ก่อนเดินทางออกจากจังหวัดแม่ฮ่องสอน นายโชติได้แต่ง หนังสือขอหนังสือให้ขอจากกรปฎิบัติแห่งอาชีพ ขอยุติคดีให้แก่พระยาทรงสุรเดช ครั้นถึงจังหวัดเชียงใหม่ ก็นำร่างหนังสือเรื่องนี้ไปให้พระยาทรงสุรเดชตรวจละเอียดเข้าไปหาพระยาทรงสุรเดช ๒-๓ ครั้ง แต่ไม่เคยมากรุงเทพฯ มาพักอยู่ที่บ้านพระยาอุดมพงศ์ เพ็ญสวัสดิ์ประมาณ ๕-๖ วัน และได้ใช้ภริยานิตของพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ไปชื้อระ ในที่ต่าง ๆ ระยะเวลาที่พักอยู่นั้นเห็นพระยาเทพหัสดิน และพระยาพิภพภักดี ไปหาพระยา อุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์หลายครั้ง พระยาเทพหัสดินได้พบปะพูดคุยกับนายโชติ เมื่อ เดินทาง กลับจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้แวะพักที่จังหวัดเชียงใหม่ ๔-๕ วัน ระยะเวลาที่ได้ไปหาพระยา ทรงสุรเดชหลายครั้ง บางครั้งก็ได้อบรมรับประทานอาหารด้วยกัน พระยาทรงสุรเดช พูดว่าหนังสือที่ตรวจนั้นแต่งดี แต่จกกันให้นายโชติ ขณะอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนได้ชอบ พอกับหัตถวงวรรณสุภาษิตต่างได้ไปมาหาสู่กัน นายสืบตำรวจเอกแจ่ม นันทเลิศ รู้จักกับ นายโชติ เมื่อนายสืบตำรวจเอกแจ่มออกจากราชการแล้ว ได้เข้ามาหาภิกษุอยู่ที่จังหวัด แม่ฮ่องสอน เมื่อนายโชติเข้ามาพักอยู่ในกรุงเทพฯ นายสืบตำรวจเอกแจ่มได้ตั้งมา จากจังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้วไปหานายโชติที่บ้านพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ๒-๓ ครั้ง เพื่อนัดจะกลับไปจังหวัดแม่ฮ่องสอนพร้อม ๆ กัน ระยะเวลาที่นายโชติพักอยู่ที่บ้านพระยา

อุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์เคยนั่งรถยนต์ไปกับ นายสืบ คำรวจเอกแจ่มไปลงที่ถนนราชดำเนิน หน้าโรงเรียนการเรือน ในที่สุดนายสืบคำรวจเอกแจ่มกับนายโชติได้เดินทางออกจาก กรุงเทพฯ ฯ ไปจังหวัดแม่ฮ่องสอนด้วยกัน จนกระทั่งพตพฤษที่ได้คิดคอกับนายโชติเรื่องแต่ง หนังสือให้ชื่อว่า "ข้าพเจ้าเคารพเจ้าคุณทรง"

นายสืบคำรวจเอกแจ่ม นันทเทศ พะยาน โจทก์เบิกความว่า พะยานรับราชการ เป็นตำรวจอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมื่อพะยานถูกปลดออกจากหน้าที่ราชการแล้ว ได้ไปอยู่ร่วมกับนายโชติราว ๓ เดือน แล้วก็ไปอยู่คอกในจังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้นเอง ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๐ พะยานเข้ามากรุงเทพฯ ฯ นายธรรมนุญได้มาจดหมาย ๒ ฉบับ แก่พะยานเพื่อมาส่งให้นายโชติ ซึ่งพักอยู่กับพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ เมื่อถึง กรุงเทพฯ ฯ แล้ว พะยานได้นำจดหมายนั้นไปมอบให้นายโชติ และได้ไปมาหาสู่ นายโชติราว ๖-๗ ครั้ง นายโชติได้พาพะยานขึ้นรถยนต์วิ่งไปที่โรงเรียนการเรือน เจริ่งสะพานมฆฉวาง ถ้าจะไปคิดคอกับผู้หญิง ไปคิดคอกับผู้ชายประเดี๋ยวจะถูกจับ พะยานจึงถามว่าจับเรื่องอะไรกัน นายโชติบอกว่า เรากำลังร่วมมือกับพระยาอุดม พงศ์เพ็ญสวัสดิ์ซึ่งนับถือเหมือนพ่อกับลูก พะยานจึงถามว่าคิดเรื่องอะไร นายโชติบอก ว่าคิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ รัฐบาลเขาไว้ทำไม หุดวงประดิษฐ์ธรรม, หุดวงอดดเดชจรัส, พระยาหุดพฤษหุดเสนา พวกนี้คงตายทั้งนั้น เมื่อเขาเป็น คณะรัฐบาลจะตั้งเขาให้หมด จะเอาพระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรี ตัวของเขาเองจะเป็นเลขาธิการของพระยาทรงสุรเดช กิจการรวงคลัง ฯ เขาจะทำคนเดียวและ จะให้พะยานเป็นนายดาบทหารประจำกองเจ้าคุณทรงสุรเดช พวกกันแค้นถถึง โรงเรียน การเรือน นายโชติได้เข้าไปในโรงเรียนการเรือนประมาณ ๓๐ นาทีก็ออกมา แล้ว ไปทางบางลำภู ต่อจากนั้นก็แยกทางกันกลับ ก่อนแยกกันนายโชติได้นัดให้พะยาน เดินทางกลับจังหวัดแม่ฮ่องสอนพร้อมกันในวันพุธ ครั้นถึงกำหนดพะยานก็เดินทาง ไปพร้อมกับนายโชติ ได้พักรวมกันอยู่ที่เชียงใหม่ประมาณ ๓๕ วัน ระวังานพะยาน

เห็นนายโชติออกไปจากที่พักทุกวัน นายโชติบอกว่าเป็นหาพระยาทรงสุรเดช และยังบอก
 ต่อไปอีกว่าพระยาทรงสุรเดชก็เป็นลูกศิษย์ นายโชติจะพูดอะไร จะให้ทำอะไร พระยา
 ทรงสุรเดชของชื่อฟังทงนน ระหว่างอยู่ที่เชียงใหม่ นายโชติได้เอาหนังสือมาให้พระยาน
 คู่มือใจความว่า คณะรัฐบาลปกครองเป็นผู้เผด็จการ เมื่อออกจากเชียงใหม่ไป
 แม่ฮ่องสอนก็ไปพร้อมกัน นายโชติได้พูดว่า หดวงอดดเดจจรวัด. พระยาพหุพตพหุ
 เตณา เอาใจทำไม เขาเคยไปเป็นนายกดี ๆ นี้เอง พวกมันจะทำอะไรกับท่านได้
 ข้าได้จะฆ่าเสียให้หมดเอาใจทเราบ้าง นายโชติได้พูดเช่นนั้นเดิม ๆ เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๙๐
 ขณะที่พระยานอยู่แม่ฮ่องสอนนั้น ได้เห็นนายโชติกับหลวงวรวงศ์ฤๅชต้องไปมาหาสู่กันทุก
 วัน บางทีก็เห็นรับประทานอาหารร่วมกัน นายโชติได้พูดกับพระยานว่าหลวงวรวงศ์ฤๅช
 เป็นลูกศิษย์ของพระยาทรงสุรเดช และเป็นผู้ที่รวมคิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 กับเราด้วย ในปลายปีนั้นเองหลวงวรวงศ์ฤๅชได้ถูกย้ายไปอยู่ที่สถานีตำรวจปากพั้ง
 จังหวัดนครศรีธรรมราช พระยานได้มาตั้งหลวงวรวงศ์ฤๅชถึงเชียงใหม่ เห็นหลวง
 วรวงศ์ฤๅชเข้าไปพักอยู่ในบ้านพระยาทรงสุรเดชราว ๓ เดือน หลวงวรวงศ์ฤๅชจึงเดินทาง
 เข้ามากรุงเทพฯ พระยานไม่กล้าเหตุโกรธเคืองกับนายโชติอย่างใด

นายโชติ คมพันธ์ จำเลยของตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า คำให้การชน
 สอดส่องหมาย จ. ๔๐ เป็นความจริง เมื่อจำเลยไปโรงเรียนการเรือนกับนายสืบตำรวจ
 เขกแจ่ม นั้น ได้ไปด้วยกัน ๔-๕ คน แต่จำเลยไม่ได้พูดถึงเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลง
 การปกครองกับนายสืบตำรวจเขกแจ่ม จำเลยเบิกความต่อไปว่าความรักใคร่ในเพื่อน
 ฝูง ในเครือญาติ นั้น นักการเมืองเขาแยกออกจากกัน ถ้าญาติมิตรของนัก
 การเมืองมีอันคิดการเป็นปฏิปักษ์ก็ควรทำตายเสีย ตามประวิติศาสตร์มีวาญูทโคคค
 การเมืองมาด้วยกันแต่ต้น ภายหลังความคิดความเห็นเกิดไม่ตรงกันขึ้นต้องเกิดฆ่าฟันกัน
 ด้ม ถึงแม้บุคคลใดที่ได้รับการชมเชยว่ามีความรู้ความสามารท แต่มีแนวความคิด
 ความเห็นไม่ตรงกันอาจถูกทำตายเสียด้ม

ศาลได้พิจารณาพระยานโจทก์จำเลยโดยตลอดแล้ว เห็นว่าพระยานโจทก์ทบทวน
ความนานก็ไม่ได้แต่เหตุโกรธาเคียงกับนายโชติอย่างใด เมื่อนำเอาถ้อยคำของพระยาน
ปากนไปพิเคราะห์เทียบคำให้การของนายโชติและพยานหลักฐานโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว เป็นอัน
พึงได้ว่านายโชติได้รวมคิดที่จะเบียดเบียนแปลงการปกครองด้วย จึงมีความผิด

๓๐) หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล นวรัตน์ จำเลยนั้น โจทก์ได้ตั้งค่าให้การ
ชั้นต่อมของหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล ซึ่งศาลหมาย จ. ๕๓ หม่อมราชวงศ์นิมิต
มงคลให้การขอต่อสู้คดีแต่ชั้นแรกก็ความเป็นพระยานที่ศาลรับว่าเป็นความจริง ตามข้อ
ความในเอกสารหมาย จ. ๕๓ นั้น ได้ความว่า เมื่อคราวเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖
หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล ได้ถูกฟ้องว่าสมทบกบฏในคราวนั้น ศาลพิเศษได้พิจารณา
พิพากษาลงโทษจำคุกหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลไว้ ภายหลังหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล
ได้รับพระราชทานอภัยโทษและพ้นโทษไปยังไม่เกิน ๓ ปี ก็มาถูกหาในคดีเรื่องนอก
เมื่อชายหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลได้ ๗ ขวบ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตได้ตั้งให้
เข้าไปอยู่ในวังและได้รับความอุปถัมภ์ต่าง ๆ จากกรมพระนครสวรรค์วรพินิต ตั้ง
แต่นั้นมาจนกระทั่งหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลออกไปเป็นนายทหาร ก็ยังอยู่ในความ
อุปถัมภ์ของกรมพระนครสวรรค์วรพินิต นอกจากนั้นหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล ได้
รับพระราชทานเงินจากกรมพระนครสวรรค์วรพินิตหลายครั้ง เป็นจำนวนประมาณ
๒๐๐๐ บาท เมื่อหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลได้รับพระราชทานอภัยโทษแล้ว พระองค์
เจ้าหญิงศิริรัตนบุษบงก์ และพระองค์เจ้าหญิงจุไรรัตนศรีมาตย์ ซึ่งเป็นธิดา
ของกรมพระนครสวรรค์วรพินิต ได้มาขอมาเชิญหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลไป
ดูภาพยนตร์ที่ศาลาหน้าหม่อมเจ้าตรีมงคล ตำบลบางกะปิ เอกสารหมาย จ. ๕๗
เป็นจดหมายของหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล มีไปถึงพระองค์เจ้าหญิงศิริรัตนบุษบงก์
มีข้อความว่า "๓๓๓ ก. บางขุนพรหม วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๗๓ กราบทูลเสด็จ

องค์ใหญ่ทรงทราบ ตามที่ทรงพระดำริว่าจะขอ "The New Model Dictionary" โดยมีพระกรุณาต่อหลวงมหาสิทธิ (สอ เศรษฐบุบคร) นั้น เกตุฯ บอกไปยังหลวงมหาสิทธิแล้ว โดยเชื่อว่าเขาคงไปตามบัตมทเจ้านายทรงระถกถึง และเกตุฯ ได้ขอตัวอย่าง Dictionary นี้จากกรุงเทพบรรณาการ ซึ่งเขาพิมพ์แจกเป็น Advertisement ส่งมาถวาย ๓ ฉบับ เกตุฯ พอจะทราบเหตุได้ว่า Dictionary นี้เกตุฯ มีส่วนร่วมมิช เช่นในการตรวจปรุฟ จนถึงเจตนาเมื่อเลิกงานที่กรมชลประทานแล้ว เกตุฯ ก็มาช่วยเขาตรวจปรุฟที่กรุงเทพบรรณาการ ทุกวัน บางทีหนึ่งสัปดาห์จะทำให้ทรงสนพระทัยเมื่อทรงทราบว่ามีอักษรวิเศษเข้ามาโดยยากเข็ญ ผู้แต่งเป็นนักโทษ ถูกห้ามปรามไม่ให้มีการติดต่อกับบุคคลในโลกภายนอก แม้แต่จะเขียนจดหมาย ถึงญาติเจ้านายหากเขาไปตรวจแล้วตรวจอีก แต่เราใช้บารยวิชัยแปล ถึงต้นฉบับหนึ่งสัปดาห์ นอกพิมพ์โดยมิได้ถูกตรวจเลย ทำให้เจ้าหน้าที่งงงวยกันมาก แต่เมื่อเป็นความโง่งของเขาเองที่ไม่สามารถจับร่องรอยของเราได้ เขาก็ต้องจำใจเอาหูไปนาเอาตาไปไร่เสีย และเพียงแต่คอยฟังเงาหนึ่งสัปดาห์ความเด็ดเดี่ยวของเขาหรือเปล่า เราวิตกอยู่จึงระวังไว้แม้จะเด็ดเดี่ยวบ้างก็พอหอมปากหอมคอ ถ้าได้มาพระบาทจะประทานพระกรุณาหลวงมหาสิทธิ ก็เพียงแต่ประทานฉายพระหัตถ์มายังเกตุฯ ที่กรุงเทพบรรณาการเท่านั้น เกตุฯ จะอาสาจัดการให้สมเด็จพระประสงค์ทุกอย่าง อนึ่งคงทรงทราบอยู่แล้วว่า เกตุฯ จะรักภักดีอย่างแน่นแฟ้นขอเดชะมา และเมื่อไปเฝ้าได้สังเกตเห็นทรงมี Sympathy ในความทุกข์ยากของเกตุฯ ก็ยังมีความจริงรักภักดีจนชก การเฝ้าครั้งนั้นเป็นภาพประทับใจ พระดำรัสโอภาปราถัยเกตุฯ ยังจำได้ และเมื่อหนักถึงครึ่งไร่ก็รู้สึกซึมเศร้าให้กระหายที่จะขอประทานโอกาสรับใช้ เมื่อเกตุฯ ออกจากที่คุมขังมาเป็นข้อต่อระลอกครั้งหนึ่งดังนี้แล้ว โอกาสที่จะเอาตัวออกครองผลของบาทก็คงมีมาบ้าง ข้าพระพุทธเจ้ามหาเด็ก นิมิตมงคล"

นอกจากนี้ยังมีมติบทประพันธ์รวม ๓๓ เถม โจทก์ตั้งข้อคัด ๆ หมายถึง

๑. ๔๘ หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล ระบุว่าได้เป็นผู้เขียนทั้งหมุดและเจ้าพนักงานคนใดที่
บ้านหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล ข้อความในบทประพันธ์ตามเอกสารหมายเลข ๑. ๔๘ มี
จำนวนมากมาย เหลือที่จะนำมาบรรจุในคำพิพากษานี้ได้ จะได้นำมาก่ออวดเฉพาะ
บางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นคดี หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลได้ให้ถ้อยคำไว้ในคำให้
การหมายเลข ๑. ๔๓ ว่า บทประพันธ์เรื่องฉนวนนี้ ได้เขียนขึ้นในขณะที่หม่อมราชวงศ์
นิมิตมงคลต้องโทษอยู่ในเรือนจำบางขวาง เขาเรื่องกล่าวหาตนพวกตนไม่มีความผิด
ร้ายอะไร นอกจากเป็นพวกที่มความเห็นไม่ตรงกับรัฐบาล แต่ความเห็นของฝ่าย
ใดจะถูกต้องกว่าตนเป็นเรื่องที่พระปกเกล้า ๆ ซึ่งเป็นประมุขของชาติเป็นมุขชาติว่า
รัฐบาลนั้นแหละเป็นฝ่ายผิด รัฐบาลนั้นแหละโง่ เห็นแก่ตัวเองมากกกว่าเห็นแก่ชาติ
ประชาธิปไตยทุกอันเป็นของเกดหลอกหลวง คำว่ากบฏในสมัยนี้ไม่ใช่หมายถึงคนอธรรม
แต่หมายถึงคนวิบัติศีลธรรมต่างหาก ถึงกระนั้นคนเหล่านั้นก็คงมาถูกคุมขังอยู่ใน
กรงเหมือนดังที่เคยรู้จักกัน บทประพันธ์เรื่องบุญทำกรรมแต่งนั้น หม่อมราชวงศ์
นิมิตมงคลได้ แต่งขึ้นในขณะกำลัง ถูกทางราชการขอรบม เพื่อ ขอพระราชทาน อภัยโทษ
และภายหลังได้รับพระราชทานอภัยโทษแล้ว เขาเรื่องกล่าวถึงนักโทษการเมืองคน
หนึ่งที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษออกมาแต่เดิมมีความเกดขงตทชิตคอมมิวนิสต์ จึง
ได้รวมมือกับรัฐบาลช่วยปราบปรามคอมมิวนิสต์ จนสหภาพนักคอมมิวนิสต์ได้จำเริญ
ทงนเพราะอาศัยอชการต่าง ๆ ของนักโทษการเมืองที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษ นอก
จากนี้ยังมีอีกถาดถงวชิการของพวกคอมมิวนิสต์ตลอดจนกระทั่งทชิตคอมมิวนิสต์ ว่า
มอชการอย่างใด แต่ถงมอชการของพวกคอมมิวนิสต์ที่จะยึดอำนาจรัฐบาล ใน
หน้าปกบทประพันธ์เรื่องบุญทำกรรมแต่งบางเถมนั้น หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลได้
เขียนไว้ว่า “พฤติกรรมของนักโทษการเมืองคนหนึ่ง ที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษ

ไปแล้ว กับความพยายามยึดอำนาจการปกครองของพวกคอมมิวนิสต์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒”

นายร้อยตำรวจเอกชุต ศีรศักดิ์ พระยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๓ พระยานได้รับคำสั่งจากทางราชการให้ไปตรวจค้นวงหม่อมเจ้าฉัตรมงคล คำบดบางกระบี่ พระยานค้นเอกสารหมายเลข จ. ๔๗ ได้เห็นหนังสือบรรณของพระองค์เจ้าหญิงศรีวิกรม์ขยงก์ ต่อมาวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๓ พระยานได้รับคำสั่งให้ไปตรวจค้นบ้านหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล ได้พบพระพิมพ์หมายเลข จ. ๔๗

หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล เยาวรัตน์ จำเลยอย่างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า หนังสือพระพิมพ์ต่าง ๆ หมายเลข จ. ๔๗ จำเลยได้เขียนทั้งหมด

ศาลได้พิจารณา พระยานหลักฐาน ของ โจทก์ และของ หม่อมราชวงศ์ นิมิตมงคล จำเลยตลอดแล้ว เป็นอันได้ความว่า หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล ได้เคยกระทำความผิดฐานกบฏมาครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ในครั้งนั้นหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล กับพวกก่อกวนหัวราษฎรเป็นคอมมิวนิสต์ ศาลพิเศษได้พิพากษาให้จำคุก ต่อมาได้รับการอภัยโทษและได้รับพระราชทานอภัยโทษให้ออกมาเป็นอิสระ หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลหาได้ขบถความผิดที่จะลงโทษราษฎรแต่เพียงนั้นไม่ ยังคงยืนยันก่อกวนหัวราษฎร เป็นคอมมิวนิสต์เช่นเดียวกับครั้งก่อน จึงได้คิดขัดขบคิดกับพระยาอุทิศเกษมและพระยาอุดมวงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ซึ่งศาลได้วินิจฉัยไว้แล้วว่า ได้รวมคิดกันที่จะระดมราษฎรเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองคราวนี้ หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล ยังได้ติดต่อกับพระธิดาของกรมพระนครสวรรค์ และลอบติดต่อกับนายสอ เศรษฐบุศรวร นักโทษฐานกบฏ ซึ่งยังต้องโทษคุมขังอยู่ในเรือนจำมหันตโทษ ดังปรากฏตามหนังสือหมายเลข จ. ๔๗ นั้นแล้ว ข้อความในหนังสือฉบับนั้นจะเปิดไปในทางว่าเป็นสาเหตุอันตั้งหาได้ไม่ เพราะมีการก่อกวนเสียตั้งราษฎร แยกเขาแยกเราอันหมายถึงราษฎรเป็นฝ่ายหนึ่ง หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลกับพวกเป็นอีกฝ่ายหนึ่ง ข้อ

ความในจดหมายนี้แสดงถึงการเมืองอยุธยาแล้ว ไม่จำกัดอธิบายอีก นอกจากนั้น
 หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลได้แต่งบทประพันธ์กล่าวหาว่ารัฐบาลเป็นคอมมิวนิสต์ คือ
 หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลกับพวกไม่มีความผิดร้ายอะไร แต่เป็นพวกที่มัวเมาเห็นไม่
 ตรงกับรัฐบาล และความเห็นของฝ่ายใดจะถูกตองกว่ากัน เป็นเรื่องที่พระปกเกล้าฯ
 ได้ชี้ขาดว่ารัฐบาลนั้นแหละเป็นฝ่ายผิด รัฐบาลนั้นแหละโง่ เห็นแก่ตัวเองมากกว่า
 เห็นแก่ชาติ ประชาธิปไตยทุกวันนี้เป็นของเก๊ หลอกหลวง บทประพันธ์ของหม่อม
 ราชวงศ์นิมิตมงคลออกตีพิมพ์หนึ่ง กวาดอั้งเรื่องนักโทษการเมืองคราวเกิดกบฏ พ.ศ.
 ๒๔๗๖ ผู้หนึ่ง ซึ่งได้รับพระราชทานอภัยโทษไปแล้วมีความเกลียดชังรัฐบาลนี้ และ
 กวาดอั้งการยึดอำนาจวาทกรรมของอินจะโตเกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๘๒ หนังสือหม่อม
 ราชวงศ์นิมิตมงคลเขียนขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ หรือก่อนหน้านั้น เจ้าหน้าที่คนจับมาได้
 ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๓ เมื่อระดมกองชบชตจวจรทได้ความตงมดำนวนนั้นว่า
 แผนการณ์ล้นใหญ่ของพวกกบฏ จะตั้งมอกระทำการใช้กำลังบังคับเพื่อล้มล้างรัฐบาล
 เดียวใน พ.ศ. ๒๔๘๒ นี้แล้ว ก็ตรง พ.ศ. ที่นักบพประพันธ์ของหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล
 ที่เขียนลงหน้าไว้ ยิ่งความพริ้งให้ตกอยู่แก่หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล ว่าได้ตงม
 แผนการณ์กบฏรายนี้ไฉนแต่เมื่อนานมาแล้ว เมื่อประมอดเหตุต่าง ๆ เหตุอันเขาตงมกัน
 แล้ว รูปคดีมีเหตุตงมพอที่จะชี้ขาดว่าหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล เป็นบุคคลหนึ่งร่วม
 คติกันกับจำเลยหลายคน ซึ่งกล่าวไว้ข้างต้นจะตงมต่างรัฐบาลเพื่อเปิดถนนเบตงการ
 ปกครอง โดยใช้กำลังบังคับ

ถ้อยคำกล่าวแก่ของหม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล มีแต่อย่างตนเองเป็นพะยาน ไม่
 สามารถหักล้างหลักฐานพะยานใจทุกได้ หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคลจำเลย ต้องมีความผิด
 ๑๑) ต่อจากนั้นไป จะได้พิจารณาถึง นายพันเอก หดวงชำนาญ ยุทธคดีป, นายร้อยเอก
 ชนคดีพลพฤษณ์, นายพันตำรวจตรี ชุนนามนฤนาท, นายพันตรี หดวง
 ใจวิทยาศร, นายพันตรี หดวงธรมิบาลภูวนารถ, นายร้อยเอกจรัส สุนทรภักดี, นาย

ร้อยโทแสง วัฒนศิริ, นายร้อยโทบุญดี โตกระแด้, นายร้อยโทสัย เกษจินดา และนายร้อยโทเสริม พุ่มทอง จำเลย

คู่ความต่างนำพยานหลักฐานเข้าสืบฝ่ายละมาก ๆ และขอความที่น่าสืบมานั้น ก็มีหลายชั้นหลายตอน เพื่อสะดวกแก่การพิจารณา สันนิษฐานที่จะหยิบยกคำให้การ ชั้นต่อมสวนของหอดวงชำนาญยุทธศิลป์ ซึ่งหอดวงชำนาญยุทธศิลป์ จำเลยอ้างจาก โจทก์ ๆ ส่งคำทนายเลข ๑๖ หอดวงชำนาญยุทธศิลป์ อ้างตนเองเบิกความเป็นพยาน รับว่า เอกสารหมายเลข ๑๖ นั้นถูกต้อง ข้อความในเอกสารหมายเลข ๑๖ นั้น ได้ความว่า ก่อให้เกิดกฎ พ.ศ. ๒๔๗๖ มา ๒-๓ วัน พระพิทักษ์เรืองเดชพล ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้บังคับทหารราบ ได้มานัดให้หอดวงชำนาญยุทธศิลป์ ไปพบกัน ณ ที่แห่งหนึ่ง คำวันเดียวกัน หอดวงชำนาญยุทธศิลป์ ได้ไปตามกำหนดนัดแล้ว พบพระพิทักษ์เรืองเดชพล, หอดวงวรณสิทธิ์พชัยแฉะคนอื่น ๆ บรรดาที่ไปด้วยกันแต่งตัวพลเรือนทั้งหมด แต่งพากันตั้งเรือจ้างไปบ้านพระยาฤทธิชอกเนยซึ่งอยู่ไม่ไกลของบางกอกน้อย ครั้นถึงแล้วพระยาฤทธิชอกเนยได้พบในที่ประชุมว่า ที่เรียกมาประชุมกันนั้น มีเรื่องที่จะบอกให้ทราบ ว่า มีทหารทางเหนือยกมาเพื่อทำการบังคับให้คณะราษฎรออก ขอให้ผู้บังคับกองพันที่มาประชุมกันนั้นทำการช่วยเหลือฝ่ายที่กักตวงทหารมาบังคับคณะราษฎรให้ลาออกด้วย ทางฝ่ายเราจะเข้ากับเขาหรือไม่ เมื่อพระยาฤทธิชอกเนยพูดจบลงแล้ว หอดวงชำนาญยุทธศิลป์จึงได้ถามว่า การที่ทำการนี้เพื่ออะไรกัน มีผู้ไปประชุมคนไหนแต่จะเป็นใครจำไม่ได้ พุดชนในที่ประชุมเห็นว่า ที่เพื่อพระยาทรงตั้งยศ หอดวงชำนาญยุทธศิลป์ได้พูดว่า เป็นไปไม่ได้ เพราะเจ้าคุณทรง ๆ เดินทางไปต่างประเทศแล้ว หอดวงชำนาญยุทธศิลป์ไม่เอาด้วย เพราะเป็นการหลุดลงให้มารบกันเอง ในที่สุดไม่มีการตกลงกันตามที่พระยาฤทธิชอกเนยชักชวน ในขณะที่พูดกันในที่ประชุมนั้น ได้มีเรือพาคนมาจอดที่หน้าบ้านพระยาฤทธิชอกเนย แต่เป็นใครบ้างจำไม่ได้ จึงได้เลิกประชุมกัน ต่างพากันลงเรือจ้างกลับ พอรุ่งขึ้นหอดวงชำนาญยุทธศิลป์ได้ไปหา

หลวงพิบูลสงคราม หลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้พบกับหลวงพิบูลสงครามว่า ทหาร
 ทางเหนือจะยกมาตีงานพวกเรา ให้ทางฝ่ายเราทราบไว้เพื่อจะได้เตรียมตั้งทหารให้
 ระวังรักษา แต่หลวงชำนาญยุทธศิลป์ไม่ได้บอกว่าเรื่องนี้ได้ถูกพระยาฤทธิโชคเนย
 ชักชวนให้เขาเป็นพวกทางฝ่ายที่ยกมา เป็นแค่พูดคำถากถาง ๆ ว่าได้ถูกเรียกไปประชุม
 ชักชวนให้เขาเป็นพวก แต่ไม่เอาด้วยจึงขอให้เตรียมตัวตั้งจัดการระวังป้องกันไว้ ต่อ
 จากนั้นมาตั้ง ๒-๓ วันจึงได้เกิดกับกบฏขึ้น ภายหลังที่รัฐบาลปราบปรามกบฏเสร็จแล้ว
 แต่ละบ้านนเห็นใจใครไม่ได้ หลวงพิบูลสงครามเคยถามหลวงชำนาญยุทธศิลป์ว่า
 เมื่อครั้งกบฏบวรเดช พระยาฤทธิโชคเนยเขาจะเด่งวงพวกเราไว้ไหม หลวงชำนาญ
 ยุทธศิลป์ตอบว่าใช่ นอกจากนั้นแล้วหลวงชำนาญยุทธศิลป์ไม่เคยพบกับใครให้ทราบ
 ถึงเรื่องนี้ เพราะพระยาฤทธิโชคเนยยังรวมงานอยู่ในคณะรัฐบาล หลวงวรวงศ์ฤ
 ฒินเป็นผู้สนับสนุนที่ซื่อของพระยาทรงสุรเดช หลวงวรวงศ์ฤๅฒินได้ถูกย้ายไปอยู่จังหวัด
 แม่ฮ่องสอน ก็โดยความมัวหมองในเรื่องที่หลวงพิบูลสงครามเกลียดชังของอำนาจ
 หลวง ในระหว่งที่เจ้าหน้าที่จับกุมจำเลยในคดีหลวงชำนาญยุทธศิลป์อยู่ในประเทศ
 อังกฤษ ได้ทราบข่าวคราวทางหนังสือพิมพ์ในประเทศอังกฤษว่า ทางราชการมี
 คำสั่งให้ข้าราชการออกจากราชการบ้าง มีกบฏจับกุมกันบ้าง หลวงชำนาญยุทธศิลป์
 คิดว่า พระยาทรงสุรเดชคงจะเกี่ยวข้องในทางการเมืองในคราวนี้ด้วย เพราะพระ
 ดิศโรเรืองเดชพด ซึ่งชอบพอกับพระยาทรงสุรเดชถูกจับ ตั้งนายพันตรี ชนชิต
 บัจจณิก ก็เคยอยู่ใต้บังคับบัญชาของพระดิศโรเรืองเดชพดมา ก่อนเจ้าหน้าที่จับกุม
 เรื่องนี้ หนังสือพิมพ์ต่างประเทศได้ลงข่าวว่า หลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้ไปติดต่อ
 กับพระปกเกล้า ฯ ในชื่อหลวงชำนาญยุทธศิลป์ว่าได้ไปเฝ้าพระปกเกล้า ฯ ครวงหนังสือ
 ที่ส่งานทูต เนื่องในการเถียงเถติมพระชนมพรรษา นอกจากหลวงชำนาญยุทธศิลป์
 ได้ไปรับพระทนต์อาหารกับหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ศรีนครินทร์ หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์ได้ถามถึง

บรรดาผู้ถือการหิยาคน เช่น พระยาพลพลพยุหเดนา, หลวงพิบูลสงคราม, หลวง
 ดินรสงครามชัย, หลวงประดิษฐมนูธรรม ว่าอยู่สบายดีหรืออย่างไร หลวงชำนาญ
 ยุทธศาสตร์ก็ตอบว่า อยู่สบายดีด้วยกันทุกคน ไม่มีเรื่องราวอะไร หม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์
 จึงพูดว่าพระปกเกล้า ๆ นั้นท่านเองไม่มีอะไร ท่านมีความประสงค์อยู่ว่า เมื่อ
 เมืองไทยมีความเจริญแล้วท่านก็เบาใจ คือว่าวันที่ ๓๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ หลวง
 ขำนาญยุทธศาสตร์ ได้มีหนังสือถึงนายพันเอก หลวงวาทวิทยาวุฒินัน ที่ประเทศอเมริกา
 ฉบับ ๓ ตามเอกสารหมายเลข ๑.๓๒ ข้อความสามแยกต่างฉบับมีความอยู่ตอนหนึ่งว่า
 “เรื่องการเมืองของยุโรปและของไทยจะพูดตามานันท์ก็คล้ายหน้ากระดาษไม่พอ
 แต่ใครจะบอกได้ว่า ทางยุโรปสงบแล้ว แต่จะไม่วุ่นอีกทีไหนไม่รู้ ทางเมืองไทยกำลัง
 รวบรวมเรื่องต่าง ๆ ร้อยแปด ถ้ามีโอกาสพบกันก็ยกกันด้วยมากดีกว่า” หลวงชำนาญ
 ยุทธศาสตร์ ได้ขยายความหมายในเอกสาร ๑.๓๒ ต่อไปว่า ที่ว่ารวบรวมเรื่องต่าง ๆ นั้น
 หมายความว่าถึงเรื่องอำนาจที่ผู้แทนราษฎรจะมอบให้รัฐบาลฯ แห่งรายละเอียดในงบ
 ประมาณ เป็นเหตุให้พระมหากษัตริย์ต้องประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร การยุบสภาผู้
 แทนราษฎรจะต้องเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คัดเลือกจนครบ รัฐมนตรี กับ นายกรัฐ
 มंत्रीคนใหม่ เรื่องหลวงวิจิตรวาทการปรากฏว่าตีพิมพ์หาว่าขยาดขยาดจนยิ่งกว่าขยาด และเรื่อง
 พระยาฤทธิชอกเนยต้องไปอยู่ที่บึง ในวันที่ ๒๘ ธันวาคมปีเดียวกัน หลวงชำนาญ
 ยุทธศาสตร์ ได้มีจดหมายฉบับหนึ่งถึงหลวงไวดิทยาศรีตามเอกสารที่ใจทักตั้งคำจดหมาย
 ๑.๓๓ มีข้อความว่า “การดูงานของกันจะเสร็จในกุมภาพันธ์ คงเดินทางกลับมีนาคม
 เรื่องนี้ไม่อยากให้ใครรู้เลย นอกจากหลวงฉัย ๆ แต่ก็ไม่ต้องพูดต่อไปเป็นอันขาดจำไว้
 กันสบายดี และยังรักตลอดเคย และบางเวลาที่มีมากจน อ่านจดหมายแล้วส่งสาร
 ต่อจริง” ใจทักได้ส่งเอกสารหมายเลข ๑.๓๓ ฉบับหนึ่ง ซึ่งหลวงชำนาญยุทธศาสตร์รับว่า
 เป็นบันทึกข้อความดำของหลวงชำนาญยุทธศาสตร์ได้จัดไว้ มีข้อความว่า

“ไกร - นัค ๗ ค.ศ.

ต.อ. เป็ลอง มาน เจ้าพระยาราม

กิน ๘ คน ,, ,, ,,

- แต่งตั้ง
- ๑. แต่งพดเรือน
  - ๒. แต่งพดเรือน
  - ๓. แต่งพดเรือน
  - ๔. แต่งพดเรือน
  - ๕. แต่งพดเรือน
  - ๖. แต่งพดเรือน
  - ๗. แต่งพดเรือน
  - ๘. แต่งพดเรือน
  - ๙. แต่งพดเรือน
  - ๑๐. แต่งพดเรือน
  - ๑๑. แต่งพดเรือน
  - ๑๒. แต่งพดเรือน
  - ๑๓. แต่งพดเรือน
  - ๑๔. แต่งพดเรือน
  - ๑๕. แต่งพดเรือน
  - ๑๖. แต่งพดเรือน
  - ๑๗. แต่งพดเรือน
  - ๑๘. แต่งพดเรือน
  - ๑๙. แต่งพดเรือน
  - ๒๐. แต่งพดเรือน
  - ๒๑. แต่งพดเรือน
  - ๒๒. แต่งพดเรือน
  - ๒๓. แต่งพดเรือน
  - ๒๔. แต่งพดเรือน
  - ๒๕. แต่งพดเรือน
  - ๒๖. แต่งพดเรือน
  - ๒๗. แต่งพดเรือน
  - ๒๘. แต่งพดเรือน
  - ๒๙. แต่งพดเรือน
  - ๓๐. แต่งพดเรือน
  - ๓๑. แต่งพดเรือน
  - ๓๒. แต่งพดเรือน
  - ๓๓. แต่งพดเรือน
  - ๓๔. แต่งพดเรือน
  - ๓๕. แต่งพดเรือน
  - ๓๖. แต่งพดเรือน
  - ๓๗. แต่งพดเรือน
  - ๓๘. แต่งพดเรือน
  - ๓๙. แต่งพดเรือน
  - ๔๐. แต่งพดเรือน
  - ๔๑. แต่งพดเรือน
  - ๔๒. แต่งพดเรือน
  - ๔๓. แต่งพดเรือน
  - ๔๔. แต่งพดเรือน
  - ๔๕. แต่งพดเรือน
  - ๔๖. แต่งพดเรือน
  - ๔๗. แต่งพดเรือน
  - ๔๘. แต่งพดเรือน
  - ๔๙. แต่งพดเรือน
  - ๕๐. แต่งพดเรือน
  - ๕๑. แต่งพดเรือน
  - ๕๒. แต่งพดเรือน
  - ๕๓. แต่งพดเรือน
  - ๕๔. แต่งพดเรือน
  - ๕๕. แต่งพดเรือน
  - ๕๖. แต่งพดเรือน
  - ๕๗. แต่งพดเรือน
  - ๕๘. แต่งพดเรือน
  - ๕๙. แต่งพดเรือน
  - ๖๐. แต่งพดเรือน
  - ๖๑. แต่งพดเรือน
  - ๖๒. แต่งพดเรือน
  - ๖๓. แต่งพดเรือน
  - ๖๔. แต่งพดเรือน
  - ๖๕. แต่งพดเรือน
  - ๖๖. แต่งพดเรือน
  - ๖๗. แต่งพดเรือน
  - ๖๘. แต่งพดเรือน
  - ๖๙. แต่งพดเรือน
  - ๗๐. แต่งพดเรือน
  - ๗๑. แต่งพดเรือน
  - ๗๒. แต่งพดเรือน
  - ๗๓. แต่งพดเรือน
  - ๗๔. แต่งพดเรือน
  - ๗๕. แต่งพดเรือน
  - ๗๖. แต่งพดเรือน
  - ๗๗. แต่งพดเรือน
  - ๗๘. แต่งพดเรือน
  - ๗๙. แต่งพดเรือน
  - ๘๐. แต่งพดเรือน
  - ๘๑. แต่งพดเรือน
  - ๘๒. แต่งพดเรือน
  - ๘๓. แต่งพดเรือน
  - ๘๔. แต่งพดเรือน
  - ๘๕. แต่งพดเรือน
  - ๘๖. แต่งพดเรือน
  - ๘๗. แต่งพดเรือน
  - ๘๘. แต่งพดเรือน
  - ๘๙. แต่งพดเรือน
  - ๙๐. แต่งพดเรือน
  - ๙๑. แต่งพดเรือน
  - ๙๒. แต่งพดเรือน
  - ๙๓. แต่งพดเรือน
  - ๙๔. แต่งพดเรือน
  - ๙๕. แต่งพดเรือน
  - ๙๖. แต่งพดเรือน
  - ๙๗. แต่งพดเรือน
  - ๙๘. แต่งพดเรือน
  - ๙๙. แต่งพดเรือน
  - ๑๐๐. แต่งพดเรือน

เปิดโรง ร. พิน ๓๖
วันเสาร์ที่ ๕ เวลา ๑๘.๐๐

- ๑๘๖๐ พระสวดมนต์
- ๑๘๐๐ ออาหารบิณฑบาตร
- ๑๘๐๐ ทหารขณโรง

ถูกษ์
ถูกษ์ ๑๘๒๔ - ๑๙๐๘

แต่งกาย - ปกติ -

- ค. การดวง (โกหก) ทุกทาง ทุกคน
- ง. การยุให้ราดำให้รว ในหมู่เพื่อนร่วมตาย
- จ. การใช้กำลังบังคับ ต่อผู้ที่จะแต่งตั้งตนได้

การบอกรับ

ยังมีได้บอกให้สมทราบ แต่สมได้ขยายความให้ทราบ ว่า “ผู้บังคับการ จะเป็นผู้บอกรับประกันในข้อ การใช้กำลังบังคับได้” ตอบว่า “ขอจะทำอย่างไร ?”

ข้อ จ. เป็นข้อที่ง่าย ข้อให้ใครตรวจให้มาก คนเห็นเงินไปดักเวลา บอกรับไว้ด้วย ตามกฎหมายสูงสุดบังคับได้ ถ้าผู้ที่จะดำรงตำแหน่ง ..... พระมหากษัตริย์เป็นผู้แต่งตั้ง ..... ก็โดยอันสมควรด้วย ดึง ..... มนุษย์กษัตริย์ ก ความใจต้องการ ..... เมื่อเป็นเช่นนั้น ..... จะมีการมาขอทราบ ขอบข่ายให้เป็นผู้ดำเนินการได้หรือไม่ ?”

เรื่องที่ ๒ มีข้อความว่า “ถ้าจะรับหนึ่งทดลองก็ได้ตั้งจุดหมายระยะบับสุดท้าย เรียบไว้ให้ทราบแล้ว ..... สมมติใช้กำลังทหารพิจารณาแล้วเห็นว่า ..... รับที่สมควรจะ เรียบให้ผู้บังคับการทราบ ดังต่อไปนี้ :

ปัญหา “ความประสงค์อันสูงสุดที่เรากำลังจะตั้ง ..... จะตั้งเป็นผลหรือไม่ ? ถ้ามี คำเหล่านี้จะเป็นด้วยการจัดของ ..... จะมีความประสงค์อันสูงสุดที่เรากำลังจะตั้ง ..... ?”

ผลของการพิจารณา

แม้จะปล่อยให้รับการเป็นไปตามที่ ..... แห่งที่เหมาะสมควรปราศจากการขัดขวางด้วยขอบข่าย ขัดในข้ออื่นในทุกระดับ ..... ไม่มีปัญหาอย่างไรที่จะมาบังคับให้ความประสงค์อันสูงสุดที่เรากำลังจะตั้ง ..... เพราะเราได้รับความเชื่อถือจากคนหมู่มากทั้งนี้

อยากทราบเพื่อติดต่อไปรษณีย์ เพราะ เจาคู... จะตั้งใจ... บัญชีหัวในป่าโลก
กระเทียม (ผลเห็นว่าให้มันตายโรงดาวห้า... บ้างก็)

ร.อ. พันธ กัม ร.ท. ชา... ได้มาขอ... เงินค่า... ไปจากท่านคนละ ๓๐๐ บาท
เพราะถูกฟ้องจากเจาคู... (มัน... รัฐมนตรี) เมื่อท่านได้บอกปากให้แล้วผมก็ให้ แต่
ผมได้... เจาคู... ให้ท่าน... แต่เพิ่ม... หนึ่ง... ความจริงท่านยังคิดคนผิดอีกมาก
ท่านบอกว่า ถ้าค่า... ใช้... ให้ท่าน... สิ่ง... ใหม่... มาให้ก็ได้
ผมเคยบอกว่าเงินค่า... (การไป... จะ... ใช้เงินนั้น หมายถึง
ถึง... เงิน... ทาง...) ถ้าท่าน... มาถึงผมให้พูดเรื่องเงินงม
ประมาณค่า... ให้อยู่... คงเหลือพอ... โดย
ความที่ถึง... ยังไม่... ”

เอกสารหมายเลข ๗. ๑๘ เป็นจดหมายนายร้อยเอกตำรวจ กำนัน... ถึง...
พลพูน... ว่า “การ... ๘ ก.ย. ๕๓... ๖...
ถึง... ขอ... เรื่อง... และ...
เมีย... ถึง... มาก...
เช่น... คือ...
ตามความ... ไม่...
นั้น...
ทราบ... ได้...
หาก... ”

บันทึกแสดงขั้บรถได้... จะ...
ส่วน...
ต่อไป ภาพเหตุการณ์ของท่านในขนาดนั้น...
บ้าง... “ออกป่า” เหตุการณ์ของสยามจะคืน

ท่านเข้าไปในวงงานเอง เวลานักได้เห็นความสำคัญกันมากแล้ว ครู่ท่านหนึ่งชื่อพิมพ์
 จะพบเรื่องท่านม้อย ๆ จึงคิดว่าการที่เริ่มมาเข้าใจได้ในตัวท่านนั้น คือ ราษฎรมองเห็น
 ภาวะการเมือง โดยตลอดแต่ละเอียดดีกว่าที่แท้ ๆ มา สยามอุโฆษนับว่าเป็นหนังสือ
 ที่ปลุกใจคนดีมาก ทำประโยชน์ให้แก่ชาติ ควรหาอ่านในระยะ ๒-๓ วันหนึ่ง วิจารณ์
 ถอดเรื่องท่านและพระประคำศัพท์ ๑ ๒ คราว หวังว่าควรคงอ่านแล้ว ถ้าได้ให้ท่านอ่าน
 ด้วยจะดีมาก เพื่อทราบว่าเป็นประโยชน์ในท่านเพียงไร

เรื่องสร้างสภาพด้วยเงิน ๓ แฉกหรือ ๓ ล้านนั้น เป็นเรื่องแปลกในเมื่อเจ้าคุณ
 นายกลางว่าที่สร้างนั้น เพื่อให้เห็นว่าท่านมีศักดิ์เผด็จการ ที่จริงมันไม่เป็นเหตุผล
 เลย หนังสือพิมพ์จึงจับความสำคัญผิดพลาดคดีใหญ่ ๆ แต่ต้องความโง่ของนายก ๆ
 ให้ประชาชนเห็นซึ่ง ๆ อีกคือ เจ้าคุณพหล ๆ คงคิดว่าท่านจะกล่าวกระทบกระเทือน
 ถึงแก่ ๆ จึงพยายามพูดให้ใคร ๆ เข้าใจว่าไม่ได้เป็นเผด็จการ

เหตุการณ์ทางการเมืองไม่เห็นมีอะไรมาถกถกตามหนังสือพิมพ์ลงข่าวจนเลย
 มอชยหนอยที่ได้ข่าวว่าจะเผด็จการกันหน้าหน้าเท่านั้น แต่เมื่อก่อนเรื่องที่เคยได้ยินได้ฟัง
 แฉกต่างอัน และเมื่อพิจารณาแล้วจึงเป็นไปไม่ได้

ขอขอบคุณที่เตือนให้เข้าใจในการปฏิวัติแก่แม่เจ้าเข็ญเป็นพิเศษ ผมได้
 พบปะพูดจากันดี และคงใจจะทำตามคร่าวๆทุกอย่าง เพื่อให้ "รอดตัว" ทั้งจะเตือน
 อมร, เพญ ด้วย

เมื่อเช้าได้อ่านหนังสือพิมพ์ เรื่อง ทวงซจจ ใจคอไม่ตาย เพราะคิดถึง ช.ม.
 เหลือเกิน ไม่อยากออกกรุงเทพ ๆ เลย มันว่างนัยๆไปหมด ขวางอย่างไร จะได้เข้าให้
 ครู่ฟังในโอกาสที่ถึง โดยนิตเพงเพราะอายุเรื่องที่เราเคยดทงนนั้น ผมสบายดี คิดถึงคร
 ที่เขียนนี้ของวิบจำ เพราะมากด้วยกน. เคารพ จำรงจ"

เอกสารหมายเลข ๙. ๓๘ เป็นจดหมายชุนนามนฤนาท ถึงขุนคลังพตพณัท มขอ
 ความว่า "วันที่ ๓๒ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๘ เพื่อนรักจดหมายของเพื่อนกันได้รับ

แต่อ่านหลายเที่ยวและให้ถนอมด้วย   ก็ไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์เลยไม่ทราบเรื่อง
 แต่ถ้าเป็นไปตามเพื่อนบอกเบียดเบียนนอกจากนี้ ใครมีวาสนาสั่งตามชอบใจ เพื่อน
 ร่วมชาติของเราชอบคนมีบุญและเป็นโรคเขาคืออย่าง ถ้าเห็นเซ็กซ์ พวกเราแท้ ๆ
 ในพระนครคงไม่เกิน ๕ คน และเราก็ตั้งหน้าทำงานตามที่พอสอน ใครจะว่าอย่างไร
 กษัตริย์ เราทำตามหน้าที่ แม้จะถูกแกล้งหรือเหยียดก็ยอม เพราะกลัวอด เพราะไม่ได้
 เตรียมใจไว้และคงไม่คิดด้วยจะอาศัยราชการไปตามเคย   เคยจนจนรู้สึกตกใจ
 จะถูกเหยียดบงกชจะลดและจะทรมานได้   แต่เพื่อนสาวไว้ว่าคนเป็นลูกผู้ชายและเป็นไทย
 ถ้างัดแถมกตองได้ตาย ถนอมมัน   เกิดความตายเป็นของธรรมดา

ก็ทำได้ตามที่เพื่อนประสงค์แต่ทำแล้วเกรงจะได้ประโยชน์ไม่เท่าโทษที่จะได้รับ
 เพราะหนังสือพิมพ์เป็นไปตามสมัย   ถ้าเป็นที่เราคนจะเดือดร้อนให้เพื่อนกันจน
 แน่ มีคนสั่งสั่งมากและสามารถจะขอความช่วยเหลืออย่างอื่น ๆ ได้ เพราะคราว
 กันก็แสดงไว้พอ   พระนครก็ไม่มีแล้วคิดอะไรนอกไปจากงานแต่จำกันไว้ว่าหนัก
 มาก   จึงขอออกเพื่อนว่าคราวนี้กระชับทานพอให้รับและเป็นตามเขาคิด   ถ้าพัน
 ครัวจะหาทางยาก   หรือจะได้ด้วยความเห็นใจเห็นใจ   ถ้าเข้าไปจะเดือดแต่เนอ
 แต่ง ๆ ไม่มีอะไรหือ   ถ้าจะหาได้จะลำบาก   การพบกันบ่อยคิดคือกันยอมฉันท
 เขียงใหม่ไม่ว่าแต่ขอพรของเมืองไทยต้องเป็นพระนคร   (นี้เป็นความเห็นกัน)

กราบท้าวท้าวหนังสือคิดถึงและเพื่อน ๆ   ส่วนตัวเพื่อนนั้นจะเพียงไหนก็คงรู้
 อยู่แล้ว   หวังว่าคงไม่ช้ากว่า ๓ เดือนจะได้มีโอกาสพบกันด้วยปากได้ยิน   ชอนวอน
 ให้รับให้ได้   เกิดแห่งเต็มทนดอกเบญจกวีอนจิต   เขาว่าเพื่อนหมัดานสาวมากเหลือ
 เกิน   นี้ก็ถึงกันบ้าง   ก็อยากไปมาก   แต่ขยับเขยื้อน ๆ   ก็ทำตามเคย   จะว่าตา
 ๑๘๐ บาทหาขังไม่ได้   ก็เคยทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้   เป็นก่อนกับคนออกให้แล้ว   รักและ
 คิดถึง. นาม."

เอกตำรวจ จ. ๒๐ เป็นจดหมายนายร้อยเอกตำรวจ ถึงขุนคดีพตพจนท์
มีข้อความว่า “บ้านท่าน พระนคร วันที่ ๓๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๑ ครุฑหนบถ
จดหมายได้รับแล้ว จะได้ออกนายทหารให้ทราบว่าจะตกลงจะเสวย โดยนายทหาร
ไม่ต้องยุ่งอะไรเลย นอกจากหาแกงและผาเซตมอดตามทบอภมาแทนน

คิดถึงเขียงใหม่เหลือเกิน เมื่อได้อ่านข่าวรถไฟทางซาดทำให้ศีกใจมาก นึก
ว่ากำหนดคดีจะต้องเลื่อนไปอีก ตกกลงเป็นอันตมเดิม ค่อยสบายใจ ผมเบื่อ
กรุงเทพฯ ๆ ที่สุด

จดหมายที่ลัดถึงดัยจะได้นำให้ในวันจันทร์ โปรดนอนใจว่า เรื่องคงสำเร็จ
ทันตามที่ตั้ง

มีเรื่องที่จะเดินออกมามาก ในความเป็นไปของพวกเรา ฟังได้เพื่อพิจารณา
คงให้ประโยชน์ เมื่อถึงเขียงใหม่ตอขยกันสัก ๓-๕ ชั่วโมงจึงจะหมด ในฉบับนี้
ไม่เล่าอะไรให้ฟังนอกจากขบอภครวญคิดถึง แค่มามากเท่าคิดถึงเลย. เคารพ. ตำรวจ
ภานุจนดิทธิ”

เอกตำรวจ จ. ๒๓ เป็นจดหมายนายโชติ คุมพนช ถึงขุนคดีพตพจนท์ซึ่ง
มีข้อความว่า “แม่ฮ่องสอน ๒๕ กันยายน ๒๔๗๐ ท่านชนทวิภ ผมถึงแม่ฮ่องสอนแล้วโดย
เรือบร้อย ระหว่างทางเกือบนับว่าไม่ถกฝนและไม่คิดนาที่ใดเลย เพียงแค่ต้องดู
โคลนและน้ำมากทหนชยวมทงแจกน, ตก, วิต คอยเอาเทาวมไม่ ๒-๓ วัน

การล้มครเบณผู้แทน เขาตั้งมาเป็นทงการไม่ให้รบไปล้มครของผม เลย
ไม่ได้ล้มคร

หนังสือผมเขียนแล้ว อยู่แค่พิมพ์และแกไขอีกเล็กน้อยบางที่อาทคยนาจะตั้ง
ให้ได้

นอกจากนี้ก็ไม่อะไรจะเล่า ขอบใจทให้ความเอื้อเพื่อ รักและคิดถึง. โชติ”

เอกสารหมายเลข ๑.๓๗ ถึงหมายเลข ๑.๒๓ นั้น คนได้จากบ้านพักของบุคคล
พลพฤษทศกิจพุดเชิงใหม่ บุคคลพลพฤษทศภิรมว่าถูกต้อง

ได้ความตามเอกสารหมายเลข ๑.๓๖ คือไม่ว่า เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๘
ระหว่างที่หลวงชำนาญยุทธศิลป์ เป็นผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ ๓ นั้น ได้ขอ
ย้ายบุคคลพลพฤษทศภิรมมาเป็นครูเพื่อสอนนายสิบ ในคราวที่พลพฤษทศภิรมกระทำกรณ
ได้มีนายสิบทราบการอบรมจากบุคคลพลพฤษทศภิรมซึ่งหาว่ากระทำกรณ กบฏ ด้วย
ก่อนนายสิบกระทำกรณประมาณ ๕-๖ วัน พระยาทรงสุรเดชได้ไปพักอยู่ที่บ้าน
ท่าทราย เมื่อพลพฤษทศภิรมถูกจับกุมแล้ว บุคคลพลพฤษทศภิรมได้ไปหาพระยาทรงสุรเดช
ได้ถามว่า “ในข้อมณฑล ๓ ร. ร้องฮายนเราหรือเปล่า” ทนดินพระยาทรง
สุรเดชได้หยิบขาของพลพฤษทศภิรมและเรื่องนายสิบเอกสารคดีกรณ กบฏ ให้ดู บุคคล
พลพฤษทศภิรมว่า ไม่ทราบเรื่อง พระยาทรงสุรเดชจึงถามต่อไปว่า “เขยเขาไม่ได้
เล่าเรื่องให้ฟังหรือ” คำว่า เขยนั้น หมายถึงชื่อของหลวงชำนาญยุทธศิลป์
ในคดีนายสิบเอกสารคดีกับพวกคองหานัน คำนวณพิเศษได้พิจารณาพิพากษาลงโทษ
ไปแล้ว ในระหว่างที่บุคคลพลพฤษทศภิรมเป็นครูสอนนายสิบอยู่นั้น ได้คุยกับหลวงชำนาญ
ยุทธศิลป์ถึงเรื่องที่จะให้พระยาทรงสุรเดชได้เข้าทำงานเต็มอ เพราะพระยาทรงสุรเดช
เป็นหัวหน้าเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเป็นมุมมองความสามารถ ทั้งหลวง
ชำนาญยุทธศิลป์และบุคคลพลพฤษทศภิรมทักเคารพนับถือมาก การที่พลพฤษทศภิรม
นามนฤนาท, หลวงไดวิทย์าศ, นายพันตรี หลวงอภัยธรรม์ และนายพันตรี
หลวงวิจิตรยุทธศาสตร์ อยู่ด้วย การที่พระยาทรงสุรเดชไม่ร่วมงานกับคณะรัฐบาล
นั้น ก็เพราะนโยบายของพระยาทรงสุรเดชขัดกับนโยบายของคณะรัฐบาล ต่อมา
บุคคลพลพฤษทศภิรมไปประเทศจีนกับพระยาทรงสุรเดช และพระดีทิมเรืองเดชพล กลับ
จากประเทศจีนถึงประเทศไทยราวกลางเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ แล้วพระยาทรงสุรเดช
ได้ชวนบุคคลพลพฤษทศภิรมไปทำงานที่โรงเรียนรบจังหวัดเชียงใหม่ด้วย ขณะทีบุคคล

พลพจนท์อยู่ที่โรงเรียนรบโตคิดต่อกับหลวงชำนาญยุทธศิลป์เสมอ เพราะถนัดหลวง
 ขำนาญยุทธศิลป์เป็นผู้ก่อการและเป็นรัฐมนตรี เมื่อชนกพลพจนท์ได้พบกับหลวง
 ขำนาญยุทธศิลป์แล้ว ก็เท่ากับได้พบกับรัฐบาลด้วยเหมือนกัน การพจนท์ยอมมี
 คำหนักคำเบาอยู่บ้าง เช่นได้พูดว่าเหลวไหล ทำลายชาติ นำชาติไปในทางที่เสื่อม
 เป็นคน การงานบางสิ่งบางอย่างที่รัฐบาลดำเนินไป ชนกพลพจนท์ไม่เห็นพ้องด้วย
 จึงได้พบกับหลวงชำนาญยุทธศิลป์ ในบางสิ่งบางอย่างหลวงชำนาญยุทธศิลป์ก็เห็นด้วย
 บางสิ่งก็ไม่เห็นด้วย บางสิ่งบางอย่างหลวงชำนาญยุทธศิลป์พูดว่าทำไม่ได้ ข้อความ
 ในเอกสารหมายเลข ๓.๓๕ ถึง ๓ เรื่องดังกล่าวแล้ว ชนกพลพจนท์ได้ขยายความหมาย
 คือไปว่า ต้องการให้พระยาทรงสุรเดชเป็นต๋มมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ เมื่อ
 พระยาทรงสุรเดชเป็นต๋มมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ แล้ว ก็ยอมจะได้รับความ
 เชื้อถอกจากคนหมู่มาก เพราะเป็นผู้มีความรู้และความสามารถอยู่แล้ว แต่พระยาทรง
 สุรเดชเป็นไม่โตกคงเนื่องจากผู้ไม่ชอบพระยาทรงสุรเดชคอยยื่นเหยียดขวางด้วยขบาย
 ต่าง ๆ เมื่อพระยาทรงสุรเดชเป็นต๋มมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ แล้ว ก็จะได้
 เพราะกำลังให้เป็นปกติเสีย คือหาพวกในหมู่ต๋มมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง ๒ ประเภท
 สันนิษฐานให้พระยาทรงสุรเดชเข้าทำงานในคณะรัฐบาล ชนกพลพจนท์จึงได้ถาม
 หลวงชำนาญยุทธศิลป์ซึ่งเป็นต๋มมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ อยู่แล้วว่า จะหา
 พวกสันนิษฐานพระยาทรงสุรเดชในสภาผู้แทนราษฎรได้เพียงไร เมื่อพระยาทรงสุรเดช
 ได้เป็นต๋มมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ แล้ว จะตองหาพวกห้าเตียง โดยวิธีตองตวง
 จากผู้ไม่รู้จักกับพระยาทรงสุรเดช ให้ความเชื่อถือแล้วแต่จะหาได้จากใคร การหา
 เตียงในสภาผู้แทนราษฎรยอมมีอยู่เป็น ๒ พวก ฝ่ายขวามากฝ่ายค่าน้อย เมื่อ
 เช่นนั้นแล้วก็จะหาวิธีให้พวกที่เป็นฝ่ายขวาแตกกัน เพื่อจะได้เป็นคะแนนเตียงทางฝ่าย
 เราซึ่งเรียกง่ายให้รำคำให้รอด การยกตำแหน่งตอยตมให้แก่คน ๒ คนนั้น มีความ
 ประสงค์จะให้แก่พระยาพลพตพพหุเส่นา และหลวงพิบูลสงคราม ซึ่งเป็นผู้ตกกัน

ตำแหน่งของพระยาทรงสุรเดช คัดจัดการยกคนเหล่านั้นขึ้นให้เหนือพระยาทรงสุรเดช
 เมื่อคนเหล่านั้นถูกยกขึ้นภายหลังไม่สามารถจะบริหารการงานได้แล้ว ก็ทำให้คนอื่น ๆ
 ริเฆงว่าความสามารถของคนที่ถูกยกขึ้นนั้นจะเป็นอย่างไร และเขาก็จะกลับมาทวง
 หนักถึงพระยาทรงสุรเดชว่าเป็นคนอย่างไร คิดไม่ตเพียงใด การที่จะใช้กำลังบังคับ
 ผู้ที่จะตั้งคนให้เป็นใหญ่ขึ้น มีความหมายว่าการเพาะกำลังกต การหาเลี้ยงกต การ
 ยกตำแหน่งต่อยศมั่งคั่งถ่างแตกดี ถหากได้มีอุปนิสัยมาซึ่งดวงเกิดขึ้นแล้วก็จะต้อง
 ใช้บังคับด้วยกำลังทหาร ในมณฑลทหารบกที่ ๓ ซึ่งอยู่ในความบังคับบัญชาของข้านาย
 ยุทธศาสตร์ประจำการ แลเห็นแต่ความสามารถของหุดวงชำนาญยุทธศาสตร์ที่จะปฏิบัติการ
 ไปได้ เหตุที่ไม่ได้ตั้งนามไว้ในจดหมายนั้นก็เพราะหุดวงชำนาญยุทธศาสตร์ได้เคยสั่งไว้
 ว่า ใครพูดติดต่อกับหุดวงชำนาญยุทธศาสตร์เรื่องการเมืองซึ่งเกี่ยวข้องกับพระยาทรง
 สุรเดชแล้ว จะมีภัย ข้อความในเอกสารหมายเลข จ.๓๕ ตามเรื่องท ๓ ในหมาย ค. ทน
 คำว่าหุดวง แล้วต่อว่าหมายถึงหุดวงพิบูลสงคราม และมีข้อความหมายต่อไปว่า
 ถ้าหุดวงชำนาญยุทธศาสตร์หิวพวกทางทหารไว้แล้ว หุดวงพิบูลสงครามก็ไม่กล้าจะ
 เป็นนายกรัฐมนตรี เพราะหุดวงชำนาญยุทธศาสตร์ปกครองทางทหารมกอยู่แล้ว นายก
 เกานนหมายถึงพระยาพหลพลพยุหเสนา เอกสารที่หมาย จ.๑๘ นั้น คำว่า ถิ่นอม
 หมายถึงนายร้อยเอกถนอม น้าพต พวกเราไม่เกิน ๕ คนนั้นหมายถึง หุดวงชำนาญ
 ยุทธศาสตร์, ขุนนามนฤนาท และนายร้อยเอกถนอม นอกนั้นไม่ทราบว่าใคร คำว่า
 พ่อนนหมายถึงพระยาทรงสุรเดช คำว่าที่เชียงใหม่ไม่ใช่เป็นที่แม่ทัพพตของเมืองไทย
 นั้นหมายถึงว่า ถ้าพระยาทรงสุรเดชได้ลงมาอยู่กรุงเทพฯ ๗ เข้าทำงานร่วมกับคณะ
 รัฐบาลแล้ว ก็จะทำให้ความสัมพันธ์ในระหว่างคณะรัฐบาลและความเชื่อถือในหมู่
 ประชาชนมากขึ้น ซึ่งถ้าไม่มาร่วมงานนี้ด้วยเสียแต่ที่เชียงใหม่ จะทำให้ความนับถือ
 ในหมู่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิดขึ้นได้อย่างไร ปรากฏจากเอกสารหมายเลข จ.๑๖
 ต่อไปว่า เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ขุนคลังพตพยุหที่ไปราชการที่จังหวัด

05/10/2565

ราชบุรี เพื่อดัดดองเรื่อง โรงเรียนรบจะไปทำการฝึกที่จังหวัดราชบุรี ได้พบหลวง
 มหิตไชย์, นายร้อยโทโมรา ณ หนองคาย, นายร้อยเอกชิต พงษ์ทรง และคนอื่นๆ
 อีกหลายคน เมื่อพระยาทรงสุรเดชมาจากจังหวัดเชียงใหม่เพื่อไปทำการฝึกนักเรียน
 รบที่จังหวัดราชบุรีนั้น พระยาทรงสุรเดชได้บอกแก่ขุนคตพลพยุหณ์ว่า เมื่อถึง
 กรุงเทพฯ แล้วผมพระมิดกรกรมรักษาไปรับ แล้วเลยไปรับประทานอาหารที่บ้านเขา
 แล้วจึงแล้วเลยไปพักที่บ้านพระพิทักษ์เรื่องเศษพล ส่วนขุนนามนฤนาทนั้นเป็นลูกศิษย์
 พระยาทรงสุรเดชคนหนึ่งเหมือนกัน จึงได้มีความสนิทสนมกับขุนคตพลพยุหณ์มาก
 ขุนคตพลพยุหณ์ได้ให้การรับว่ากิจการที่ขุนคตพลพยุหณ์ได้กระทำไป นับตั้งแต่ปลายปี
 พ.ศ. ๒๔๗๒ จนถึง พ.ศ. ๒๔๗๘ นั้นรู้สึกว่าเป็นความผิด เพราะได้พุดจาหรือหลอวง
 ข้าราชการยศคือใน เรื่องที่จะ หาหนทางส่งมอบให้ พระยาทรงสุรเดชได้ เขาทำงาน ฝ่าย
 บริหาร การหาหนทางที่จะให้พระยาทรงสุรเดชเขาทำงานนั้น จะเป็นไม่ว่าในทางได้
 เดียงจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ดี หรือจะเป็นไม่ว่าในทางใช้กำลังทหารบังคับให้
 รัฐบาลลาออกก็ดี คิดว่าทั้งสองข้านายยศคือนี้จะหาหนทางทั้งได้ ถ้าหลอวงข้าราชการ
 ยศคือนี้จะให้ขุนคตพลพยุหณ์กระทำกรอย่างหนึ่งอย่างใดก็ย่อมปฏิบัติกัน เรื่อง
 เหล่านี้ขุนคตพลพยุหณ์ไม่ได้นำความไปร้องเรียนใครโดย

โจทก์ได้ส่งเอกสารหมาย จ. ๒๒, จ. ๒๓, จ. ๒๔, จ. ๒๕ และ จ. ๒๖
 เอกสารเหล่านี้หลวงใจดีทนายศรีและขุนนามนฤนาทรับว่าเป็นความจริงและถูกต้อง
 เอกสารหมาย จ. ๒๒ นั้น เป็นจดหมายของหลวงใจดีทนายศรีถึงขุนนาม
 นฤนาทที่จังหวัดนครราชสีมา มีข้อความว่า "๒ ส.ค. ๙๐ เพื่อนรัก จดหมาย
 ถามข่าวได้รบแล้ว เจ้าใจว่าดตอยากทราบความเป็นไปทางการเมืองมากกว่าเรื่องอื่น
 ในฐานะที่เป็นทหารจะให้กันพูดอย่างไรดี เรื่องของการเมืองมันซับซ้อนเหลือเกิน
 แม้จะไม่เกินที่หัวจะออกความเห็นได้ แต่จะให้กันออกความเห็นหรือแสดงความจริง
 ออกไป ก็ไม่เห็นเหมาะเลย ฉะนั้นอย่างนี้ในจดหมายฉบับนี้ ขอรวบรัดแต่

เพียงสั้น ๆ ว่าเท่าที่หนังสือพิมพ์ลงนั้น แม่จะมีความอดแค้นเหมือนเป็นความจริง
ทุกประการ เข้าใจว่ารัฐมนตรีจะยอมตั้งคนโตหิตทยาดีสุดท้าย

ท่าน เข้าใจว่าไม่บ่อย แต่กินไม่ทราบ มีคนต่อว่ามาอยู่กรุงเทพฯ ๖ ตั้งแต่
๓๓ ก.ค. ๘๐ มันเหวอทั้งเพ ท่านแม่จะหมองมาก แต่กินตั้งสี่ห้าจะไม่ได้เป็นอะไร
ทั้งสั้น ยังเดินนโยบายไม่แข็งพอ แล้วยังชอบตัวเดียวอีก ทำอะไรขึ้น ๆ มีจุดหมาย
มาขอเงินห้าหมื่นจะยก ร.ร. ทั่วไปญี่ปุ่น ไม่รู้ว่าเดินผิดในหน้า ๆ อะไร ทั้งนี้เป็น
ไปชณะเดียวกับทวิรัฐบาลกำลังยุ่งเหยิง อยากรวมดีเหมือนกันโดยุยกนจึงจะสนุก ถ้า
อยากทราบความจริงอย่างละเอียด จดหมายควรมีคนรับไป มีระเนนักพงเสียงหงส์
พิมพ์ดีกว่า. รักเสมอ. ส."

เอกอัครราชทูต จ. ๒๓ นั้น เป็นจดหมายของคุณหญิงทรงศิริเดช ถึงชุนนาม
นฤนาทข้อความว่า "เขียนทกรมทวาร เชียงใหม่ วันที่ ๓๕ เดือนเมษายน พ.ศ.
๒๔๘๓ ท่านชุนทราบ ฉันได้รับของรักน้าหมื่นของท่านชุนแล้ว ฉันขอขอบคุณ
ท่านชุนมาก ที่ยังมีใจจงรักภักดีฉันและเจ้าคุณอยู่เสมอนั้นจะดีเยี่ยมได้ สำหรับ
คุณงามความดีของท่านชุน ๆ เป็นคนดีมีคุณเต็มอุปถาย ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร
เลย ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาความดีนั้นจะไม่ไปไหนเลย ท่านชุนคนไหนททำให้ฉันเห็น
หน้าใจทุกอย่าง ฉันได้ฝากผ้าตัดเสื้อพันเมืองมาให้ท่านชุน ๓ ตัว และได้ฝากผ้าพัน
มาให้แม่เพียน ๒ ผืน ที่ไหนไม่ไรให้เพอชอบแทน ให้เพอกลัวมรณะและนาใจ
เวตา (*) เจ้าคุณไม่ได้อยู่ที่เชียงใหม่ ได้ออกเดินทางไปเที่ยวตั้งแต่วันที่ ๓ เดือนนี้แล้ว
ไปเที่ยวทางเหนือ ๆ ในที่สุดขอให้คุณพระรัตนตรัยจงคุ้มครองท่านชุน แม่เพียน
และหลาน ๆ ให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดจนฉัน ฉันขอฝากความคิดถึงแม่เพียนและหนู
ด้วย ขอจงได้รับความรักและคิดถึง จาก คุณหญิงทรง"

เอกอัครราชทูต จ. ๒๔ นั้นเป็นจดหมายของพระสัทธีรเรืองเดชพล ถึงชุนนาม
นฤนาท ๐๕ ซึ่งได้อ่านมาแล้วในตอนทวนใจถึงความคิดของพระสัทธีรเรืองเดชพล

เอกดารหมาย จ. ๒๕ ^{๒๕} นนเป็นจดหมายของหตวงไววิทยาศร ถึงขุนนามนฤนาท
 มขอความว่า “๒๒ ก.ย. ๘๐ เพื่อนรัก จดหมายที่ฝากใครมาก็ไม่รู้ได้รับแต่
 เมื่อดาน ^{๒๒} จดหมายที่ฝาก ผ.บ.ก. ไม่ได้รับ สอบถามท่านแล้ว ท่านบอก
 ว่าจดหมายของดอไม่มาถึงท่าน นอกจากฉบับหนึ่งนานมาแล้ว เห็นใจว่าดอควร
 จะกลับ ตามจักรใจผกไม่เวียงการเมือง หรือความรักชาติมาก ก็นกตุมเสีย
 จนไม่กตุมแล้ว หักใจว่าตัดแต่ชตาของบ้านเมือง เมื่อถึงคราวเจริญก็เจริญเอง
 เมื่อถึงคราวเสื่อมก็เสื่อมเอง ตามแต่ผลที่ควรเกิด อะไร ๆ ก็คงเดินไปตามวิถีของ
 ชีวิตของวาสนา

อธิบคมีอยไม่มีเรื่องดาเป็นอะไร ไม่ได้ถาม ๆ ก็มันคนไม่รูจะลับให้ ขุน
 พิศัยรู้ย้ายเพราะว่า ๆ ก้นภายในกรมยุทธโยธา ช่างจากปากนอชกว่าเพราะคุมงาน
 ไม้ดี ที่ตำคณุกเกี่ยวกับการร่างโรงทหารที่ตพบร ย้ายและคงกนียงนะแหละ ท่าน
 มาตั้งตูกขายจะกตบราว ๆ วันที่ ๒๕ ทย่างซัก เหตุควรณค่าง ๆ คุมายนอกเป็นปกติ
 แต่ภายในก้นบอกไม่ได้เลย เพราะไม่ทราบจริง ๆ
 เสียใจที่ตายไม่ดีขึ้น แต่หวังวาคงจะเรียบร้อยหายดีในเร็ว ๆ นี้ คิดถึง
 ทุกคน. รัก. ไว.”

เอกดารหมาย จ. ๒๖ ^{๒๖} นนเป็นจดหมายของหตวงไววิทยาศร ถึงขุนนามนฤนาท
 มขอความว่า “๒๘ ก.ย. ๘๐ เพื่อนรัก. จดหมายที่ฝาก ผ.บ.ก. มาได้รับแล้ว
 ท่านไม่ตั้งข่าวถึงดอ คงเป็นเพราะท่านอยากจะได้ยศดิงเยบ ๆ ในฐานะชเกียจมากกว่า
 ไม่เห็นเหตุผลอะไรที่ท่านจะกตยดตอ การบ่งขของนายของดอ ยังดับไม่ทราบคณิต ๆ
 กนยังงใจอยู่ ถามกทราบแต่ว่าบ่งข ไม่รู้โรค
 พวกเราทุกคนกยงเรื่อย ๆ นับว่าเรียบร้อย การโยกย้ายคงยังไม่เกิดชน
 กอนต้นบ ระวังงานไม่มีเรื่องอะไรจะคุยให้ฟัง อีกตั้ง ๒-๓ เดือนว่าไม่ถูก

ปลดปล่อยให้แก่พระยาทรงสุรเดชและพระประจักษ์พิทยายุทธ ซึ่งเดินทางไปต่าง
 ประเทศโดยอ้างว่าเป็นคนสำคัญของชาติ การเดินทางไปครองพระยานและน้องชาย
 ของพระยานไม่ได้ใช้จ่ายเงินในราชการทั้งขาไปและขากลับ ครั้นพระยานและน้องชาย
 ของพระยานกลับมาถึงกรุงเทพฯ แล้ว ขุนนามนฤนาทได้ข้ายพระยานให้ไปอยู่ที่กอง
 ตำรวจจรรยา คำบดล้ามแยก ต่อมาในราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ขุนนามนฤนาทได้
 พுகกับหลวงชำนาญยุทธศิลป์ว่า "นี่เจ้าดีดี" แต่หลวงชำนาญยุทธศิลป์พูดว่า
 เคยอยู่วังปารวส์ก่อนไม่ใช่หรือ พระยานก็ตอบว่าเคยอยู่ ต่อจากนั้นหลวงชำนาญยุทธศิลป์
 ก็สอบถามถึงทุกชีวิตของพระยาน แล้วขุนนามนฤนาทกับหลวงชำนาญยุทธศิลป์ก็ออกไป
 ไปพุกกันข้างนอกห้องรับแขก จะพูดว่าอะไรพระยานไม่ได้ยิน แต่เขาก็พากันกลับ
 ต่อมาอีกราว ๓๐ วัน ขุนนามนฤนาทได้ชวนพระยาน ไปบ้านหลวงชำนาญยุทธศิลป์อีก
 ในครั้งนั้นหลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้พูดทักทายปราศรัยกันอย่างธรรมดา แล้วพุกกับ
 พระยานต่อไปอีกว่า "เราพวกเดียวกัน เราเป็นตมผู้ขายใจของแต่คนเดียว เขาใช้ให้ทำ
 อะไรก็ทำ ใช่ยังใครก็ยิง เมื่อทำสำเร็จแล้วจะได้เลื่อนยศเป็นนายร้อยเพื่องพูนใจ"
 พระยานกับปากว่าได้ ต่อจากนั้นหลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้สั่งให้พระยานไปติดต่อกับ
 หลวงจรณเสถียร ๆ พระยานเคยรู้จักชอบพอกันเมื่อไปอยู่ในวังปารวส์ก่อน หลวง
 จรณเสถียรได้ทราบชื่อเสียงความประพฤติของพระยานมาแต่ก่อนเป็นอย่างดี พระยานกับ
 ขุนนามนฤนาทขยู่บ้านหลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้ราวครึ่งชั่วโมงก็พากันกลับ ระหว่าง
 ทางพระยานได้ถามขุนนามนฤนาทว่าจะให้ยิงใคร ขุนนามนฤนาทตอบว่า เจ้าใจว่า
 เป็น หลวงพิบูลสงคราม และหลวงอดุลเดชจรัส ให้ไปสอบถามหลวงจรณเสถียรซึ่งพัก
 อยู่ในกองพันทหารราบที่ ๘ ดูให้แน่ ต่อมาราว ๓๐ วัน พระยานจึงได้ไปหาหลวง
 จรณเสถียร ที่ใน กอง พัน ทหาร รามที่ ๘ แล้ว พระยานได้พูดว่า ขุนนามนฤนาท และ
 หลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้ใช้ให้มาหา จะให้ทำงานอะไร หลวงจรณเสถียรตอบว่า

ภายหลังค่อยรู้ แด้วพาพระยานชนรถย่นครไปหาหลวงวรวงศ์พิชัย ที่บ้านพัก
 ในกองพันทหารราบที่ ๔ ท่าพระจันทร์ ริมหลวงวรวงศ์พิชัยมาพูดกันที่ข้างกำแพง
 พระบรมมหาราชวัง ตรงข้ามกับท้องสนามหลวง หลวงวรวงศ์พิชัยได้พูดกับพระยาน
 ว่า ตัวพระยานนั้นชุนนามนฤนาทกับหลวงชำนาญยศคีตปรีบรของไว้ จะคิดทำการ
 อะไรสักอย่างหนึ่ง จะเห็นด้วยหรือไม่ พระยานจึงถามว่า จะคิดอะไร ก็ขอให้บอกมา
 หลวงวรวงศ์พิชัยพูดว่ามาคิดช่วยชาติ กันสักที ต้องการให้ยิงคนสำคัญ มีหลวง
 พิบูลสงคราม, หลวงอดุลเดชจรัส, ขุนศรีสวัสดิ์ และชนปัดดปรบักษ์ ส่วน
 หลวงประดิษฐมนูธรรม กับหลวงธรรมาภรณ์ด้วยดีนั้น เขาได้เก็บลายหลัง การที่
 ไหยงก็เพราะเป็นคอมมิวนิสต์ ทวยศต่อชาติ ให้พระยานหานึกเลงทีมสมเอนมาจากหัวเมือง
 ดัก ๒-๓ คน เพื่อจะได้ ไซ้ยิงบุคคลสำคัญตั้งกล่าวแล้ว พระยานรับปากว่าได้ แด้ว
 หลวงวรวงศ์พิชัยได้สั่งให้พระยานไปติดต่อกับหลวงวรวงศ์พิชัย ถึงเรื่องที่จะทำการยิง
 ตลอดจนเงินทองที่จะใช้ด้วย หรือพระยานจะนำเอาเงินที่หลวงวรวงศ์พิชัยก็ได้ นอก
 จากหลวงวรวงศ์พิชัยได้ขบ้ายให้พระยานฟังว่า ทำอะไรไม่ต้องกลัว เพราะทหาร
 ดึง ๑-๑ กองพันเป็นพวกของเราทั้งนั้น เวลาจะไปทำการจะส่งนายทหารไปบ้องกัน
 ช่วยเหลือ ทั้งนี้ให้ไปติดต่อกับหลวงวรวงศ์พิชัย แด้วต่างพากันกลับ ในคืนนั้นหลวง
 วรวงศ์พิชัยได้จ่ายเงินให้แก่พระยาน ๒๐ บาท ต่อมาอีก ๓๐ วันราวเดือนพฤศจิกายน
 พ.ศ. ๒๔๗๗ พระยานได้ไปเอาเงินจากหลวงวรวงศ์พิชัยที่กองพันทหารราบที่ ๘ ได้มา ๗๐
 บาท เพื่อไปตามนักเลงทีมสมเอนมา พระยานได้บอกกับชุนนามนฤนาทว่าหลวงวรวงศ์พิชัย
 ไซ้ให้พระยานไปตามนักเลงทีมจังหวดนครปฐม ชุนนามนฤนาทพูดกับพระยานว่า เมื่อ
 เขาไซ้ก็ไปไซ้ รุ่งขึ้นพระยาาก็เดินทางไปจังหวัดนครปฐม ไปหานายชิต ได้ได้เป็นัน,
 แด่นายกั้น นักเลงมีชื่อในทางรับจ้างยิงคนและปล้นทรัพย์ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของพระยาน
 เคยเที่ยวด้วยกันมา แด้วได้ชวนนายชิตแเด่นายกั้นมากรงเทพ ฯ รุ่งขึ้นพระยาน,
 นายชิตแเด่นายกั้นมาถึงกรงเทพ ฯ ได้ให้นายชิตแเด่นายกั้นพักอยู่ที่หลังศิริราชพยาบาล

แล้วพระยานไปมณฑลสองวรมณฑลซึ่งว่าได้นักเฒ่ามา ๒ คนแล้ว หลวงวรมณฑลผู้ว่า
 อีก ๒-๓ วันเจ้าพระยาศรีธรรมราชกับเจ้าพระยาจักรีและหลวงชำนาญวาฬดีก็จะไปเชิญพระปกเกล้าฯ
 ให้กลับมามาประเทศไทย ในวันนั้นจะมีคนสำคัญไปส่งมาก ให้ไปคอยอยู่ที่สถานี
 หัวลำโพง แล้วพระยานก็กลับ ต่อมาอีก ๒ วันพระยานไปหาหลวงวรมณฑลที่พิษณุโลก
 พระจันทร์ตามหลังไว้ พระยานได้พบหลวงวรมณฑลที่พิษณุโลก, หลวงวรมณฑลผู้ว่า, นายร้อย
 เอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทบุญดี, นายร้อยโทสัย, นายร้อยโทเดรั่ม
 และนายบรรจง วิจิตรดี พี่เขยของหลวงวรมณฑลที่พิษณุโลกนั้น หลวงวรมณฑลผู้ว่า
 พรุ่งนี้เวลา ๔ โมงเย็นรถด่วนจะออกจากกรุงเทพฯ เจ้าพระยาศรีธรรมราชกับพวก
 จะไปเชิญพระปกเกล้าฯ กลับมา มีคนไปส่งกันมาก ให้ไปทำการอยู่ที่สถานีหัวลำโพง
 จะนำรถบัสกลับไปจอดที่หน้าสถานีหัวลำโพง ๒ คัน เมื่อยังแต่ให้รถบัสไปหมอบอยู่
 บนรถบัสรถนั้น เมื่อมีใครคิดตามมารถบัสนั้นจะช่วยยิงกราดไม่ให้ใครมาทำร้าย แล้ว
 จะได้นำตัวพระยานกับพวกกลับมาที่กองพันทหารราบที่ ๔ หลวงวรมณฑลที่พิษณุโลกได้แนะนำ
 ให้พระยานรู้จักกับนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทบุญดี, นายร้อยโท
 สัย, นายร้อยโทเดรั่มและนายบรรจง หลวงวรมณฑลที่พิษณุโลก บุคคลเหล่านี้เป็นพวก
 เดียวกันทั้งหมด เวลาไปทำการยิงครั้งจะให้ไปด้วยแต่ตั้งพระยานคือไปวางปืนเวลา
 เข้าให้พระยานพยานายชิต, นายพันมากน้อยอยู่ที่หน้ากองพันทหารราบที่ ๔ ครั้นถึงกำหนด
 นัดพระยานได้พยานายชิตและพวกกันมาตามที่หลวงวรมณฑลที่พิษณุโลกตั้งไว้ แล้วพระยาน
 เข้าไปหาหลวงวรมณฑลที่พิษณุโลกที่บ้านพักในกองพันทหารราบที่ ๔ พบหลวงวรมณฑลที่พิษณุโลก,
 หลวงวรมณฑลผู้ว่า, นายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทบุญดี, นายร้อยโท
 สัย, นายร้อยโทเดรั่ม และนายบรรจงทนน การที่พระยานไปครั้งนี้ ก็เพื่อจะวางแผนการฉ้อ
 ฉ้อจะให้ใครยิง หลวงวรมณฑลผู้ว่าตั้งให้พระยานกับนายพันเป็นคนยิงหลวงพิบูลสงคราม
 ๑ นายตีบตำรวจเทียนชัย กับนายชิต เป็นผู้ยิงหลวงชดเชยจรัส นายบรรจงเป็นผู้ยิง
 ขุนปลดประมัญญ์ เมื่อบุคคลสำคัญไปถึงพร้อมกันแล้วจึงให้เริ่มยิงได้ เวลา

๓๕ นาฬิกาจะนำรถมินิกอล์ฟคอยอยู่ที่หน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง การที่หลวงวรวงศ์ฤช
ตั้งให้จ่านายสิบตำรวจเทียนฮูเป็นมั่วรวมมือในการนี้ด้วย ก็เพราะหลวงวรวงศ์ฤชพิชัยได้ทำ
การติดต่อกับแล้ว และพระยานก็ได้ทราบเรื่องจากจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู แล้ว
หลวงวรวงศ์ฤชพิชัยได้นำเอาเงินหก ๗ กระบดก พร้อมด้วยกระสุนและซองกระสุนมามอบ
ให้แก่พระยานเพื่อนำไปแจกจ่ายให้แก่ผู้ที่จะยิง และตั้งให้พระยานกับพวกไปคอยอยู่ก่อน
รถคันนี้จะออก หลวงวรวงศ์ฤชพิชัยได้ตั้งข้อไปร้องการที่จะยิงนั้น ให้พระยานเป็นผู้
ตั้งมือยิงหลวงพิบูลสงครามก่อน เมื่อพระยานยิงแล้วจึงให้คนอื่นยิงได้ และให้ปากัน
ยิงหลวงพิบูลสงครามซ้ำอีก แล้วพระยานก็กลับมาแจกจ่ายปืนและขีปนาวุธแผนการนี้
และอาณัติสัญญาณ ให้นายซิดแก่นายกันทราบโดยละเอียดตามที่หลวงวรวงศ์ฤชพิชัย
ได้สั่งไว้ ครั้นเวลาราว ๑๔ นาฬิกาวันเดียวกัน พระยาน, นายซิด, และนายกัน จึงไป
สถานีหัวลำโพง พบจ่านายสิบตำรวจเทียนฮูแต่งตัวตำรวจคอยอยู่ที่หน้ารถก่อนแล้วพระยาน
ได้ไปมอบปืน, กระสุน และซองกระสุนให้ที่รถออกดังกล่าว และให้ขีปนาวุธแผนการนี้และ
บอกอาณัติสัญญาณตามที่กล่าวมาแล้วให้จ่านายสิบตำรวจเทียนฮูทราบโดยละเอียดแล้ว
พวกนั้นก็มาที่สถานีหัวลำโพงได้เห็นนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโท
บุญถือ, นายร้อยโทชัย, นายร้อยโทเสริม และหลวงวรวงศ์ฤชนำรถมินิกอล์ฟ ๒ คันไป
จอดอยู่ที่สถานีหัวลำโพง ส่วนนายบรรจงก็เข้าไปเดินเตรื่อยแถวถนนเหมือนกัน เมื่อ
มีคนมาส่งที่สถานีร้อย ๆ แล้วหลวงวรวงศ์ฤชก็สั่งให้คอยระวังและเข้าประจำที่
ทางข้างหลังของหมู่ประตังกระสุนนั้น ดังครานั้นก็เห็นเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิบดีกับพวก
มาที่สถานีหัวลำโพง พระยานเห็นหลวงพิบูลสงครามและหลวงอดุลเดชจรัส ไปที่
สถานีแต่ไม่เห็นขุนปลัดประมักษ์ พอหลวงพิบูลสงครามไปถึง พระยานกับนายกันก็คิด
ตามอยู่ข้างหลังหลวงพิบูลสงคราม ก่อนรถคันนี้จะออกสัก ๕ นาที หลวงวรวงศ์ฤช
ได้เปลี่ยนคำสั่งใหม่ โดยให้นายบรรจงมาเป็นคนคอยยิงหลวงพิบูลสงครามด้วยกันกับ
พระยาน ส่วนนายกันให้ไปคอยยิงขุนปลัดประมักษ์ วันนั้นขุนศรีศราก็จะได้ไปส่ง

ด้วยหรือไม่ ๆ ทราบ พระยานได้รื้อคอยชนปลดครบปักช้อยู่ แต่บังเอิญชนปลดครบปักช้อยังไม่มา หตวงอดศตเศจรดีก็กลับไปเสียก่อน หตวงวรรณสถฤจึงตั้งพระยานว่ามาไม่พร้อมกันให้จัดการยิงแทะกดบได้ ฉนั้นนายร้อยเอกจรดี, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทบุญดื้อ, นายร้อยโทสัย, นายร้อยโทเสริม และหตวงวรรณสถฤ แดงเครื่องแบบทหาร พอรถไฟออกจากสถานีแล้วพระยานกับพวกก็พากันกลับ ในคืนนั้นพระยานได้ไปรายงานเหตุการณ์ให้หตวงวรรณสถฤพิชัยทราบโดยละเอียด หตวงวรรณสถฤพิชัยบอกว่าเอาใจทำการวดหลังกั วังชนนายชิตและนายกันนักรักไฟกดบ้าน พระยานไม่ได้บอกนายชิตและนายกันนักรักไฟว่าใครเป็นคนใช้เหยียง เพราะต้องการมืดไว้ ต่อมาพระยานได้ไปพบนายพิทย ผดงคเมย ทบายนัดพานเทเวศร์ตามทนต์ไว้ แล้วนายพิทยได้พูดกับพระยานว่า ต้องการให้พระยานแต่งตั้งนายสืบตำรวจอิมช่วยกันไม่คางนายติ, นายชิตและนายกันนักรักไฟ ซึ่งเป็นนักเลงมช้อยู่ที่จังหวัดนครปฐม และนายพิทยรู้จักดีให้มาพบเพื่อจะใช้ให้ยิงหตวงพิมพ์ดงศกรม, หตวงอดศตเศจรดี, ชนคีร์วิกรากร และหตวงข้างนาวาลัดดี และได้พูดกับพระยานว่า ถ้ายิงสำเร็จแล้วจะให้เงิน ๕,๐๐๐ บาท ให้พระยานไปตามมาให้ที่งานฉลองรัฐธรรมนุญ ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ที่พวกนักก่อนฉน่งงานฉลองรัฐธรรมนุญตั้ง ๓๐ วัน พระยานก็รับปาก ต่อมาพระยานไปขออนุญาตพระยาอนุสร อธิบดีกรมตำรวจ ออกตรวจท้องที่ ได้รับอนุญาตแล้วในโอกาสนั้นพระยานและจ่านายสืบตำรวจอิม ก็เคยไปตามนายติ, นายชิต และนายกันนักรักไฟ มาได้ทั้ง ๓ คน ก่อนที่พระยานจะไปตามนายติ, นายชิต และนายกันนักรักไฟ หตวงวรรณสถฤได้พาพระยานไปหาหตวงวรรณสถฤพิชัยที่กองพันทหารราบที่ ๕ หตวงวรรณสถฤพิชัยได้พูดกับพระยานว่า ครั้งก่อนทำการไม่สำเร็จ จะทำการยิงในงานฉลองรัฐธรรมนุญคราวนอก ให้พระยานไปตามนายชิตและนายกันนักรักไฟมาเพื่อแก้มชใหม่ พระยานรับรองว่าได้แทะบอกหตวงวรรณสถฤพิชัยว่านายพิทยก็ได้ตั้งให้พระยานไปตามนายติ, นายชิตและนายกันนักรักไฟเหมือนกัน ฉนั้นหตวงวรรณสถฤจึงพูดว่า นายพิทยเป็นพวกเดียวกับเรา แต่แยกกัน

ทำการออกเป็นสาย ๆ เท่านั้น พระยานจึงพูดว่าถ้าอย่างนั้นก็หายสงสัยและเข้าใจดีแล้ว
 พระยานขอคำพาหนะสำหรับไปติดตามจากหลวงรัตนดิถีพิชัย ๆ ได้ไปเอาเงินจากพระยา
 ฤทธิชัยมาให้พระยาน ๑๐๐ บาท แล้วพระยานก็ไปตามนายดิ, นายชิตและ
 นายกัน ที่จังหวัดนครปฐม ในครั้งนั้นพระยานได้บอกให้นายดิ, นายชิตและนาย
 กันทราบว่านายพิชัยใช้ให้มาตาม จะให้ไปยิงหอดงพิบูลสงคราม, หอดงยอดเศรษฐี
 แล้วจะให้เงิน ๔,๐๐๐ บาท ครั้นพระยานพานายดิ, นายชิตและนายกัน มาถึง
 กรุงเทพฯ ในวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ แล้ว พระยานได้ไปบอกหลวงรัตนดิ
 ธิพิชัยว่าได้ตัวนายดิ นายชิตและนายกันตามที่ตั้งใจแล้ว หลวงรัตนดิถีพิชัย ได้
 สั่งกับพระยานให้ไปติดต่อกับนายพิชัย ส่วนหลวงรัตนดิถีพิชัยจะได้จัดนายทหารที่เคยไป
 ช่วยเหลือในคราวที่ระบือที่สถานีหัวลำโพงนั้นมาช่วยเหลือต่อไป นอกนั้นหลวงรัตนดิ
 ธิพิชัยได้อธิบายแผนการนั้นให้พระยานทราบด้วย เมื่อยังไม่ได้ให้พระยานกับพวกเห็นเข้ามา
 ทางประตูหลังกองพันทหารราบที่ ๕ ซ้ำโรงช่างจะเป็นการปลดปล่อย เมื่อออกจาก
 บ้านหลวงรัตนดิถีพิชัยได้พบนายติม คู่ชกเอก (นายร้อยตำรวจตรี สิม คู่ชกเอก) แถว
 หน้ากองพันทหารราบที่ ๕ นายติมได้เรียกพระยานให้เข้าไปหาแล้วบอกกับพระยานว่านาย
 พิชัยใช้ให้มาพ่วงข่าวตามที่นัดและตกลงใจ พระยานได้บอกกับนายติมว่าได้ตัวนายดิ
 นายชิตและนายกันมาแล้ว พระยานสั่งให้นายติมไปบอกนายพิชัยว่า ให้จัดปืนไว้
 ให้ด้วย พระยานก็กลับมารับประทานอาหารและดูร่างกับนายดิ, นายชิต และนายกัน
 และเจ้านายติมตำรวจซุ่ม ซึ่งรออยู่ในห้องที่โรงช่างกับกองพันทหารราบที่ ๕ ต่อมา
 ลึกครึ่งชั่วโมงนายติม ได้กลับมาบอกกับพระยานว่า นายพิชัยสั่งมาว่า วัน
 เวลาราว ๑๖ หรือ ๑๗ นาฬิกา จะมีพระเสด็จมณฑลของเสนาบดีหลวง หอดงพิบูล
 สงคราม, หอดงยอดเศรษฐี, หอดงประติษฐมนุธรรม และขุนศรีศรัการ
 จะมาในงานนี้ด้วย ให้พระยานกับพวกตั้งมือยิงในเวตานั้น แล้วนายติม ได้พาพระยาน
 ผู้เดียวไปที่ตรอกตรงกันข้ามกับกรมโฆษณาการ นายติมได้เบ็ดกระเฝ้าออกมอบปืน

๕ กระบอก พร้อมด้วยกระสุนและซองกระสุนให้แก่พระยาน เพื่อไปแจกจ่ายกันให้
 ทอ แล้วต่างก็แยกกันไป ส่วนพระยานก็นำปืนพร้อมด้วยกระสุนมาจ่ายให้แก่นายติม
 นายชิต นายกัน และจ่านายสิบตำรวจอ้อมคนละ ๑ กระบอก พระยานได้ตั้งนายชิต
 และนายกันว่า ถ้าพระยานได้ยิงตงไปตงจิงให้พวกเหล่านี้นิ่ง แล้วพระยานกับจ่า
 นายสิบตำรวจอ้อม ซึ่งแต่งเครื่องแบบตำรวจได้พานายติ, นายชิตและนายกัน ออก
 จากร้านขายอาหารไปเดินจนเหนื่อยอยู่ที่ห้องส่งนามหตวง ต่อมาอีก ๒ ชั่วโมงได้พา
 กันไปแถวเต็นท์ของส่งนามหตวง พระยานได้ตงว่า ถ้าพระยานหรือจ่านายสิบตำรวจ
 อ้อม ได้ยิงใครตงจิงให้พวกนายติ, นายชิตและนายกันนิ่งซ้ตงไป ต่อมา
 เวลาราว ๑๒ นาฬิกาพระยานเห็นนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทชัย
 นายร้อยโทเสริมและนายบรรจง เดินตามหตวงจรณศฤงฆ์ เป็นกลุ่มไปในที่ของ
 ส่งนามหตวงแถวที่งานนั้น แล้วหตวงจรณศฤงฆ์กับนายติม ได้เข้าไปอยู่ที่เต็นท์
 บริเวณห้องส่งนามหตวง ลึกประเดี๋ยวพระยานก็เห็นหตวงพิบูลสงคราม, หตวงยอด
 เสรจรัส และหตวงประดิษฐมนูธรรม ไปนั่งอยู่ใกล้กับชาวต่างประเทศ พระยา
 พหิตพลพยุเสนาและพระยานานอราชเดื่อ พระยานได้มาบอกกับหตวงจรณศฤงฆ์ว่าจะกระ
 ทำการยิงตงไปไม่ได้เกรงจะรบกวนชาวต่างประเทศเข้า แทนที่จะช่วยชาติ จะเป็นการขาย
 ชาติไป เหตุที่จะพูดเช่นนั้นเพราะหตวงจรณศฤงฆ์ ได้ตั้งพระยานมาก่อนแล้วว่าเวลา
 ยิงอย่าให้ไปโดนหูดและชาวต่างประเทศเข้า หตวงจรณศฤงฆ์จึงพูดกับพระยานว่าฉันไม่
 ดำรงใจหรือพรงนหรือมรณัน แต่โหยงให้สำเร็จ แล้วพระยาน, นายติ, นายชิต
 และนายกันได้ไปกางที่นอนพัสดูของนายติ ซึ่งเป็นที่รักษาตัวรออยู่ที่ส่งนามหตวงปาก
 คดของถาวร ต่อมาวันที่ ๘ พระยานกับพวกตั้งถาวรแล้ว ได้พากันไปที่ของส่งนามหตวง
 ตามแผนการณ์ที่ตกลงกันไว้อีก แต่ไม่พบบุคคลที่ของการจะยิงจิงจกดับ แล้วพระยาน
 ได้นำปืนไปคืนนายพิทย รังชนพระยานไปบอกหตวงจรณศฤงฆ์ว่าทำการไม่สำเร็จ ทั้ง
 พระยานมีราชการจะต้องไปตรวจท้องที่ด้วย การนัดยิงที่ของส่งนามหตวงคราวนี้ไม่ได้

เขาจำนายสืบคำรวจเทียนฮู้ไปร่วมทำการด้วย เพราะเป็นเวลากระชั้นชิดและคิดว่า
 จำนายสืบคำรวจเทียนฮู้ คงจะถูกใช้ให้ทำงานในเรื่องนี้ทางอื่น พระยานเคยเห็นหลวง
 รำนาญยุทธคีตม์ นายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทบุญดี, นายร้อยโท
 สัย, นายร้อยโทเสริม, หลวงวรรณสุทธ และหลวงวรรณดิทธิชัย ไปที่บ้านพระยา
 ทรงสุเรศ ล้อมนายกันนั้นได้ไปปล้นทรัพย์เขาแต่ถูกยิงตายเสียแล้ว นายพิชัย,
 นายติม, นายพุ่ม และนายเสถียร บุตรระทีศน์ (หลวงวรรณผจงจิต) นั้น ได้ถูก
 ท้าวภูิกษาพิพากษาให้จำคุกเรื่องยิงหลวงพิบูลสงครามที่ของสนามหลวง ในคดีเรื่อง
 นั้นพระยานได้เป็นพระยานโจทก์ การที่พระยานไปเป็นพระยานที่ศาลอาญาในครั้งนั้น พระยาน
 มิได้ให้การท้าวถึงหลวงรำนาญยุทธคีตม์, ขุนนามนฤนาท, นายร้อยเอกจรัส, นาย
 ร้อยโทแดง, นายร้อยโทบุญดี, นายร้อยโทสัย, นายร้อยโทเสริม, พระยา
 ฤทธชอกเนย์ และหลวงวรรณดิทธิชัย ก็โดยเห็นว่า นายทหารหลวงนามนฤนาทพลและกรม
 พวกรู้จักมาก เกรงจะมาท้าวร้ายพระยาน ทั้งตามนใจหาท้าวจกก็ไม่ทราบว่ามีบุคคล
 ดังกล่าวแต่ได้ร่วมคิดกันกระทำผิดในครั้งนั้นด้วย พระยานจึงได้บังคับไว้ การที่พระยาน
 เปิดเผยเรื่องนี้ ก็เพราะชกบัฏกรมตำรวจเรียกมาสอบสวน ถ้าในคราวที่พระยาน
 ไปเบิกความที่ศาลอาญา เรื่องนายพุ่มยิงหลวงพิบูลสงครามที่ของสนามหลวงนั้น ยังมี
 ผู้ใดเกี่ยวข้องอยู่อย่างไร ขอให้พระยานเจ้าความจริงมาให้หมด ประกอบด้วยเวลานั้น
 นายทหารดังกล่าวแล้ว ได้ถูกจับหรือถูกออกไปอยู่ต่างประเทศหมด พระยานจึงได้บอก
 ความจริงให้อธิบดีกรมตำรวจทราบตามที่เบิกความมาแล้ว

จำนายสืบคำรวจเทียนฮู้ พระยานโจทก์เบิกความว่า พระยานเป็นน้องชายของ
 จำนายสืบคำรวจสุวัธดี ร่วมบิดามารดาเดียวกัน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ พระยานเป็นทหาร
 เสนารักษ์อยู่ที่จังหวัดราชบุรี อยู่ได้ ๓ ปีแล้วย้ายมาอยู่โรงพยาบาลตุงกรณชอก
 ๓ ปี แล้วย้ายมาอยู่ที่ของพยาบาล โรงเรียนนายร้อยทหารบก ได้รับยศเป็นนายสิบตรี
 อยู่ได้ ๔ ปีก็ลาออกไปประกอบอาชีพส่วนตัวอยู่จังหวัดสระบุรี

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ นายพิทยไธนาพะยานเข้ามารับราชการในกรมตำรวจภูธร
 กวาง พะยานได้ช่วยเหลือนายสืบตำรวจผู้ลี้ภัยซึ่งหนีมาเป็นชายจมน้ำใครผู้ร้ายได้ให้ตายราย
 พอเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ ๗-๘ เดือน ขุนนามนฤนาทได้พบกับพะยานว่าพะยาน
 และพี่ชายของพะยานมีชื่อเสียง ในการปราบปรามโจรผู้ร้ายมา ทงรู้จักกับขุนนามนฤนาท
 คอย เป็นผู้ที่สามารถและสมควรจะกระทำหน้าที่สำคัญได้ ขุนนามนฤนาทจึงสั่งให้
 พะยาน และพี่ชาย ของพะยาน ไปรักษา ความปลอดภัยให้แก่ พระยาม โนปกรณ์ นิตยาธา,
 พระยาพหลพลพยุหเสนา, พระยาทรงสุรเดช, พระยาราชวังสัน, และพระยาศรีวิสารวาท
 ท้องปารุสถกวัน ต่อมาภายหลังวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ เมื่อยศอำนาจการ
 ปกครองครั้งนั้นแล้ว พะยานได้ย้ายไปประจำอยู่ที่กรมตำรวจและตำรวจจราจรเช่น
 เดียวกับพี่ชายของพะยาน

ก่อนเวลาเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ เด็ดหนอย ขุนนามนฤนาทได้สั่งให้พะยานและ
 พี่ชายของพะยาน ไปส่งพระยาทรงสุรเดชและพระประคัลณพทยายทรวงจนถึงมิ่ง โดย
 อ้างว่าพระยาทรงสุรเดชเป็นคนสำคัญของประเทศไทยคนหนึ่ง พอพะยานและพี่ชายของ
 พะยานกลับมาถึงกรุงเทพฯ ได้ประมาณ ๓๐ วันก็เกิดกบฏ ระหว่างที่พะยานรักษา
 ความปลอดภัยอยู่ที่ท้องปารุสถกวัน พะยานได้เฝ้าถึงประวัติกและหน้าที่ราชการของ
 พะยานและของพี่ชายพะยานซึ่งได้กระทำมาแต่ให้ทดลองวรณต์ฤชฟัง โดยละเอียด ตั้งแต่
 นั้นมาพะยานกับหลวงวรณต์ฤช ก็ชอบช้ทักทายซึ่งกันและกันมาจน จนถึงได้ไป
 มาหาสูและร่วมประทานอาหารร่วมกัน ที่ในกองพันทหารราบที่ ๘ ต่อมาราวกลางปี
 พ.ศ. ๒๔๗๖ หลวงวรณต์ฤชได้สั่งให้พะยานไปพบกับบ้านอ้างว่ามา ชระ รุ่งชนเวลา
 ๓๙ นาฬิกา พะยานจึงไปหาหลวงวรณต์ฤชที่บ้านพักในกองพันทหารราบที่ ๘ แล้ว
 หลวงวรณต์ฤชได้พาพะยานขึ้นรถยนต์ไปหยุดพักกันอยู่ที่ข้างสวนจิตรลดา ซึ่งเป็น
 ที่เปลี่ยวไม่มีคนเดินไปมา หลวงวรณต์ฤชได้พูดกับพะยานว่า คณะผู้ก่อการได้

แตกแยกกันเป็นหลายพวก โดยหลวงพิบูลสงครามเป็นคนเหี้ยม ต้องการอำนาจ
 ไว้ในมือคนเดียว ใครเป็นพวกพ้องก็ยกย่อง ใครที่ไม่ใช่พวกพ้องก็ไม่ยกย่อง
 เวลานพวกก่อการ โดยมากเห็นพ้องกันว่า ควรฆ่าหลวงพิบูลสงครามกับพวกด้วย
 เพราะจะก่อความไม่สงบขึ้น พวกของหลวงพิบูลสงครามนั้น มีหลวงอดุลเดชจรัส,
 หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต, อนุศรีศรัทธาและชนปิตตบริษัท เป็นคน การที่จะเอาคำสั่ง
 ทหารเข้าจับขานักทำได้ แต่พวกของหลวงพิบูลสงครามก็กำลังทหารอยู่เหมือนกัน
 เกรงว่าจะต้องต่อสู้กันเป็นการนองเลือด เสียชีวิตกันหลาย คนรอดอบฆ่าดีกว่า การฆ่า
 นั้นจะต้องฆ่าพร้อมกันจึงจะไม่ยุ่งยาก ถ้าฆาตกรรมคนแต่ละคนสำคัญที่เหลืออยู่ต่างก็จะ
 นำเอาทหารเข้าต่อสู้กัน ถ้าใครรวมมือทำกาฆ่าพวกเหล่านี้ได้แล้ว ก็จะมีความ
 ชอบในราชการส่วนหนึ่ง หลวงวรรณดังได้พูดต่อไปว่า พะยานเป็นคนมีฝีมือใน
 ทางฆ่าโจรผู้ร้ายมานานแล้ว จะรวมมือฆ่าด้วยไม่ได้หรือ พะยานตอบว่าการกระทำ
 นั้นไม่ยาก ถ้าทำไปแล้วเกิดอันตรายหนักจะลำบาก เพราะมีครอบครัวลูกเมียอยู่
 จะได้รับความลำบากในภายหลัง หลวงวรรณดังพูดว่า ไม่นอนครวญอะไร เพราะ
 เรายังกำลังแะพวกพ้องอยู่มาก จะช่วยป้องกันไว้ไม่ให้พะยานได้รับอันตรายเลย
 พะยานจึงว่าการกระทำครั้งนี้เป็นการผิดกฎหมาย จะต้องถูกทำโทษแต่จะทำอย่างไร
 หลวงวรรณดังจึงตอบว่า เมื่อจะทำถ้าไว้ใจแล้วก็ยกยออำนาจการปกครอง และ
 นิรโทษกรรมเสียก็จะเป็นอะไร พะยานตอบว่าความเต็มใจที่จะรวมมือในการนี้
 ด้วย เพราะถือว่าเป็นการช่วยชาติบ้านเมือง แต่ยังไม่มั่นใจหนัก จึงได้ถาม
 หลวงวรรณดังว่า ถ้าจะทำกันจริง ๆ แล้ว จะทำที่ไหน มีพวกพ้องมากแล้ว
 หรือ หลวงวรรณดังตอบว่า พวกนั้นมีมากแล้ว ส่วนจะทำเมื่อไรและที่ไหนนั้นยัง
 ไม่ได้ รุ่งขึ้นพะยานได้ไปหาหลวงวรรณดังอีก พะยานได้พูดว่ายังไม่มั่นใจ ทำไม่
 แล้วเกรงว่าจะมีอันตราย หลวงวรรณดังยืนยันว่าไม่มีอันตราย อธิบายให้พะยาน
 ฟังเหมือนอย่างเมื่อครั้งก่อน ต่อมาอีก ๒ วันพะยานได้ไปหาหลวงวรรณดังและคุย

จนถึงเรื่องตกตาดมาแล้ว หลวงวรวงศ์ฤๅได้พูดคุยกับพระยานว่า มุ่งบังคับกองพันทหาร
 ราบต่าง ๆ หมายคนเป็นพวกของเรา ถ้าพระยานยังไม่แน่ใจจริง ๆ หลวงวรวงศ์ฤๅจะ
 พาพระยานไปพบผู้บังคับกองพันทหารราบที่จะรักษาความปลอดภัยให้แก่พระยาน พระยาน
 จึงพูดว่า ถ้าไปพบได้ก็ดี เพราะจะกระทำให้นั่นใจยิ่งขึ้น ต่อมาอีก ๔-๕ วัน เวลาราว
 ๒๐ นาฬิกา หลวงวรวงศ์ฤๅได้ไปรับพระยานแล้วพาไปหาหลวงวรวงศ์ฤๅที่ที่พัก
 ในกองพันทหารราบที่ ๔ หลวงวรวงศ์ฤๅได้พูดคุยกับหลวงวรวงศ์ฤๅที่พริยว่า นึก
 เห็นอยู่ ที่พูดกันไว้วางใจจะให้อบรมทหารด้วยกัน หลวงวรวงศ์ฤๅที่พริยได้ถามถึงข้อสงสัย
 ความประพฤติของพระยานในทางนักเดินก่อนรับราชการต่าง ๆ และในระหว่างรับ
 ราชการต่าง ๆ พระยานได้เล่าให้ฟัง โดยละเอียด แล้วหลวงวรวงศ์ฤๅที่พริยได้ถามพระยานว่า
 ตามที่หลวงวรวงศ์ฤๅที่พริยจะขอแนะนำจะทำได้หรือไม่ เพราะเป็นเรื่องสำคัญและทำแก่บุคคล
 สำคัญ พระยานก็รับว่าทำได้ แต่ถ้าเกิดขึ้นคราวนั้นก็จะลำบากโดยพระยานมีภาระยุ่ง
 หลวงวรวงศ์ฤๅที่พริยได้ให้เหตุผลเสมอเกี่ยวกับที่หลวงวรวงศ์ฤๅได้เคยพูดไว้กับพระยาน นอก
 จากที่หลวงวรวงศ์ฤๅที่พริยได้อธิบายให้พระยานฟังต่อไปว่า ภายหลังจากนั้นให้เห็นเขาไป
 กองพันทหารราบที่ ๔ หรือมีคนอื่นให้เห็นเขาไปอยู่ในกองพันทหารราบที่ ๖, ๗ หรือกอง
 พันทหารราบที่ ๘ ก็ได้ไม่มีอันตรายอย่างใด ถ้าเขาจะบังคับให้ตั้งตัวก็ไม่ยอมลง ถ้าจะ
 เขาให้ใจจริง ๆ ก็ต้องต่อสู้กันเท่านั้น แต่เรื่องนั้นไม่เป็นอะไรหรอก เพราะพวกเรามาก
 กว่าไม่มีใครมาบังคับ เวลานี้หลวงวรวงศ์ฤๅที่พริยได้เขานักแห่งหัวเมืองเขามาในกรุง
 เทพ ๆ แล้ว เพื่อจะได้ทำงานสำคัญในครั้งนั้น พระยานจึงตกลงที่จะร่วมมือเขากระทำการ
 ด้วย แล้วหลวงวรวงศ์ฤๅที่พริยได้สั่งให้พระยานฟังคำสั่งของหลวงวรวงศ์ฤๅที่พริยคือไม่ว่า จะ
 ทำเมื่อไรและทำที่ไหน แล้วพวกกันกลับ ก่อนที่เจ้าพระยาศรีธรรมราชิเบศร์กับพวกจะไป
 เสิมูพระปกเกล้า ๆ ราว ๒-๓ วัน หลวงวรวงศ์ฤๅได้สั่งให้พระยานไปพบที่บ้าน แล้ว
 หลวงวรวงศ์ฤๅ ได้พูดคุยกับพระยานว่า ในคราวที่เจ้าพระยาศรีธรรมราชิเบศร์จะไปเฝ้าฯ เสิมู
 พระปกเกล้า ๆ นั้น หลวงพิบูลสงครามกับพวกคงไปตั้งเป็นแน่ จะให้ทำการยัง

กันในวันนั้น ได้วางแผนการณ์ไว้แล้วให้พระยานเป็นผู้ยิงหลวงอุดมเดชจรัส ส่วนเจ้านาย
 สืบคำรวจเจ้าศัศิศชายของพระยานจะเป็นผู้ยิงหลวงพิบูลสงคราม ให้พระยานไปคอยอยู่ที่
 สถานที่หัวตำโพง และให้ไปคอยรับบนโต๊ะกระสุนปืนจากพี่ชายของพระยานในวันนั้น หลวง
 วรณัฐจะไปด้วย ทั้งจะเจ้านายทหารไปคอยช่วยเหลืออีก ๔-๕ คน เมื่อยังแต่
 ให้นำปืนรบหนักซึ่งคอยอยู่ที่หน้าสถานีหัวตำโพง แล้วรถบนถนนจะได้พาพระยาน
 กับพวกไปตกกองพันทหารราบต่างๆ พระยานยังไม่ทราบถึงดังนั้นจึงได้ถามหลวงวรณ
 ัฐว่า มีทหารของหลวงวรณัฐที่คอยอยู่ที่กองพันเดียวจะสู้เขาได้หรือ ส่วนกอง
 พันอื่น ๆ เป็นพวกของเราแน่แล้วหรือ หลวงวรณัฐจึงตอบว่า ถ้าไม่แน่ใจจะ
 พาพระยานไปพบผู้บังคับกองพันอื่น ๆ อีกก็ได้ พระยานก็ตอบว่าดีเหมือนกันเพื่อจะได้
 แน่ใจและทำการโดยไม่กั๊กจนตาย แล้วพระยานนำความตรงกลางแล้วไปเล่าให้
 ชายของพระยานฟัง พี่ชายของพระยานก็บอกว่า ได้ถูกชักชวนและได้ตกลงที่จะร่วม
 ทำการครั้งนี้ด้วย ต่อมาอีก ๒-๓ วัน เวลาราว ๑๕ นาฬิกา หลวงวรณัฐ
 ได้มารับพระยานพากันไปที่เขาดิน แล้วให้พระยานเดินเข้าไปรอคอยอยู่ในสนามฟุตบอล
 ส่วนหลวงวรณัฐบอกกับพระยานว่าจะพาผู้บังคับกองพันอื่นมาให้พบกับพระยาน เพื่อให้
 พระยานมีความมั่นใจในการที่จะทำงานสำคัญในครั้งนี้ ต่อมาราว ๑ ชั่วโมงก็มีรถยนต์
 ๒ คันมาจอดที่ริมประตูสนามฟุตบอล แล้วหลวงชำนาญยุทธศิลป์กับหลวงวรณัฐก็เดิน
 เข้าไปหาพระยาน หลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้รู้จักกับพระยานตั้งแต่ครั้งอยู่ในโรงรถ
 เรือนนายร้อยทหารบกแล้ว หลวงวรณัฐได้พบกับพระยานแล้ว นี่เป็นกองพันที่จะ
 ให้ความปลื้มอกปลื้มใจแก่เราอีกกองพันหนึ่ง ในทันใดหลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้พบกับพระยาน
 ว่า เราทั้งสองหลวงวรณัฐจะใช้ให้พระยานยิงหลวงพิบูลสงคราม เมื่อยัง
 แล้วขอให้พระยานกับพวกหันเข้าไปในกองพันของเราบ้างซิคะ จะไม่มีอันตรายอย่าง
 ใด พระยานจึงพูดว่าถ้าไม่อันตรายแล้วก็ยินดีจะทำ ทันใดนั้นหลวงชำนาญยุทธศิลป์
 ได้พบกับพระยานว่า พวกผู้บังคับกองพันทหารราบทั้งหมดเวลานี้คอยฟังเสียงหลวง
 ชำนาญยุทธศิลป์คนเดียวเท่านั้น หลวงชำนาญยุทธศิลป์จะใช้ให้ทำอย่างไรเขาก็ต้อง

ทำตามทรงสั่ง แดงหลวงชำนาญยุทธศิลป์ก็กลับไป พระยานจึงมีความมั่นใจยิ่งขึ้น
 ในขณะที่เจ้าพระยาจักรีบรรณารักษ์เบ็ดกับพวกจะขนรถไฟด่วนที่สถานีหัวลำโพงไปต่างประเทศ
 เวลาราว ๑๓ นาฬิกาพระยานได้ ไปถึงที่สถานีหัวลำโพงตามที่หลวงวรณต์ฤๅชได้ นัดหมาย
 ไว้ ต่อมาราว ๓ ชั่วโมงพระยานก็เห็นพี่ชายของพระยาน, นายชิต และนายกันมา
 ที่สถานีนั้น แดงพี่ชายของพระยานได้เรียกพระยานเข้าไปในตรอกแถวโศกทัศน์ที่ นอบ
 มั่นให้ ๒ กระจอกพร้อมทั้งกระเด็น พี่ชายของพระยานได้สั่งว่า ถ้าเขายังทดลองพิมพ์
 ส่งครามแล้วจึงให้พระยานยังทดลองชุดเดรสจิวรี่ และได้สั่งให้นายชิตเป็นผู้ช่วยเหลือ
 พระยานอีกคนหนึ่ง เพราะเกรงว่าจะพลาดพลั้ง แดงก็พากันมาที่สถานีรถไฟ พอ
 พระยานมาถึงสถานีเห็นนายชิต มาอยู่ข้างพระยาน นายชิตและนายกันนั้นรู้จักกับพระยาน
 มาช้านานแล้ว เบ๊หนักแดงปลื้มทวีพรพร้อมทั้งคน, พวกคน ต่อมาราว ๓ ชั่วโมง
 หลวงวรณต์ฤๅชก็มารับรถมาจอดคอยที่หน้าสถานีรถไฟหัวลำโพง แดงหลวงวรณต์
 ฤๅชเดินเข้าไปในร้านสถานี มนวยรชยเอกจิวรี่, นายรชย โทแสง, นายรชย โทบุญดี,
 นายรชย โทดิษฐ์, และนายรชย โทเสริม ตั้งฉากรถม้านักตามมาด้วย หลวงวรณต์ฤๅช
 ได้ชี้ให้พระยานดูรถม้านัก และแนะนำให้นายรชยเอกจิวรี่, นายรชย โทแสง, นายรชย โท
 บุญดี, นายรชย โทดิษฐ์ และนายรชย โทเสริมรู้จักกับพระยานและขานแจงว่าจะเป็นผู้ช่วย
 เหลือมือของแดง ให้พระยานกับพวกวงเวียนไปหมอบอยู่ในรถม้านักถนน ถ้าใครวิ่งตาม
 มากจะถูกยิงกราดเดี่ยวแทนหน้า เวลาที่พวกถนนนายรชยเอกจิวรี่, นายรชย โทแสง,
 นายรชย โทบุญดี, นายรชย โทดิษฐ์, และนายรชย โทเสริม ได้ยินด้วย เวลานั้นนายชิต
 อยู่ห่างพระยานราว ๔-๕ วา หลวงวรณต์ฤๅชได้สั่งพระยานต่อไปว่า ต้องคอยพี่ชายของ
 พระยาน ถ้าเขาถ่มมือยิงทดลองพิมพ์ส่งครามแล้วจึงให้พระยานยังทดลองชุดเดรสจิวรี่ได้
 เมื่อสั่งแล้วต่างก็แยกกันไป พระยานได้สั่งนายชิตว่า ถ้าพระยานยังใครแล้วให้นาย
 ชิตยิงฆ่าคนนั้น แดงให้วงเวียนไปหมอบอยู่ในรถม้านักที่จอดอยู่หน้าสถานี ส่วน
 นายบรรจงนั้นพระยานรู้จักมาช้านานแล้ว โดยหลวงวรณต์ฤๅชได้แนะนำให้รู้จักและ
 ว่าเป็นพี่ชายของหลวงวรณต์ฤๅช เป็นพวกเดียวกันและจะต้องร่วมมือกัน ฉะนั้น

พระยานเห็นนายบรรจงอยู่แถวหน้าคอย ^{ตั้ง} ครั้น ^{เห็น} เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบ็ดเตล็ดหวง
 ขำรงานาตัวดีตกไปที่สถานีหัวลำโพง ^{มีคน} ไปตั้งกันมาก ^{พระยาน} เห็น ^{หวง} พิบุด
 สงคราม, ^{หวง} อุดเดชจรัส, ^{และ} ^{ขุน} ศรัครากร ^{ไป} ที่ ^{สถานี} หัวลำโพง ^{ส่วน} ^{หวง}
 เกรียงศักดิ์พิชิต ^{และ} ^{ขุน} ปลดประบัษจะ ^{ไป} หรือ ^{ไม่} เห็น ^{พี่ชาย} ของ ^{พระยาน} กับ ^{นาย} กัน ^{อยู่}
 ข้าง ^{หลัง} ^{หวง} พิบุด ^{สงคราม} ห่าง ^{ประมาณ} ๓ ^{วา} ^{เมื่อ} ^{หวง} อุดเดชจรัส ^{ไปถึง} ^{สถานี}
 รถไฟ ^{หัว} ^{ลำ} ^{โพง} ^{นคร} ^{รถไฟ} ^{จะ} ^{ออก} ^{แล้ว} ^{พระยาน} กับ ^{นาย} ^{ชิต} ^ก ^{เข้า} ^{คุม} ^{เดิน} ^{ตาม} ^{หลัง} ^{หวง}
 อุดเดชจรัส ^{ไป} ^{ถ้า} ^{หวง} พิบุด ^{สงคราม} ^{ถูก} ^{ยิง} ^{แต่} ^{พระยาน} ^{ก็จะ} ^{ยิง} ^{หวง} อุดเดชจรัส
^{พระยาน} ได้ ^{เห็น} ^{หวง} อุดเดชจรัส ^{เข้า} ^{ไป} ^{พูด} ^{กับ} ^{หวง} พิบุด ^{สงคราม} ^{ประ} ^{เด} ^{ีย} ^ก ^ก ^ด ^ม ^{ไป} ^{เวลา}
^{นคร} ^{รถไฟ} ^{จะ} ^{ออก} ^{แล้ว} ^{หวง} วรรณดี ^{ก็} ^{เข้า} ^{มา} ^{พูด} ^{กับ} ^{พระยาน} ^{ว่า} ^{ฉัน} ^{เข้า} ^{มา} ^{ไม่} ^พ ^ร ^อ ^ม
^{กัน} ^{ให้} ^{ดี} ^{ได้} ^{พระยาน} ^{ก็} ^{แยก} ^{กับ} ^{นาย} ^{ชิต} ^{กลับ} ^{บ้าน} ^{ต่อมา} ^{เดือน} ^{ธันวาคม} ^{พ.ศ.} ^{๒๔๗๗}
^{ก่อน} ^{มี} ^{งาน} ^{ฉลอง} ^{รัฐ} ^{ธรรมนูญ} ^{ราว} ^๗ ^{วัน} ^{หวง} วรรณดี ^{ก็} ^{ได้} ^{มา} ^{รับ} ^{พระยาน} ^{ไป} ^{บ้าน} ^{หวง}
^{วรรณ} ^{ดี} ^{ก็} ^{พิ} ^ษ ^{ย์} ^ๆ ^{ได้} ^{พูด} ^{กับ} ^{พระยาน} ^{ว่า} ^{คราว} ^{ที่} ^แ ^ด ^ง ^{มา} ^{ทำ} ^{การ} ^{ไม่} ^{ดี} ^{ถ้า} ^{เร} ^จ ^ก ^{ก็} ^{เพ} ^ร ^า ^{เร} ^า ^ค ^ง ^{การ} ^{ยัง}
^พ ^ร ^อ ^ม ^{กัน} ^ห ^ด ^ย ^{คน} ^{เป็น} ^{การ} ^{ยาก} ^{ที่} ^{จะ} ^{ให้} ^{คน} ^เ ^ด ^า ^น ^{มา} ^พ ^ร ^อ ^ม ^{กัน} ^{ได้} ^{คือ} ^{ไป} ^{เร} ^า ^ค ^ง ^{ยัง} ^{หวง}
^{พิ} ^บ ^{ุด} ^ส ^ง ^{คร} ^า ^ม ^{กับ} ^{คน} ^{อื่น} ^ๆ ^{เท่า} ^{ที่} ^ด ^ำ ^ร ^า ^ม ^า ^ร ^{จะ} ^{ยัง} ^{ได้} ^{เท่า} ^{นี้} ^{ใน} ^{การ} ^อ ^น ^{ฉลอง} ^{รัฐ} ^{ธรรมนูญ}
^{มัน} ^{คง} ^{จะ} ^{มา} ^{กัน} ^{มาก} ^{จะ} ^ด ^ม ^อ ^{ทำ} ^{การ} ^{ยัง} ^{อีก} ^{สัก} ^{คร} ^{ู่} ^{หนึ่ง} ^{ให้} ^{พระยาน} ^{เตรียม} ^{ตัว} ^{ไว้} ^{อย่า} ^{ไป}
^ไ ^ท ^น ^{เพ} ^ร ^า ^{จะ} ^อ ^น ^{เวลา} ^{แล้ว} ^{ฉัน} ^น ^{หวง} วรรณดี ^{ก็} ^{ให้} ^{เงิน} ^{ให้} ^{แก่} ^{พระยาน} ^{๑๐} ^{บาท}
^{บอก} ^{ว่า} ^{ให้} ^{เขา} ^{ไป} ^{ใช้} ^ด ^อ ^ย ^{ก่อน} ^{มี} ^{งาน} ^{ฉลอง} ^{รัฐ} ^{ธรรมนูญ} ^{มัน} ^๒ ^{วัน} ^{เวลา} ^{๒๐} ^{นา} ^{ฬิกา} ^{พระยาน}
^{ได้} ^{ไป} ^{ที่} ^{มา} ^น ^{หวง} วรรณดี ^{ก็} ^{พิ} ^ษ ^{ย์} ^{พน} ^ม ^น ^{าย} ^บ ^ร ^ร ^จ ^ง ^{อยู่} ^{ที่} ^{หน้า} ^ค ^อ ^ย ^{หวง} วรรณดี ^{ก็} ^{พิ} ^ษ ^{ย์} ^ด ^{ัง} ^{ว่า}
^{ใน} ^{การ} ^อ ^น ^{นี้} ^{เพียง} ^{ใน} ^อ ^น ^{คน} ^{ของ} ^{งาน} ^{การ} ^{ที่} ^{จะ} ^{มี} ^{ใคร} ^น ^{หวง} วรรณดี ^{ก็} ^{จะ} ^{ส่ง} ^{การ} ^{ที่} ^{ต้อง}
^ด ^ำ ^ร ^า ^{หวง} ^{ฉัน} ^น ^{จะ} ^{มี} ^{นาย} ^{ร้อย} ^{เอก} ^จ ^{รัส}, ^{นาย} ^{ร้อย} ^{โท} ^แ ^ด ^ง, ^{นาย} ^{ร้อย} ^{โท} ^{บุญ} ^ด [ี],
^{นาย} ^{ร้อย} ^{โท} ^ด [ี], ^{นาย} ^{ร้อย} ^{โท} ^{เด} ^{ร์} ^ม, ^{นาย} ^บ ^ร ^ร ^จ ^ง ^แ ^ด ^ะ ^{พี่} ^{ชาย} ^{ของ} ^{พระยาน} ^พ ^ร ^อ ^ม ^ค ^ด ^{้วย} ^{พวก} ^{ไป}
^{ทำ} ^{การ} ^ค ^อ ^ย ^{เวลา} ^{ยัง} ^แ ^ด ^ง ^{ให้} ^{วง} ^{หน} ^{เข้า} ^{ไป} ^{ทาง} ^{หน} ^ว ^ก ^{อง} ^พ ^น ^ท ^ห ^{าร} ^ร ^า ^ม ^{ที่} ^๕ ^{หรือ} ^{จะ} ^{เข้า}
^{ทาง} ^{ประ} ^ค [ู] ^{้าง} ^{โรง} ^ซ ^ำ ^ง ^{หลัง} ^ก ^{อง} ^พ ^น ^ท ^ห ^{าร} ^ร ^า ^ม ^{ที่} ^๕ ^{ซึ่ง} ^{เม} ^{ื่} ^{มี} ^ค ^อ ^ย ^{รับ} ^{ไว้} ^{ก็} ^{ได้} ^{แล้ว} ^{พระยาน}

ของเงินจากหลวงวรณดิถีพิชัย ๖๐ บาท เพื่อจะไปหาคนมาช่วยเหลือนครนกงวนตน
 ของงานอดของรัฐธรรมนูญบนน เวดาราวั ๓๓ นาฬิกา พระยานแต่งเครื่องแบบตำรวจ
 ไปที่เตนท์พระสวดมนต์ มีอาวชนขึ้นพร้อมด้วยกะสุนบรรจุไว้เสียยี่สิบนัด ต่อมาราว
 ๒ ชั่วโมง พระยานพบหลวงวรณดิถีพิชัย, นายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโท
 ด้อย, นายร้อยโทเด็กริม และนายบรรจงแถมอนั้น หลวงวรณดิถีพิชัยได้มายกให้พระยาน
 เป็นผุ่ยของหลวงอดุลเดชจรัส แต่เพียงได้คอยเฝ้าคนยิงหลวงพิบูลสงครามเสียก่อน
 พระยานเห็นพี่ชายของพระยาน, นายต, นายชิต, นายกัน กับจ่านายสิบตำรวจจิม อยู่
 แถวเตนท์นั้นด้วย แต่ไม่พูดจากับ ครนจวนได้เวดาศระสวดมนต์ เห็นหลวงพิบูล
 สงครามและหลวงอดุลเดชจรัสเข้ามาในเตนท์ หลวงอดุลเดชจรัสได้พูดคุยกับหลวงพิบูล
 สงครามประเดียดหนึ่งกาทบออกไปจากเตนท์ เวदानนมหาราชาภิไทยมวัง ชาวต่าง
 ประเทศบ้างนั่งประปนกันมาก แต่ไม่เห็นมีใครลงมือยิงหลวงพิบูลสงคราม จะเป็น
 เพราะเหตุใดไม่ทราบ พระยานจึงไม่ได้ยิงหลวงอดุลเดชจรัสด้วย ต่อมาราว ๓๗ นาฬิกา
 หลวงวรณดิถีพิชัยได้สั่งว่า จวนหนึ่งยังไม่ได้จะไปถกคนอื่นเขาเข้า ต่อจากนั้นมาประมาณ
 ๖-๗ วัน พระยานได้ไปหาหลวงวรณดิถีพิชัย ได้พูดว่า ท้าวงนไม่กล้าเร้ากของหา
 โธกาคคือไป จะทำที่เห็นเมื่อใดยังไม่ได้กำหนดแน่นอน เมืองอนนดของรัฐธรรมนูญ
 เด็รจแล้ว พี่ชายของพระยานได้ไปราชสารทจังหวัดนครปฐม ต่อมาต้นเดือนกุมภาพันธ์
 พ.ศ. ๒๔๗๗ น้องชายของนายพิทยได้มาส่งพระยานว่านายพิทยให้ไปพบที่บ้าน รัง
 จวนพระยานไปพบนายพิทยได้ถามถึงทฤษฎีและพตตงบัญญัติซึ่งมีดอกกัน เมื่อนายพิทย
 เห็นว่าตายใจและระยคมนอนอยู่ในตัวของนายพิทยแล้วจึงพูดกับพระยานว่า เวदानน
 เมืองได้รบความเดือดร้อน เพราะคณะรัฐบาลนเป็นคอมมิวนิสต์ โดยหลวง
 ประดิษฐ์มุนุธรรมเป็นคอมมิวนิสต์ และว่าถัทธิคอมมิวนิสต์เป็นลัทธิร้ายแรงมาก
 ถ้าประเทศของเราเป็นคอมมิวนิสต์แล้วจะได้รับความเดือดร้อน คนที่มอายุมากเช่น
 พระยานและนายพิทยแล้วไม่สำคัญ ถ้าหรับเด็กต่อไปข้างหลังจะลำบากและจะเป็น

ชราเขา และโดยเหตุที่รัฐบาลนวมินทรราชูปถัมภ์ได้กระทำให้พระบาทสมเด็จพระเจ้า
 อยุ่หัวสระออกจากราชสมบัติ พระยานกคอบว่าเป็นผู้น้อยลงแม้จะรักไม่สามารที่จะไป
 ทำอะไรได้ นายพิทยจึงพูดว่า ถ้าพระยานยังมีความจงรักภักดีคือนายพิทยอยู่แต่คง
 การจะช่วยเหลือประเทศชาติจริงแล้ว ก็นั้นทางที่จะช่วยได้ โดยในขณะนี้ให้ไปตาม
 นายพุ่ม ทบด้วยทองซึ่งเป็นคนของนายเสถียร บุคระระทศน์ มาแล้วจะใช้ให้ยิงหัตถ
 ประคิมฐมนุธรรมหรือใครยังไม่แน่ พระยานรับปากว่าได้ เพราะนายพุ่มเป็นน้องของพระยาน
 มมีมือทางนักแสงรับจ้างทำร้ายและดักจะโมย นายพิทยจึงให้พระยานไปตามนายพุ่มมา
 โดยให้บอกนายเสถียรคองการพบให้มาโดยเร็ว แต่นายพุ่มมีธุระมาไม่ได้ต่อ
 มาอีก ๔-๕ วัน พระยานได้ไปตามนายพุ่มออกและพาไปพบนายพิทยและนายเสถียร แล้ว
 พระยานก็กลับ อีก ๒-๓ วันต่อมาพระยานได้พบนายพุ่มที่ตำบลสามแยก นายพุ่ม
 ได้ใช้ให้พระยานไปหาบ้านเขาให้ตั้งหลังหนึ่งใต้ต้นถั่ววงเวียน ๓๒ ไร่กว่า แล้วนายพิทย
 ได้จ่ายเงินให้แก่พระยานมา ๓๒๐ บาท บอกว่าเงินจำนวนนั้นเขามาจากพระยาฤทธิชอกเนย
 เพื่อให้เลี้ยงดูนายพุ่ม พระยานได้บอกตามตบามที่นายพุ่มอยู่ให้นายพิทยทราบ ต่อมา
 พระยานได้ไปตามนายพุ่มว่าเขาจะให้ยิงใคร นายพุ่มตอบว่าเขาหาปืนมาให้ดูแล้ว ถึง
 คราวยิงนายพิทยจะให้คนไปจับตัวให้ ต่อมาอีก ๒-๓ วันพระยานได้ไปที่บ้านหัตถวงรัตนศิริ
 พิษย์พบหัตถวงรัตนศิริอยู่กิน พระยานได้เล่าเรื่องย่อ ๆ ให้หัตถวงรัตนศิริพิษย์และ
 หัตถวงรัตนศิริฟังถึงเรื่องที่นายพิทยใช้ให้พระยานไปตามนายพุ่มมายังคน หัตถวงรัตนศิริ
 บอกว่าเป็นพวกเดียวกัน แต่เขาแยกไปจับตัวออกถ่ายหนึ่งข้างหาดพานัน การที่พระยาน
 เจ้าให้หัตถวงรัตนศิริพิษย์และหัตถวงรัตนศิริฟังก็เพราะเหตุว่า หัตถวงรัตนศิริพิษย์
 และนายพิทยได้บอกกับพระยานว่า เงินที่เขาามอบให้แก่พระยานนั้นได้ไปเอาจากพระยา
 ฤทธิชอกเนยเงินเดียวกัน

เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ หัตถวงพิชุตสงครามถูกนายพุ่มยิงที่
 ของสำนักงานหลวง วันนั้นมีการแข่งขันฟุตบอล พระยานได้ไปดูด้วย เมื่อพระยานได้ยิน

เสียงบนตงจนเต็มคน โยษกันว่าหลวงพิบูลสงครามถูกยิง พะยานจึงวิ่งไปเกิดเหตุ
เห็นทหารแดงตำรวจกำลังจับนายพุ่มอยู่ พะยานเกรงว่าพวกกบฏจะทำอันตรายนายพุ่ม
ซึ่งเป็นนาของพะยานจึงเข้าไปช่วยจับด้วย เมื่อจับได้แล้วก็มอบตัวนายพุ่มให้ขุนนาม
นฤมาทไป ในเรื่องพะยานได้ไปเบิกความที่ศาลอาญา ในครั้งนั้นพะยานไม่ได้ให้
การถึงหลวงชำนาญยุทธศิลป์, นายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแสง, นายร้อยโท
บุญต่อ, นายร้อยโทชัย, นายร้อยโทเสริม, พระยาฤทธิอัคเนย์ และหลวงวรณส์ฤช
ด้วย เพราะเวลานั้นเจ้าหน้าตำรวจไม่ได้สอบถามพะยานถึงบุคคลเหล่านั้น และ
พะยานคิดว่าไม่มีใครควรขอจับบุคคลกรมตำรวจบอกพะยานว่าพวกที่คบคิดก่อการร้ายใน
ครั้งนั้นท่านรู้หมดแล้ว ประกอบด้วยพะยานได้ทราบว่ามีพวกเหล่านั้นถูกจับหรือไป
อยู่ต่างประเทศหมดแล้ว พะยานจึงบอกไปตามความสัตย์จริง เมื่อนายพุ่มยิงหลวง
พิบูลสงครามได้ประมาณเดือนเศษ พะยานได้พบกับหลวงวรณส์ฤชและหลวงใจ
วิทยาตร์ ซึ่งพะยานรู้จักกันเคยมาแต่ก่อน ครั้งหลวงใจวิทยาตร์ขยับโรงเรียนนายร้อย
ทหารบก หลวงวรณส์ฤชได้พบกับพะยานว่านายพุ่มที่ไปยังหลวงพิบูลสงครามนั้นเป็น
คนหนักแน่น เมื่อยังตัวไม่ได้จับใครให้คิดครุ่น เป็นคนใจคอดี ทันใดนั้นหลวง
ใจวิทยาตร์ได้พูดขึ้นมา คนระมัดระวังหายาก ถ้าหากจะคิดทำกรอะไรได้คนอย่างนั้นมา
ช่วยกันจึงจะดี การที่หลวงใจวิทยาตร์พูดเช่นนั้น พะยานเข้าใจว่าหลวงใจวิทยาตร์เป็น
พวกเดียวกับหลวงวรณส์ฤช คงได้เห็นเรื่องราวที่หลวงวรณส์ฤชใช้เพียงคนสำคัญด้วย
เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๗๘ ทางราชทัณฑ์ได้ย้ายให้พะยานไปอยู่ท่อนองแก จังหวัดสระบุรี
อยู่ได้ประมาณ ๓ เดือนจึงมีคนหนึ่งไม่รู้จักชื่อนำจดหมายและรูปถ่ายของหลวงวรณส์ฤช
ไปให้พะยาน ใจความในจดหมายนั้นว่า นอกจดหมายเป็นพวกเดียวกันไว้ใจได้
ได้ส่งรูปมา แล้ว เมื่ออ่านจดหมายแล้วต้องฉกตอหน้าคนที่นำมาพะยานจึงได้ฉก
จดหมายนั้นทิ้งเสีย แล้วชายคนนั้นจึงบอกว่า หลวงวรณส์ฤชสั่งให้พะยานหาคนที่

ใจคอดีและหนักแน่นเหมือนอย่างนายพุ่มี โสภักดิ์ ๒-๓ คน เพื่อจะเอาไปคิดทำการต่อไม่
พระยานศอบว่าหายาก

นายบรรจง วิดดิษฐ์ พระยานใจทกเบิกความว่า พระยาน^๗พี่เขยของหลวง
รณดีทิพย์ยี่ อาศัยอยู่ในบ้านพักของหลวงรณดีทิพย์ยี่ที่ในกองพันทหารราบที่ ๕
เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๗ หลวงรณดีทิพย์ยี่ได้พบกับพระยานว่า จะใช้ให้ทำอะไรสักอย่าง
หนึ่งได้ไหม พระยานตอบว่าได้ เสด็จมาพระยานยังไม่ทราบความประสงค์ของหลวง
รณดีทิพย์ยี่ว่าจะให้ทำอะไร ต่อมาหลวงรณดีทิพย์ยี่ได้ถามพระยานซ้ำ ๆ อยู่เช่นนี้
อีกหลายครั้ง พระยานก็รับปากว่าทำได้ทุกครั้ง ต่อจากที่หลวงรณดีทิพย์ยี่ได้ถามพระยาน
ครั้งแรกประมาณ ๓-๔ เดือน หลวงรณดีทิพย์ยี่ได้พบกับพระยานว่า คณะรัฐบาล
นั้นคือหลวงพิบูลสงครามเป็นผู้ชักชวนคนที่มีความรู้ดีไม่เป็นพรรคพวก เช่นเจ้าคุณทรง
เป็นคนถูกกักกันไม่ให้ทำงาน ออกหนังสือและช่วยเหตุฉ้อฉลของหลวงพิบูลสงคราม
ถ้าจะปลดปล่อยให้มันไปเช่นบ้านเมืองก็ระดมจมน พระยาพิบูลสงครามให้นายกรัฐมนตรี
ที่เท่ากับเป็นหุ้นให้หลวงพิบูลสงครามเจ็ดแสน เพราะฉะนั้นพวกเราจึงคิดฆ่าหลวง
พิบูลสงครามกับพวกเสีย เมื่อคิดฆ่าเสร็จแล้ว ก็จะไปพระยาทรงธรรมเป็นนายก
รัฐมนตรี รัฐมนตรีอื่น ๆ ก็จะได้เปลี่ยนแปดงตัวใหม่ การที่คิดครั้งนี้มีผู้ร่วมมือ
ด้วยหลายคน พวกของหลวงพิบูลสงครามที่คิดจะฆ่านามหลวงชดเชยจิรัส, ชน
ศรีศรภาพร และชนปลัดปรบกับยี่ ซึ่งเป็นคนสำคัญ นอกนั้นไม่สำคัญจะเอาใจจัดการ
คราวหลัง การที่คิดครั้งนี้ใครจะคิดว่าจะให้พระยานผู้หนึ่งร่วมมือด้วย ขอให้พระยานคิด
เห็นแก่ชาติบ้านเมือง เมื่อทำสำเร็จแล้วก็จะได้ดีมีดี การที่คิดครั้งนี้มีพวกอยู่หลาย
กองพัน ได้วางแผนการที่จะยิงคนสำคัญในคราวเดียวกัน พระยานตอบว่า
จะเอาอย่างไรก็ได้เอาไม่หั่น ต่อมาอีก ๔-๕ วันหลวงรณดีทิพย์ยี่ได้แนะนำให้พระยาน
รู้จักกับหลวงจรณดีอุษว่าเป็นพวกของเรา ถ้าหลวงรณดีทิพย์ยี่ไม่ยอมให้พระยานฟัง
คำสั่งของหลวงจรณดีอุษ ก็ต่อจากนั้นมาพระยานเห็นทหารบางพลเรือนบ้างไปบ้าน

หตวงวรรณดึกขิพิชัยเล่มมอ ๆ พะยานมีหน้าที่รับใช้ด้วยแต่คิดต่อเจ้า ๆ ออก ๆ ในห้อง
รับแขก ต่อมาหตวงวรรณดึกขิพิชัยได้แนะนำให้พระยานรู้จักกับเจ้านายสืบคำรอดสวัสดิ์
และเจ้านายสืบคำรอดเทียนอยู่ ว่าเป็นพวกของเรา เจ้านายสืบคำรอดสวัสดิ์จะเป็นผู้หา
นักเลงทางจังหวัดนครปฐมมาช่วยทำการในครั้งนั้น เมื่อนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโท
แสง, นายร้อยโทบุญตั้ง, นายร้อยโทสัย, นายร้อยโทเสริม และหตวงชำนาญ
ยุทธศิลป์ได้ไปบ้านหตวงวรรณดึกขิพิชัยนั้น ได้ยื่นหตวงวรรณดึกขิพิชัยพุดรักษาหารือ
ถึงเรื่องที่จะกำจัดหตวงพิบูลสงครามกับพวก และเมื่อกำจัดแล้วจะใช้กำลังทหาร
เข้ายึดการปกครอง พะยานได้เห็นนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแสง, นายร้อยโท
บุญตั้ง, นายร้อยโทสัย, นายร้อยโทเสริม และหตวงวรรณดึกขิพิชัยไปบ้านหตวงวรรณดึกขิ
พิชัยพร้อมๆกัน ๒ ครั้ง นอกนั้นเห็นไปทีละคนละสองคนบ้างอีกหลายคราว หตวงชำนาญ
ยุทธศิลป์นั้นไปคนเดียว ส่วนเจ้านายสืบคำรอดสวัสดิ์กับเจ้านายสืบคำรอดเทียนอยู่ไม่เคย
ไปพร้อมกัน พะยานได้ยินนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแสง, นายร้อยโทบุญตั้ง,
นายร้อยโทสัย, นายร้อยโทเสริม, หตวงวรรณดึกขิพิชัย, เจ้านายสืบคำรอดสวัสดิ์ และเทียนอยู่
พุดรักษาหารือกันถึงเรื่องที่จะกำจัดหตวงพิบูลสงครามกับพวก เมื่อกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๗
หตวงวรรณดึกขิพิชัยได้มอบเป็นพยานคัดกลางให้พะยานไปช่วยสมัครหาขึงที่สนามเป้าพญาไท
เมื่อถึงเวลาจะได้ทำการยิงแม่หมา ต่อมาราว ๓-๔ วัน หตวงวรรณดึกขิพิชัยไปบ้าน
หตวงวรรณดึกขิพิชัย แล้วพูดว่าจนจะถึงวันที่เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศกับพวกไปเชิญ
พระปกเกล้า ฯ ในวันนั้นหตวงพิบูลสงคราม, หตวงสถิตเศรษฐี, ขุนศรีศรากร
และขุนปลัดปรบักษ์ คงจะไปตั้งด้วย จะจัดคนให้ไปยิงในวันนั้น ได้ปรึกษากัน
ถึงเรื่องที่จะให้คนไหนยิงใคร ต่อมาก่อนเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศกับพวกจะไปต่าง
ประเทศหนึ่งวันเห็นนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแสง, นายร้อยโทบุญตั้ง, นายร้อยโทสัย
และนายร้อยโทเสริม ไปบ้านหตวงวรรณดึกขิพิชัยไปพร้อมกัน และในวันนั้นได้เห็น
หตวงชำนาญยุทธศิลป์, หตวงวรรณดึกขิพิชัย, เจ้านายสืบคำรอดสวัสดิ์และเจ้านายสืบ

เทียนอยู่ไปทันทวย แต่ต่างคนต่างไป พระยานได้ยืมบงกคตักถ้าวานมาเดื่อนอก จากหลวงชำนาญทศสิทธิ์, จ่านายสิบตำรวจสวัสดิ์ และจ่านายสิบตำรวจเทียนอยู่ผู้ กณฉะวรวงแผนการณทศยังหอดงพิบูลสงคราม, หอดงอดตุลเศจรัต, ชนศรีศรภากร และขุนปลัดประภักษ์พร้อม ๆ กัน จะยิงแต่เฉพาะคนหนึ่งคนใดไม่ได้ แล้วหลวง วรณัฐได้ตั้งพระยานว่า พรังหนักอนรทไฟออกให้พระยานไปพบที่สถานีรถไฟหัวลำโพงให้ คอยรับคำสั่งทนม ครนรุ่งชนเวตราว ๕ นาฬิกา พระยานได้ไปที่สถานีรถไฟหัวลำโพง เห็นรถบมกจอกคอยที่หน้าสถานี มีนายร้อยเศจรัต, นายร้อยโทแสง, นาย ร้อยโทบุญตั้ง, นายร้อยโทสัย, นายร้อยโทเสริม และหลวงวรณัฐขอยุบน รถบมกจอก แล้วหลวงวรณัฐได้เรียกพระยานขึ้นไปบนรถบมกจอกตั้งว่า เมื่อพวก เรายิงหอดงพิบูลสงคราม, หอดงอดตุลเศจรัต, ชนศรีศรภากร และขุนปลัดประภักษ์ แล้ว ให้วงหนวนไปขอยุบนรถบมกจอก ในคืนนั้นพระยานได้เฝ้าบนรถพร้อมด้วยกระสุน และซองกระสุนไปด้วย แล้วพากันเดินเข้าไปที่สถานีรถไฟหัวลำโพง ตกประเดี๋ยวเห็น เจ้าพระยาจักรพรรดิมาขึ้นเบาะกับพวกและหลวงพิบูลสงคราม, หอดงอดตุลเศจรัต ทระขอย กันเข้าไปในสถานี หอดงวรณัฐได้ตั้งให้พระยานยิงขุนปลัดประภักษ์ในเมื่อจ่านายสิบ ตำรวจสวัสดิ์ได้ยิงหอดงพิบูลสงครามแล้ว ฉนั้นพระยานเห็นจ่านายสิบตำรวจสวัสดิ์และ จ่านายสิบตำรวจเทียนอยู่แดงเครื่องแบบตำรวจขอยุบนตงย ลอนรทไฟออกประมาณ ๑๕ นาทีหอดงวรณัฐได้มากระซิบตั้งให้พระยานไปคอยยิงหอดงพิบูลสงคราม กับจ่านาย สิบตำรวจสวัสดิ์ ฉนั้นขุนปลัดประภักษ์นั้นจะตั้งให้ทนมอนยิง เหตุที่ตั้งเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ก็เพราะพระยานไม่รู้จักตงขุนปลัดประภักษ์ หอดงวรณัฐจะคงชดวอนปลัดประภักษ์ ให้พระยานก่อนฉนั้นจะยิงได้ ฉนั้นหอดงพิบูลสงครามนั้น พระยานรู้จักดี พระยานจึง ได้ไม่ยืนอยู่ใกล้ ๆ กับจ่านายสิบตำรวจสวัสดิ์ คมเชิงอยู่หลังหอดงพิบูลสงคราม ในขณะ นั้นไม่เห็นหอดงอดตุลเศจรัตและชนศรีศรภากรไม่ทราบว่าเป็นอยู่ที่ไหน ก่อนรทไฟออก ราว ๕ นาที หอดงวรณัฐมาพูดกระซิบกับจ่านายสิบตำรวจสวัสดิ์แล้วมาพูดกระซิบ

กับพระยานว่าให้งดการยิงได้ เพราะมาไม่พร้อมกัน พระยานก็กลับไปบ้านหลวง
 วรรณสิทธิพิชัย คือมาก่อนมีงานฉลองรัฐธรรมนุญ พ.ศ. ๒๔๗๗ ราวหนึ่งเดือนหลวง
 วรรณสิทธิพิชัยและหลวงวรรณสิทธิพิชัยได้พูดกับพระยานว่า ไม่ช้าจะมีงานฉลองรัฐธรรมนุญ
 หลวงพิบูลสงคราม, หลวงอดุลเดชจรัส, ขุนศรีศรากรและขุนปลัดปรักษ์คงจะ
 มาในท้องถิ่นนามหลวง คราวนั้นคงจะได้รับผลสำเร็จแน่ ต่อจากนั้นมักเห็นหลวง
 จำนาญยุทธศิลป์, นายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทบุญดี, นายร้อย
 โทดัย, นายร้อยโทเสริม, หลวงวรรณสิทธิพิชัยและจ่านายตีบตำรวจเข็ญชัย ไปบ้าน
 หลวงวรรณสิทธิพิชัย พระยานได้พบพูดกันถึงเรื่องที่จะพาหลวงพิบูลสงครามกับพวก
 ก่อนที่จะมีงานฉลองรัฐธรรมนุญ พ.ศ. ๒๔๗๗ หนึ่งวัน หลวงวรรณสิทธิพิชัยได้ตั้งพระยาน
 ว่า วันรุ่งขึ้นอย่าไปไหนให้คอยฟังคำสั่งของหลวงวรรณสิทธิพิชัย ครั้นรุ่งขึ้นเป็นวัน
 ฉลองรัฐธรรมนุญ ตรงกับวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ นายร้อยเอกจรัส
 นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทดัย, นายร้อยโทเสริม และหลวงวรรณสิทธิพิชัย ได้ไป
 บ้านหลวงวรรณสิทธิพิชัย หลวงวรรณสิทธิพิชัยได้พูดกับพระยานว่า วันนี้จะต้องมีของหลวง
 พิบูลสงครามกับพวกอีก คนไหนจะยิงใครได้ก็กระโดดไว้ตั้งแล้ว ให้พระยานไปด้วย
 เพื่อจะได้ช่วยเหลือกัน แล้วพระยานก็ชวนเป็นพวกพร้อมด้วยกระสุนไว้ในคอกไปที่สนาม
 หลวงพร้อมกับนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทดัยและนายร้อยโท
 เสริม พระยานเห็นหลวงวรรณสิทธิพิชัยไปเดินอยู่ข้าง ๆ เต้นคันทรงจ่านายตีบตำรวจสัตต
 กับจ่านายตีบตำรวจเข็ญชัยอยู่ใกล้ ๆ เต้นคันทรงด้วย แต่ไม่ได้พูดจากัน คือมาลี้ก ๑๕
 นาทีหลวงวรรณสิทธิพิชัยได้ตั้งให้พระยานไปคอยเบ็ดประตูที่ข้าง โรงช้างหลังกองพันทหารราบ
 ที่ ๕ เพื่อรับพวกของเราที่จะดวงหันมา พระยานจึงได้ไปคอยเบ็ดประตูตามคำสั่ง
 แต่ไม่เห็นใครวิ่งมากี่แต่ไม่ได้เบ็ดประตู วันนั้นเวลาราว ๑๗ นาฬิกา หลวงวรรณสิทธิพิชัย
 ได้ไปบอกกับพระยานว่า ไม่สำเร็จเหลว เห็นบรรยากาศของหลวงวรรณสิทธิพิชัยเหนื่อย
 หรือโกรธอะไรมา นอกนั้นพระยานเคยเห็นมีคนเอาเงินไปให้หลวงวรรณสิทธิพิชัย ๒-๓ ครั้ง

มันแต่ละต้นเหล่านี้ออมให้เพอะจะไปทำการยิงที่สถานีรถไฟหัวลำโพงในฉันทน์ เมื่อ
 ถึงสถานีรถไฟหัวลำโพงแล้วให้พะยานไปอยู่กับจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่ ซึ่งจะเป็นผู้
 หลวงซดุดเตชจรัส ส่วนนายกันหนให้อยู่กับจ่านายสิบตำรวจตัวดี ซึ่งจะเป็น
 ผู้ยิงหลวงพิบูลสงคราม แต่พะยานกับนายกันหนเอาปืนซึ่งบรรจุกระสุนแต่เช้าแล้วกับ
 ซ้อนไว้ในตู้ ต่อมาราว ๓ ชั่วโมง จ่านายสิบตำรวจตัวดีได้พาพะยานและนายกัน
 ไปที่สถานีรถไฟหัวลำโพง พบจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่กันหน แล้วจ่านายสิบตำรวจตัวดี
 ได้พาจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่ไปในตรอกหลังคอกหินแดงก็กลับมาที่สถานี จ่านายสิบ
 ตำรวจตัวดีได้สั่งให้พะยานไปอยู่กับจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่ แล้วจ่านายสิบ
 กันหนไป ตักประเดี้ยวหนึ่งเห็นมีนายทหาร ๖ คนได้เข้ามาพูดคุยกับจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่
 แล้วนายทหารคนหนึ่งถามว่าเพื่อนใดแนะนำให้จ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่รู้จักกับนายทหาร
 ๕ คนหน พะยานได้ชี้ให้นายทหารคนหนึ่งแนะนำกับจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่ว่า เมื่อ
 ทำการยิงแล้วให้ชวนไปบนรถกับนายทหาร ๕ คนหนนี้จะพาหนไป เมื่อมีคนหนงคนใด
 ตามมากให้หน่วยทหารเหล่านั้นจับบนถดยิงกระดเสีย แล้วจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่ ได้
 แนะนำให้พะยานรู้จักกับนายทหารทั้ง ๖ คนหน บขถวามแหละพวกของเรามาขอ
 ช่วยเหลือให้จ่านวให้ พะยานวิ่งตามจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่ไปบนรถบนถด นาย
 ทหารหนพะยานจำได้คือ นายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทบุญดี,
 นายร้อยโทสัย, นายร้อยโทเสริม แล้วต่างก็แยกกันไป วันหนมีคนมาที่สถานีรถไฟ
 หัวลำโพงมาก ตักครึ่งชั่วโมงจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่ บอกกับพะยานว่าหลวงซดุด
 เตชจรัสมาแล้วให้ชวนไป พะยานคุยด้วย แล้วจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่กับพะยานไปขึ้นขย
 โถด ๆ หลังห้องขดุดจรัส ๆ เข้าไปพบกับทหารคนหนึ่งซึ่งจ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่บอก
 ว่าเป็นหลวงพิบูลสงคราม พูดกันตักประเดี้ยวหลวงซดุดเตชจรัสก็กตมออกไป จ่า
 นายสิบตำรวจเทียนฮู่และพะยานได้เดินตามหลวงซดุดเตชจรัสไปตักย พอหลวงซดุด
 เตชจรัสออกไปพ้นจากที่เก็บควรถไฟ จ่านายสิบตำรวจเทียนฮู่และพะยานก็หยุด แล้ว

เดินกลับจะไปที่เดิม ได้พบนายทหารคนที่แนะนำพบกับจำนำยืมตำรวจเห็นฮัว
ฉวนหงการได้ เพราะมาไม่พร้อมกันแล้วพากันกลับ รุ่งชนพะยานและนายกันก็กลับ
จังหวัดนครปฐม

ก่อนมีงานคดีของรัฐธรรมณู พ.ศ. ๒๔๗๗ ราว ๒-๓ วัน จำนำยืมตำรวจ
สวัสดิ์ได้ไปชวนพะยานให้มาทำการยิงคนเหมือนคนรักก่อนชก ได้พูดว่าเมื่อยิงสำเร็จแล้ว
ทางผู้ใหญ่จะจ่ายเงินให้พะยานกับพวก ๕,๐๐๐ บาท คราวนั้นมาด้วยกัน ๕ คน มีพะยาน,
นายถิ, นายกัน, จำนำยืมตำรวจสวัสดิ์ และจำนำยืมตำรวจฉอม ได้มาแวะรับ
ประทานอาหารที่ร้านเก่าตามสท้าวพระจันทร์ วันนั้นเป็นวันเริ่มงานคดีของรัฐธรรมณู
ส่งจำนำยืมตำรวจสวัสดิ์ ได้เข้าไปในโรงทหาร นานราว ๓๐ นาที ก็กลับออกมา
รับประทานอาหารและดูราวกับ ค่ำมาราว ๓ ชั่วโมงพะยานเห็นนายถิ สุขเกด เขา
กระเป๋ามามอบให้แก่จำนำยืมตำรวจสวัสดิ์ ในกระเป๋าเปิดออกแล้วมีเงินพกกับกระดุม
จำนำยืมตำรวจสวัสดิ์ได้เอาเงินพร้อมด้วยกระดุม ของกระดุมแจกให้พะยานกับพวก
คนละครบอกร่วมด้วยกระดุมและของกระดุม แล้วส่ง ให้ผู้ทรมันไปในนครจตุราให้
เรียบร้อยและเก็บไว้ให้ดี จำนำยืมตำรวจสวัสดิ์ตั้งข้อไปว่า เมื่อเขายังใครดงไปแล้ว
ให้พะยานกับพวกยิงฆ่าส่งไป แล้วให้พะยานกับพวกยิงตามจำนำยืมตำรวจสวัสดิ์
เข้าไปในโรงทหารข้างนั้น ค่ำมาจำนำยืมตำรวจสวัสดิ์ได้พาพะยานกับพวกทั้งหมด
ไปที่ใกล้โรงพิชของสนามหลวง ตักครึ่งชั่วโมงเห็นนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโท
แดง, นายร้อยโทถึย และนายร้อยโทเสริม กับนายทหารคนที่แนะนำคราวไปสถานี
รถไฟหัวตำโพงนั้นเดินอยู่ข้างโรงพิช ส่วนนายร้อยโทบุญดีไม่เห็นไป ค่ำมาจำนำยืม
ตำรวจสวัสดิ์ได้ไปพบกับนายทหารเหล่านั้น จำนำยืมตำรวจสวัสดิ์ได้บอกกับพะยาน
ว่า วันนั้นไม่ได้ทำการยิงใคร แล้วจำนำยืมตำรวจสวัสดิ์ได้พาพะยานกับพวกไปพักที่
ปากคุดของตำ 65 ครั้นวันที่ ๓๑ เดือนเดียวกันจึงได้พากันกลับนครปฐม

คดีเรื่องนายพุ่มยงหุดวงพิฆิตสังครามทัตของต้นามหุดวง พะยานได้ไปเบิกความ
 เป็นพะยานโจทก์ที่ศาลอาญา การที่พะยานมิได้เบิกความถึงเรื่องนวดย ก็เพราะ
 จำนายตีบตำรวจต๋อต๋อและจำนายตีบตำรวจเทียนฮู้ ได้ไปห้ามมิให้พะยานให้การพาดพิง
 ถึงนายทหารทั้ง ๖ คนดังกล่าวแล้ว เพราะกัถว่านายทหารเหล่านั้นจะผูกพยาบาท
 ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้สอบตามถึงเรื่องนายทหาร ๖ คนนั้นด้วย จำนายตีบ
 ตำรวจต๋อต๋อได้ชี้ให้พะยานไปยิงคนหลายครั้ง บางทียิงซึ่งหน้าบางทีถอบยิง
 นายรัชชตรีฮัวไฟ ฉันทานนท์ พะยานโจทก์เบิกความว่า เคยพบหุดวง
 ใจวิตยาศร์ไปที่บ้านพระยาทรงสรค์เดชและพระประคำสั่นพักขายทชหลายครั้ง หุดวง
 ใจวิตยาศร์ทราบดีว่าพะยานเป็นบริวารของพระประคำสั่นพักขายทช ราวเดือน
 ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลาราวเที่ยงวันหุดวงใจวิตยาศร์ ได้พูดกับพะยานในขณะที่ดิน
 จะไปรับประทานอาหารที่สโมสรกองพันทหารราบที่ ๕ ว่าการทงานฉัมนั้นต้องมพรวก
 พวกจึงจะทำงานด้วรับ จำนายตีบพระยาทรงสรค์เดชกับพระประคำสั่นพักขายทช ซึ่ง
 เป็นพวกก่อการก๊วยกันมา มิได้เป็นบริวารนตรี พะยานจะไม่หาหนทางช่วยเหลือบ้าง
 หรือ พะยานตอบว่า เป็นเด็กไม่จจะช่วยเหลืออย่างไร พอถึงสโมสรต่างก็หยุดพูด
 เวลานั้นพระยาทรงสรค์เดชและพระประคำสั่นพักขายทช มิได้เป็นบริวารนตรี ต่อมาอีก
 ราวหนึ่งเดือนหุดวงส่งญูยทชคือปล ได้สั่งให้พะยานหัดขับรถบ่นกตหนักในกองร้อย
 ที่ ๔ ซึ่งอยู่ในความบังคับบัญชาของหุดวงใจวิตยาศร์ ระหว่างนั้นฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉฉ
 พ.ศ. ๒๔๗๗ หุดวงใจวิตยาศร์กับพะยานและนายตีบพลทหารได้พากันนั่งมาในรถบ่นกต
 หนักคนหนึ่ง ซึ่งนายทหารอีกคนหนึ่ง จำมิได้ว่าใครเป็นผู้นขับ มาจอดอยู่ที่หน้าออก
 ประตูข้างศาลอาญา เวลานั้นราว ๓๕ นาฬิกา แล้วพะยานกับหุดวงใจวิตยาศร์ได้เดิน
 ไปตามถนนที่ผ่านท้องสนามหุดวง โฉมหน้าไปทางท่าพระจันทร์ ระหว่างเดินทางไปนั้น
 เห็นหุดวงใจวิตยาศร์ เหยี่ยวซ้ายแล้วขวา เป็นกริยามองหา คนหนึ่งคนใด แต่หุดวง

โวจิตยาศรไม่ได้ทักใคร เดินเลยไปถึงหน้าของพันทหารราบที่ ๕ ทำพระจันทร์ แฉะ
 เข้าไปในบ้านหลวงวณิชชิตพิชัย ส่วนพระยานร่อยอยู่ที่หน้ามูซานราว ๑๐ นาที หลวง
 โวจิตยาศรก็ออกมาบอกกับพระยานว่าไม่พบหลวงวณิชชิตพิชัย แล้วเดินย้อนกลับมา
 ที่ของสนามหลวง หลวงโวจิตยาศรจึงให้พระยานช่วยมองหาหลวงวณิชชิตพิชัยด้วย
 ภายหลังแล้วให้บอก ฉะนั้นพระยานไม่เห็นหลวงวณิชชิตพิชัยและหลวงวณิชชิตพิชัย พระยาน
 และหลวงโวจิตยาศรได้เดินกลับไปกลับมามากจนหมดกลางสนามหลวงถึง ๒ เทียว
 เพื่อหา หลวงวณิชชิตพิชัย และหลวงวณิชชิตพิชัย แต่ไม่พบ ก็พากันกลับมา เพื่อจะชน
 รมหนักหนัก หลวงโวจิตยาศร ได้พูดกับพระยานว่า ฉะนั้นแผนการนี้ของเรา
 ไม่สำเร็จ แต่พารมหนักหนักกลับ ระหว่างทางหลวงโวจิตยาศรได้กระซิบกับ
 พระยานว่า ฉะนั้นเราไม่เข้าข้างเรา แผนการนี้ไม่สำเร็จ เราจะทำเพื่ออาจารย์
 ใหญ่และพระประคำดีพิมายทศ อาจารย์ใหญ่นั้นพระยานเข้าใจว่าหมายถึงพระยา
 ทรงศีรเดช เมื่อเสร็จงานลดของรัฐธรรมณูได้ราว ๕-๖ วัน หลวงโวจิตยาศร
 ได้พาพระยานไปบ้านหลวงชำนาญยุทธศิลป์ พระยานรออยู่หน้ามูซานห้องรับแขก เห็น
 หลวงชำนาญยุทธศิลป์กับหลวงโวจิตยาศรพูดคุยซบซมกันเรื่องอะไรไม่ไยดี เมื่อปลาย
 ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ต่อจากวันที่พระปกเกล้าฯ สวรรคตมีตัวราว ๒-๓ วัน พระยานได้
 เดินไปดีไมตรีกับหลวงโวจิตยาศร ระหว่างทางหลวงโวจิตยาศรได้ถามพระยานว่า พระ
 ปกเกล้าฯ สวรรคตอย่างไรกันบ้าง มันมีของเด็ดหรือ พระยาน
 ตอบว่าของเด็ดกันเองกัน ต่อมาในปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ นั้นเอง พระยาน
 พบหลวงโวจิตยาศรระหว่างทางไปดีไมตรีอีก หลวงโวจิตยาศรได้พูดกับพระยานว่า
 รัฐบาลนั้นเห็นเจ้าคุณพุดฯ เป็นตัวหุ่น หลวงพิบูลสงครามเป็นคนเซ็ด ถ้าใคร
 เป็นพวกหลวงพิบูลสงครามเขาก็ยกย่องให้โตได้ ถ้าใครไม่ใช่พวกก็ไม่โตได้ เพราะ
 เขามั่นคนคมอำนาจบริหารไว้ เจ้าคุณพุดฯ ได้แต่เขยอวยไปด้วย พระยานเห็น
 ช่างไรบ้าง พระยานก็ตอบว่าจริง ต่อมาในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ หลวง

ใจวิทยาตร์ ได้ใช้ให้พระยานไปดูพระยาทรงสุรเดชว่าชยืทนานหรือไม่ พระยานกับ
 ปาก แต่พอหลวงใจวิทยาตร์พูดกับพระยานคือไปว่า รัฐบาลหงอนเงินเต็มที่อยู่แล้ว ถ้า
 พวกนี้ยังอยู่ก็เห็นจะต้องนองเลือด ทงหลวงใจวิทยาตร์คนหนึ่งเป็นผู้ทยอมตายเพื่อพระ
 ยาทรงสุรเดชและพระประศาสน์พิทยายุทธ จะให้พระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรี
 ถ้าหากตายไปแล้วพระยาทรงสุรเดชได้เป็นนายกรัฐมนตรี ก็จะต้องเลี้ยงดูลูกเมียของ
 หลวงใจวิทยาตร์ และเจตนาหลวงใจวิทยาตร์ก็ได้ประกันชีวิตไว้แล้ว หลวงใจ
 วิทยาตร์ได้กล่าวคือไปว่า พระยาทรงสุรเดชเป็นผู้มีความสามารถในคำหรับ
 คำว่าวิชาทหาร แต่เป็นผู้ที่เฉื่อยฉาดในการบริหารแผ่นดิน พวกเราอยู่ด้วย
 กันหลายกองพันแล้ว มาช่วยกันแย่งอำนาจฝ่ายบริหารของรัฐบาลนี้เสีย คราว
 ฉลองรัฐธรรมนูญ แผนการณ์ของเราไม่สำเร็จ และคราวแข่งขันฟุตบอลไซค์ไม่
 เข้าข้างพวกเรา จึงยิงหลวงพิบตสงครามไม่สำเร็จ ถ้าสำเร็จตามแผนการณ์หรือ
 ถ้าไซค์เข้าข้างเราแล้วพระยาทรงสุรเดชก็จะได้เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อหลวงใจวิทยาตร์
 พูดเสร็จแล้ว พระยานจึงได้ไปบ้านพระยาทรงสุรเดช แต่ไม่พบและได้ไปรายงาน
 ให้หลวงใจวิทยาตร์ทราบ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ หลวงใจวิทยาตร์ได้ตั้ง
 ให้พระยานไปรับประทานอาหารที่บ้านพระยาทรงสุรเดช เห็นมีคนรับประทานอาหารรวม
 ๓๕ คน มีหลวงใจวิทยาตร์, หลวงชำนาญยุทธศิลป์, ขุนนามนฤนาท และหลวงมิตินันท์
 นอกนั้นจำไม่ได้ แต่เป็นนายทหารเก่าทหารราบ โดยมาก ในอนนั้นจะเป็นใครไม่
 ทราบ ได้พูดคำหึงคดีกับรัฐบาล ต่อหน้านายสืบเสกสุวรรณ แห่งประสิทธิ์ ได้
 ยื่นรายงานต่อหลวงใจวิทยาตร์ว่า พระยานได้พูดคดีกับรัฐบาล หลวงใจวิทยาตร์
 จึงได้มาต่อว่าพระยานว่า ให้ระมัดระวังคำพูดจะเป็นภัยแก่ตัวและพวกเดียวกัน รอ
 ใจให้ถึงทงของเราเสียก่อน หลวงใจวิทยาตร์ได้ตั้งพระยานว่า ถ้าหลวงวรณส์ฤชจะ
 ใช้อะไรก็ขอให้พระยานปฏิบัติตาม เพราะหลวงวรณส์ฤชเป็นพวกเดียวกัน พระยาน
 กลับปาก ต่อจากนั้นมกราค ๓๐ วัน พระยานไปหาหลวงวรณส์ฤชที่บ้านตามที่ตั้งไว้

หัตถวงวรรณคดีฯ จึงขอให้พระยานช่วยพิมพ์ใบปลิว เรื่องให้พระยาทรงสุรเดช เป็น นายกรัฐมนตรี เพื่อแจกจ่ายแก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๓ ในใบปลิวนั้นมีข้อความว่า พระยาทรงสุรเดชเป็นผู้ที่เฉลียวฉลาดในคำหับตำราวิชาทหาร และเป็นผู้มีคุณความดีในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงขอรับรองให้สมาชิกประเภทที่ ๓ หาหนทางช่วยเหลือให้พระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรี แต่พระยานบอกว่าพิมพ์ไม่เป็น หัตถวงไวยาศาสตร์และหัตถวงวรรณคดีฯได้พูดคุยกับพระยานว่า นายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแสง, นายร้อยโทบุญดี, นายร้อยโทชัย, นายร้อยโทเสริม, พระยาฤทธิชอกเนย์ และหัตถวงวรรณคดีฯพิชัยเป็นพวกเดียวกัน และได้รวมมือจะกระทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย หัตถวงไวยาศาสตร์และหัตถวงวรรณคดีฯได้ไว้ให้พระยานเขาหนังสือไปให้ หัตถวงชำนาญยุทธศิลป์, นายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแสง, นายร้อยโทบุญดี, นายร้อยโทชัย, นายร้อยโทเสริม, พระยาทรงสุรเดช และหัตถวงวรรณคดีฯพิชัย หัตถวงเป็นหนังสือหมเพราะส่งไปคราวเดียวกัน หนังสือนั้นหมของและตั้งพระยานว่า ให้ส่งเพราะคง ต้ม จะส่งให้คนอื่นหรือฝากใครไฉนไม่ได้ทั้งนี้ ในระหว่างที่ยังงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๗ พระยานได้ไปหาหัตถวงวรรณคดีฯที่เรือนกระจกในวังสราญรมย์ตามที่ตั้งไว้ แล้วหัตถวงวรรณคดีฯพูดคุยกับพระยานว่า ขอให้พระยานช่วยคนให้สำเร็จ ถึงแม้เราจะตายเราก็ไม่ขอเสียแต่เกียรติยศใดทั้งนี้ จะให้พระยานยังคงอยู่กับหัตถวงวรรณคดีฯ ส่วนตัวหัตถวงวรรณคดีฯจะเป็นเพียงหัตถวงพิมพ์ตั้งความด้วยตนเอง แต่ส่งให้พระยานไปพิมพ์ในวังวังนั้น ณที่เดิมอีก หัตถวงวรรณคดีฯพูดคุยกับพระยานว่า ฉันนั้นตำราตรวจมากผิดตาให้กลับได้ ค่อมมารวด ๓ หรือ ๒ เดือน หัตถวงวรรณคดีฯถูกย้ายไปรับราชการกรมตำรวจ เรื่องถูกหาว่าเป็นพวกพระยาทรงสุรเดช คิดจะฆ่าหัตถวงพิมพ์ตั้งความกับพวก ส่วนพระยานก็ถูกย้ายไปอยู่กรมตำรวจแล้วจึงลาออกจากราชการ ค่อมมาปี พ.ศ. ๒๔๗๘ หัตถวงชำนาญยุทธศิลป์ ซึ่งเวลานั้นเป็นมูบังคัมภีร์มณฑลทหารบกที่ ๓ ได้ช่วยเหลือให้พระยานกลับเข้รับราชการอีก

นายร้อยเอก ชนัสฤษฏีราช โยจีน พะยาน โจทก์เบิกความว่า เมื่อวันที่ ๒๓
กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๗ เวลาราว ๑๗ นาฬิกา ขณะนั้นพระยานเป็นนายทหารเวรอยู่ที่
กองพันทหารราบที่ ๘ ได้ทราบข่าวตลกรับสั่งกรมตลกรับที่ของสนามหลวง เวลา
นั้นหลวงพิทยทิศคีรี ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๘ ก็ไม่อยู่ ไม่ทราบจะไปไหน
พระยานจึงไปรายงานหลวงชำนาญทิศคีรี ผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ ๓ ซึ่งเป็น
ผู้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้น ของพระยาน ที่บ้านพักใน กองพันทหารราบที่ ๘ ว่า “คุณ
หลวงพิทยฯ วิจารณ์ตรวการกตวใหม่ตลกรับที่ของสนามหลวง เวลาตามกำหนดได้พา
ตลกรับที่กองเสนาวิกโยธินแล้ว หลวงชำนาญทิศคีรีผู้บังคับพระยานว่า “อย่าเอะอะไป มัน
เป็นเรื่องส่วนตัว นอกจากนั้นหลวงชำนาญทิศคีรีก็ไม่ได้สั่งเสียอะไร แต่พระยาน
เห็นเจ้าเมื่อหลวงพิทยตลกรับสั่งกรมตลกรับเช่น ทางราชการควรเตรียมพร้อม มีเหตุ
การอะไรแปรกแซงขึ้นจะได้จัดการทันชงท. เมื่อกลับไปถึงกองพันแล้วพระยานจึง
ตั้งให้นายสิบเวรไปบอกตามกองร้อยต่างๆ ในกองพันทหารราบที่ ๘ ให้อยู่ในสภาพเตรียม
พร้อม ต่อมาก็ไม่ได้มีผู้ใดสั่งให้เตรียมพร้อมเลย ตั้งแต่นั้นมาพระยานก็ไม่ได้อายงาน
ใคร ต่อมาเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ มีคำสั่งรองของทัพบกว่า ถ้าข้าราชการคน
ใดรู้เรื่องว่าตลกรับที่กตลกรับแล้ว ให้รายงานถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ถ้า
ไม่รายงานจะมีความผิด ด้วยเหตุนั้น พระยานจึงได้รายงานแต่ต้องมาเบิกความที่ศาล
นายพันตรี ชนัสจวีร์ตรณการ, นายพันตรี หลวงไกรสิงฤทธิ และนายร้อยเอก
เผ่า ศรียานนท์ พะยาน โจทก์เบิกความต่อกันว่า เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๔๗๗
พ. ศ. ๒๔๗๗ ระหว่างนายพันตรี ชนัสจวีร์ตรณการ เป็นผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๓
มหาดเล็กรักษาพระองค์, นายร้อยเอกเผ่า เป็นผู้บังคับกองร้อยในกองพันทหารราบที่ ๓
มหาดเล็กรักษาพระองค์, และหลวงไกรสิงฤทธิ เป็นผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๓
หลวงพิทยตลกรับสั่งให้กองพันทหารราบที่ ๑, ๒, ๓, ซึ่งอยู่ในบังคับบัญชาของหลวง
ชำนาญทิศคีรี เตรียมพร้อมอยู่จนเวลา ๓ นาฬิกา จึงสั่งให้เด็ก ชนัสจวีร์ตรณการ
เบิกความต่อไปว่า รุ่งเช้าหลวงพิทยตลกรับสั่งให้พระยานไปพบที่กระทรวงกลาโหม

ได้พบหลวงชำนาญยุทธศิลป์, หลวงอดุลเดชจรีย์ชยทนต์วย แฉ้วหลวงชำนาญ
 ยุทธศิลป์ได้พูดกับพระยานว่า “ต่อเข้าใจว่าอัครยาศ์คือเพื่อนหรือ” พระยานตอบว่า
 “ไม่เข้าใจเช่นนั้นดอก เกียดด้วยเรื่องหลวงรัตนคีรีพิชัย ซึ่งเป็นรองผู้บังคับการมณฑล
 ทหารบกที่ ๓” หลวงชำนาญยุทธศิลป์พูดว่า “อ้อไม่ผิดดอก แต่หลวงรัตนคีรีพิชัย
 เขาเป็นคนมักใหญ่ มีสูง” แฉ้วพระยานจึงถามหลวงชำนาญยุทธศิลป์ว่า นำอะทราย
 เรื่องดีเพราะทำงานร่วมกับหลวงรัตนคีรีพิชัย ทงเวลานกอย เกสเคียงกัน หลวงชำนาญ
 ยุทธศิลป์ปฏิเสธว่าไม่รู้ จนเคยดกนหนักอนหน้าพระยานไปหาหลวงพิบูลสงคราม คณะ
 ผู้กษารชณูใหญ่ได้เรียกคือหลวงรัตนคีรีพิชัยไปสอบถามเกียดด้วยเรื่องหลวงรัตนคีรี
 พิชัยจะยัดอำนาจการปกครอง หลวงรัตนคีรีพิชัยจำนนต่อหลักฐาน จึงถูกส่งออกไป
 อยุประเทศจีนได้จน ขนส่งจรัทรณการและหลวงไกรสิงฤทธิ พระยานเบิกความตอ้งกัน
 ต่อไปว่า ในวันเดียวกันนั้นเวลาราว ๓๓ นาฬิกา หลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้เรียกผู้
 บังคับกองพันทุกคนซึ่งอยุ่ในบังคับบัญชาประชุม แฉ้วหลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้ถาม
 หลวงไกรสิงฤทธิว่า “เมื่อคนไหนใครสั่งให้เตรียมพร้อม” หลวงไกรสิงฤทธิไม่ตอบ
 อากะไร จนโดนพระสุนทรจรัทรณการได้พูดกับหลวงชำนาญยุทธศิลป์ว่า “เมื่อคน
 ใดคิดตอ้งมีประชุมครั้งวการการกระทรวงกลาโหม และท่านตั้งให้เตรียมพร้อม” หลวง
 ขำนาญยุทธศิลป์นั่ง แฉ้วได้พูดถึงเรื่องวขยว การปฏิบัตราชการนถาผู้ใดบังคับบัญชา
 ไม่ยอมกถาตามบังคับบัญชาเห็นคนคงที่ปฏิบัตกันแฉ้วเช่นนี้ ถอวาเป็นการเสียวณย ถา
 ปรากฏเช่นเช่นนถก แฉ้วผู้หนึ่งอยุ่ในราชการได้ หลวงชำนาญยุทธศิลป์ก็จะขอตาออก
 เวลาหนีหลวงชำนาญยุทธศิลป์ไกรชมาถ นายร้อยเชกเฝ้า เบิกความตอ้งไปว่า เมื่อเดือน
 ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ระหว่างที่พระยานเป็นนายทหารคนต้นทของวิกรมนครวิการการกระทรวง
 กลาโหม ขนคตพลพณฑเข้ามาหาบอกถาได้นำหนังสือของพระยาทรงสุรเดช มาให้
 หลวงพิบูลสงคราม แฉ้วขนคตพลพณฑทมความประสงค์จะขอพบหลวงพิบูลสงคราม
 เพอจะปฏิบัตการตามหนังสือของพระยาทรงสุรเดชนั้น พระยานให้ขนคตพลพณฑทรออยุ่

ก่อน แล้วได้นำหนังสือฉบับนั้นไปส่งให้หลวงพิบูลสงครามฯ ได้ส่งในหนังสือนั้นมาให้
ไปติดต่อกับกองทัพบก พระยานกธมออกมาจะให้ขุนคลังพลพยุหที่ทราบคำสั่งนั้น แต่
ไม่พบ จึงออกมาตามเห็นขุนคลังพลพยุหที่ขยออยู่กับพันจ่าตรีของดี จันทนะโชติที่
เชิงบันไดชั้นบน หลวงไกรซึ่งอุทรมีกความต่อไปว่า เมื่อคืนเดือนได้จำไม่ได้ พ.ศ.

๒๔๗๗ ภายหลังจากที่พวกราชบัณฑิตการกบฏแล้ว พระยานได้ส่งพวกราชบัณฑิตในกองพันทหาร
ราบที่ ๓ ว่า ถ้ามีเรื่องอะไรแปลกกึ่งให้มารายงานกับพระยาน ต่อจากนั้นมาจ่านายสิบโท
เปิดซอง มารายงานพระยานว่ามีคนมากกั้นเตียงกันในบ้านเจ้าพระยารามราชพหังคกองพัน
ทหารราบที่ ๓ แต่พระยานจะได้รายงานเรื่องนี้ให้ใครทราบคือไปหรือจำไม่ได้ พระยาน
ไม่เคยทราบเรื่องพระยาเทพหัสดินคิดกบฏขึ้นฮาดูรบันและถูกรบมิดชิดนอนไว้ในโรงวัด และ
เจ้าพระยารามราชพหังค จะรอดหนีในกบฏจึง จะหากำลึงจากกรมป้องกันต่อสู้อากาศยาน

นายพันตรี หลวงพิชัยยุทธกิจ พระยานโจทกเบิกความว่า ก่อนที่หลวงรัตนสิทธิ
พิชัยจะถูกส่งไปต่างประเทศประมาณ ๑๕ วัน ระหว่างนั้นพระยานรับราชการประจำ
อยู่ที่กองบังคับการมณฑลทหารบกที่ ๓ เห็นหลวงชำนาญยุทธศิลป์มาทำงานสายจน
เที่ยงวัน แลดูเข้าไปรับประทานอาหาร มีพระยาน, หลวงชำนาญยุทธศิลป์, ขุนคลัง
พลพยุหที่, หลวงรัตนสิทธิพิชัย และนายทหารอีก ๒-๓ คน อยู่ในที่รับประทานอาหาร
อาหารนั้น หลวงรัตนสิทธิพิชัยได้ถามหลวงชำนาญยุทธศิลป์ว่า “วันนี้ไม่มาทำงาน
สาย” หลวงชำนาญยุทธศิลป์ตอบว่า “มาแต่เช้าแล้ว แต่เขาเรียกไปถาม” เขา
นั้นพระยานเข้าใจว่าหมายถึงหลวงพิบูลสงคราม หลวงรัตนสิทธิพิชัยจึงถามว่า “เขา
ถามเรื่องอะไร” หลวงชำนาญยุทธศิลป์ตอบว่า “เขาถามถึงเรื่องคิดอย่างโน้นอย่างนี้
จริงไหม และตอบเขาไปว่า ไม่จริง” ทันใดหลวงรัตนสิทธิพิชัยก็เอากำมันหมกโต๊ะ
ร้องว่า “เอหรือยัง” หลวงชำนาญยุทธศิลป์พูดว่า “ช้าก่อน” ต่อมาลุกขึ้นดูใจ
หลวงชำนาญยุทธศิลป์พูดว่า “เอาก่อน” แลดูตั้งมอรับประทานอาหารกัน ต่อมา
ราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๗ หลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้ปรารภกับพระยานว่า ที่จะห้ามไม่ให้

ไปติดต่อกับพระยาทรงสุรเดชนั้นห้ามไม่ได้ เพราะยังมีความกตัญญูอยู่ แลด้วยคนดี
พลพุนท์ผู้คบหอดวงชำนาญยทศศิษฐ์ว่า "ฉันไปบ้านท่านใหม่" หดวงชำนาญ
ยทศศิษฐ์ตอบว่า "ไปก็ไป"

นายถม สมิตะโยจิน พะยาน โททกเบิกความว่า พะยานต้องโทษทางกกรมเมือง
ก่อนต้องโทษ พะยานรับราชการ อยู่ที่ กรมยทศศึกษา ทหารบก ด้วยกัน กับ หดวงชำนาญ
ยทศศิษฐ์ วัจกรขอบพอกันมาก ภายหลังยศิษาพจกรปกครองวันที่ ๒๐ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้ราว ๒ เดือน พระประจักษ์นพพิทยาทศซึ่งเวลานั้นเป็นเจ้าของกรมยทศ
ศึกษาทหารบกได้ประจักษ์นายทหารและนักเรียนนายร้อยต่าง ๆ จะมีทหารรักษาจำมาโจมตี
จึงสั่งให้เตรียมพร้อมอยู่นานประมาณ ๒ เดือน ระหว่างที่เตรียมพร้อมอยู่นั้นเห็นนาย
ร้อยโทบุญดี ซึ่งเวลานั้นเป็นนักเรียนนายร้อยอยูมาบอกพะยานว่า ฉันพระประจักษ์
พิทยาทศจะไปบอกให้พระยาพหล ฯ ลาออก เวลา ๒๓ หรือ ๒๒ นาฬิกาพระยา
พหล ฯ จะมาที่ โรงเรียนจะลาออกหรือไม่คงรู้แน่ ในคณนพต้องกำหนดพระยาพหล
พหลพหลเส่นามาหาพระประจักษ์นพพิทยาทศ พักกันเป็นภาษาเยอรมันพะยานฟังไม่รู้อะไร
พอรุ่งขึ้นก็ทราบวว่าพระประจักษ์นพพิทยาทศจะต้องไปนอก ล้วนพระยาพหลพหลพหลเส่นา
ไม่ลาออก ต่อมาอีกวันหนึ่งเวลาเช้าพระประจักษ์นพพิทยาทศได้เรียกประชุมนายทหาร
ที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก แล้วพูดวาทังการจะให้ไปต่างประเทศพจน์ คนนั้น
ได้มีการเรียงตั้งพระประจักษ์นพพิทยาทศและพระยาทรงสุรเดช ที่กองพันทหารราบที่ ๓
มหาดเล็กรักษาพระองค์ พระดิถีธิเอ็งเดชพตเป็นยศเชษฐและนักเรียนนายร้อยไป
เรียงตั้งด้วย ขณะเรียงกันนั้นพวกล้วนพูดกันว่า การเรียงครวจนเห็นจะไม่เป็นไป
โดยสุจริตจะมีการจับกุมกันขึ้น เพื่อจะช่วยเหลือพระยาทรงสุรเดชและพระประจักษ์
พิทยาทศไม่ให้ไปต่างประเทศ ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๐
ทางราชการสั่งให้พะยานมารับการอบรมที่กระทรวงกลาโหม เพื่อขอพระราชทาน
อภัยโทษ และในระหว่างนั้นพะยานไปหาหอดวงชำนาญยทศศิษฐ์จะขออุปสมบท ต่อ

มาหุดวงชำนาญยทศคีตปเรียกพระยานไปบอกว่าเรื่องนี่ไม่สำเร็จ พระยานขอให้หุดวง
 ขำนาญยทศคีตปช่วยเหลือเพราะเคยเป็นเพื่อนฝูงกันมาแต่ก่อน หุดวงชำนาญยทศคีตป
 พุดว่าไม่อำนาจจะช่วยเหลือได้ เพราะทางราชการกตั้งด้วยหุดวงชำนาญยทศคีตปอยู่
 เหมือนกัน เวदानได้สั่งให้ไปทำงานอยทางพตเรือนครังทหารครัง อักหนอยก็จะ
 ต้องออกจากทหารแล้ว ขณะนั้นหุดวงชำนาญยทศคีตปชักบ่นต้นออกมาจากเอวมา
 วางบนโต๊ะเขียนหนังสือ พระยานจึงพุดว่าเห็นทงการได้ใจได้ใจทรมการอบรมแล้ว
 ทำไม่จึงเขายื่นออกมาด้วย หุดวงชำนาญยทศคีตปพุดว่า "เอ็งกลบได้" ขณะที่
 พระยานจะกดบ่นหุดวงชำนาญยทศคีตปได้เรียกพระยานไปพุดอีกว่า "ข้าจะเคื่อนอะไร
 เอ็งสักหนอย ออกไปแล้วอย่าไปยุ่งอะไรกับเขา ไม่ใช่หน้าที่อะไรของเอ็ง อัก ๓ เดือน
 ก็จะได้สำเร็จ อย่างข้าก็จนวากม" แต่หุดวงชำนาญยทศคีตปพุดว่า "บ่นนี้แหละจะ
 เอาไว้ค้อสู้ ก็ไม่สำเร็จนี่คิดสุดท้ายเป็นของข้า" การที่หุดวงชำนาญยทศคีตปพุดเช่น
 พระยานเข้าใจว่าหุดวงชำนาญยทศคีตปก็คิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง ถ้าไม่สำเร็จก็จะ
 ยิงค้อตาย ก่อนที่พระยานจะมารับการอบรมนั้นโดยนักโทษการเมืองด้วยกันจะเป็น
 ใครจำไม่ได้ใจกันกว่า ในครั้งทเอาทหารออกไปล้อมรบเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ ประมาณ
 ๘ หรือ ๘ กองพันนแหละ เป็นแผนการณ์ของพระยาทรงสุรเดชที่จะคิดเปลี่ยนแปลง
 การปกครอง โดยเอากำตั้งทหารที่ล้อมรบนั้นมายึดการปกครอง ต่อมาพระยานทราบว่า
 เวदानนักโทษการเมืองพุดกันนั้น ทางมณฑลทหารบกที่ ๓ ได้จัดใหม่การล้อมรบกัน
 แต่ไม่ได้ยึดอำนาจการปกครอง เพราะมีคนพุดกันจวนนายทหารหนักดบเข้ามา การที่
 นักโทษการเมืองรูไค่นัก เพราะพุดกญาติของนักโทษการเมืองที่มาเยี่ยมได้พุดให้ฟัง
 พันจ่าตรีทองดี จันทนะโตหิต พระยานใจทกลบึกความว่า เมื่อราวกลางปี
 พ.ศ. ๒๔๘๓ พระยานเห็นชนคดีพุดพุดทเขาไปหานายร้อยเอกเผ่า ดักครุหนึ่ง
 ชนคดีพุดพุดททออกมามาแล้วเรียกพระยานไปทเชิงบนไค่ ตั้งจุดหมายให้แก่พระยาน ๓

ฉบับ ๒๕๖๒ จดหมายนหมขข้อความว่า "ทองดี ตามที่สั่งไว้นั้นใคร่เรื่องบางใหม่ ไม่เห็น
 สั่งข้าวให้ ๓ เณร เพื่อให้ ๓ เณร สั่งข้าวไปให้ที่รามบ้าง" ในจดหมายนั้นลงนาม
 ว่าทรง พอล่านแดงพระยานกัศเคียดจดหมายฉบับนหมข๒๕๖๒ จดหมายฉบับนหมข๒๕๖๒
 ดยเรื่องที่พระยาทรงสุรเดชฯ ให้ พระยานสืบข่าวคราวและการคิดค้อใน การที่จะเปลี่ยน
 แปลงการปกครอง แดงขณคดีพดพณทตามพระยานว่า ตามที่พระยาทรงฯ สั่ง
 ใว้นั้นใคร่เรื่องใหม่ พระยานตอบว่ายังไม่ได้เรื่องราอะไร ขณคดีพดพณทจึงได้ค้อว่า
 พระยานว่า ทำไมไม่จัดการให้พระยาทรงฯ ตามที่สั่งไว้เถิด ในทันใดนั้นนายร้อย
 เอกเฝ้าเรียกขณคดีพดพณทเข้าไปในห้อง จึงเลิกพูดกัน

นายร้อยโทโมรา ณ หนองคาย และนายร้อยเอกชิต พงษ์ทอง พระยานโจทก์เบิก
 ความค้องกันว่า พระยานรู้จักชอบพอกับขณคดีพดพณทมาตั้งแต่เป็นนักเรียนนายร้อย
 ทหารบก เมื่อขณคดีพดพณทมาจากเชียงใหม่ ไปราชการจังหวัดตราด
 กเพื่อทำการติดค้อถึงเรื่องที่พระยาทรงสุรเดชฯ จะพานักเรียน ในโรงเรียนรบไปฝึกที่จังหวัด
 ราชบุรี ขณะนั้นพระยานเป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการมณฑลทหารบกที่ ๕ เมื่อวันที่
 ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ทางราชการได้สั่งให้พระยานไปรับขณคดีพดพณทที่สถานี
 นำไปฝึก ณ ที่รับรอง นายร้อยโทโมรา พระยานเบิกความค้อไปว่า รุ่งขึ้นเวลาราว
 ๗ นาฬิกา ขณคดีพดพณทที่ไปหาพระยานที่บ้านเพื่อขอให้พระยานพาไปคู่สถานีที่ต่าง ๆ
 ที่จังหวัดราชบุรี แดงขณคดีพดพณทตามพระยานถึงเรื่องฮาวอันตระกุนในคตั้งว่า
 อย่างไหนมีจำนวนเท่าใดและถามถึงวิธีเก็บรักษา พระยานเห็นว่าเป็นราชการลับ จึง
 มอภมค้อว่าไม่ทราบ เพราะเสนาธิการมณฑลทหารบกที่ ๕ เป็นผู้ทำเอง ขณคดี
 พดพณทจึงถามถึงแผนการณปราบปรามจตจลว่าได้วางใจอย่างไรมบ้าง พระยาน
 มอภมค้อว่าไม่ทราบ เสนาธิการมณฑลทหารบกที่ ๕ สั่งให้หอดวงไฟศาลพิทยายททำใจ
 เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ขณคดีพดพณทที่ไปหาพระยานที่บ้าน แดงพูดตาม
 ตามพระยานว่า ๒๕๖๕ พระยาทรงสุรเดชฯ เป็นผู้เจตยดตาดในทางวิชาการแสดค้อกว่าหอดวง

พบผู้ตั้งคำถามมาก ต่อมาวันที่ ๔ เดือนเดียวกัน พระยาทรงสุรเดชก็ไปถึงจังหวัด
 ราชบุรี ถัดจากนั้นมาประมาณ ๓-๔ วัน ขุนคลังพดพฤษก็ได้พาพระยานอกโตคุยกับ
 ถึงเรื่องการสำรวจเส้นทางการค้าเตยง การยกพลทางเรือขนบึกในเขตจังหวัดเพชรบุรี
 แล้วขุนคลังพดพฤษก็ได้พบกับพระยานว่า อยากจะให้ความคิดเห็นไว้สักอย่างหนึ่ง ถ้าจะ
 มีคณะใดคณะหนึ่งตั้งกรมราษฎรเสีย แล้วยกพระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรีแทน
 หลวงผู้ตั้งคำถาม พระยานจะเห็นอย่างไร พระยานตอบว่า รัฐบาลปัจจุบันนี้คิด
 อยู่แล้ว ขุนคลังพดพฤษจึงพูดกับพระยานว่า ในเรื่องนี้คงวางแผนการณอย่างละเอียด
 แล้ว ถ้าหากว่าพระยานเข้าร่วมด้วยแล้วจะแรงให้ฟัง คอยฟังเมื่อคราวเปลี่ยนแปลง
 การปกครองเมื่อต้นปี ๒๔ มิถุนายนนี้ ไม่ใช่แผนการณของพระยาทรงสุรเดชหรือ
 แผนการณที่จะทำนั้นจะทำเป็นคนเป็นคน คนแรกจะทำอย่างไรก่อน ถ้าไม่
 ดำเนินไปใช้กำลังบังคับ เวลานี้กำลังมีพร้อมแล้ว ถ้าทำสำเร็จจะยกพระยาทรง
 สุรเดชเป็นเสนาประเทศต่อไป การทำครั้งนี้ของสำเร็จนั้น ขอใ้หม่คบบังใจเป็น
 ความดี ต่อมาอีก ๒-๓ วัน พระยานได้เสาร้องนให้นายร้อยเอกชิตพงษ์ นายร้อยเอก
 ชิตภักดิ์ ถกขุนคลังพดพฤษที่ชวอน้อยจนหมดพินกัน พระยานได้พิจารณาคำตั้งมมุติ
 ในการฝึกนักเรียนรบที่ราชบุรีในคราวนี้แล้ว เห็นว่าผลดีก็ช่วยทวิช คือ ใช้กำลัง
 ทหารน้อยยัดพันทมากเหมาะสำหรับที่จะต่อสู้ศัตรูภายในตนเอง เมื่อพิจารณาคำตั้งมมุติ
 ประกอบกับข้อความที่ขุนคลังพดพฤษที่ชักชวนพระยานให้ร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองแล้ว เห็นได้ชัดว่าคำตั้งมมุติในการฝึกนักเรียน โรงเรียนรบนั้นเป็นแผนการณ
 ที่พระยาทรงสุรเดชคิดจะสมถางรัฐบาล โดยใช้สถานที่จังหวัดราชบุรีเป็นที่บัญชาการ
 และใช้กำลังทหารทั้งจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดราชบุรีเป็นกำลัง นายร้อยเอกชิต
 พระยานเบิกความว่า ราววันที่ ๒ หรือวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๑ เวลาราว
 ๒๐ นาฬิกา ขุนคลังพดพฤษก็ได้พบกับพระยานที่เพริบรองภายหลังการเตยงและคนอื่น
 กลับไปหมดแล้วว่าการที่รัฐบาลเราดำเนินการปกครองนี้ รู้สึกว่ายังไม่ก้าวหน้า

อาจเป็นผลร้ายแก่บ้านเมือง ถ้าหากพวกเขาไม่ช่วยกันแก้ไขฐานะให้ดีขึ้นแล้ว อาจ
 เป็นวิชาเราได้ เวลานี้บุคคลคณะหนึ่งคิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง พระยาน
 จึงพูดว่าคงแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองมา รัฐบาลก็ดำเนินไปด้วยดีไม่เห็นมีข้อเสีย
 หายอะไร ขุนคลังพลพฤษทงจึงพูดต่อไปว่า พระยานยังมีความคิดน้อย ส่วนขุน
 คลังพลพฤษทงนั้นแก้แค้นมานานแล้ว จะบอกให้ฟังดูเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น
 พระยาทรงสุรเดชเป็นผู้นำคณะ และกระทำมาด้วยความดีเร็ว เราควรจะสนับสนุน
 พระยาทรงสุรเดชให้บริหารราชการแผ่นดินต่อไป ถ้าได้นายทหารฝ่ายเสนาธิการร่วม
 ด้วยแล้ว ห่วงความดีเร็วแน่ ๆ ถ้าหากไม่เร็วก็มีแผนการวันเกณฑ์ ๒ ต่อไป
 แต่ยังเป็นความดีอยู่ จะบอกให้ฟังเมื่อพระยานได้ร่วมมือด้วย แล้วขุนคลังพลพฤษทง
 ได้สั่งพระยานว่า เรื่องนี้เป็นความลับอย่าให้แพร่งพรายไป นอกจากนั้นขุนคลังพลพฤษทง
 ถามพระยานถึงการระดมกำลังทางจังหวัดราชบุรีว่าจะใช้เวลาดีกี่วัน จะได้จำนวน
 ทหารสักเท่าใด พระยานก็ตอบเพียง ๆ เบียงบ้ายไปพอที่จะไม่ให้ขุนคลังพลพฤษทงจับ
 ไปได้ แต่นายร้อยโทโมราโตนำมาบอกกับพระยานว่า ขุนคลังพลพฤษทงชักชวนให้
 ร่วมมือสมอ้างรัฐบาล พระยานก็บอกกับนายร้อยโทโมราโตว่า ได้ถูกขุนคลังพลพฤษทง
 ชักชวนให้ร่วมมือเช่นเดียวกัน คือจากนั้นมาประมาณ ๗ วัน พระยานทั้ง ๒ จึง
 ปรึกษากันถึงเรื่องนี้จะปฏิบัติอย่างไร ในที่สุดตกลงพร้อมกันไปรายงานหลวง
 มหิตชิโยธี ว่าได้ถูกขุนคลังพลพฤษทงชักชวนให้ร่วมมือเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 หลวงมหิตชิโยธีจึงขอยุติกรหนึ่ง แล้วพะยักหน้าพูดว่าให้รอดเขาไปก่อน การที่พระยาน
 ทั้ง ๒ รายงานหลวงมหิตชิโยธีเช่นนี้ คงมี เพราะเกรงว่าหลวงมหิตชิโยธีอาจไม่พอออก
 พอใจอะไรก็ได้ เมื่อพระยานทั้ง ๒ เห็นหลวงมหิตชิโยธีขอยุติไม่ได้แต่คงรักษาอะไร
 และคงไม่ได้ซักถามข้อความรายละเอียดต่อไป นายร้อยเอกซิด จึงเขียนหนังสือราย
 งานต่อผู้บัญชาการทหารบกตามคำสั่งที่เคยส่งไว้ ต่อจากนั้นก็มีเจ้าหน้าที่ไปสอบสวน
 พระยานทั้ง ๒ ตามที่บอกความมาแล้ว

นายร้อยโทสังคี อุดมสมบูรณ์ พะยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ระหว่างเวลา ๗ นาฬิกาเศษ หลวงไฉฉวยได้เดินเข้าไปอ่านหนังสือพิมพ์พิมพ์ไม่เสร็จเช่นเดียวกับพยาน ครั้นหลวงไฉฉวยอ่านหนังสือพิมพ์ซึ่งมีข้อความว่า ได้ตั้งคณะรัฐมนตรีแล้ว หลวงพิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี หลวงไฉฉวยจึงพูดขึ้นมา เพ่งแววของถนนซึ่งคอยฟังข่าวมานานแล้ว เขาก็นอกสังเกตกคเหมือนคน จะได้เดือนขึ้นคนละ ๓-๔ บาท ถ้ามีเรื่องกันขึ้นอีก พระยาทรงสุรเดชก็ข่าจลตบขึ้นมาแต่จกวาง การปกครองตามระบอบปัจจุบันนี้ทุกชาติ คงอาศัยความผิดของผู้อื่น แต่อย่างเขามาปรึกษาหารือกันเสียเวลา การปกครองแบบนั้นมันแบบบ้า ๆ หลวงชำนาญยุทธศิลป์ไม่อยากจะเห็นคนกินเงินเดือนของชาติเปล่า ๆ ไม่ได้ทำอะไรได้แต่ยกมือ เพราะฉะนั้นหลวงชำนาญยุทธศิลป์จึงไปต่างประเทศเสีย เมื่อไรพระยาทรงสุรเดชก็ตบหลวงชำนาญยุทธศิลป์จึงจะกลับ นอกจากหลวงไฉฉวยได้พูดชมเชยพระประคำสันทิตยาภักดิ์ ซึ่งได้พูดไว้ว่า ฝูงแกะที่มาราชสีห์นั้น ยอมตกอวฝูงราชสีห์ที่มันเกาะมา หลวงพิบูลสงครามนั้นเลี้ยงคนไม่เป็น เลี้ยงคนทั้งใจและประพฤติเหตุใหญ่ ผลที่สุดคนทั้งหลายก็หนีไปโกงเงินหลวง นอกจากนั้นยังเลี้ยงคนที่ไม่มีความรู้สัก ตอนหลังท้ายหลวงไฉฉวยก็รักงากับพยานว่า เป็นตายไปด้วยกัน คือหลวงไฉฉวยเองจะเป็นแม่กองพันทหารราบที่ ๕ พยานไม่ได้ออกความเห็นอะไรเป็นเคยม ๆ ขณะที่พักกับพยานที่วังราชการได้มีคำสั่งให้ย้ายหลวงไฉฉวยไปประจำอยู่ที่อื่นแล้ว แต่ยังคงพักอยู่ในกองพันทหารราบที่ ๕ เมื่อหลวงไฉฉวยออกไปจากกองพันทหารราบที่ ๕ แล้วพยานจึงรายงานเรื่องนั้นตามคำสั่งของกองทัพบก การที่ไม่รายงานในเวदानนพยานเกรงหลวงไฉฉวย และพวกของหลวงไฉฉวยจะทำร้าย

นายร้อยเอกประเสริฐ เสนานิกกรม พะยานโจทก์เบิกความว่า พยานประจำอยู่ในกองพันทหารราบที่ ๕ ได้บังคับบัญชาของหลวงไฉฉวย ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ ตลอดมา แต่หลวงไฉฉวยไม่ไว้ใจพยาน เพราะพยานเป็นหลาน

ของพระยาพหลพลพยุหเสนา พระยานเคยเห็นหลวงชำนาญยุทธศิลป์ ขุนนามนฤนาท, หลวงวรวงษ์นิโยธิน และหลวงอภิสิทธิ์ธิ์ ไปมาหาสู่หลวงไววิทยากร เมื่อวันที่ เดือนใดจำไม่ได้ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ พระยานเห็นถึงเบียร์ของหลวงไววิทยากรตั้งอยู่ที่สโมสร จะนำไปรับประทานกันที่บ้านพระยาทรงสุรเดช แล้วพระยานเห็นหลวงไววิทยากร, นายร้อยตรีอำไพ ฉันทานนท์, นายร้อยตรีเป็รื่อง กระวีศรี และนายร้อยโทเสือน กัณหิตถก เดินไปทางบ้านพระยาทรงสุรเดช ในขณะที่พระยานเห็นทหาร ๓ คน เดินไปเดินมาอยู่บนทางรถไฟเป็นท่านของอยุธยา ต่อจากนั้นมาจะเป็นวันเดือนใดจำ ไม่ได้ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ นายสิบเอกสุวรรณ แบ่งประสิทธิ์ ได้มีรายงานต่อพระยาน ว่า ระหว่างที่เขารับรถยนต์ให้หลวงไววิทยากรอยู่นั้น หลวงไววิทยากรได้พูดกับ เขาว่ารัฐบาลไม่เห็นมีความรู้อะไรเลย เขาใครต่อใครมาตั้งเป็นรัฐมนตรี ทำงาน เพื่อหวังเอาอหะหังกระเมา ต่างชาติเขาไม่ไว้วางใจ แม้แต่จะขอลดหย่อนทศกัณฑ์ ก็ต้องให้ทางบ้านรับประกัน และภักดาจยของพระยาทรงสุรเดชว่าเป็นผู้มีความรู้ และความสามารถ มีลูกศิษย์ลูกหาภักดาจะได้เป็นนายกรัฐมนตรี หรือ อย่างน้อยก็จะเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม แล้วพระยานได้รายงานไปให้ ผู้ใหญ่ทราบ

จ่านายสิบเอกเขียน ธรรมสวัสดิ์ พระยานใจทกเบิกความว่า พระยานเคยอยู่ ได้บังคับบัญชาของหลวงไววิทยากร ๆ เคยใช้ด้วยพระยานทางด่านศอกและทางราชการอยู่ เช่นขอ ก่อนที่หลวงไววิทยากรจะย้ายไปจากกองพันทหารราบที่ ๕ หลวงไววิทยากร ได้พูดกับพระยานว่ารัฐบาลเดยงคนไม่ดี เดยงแต่คนประจบสอพลอ คนดี ๆ เช่นพระยา ทรงสุรเดช ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในวิชาการเฉียดฉูด แต่รัฐบาล ไม่ยกย่องให้เป็นรัฐมนตรี กัดบักคกัณไม่ให้อำนาจงานกับรัฐบาล ถ้าฉันอยากนคอ ไปชาติไทยของเราที่คกเป็นขชาเขาเป็นแน่ หลวงไววิทยากรได้ถามพระยานว่ารู้จัก อย่างไร พระยานก็ตอบว่ารู้จักเช่นเดียวกับหลวงไววิทยากร ๆ จึงพูดว่าดีแล้ว ต่อมา

ตั้ง ๒๐ วันหลวงไววิทยาศรัได้เรียกพระยานไปพบอีกหลายครั้ง เมื่อถามทุกข์สุขและ
 ครอบครัวยุของพระยาน หลวงไววิทยาศรัได้คิดเขียนรัฐบาตออกหลายหนหลายครั้ง เป็น
 ทำนองเดียวกับเบิกความมาแล้ว แต่พระยานไม่ได้รายงานเรื่องนกับผู้ใด เพราะ
 กลัวหลวงไววิทยาศรักับพวก ทั้งหลวงไววิทยาศรัก็ยังคงพักอยู่ในกองพันทหารราบที่ ๕
 เมื่อหลวงไววิทยาศรัออกไปพ้นจากกองพันทหารราบที่ ๕ พระยานจึงได้รายงานต่อผู้บังคับ
 กองพันทหารราบหน่วยใหม่

นายพันตรี หลวงดัมภพิชญ์ยศ พระยาน โจทก์เบิกความว่า เมื่อเดือน
 พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ พระยานมาประชุมที่มณฑลทหารบกที่ ๑ พบหลวงอภิชาติ
 ภูวนารถ ซึ่งคุ้นเคยและชอบพอกับพระยานมาแต่ก่อนแล้ว หลวงอภิชาติภูวนารถพูด
 กับพระยานว่า "เจ้าคุณนายก็ได้ออกแล้วล่อเห็นใครวะ" พระยานมีปากว่าท่านท่าน
 มา ๓-๔ คนจะมีใคร เมื่อคนที่ ๑ ออกคนที่ ๒ ก็แทน หลวงอภิชาติภูวนารถก็
 ตอบว่า "ได้ได้ไว" พระยานเข้าใจว่าคนที่ ๒ หมายถึงพระยาทรงสุรเดช คนที่ ๓
 หมายถึงพระยาสุรช้อยคนนั้น ต่อมาออกอีกคนหนึ่งพระยานมาประชุมที่มณฑลทหารบก
 ที่ ๑ อีก เมื่อเลิกประชุมแล้วหลวงอภิชาติภูวนารถพูดกับพระยานว่า "ที่ล่อพูดไว้คราว
 ก่อนขนตามนแหละ" หมายความว่า เรื่องพระยาทรงสุรเดชจะเป็นนายกรัฐมนตรี
 แทนพระยาพหลพลพยุหเสนาที่ลาออก แล้วหลวงอภิชาติภูวนารถก็ตอบไปว่า "นาย
 อภิชาติทรงจะเป็นผู้จัดการเอง" พระยานเข้าใจว่านาย นั้นหมายความว่า ถึง หลวงชำนาญ
 ยุทธศาสตร์ รองนหมายความถึงหลวงรัตนพิทยพย ซึ่งเวลานั้นเป็นผู้บังคับบัญชา
 ของหลวงอภิชาติภูวนารถ พระยานจึงถามหลวงอภิชาติภูวนารถว่าจะจัดการอย่างไร
 หลวงอภิชาติภูวนารถตอบว่า "โหวดกันซะวะ" พระยานตอบว่า "โหวดก็โหวดซะอ
 ดงหรือด้วยคนหนึ่ง" วัชโหวดนั้นคือเรียกผู้ทอชยได้บังคับบัญชาหรือผู้รู้จักคนมาประชุม
 ปรีक्षाทหารด้วยกัน เมื่อเห็นชอบก็ลงชื่อส่งไปยังสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาพระยานได้
 มาประชุมตามคณะอีก หลวงอภิชาติภูวนารถพูดกับพระยานว่า "จนแล้วนะ เตรียม

จำเลยร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย หลังจากการเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองแล้วได้ประมาณ ๕ หรือ ๖ วัน ได้ปรับปรุงโครงการของกองทัพศิใหม่ เข้าใจ
 ว่าเป็นแผนของพระยาทรงสุรเดช โดยมีกรรมการประจำเหล่าเป็นเหล่า ๆ ไป ภายใน
 เหล่ามีผู้ก่อการแทรกอยู่ทุกเหล่า การบรรจุ, โยกย้าย และการปลดนายทหารประจำ
 เหล่าเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการเหล่าในเดอกเพื่อบรรจุตามคำสั่งของคณะผู้
 ก่อการ ต่อมาราวเดือนเศษ หนึ่งสัปดาห์ของพันต่าง ๆ ในพระนครทั้งหมดได้เป็นกรรมการ
 เพื่อพิจารณาเสนอบำเหน็จและโยกย้าย ให้เข้ากับโครงการในครั้งก่อน ทงมหินาท
 พิจารณารักษาความปลอดภัย หากจะอาศัยย้ายหอดงพิบดงสงครามไปบรรจุใน
 ตำแหน่งเป็นผุขอขรบพหจรงแล้ว จำเลยไม่ทราบเรื่องเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ การ
 ประชุมกันในวงปารดกจหมคคณะกรรมการกระทำกันโดยมีตเผย เมื่อมีอำนาจการ
 ปกครองครั้งที่ ๒ จำเลยได้ร่วมมอด้วย ต่อมาอกราว ๒ เดือนพระยาพิลพทยเสนา
 กับหอดงพิบดงสงครามใช้ให้จำเลยกับพวกไปเชิญพระยาทรงสุรเดชมาจากจังหวัดต่าง
 โดยอยากจะทราบว่าพระยาทรงสุรเดชจะเข้าร่วมงานกับคณะรัฐบาลหรือไม่ แต่พระยา
 ทรงสุรเดชไม่ต้องกรให้พบ จำเลยเข้าใจว่าพระยาทรงสุรเดชไม่ต้องการจะเข้าร่วม
 งานกับคณะรัฐบาลอีก ในการปราบกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ จำเลยมีหน้าที่เป็นผู้บังคับ
 กองหนรวมทงกองบินกลห้กขของกองพันทหารราบต่าง ๆ เว้นแต่กองพันทหารราบ
 ที่ ๖ และที่ ๗ เมื่อเดือนตุลาคม หรือ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลยเดินทางไป
 จังหวัดเชียงใหม่ราว ๓๐ วันจึงกลับกรุงเทพฯ แล้วไปจังหวัดนครราชสีมาและอุด
 ติอจากนั้นไปจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรีอีก ๒-๓ วัน การไปตามจังหวัดต่าง ๆ ดัง
 กล่าวแล้วไม่ได้ ไซบุญชพต กลับถึงกรุงเทพฯ เป็นวันที่มีงานฉลองรัฐธรรมนูญวันขึ้น
 เสร็จงานฉลองรัฐธรรมนูญแล้ว จำเลยได้ไปจังหวัดปราจีนบุรีอีก หลงจวณตฤช
 และหลงจวณตฤชพิชัยไม่ชอบพอกับจำเลยนัก เพราะมันล้สยและความประพฤติไม่

ค่อยดี จำเลยไม่เคยไปบ้านหลวงรณดิถีพิชัยที่ทาพระจันทร์เลย และชุนนามนฤนาท
 ไม่เคยพาจำนายตีบตำรวจจตุรัสดีไปหาจำเลย คงมาแต่ชุนนามนฤนาทคนเดียว จำนาย
 ตีบตำรวจเทียนฮู้ จำเลยไม่รู้จัก เมื่อวันพฤหัสบดีตั้งความถุกยั้งที่ของต้นามหลวง
 จำเลยตั้งชุนสุทธูราชโยชนินแต่เพียงว่า อย่าเอะอะไปเคียดหวารจะต้นคกใจ แล้ว
 จำเลยก็ไปเยี่ยมหลวงพิบูลสงครามที่ตของต้นารักษากาตพญาไท จำเลยหาได้รู้เห็น
 เกยของเวียงหลวงพิบูลสงครามถุกยั้งไม่ เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ผู้ก่อการ
 ชนฮู้ใหญ่ได้ประสมกันต่อมถามหลวงรณดิถีพิชัย หลวงอดดเคจรัดได้ถามหลวง
 รณดิถีพิชัยว่า มีตพหูเห็นเกยของในกาเวียงรัฐมนตรีกาการกระทรวงกตาใหม่จริง
 หรือไม่ หลวงรณดิถีพิชัยยั้งไมกากระไร จำเลยจึงพูดว่า จริงก็รับไม่จริงก็ปฏิเสธ
 จะมาชของฮู้ทำไม หลวงอดดเคจรัดตั้งความหลวงรณดิถีพิชัยตอบไปว่า รู้จัก
 จำนายตีบตำรวจจตุรัสดี และจำนายตีบตำรวจเทียนฮู้หรือไม่ หลวงรณดิถีพิชัยพูด
 ยั้งว่า แต่จะทำอะไร หลวงพิบูลสงครามได้ถามว่าจะให้ทำอย่างไร หลวง
 รณดิถีพิชัย ก็ตอบว่า ถ้าไม่รังเกยจ จะให้ไปบงกคบัญญัติอาหารตามหัวเมืองก็ได้
 จำเลยจึงพูดชุนว่า เมยยัดแต่ยงมีหนามาชอเบยบงกคบัญญัติอาหารตามหัวเมืองอย่าง
 ไร แล้วหลวงอดดเคจรัด ได้เสนอชอที่ประสมชอให้หลวงรณดิถีพิชัยไปอยอินโตจัน
 ที่ประสม กคกตงควย ถยคชของ หลวงดมทชคตยทช ทเบกคความมานน ไม่จริง
 เพราพระยาพหตพพยหเด่นยงไม่ได้ชอชอก และเวदानนจำเลยยั้งเบยรัฐมนตรียอ
 ไม่อยากจะตมคตเอง หลวงไววิทยาศรไม่เคยพานายร้อยคร้อไฟไปหาจำเลย พระยา
 ทรงสุรเศชชนจำเลยนบถฐานเบยครมาชารยมา จำเลยไม่เคยคคจะตมตางรัฐบาด
 วนคหลวงพิบูลสงครามตั้ง ให้กยั้งพันทหารราบที่ ๓, ๒, ๓ เควรมพรอมนน จำเลย
 กาดังรับประทานอาหารอยุ่ทกนนเขาวราชกับพวกตภาพบรชแต่ละศคร ๓-๔คน รุงชน
 จำเลยจรงเรยกับประสมบงกคกองพนแต่จำเลยได้พุดกับบงกคกองพนตาง ๆ ถึงเวอง
 น ๐๕ ชออดความสำคัญตาง ๆ ตามที่หลวงพิชชายทชกจได้เบกคความไปนจำเลยไม่เคย

พูด เมื่อครั้งจำเลย, หาดวงดินชดุงความชัย, และหาดวง โภกิตถภักย์องค์ไม่เชิญพระยา
 ทรงสุจริตให้เข้าร่วมงานด้วยนั้น จำเลยแน่ใจมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๒ แล้วว่าพระยา
 ทรงสุจริตจะไม่ร่วมงานด้วย เพราะไม่ปรารถนาจะเป็นรัฐมนตรี จำเลยไม่เคยอุคหนุน
 ช่วยเหลือนายร้อยตรีอำเภอและไม่เคยรับจดหมายอย่างใด ๆ จากนายร้อยตรีอำเภอเลย
 เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ ได้มีการตอบประจำภาคและการฝึกผสมเหล่า จำเลยไม่ได้ทำเองได้
 มอบให้หาดวงเกรียงศักดิ์พิชิตเป็นผู้ทำแทน ไม่ปรากฏว่านายทหารเห็นเข้ามากองเทพ ฯ
 นายถน สัมมิตรโยธินมาขอเงินจำเลยเพื่อจะอุปถัมภ์ แต่จำเลยไม่ให้ นอกนั้นจำเลย
 ก็ไม่ได้พูดอะไรกับนายถนหรือเขาหม่อมวางน ไต่ นันทกตามเอกสภารหมาย จ. ๓๓
 นั้น เป็นหม่อมท้าวจำเลยส่ง ให้ผู้บังคับกองพันต่าง ๆ ช่วยจับตัวนายหลังจากพวกนายสืบ
 คิดจะยึดอำนาจการปกครอง ส่วนข้อความตอนต่างของเอกสภารหมาย จ. ๓๓ นั้น
 หาดวงสัมมิตรโยธินทศ เป็นผู้รายงาน จำเลยจึงจัดไว้ในคราวที่ มีการเตรียมพร้อม
 พ.ศ. ๒๔๗๗ นั้น หาดวงรัตนสิทธพิชัยอยู่ในกองพันทหารราบที่ ๘ การเตรียมพร้อม
 ครองนจำเลยทราบแต่เพียงว่าจะมีคณะใดคณะหนึ่งคิดร้ายต่อรัฐบาล พระยาทรงสุจริต,
 พระสิทธิเรืองเดชพล และขุนคลังพลพูนท์ไปประเทศอื่น ก่อนที่หาดวงรัตนสิทธพิชัยไป
 จีน ได้เงิน ๒-๓ วัน เมื่อพระยาทรงสุจริตไปเป็นผู้ช่วยการโรงเรียนรบนั้น เกรง
 ว่าจะเข้าใจผิดกันระหว่างพระยาทรงสุจริตและหาดวงพิบูลสงคราม จึงได้ทำสัญญา
 ข้อมความเข้าใจกับหาดวงพิบูลสงครามและหาดวงอดเดชจรดีไว้

ขุนคลังพลพูนท์ จำเลย อ้างตัวเองเป็นพระยาแบกความว่า คำให้การชั้น
 สอบสวนนั้นถูกต้องและเป็นความจริง จำเลยไม่ได้หลบหนีจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่
 ระหว่งที่จำเลยอยู่มณฑลทหารบกที่ ๓ ไม่ได้กินข้าวร่วมกับหาดวงชำนาญยุทธศิลป์
 หรือหาดวงพิชายุทธกิจ ข้อความที่หาดวงพิชายุทธกิจแบกความว่า หลังจากหาดวง
 รัตนสิทธพิชัยไปประเทศอื่น ได้เงินราว ๓ เดือน จำเลยได้พูดกับหาดวงชำนาญยุทธศิลป์
 ว่า จะไปบ้านพระยาทรงสุจริตนั้นไม่เป็นความจริง เพราะเวลานั้นจำเลยได้ไปประเทศ

จึงกับพระยาทรงสุรเดชแล้ว จำเลยไม่รู้จักกับพันจ่าตรีของคดี และไม่เคยนำหนังสือ
ของพระยาทรงสุรเดชมาให้พันจ่าตรีของคดี จำเลยไม่ได้ชักชวนนายร้อยเอกซึกและ
นายร้อยโทโมรา ให้เปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือถามถึงเรื่องแผนการล้มระบอบ
หรือจำนวนอาวุธกระสุนเลย

ชุนนามนฤนาท จำเลย อ้างตัวเองเป็นพะยานเบิกความว่า เอกดารหมายเลข๒๐
ซึ่งจำเลยให้การไว้ในชั้นสอบสวนนั้นถูกตัดของแดง เมื่อวันที่ พ.ศ. ๒๔๗๖ พระยาทรง
สุรเดชตาออกจากราชการจำเลยเคยไปเยี่ยมเยียนหลายครั้ง เพราะชอบพอนับถือรักใคร่
มาแต่ก่อน ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ หัตถวงชำนาญยุทธศิลป์กับพวกได้รับคำสั่ง
จากรัฐบาลให้ไปเชิญพระยาทรงสุรเดชให้กลับเข้ามาทำงาน หัตถวงชำนาญยุทธศิลป์
เห็นว่าจำเลยเป็นตูกศิษย์ทักใคร่ของพระยาทรงสุรเดชคนหนึ่ง จึงขออนุญาตทาง
กรมตำรวจให้จำเลยไปด้วย แต่พระยาทรงสุรเดชไม่ยอมให้พบ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๓
พระยาทรงสุรเดชเข้ามาจากเชียงใหม่เพื่อประชุมสงฆ์ของกษัตริย์ราชอาณาจักร จำเลยได้
ไปเยี่ยมพระยาทรงสุรเดชที่บ้านพระดีทิวเรื่องเดชพล พระยาทรงสุรเดชได้เล่าให้จำเลย
ฟังว่า ไปประชุมเสร็จแล้วก็เลยขึ้นไม้ตาออก เพราะทำไมได้กาขนรับตำแหน่ง
แล้วบ้านเมืองเป็นอะไรไปจะต้องรับผิดชอบ ให้จำเลยคอยฟังหนังสือพิมพ์แล้วกัน ใน
เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ เมื่อพระยาทรงสุรเดชมากรุงเทพฯ เพื่อไปจังหวัดราชบุรี
นั้น จำเลย, พระดีทิวเรื่องเดชพล, นายร้อยเอกถนอม และพระมีศรกรรมรักษา ไป
รับที่สถานี แล้วพระมีศรกรรมรักษาชวนพระยาทรงสุรเดช, นายร้อยเอกถนอม,
พระดีทิวเรื่องเดชพล และจำเลยไปรับประทานอาหารที่บ้าน เอกดารหมาย จ. ๑๗,
๒๒, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๖ นั้น เป็นจดหมายของจำเลยมีเปิด. ชุนคดีพลพฤษก์, หัตถวง
ไววิทยาศรและพระดีทิวเรื่องเดชพล และเป็นจดหมายของคุณหญิงทรงสุรเดชมีมาถึง
จำเลย กวาทจ่านายสิบตำรวจเทียบอยู่กับจ่านายสิบตำรวจสวัสดิ์ ไปรักษาความ
ปลอดภัยและติดตามรัฐมนตรีของปารุสกิจน และตั้งให้ไปอยู่ในบังคับบัญชาของจำเลย

๒5/10/2๕65

นน ทางกรมตำรวจเป็นผู้ส่งมา จำเลยไม่เคยให้จำนายสืบตำรวจเทียบชู้, จำนายสืบ
 ตำรวจตัวดี ไปสั่งพระยาทรงสุรเดช และไม่เคยพาคำนายสืบตำรวจตัวดีไป
 หาหอดวงชำนาญพิเศษ ทั้งจำเลยไม่ได้สั่งให้ไปพบกับหอดวงวรรณสุทธหรือรู้ ห็น
 ในการที่จำนายสืบตำรวจตัวดีไปตามนักเตงมาให้ยงคนสำคัญในคณะรัฐบาล กราว
 ที่หอดวงพิบุดตั้งความถูกนายพุ่มยิงที่ทองต้นามหอดวงนั้น จำเลยเป็นคนจับนายพุ่มและ
 ได้เบ็ดประกฎกให้หอดวงพิบุดตั้งความออกมา แล้วนำส่งโรงพยาบาล หาใครเห็นใน
 การยิงกราวนี้ด้วยไม่

นางนามนฤนาท เบิกความเป็นพยานชื่อนามนฤนาทจำเลยว่า พยานเป็น
 ภริยานามนฤนาท จำนายสืบตำรวจตัวดีและจำนายสืบตำรวจเทียบชู้ เคยไป
 หาสามีของพยานแล้วพูดถึงเรื่องพระยาทรงสุรเดชจะตาออก ทั้งแต่เบ็ดเปลี่ยนแปลง
 การปกครองมา พยานไม่เคยได้ยินสามีของพยานพูดถึงเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครอง

จำนายสืบตำรวจตัว ดีชานคำสัตว์ พยานชื่อนามนฤนาท จำเลย เบิกความ
 ว่าพยานเคยเห็นจำนายสืบตำรวจตัวดีและจำนายสืบตำรวจเทียบชู้ ไปหาชื่อนาม
 นฤนาทที่แผนกทะเบียนรถหลายครั้ง ไปหาธุระเรื่องอะไรไม่ทราบ

นายร้อยเอกถนอม น้าพุด พยานชื่อนามนฤนาท จำเลย เบิกความว่าเมื่อวัน
 ที่หอดวงพิบุดตั้งความถูกยิงที่ทองต้นามหอดวงนั้น พยานกับชื่อนามนฤนาทได้ไปตุการ
 แข่งขันฟุตบอลด้วย ครั้นเลิกการแข่งขันแล้วพยานได้เดินมากับชื่อนามนฤนาทจะไป
 ชนรถขณะนั้นได้ยินเสียงปืนดังชน พยานจึงบอกกับชื่อนามนฤนาทว่า นนเกิดอะไร
 ชนแล้วเห็นมีคนยิงจับกุมอยู่ แล้วชื่อนามนฤนาทจึงรีบไปก็เกิดเหตุจะไปทำไม่พยาน
 ไม่ทราบต่อจากนั้นราวอึดี้ ๕ นาที ชื่อนามนฤนาทก็กลับมาแล้วให้พยานขับรถ
 ไปส่งอนพระที่นั่งอนันตสมาคม

นางข้าหน้าอุยกุชคีร์บี พะยานของหัตถวงข้าหน้าอุยกุชคีร์บีและขุนนามนฤนาท
 จำเตยเบิกความว่า เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๗๗ หัตถวงข้าหน้าอุยกุชคีร์บี สามีของพะยานไป
 ปรเทศญี่ปุ่น กลับมาถวกราบเตือนกันยายนปีเดียวกัน แล้วสามีของพะยานไปบรรยาย
 เรื่องไปญี่ปุ่น ในจังหวัดทหารต่าง ๆ กลับถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๘ ธันวาคมปีเดียวกัน
 เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ภายหลังจากที่ตรวจคนเข้าเมืองของพะยานและทาง
 ราชการ ได้มีคำสั่งให้สามีของพะยานออกจากตำแหน่งหน้าที่ราชการแล้ว พะยานไป
 รับสามีของพะยานซึ่งกลับจากยุโรปที่สิงคโปร์ พะยานเอาหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่ง
 ลงข่าวเรื่องการเมืองเกี่ยวกับสามีของพะยานครั้งนั้นไปให้สามีของพะยานดูด้วย เมื่อ
 พะยานกับสามีของพะยานได้ปรึกษากันเสร็จแล้ว สามีของพะยานก็ตกลงใจที่จะมา
 กรุงเทพ ฯ เพราะไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดีเรื่องนี้ พะยานไม่รู้จักและไม่เคยพบจำนายสืบ
 ตำรวจผู้ใดที่ไม่ยอมพะยาน เห็นแต่ขุนนามนฤนาทไปคนเดียวเท่านั้น

หัตถวงได้อุยกุชคีร์บีจำเตยข้างตัวเองเป็นพะยาน เบิกความเป็นว่า เอกสาร
 หมายเลข ๑, ๒๒, ๒๕, ๒๖, นั้นเป็นจดหมายของจำเตยมาถึงขุนนามนฤนาท เมื่อพระยาทรง
 สุรเดชกลับมาจากทวีปยุโรปแล้วพระยาทรงสุรเดช ได้พูดแย้งให้จำเตยฟังว่ารัฐบาล
 ได้เชิญพระยาทรงสุรเดช ให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือให้พระยา
 ทรงสุรเดชเลือกจะเอาตำแหน่งใดก็ได้ แต่พระยาทรงสุรเดชไม่ยอมเข้าทำงานร่วม
 ด้วย เหตุที่พระยาทรงสุรเดชไม่ถอยกรอมงานกับคณะรัฐบาล ก็เพราะพระยาทรงสุรเดช
 ไม่ชอบหัตถวงพิบูลสงคราม การที่ไม่ยอมเนื่องจากพระยาพิบูลสงคราม เป็น
 นายกรัฐมนตรีนั้นคล้ายกับเป็นตำแหน่งที่อยู่เฉย ๆ ส่วนการบริหารนั้นตกอยู่กับหัตถวง
 พิบูลสงคราม คดีซึ่งการอะไรก็ตามก็จะสำเร็จเสมอ เมื่อพระยาทรงสุรเดชเข้าไปทำงาน
 แล้ว เกรงว่าจะต้องเข้าไปอยู่ในอำนาจของหัตถวงพิบูลสงคราม ซึ่งพระยาทรง
 สุรเดชถือตนว่าเป็นผู้มั่งคั่งได้กว่า พระยาทรงสุรเดชจึงไม่เข้าทำงาน ต่อเมื่อสมาชิก
 สภานิติบัญญัติได้ร้องขอให้เขาทำงานจึงจะยอม และขุนนามนฤนาทที่เคยพูดให้

จำเริญพงษ์เช่นเดียวกับพระยาทรงสุรเดช จึงกระทำให้จำเริญกับชนนามนฤนาทสนิทสนม
 กันมากขึ้น ส่วนหลวงชำนาญยุทธศิลป์และหลวงวิระวัฒน์โยธิน ก็เคยพบปรารภ
 กับพระยานเช่นเดียวกับชนนามนฤนาทได้กล่าวให้ฟัง นอกจากนั้นหลวงพิบูลสงครามได้พูด
 ให้จำเริญฟังว่า เมื่อคราวนายพมยงททองส่งนามหลวงกต หรือคราวเกิดกบฏบวรเดชขึ้น
 กต พระยาทรงสุรเดชมักจะไปต่างประเทศเสมอ พระยาทรงสุรเดชจะไปต่างประเทศกต
 จะอยู่ภายในประเทศกต จะต้องกรรค่าแห่งอะไร หลวงพิบูลสงครามก็ขยนิยอมเสมอไม่
 ขัดข้องอย่างใดเลย เมื่อจำเริญทราบข้อความตามที่ หลวงพิบูลสงครามพูดให้ฟังแล้วจึง
 มาคิดว่า ถ้าพระยาทรงสุรเดชจะเป็นนายกรัฐมนตรีหรือเป็นรัฐมนตรีแล้ว หลวงพิบูล
 สงครามคงจะไม่ยอม จำเริญจึงมีจดหมายตามเอกอัครราชทูต จ.๒๒ ถึงชนนามนฤนาทว่า
 รัฐมนตรีจะยอมส่งเงินให้หกหมื่นบาทสุดท้าย จำเริญกับหลวงชำนาญยุทธศิลป์และชนนาม
 นฤนาทเคยปรารภกันถึงเรื่องนี้ว่า พระยาทรงสุรเดชไม่หาหนทางประกาศศึก เทียวชก
 ซ่อนอยู่จะทำให้เกิดความนิยมในหมู่นายกรัฐมนตรีได้อย่างไร ถ้าชนทนายเช่นนั้นจะเป็นนายกรัฐมนตรี
 หรืออะไรก็ต่อไปจะสำเร็จอย่างไร เมื่อจำเริญทราบว่าพระยาทรงสุรเดชขอเงินจะ
 ยกโรงเรียนรบไปประเทศญี่ปุ่น จำเริญจึงเห็นว่าเป็นนโยบายยุติไม่เหลวๆ ส่วนพระสิทธิ
 เรืองเดชพลกับจำเริญชอบพอกันมาก จำเริญไม่เคยชักชวนนายร้อยตรีอำไพ, นายร้อยโท
 สังข์ตและจำนายสิบเอกเขียนพระยาน ใจทักให้ร่วมมือในการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 และจำเริญไม่ได้กล่าวร้ายคดีเขียนรัฐบาลอย่างใด ทั้งไม่เคยพูดคุยของสมชายเสนายพม
 ทียงหลวงพิบูลสงครามเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ จำเริญ, หลวงวิระวัฒน์โยธิน
 และหลวงอภัยดำรงทิศชื่อเบอร์ ๑ ถึงเพื่อไปในงานวันประทานอาหารที่บ้านพระยาทรง
 สุรเดช ไม่ได้ยินใครพูดคดีเขียนรัฐบาล พลทหารที่นายร้อยเอกประเสริฐพระยาน
 ใจทักกล่าวเป็นทำนองว่าในเวลาเที่ยงได้จัดยามเดินไปมาอยู่บนทางรถไฟนั้น จำเริญ
 เข้าใจว่าเป็นทหารสื่อสารมาเตรียมฝึก โคมตั้งสัญญาณเวตาค่า ได้มีผู้ของเรียนมาว่านาย
 ร้อยตรีอำไพพูดกล่าวคดีเขียนรัฐบาล จำเริญจึงได้กล่าวแล้วรายงานไปตามลำดับ
 ชั้น จำเริญไม่เคยใช้นายร้อยตรีอำไพ ให้ไปติดต่อกับหลวงวณิชกุลหรือใช้ให้ไป

ตั้งจุดหมายให้แก่ใคร มีผู้กล่าวหาว่านายสืบเอกเขียนซึ่งมีหน้าที่เก็บรักษารับเงินฝาก
 ในคลังราว ๕๐ ละบอกกล่าว กระทำการทุจริตอันเกี่ยวข้องกับเรื่องเงิน จำเลยเป็นผู้
 ตอบส่วนเรื่องนั้นแต่ไม่ได้ความจริง และว่านายสืบเอกเขียน เคยร่วมคิดกับนาย
 ร้อยโทสังคินำเอาหญิงไปไว้ในห้องนายร้อยโทสังคิน จำเลยจึงได้ว่ากล่าวตักเตือน นอก
 จากนี้ได้ว่ากล่าวนายร้อยโทสังคินในเรื่องที่เกี่ยวแก่การปกครองอย่างอื่น ๆ อีก จำเลย
 ไม่ได้นำรบบันทึกไปที่ของส่วนมหาดวงในคร่าวว่ามีงานผลของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๗

นางได้อัยการ พะยานของมหาดวงได้อัยการจำเลยเบิกความว่า พะยานเป็น
 ภริยานของมหาดวงได้อัยการ พะยานเห็นสามีของพะยานเคยเรียกนางเจดียงพี่สาวนาย
 ร้อยโทสังคินไปว่ากล่าวเรื่องทะเลาะกับสามีของเขา นอกนั้นนางเจดียงได้เชิญพะยานและ
 สามีไปในการแต่งงานน้องชายของเขา แต่พะยานและสามีไม่ไป แต่ดูนายร้อยโทสังคิน
 แสดงความไม่พอใจ พะยานไม่เคยเห็นสามีพะยานคุยกับจำนายสืบเอกเขียนในห้อง
 รับแขก

นายพันตรี ชุนเอกสิงห์ผู้คัดค้าน พะยานมหาดวงได้อัยการจำเลย เบิกความว่า
 ได้ยินมหาดวงได้อัยการว่ากล่าวนายร้อยโทสังคิน เรื่องคืนเดือนคอกใจง้อในฐานที่เป็นผู้
 บังคับมีบัญชา นอกนั้นพะยานเคยไปบอกมหาดวงได้อัยการว่านายร้อยเอกประเสริฐไม่
 ทำการต้อนรับ

จำนายสืบเอกตั้งว่า สังคินวงศ์ พะยานมหาดวงได้อัยการจำเลย เบิกความว่า เมื่อ
 ประมาณ ๔ ปีมานี้ พะยานบอกมหาดวงได้อัยการว่า นางตั้งจำนายสืบเอกเขียนเอา
 เงินของทหารไปใช้

นายพันตรี ชุนต้นบุรณ์ผู้ทคัดค้าน พะยานมหาดวงได้อัยการจำเลย เบิกความว่า
 มหาดวงได้อัยการตั้งให้พะยานคอยกำกับนายร้อยตรีอำไพ เรื่องต่อทหารไม่กี่ ส่วน
 นายร้อยโทสังคินนั้น บางเวลาไม่สู้ดี เมื่อนายสืบเอกผู้ตรวจมารายงานต่อพะยาน
 ว่านายร้อยตรีอำไพพูดถ่าวดิเคียนรัฐบาด พะยานจึงรายงานให้มหาดวงได้อัยการทราบ

นายร้อยตรีไพโรจน์ ยมกฤต พยานหลวงใจพิชิตจำเลย เบิกความว่า พยานเคยบอกหลวงใจพิชิตฯ ขอให้นายร้อยโทส่งดั่งเงินผลประโยชน์ที่มอบหมาย ให้เก็บหนี้มาส่งต่อพยาน เห็นนายร้อยตรีจำเริญ, นายร้อยโทส่งดั่งชอบพอกับหลวงใจพิชิตฯ เหมือนนายทหารอื่น ๆ

นายพันตรี หลวงอภิบาลสวัสดิ์ พยานหลวงชำนาญยุทธศิลป์ และหลวงใจพิชิตฯ จำเลยเบิกความว่า พยานรับหน้าที่เป็นผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๕ แทนหลวงรัตนดิษฐ์พิชิตฯ ซึ่งย้ายมาเป็นรองผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๑ ในวันที่หลวงพิชิตฯ ส่งความทุกข์ทรมานของชื่อนามหลวงระหว่างหลวงรัตนดิษฐ์พิชิตฯ ยังเป็นผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๕ อยู่นั้น พยานพบหลวงชำนาญยุทธศิลป์ที่กองเสนารักษ์ แล้วหลวงชำนาญยุทธศิลป์จึงให้พยานเตรียมพร้อม และให้นำคำสั่งไปบอกกองพันอื่น ๆ ด้วยระหว่างประชุมผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๑ หลวงชำนาญยุทธศิลป์ไม่เคยสั่งให้ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๕, ๕, ๗, ๘ รออยู่เพื่อประชุมด้วยเลย เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๗ พยานและหลวงใจพิชิตฯ ไปรับประทานอาหารที่บ้านพระยาทรงสุรเดช ครองหนิง จนขณะนั่งกินอาหารของนายร้อยจำเริญ แต่ไม่ได้ยินใครพูดคดีเช่นนี้

หลวงอภิบาลภูวนารถจำเลย อ้างตัวเองเป็นพยานเบิกความว่า เอกสารหมายเลข ๕ ที่จำเลยอ้างนั้นถูกต้อง เอกสารฉบับนั้นขอความว่า ระหว่างที่หลวงสมิทธิศักดิ์ยุทธ พยานใจพิชิตฯ เป็นผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๑๖ อยู่ที่บ้านซบ นน จำเลยไปหา ๓ ครั้ง ไปพบที่สโมสร ๑ ครั้ง ไปพบที่บ้าน ๒ ครั้ง จนครบหมื่นบุตรสาวของหลวงสมิทธิศักดิ์ยุทธนั้น จำเลยไปหาหลวงสมิทธิศักดิ์ยุทธ พบแขกแต่ไม่ได้คุยอะไรกัน ต่อจากนั้นหลายวันหลวงสมิทธิศักดิ์ยุทธมาตามจำเลยที่บ้านแต่ไม่พบ จำเลยจึงไปหาหลวงสมิทธิศักดิ์ยุทธที่บ้านพักนางซบ หลวงสมิทธิศักดิ์ยุทธพูด

กับจำเลยว่ากองพันทหารราบเขาเตรียมพร้อมไม่รัดอกหรือ จำเลยตอบว่าไม่รู้ แล้ว
 จำเลยถามหลวงสมิทศิริศัลยยุทธต่อไปว่า กองพันทหารปืนใหญ่ไม่เตรียมพร้อมมดก
 หรือ หลวงสมิทศิริศัลยยุทธตอบว่าไม่ได้สั่ง และพูดต่อไปว่าจะถึงกับถึงอะไร กระสุน
 นิดเดียวก็ไม่มี แต่จำเลยบอกวา ฟรังจะไปถามหลวงชำนาญยุทธคดีต่อไป ถ้าได้
 ข่าวอย่างไรจะบอกให้ทราบในภายหลัง จำเลยพูดต่อไปว่าถารที่ตั้งเตรียมพร้อมนั้น
 จะมีอะไรสักเรื่องหนึ่งเพราะพระยาพหลพลพยุหเสนาฯไม่อยู่ จำเลยทราบมาว่าพระยา
 พหลพลพยุหเสนาฯจะไม่ยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป ถ้าเป็นจริงเช่นนั้นใครจะ
 เป็นนายกรัฐมนตรี หลวงสมิทศิริศัลยยุทธตอบว่า เขามักขยู่แล้ว จำเลยจึงถาม
 หลวงสมิทศิริศัลยยุทธว่าใคร หลวงสมิทศิริศัลยยุทธตอบว่า พระยาทรงสุรเดช, พระยา
 ฤทธิชัย และหลวงพิบูลสงคราม โดยเรียงตามลำดับกันดังนี้ ต่อจากนั้นจำเลยจะ
 พูดอะไรกับหลวงสมิทศิริศัลยยุทธอีกจำไม่ได้ เพราะนานมาแล้ว ระหว่างที่จำเลยไปหา
 หลวงสมิทศิริศัลยยุทธนั้น จำเลยยังรับราชการอยู่ในมณฑลทหารบกที่ ๓ รุ่งขึ้นจำเลย
 จึงถามหลวงชำนาญยุทธคดีมีปากของพันต่าง ๆ เขาเตรียมพร้อมกันหรือ หลวงชำนาญ
 ยุทธคดีตอบว่า เมื่อคืนของหลวงชำนาญยุทธคดีออกไปตรวจจุดตลอดคืน ขณะนั้น
 หลวงชำนาญยุทธคดีเป็นผู้มีอำนาจสั่งให้เตรียมพร้อมในเขตมณฑลทหารบกที่ ๓ ได้
 จำเลยมีหน้าที่รับมตรจากหลวงชำนาญยุทธคดีไปตรวจอาวุธและพัสดุตามกองพันต่าง ๆ
 เมื่อตรวจแล้วต้องตั้งบัตรคืน เมื่อหลวงพิชัยยุทธก็ออกจากราชการแล้ว ได้พูด
 กับจำเลยว่า เหตุที่ออกจากประจำการก็เพราะไม่ถูกกับหลวงชำนาญยุทธคดี เมื่อ
 ปลายเดือนธันวาคม พ. ศ. ๒๕๑๗ หลวงสมิทศิริศัลยยุทธของเรือนค่อรัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงกลาโหม หว่าจำเลยชักชวนให้หลวงสมิทศิริศัลยยุทธร่วมมือในการที่จะเชิญ
 พระยาทรงสุรเดชมาเป็นนายกรัฐมนตรี หลวงชำนาญยุทธคดีจึงพาจำเลยไปพบหลวง
 พิบูลสงคราม จำเลยปฏิเสธข้อหา หลวงชำนาญยุทธคดีได้เป็นกรรมการไต่สวน
 เรื่องจำเลยถูกกล่าวหาในครั้งนั้น

นางสาวกัญดา นาควิจิระ พะยานของหลวงอภิบาลภูวนารักษ์ จำเลย เบิกความ
ว่า พะยานเป็นบุตรสาวของหลวงอภิบาลภูวนารักษ์ เมื่อราวกลางเดือนธันวาคม
พ.ศ. ๒๔๗๗ หลวงสมเด็จพระสังฆราชฯ ไปหาหลวงอภิบาลภูวนารักษ์ครั้งหนึ่ง แต่ไม่พบ

นายร้อยเอกจรัส สุนทรภักดิ์ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพะยานเบิกความว่า เอกสาร
หมาย จ. ๓๐๗ ที่โจทก์ตั้งข้อหา เป็นคำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนและเป็น
ความจริง เอกสารฉบับนี้ขอความว่า เมื่อจำเลยออกเป็นนายทหารแล้วไม่
ประจำอยู่ที่กองพันทหารราบที่ ๗ ได้บังคับบัญชาของหลวงชำนาญยุทธศิลป์ แล้ว
จำเลยย้ายไปอยู่โรงเรียนรบ ก่อนไปโรงเรียนรบ จำเลยไปหาพระยาทรงสุรเดช
เพื่อสอบถามถึงสารที่จะขอไปอยู่โรงเรียนรบด้วย พระยาทรงสุรเดชได้พูดว่า ไม่
เกี่ยวข้องในการที่จะเลือกตัวไป เป็นหน้าที่ของหลวงชำนาญยุทธศิลป์ ต่อมาจำเลย
ได้ให้ตามคุณหญิงทรงสุรเดชเป็นภริยา ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ระหว่าง
ที่จำเลยยังประจำอยู่ที่กองพันทหารราบที่ ๗ ได้บังคับบัญชาของหลวงชำนาญยุทธศิลป์
เจ้าพระยาศรัทธาธรรมเบียดกับพวกไปต่างประเทศ จำเลยจะไปตั้งที่สถานีรถไฟหรือเปล้า
จำไม่ได้ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งมณฑลของรัฐบาลกรมยุทธการของ
หลวง จำเลยจะไปหรือไม่จำไม่ได้เหมือนกัน จำเลยสืบตำรวจส่วนตัวและจำ
นายสืบตำรวจเทศาภิบาลจำเลยจากมาตั้งแต่ครั้งไปรักษาการณ์อยู่ที่กองปารุสก์กวนตวยกัน
ส่วนนายตติ นายชาติ และนายบรรจง นพไมริจิก หลวงวรรณดิษฐ์รู้จักกับจำเลย
ระหว่างที่จำเลยไปอยู่โรงเรียนรบ จนคดีพิพาทคดีได้พบกับนายทหาร โรงเรียนรบ
เล่มข้อว่า อยากให้พระยาทรงสุรเดชเขาร่วมงานกับคณะรัฐบาลอีก ส่วนหลวงวรรณดิษฐ์
พิชชนนไม่เกี่ยวข้องกับจำเลย เพราะเกี่ยวข้องกับจำเลย

นายร้อยโทแดง ฉันทนศิริ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพะยาน เบิกความว่า เอกสาร
หมาย จ. ๓๐๗ ที่โจทก์ตั้งข้อหา เป็นคำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนถูกต้องแล้ว
เอกสารฉบับนี้ขอความว่า พะยานประจำอยู่ที่กองพันทหารราบที่ ๗ มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗

แต่ด้วยย้ายไปอยู่โรงเรียนรบ ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ คราวเจ้าพระยาศรี
 ธรรมาธิเบศร์กับพวกไม่ต่างประเทศนั้น จำเลยจะได้ไปที่สถานีรถไฟหัวลำโพงหรือไม่
 จำไม่ได้ แต่ในงานฉลองรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ที่ของสนามหลวงนั้นจำเลยได้
 ไปทั้งกลางวันและกลางคืน แต่จะไปกับใครบ้างจำไม่ได้ หลวงวรวงศ์ฤษนั้นชอบพอ
 กับจำเลยเคยไม่ไหนมาไหนด้วยกันเสมอ ส่วนหลวงวรวงศ์ฤษพียงนั้นชอบพอกับ
 จำเลยแต่เคยใช้สายจำเลยอยู่เสมอ นายบรรจงนั้น จำเลยรู้จักเคยพบประพุดจากกัน
 ที่บ้านหลวงวรวงศ์ฤษพียง หลวงวรวงศ์ฤษก็เคยไปมาหาสู่หลวงวรวงศ์ฤษพียงเช่นเดียวกับ
 จำเลย ๆ ไม่รู้จักนายดี, นายชิต ส่วนจำนายสืบคำรอดสัตว์ดีและจำนายสืบคำรอด
 เทียนชู นั้น จำเลยเคยเห็นหน้าเมื่อคราวไปหานายร้อยคำรอดโทชั้น ณ ที่พักของ
 คำรอดคำบดปทุมวัน ขณะนั้นจำเลยเห็นจำนายสืบคำรอดสัตว์ดีกับจำนายสืบคำรอด
 เทียนชูเดินผ่านมาจึงถามนายร้อยคำรอดโทชั้นว่าชื่ออะไร นายร้อยคำรอดโทชั้น บอก
 ชื่อให้และบอกด้วยว่าเขาเป็นพ้องกัน

นายร้อยโทบุญดี โศกกระแด้ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานมิกความว่า เอก
 สารถาย จ. ๓๑๐ ที่ใจตกส่งศาลนั้น เป็นคำให้การของจำเลยจนต้องบส่วนถูกตั้ง
 แล้ว เอกสารถายบนั้นบอกความว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลยประจำอยู่ในกองพัน
 ทหารราบที่ ๗ ในบังคับบัญชาของหลวงชำนาญยุทธศิลป์ แต่ด้วยย้ายไปอยู่โรงเรียนรบ
 จำเลยเคยไปหาหลวงวรวงศ์ฤษพียงและหลวงวรวงศ์ฤษ แต่ไม่ได้ถูกชักชวนให้ยิงหลวง
 พิบูลสงครามกับพวก ในคราวเจ้าพระยาศรีธรรมาธิเบศร์กับพวกไปเชิญพระปกเกล้า ๆ
 นั้น จำเลยไม่ได้ไปที่สถานีรถไฟหัวลำโพง ส่วนในงานฉลองรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๗
 จำเลยนำรถถังไปแสดง ที่จังหวัดเชียงใหม่ จำเลยไปในงานฉลองรัฐธรรมนูญ
 พ.ศ. ๒๔๗๗ เท่านั้น ระหว่างอยู่โรงเรียนรบนนั้นคิดพดพุดกับจำเลยว่า อยาก
 ให้พระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรี หรือหน้าทิดหน้าทึ่งตามทฤษฎีบาดเจ็ญ
 โดยก่อกวนยกย่องว่าพระยาทรงสุรเดชมมีความรู้ดีกว่าพระยาพดพดพุดหน้า พระยา

ทรงสั่งเรขจัดแจงด้วยนางล่ามถอบ ไชยสงค์ ให้เป็นภริยาของจำเลย จำนายสืบคำรวจ
 สวดดี, จำนายสืบคำรวจเทียนฮู้, นายบรรจง, นายถิ, นายชิต และนายกัน จำเลย
 ไม่เคยรู้จัก นายถนมนิมิตเหตุโกรธกับจำเลยเมือครวจำเลยไปเบื่กความเป็นพะยานที่
 ศาลพิเศษ เรื่องนายถนมนิมิตขอหาว่าเป็นนกขมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖

นายร้อยโทลัย เกษจินดา จำเลยอย่างตัวเองเป็นพะยานเบื่กความว่า เอกสาร
 ที่โจทก์สั่งหมาย จ. ๓๐๘ นั้น เป็นคำให้การของจำเลยในชั้นสอบส่อกฎต้องแล้ว
 เว้นแต่ข้อความที่หาให้แยกทหรรอยเวรที่บ้านพระยาทรงสุรเดรินั้น จำเลยไม่ทราบ
 เรื่อง และจำนายสืบคำรวจสวดดี กับจำนายสืบคำรวจเทียนฮู้ จะได้พูดกับจำเลย
 บ้างหรือเปล่าจำไม่ได้ เอกสารฉบับนั้นข้อความว่า จำเลยอยู่กองพันทหารราบ
 ที่ ๒ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ ตลธดมาจนถึงต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๗ จึงย้ายไปอยู่โรงเรียนรบ
 ในคราวที่เจ้าพระยาจักรีวรมาธิเบศกับพวกไปต่างประเทศ เมือเดือนพฤศจิกายน
 พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลยไม่ได้ไปสถานหัวลำโพง และงานของวัฐฐกรรมนญ พ.ศ. ๒๔๗๗
 นั้น จำเลยได้ช้รถเที่ยวงานตามสถานที่ต่าง ๆ แต่จะไต่ไปที่ทองสนามหลวงด้วย
 หรือไม่จำไม่ได้

นายร้อยโทเดริม พุมทอง จำเลยไม่ได้ข้างตัวเองเป็นพะยาน

พระยาศรัยทรเด็น พะยานของนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแสง, นาย
 ร้อยโทบุญดี, นายร้อยโทลัย, นายร้อยโทเดริม จำเลย เมื่กความว่า พะยานเป็น
 กรรมกรในงานฉดของวัฐฐกรรมนญ พ.ศ. ๒๔๗๗ ในงานนั้นไม่ได้เขื่กทุกต่างประเทศ
 ถ้าเขื่กก็จะค้ขอหาหรือไปยังกระทรวงการต่างประเทศ แต่ความจริง ในป็นนทุตต่าง
 ประเทศจะมาในงานด้วยหรือไม่จำไม่ได้ ความขรรวมตาถ้าทุคไปในงานนั้นก็จ้คให้หนึ่ง
 แห่งเคื่ยดเคื่มอกับวัฐฐมตรี

พระยาปริมาณดีนศมรรด พะยานของนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแสง, นาย
 ร้อยโทบุญดี, นายร้อยโทลัย, นายร้อยโทเดริม จำเลยเบื่กความว่า ค้ก

แถวถนนท่าพระจันทร์เลยมาถนนมหาพรานหนึ่ง ต่ร้างตลครตอน ๆ ริมแม่น้ำควางหนึ่ง
 ตอนริมถนนพรานฮักควางหนึ่ง ตอนริมแม่น้ำร้างภายหลังตอนริมถนน ต่กรวย
 นได้ทำสัญญาสร้างเม่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๐
 พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ พะยานเข้าใจว่าผู้รับเหมาได้กระทำแล้วเสร็จจากสัญญา แต่
 ก่อนมา ถ้าทำไม่เสร็จขอผ่อนผันยี่สิบวันไปก็เคยมี

นายร้อยโททองชัย ตรีพิสัยศล นายร้อยโทพจน์ ศิษย์ทัต และนายร้อย
 เขกพันธ์ อัครโยธิน พะยานนายร้อยโทเด็ริม พุ่มทองจำเอย เบิกความว่า ในปี
 พ.ศ. ๒๔๗๗ นายร้อยโทเด็ริมรับราชการอยู่ ช. พ้น ๒ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในงาน
 ผลิตของรัฐธรรมนุญบันได้มีการแข่งขันฟุตบอล นายร้อยโทเด็ริมเข้าเล่นด้วย
 แต่จะแข่งขันกับเวตาไหนพะยานจำไม่ได้ การที่พะยานจำได้ก็เพราะมีรายการซึ่งทำไว้
 ตั้งแต่วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ตามเอกสารหมายเลข ๒๗ แต่เมื่อถึงคราวมี
 งานผลิตของรัฐธรรมนุญแล้ว บางคนขาดขาดไปก็ไม่ได้ และระยะทางจากแปดริ้วถึง
 กรุงเทพฯ มีรถไม่มาถึง ๔ ชั่วโมง ก็ในระยะเวตาเพียง ๒ ชั่วโมงเท่านั้น ในปีนั้น
 พะยานและนายร้อยโทเด็ริมจะมาเทียบงานผลิตของรัฐธรรมนุญในพระนครหรือไม่ พะยาน
 จำไม่ได้

ศาลได้พิจารณาหลักฐานพะยานโจทก์ และพะยานหลักฐานของหลวงชำนาญ
 ยุทธศาสตร์, ชนาคัตตพพนท์, ชนนามนฤนาท, หลวงไววิทยาศร, หลวงอภิบาลภูวนารถ,
 นายร้อยเอกจรัด สุนทรภักดี, นายร้อยโทแสง วัฒนเสรี, นายร้อยโทบุญดี อัคร
 แสง, นายร้อยโทดิษฐ์ เกษจินดา และนายร้อยโทเด็ริม พุ่มทอง จำเอยโดยคัดค้านแล้ว
 เห็นว่าพะยานโจทก์ทุกปากที่เบิกความนั้นล้วนแต่เป็นผู้ที่สนิทชิดชอบกับจำเอยบ้าง อยู่
 ได้บังคับบัญชาของจำเอยบ้าง ทั้งจำเอยกับว่าไม่มีสาเหตุโกรธเคืองกัน เว้นแต่
 หลวงพิชยายุทธกิจพะยานโจทก์ ซึ่งหลวงชำนาญยุทธศาสตร์ตั้งด้วยว่าจะไม่พอใจหลวง
 ชำนาญยุทธศาสตร์ในกรณีที่หลวงพิชยายุทธกิจ ถูกออกจากประจำการ และนายร้อย

ไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่พระยาทรงสุรเดช โดยไม่เหี้ยมแล้งถึงการบริหารราชการแผ่นดิน ด้วยบทกฎหมายดีทั้งทางตามรัฐธรรมนูญ และความไว้วางใจของรัฐบาลที่มอบหมายให้โดยตรงหรือโดยปริยาย หรือด้วยประการใด ๆ ก็ดี เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว หลวงชำนาญยุทธศิลป์กับพวกได้พยายามกระทำทุกสิ่งทุกอย่างให้คนทั้งหลายหลงนิยมชมชอบว่า คณะรัฐบาลหรือผู้ก่อการด้วยกันได้กักกันขัดขวางมิให้พระยาทรงสุรเดชเข้าร่วมงานของคณะรัฐบาลหรือในราชการแผ่นดิน แต่ความหลักฐานพระยาทรงสุรเดช, หลักฐานพระยาทรเจ้าเสวยในท้องส่วนนั้นก็ได้ความว่าตั้งแต่ยกอำนาจการปกครองวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ตลอดมาจนถึงวันจับกุมเรื่องนี้ คณะรัฐบาลทุกคณะตลอดจนผู้ก่อการได้กระทำความเพียรทุกสถานหลายหนหลายครั้ง ขอรับรองให้พระยาทรงสุรเดชเข้าร่วมงานกับคณะรัฐบาลหรือในราชการแผ่นดิน สุดแต่ความพอใจของพระยาทรงสุรเดชที่จะเลือกเอาทุกอย่าง วันแต่ในสิ่งที่รัฐบาลจะให้เป็นได้ แต่พระยาทรงสุรเดชปฏิเสธไม่ยอมรับภัยเดียว เหตุผลที่พระยาทรงสุรเดชไม่ยอมรับนั้นได้ความตามพระยาของใจที่กล่าว เกี่ยวเนื่องมาจากพระยาทรงสุรเดช, พระยาฤทธิโชคไชย, พระประคำฉันท์พิทยายุทธ และพระยาพหลพตพยเหตุเสนาดาชอกจากคณะรัฐบาล และดาชอกจากตำแหน่งหน้าที่ควบคุมกำลังของกองทัพบก เพื่อปล่อยอำนาจให้พระยามโนปกรณนิติธาดาอยู่กับพวก ซึ่งมีความเห็นในการปกครองบ้านเมืองระบอบที่ปฏิบัติคือปฏิบัติปกครองระบอบรัฐธรรมนูญ และที่จะกำจัดพวกผู้ก่อการส่วนมากให้หมดสิ้นไป เมื่อพระยาทรงสุรเดชและพระยาฤทธิโชคไชยดาชอกตั้งกล่าวแต่กลับห้ามมิให้ผู้ก่อการยึดอำนาจการปกครองอีก เพื่อปล่อยอำนาจให้แก่พระยามโนปกรณนิติธาดาต่อไปให้เต็มที่ แต่พระยาพหลพตพยเหตุเสนาและหลวงพิบูลสงครามกับพวกเห็นว่า ถ้าหากจะปล่อยให้เป็นอย่างไปตามความกิดความเห็นพระยาทรงสุรเดชและพระยาฤทธิโชคไชยแล้ว การปกครองตามวิถีทางรัฐธรรมนูญก็จะหมดสิ้นไป และบรรดาผู้ก่อการส่วนมากก็จะถูกกำจัดด้วย จึงได้ยึดอำนาจการปกครอง

เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ขนออกครึ่งหนึ่ง ขอนเป็นสาเหตุอันสำคัญซึ่งท
 ะทำให้พระยาทรงสุรเดชไม่พอใจ นอกนั้นก็ความดำมัดยคำของหลวงไววิทยาศรั
 ฐ์ว่า พระยาทรงสุรเดช, หลวงชำนาญยุทธศิลป์ และขุนนามนฤนาท เคยปรารภว่า
 พระยาทรงสุรเดชจะเข้าร่วมงานกับคณะราษฎรไม่ได้ เพราะไม่พอใจและไม่อยากร่วม
 งานกับพระยาพหลพลพยุหเสนาและหลวงพิบูลสงคราม พระยาทรงสุรเดชจะเข้ารับ
 ราชการ ก็ต่อเมื่อราษฎร ร้องขอ หรือต่อเมื่อ พระยาพหล พลพยุหเสนา และหลวง
 พิบูลสงคราม ไม่ได้ร่วมงานกับพระยาทรงสุรเดช ด้วยเหตุนี้ หลวงไววิทยาศรั
 ฐ์ได้มีหนังสือไปว่า หลวงพิบูลสงครามจะตั้งตนโคหิตหยาจตั้งทำย ข้อความชนิด
 ดั้แต่ร้ายปรากฏตามท้องสำนวนดังกล่าวนั้นแล้ว หลวงชำนาญยุทธศิลป์, ขุนคัต
 พลุพันธ์, ขุนนามนฤนาทและหลวงไววิทยาศรั ฐ์ได้เห็นโดยชัดแจ้งตั้งแต่ตนจนปลาย
 แล้ว แต่หลวงชำนาญ ยุทธศิลป์ หายยอมเห็นชกเห็นใจ ของคณะราษฎรหรือผู้ก
 ฎการด้วยกนั้นมาไม่ ทั้งไม่ยอมพิจารณาถึงเหตุสมควรความคิดพระยาทรงสุรเดชถูกหรือผิด
 ประการใดกลบัเห็นต่อคตตั้งคองกับพระยาทรงสุรเดชจึงได้หาพถกทมนำใจและความคิด
 เช่นเดียวกันกับหลวงชำนาญยุทธศิลป์และพระยาทรง สุรเดชให้ช่วยกันปรักปรำรัฐบาด
 และสนับสนุนพระยาทรงสุรเดชต่าง ๆ ตามแต่จะกระทำได้ เพื่อให้คนทงหลายหลงนิยม
 ชั้ที่ปรักปรำรัฐบาดและสนับสนุนพระยาทรงสุรเดช ในที่สุดให้ช่วยกันร่วมมือใช้กำลัง
 บงคับเพชตมดำรงรัฐบาด ขอนได้ความจากพระยาพหลพลพยุหเสนาและนายสั่งจน
 คุดวาทษ์ว่า การที่พระยาทรงสุรเดชและพระประศาสน์พิทยายุทธไปทอ์บยุ โรปนั้นมิได้ไป
 โดยถูกรัฐบาลบังคับให้ไปก่อนออกเดินทางหนึ่งวันพระสัทขเรื่องเดชพลกบพวกได้จัดให้
 มีการเลี้ยงส่งพระยาทรงสุรเดชและพระประศาสน์พิทยายุทธ ที่โรงทหารมหาดเล็ก การ
 เเลี้ยงในคราวนั้นเมื่อพิจารณาถ้อยคำของพระยาพหลพลพยุหเสนาและนายสั่งจนคุดวาทษ์
 ประกอบกับถ้อยคำของนายถม สมิตะโยชิน แล้วเป็นอันฟังได้ว่า มีจุดประสงค์

จะก่อความยุ่งยากขึ้น โดยอ้างเหตุว่า พระยาทรงสุรเดชและพระประคำฉันท์พยายาม
 ถูกรัฐบาลบังคับให้ไป ต่อจากทำการเดียงครบนราว ๑๐ วันก็เกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้น
 ก่อนเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ ราว ๒-๓ วัน หลวงชำนาญยุทธศิลป์ซึ่งเวลานั้นเป็นผู้บังคับ
 กองพันทหารราบผู้หนึ่ง ได้ไป ประชุม ที่บ้าน พระยาฤทธิชอชฌเนยพร้อม กับพระดีทิช
 เรื่องเดชพด การประชุมคราวนั้นประชุมเรื่องอะไรมีความประสงค์อย่างไร ได้วินิจฉัย
 ไว้ในเรื่องที่พระดีทิชเรื่องเดชพดกระทำผิดมาแล้ว ภายหลังการประชุมนั้นหลวงชำนาญ
 ยุทธศิลป์ก็ไม่ได้โรงเรียนต่อผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าพนักงานให้เป็นกิจจตุลขณะ เมื่อเห็น
 ว่าบังคับไม่ได้ กับออกแต่เคลวเรื่อง ส่วนข้อใหญ่ใจความอันเป็นสาระสำคัญของที่
 ประชุมและเหตุผลที่กระทำผิด ซึ่งเป็นต้นเหตุ เช่นพระยาฤทธิชอชฌเนย และพระดีทิช
 เรื่องเดชพด เป็นต้นกตมบังคับง้อพรางได้ การที่หลวงชำนาญยุทธศิลป์บังคับง้อมิ
 ได้โรงเรียนเช่นนั้น ย่อมมีความผิดควรรับโทษฐานกบฏตามกฎหมาย ตักษณะอาญา
 แล้ว แต่หลวงชำนาญยุทธศิลป์หาได้ข่มขืนเพียงนั้นไม่ ได้คิดที่จะประหารหลวง
 พิฆิตสังครามและหลวงชดุดเดชจรัสกับพวก เพื่อเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลให้เป็นไป
 ตามความประสงค์ของตนต่อไปอีก คงจะเห็นได้จากถ้อยคำของจำนายสืบคำรอดสวัสดิ์
 จำนายสืบคำรอดเจ็ยฮู และนายบวรจิง พะยานใจทักว่า หลวงชำนาญยุทธศิลป์
 ได้ร่วมคิดกับหลวงวรณัฐพิชัย และหลวงวรณัฐฤช จัดหาคนให้ไปยิงหลวงพิฆิต
 สังครามที่ตักณรฎไฟทวดตา โพงเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๗ และทั้งงานของ
 รัฐธรรมนูญที่ทองสั่งนามหลวงมีเดียกั้นนั้น แต่ไม่เกิดผลสำเร็จตามความตั้งใจโดย
 ผู้ที่ทำการจะยิงนั้นไม่อยู่พร้อมกันตามแผนการณ์ที่จะใดบ้าง เกรงว่าจะไปถูกชาว
 ค้างประเทศบ้าง แม้จำนายสืบคำรอดสวัสดิ์กับจำนายสืบคำรอดเจ็ยฮู และนายดี
 ซึ่งเบื่กความที่คำธอาญาจะไม่ได้ระบู้ชื่อหลวงชำนาญยุทธศิลป์, ขุนนวมณุนาถ หลวง
 ไฉววิทยาศร, นายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแสง, นายร้อยโทบุญดี, นายร้อยโท
 สัย และนายร้อยโทเสริมกับพวก ว่าได้กระทำผิดในครั้งนั้นด้วย เพิ่งมารบู้ชื่อว่าได้

กระทำผิดคือเจ้าหน้าที่หรือทนายจ้างภายหลังจากเบิกความที่ศาลอาญาคดี ศาลเห็นว่า
 มีพฤติการณ์และเหตุผลสมควรที่จำนายสืบตำรวจสวัสดิ์, จำนายสืบตำรวจเทียนฮย
 และนายดิจะปกบี๊ดได้ตามที่พะยาน โจทก์ได้กล่าวแก่มา ซึ่งจำเลยที่ได้รวมคิดด้วยนั้น
 กัดจนแต่เป็นเพื่อนฝูงสนิทชิดชอบ หรืออยู่ใตงบังคับบัญชาของหลวงชำนาญยุทธศิลป์
 ทั้งสิ้น และรบกั้นกตหนาไปใช้เพื่อช่วยเหลือพวกของจำเลยที่สถานีรถไฟหัวตาโพงนั้น
 ก็ได้ความว่าเป็นรบกั้นกตตั้งอกคองพททวารวปท ๗ ทั้งจำเลยบางคนก็อยู่ในกองพัน
 ทวารวปท ๗ เวदानนหลวงชำนาญยุทธศิลป์ก็เป็นผู้บังคับกองพันทวารวปท ๗ เจนน
 คองถอวาหลวงชำนาญยุทธศิลป์เป็นต้นเหตุ คอมาอนท๓๓กมภาพนรพ.ศ.๒๔๗๗ เมื่อ
 ครวงหลวงพิบุดตั้งกรมคองกัทของสนามหลวงนั้น นายรอยเอก ขุนสุทธฐวราช โยชิน
 ซึ่งเป็นนายทหลวงวรได้ไปรายงานให้หลวงชำนาญยุทธศิลป์ทราบถึงเหตุการณ แต่หลวง
 ขำนาญยุทธศิลป์ก็พูดว่า "อย่าอะอะไป มีพเป็นเรื่องส่วนตัว" เวदानนหลวงพิบุด
 ตั้งกรม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม หลวงชำนาญยุทธศิลป์ก็เป็นผู้บังคับ
 การมณฑลทวารวปท ๑ หัวเมืองฝุดเขนน และขอความที่หลวงชำนาญยุทธศิลป์พูดนั้น
 แสดงว่าไม่นำพาคอเหตุการณ ทเกิดขนนเดยเดย ความรอนบงชคองหลวงขำนาญ
 ยยุทธศิลป์ได้ทราบถึงเรื่องทมิญจะยงหลวงพิบุดตั้งกรมมาก่อนแต่จ จึงไม่ส่งการอย่างใด
 ขอทหลวงชำนาญยุทธศิลป์ก็กล่าวแก่ว่า คองการไปเยี่ยมองการขงหลวงพิบุดตั้งกรม
 กอนแต่จจะตั้งเตรียมพรอมภายหลัง หรือกล่าวแก่ว่าอย่าอะอะไปกลัวคหวาจะตกใจ
 นน ยังเห็นชคองหลวงชำนาญยุทธศิลป์รเหตุกอนทวามผล โดยปกคิในตำแหน่ง
 และหนาทขงหลวงชำนาญยุทธศิลป์ เมื่อทวามจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมถูก
 ยิงเขนน จะคองนคองความเรื่องสำคัญและคองตั้งเตรียมพรอมแทนทจะทงหนาทไปค
 อการขงหลวงพิบุดตั้งกรม การทหลวงชำนาญยุทธศิลป์ไปคอการเสี้ยกอนเห็นว
 ไม่เป็นไปโดยสัจริค นอกนได้ความค่อไปว่านายพิทยกับพวกซึ่ง ใช้ให้นายพมยงหลวง
 พิบุดตั้งกรมนั้น ก็เป็นพวกเดยอกันกับหลวงชำนาญยุทธศิลป์, ขุนนามนฤนาท,

หลวงวรนสีทวิชัยและหลวงวรนสีฤช ซึ่งได้รวมคิดที่จะกำจัดบุคคลสำคัญเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยมีแผนการณ์แตรววัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน แต่แบ่งแยกกิจการกันทำเท่านั้น กล่าวคือ ขุนนามนฤนาทเป็นผู้พาเจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์ไปหาหลวงชำนาญยุทธศิลป์ เมื่อพ้นจากคตงแตรหลวงชำนาญยุทธศิลป์ไว้ให้เจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์ไปพบหลวงวรนสีฤช แตรหลวงวรนสีฤชพาไปพบหลวงวรนสีทวิชัย ส่วนนายพิทย กับพวก ก็ให้ให้เจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์ ไปตาม คนมายิง หลวงพิบูลสงครามกับพวกเหมือนกัน และเมื่อหลวงวรนสีฤช ใช้ให้เจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์ไปตามคนมายิง หลวงพิบูลสงครามนั้น ได้บอกให้ขุนนามนฤนาทซึ่งเป็นน้องคนบุญของเจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์ทราบ ขุนนามนฤนาทก็ตามตั้งเดิม ให้ไปตามทหลวงวรนสีฤชใช้ นอกจากหลวงวรนสีฤชยังใช้ให้เจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์ทำกรรวมมือกับเจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์ หลวงวรนสีฤช ได้พาเจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์ไปให้รู้จักและพุดจากกับหลวงชำนาญยุทธศิลป์ ถึงเรื่องที่จะยิงหลวงพิบูลสงครามกับพวก แตรหลวงวรนสีฤชพาเจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์ไปทำการติดต่อกับหลวงวรนสีทวิชัย ส่วนนายพิทยก็ให้ให้เจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์ไปตามนายพิบูลสงครามททองต้นนามหลวง ก่อนนายพิบูลสงครามคิดหรือเมื่อนายพิบูลสงครามได้เจอพระสิทธิเรืองเดชพล ได้จ่ายเงินให้แก่พระยานโจทก์เพื่อไปยิงนายพิบูล ในระหว่างที่นายพิบูลต้องโทษอยู่ เมื่อนายพิบูลยิงหลวงพิบูลสงครามททองต้นนามหลวงนั้น เจ้านายสืบคำรวจสัตว์สัตว์รู้แน่ชัด จึงได้ไปคอยจับนายพิบูลได้แล้วมอบให้ขุนนามนฤนาท โดยอาศัยหน้าทำราชการดวงคนอื่นเพื่อไม่ให้ใครทำร้ายนายพิบูลให้ถึงแก่ความตาย เมื่อนองคพฤตติการณคงแต่ต้นจนปลายแล้ว ขุนนามนฤนาทได้รวมมือด้วย ส่วนหลวงชำนาญยุทธศิลป์ก็หาได้บียังไม่ ได้คิดที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองเรื่อยมา โดยได้ก่อดำท่อน้ำนายถมนบ้าง, หลวงพิชชายุทธกิจบ้าง นอกจากนี้ได้ความตามเอกสารซึ่งขุนคตพตพฤษทวิปในเอกสารหมายเลข ๑.๑๕.๑๖ ว่า ขุนคตพตพฤษทวิ, หลวงชำนาญยุทธศิลป์ได้คิดต่อกันในเรื่องที่จะ

เปลี่ยนแปลงตั้งรัฐบาล ประสงค์จะให้พระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรี ตกลง
 มาจนเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ขณะนี้พดพฤษยงได้กระทำการติดต่อกับพันจ่าตรี
 ทองดี และชักชวนนายร้อยเอกชิต และนายร้อยโทโมรา พะยาน โจทก์ให้ร่วมมือที่จะ
 เปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย ส่วนหลวงไววิทยาคำนั้น ได้ความตามเอกสาร
 หมายเลข ๑๘ และถ้อยคำของนายร้อยโทสังัดและจ่านายสิบเอกเจียน พะยาน โจทก์ว่า คิด
 ที่จะเปลี่ยนแปลง การปกครอง โดยมีความ ประสงค์ ที่จะให้พระยาทรงสุรเดช เป็นนายก
 รัฐมนตรีฯเดียวกัน นอกนี้ได้ความตามเอกสารว่า หลวงไววิทยาคำนนั้นได้ไฮตครวญ
 ถึงเรื่องเงินไม่พอใช้จ่ายอยู่ด้วย การที่หลวงไววิทยาคำนร่วมมือที่จะเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองนั้น หลวงถึงตักยศและเงินเจอนชยกับการเมืองด้วย หลวงอภิชาติ
 ภูวนารถนั้น นอกจากคำเบื่กความของหลวงตัมทริศัถยบุตรแล้ว ยังมีบันทึก
 หลวงตัมทริศัถยบุตรได้ให้ถ้อยคำไว้ต่อจนครีตรากร เมษายน ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓
 ตามเอกสารหมายเลข จ. ๘๒ ประกอบกับให้การของหลวงอภิชาติภูวนารถในชั้นสอบถว
 ตามเอกสารหมายเลข ๔ ซึ่งหลวงอภิชาติภูวนารถให้การรับในเวดาค์อ้างตัวเองเป็นพะยาน
 ชนงเมือครวญ พ.ศ. ๒๔๗๖ หลวงอภิชาติภูวนารถก็เป็นราชองครักษ์ประจำ
 พระปกเกล้า ฯ อยู่ทหิดหินศตตตมา เมื่อประมอดพุดคัถารณตาง ๆ ดังกล่าวมา
 แล้ว เห็นว่าถ้อยคำของหลวงตัมทริศัถยบุตร ที่เบื่กความมวณพงเป็นหลก
 ฐานได้

สำหรับนายร้อยเอกจรัส, นายร้อยโทแดง, นายร้อยโทบุญดี, นายร้อยโทสัย
 และนายร้อยโทเสริม จำเลยนั้นเป็นอันฟังได้ตามที่จ่านายสิบตำรวจสังัด, จ่านายสิบ
 ตำรวจเทียนฮู, นายชิต และนายบรรจงเบื่กความมา ซึ่งที่จำเลยสืบอ้างฐานที่อยู่
 เพื่อหักล้างหลกฐานพะยาน โจทกนนั้นเสอนดอยและไม่มีเวดาค์แน่นอน ส่วนที่จำเลยนำสืบ
 ว่าห้องที่พะยาน โจทกเข้าไปพักอยู่ททาพระจันทรเป็นตักแถด ไม่ใช่ห้องแถดอย่างพะยาน

โจทก์กล่าวนั้น ศาลเห็นว่าแม้แต่เพียงผลความหาใช้ชำระค่าจำคุกไม่ ทั้งเป็นเวลา
ช้านานมาแล้ว จะให้พระยานโจทก์จำได้ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเป็นไปได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวแล้ว คดีเป็นอันฟังได้ว่า หลวงชำนาญยุทธศิลป์, ขุน
คดีพดพฤษ, ขุนนามนฤนาท, หลวงไวยวิยาเศว, หลวงอภิบาลภูวนารถ, นาย
ร้อยเอกจรัส สุนทรภักดี, นายร้อยโทแสง วัฒนะศิริ, นายร้อยโทบุญดี โตกระแสง,
นายร้อยโทชัย เกษจินดา และนายร้อยโทเสริม พุ่มทอง จำเลยได้สมคบกันกระทำ
ความผิด การที่กระทำความผิดดังกล่าวแล้ว ยังสืบได้ความต่อไปอีกว่า ขุนคดี
พดพฤษได้ชักชวนพระยานโจทก์ซึ่งเป็นนายทหารอยู่ที่จังหวัดราชบุรีด้วย ทั้งโจทก์
กล่าวหาว่าหลวงมหิตไชย์ จำเลยซึ่งเป็นผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ ๕ อยู่ในเวลานั้น
ได้กระทำความผิดด้วย ศาลจะได้พิจารณาดังหลวงมหิตไชย์กับพวกต่อไป

๑๒) ก่อสำหรับคนนายพันเอก หลวงมหิตไชย์, นายพันตรี ขุนชีพจันติก
และนายร้อยเอก ขุนรณมัยพิสดาร จำเลยนั้น โจทก์ได้นำพระยานหลักฐานเข้าสืบข้อ
ไปดังนี้

โจทก์ตั้งข้อกล่าวหาหมาย จ. ๓๐ ซึ่งเป็นคำให้การของหลวงมหิตไชย์ ในชั้น
สืบสวน และหลวงมหิตไชย์รับว่าถูกต้องเป็นความจริง เอกสารระบบนมช็อคความจำ
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ หลวงมหิตไชย์ได้แต่งงานกับนางสาวจรัส บุตรีของหลวงสังฆดา
นครินทร์ นางสาวจรัสเมื่อแต่งงานแล้วได้พักอยู่ที่ตึกของหลวงสังฆดานครินทร์ ซึ่ง
อยู่ในวังของสมเด็จพระพันปีเกล้าฯ นางสาวจรัสและนายได้พล ซึ่งเป็นน้องภริยาของ
หลวงมหิตไชย์ได้ไปมาหาสู่เสมอ เมื่อวันใดจำไม่ได้เคยจนถึงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๓
หลวงมหิตไชย์ลาพักรักษาตัว ๒๓ วัน จึงได้เข้ามาพักในกรุงเทพฯ ต่อมาเดือน
กุมภาพันธ์ถึงเดือนธันวาคมปีเดียวกัน หลวงมหิตไชย์ได้เข้ามาอาศัยในกรุงเทพฯ
เดือนหนึ่งราว ๒ ครั้ง ในวันที่ ๓๓ หรือ ๓๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ หลวงมหิตไชย์
กับภริยาได้เข้ามากรุงเทพฯ ๓ ครั้งพักอยู่ ๓-๔ วันกักตบ ในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน

กันมาพักกรุงเทพฯ ๑ ๒ ครั้ง ในครั้ง ๑ ไม่ได้เข้ามาพักอยู่ในวังสมเด็จพระพันวัสสา ฯ
 รุ่งชนวนอาทิตย์กลับ ในวันที่ ๕ มกราคมปีเดียวกันมากรุงเทพฯ ๑ ๓ ครั้ง ในวันที่
 ที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๓ พระยาทรงสุรเดชกับนายทหารโรงเรียนรบราว ๒๐ นาย
 ไปถึงจังหวัดราชบุรี ก่อนพระยาทรงสุรเดชไปจังหวัดราชบุรี หอดวงมัททชโยชเห็น
 ว่าไม่อยากจะให้นายทหารในจังหวัดราชบุรีมั่วเรื่องราวกับนายทหารโรงเรียนรบ จึงได้
 เรียกหัวหน้าหน่วยในมณฑลทหารบกที่ ๕ มาประชุม แล้วชี้แจงว่าให้ระมัดระวังกิริยา
 แม่ซึ่งใดที่ไม่พอใจข้ออย่าให้แสดงออกนอกหน้าจึงเก็บไว้ในใจ ขอให้หัวหน้าหน่วย
 ไปแจ้งแก่ผู้บัญชาบังคับบัญชาให้ทราบ

นายเทพ มาตระวงศ์ ฌอชญา พะยาน โฉกเบิกความว่า นางสาวจรัศบุตร
 หอดวงสังขตานครินทร์ได้แต่งงานกับหอดวงมัททชโยชมาราว ๒ ปี พะยานอยู่กับนาย
 โสฬสซึ่งเป็นน้องภริยาของหอดวงมัททชโยช และเป็นพี่เขยของพะยาน ในวังสมเด็จพระ
 พันวัสสา ฯ มาประมาณ ๗-๘ ปีแล้ว เมื่อหอดวงมัททชโยชแต่งงานได้ราว ๒-๓ วัน
 เห็นหอดวงมัททชโยชกับภริยาเข้าไปพักอยู่ในตึกของหอดวงสังขตานครินทร์ ในบริเวณ
 วังสมเด็จพระพันวัสสา ฯ พะยานเห็นหอดวงมัททชโยชพาชาย ๖ คนเข้าไปในห้องรับ
 แขก แต่งตัวนายทหาร ๔ คน อีก ๒ คนแต่งตัวพลเรือน นายทหารที่มานมชน
 ชาติปัจจุบันและชนรณมัยพิศาล จำเลย อีก ๕ คนนั้นตาพะยานเห็นหน้ากันได้ แล้ว
 นางสาวจรัศบุตซึ่งเป็นน้องสาวภริยาของหอดวงมัททชโยช ได้ให้พะยานไปช้อนน้ำแข็งมา
 เอง และให้คอยรับถ้วยในห้องพักนั้น พะยานได้ย่นสายคนแต่งตัวพลเรือน
 คนหนึ่งพูดกับหอดวงมัททชโยชว่า “ขอให้คุณหลวงย้ายเข้ามากรุงเทพฯ ๑ เกิด เรื่องที่
 เราคิดกันไว้นั้นจะได้สำเร็จเร็วขึ้น” หอดวงมัททชโยชตอบว่า “เขายังตั้งดีเราอยู่จึง
 ไม่ย้ายมากรุงเทพฯ ๑” แล้วขมุขกับจำเลยพูดว่า เขายังตั้งดีหอดวงมัททชโยชอยู่จึง
 ยังไม่ตั้งบ่มขอออกไปให้ หอดวงมัททชโยชพูดว่า “ต้องจับตัวมันให้ตึงหมด อย่าให้
 หลุดได้เหมือนควาญกบฏที่แตกมา” ชนรณมัยพิศาลจึงพูดว่า “ต้องใช้วิธีเชิญมา

แต่พวกเรือนประมาณ ๕-๖ คนนั่งอยู่ที่ห้องรับแขกในคืนนั้น มีชนรณมัยพิสดารและ
ชนชื่อบุญจันทร์น้อยด้วย เขาจะพูดกันอย่างไรพระยานไม่ได้ยิน เพราะอยู่ห่างราว ๒ วา

นายร้อยโทพยางค์ ตรงจงจิตต์ พระยานไซทอกเบิกความว่า เติมพระยานรับราชการ
เป็นผู้ช่วยผู้บังคับหมวดเสนาธิการอยู่ที่จังหวัดทหารบกต่างปาง ขึ้นอยู่ในบังคับบัญชาของ
หลวงมัททวิไชยศรี จึงรู้จักกับหลวงมัททวิไชยศรีเคนนั้นมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ พระยานย้ายมา
อยู่ที่กองเสนาธิการจังหวัดราชบุรี ต่อมาเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ หลวงมัททวิไชยศรี
จึงย้ายมาเป็นผู้บังคับกองกรมณฑลทหารบกที่ ๕ จังหวัดราชบุรี พระยานกับภริยาจึงไปหา
หลวงมัททวิไชยศรีบ่อย ๆ เพราะภริยาของพระยานกับภริยาของหลวงมัททวิไชยศรีเป็น
นักเรียนพยาบาลและเป็นเพื่อนกัน หลวงมัททวิไชยศรีได้ต้อนรับพระยานกับภริยาพระยาน
เป็นอย่างดี รู้สึกว่ามีความสนิทสนมกันมาก เมื่อราวเดือนกันยายน หรือ ตุลาคม พ.ศ.
๒๔๗๓ หลวงมัททวิไชยศรีพบกับพระยานสองต่อสองว่า การรับราชการต้องมอดผอง
อดทน บางคนก็โตเร็ว แต่เมื่อเมื่อยเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว ก็เรียกว่าผอง
กตคนอยู่ดัง กตคนกตต้องมดใหญ่แบบผองกตอ ก็แตกหลวงมัททวิไชยศรีเองเป็นผู้ใหญ่
จนบ้านแถวยังมีพระยาทรงสุรเดชเป็นผู้ถือถือ พระยานพูดว่าไม่รู้จักพระยาทรงสุรเดช
มาแต่ก่อน เพิ่งมารู้จักเมื่อมารับราชการที่ทรงพร หลวงมัททวิไชยศรีจึงพบกับพระยาน
ว่า ถ้าเป็นผู้ใหญ่ยกถือแล้ว มีอะไรเกิดขึ้นหนักกตอจมนเป็นเบาได้ แล้วพระยานก็ถา
กตไป ต่อมาเดือนพฤศจิกายน หรือ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานกับหลวงมัททวิไชยศรี
กำลังตกงูอยู่ที่แพหน้าลำน้ำตรึง หลวงมัททวิไชยศรีพบกับพระยานว่า พระยาทรงสุรเดช
เป็นผู้มีความรู้และช่วยเหลือลูกน้อง เมื่อมีทุกข์ร้อนอย่างใดท่านก็ช่วยเหลือ บรรดา
นายทหารในกองที่พบกเป็นลูกน้องของพระยาทรงสุรเดชหลายร้อยคน หลวงมัททวิไชยศรี
จะพาพระยานไปให้รู้จัก กับพระยาทรงสุรเดชไว้ เป็นส่วนตัว จะได้ฟังพาทศาคัยต่อไป
พระยานตอบว่าไม่เป็นผู้ใหญ่แบบกตอเลย ถ้าจะกรณาดังกล่าวแล้วก็เป็นพระคุณ เพราะ

การทำงานอาจผิดพลาดได้ พะยานพูดต่อไปว่า สำหรับผู้บังคับบัญชาแล้วพะยานเคารพ
 นมถอยเล่มซี แต่ภักทกนถอบ ต่อมาเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๙๓ พระยาทรงสุรเดช
 พานักเรียน โรงเรียนรบไปจังหวัดราชบุรี ได้จัดให้พระยาทรงสุรเดชพักอยู่ที่แพริบ
 แรกของทหาร ต่อมาระหว่างกลางเดือนมกราคมปีเดียวกันนั้น พะยานเดินเข้ามา
 ทางหน้าบ้านของหอดวงมทิตชโยธิ ฯ ได้เรียกพะยานไปคุยที่ท่าโคกทพก คุยกันถึง
 เรื่องอื่น ๆ ก่อน แล้วหอดวงมทิตชโยธิจึงถามพะยานว่า พะยานได้ไปคุยกับนายทหาร
 ที่มากับพระยาทรงสุรเดชบ้างหรือไม่ พะยานตอบว่าได้พบกันที่สโมสรแต่ไม่ได้ไปคุย
 กันที่บ้าน หอดวงมทิตชโยธิจึงถามพะยานต่อไปว่า ทราบหรือไม่ว่าพระยาทรงสุรเดช
 มาราชบุรีทำไม พะยานตอบว่า เห็นแต่พานักเรียนมาฝึกในราชการสนามเท่านั้น นอกจากนี้
 เห็นในทวารวามีพระระโธถ หอดวงมทิตชโยธิจึงพูดกับพะยานว่า “เวदानกรุงเทพร
 มนยงออกจะตายไป หอดวงพิบตังความหมายกรฐมนตรวโรกร ฯ ก็ไม่ชอบ เดียด
 กมเวองถูกลง ประเดยอกมเวองถูกลงยาพิษ ไม่ช้าคงจะเสดจสดกนหนง เพราะ
 ไม่ใช่คนเดยวดลดาอะไร ถาชนเป็นนายกรฐมนตรวโรกรไป บ้านเมืองของเวากัเย
 กนเทานน” พะยานสงสัยจึงถามหอดวงมทิตชโยธิว่า มันจะแย่อย่างไรกองทัพก
 ของเวาเข้มแข็งออกอยางน หอดวงมทิตชโยธิจึงพูดว่า มันแข็งแต่เปิดอกนอก
 ดอกกน ภายใมันไม่มีอะไรจะแข็งเดยเดย ถาจะให้แข็งอยางทวาแล้วเวาต้อง
 เดอกกนทเดยวดลดาควมมรต ฯ เป็นผู้นำของประเทศ เช่น พระยาทรงสุรเดชแล้ว
 ก็จะไม่เจริณรุ่งเรือง การทพระยาทรงสุรเดชมาราชบุรีควมมรตความมรตจะรวม
 กาลงตราชบุรีและเพชรบุรี ซึ่งหอดวงมทิตชโยธิคระเครยมไวเดว เมอลงกาหนด
 พระยาทรงสุรเดชก็จะนำทัพเขายัดอำนาจการปกครอง ได้วางแผนการณไวเรยบรอย
 แล้ว โดยจะให้พระยาทรงสุรเดชเชอเชญบุคคลสำคัญ ฯ ของคณะรัฐบาสททกาตั้ง
 บริหารราชการอยู่ในขณะนมารบประทานเดยง ขณะเดยงกนเวากัจะเสกาดงทหาร
 เขากัน ซึ่งเป็นทางททวงายที่สุด แล้วพระยาทรงสุรเดชจะเป็นนายกรฐมนตรว สักวนพวก

เราก็จะดูแต่งตั้งให้เป็นใหญ่เป็นโตต่อไป หลวงมหิตไชยจึงถามพระยานว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ พระยานเห็นว่าถ้าจะปฏิเสฐแล้วเกรงว่าหลวงมหิตไชยจะโกรธแค้นพยายามทวงเป็นผู้นั่งคนบัญชาอยู่ด้วยจึงมีความเกรงใจไม่กล้าพูดขึ้นอะไร พระยานจึงถามหลวงมหิตไชยต่อไปว่า การที่จะใช้กำลังทหารเข้าจับนั้นจะทำได้ง่ายหรือ หลวงมหิตไชยเห็นว่าทำงานนี้เด็ดขาด เพราะพระยาทรงสุรเดชชอบปากเซ็เซ็ชนิดเดียวก็คงไม่มีใครกล้าขัดขวาง พระยานจึงถามหลวงมหิตไชยเห็นดีไปทางไหนพระยานก็เห็นดีไปทางนั้นด้วย เพราะพระยานเคารพนับถือหลวงมหิตไชยเหมือนญาติผู้ใหญ่ หลวงมหิตไชยจึงพูดขึ้นว่า กตมเกิดยวณ้อย่างนี้แล้ว จะได้นำพระยานไปฝากพระยาทรงสุรเดชแต่แรกช้าว่าเรื่องทั้งหมดนั้นเป็นความลับ เมื่อถึงคราวจะทำการแล้วจะบอกให้ทราบ เมื่อพระยานกลับมาแล้วรู้สึกหนักอกหนักใจมาก ครั้นจะร้องเรียนไปก็เกรงว่าจะมีภัยแต่เมื่อร้องเรียนไปแล้ว ถ้าทางราชการไม่เชื่อเพราะไม่มียศฐานความร้ายก็จะตกอยู่แก่พระยาน ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ นายร้อยตำรวจเอกเผื่อน ทองซิว ซึ่งเคยเป็นเพื่อนนักเรียนแต่วัยราชการร่วมกันมาได้ไปพักที่บ้านพระยาน แล้วนายร้อยตำรวจเอกเผื่อนถามพระยานว่า การที่พระยาทรงสุรเดชมาจังหวัดราชบุรีความหมายเกี่ยวข้องกับของทางกรมเมืองอย่างไรบ้าง พระยานก็พูดว่ากำลังกตมใจอยู่ที่เดียว จึงเล่าเรื่องให้ฟัง นายร้อยตำรวจเอกเผื่อนจึงบอกแก่พระยานว่าให้เก็บไว้เป็นความลับ จะช่วยจัดการ รายงาน ให้ผู้ใหญ่ทราบต่อไป นอกจากนั้นพระยานเคยนำบุตรของพระยานไปฝากไว้ที่บ้านหลวงมหิตไชยบ่อย ๆ และเคยทำเบ็ดตกกุ้งให้หลวงมหิตไชย การที่หลวงมหิตไชยยังมีได้นำพระยานไปหาพระยาทรงสุรเดชนั้น ก็เพราะหลวงมหิตไชยป่วยบ้าง, ไปตรวจราชการที่จังหวัดเพชรบุรีบ้าง และพระยานต้องไปราชการส่วนมาก ๆ พระยานมีหน้าที่จ่ายยาให้แก่ทหาร จึงรู้จักชอบพอกับ

นายร้อยเอกชิต พงษ์ทรง และนายร้อยโทโมรา ณหนองคาย พะยานโจทก์
 เบิกความฟ้องกันว่า เมื่อพะยานทั้ง ๒ ถูกชนคดีพลพฤษภักชวณให้รวมมือในการที่จะ
 ต้มต่างรัฐบาลแล้ว พะยานทั้ง ๒ จึงพร้อมกันไปรายงานหลวงมหิตไชย์ ซึ่งกำลังนั่ง
 อ่านหนังสือพิมพ์อยู่ในห้องหนังสือของดีโมลร์ นายร้อยเอกชิต ได้รายงานต่อหลวง
 มหิตไชย์ว่า ตนกับนายร้อยโทโมรา ถูกชนคดีพลพฤษภักชวณให้รวมมือเปลี่ยนแปลง
 การปกครองด้วย หลวงมหิตไชย์จึงมีคำสั่งให้เรียกหน้าแล้วพูดว่า ให้รอ
 ดูเขาไปก่อน ต่อจากนั้นหลวงมหิตไชย์ก็ไม่ได้ติดตามข้อความอะไรอีก พะยานคิด
 ว่าหลวงมหิตไชย์ไม่พอใจ จึงยุตใจไปเพียงนั้นแล้วพะยานทั้ง ๒ ก็กลับ

หลวงมหิตไชย์ จำเลย อ้างตัวเองเป็นพะยานเบิกความว่า จำเลยแต่งงาน
 กับนางสาวจรัส บุตรีหลวงสังขสถานกรินทร์ เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ในการ
 แต่งงานจำเลยตามกรุงเก่า ๓๔ วัน นายเทพและจำเลยจับตัวรอดูชิตนั้นจำเลย
 ไม่รู้จัก และไม่เคยมารวมมือกับจำเลยและชุมนุมมิตรไปที่บ้าน ก่อนที่ต้มเต๋
 พระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับมายังประเทศไทย ๑ หรือ ๒ วัน จำเลยเข้ามากรุงเก่า พัก
 อยู่ที่บ้านมารดาของจำเลย ตำบลแพ่งสุวรรณคีรี จังหวัดเข้ามาพำนักราชการ
 กระทรวงกลาโหม แล้วเคยไปเยี่ยมหลวงพิบูลสงครามเรื่องกลุ่ียง ในเดือนธันวาคม
 พ.ศ. ๒๔๗๓ จำเลยเข้ามากรุงเก่า ๗ วัน แต่ไม่มีนายทหารหรือพลเรือนไปหา
 จำเลยเลย เมื่อคราวพระยาทรงสุรเดชพานักเรียนโรงเรียนบูรไปฝึกหัดที่จังหวัดราชบุรี
 นั้น จำเลยไม่ได้คิดหรือไม่ได้ชักชวนนายร้อยโทพองให้เขารวมมือในการที่จะเปลี่ยนแปลง
 การปกครอง ทั้งนายร้อยเอกชิตและนายร้อยโทโมรา ก็ไม่เคยมารายงาน
 ว่า ได้ถูกชนคดีพลพฤษภักชวณให้รวมมือในการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย
 เลย ระหว่างที่พระยาทรงสุรเดชพักอยู่ที่จังหวัดราชบุรีนั้น จำเลยได้พบปะพูดคุย
 กับพระยาทรงสุรเดชราว ๔ ครั้ง แต่ไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง นายร้อยโท
 โมรา มีความประพฤติไม่ดีเกินขั้นหนึ่ง จำเลยเคยเรียกกันว่าให้ชาระเห็น ถ้าชื่อน

เป็นอยู่เช่นนี้จะให้ออกจากราชการ นายร้อยเอกชิตนั้นจะมีสาเหตุโกรธเคืองกับจำเลย
 อย่างใดหรือไม่ไม่ทราบ ส่วนนายร้อยโทพยุกับภริยาไปบ้านจำเลยบ่อย ๆ ต่อมา
 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ นายร้อยโทพยุกับภริยาไม่ได้ไปบ้านจำเลย โดยจำเลย
 รังเกียจเพราะภริยาของนายร้อยโทพยุพูดล้อเสียดให้คนแตกร้างกัน ในเดือนตุลาคม
 พ.ศ. ๒๔๘๓ จำเลยเคยพูดกับนายร้อยโทพยุว่า นายร้อยโทเต็มอยากจะมาอยู่ที่
 ราชบุรีแทนหน้าทนายร้อยโทพยุ ต่อมาพลทหารเด่นารักษ์เกิดทำร้ายกันชน จำเลย
 จึงบอกกับนายร้อยโทพยุว่า ถัดเกิดเหตุเช่นนี้ชนอีกจะตงโทษนายร้อยโทพยุ ในฐานะ
 เป็นผู้บังคับบัญชา เหตุเหตุนั้นจำเลยเข้าใจว่านายร้อยโทพยุไม่พอใจ

นายพันเอก พระแมนศรแผดง พะยานหลวงมหิทธิโยธี จำเลย เบิกความว่า
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาถึงกรุงเทพ ฯ วันที่ ๓๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ก่อน
 เสด็จถึงทางราชการได้เรียกหลวงมหิทธิโยธีเข้ามากรุงเทพ ฯ รุ่งขึ้นหลวงมหิทธิโยธี
 ได้มาหาพะยาน ณ ที่ทำการเวรดา ๓๐ หรือ ๓๓ นาฬิกา

นายร้อยเอก ชุนแสงช่วงโชติ พะยานหลวงมหิทธิโยธี จำเลย เบิกความว่า
 เมื่อวันที่ ๓๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ เวรราว ๓๓ นาฬิกา หลวงมหิทธิโยธีได้มา
 ชอภกรับใหม่ทองที่กรมยกกระบัตรทหารบกไปจากพะยาน

นายพันโท หลวงสวัสดิ์ดีสังคราม พะยานหลวงมหิทธิโยธี จำเลยเบิกความว่า
 วันที่หลวงมหิทธิโยธีแต่งงานนั้น พะยานกับหลวงมหิทธิโยธีได้ออกจากแพรงส์รรพสาคร
 ไปในวังสมเด็จพระพันวัสสา ฯ แล้วพะยานก็กลับบ้านนั้น ส่วนนางจรัตกับหลวงมหิทธิ
 โยธี จะพักที่บ้านแพรงส์รรพสาครหรือที่บ้านบิดาของนางจรัต พะยานจำไม่ได้

นายร้อยเอก ชุนเสริมสุรศักดิ์ พะยานหลวงมหิทธิโยธี จำเลยเบิกความว่า
 ใกล้เคียง ๆ กับวันที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาถึงกรุงเทพ ฯ นั้น พะยานนำหลวงมหิทธิ
 โยธี ๐๕ เข้าไปพบกับพลธิการทหารบก

นายพันโท หาดวงหาญสังคราม พะยานหัตถวงมัททิตโยชี่ จำเลยเบิกความว่า เมื่อหัตถวงมัททิตโยชี่เป็นผู้บังคับการมณฑลทหารบกที่ ๕ ขณะนั้น พะยานเป็นเสนาธิการมณฑลทหารบกที่ ๕ ก่อนพระยาทรงสุรเดช และนักเรียนรบจะไม่ถึงจังหวัดราชบุรี หัตถวงมัททิตโยชี่เรียกหัวหน้าหน่วยมาประชุม แล้วพูดกันในที่ประชุมหลายเรื่องในที่สดหัตถวงมัททิตโยชี่สั่งว่า ให้หัวหน้าหน่วยไปแจ้งแก่ผู้บังคับบัญชาว่า ในการที่นักเรียนโรงเรียนรบกับคณะมาครั้งนี้ ให้เลิกการรับรองและให้ถือเหมือนนายทหารทั่วไป ไม่ให้ถือเรือกถือเสา ทั้งในหัตถวงมัททิตโยชี่จึงตั้งเช่นพระยานไม่ทราบ แต่พระยานรู้สึกว่านายทหารในจังหวัดราชบุรีไม่รู้จักนายทหารโรงเรียนรบ รู้สึกเหมือนอย่างธรรมดา พะยานเป็นผู้ส่งให้นายร้อยโท โมรา คิดขัดกับโรงเรียนรบในเรื่องการฝึกเครื่องมือ เครื่องใช้ ดูกมอลำหรับใช้ในการฝึก ตลอดจนการเข้าออกให้ถือเหมือนนายทหารที่นั้น นายร้อยโท โมราไม่เห็นสมควร พะยานเคยตกเคอนไม้ลำเร้ว จึงไปบอกขอให้หัตถวงมัททิตโยชี่ช่วยว่ากล่าวตกเคอน แต่หัตถวงมัททิตโยชี่เรียกนายร้อยโท โมราไปว่ากล่าว ในที่สุดพระยานเห็นว่านายร้อยโท โมรา มีหนังสือเขียนไม่เหมาะที่จะเป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการต่อไป จึงได้บอกกับหัตถวงมัททิตโยชี่ว่า ควรจะให้ชกหรือย้ายไป แต่ไม่ควรรายงานเป็นทางราชการ พะยานเห็นหัตถวงมัททิตโยชี่พูดกับพระยาทรงสุรเดชที่สนามเทนนีอย่างธรรมดา แต่จะพูดอะไรกันบ้างไม่ได้ยิน ส่วนนายร้อยเอกชิตนนเป็นคนเรียบร้อย ไม่เห็นมีเรื่องราวอะไรกับหัตถวงมัททิตโยชี่

นายพันตรี หาดวงหัตถวงมัททิตโยชี่ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า รู้จักกับหัตถวงมัททิตโยชี่แต่ชวรมนย์พิลาต แต่รู้จักกันเพียงรู้ว่าเป็นนายทหารเท่านั้นไม่เคยไปมาหาสู่หรือติดต่อกัน ส่วนนายเทพและจ่านายสิบตำรวจชิตจำเลยไม่เคยเห็นจำเลยไม่ได้พูดกับผู้ใดถึงเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง

นายร้อยเอก ชวรมนย์พิลาต จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า ไม่เคยไปมาหาสู่หรือติดต่อกับหัตถวงมัททิตโยชี่, ชนชิตปัจจนึก และพระอุทกมิกภาคคีติ ส่วนนายเทพและจ่านายสิบตำรวจชิตนน จำเลยไม่รู้จักและไม่เคยเห็น

นางพวง ไทโยใหม่ พะยานชนรณม์พิสดำ จำเคยเบิกความว่า พะยานเป็น
ภริยาของชนรณม์พิสดำ พะยานไม่เคยเห็นหอดวงมัททริโยชี่, ชนรณม์ปัจจุบันิก และ
พระอุทมิภาคภักดีไปบ้านพะยาน ทงไม่เคยได้ยินชนรณม์พิสดำพูดถึงเรื่องที่จะเปลี่ยน
แปลงการปกครอง

นางมัททริโยชี่ พะยานของหอดวงมัททริโยชี่, ชนรณม์ปัจจุบันิก และชนรณม์
พิสดำ เบิกความว่า พะยานเป็นภริยาของหอดวงมัททริโยชี่ โดยแต่งงานกันเมื่อวันที่ ๒๐
สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ แต่งงานเสร็จแล้วก็มาพักอยู่ที่บ้านมารดาของหอดวง มัททริโยชี่
ตำบลแพ่งสุวรรณพิสดำ นางสาวจรรยาและนายไธพดีเป็นน้องของพะยาน นายไธพดี
ได้นางเจอป้ามาขายเทพ ปาตะกระดุงค์เม่นภริยา พักอยู่ในครัว ก็น้อยกับบิดาพะยาน
ซึ่งอยู่ในวงล้อมเด็จพะพนวดีแล้ว นายเทพนั้นพะยานเห็นไป ๆ มา ๆ ที่บ้านนางเจือ
เมือครั้งบิดาพะยานยังมีชีวิตอยู่ได้ ทราบว่าบิดาของพะยานได้นายเทพไม่ให้ เข้าไปอยู่ใน
บ้าน ก็สนทนากับบิดาของพะยานถึงแก่กรรมราว ๕ - ๕ เดือนเห็นนายเทพไปมาหานาง
เจือ เมือพะยานแต่งงานกับบิดาของพะยานยังมีชีวิตอยู่ เมือก่อนหรือภายหลังพะยาน
แต่งงานแล้วเห็นนายเทพไปมาหานางเจือ เมือวันที่ ๓๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓
พะยานกับสามีของพะยานเข้ามากรุงเทพฯ แต่ไม่ได้ ไปพักที่บิดาของบิดาพะยาน ครั้น
วันที่ ๓๑ เดือนเดียวกันจึงกลับไปราชบุรี พะยานไม่เห็นชนรณม์ปัจจุบันิกและชนรณม์
พิสดำไปหาหอดวงมัททริโยชี่เลย นายร้อยโทพยางค์กับภริยาเคยมาหาพะยานที่บ้านพัก
ในโรงทหารจังหวัดราชบุรีบ่อย ๆ แต่ตอนท้ายภริยาของนายร้อยโทพยางค์มัตถก่อนจึง
ไม่ค่อยมา หอดวงมัททริโยชี่ชอบพอนายร้อยตรีเต็มและภริยามากกว่านายร้อยโทพยางค์
และภริยา พะยานไม่เคยได้ยินหอดวงมัททริโยชี่พูดถึงเรื่องเปลี่ยนแปลงการปกครอง
กับผู้ใด ก่อนแต่งงานหอดวงมัททริโยชี่ไปหาบิดาของพะยาน ๒-๓ ครั้ง เมือแต่งงาน
แล้วเวลาเข้ามากรุงเทพฯ พะยานและสามีของพะยานได้ไปพักอยู่ที่บ้านบิดาของพะยาน
๓ ครั้ง ครั้งแรกเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ครั้งที่ ๒ เดือนสิงหาคมหรือกันยายน
พ.ศ. ๒๔๘๑ ๒๕๖๕ ครั้งที่ ๓ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓

นายบรรจง วันประเทศ พระยานหอดวงมัททวิโยช, ขุนชาติปัจจุฉกและขุนรณ
 มัยพิสดำ จำเลยเบิกความว่า พระยานอภัยนารดาหอดวงมัททวิโยชที่แพ่งสรพสาคร
 ก่อนหอดวงมัททวิโยชจะมาจากหัวเมืองเข้ามาพักในกรุงเทพฯ หอดวงมัททวิโยชเคย
 บอกให้พระยานไปรับที่สถานทุกครั้ง พระยานเห็นหอดวงมัททวิโยชกับภริยาพักอยู่ที่บ้าน
 นารดาของหอดวงมัททวิโยชทุกครั้ง วันทีหอดวงมัททวิโยชแต่งงานกับนางจรตนั้น
 พอเสร็จพิธีแล้วมาพักอยู่บ้านแพ่งสรพสาคร พระยานไม่เคยเห็นขุนชาติปัจจุฉก,
 ขุนรณมัยพิสดำไปที่บ้านแพ่งสรพสาคร ในวันที่ ๓๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓
 หอดวงมัททวิโยชจะไปทางไหนบ้างไม่ทราบ เพราะพระยานก่ดขจากทำราชการถึงบ้าน
 เวลา ๓๕ นาฬิกาทุกวันแล้ว

ศาลได้พิจารณาคดีหลักฐาน พระยานโจทก์และหลักฐาน พระยาน หอดวงมัททวิโยช,
 ขุนชาติปัจจุฉกและขุนรณมัยพิสดำ จำเลยตลอดแล้ว เรื่องนี้โจทก์มีนายเทพ, นาย
 ร้อยเอกชิต, นายร้อยโทโมรา, นายร้อยโทพยอม กับเจ้านายสืบคำรอดชีวิตเบิกความว่า
 หอดวงมัททวิโยช, ขุนชาติปัจจุฉกและขุนรณมัยพิสดำ ได้กระทำผิดคิดเปลี่ยนแปลง
 การปกครองบ้านเมืองตั้งกรมต่างวาระกัน พระยานของโจทก์ที่นำสืบมานั้น หอดวง
 มัททวิโยชก็กล่าวแก่ว่า นายร้อยโทโมรามีตำแหน่ง, นายร้อยโทพยอมนั้นเข้าใจว่า
 จะมีตำแหน่งด้วย ส่วนนายเทพและเจ้านายสืบคำรอดชีวิตนั้น เคยมีเรื่องวางอุบายบิดา
 และมารดาของภริยาหอดวงมัททวิโยชมาแต่ก่อน เป็นการสมคบคิดที่จะหยิบยกตั้ง
 ตำแหน่งที่หอดวงมัททวิโยชก็กล่าวแก่มาขึ้นว่าจะเท็จจริงประการใด ก่อนที่จะพิจารณา
 ถึงตำแหน่งโดยฉะเพาะนั้น ได้ความตั้งกล่าวแต่ในเบื้องต้นว่า นายร้อยเอกชิตกับ
 นายร้อยโทโมราเป็นเพื่อนผู้สนิทชิดชอบกับขุนคลังพดพูนท์มาก เมื่อพิจารณาดัง
 พดพูนท์การณระหว่างขุนคลังพดพูนท์ฝ่ายหนึ่ง กับนายร้อยโทโมราและนายร้อยเอกชิต
 อีกฝ่ายหนึ่งแล้ว เห็นว่าถ้าขุนคลังพดพูนท์ไม่ได้ชักชวนให้นายร้อยโทโมราและนาย
 ร้อยเอกชิตให้ร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจริงแล้ว โฉนนายร้อยโทโมรา

และนายร้อยเอกซิดจะหาเรื่องใส่ร้ายขุนคตพตพจนซึ่งเป็นเพื่อนฝูงรักใคร่กันมา และ
 นำความไปร้องเรียนต่อหหลวงมหทธิไชยซึ่งมีอำนาจอยู่กับตนเอง หากจะปลุกปั่นเรื่อง
 ขึ้นโดยมีความปรารถนาจะให้หหลวงมหทธิไชยได้รับโทษแล้ว คาดเห็นว่าไม่มีเหตุผล
 อย่างใดที่จะต้องเขาเรื่องไปใส่ร้าย ขุนคตพตพจนซึ่งเป็นเพื่อนฝูงรักใคร่กันมาให้ย่อย
 ยับตามหหลวงมหทธิไชยไปด้วย ส่วนนายร้อยเอกซิดนั้น หหลวงมหทธิไชยและหหลวง
 ชาญสงครามก็เบิกความว่าเป็นคนเรียบริยร้อย ไม่ปรากฏว่ามีอำนาจอะไรกับหหลวง
 มหทธิไชย ไม่มีเหตุผลอย่างใดที่จะไปตั้งมคบวามคิดกับนายร้อยโทโมรา ปลุกปั่น
 เรื่องขึ้นเพื่อใส่ร้ายแก่หหลวงมหทธิไชยซึ่งเป็นสมบวงคมีธูชา และใส่ร้ายแก่ขุนคต
 พตพจนซึ่งเป็นเพื่อนฝูง ฉะนั้นขอหหลวงมหทธิไชยกล่าวแก่นายร้อยโท โมราแกตั้ง
 กล่าวปรักปรำใส่ร้ายต่อหหลวงมหทธิไชยจึงเป็นอนันตกาไป ส่วนนายร้อย โทพยงและ
 ภริยานัน ได้ความว่าตนหิดชอบกับหหลวงมหทธิไชยและภริยาเป็นอย่างดี ไปมา
 หาธุกันเสมอ การที่หหลวงมหทธิไชยกล่าวแก่นายร้อยโทพยงไม่ชอบได้ไป
 มาหาหหลวงมหทธิไชย เพราะมีเรื่องไม่พอใจกันดังกล่าวแล้ว ความชอบกลับ
 ปรากฏจากถ้อยคำของภริยาหหลวงมหทธิไชยเองว่า การที่นายร้อยโทพยงกับภริยา
 มีได้ไปหาหหลวงมหทธิไชยกับภริยาบ่อย ๆ เหมือนแต่ก่อนนั้น ก็เพราะมีธุถอน การ
 ที่หหลวงมหทธิไชยอ้างว่า นายร้อยโทพยงไม่พอใจเรื่องที่จะคดียานายร้อยโทพยง
 ไปทอนกต หรือได้ถูกกล่าวหาเรื่องทหารตักกต หรือเรื่องภริยาของนายร้อยโท
 พยงกล่าวจาเจียดคตคนอนกต ไม่ควรฟัง หากว่าจะมีเรื่องไม่พอใจดังกล่าวแล้ว คาด
 เห็นว่าเป็นเรื่องหมุหมุ ยิงไม่ลงขนาดที่จะพวงมาหักล้างถ้อยคำของนายร้อยโทพยงได้
 นอกจากนั้นยังมีนายเทพและนายสืบตำรวจหิดเบิกความว่า เห็นขุนชิตปัจจุบันและ
 ขุนธรมมัยพิสดกับพวก ไปหาหหลวงมหทธิไชยที่ในตักของหหลวงตั้งชตานครินทร์
 นายเทพได้ยื่นหหลวงมหทธิไชย, ขุนชิตปัจจุบันและขุนธรมมัยพิสดกับพวกพูดถึงเรื่อง

ที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง และข้อความที่นายเทพไถยนั้นของเรอก็ไปตรงกับ
 เรื่องที่ขุนคตพุดพูนท์ และหลวงมหิตไชยชักชวนให้นายร้อยโทโมรา, นายร้อยเอก
 ชิตและนายร้อยโทพยุงให้ร่วมมือในการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ นายร้อย
 เอกชิตและนายร้อยโทโมราไปรายงานหลวงมหิตไชยว่าถูกขุนคตพุดพูนท์ชักชวนให้
 ร่วมมือในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลวงมหิตไชยก็ตอบตั้งว่าให้รอดูไปก่อน
 ในฐานะที่หลวงมหิตไชยเป็นถึงผู้บังคับการมณฑล และเป็นผู้บังคับบัญชาของนายร้อย
 เอกชิตและนายร้อยโทโมรา เช่นนั้นก็อดคิดการอย่างหนึ่งอย่างใด ให้เหมาะสมกับบริ
 เวณและเหตุการณ์ไม่ ทั้งไม่ขัดขวางให้ทราบเหตุการณ์โดยละเอียด กลับยับยั้งเสีย
 ยังเป็นการล่อให้เห็นชัดว่า หลวงมหิตไชยจับใจด้วยความคิดพุดพูนท์กับ
 พวกได้กระทำมา เมื่อพิจารณาถึงพฤติการณ์ของหลวงมหิตไชย ประกอบกับ
 พฤติการณ์ของพระยาทรงสุรเดชกับพวกซึ่งได้ไปจับกุมยึดจังหวัดราชบุรีทั้งหมด ประ
 มวลเข้ากับหลักฐานของโจทก์แล้ว เห็นเด่นชัดว่า หลวงมหิตไชยได้ร่วมมือที่จะ
 เปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย พยานหลักฐานของหลวงมหิตไชยจำเลยไม่สามารถ
 ที่จะหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้ จึงมีความผิด

ส่วนขุนชิตปัจจุบันและขุนรณมัยพิศาลจำเลยนั้น โจทก์มีนายเทพเป็นพยาน
 แต่ผู้เดียวเห็นว่า ขุนชิตปัจจุบันและขุนรณมัยพิศาล พึงจำถึงเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลง
 การปกครอง ส่วนจำนายสืบตำรวจชิตไม่ได้ยื่นว่าพุดจาอะไรกัน นอกจากนั้นโจทก์
 ก็ไม่มีหลักฐานอย่างใดมาแสดงให้ศาลเห็นชัดไปอีก หลักฐานของโจทก์เท่าที่สืบมา
 ฉะนั้นขอที่เกี่ยวข้องกับขุนชิตปัจจุบันและขุนรณมัยพิศาลจำเลยนั้น ยังไม่พอที่จะ
 ลงโทษได้

๑๓) คดีดำหรัับนายคาบพวง พลนาวี จำเลยนั้น โจทก์ตั้งคำให้การชั้นสอง
 ส่วนหมายจ. ๘ นายคาบพวงให้การรับในชั้นต่อผู้คดีและอ้างตัวเองเป็นพยานเบิกความ
 ว่า เอกสารนั้นเป็นความจริงและถูกต้อง เอกสารฉบับนั้นหมขอความว่า นายคาบ

พวงเป็นพี่ชายของคุณหญิงทรงสุรัสวดี นายตบพวงและครอบครัวอาศัยอยู่ในบ้านของ
 พระยาทรงสุรัสวดีแห่งหนึ่งและอยู่ที่สถานีรถไฟบางซ้ออกแห่งหนึ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ นาย
 ตบพวงเป็นพนักงานตรวจตรวจรถยนต์รางระหว่าง กรุงเทพ ฯ-แปดริ้ว, กรุงเทพ ฯ-
 ออยุธยา, และบางกอกน้อย-นครปฐม แต่ย้ายไปเป็นพนักงานรักษารถประจำ
 สถานีออกศคริตต ต่อมาเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้ย้ายไปเป็นพนักงานรักษารถ
 ดินคาซึ่งเดินระหว่างปากน้ำโพถึงบางซ้อ ขณะที่อยู่สถานีบางซ้อนั้น มีพนักงานรักษา
 รถติดเบ็ดเตล็ดกันทางวัน ๓ คน เมื่อรถดินคามาถึงสถานีบางซ้อแล้วก็หยุดพักได้ ๓ วัน
 กับ ๒๐ ชั่วโมง ตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๓ นายตบพวง
 ได้ลาพักและป่วยรวม ๓๗ วัน แยกไปดังนี้ คือ เดือนมิถุนายน ลาหยุด ๒ วัน, เดือน
 ธันวาคม ลาป่วย ๕ วัน พกอยู่ที่บ้านพระยาทรงสุรัสวดีบ้าง, พกอยู่ที่สถานีบางซ้อบ้าง
 วันที่ ๕ ถึงวันที่ ๗ มกราคม ลา ๕ วันเพื่อไปเยี่ยมนายบุญตั้ง ที่จังหวัดตะขิงเทรา
 วันที่ ๓๓ ถึงวันที่ ๓๗ มกราคม ลา ๕ วัน เพื่อทำบัญชีพยานบุญตั้ง เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๘๓
 พระยาทรงสุรัสวดีกับคุณหญิงตบพวงมาพักที่บางซ้อ ๒-๗ วัน แล้วกลับขึ้นไปจังหวัด
 เชียงใหม่ เห็นคนเข้าไปหาพระยาทรงสุรัสวดีหลายคน

นายตีบ โทชน จันทกร พะยานใจทักเบื่อกความว่า หลวงราชมรรณการ เคยเป็น
 ผู้บังคับกองพันของพะยานมาตั้งแต่ครั้งพะยานรับราชการอยู่ที่กรมทหารราบที่ ๓๓ รักษา
 พระองค์ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นวันเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 หลวงราชมรรณการไม่เห็นพ้องด้วย จึงคิดหารเตรียมจะต่อสู้ ต่อมาภายหลังหลวง
 ราชมรรณการก็ถูกออกจากราชการ ไปเป็นผู้จัดการโรงพยาบาลเฉลิมนคร แต่
 หลวงราชมรรณการได้จัดการเอาพะยานไปทำงานในโรงพยาบาลเฉลิมนครด้วย ระหว่าง
 ที่พะยานทำงานอยู่นั้น หลวงราชมรรณการใช้ให้พะยานค่อนนายชาญ ซึ่งมีตำแหน่งอยู่กับ
 หลวงราชมรรณการ ผู้จัดการใหญ่โรงพยาบาลจึงได้พะยานออกจากโรงพยาบาลเฉลิม
 นคร 05/เมื่อพะยานไม่มีเงินจะใช้จ่ายหลวงราชมรรณการจ่ายให้พะยานใช้ครั้งละ ๕ บาท

บ้าง ๓๐ บาทบ้าง ต่อมาต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ เมื่อหอดวงราญรณภาคเป็นผู้
 จัดการโรงภาพยนตร์เฉลิมเมือง ได้สั่งให้พระยานไปหา แล้วหอดวงราญรณภาคได้พูด
 กับพระยานว่า เวลานี้รัฐบาลจะเผด็จการ เขาแค่พวกพ้องของคนเข้าทำงาน ถ้าพวกของ
 เรากลับมาอีกถ้าผู้แทนราษฎรไปปากแข็งเขาก็พาดหาเหตุยุบสภาเสีย เวลานี้เดี๋ยว
 มอบหมายหน้าที่มาให้จัดการยิงหอดวงพิบตสังคราม ถ้าพระยานยังดื้อรั้นจะให้ ๕,๐๐๐ บาท
 พระยานจึงตอบว่าไม่กล้าทำ เพราะเมื่อทำไม่สำเร็จก็จะต้องคิดคุก หอดวงราญรณภาค
 ได้ถามพระยานว่า เห็นมีใครบ้างให้ช่วยหาให้ด้วย พระยานจึงบอกว่าเวลานี้มีนายยัง
 คนหนึ่งรู้จักกับพระยาน มีชื่อเต็มในทางโจรกรรมแต่รับจ้างทำร้าย เวลานี้พักอยู่
 ในเรือ ถอดเครื่องปลอมประจำตัว พอจะทำกรรเรื่องนี้ให้สำเร็จไม่ได้ หอดวงราญ
 รณภาคจึงใช้ให้พระยาน ไปตามนายยังมาพบที่บ้านหอดวงราญรณภาค ต่อมาอีก ๒-๓ วัน
 เวลากลางคืน พระยานได้พานายยังไปหาหอดวงราญรณภาคที่บ้านวังวัดโตนดขึ้นคือวิหารขณะ
 นั้นพระยานเห็นหอดวงราญรณภาคนั่งคุยอยู่กับนายคาบพวง แล้วหอดวงราญรณภาคถาม
 พระยานว่าคนที่พานายยังขึ้นใหม่ พระยานตอบว่าใช่ หอดวงราญรณภาคได้ถามนายยัง
 ถึงเรื่องทุกขซึ่งแต่งเรื่องการทำมาหากิน ดักครุหนึ่งหอดวงราญรณภาคนายยังว่า
 จะจ้างให้ยิงคนสักคนหนึ่ง โดยให้ค่าจ้าง ๕,๐๐๐ บาทจะได้หรือไม่ นายยังตอบว่าพอทำได้
 แล้วหอดวงราญรณภาคจึงจัดการกระหาพริตบ้านถนนหน้าหอดวงราญรณภาคกับนายยัง
 เพื่อไม่ให้เบียดเบียนความลับต่อใคร เสร็จแล้วหอดวงราญรณภาคจึงบอกกับนายยังว่าจะ
 ให้นำนายยังยิงหอดวงพิบตสังคราม และตามนายยังต่อไปตัวจริงคือหอดวงพิบตสังครามแล้ว
 หรือยัง นายยังตอบว่าเคยเห็นตัวแล้ว ต่อจากนั้นไปหอดวงราญรณภาคได้เข้าเป็นพกตูกไม่
 รมตี่ชาว ๆ บรรจกรรต้นครบพร้อมด้วยเงิน ๓๐๐ บาท เป็นค่าพาหนะมาส่งมอบให้แก่น
 นายยังรับไป แล้วหอดวงราญรณภาคสั่งให้นายยังไปคอยดักยิงแถวเกยกายบางซื่อใน
 ตอนค่ำ ๆ นายยังก็ตกลงรับจะไปทำการตามที่หอดวงราญรณภาคสั่งไว้ แล้วนายยังก็
 กลับไปบ่รอต้นพระยานคงอยู่ ณ ที่นั้น ได้ยินนายคาบพวงพูดกับหอดวงราญรณภาคว่า

นายยังนบนเคยเคยขอดีงมาว่าจะทำการในครั้งใดก็ หอดวงราญรณกาชพูดว่า
 เคยเคยขอดีงมาเหมือนกันใจใจให้ไปทำ ต่อมาอีก ๓-๔ วัน นายยังมาบอกกับ
 พระยานที่บ้านว่าไปคอยคักยงหอดวงพิบุดสังครามทบางซ้อแตงไม่ตำเร็ว และได้ไปแจ้งให้
 หอดวงราญรณกาชทราบแล้ว ตั้งมาให้พยายามทำการต่อไป ต่อมาราววันที่ ๑๓ ตุลาคม
 พ.ศ. ๒๔๗๑ เวดาราจ ๑๔ นาฬิกา นายยังมาที่บ้านพระยาน ชักตุ๊กครู่หนึ่งนายคาบพวงก
 มาที่บ้านพระยานด้วย แล้วพระยานเคยนายคาบพวงกกับนายยังว่า หอดวงราญรณกาช
 ได้ตั้งมาว่าคนพรงนคนคนมระนหอดวงพิบุดสังครามจะผ่านไปทางตลาดศรียาน ในเวด
 หัวค่ำ ให้นายยังไปคอยคักยง ต่อมาตั้งประเดียดนายยัง สนธิฐิม ได้พนายสืบตำรวจโท
 ชิม พดายเวช ซึ่งแต่งตัวพลเรือนมาที่บ้านพระยานอีก แล้วนายยังแนะนำให้พระยาน
 รัจกับนายสืบตำรวจโทชิม ว่าจะเป็นผู้มาขอซื้อเครื่องพิมพ์ของนายยัง ขอให้คักตงกัน
 เขาเอง แต่นายยังไม่ได้บอกให้พระยานหรือชนายยังทราบชานายสืบตำรวจโทชิมนั้น
 เป็นตำรวจ แล้วนายยังก็ถ่มไป ต่อมาประเดียดนายคาบพวงกถ่ม พระยาน
 จ้งยกเครื่องพิมพ์ ซึ่งนายยังฝากพระยานไว้ออกจากห้องให้นายสืบตำรวจโทชิมตรวจ
 แล้วจ้แต่นายสืบตำรวจโทชิมได้ถามว่าจะขายเท่าไร นายยังตอบว่าจะขายราคา ๓๐ บาท
 นายสืบตำรวจโทชิมตอบให้เพียง ๒๐ บาท แต่นายยังไม่ยอมขาย แล้วนายสืบ
 ตำรวจโทชิมพูดว่าขอไปครีกครองตุ๊กอน วันหลังจะมาตั้งข่าวให้ทราบ นายยังอยู่
 ที่บ้านพระยานจนค่ำจึงถ่มไป เครื่องพิมพ์พระยานทราบตอนหลังว่า นายยังไป
 ไประโมยเขามา ต่อจถกนพมราว ๒ เดือน นายยังมาหาพระยานที่บ้านบอก่า เมื่อ
 คนนไปคักยงหอดวงพิบุดสังครามทหน้าตลาดศรียานไม่ตำเร็ว จนตั้งมีครพตกับพวก
 ตำรวจเข้าทำการขจัดวาง แล้วเกิดต่อสู้ยงกันจนหอบหันมาได้ เหตุที่ยงกันนั้น
 เพราะนายยังไปคอยคักยงหอดวงพิบุดสังคราม แล้วจนตั้งมีครพตก็เข้ามาข้างหลัง
 เขากูญแจเมื่อจะไล่ช้อมช แต่ดบัตหุดตมาได้ นายยังได้นำบุนตุ๊กโมมาด้วย นอก
 งามนกะบอกนเหตุชยงต่อสู้กับตำรวจ บุนตุ๊กโมนคนตายคตงกับกะบอกทหอดวง

ราษฎรณกาจมอบให้นายยัง ต่อมาอีก ๔-๕ วันนายยังมาบอกกับพระยานว่า ได้ไป
 คชยัคคิงหหลวงพิบูลสงครามที่หน้ากระทรวงกลาโหมอีก แต่ไม่พบหลวงพิบูลสงคราม
 ขอให้พระยานนำความไปบอกหลวงราษฎรณกาจด้วย รุ่งขึ้นพระยานจึงนำข้อความไป
 บอกหลวงราษฎรณกาจตามที่นายยังสั่ง หลวงราษฎรณกาจจึงส่งกับพระยานมาว่าให้บอก
 นายยังด้วยให้พยายามทำการตามที่ตั้งไว้ต่อไป ต่อมาอีก ๔-๕ วัน เวลาบ่าย
 พระยานกลับจากธุระ เห็นนายยังกับนายสืบคำรอดโทซิมแดงตัวพลเรือนอยู่ที่บ้านของ
 พระยานกำลังพูดจะขอเครื่องพิมพ์อยู่ พระยานได้ย่นนายสืบคำรอดโทซิมพูดกับนายยัง
 ว่า จะเอาเครื่องพิมพ์ไปขายให้คนอื่น ถ้าได้ราคาเกินกว่าที่นายยังต้องการแล้ว
 ก็ขอให้เป็นของนายสืบคำรอดโทซิม แล้วนายสืบคำรอดโทซิมบอกว่าจะไปตามคนซื้อ
 มาตรวจครึ่งชั่วโมง จะกลับมาบอกให้ทราบ เมื่อนายสืบคำรอดโทซิมไปแล้วพระยาน
 ตั้งสติว่านายสืบคำรอดโทซิมมาพูดหตลอกจาจะขอ อาจจะเป็นชบายนมาต่อจบกได้
 จะเป็นการเคียดระอนประกอบด้วยเจตนาให้นายยังมึนตึ๊งตัวอยู่ เมื่อจบกรมก็จะเกิดขึ้น
 กันชน พระยานจึงหาชบายนบอกให้นายยังเอาเครื่องพิมพ์ไปรออยู่ที่ลานวัดแค ลักกร
 หนึ่งนายสืบคำรอดโทซิมกลับมา จึงบอกให้นายยังไปรอคอยอยู่ที่ลานวัดแคแล้ว
 ในทันใดนั้นพระยานก็เดินเสด็จบนตงขนทางถนนหตลนหตอง พระยานกับนายสืบคำรอด
 โทซิมจึงจะไปดูเห็นคนยืนอยู่เป็นกลุ่มโงะกันจว นายยังเกิดขึ้นกับคำรอด ต่อมา ๕-๖
 วัน พระยานเห็นนายยังแดงตัวปลอมเป็นคำรอดที่แยกถนนนครสวรรค์ได้ตาม นายยัง
 ว่าจะไปไหน นายยังบอกว่าจะไปวัดญวน ต่อมาราว ๔-๕ วัน พระยานไม่ได้รับข่าวคราว
 จากนายยัง จึงไปหลวงราษฎรณกาจบอกดู ตั้งแต่นั้นยังไม่ติดต่อกับคำรอดหตลนหตาน
 หลวงแล้วไม่เห็นมาดังข่าวคราวเลย หลวงราษฎรณกาจพูดว่ามันหายไปแต่ก็ข้างมัน
 เกิด เวลานั้นหาคนใหม่ได้แล้ว ต่อมาวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยาน
 ทราบข่าวจากหนังสือพิมพ์เสารูปถ่ายของนายยังในหนังสือพิมพ์ว่า นายยังถูกคำรอดยิง
 ตายทางจังหวัดนนทบุรี พระยานจึงไปหาหลวงราษฎรณกาจพูดถึงเรื่องนายยัง
 ถูกคำรอดยิงด้วย หลวงราษฎรณกาจบอกกับพระยานว่าทราบเรื่องแล้ว ต่อมา

อีกวันหนึ่งพระยานไทรทราบข่าวจากหนังสือพิมพ์ว่า หาดวงพิบูลสงครามถูกนายเตียงจึง
 ไปหาหอดวงราษฎร์นอกอีก หาดวงราษฎร์นอกพบกับพระยานว่า เราทำการปฏิวัติ
 ไม่สำเร็จแล้ว ให้พวกเราระวังและมีบทความลับไว้ พระยานรู้สึกตัวกลัวความ
 ผิด จึงได้หนังสือถึงหาดวงอุดรเดชจรดี แจงให้ทราบเหตุการณ์เรื่องนี้ได้บางส่วน
 ใช้นามแฝงว่า "สืบโทกของหนูน ถ้าต้องการทราบรายละเอียดและต้องการพบแต่ขอ
 ให้ประกาศหนังสือพิมพ์สยามราษฎร์" ต่อมาอีก ๕-๕ วัน หนังสือพิมพ์สยามราษฎร์
 ก็ลงข่าวต้องการพบ พระยานจึงไปหาหาดวงอุดรเดชจรดี เสนอเรื่องให้ฟังตามที่กล่าว
 แล้ว เมื่อนายยังรับเงินมาจากหาดวงราษฎร์นั้น นายยังแบ่งให้พระยาน ๓๐ บาท
 ต่อมาให้แก่พระยานอีก ๓๐ บาท

นายยัง ชนิดูริน พระยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓
 นายสืบโทเชื้อ บอกพระยานว่า มีเครื่องพิมพ์ของนายยังอยู่เครื่องหนึ่งต้องการขาย
 ขอให้ช่วยออกขายด้วย แล้วพระยานได้บอกนายสืบคำวจ โทชิม ซึ่งเป็นเพื่อนฝูง
 ให้ไปดูตลาดเขา โดยสงสัยว่านายยังจะได้เครื่องพิมพ์นั้นมาโดยทางทุจริต ทั้งนี้
 ประสงค์จะให้นายสืบคำวจ โทชิม ได้ความชอบในราชการ นายสืบคำวจ โทชิม
 ได้เห็นให้พระยานพาไปเพราะไม่รู้จักกับนายสืบโทเชื้อและนายยัง ครั้นวันที่ ๓๓ ตุลาคม
 ๒๕๒๖ ถึงกำหนดนัด พระยานพานายสืบคำวจ โทชิมซึ่งแต่งตัวพลเรือนไปที่
 บ้านนายสืบโทเชื้อ ได้พานายสืบโทเชื้อ, นายยัง และนายคาบพวง คุยกัน
 อยู่ แล้วพระยานแนะนำให้นายสืบคำวจ โทชิมรู้จักกับนายสืบโทเชื้อ และ นาย ยัง
 โดยอธิบายว่านายสืบคำวจ โทชิมทำงานอยู่ห่างเต็กเฮงหยู ไว้วางใจได้ แต่ไม่ได้แนะนำ
 ให้รู้จักกับนายคาบพวง เพราะเวลานั้นพระยานไม่รู้จักกับนายคาบพวง แล้วพระยานก็กลับ

นายสืบคำวจ โทชิม พลายเวช พระยานโจทก์เบิกความว่า พระยานกับนายยัง
 รู้จักชอบพอกัน เคยอยู่บ้านเดียวกันมาแต่เด็ก ๆ เมื่อต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓
 พระยานพบกับนายยังที่ถนนนครสวรรค์ นายยังได้พบกับพระยานว่าสงสัยนายยังจะเอา

เครื่องพิมพ์มาในทางทูลจริต เวदानนายยังต้องการขายเครื่องพิมพ์นั้น ขอให้พระยาน
 ไปตลาดเตาแต่ละฉบับก็ ค่อมานันท์ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ นายยังกับพระยาน
 แต่งตัวพดเรือขึ้นไปที่บ้านนายตีบโทเชอ พบนายตีบโทเชอ, นายยัง และนายคาบพวง
 แล้วนายยังแนะนำให้พระยานรู้จักกับนายตีบโทเชอและนายยัง พระยานต้องการซื้อเครื่อง
 พิมพ์ ดีก็ประดิษฐ์หนึ่งนายยังกลับไปแล้วนายตีบโทเชอก็เข้าไปหยิบเอาเครื่อง
 พิมพ์ออกจากห้องแล้วนายคาบพวงก็กลับไปแล้ว เครื่องพิมพ์นั้นนายยังจะขาย ๓๐ บาท
 พระยานคือ ๒๐ บาท ฉะนั้นไม่ตกลงกัน พระยานขอผิดใจอันหนึ่งจะมาตั้งข้าวชุก
 แล้วพระยานก็กลับ ค่อมานันท์ ๒๑ เดือนเดียวกันพระยานไปเคเครื่องพิมพ์พรายนที่บ้าน
 นายตีบโทเชอชุก พบแต่นายยังอีกสักครั้งหนึ่งนายตีบโทเชอจึงกลับมา ในที่สุด
 พระยานบอกกับนายยังว่า จะขอนำเอาเครื่องพิมพ์นั้นไปขายที่ห้างเด็กเซ่งหยู โดย
 นายยังจะเอาเงิน ๒๐ บาท เมื่อได้เกินเท่าไรให้เป็นของพระยานผู้ชาย แล้วพระยานตั้งว่าให้
 รอดสักชั่วโมงหนึ่ง จะไปบอกคนชชให้ทราบก่อน เมื่อตกลงกันแล้วจะเอาเครื่อง
 พิมพ์ไป การที่พระยานกระทำทงนี้เป็นอุบายที่จะลดมูลค่าความไปแจ้งต่อขุนสมัคร
 พลกิจให้ไปคอย คักจับที่ร้านขายยา เด็กเซ่งหยู พระยานไม่บอก ขุนสมัครพลกิจ
 แล้วสักครึ่งชั่วโมงก็กลับไปที่บ้านนายตีบโทเชอชุก นายตีบโทเชอบอกกับพระยานว่า
 นายยังออกไปคอยอยู่ข้างนอกแล้ว พระยานจึงตามออกไปจะไปหานายยัง ในขณะนั้น
 ได้ยินเสียงบ่นดังที่ถนนหน้าหน้าหลวง พระยานจึงรีบไปเกิดเหตุ เห็นนายยังกำลัง
 คอสูกับตำรวจอยู่ เวदानพระยานอยู่ห่างราว ๓๐ วา แล้วนายยังวิ่งหนีไปทางสะพาน
 ผ่านฟ้า หลบเข้าไปในวังกรมหมื่นอนุวัตรฯ แล้วหายไป ขุนสมัครพลกิจกับพระยาน
 ได้ติดตามจับตัวนายยัง ครั้นวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ ไปพบนายยังที่ตำบลบาง
 ม่วง จังหวัดนครสวรรค์ เกิดคอสูกันขึ้นในที่สุดนายยังถูกยิงตาย เจ้าพนักงานมีบาดเจ็บ
 นายพันตำรวจตรี ขุนสมัครพลกิจ พระยานใจทักเบื่อกความว่า นายตีบตำรวจ
 โทซิม เคยไปรายงานต่อพระยานว่า จะนำไปจับนายยังผู้ขายเครื่องพิมพ์ตกเขา

มา แดะในวันที่ ๓๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ นายมาลัยราชกูรมาแจ้งต่อพระยานว่า ใน
 วนนเวลาค่ำ นายยังจะไปคอยดักยิงหอดวงพิบตสังครามที่ตลาคศรียาน พระยาน
 กับพวกราว ๓ คนจึงไปคอยดักจับนายยังอยู่ที่ตลาคศรียาน ครั้นเวลาราว ๒๐ นาฬิกา
 คนนั้นพบนายยังกับนายเด็กน้อยหน้าตลาคศรียาน โรงภาพยนตร์ศรียาน พระยานเข้าจับนายยัง
 ส่วนนายร้อยตำรวจเอกสวัสดิ์ เข้าจับนายเด็ก พอพระยานจับเขื่อนายยังจะใส่กุญแจมือ
 นายยังได้คอยพระยานล้มตงแล้วลงหนีไป พดตำรวจคุมแคงควนออกเครื่องแบบเห็น
 เหตุการณ์จึงไล่ตามนายยังไปข้างหน้าพระยาน นายยังได้ยิงพดตำรวจคุมแคงเขื่อนัก
 แล้วหลบหนีไปได้ คงจับได้แต่นายเด็กคนเดียว รังชนพระยานสั่งให้นายสิบตำรวจโทซิม
 ไปดักคอกับนายยัง ให้เอาเครื่องพิมพ์มาขายให้เร็วที่สุด เพราะขณะนั้นพระยานรู้ว่านาย
 ยังจะคอยดักยิงหอดวงพิบตสังคราม ต่อมาวันที่ ๒๓ เดือนเดียวกัน นายสิบตำรวจ
 โทซิม จึงมาบอกกับพระยานว่าได้คอกกับนายยังแล้ว ให้เอาเครื่องพิมพ์ไปขาย
 ที่ห้างห้างเด็กเฮงหยู พระยานกับพวกจึงไปคอยดักจับ แต่ไม่พบแต่นายสิบตำรวจ
 โทซิมมาบอกกับพระยานว่า หอดวงหลบกับนายร้อยตำรวจเอกทอง ไปดักจับนายยัง
 ที่ถนนหนานหอดวง แล้วเกิดยิงต่อสู้กัน นายยังยิงเขาไม่ให้อังกรมหม่นอนุวัตร ฯ
 หลบหนีไปได้ พระยานกับพวกติดตามไปพบนายยังที่ตามตบามม่วง จังหวัดนนทบุรี
 แล้วเกิดยิงต่อสู้กันชน นายยังถูกยิงตาย ส่วนพระยานถูกนายยังยิงบาดเจ็บ ก่อน
 ไปจับนายยังที่ตลาคศรียานนั้น ทรงสืบสวนได้ความแล้วว่า หอดวงราษฎรณกาจได้
 ไซให้นายยังไปคอยดักยิงหอดวงพิบตสังคราม ส่วนนายมาลัยนั้นเวลานั้นไม่ทราบว่าไป
 อยู่ที่ไหน หาตัวไม่พบ

ขุนชำนาญมธุรพจน์ พระยานใจทบทเบกความว่า พระยานรับราชการอยู่กรมรถไฟเป็น
 หัวหน้าแผนกตำรวจบรรณฉ่ายเดินรถ พระยานตรวจรายงานการทำงานของนายคาบพวง
 แล้วปรากฏว่าวันที่ ๓๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นเวรหยุดของนายคาบพวง ไม่ต้องไป
 ทำงาน ฉะนั้นรถไฟหยุดอยู่ท่าบางซื่ออกดี หรือหยุดอยู่ที่สถานีปากน้ำโพก็ดี พนักงาน

รักษารถและพนักงานห้ามล้อจะไปพักผ่อนก็ได้ แต่ต้องมาทำงานก่อนรถไฟออก
หนึ่งชั่วโมง

พินิจาตรีของคดี จันทร์โศกิต พะยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อวันที่ พ.ศ. ๒๔๗๐
พระยาทรงสุรเดชลงมาในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร แล้วหอดวงพืดส่งครามไป
เยี่ยมพระยาทรงสุรเดช พะยานกับนายร้อยตรีผล ต้มงาม และนายร้อยตรีเปตัง รุจศิริ
ตามหอดวงพืดส่งครามไปด้วย ซึ่งชั่วโมงหนึ่งจึงกลับมากับ ค่ำจากนั้นมา ๒ วัน
นายคาบพวงมาหาพะยานแล้วบอกดำ พะยาทรงสุรเดชซึ่งการพบ พะยานกับ
นายคาบพวงได้ พวกกันไปหาพระยาทรงสุรเดช ๆ ได้ด้อมถามพะยานถึงเรื่องที่พะยานมา
ขยับบ้านหอดวงพืดส่งครามจนเท่าใด เรื่องหอดวงพืดส่งครามไปทำงานทุกวันหรือไม่
เรื่องนายทหารรัชชอมพอกกับหอดวงพืดส่งครามนหนิงชอมพอกนคดยหรือ เรื่องคนใน
บ้านหอดวงพืดส่งครามมาใครอยู่บ้าง และแม่ครัวเป็นคนทีไหน คยอยู่สักชั่วโมง
หนึ่งพะยานจึงกลับ ต่อมาอีก ๒ วันนายคาบพวงมาตามพะยานให้ไปหาพระยาทรง
สุรเดชอีก พะยาทรงสุรเดชพูดกับพะยานว่าจนวนมี ครุถ้าคยจะพูดอะไรสักหน่อย
อีก ๒-๓ วันจะกลับเชียงใหม่แล้ว แล้วพระยาทรงสุรเดชถามพะยานว่า การที่พะยาน
มาเป็นทหารรับใช้ของหอดวงพืดส่งครามนหนิงชอมพอกนคดยที่ไหน พะยานตอบว่ากิน
อยู่ที่บ้านนอนในบ้านหอดวงพืดส่งคราม พะยาทรงสุรเดชพูดต่อไปว่าการเป็นนายทหาร
ผนอยชอยชอยอย่างนี้ เมื่อไรจะไดค้ พะยานว่าเท่าที่เมนอยเวตานค้แล้ว เพราะไม่ม
ความรู้อะไร พะยาทรงสุรเดชพูดว่าการนี้มรู้อะไรหรือเมนนไม่ถ้าคยจะไร ถ้าคย
แต่ความพรวคพวกส่งบสนนจะไดค้เร็ว และชวนให้เมนพวกเดยวกันกับพระยาทรง
สุรเดช พะยานตอบว่าชอมพระเศษพระคุณ แล้วพระยาทรงสุรเดชพูดว่า เมอ
พระยาทรงสุรเดชคยไป เชียงใหม่แล้ว ถ้าเมเหตุการณ้อย่างไรให้คคคคกับนายร้อยโท
ณ เณร ซึ่งเมนพวกเดยวกัน นอกจากนายร้อยโท ณ เณรแล้วพระยาเทพหัตดิน
และนายไต้ ปาณิกบุตร ก็เมนพวกเดยวกัน พะยาทรงสุรเดชพูดคยไปอีกว่า การ

รมณภาจไม่อยากจะให้มัน แต่เกรงใจเขาเวลาดำหนดส่งก็ขอให้ใส่ชื่อพระยานเป็นเจ้าของ
 เงิน แต่ขอชื่อภริยาของหลวงวราญรมณภาจเป็นผู้กำกับ หลวงวราญรมณภาจ
 จึงให้ชื่อพี่เขยเงินมา ๓๐๐ บาท ขอให้ภริยาช่วยเหตตามทักดาวแล้ว พระยานก็ค
 ดงทำให้ตามที่หลวงวราญรมณภาจร้องขอ ต่อมาปลายเดือนเดียวกัน พระยานไปคุยกับ
 หลวงวราญรมณภาจแล้วหลวงวราญรมณภาจพูดชักชวนพระยานว่า หลวงวราญรมณภาจคิด
 จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยไม่ชอบใจคณะรัฐบถนั้นเพราะเห็นแก่พวกพ้องของ
 ตน หลวงพิบูลสงครามจะเป็นผู้เผด็จการ พระยานถามว่าเผด็จการเป็นอย่างไร หลวง
 วราญรมณภาจตอบว่า หลวงพิบูลสงครามมีอำนาจเสียคนเดียว การคิดเปลี่ยนแปลง
 การปกครองครั้งนี้จะจับพวกที่สำคัญ ๆ เช่น หลวงพิบูลสงคราม, หลวงประดิษฐ
 มนุชธรรม, หลวงดิษฐ์สงครามชัย, หลวงอดุลเดชจรัสมาฆาเดย์ พวกที่เป็นหัวหน้า
 สำคัญคิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครองคราวนี้ มีพระยาทวงดุรงค์, พระยาเทพหัสดิน,
 พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์, พระสิทธิเรืองเดชพล และพระปกเกล้า ฯ ส่วนการเงิน
 นั้นพระปกเกล้า ฯ จะออกให้หมด เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว จะตั้งพวกเรา
 ให้เป็นคณะรัฐบถต่อไป และจะเชิญพระปกเกล้า ฯ ให้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน จะเอา
 พระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรี แต่พระยานไม่เห็นด้วย เพราะรัฐบถทำอะไรได้
 แล้ว แล้วหลวงวราญรมณภาจก็กำชับว่าเมื่อในเวลาคุยกันอย่าไปพูดกับใคร บังเอิญมี
 แยกมาหาหลวงวราญรมณภาจ ๓ คน พระยานจึงถาม ต่อจากนั้นมาราว ๓ วันพระยาน
 ไปดูกระทู้ที่หน้าวัดโสภณศิววิหารพบนายสิบเอกจำ ๆ บอกพระยานว่าไม่มั่งงานทำ แล้ว
 พระยานกระซิบบอกนายสิบเอกจำว่า ให้ไปหาหลวงวราญรมณภาจเกิดบางที่จะได้เงินใช้
 เพราะหลวงวราญรมณภาจเป็นผู้จัดการโรงพยาบาล และคิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 ถ้าหลวงวราญรมณภาจชวนให้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว อย่าเชื่อและอย่าไป
 ทำกับเขาจะติดคราง แล้วต่างก็แยกกันไป

นายคาบพวง พटनाว จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า คำให้การชั้น
สอบส่วนหมาย จ. ๗ นั้นถูกต้องและเป็นความจริง จำเลยไม่เคยไปบ้านนายสืบ โทเชอ
และไม่เคยพานายสืบเอกเข้าไปหาหลวงวราญรณกาจ และไม่ได้รับใช้หลวงวราญรณกาจ
ไปบอกนายยังหรือไปตามพันจ่าตรีของคัมพากับพระยาทรงสุรเดชเลย เมื่อวันที่ ๑๓
ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ จำเลยจะออกจากที่พักบางซื่อและจะไปไหนบ้างหรือไม่จำไม่ได้
นอกจากนี้จำเลยไม่มีพระยานสืบอีก

ศาลได้พิจารณาพระยานหลักฐานของโจทก์จำเลยตลอดแล้ว เห็นว่าในเรื่อง
นี้ มีนายสืบโทเชอ จันทกร, นายยัง ธานีสิน และนายสืบคำรงค์โทชิม พลายเวช
เห็นนายคาบพวง พटनाว จำเลยไปที่บ้านนายสืบ โทเชอ ความจริงนายสืบโทเชอเบิก
ความยืนยันว่า การที่นายคาบพวงไปบ้านนายสืบ โทเชอครั้งนั้นได้ไปพูดถึงให้นายยัง
ไปยังหลวงพิบูลสงครามตามที่หลวงวราญรณกาจสั่งมา และได้ความจากนายสืบเอกนำ
ว่านายคาบพวงเป็นผู้พานายสืบเอกเข้าไปหาหลวงวราญรณกาจ เรื่องนี้ให้หลวงวราญ
รณกาจรับนายสืบเอกนำเข้าทำงาน นายสืบเอกนำได้ยื่นหลวงวราญรณกาจกับนายคาบ
พวงพูดกันถึงเรื่องการใช้คนไปยังคนสำคัญในคณะรัฐบาล นอกจากนั้นหลวงวราญรณกาจ
ได้ให้นายสืบโทเชอให้หานายยังมายิง หลวงพิบูลสงคราม เพื่อเปลี่ยนแปลง การปกครอง
และได้ชักชวนนายสืบเอกตามให้ร่วมมือในการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองอีกด้วย
พระยานของโจทก์ที่เบิกความมาทั้งหมดแล้วแต่รู้จักชอพอกกับ หลวงวราญรณกาจและนาย
คาบพวง ไม่มีสาเหตุโกรธเคืองกันอย่างไร ทั้งจะกระทำให้ศาลระแวงสงสัยว่าได้กล่าว
ปรับปรำนายคาบพวง ทงเบิกความติดต่อกันตลอดมา เมื่อพิจารณาพฤติการณ์
โดยตลอดแล้ว พึงได้ว่าเป็นความจริง พระยานหลักฐานของนายคาบพวงไม่สามารถ
หักล้างหลักฐานพระยานของโจทก์ได้ นายคาบพวงจึงมีความผิด

๑๔) สำหรับนายร้อยโท ฉนเนร ศาตะตักษมณ, นายตมัย แจ่มสัมบูรณ์
และนายมนั นิติวร จำเลยนี้ โจทก์นำสืบดังต่อไปนี้

โจทก์ส่งจดหมายของนายประดิษฐ์ วรุตฺตวิ ซึ่งเจ้าพนักงานค้นได้จากบ้านนาย
 ร้อยโทณเดวร คำทนายฯ. ๔ นายร้อยโทณเดวรรับว่าได้รับโดยทางไปรษณีย์ จดหมาย
 นั้นข้อความว่า “(ความดีทำไว้ยอมไม่คุ้มภัย เห็นใจกันเมื่อยามยาก) เขียน
 ที่บ้านบางไคต์ วันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๘๑ คุณณเดวร ที่มณถือ ผมต้องขอความ
 กรุณาอย่างที่สุดที่ได้จดหมายไปรบกวนคุณณเดวรครั้งนี้ หวังว่าคงให้อภัย เพราะ
 ความจำเป็นบังคับอย่างที่สุด ผมต้องขอรบกวนและขอความช่วยเหลือครั้งนี้ คือขอ
 ให้คุณณเดврช่วยหาเงินให้ผมสัก ๕๐ บาท นี้ก็ช่วยให้ผมพ้นจากห้วงทุกข์ หรือ
 การถูกเนรเทศออกจากบ้าน ผมจะไม่ขึ้นพระเดชพระคุณเลย จะจดจำไว้จนกว่า
 ชีวิตจะหาไม่ ผมเวลานี้พูดไม่ชายจะเปรียบกับประจักษ์ (สุนัขไม่มีเจ้าของ) จะหัน
 หนีไปพึ่งใครญาติพี่น้องเขาก็ไม่เล่นกับผม ตลอดจนเพื่อนฝูงก็ไม่มีใครให้ ผมคิด
 แดงเสียใจเหลือเกิน ยามเรานี้ ผู้คนนับหน้าถือตา เพื่อนฝูงเยาะเย้ย ยามพ่อแม่ตัดเช่น
 เพื่อนฝูงจะหาที่จริงสักคนก็ไม่มี จึงทำให้ผมจมทุกข์มาก ผมจึงหวังความกรุณาอย่าง
 ใหญ่หลวงจากคุณณเดวรคนเดียวเป็นทพที่สุดของผมแล้วนี่เดกรัน คงช่วยปลดความทุกข์
 ให้แก่ผมได้อย่างแน่ ๆ หวังว่าผมจะได้เดินสักคนเถิดครับ เพื่อคุณแล้วผมยอมตก
 ตั้งทุกอย่าง หวังว่าคุณคงตั้งสารและเห็นใจผม ๆ ผมไม่มีจริง ๆ และได้พยายามวิ่งเดิน
 มาหลายวันแล้ว ก็หมดหวัง ที่แรกตั้งใจจะไปหาคุณที่บ้านแต่โชคไม่เข้าข้างผมเลย บัง
 เอิญเท้าขวาของผมถูกขวานแฉกตำให้ลึกลง จึงทำให้ขาของผมพิการไปข้างหนึ่ง จึงทำ
 ให้ผมสนใจไม่สามารจะไปไหนได้ ได้แต่นอนอยู่เรื่อย ๆ ขอให้คุณคิดถึงให้มากสัก
 หน่อยนะครับ โรคทางใจยังไม่หาย ก็มาเกิดโรคตำให้ลึกลงอีก ถ้าผมไม่ได้รับความ
 ช่วยเหลือจากคุณแล้ว ถ้าเรื่องสำคัญรุ่งบิตามผมเขาและผมเท่ากำลังเจ็บอยู่ เช่น
 นแล้วถูกเนรเทศ ผมจะต้องพิจารณาแน่ ๆ และไม่มีข้อสงสัยในตัวเขียนคนทั้งหลาย ทาง
 บ้านผมเขามัวแต่พูดว่า (ดูคนเดียวตัวเดียวก็ไม่เห็นจะเปล่งอะไร ตามเรื่องของ
 มัน ๆ โดแต่ผมช่วยใครก็ให้เขาช่วยกันบ้างซ้ ที่แท้ก็เหตอทองหน ให้ไปเสียให้พ้นหู

พันดากไป อยู่กับใครก็ได้ตามใจ ผมจึงหวังขอขมกษัตริย์คนเดียวเท่านั้น ว่าคุณคง
 ไม่ลืมผม (น้องชายผู้ที่ยากจนของคุณ) ดั่งผมพนันลมคุณไม่ได้แน่ ๆ มีรูปภาพ
 ของผมนับถือคุณประดุจพี่ชายร่วมสายโลหิตกว่าได้ นั่นก็ช่วยให้อายุขัยของผมเป็น
 ยี่สิบสี่ปีครึ่ง ในชีวิตของผมยังไม่เคยมีทุกข์เหมือนใครเลย และประกอบ
 กับมาเจ็บ โดยกะทันหันเช่นนี้ และไม่เห็นว่าเพื่อนฝูงเลย เพราะผมเป็นคนรัก
 ใครแต่รักมาก จึงเบนกายตนวิ่งเร่แกล้งเล่น และหวังความดีจริงใจแกล้ง
 บ้างนะครับ ยามยากเข็ญผมไม่เห็นใครเลย นอกจากจากคนคนเดียวที่จะช่วยปัด
 ความทุกข์ให้แกล้ง และทำให้ชีวิตของผม รุ่งเรืองต่อไป ภายหน้า ภาวนาเร็ว ๆ
 หน่อยนะครับ เพราะเวลานี้ผมเจ็บมาก ถัดเรื่องจะร้องบอกสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
 แม่ ๆ เพราะพระมหากษัตริย์จะทรงทราบมาตามด้วยตนเอง ก็จะ เป็นพระคุณ แกล้ง
 อย่างนี้ และแสดงให้เห็นถึงน้ำใจซื่อสัตย์ของคุณบ้างไม่ลืมคนจน ๆ เช่นผมและ
 จะเป็นหนทางดีของคุณต่อไป ภายหน้าด้วย ขอให้คุณคิดเสมอว่า พงษ์ของผมนับ
 คุณคนเดียว และยอมเสียเงินเพียง ๕๐ บาท เพื่อช่วยชีวิตมนุษย์ใจคนหนึ่งก็
 ได้วอน ถ้าคุณมาได้ ขอให้คุณจงจดหมายมาหรือจะให้คนที่ได้ใจคนหนึ่งคนใดมา
 ให้ผมก็ได้

หนทางที่ดีสุดและสะดวก คุณเนรศวรครับ ผมขอสงวนภรรยาอีกคนหนึ่งคือ
 ขอให้ไปวัดสระเกศมาด้วยตนเองจะดีกว่า เพราะสมัยนี้ใจกันไม่ค่อยได้ และผม
 เจ็บมาก อยากเห็นหน้าคุณเหลือเกิน

การครองหัวใจคุณเนรศวรไม่ลืมความทุกข์ของผม เงิน ๕๐ บาทเท่านั้น
 สำหรับคุณคงหาได้ไม่ยาก หวังว่าคงภรรยาแกล้งมาเยี่ยมผมพร้อมกับนำความดี
 มาให้ผมด้วย ถ้าผมไม่ได้รับความช่วยเหลือจากคุณอีกคนเดียวเท่านั้น ชีวิตของ
 ผมยอมสละแล้วเพื่อเพื่อน (เมื่อคุณทราบ จ.ม. แต่ไปรวดเร็วหน่อยผมจะนอนสวดมนต์
 ภาวนาขอให้คุณนำความดีมาหาผมภายใน ๒-๓ วัน) ผู้ที่ยากจน ประดิษฐ์

ของกลางฝังตัวหมาย จ. ๑๖ นั้น นายร้อยโทณเดมร ระบุว่าคนได้จากบ้าน
นายร้อยโทณเดมร จริง

นายประดิษฐ์ วรสุตริ์ พยายามใจทักเมื่อกความว่า นายเปรมเป็นผู้แนะนำให้
พระยานรัฐจกกับนายร้อยโทณเดมร ในคราวที่นายร้อยโทณเดมร ดั้นกรับเดือกตงเป็น
ผู้แทนราษฎร พยายามได้ช่วยเหลือติดต่อกับเพื่อนฝูงและญาติพี่น้องให้ลงคะแนนเสียง
ให้ คำใช้จ่ายนายร้อยโทณเดมรผู้ชอกบ้าง พยายามเป็นผู้ชอกบ้าง พยายามเคยไปบ้าน
นายร้อยโทณเดมรและนายร้อยโทณเดมรเคยไปบ้านพระยาน เมื่อเดือนตุลาคม พ. ศ.
๒๔๘๓ นายร้อยโทณเดมรได้พูดกับพระยานต่อหน้าภริยาของนายร้อยโทณเดมรว่า การ
ที่ดั้นกรับเดือกตงคราวนี้ ความประสงค์ที่จะช่วยเหลือราษฎร และกรรมกรที่ยากจน
รัฐบาลคณะนี้ไม่เคยเห็นหัวอกคนจน พยายามข่มเหงกดขี่ขูดเลือดเนื้ราษฎรโดยออก
กฎหมายคามข้อบใจ คล้ายทำนองแบบเผด็จการ รัฐบาลคณะนี้เห็นแต่เห็นเม็ด
เกรงราษฎรจะมองเห็นพวกเราใช้อำนาจปกครองอย่างแบบเผด็จการ เราจึงเอาเด็ก ๆ
ซึ่งไม่รู้เคยงตำมาคงเป็นพระเจ้าแผ่นดินเพื่องั้นนี้ เพื่อให้ราษฎรเห็นว่าเราปกครอง
ตามแบบรัฐธรรมนูญ แต่การกระทำของเราคนหมู่มากบางท่านที่รวมเปลี่ยนแปลง
การปกครองในคราวที่เล็ดมาแต่เห็นผลร้าย เช่น พระยาทรงดุริ์เดช มองเห็นการ
กระทำของรัฐบาลคณะนี้เป็นไปในทำนองเผด็จการ จึงไม่ยอมร่วมคณะด้วย แม้
แต่จะแต่งตั้งให้เป็นอะไรในวงราชการก็ไม่ยอมรับ นอกจากนี้ยังมีใหญ่บางคน
เช่น พระยาเทพหัสดิน, พระสารธำสัพพชนิต ทมความมริ่ความคิดสูง และเคยผ่าน
หน้าราชการสำคัญมาแล้ว เห็นการกระทำของคณะรัฐบาลนี้เด็ด พวกคนจงคิด
จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่จะใช้อำนาจกำลังเขาช่วยคอยที่เขยทำมาแต่ไม่ได้
เพราะอำนาจและกำลังทหารตกอยู่ในมือของพวกหลวงพิมุดสงความทงหมัด จำต้อง
หาทางอื่น คือทางผู้แทนราษฎรโดยวางแผนการณ์ให้พวกเราดั้นกรับเดือกเป็น
ผู้แทนราษฎรให้มาก เมื่อถึงคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎรก็คอยคัดค้านโต้แย้งในสภา

เพื่อให้นมฉัน ไม่ให้คนรัฐบาตตำหนิการได้ระดวก เมื่อเกิดการบ่นป่วนจนแฉะ
 ราษฎรก็จะเกลียดชังรัฐบาล พวกเราซึ่งร่วมกันคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองอยู่ภายใน
 นอกคอยหาโอกาสจับกุมคนสำคัญ ๆ ในคณะรัฐบาลนั้นเข้าเสีย แล้วเชิญพระปกเกล้าฯ
 มาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน พระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อพระยาทรงสุรเดช
 เป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว นายร้อยโทถนอมซึ่งเป็นศิษย์ของพระยาทรงสุรเดช ก็
 โอกาสรับตำแหน่งสำคัญในราชการ แล้วจะช่วยให้พวกเราให้ติดต่อกันไปด้วย
 นายร้อยโทถนอม ได้กล่าวต่อไปว่า เจมิใจรัฐบาลนี้มาก ทำดีแล้วไม่ได้ คือ
 คราวเปลี่ยนแปลงการปกครองได้ช่วยเหลือเต็มที่ และเมื่อคราวปราบกบฏได้ช่วย
 เหลือแทบเต็มแทบตายก็ไม่ได้อะไร มีหน้าที่จะถูกรบเร่แต่ก็ให้ไปอยู่เกาะสมุยเสีย
 อีก แต่ก่อนนั้นห้วงพิบัติสงครามไม่ใช่เป็นคนใหญ่โตอะไรนัก เมื่อเสร็จการปราบ
 กบฏกลับเป็นใหญ่เป็นโตขึ้น ช่างดีพวกเรานี้เลยออก นอกหนึ่งนายทหารหลาย
 คนมีความเจ็บใจเหมือนกัน นายร้อยโทถนอมจึงชักชวนพระยานว่า อยากได้ดิบ
 ได้ดีเหมือนเขาบ้างไหม ถ้าอยากได้ก็ต้องมีความใจกล้าแค้นในเรื่องเจ็บใจให้ได้
 พระยานถามว่าจะแก้แค้นได้อย่างไร นายร้อยโทถนอมพูดว่าเวลานี้กำลังเตรียมพวก
 ทแก้แค้นอยู่เต็มมือ เมื่อพร้อมกันทุกทางแล้วจะลงมือเปลี่ยนแปลงการปกครอง พวก
 เรากจะช่วยเหลือออกนอกลูกเต็มที่ เมื่อทำสำเร็จแล้วพระยานจะได้กลับมาด้วย หนวย
 ของเราเป็นหนวยสำคัญหนวยหนึ่ง บรรดาพวกช่วยเหลือกันควมจะได้ดีด้วยกันทุก
 คน พระยานจึงตอบว่า เพื่อนายร้อยโทถนอมแล้วทุกสิ่งทุกอย่างพระยานจะร่วมคิด
 และยอมตายตามด้วย พระยานได้ช่วยเหลือนายร้อยโทถนอมจนเป็นผลสำเร็จได้วัน
 เดียวคงเป็นผู้แทนราษฎร ต่อมาเมื่อฉนวนนายตยงหุดตงสงครามนั้น นายร้อยโท
 ถนอมได้ใช้ให้พระยานไปซื้อหนังสือพิมพ์มาอ่านทุกฉบับ พอนายร้อยโทถนอมอ่าน
 หนังสือพิมพ์แล้ว ก็พูดว่า "เสียเวลาเจ้าตบอดเกินไปจึงยังไม่ถูก ถ้าหากเกิดสงสัย
 เราเข้าช่วยบรรดา" พระยานค้างอยู่มาหน้านายร้อยโทถนอม ๒ คน จึงกลับมา เมื่อ

05/10/2566

วันที่ ๑๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ เจ้าของพระยานถูกขบวนการของวิชาตวอยุทธาน จึ่งทง
 จดหมายมาทางไปรษณีย์ ขอเงินจากนายร้อยโทถนเถร ๕๐ บาทเพื่อรักษาแผล ข้อ
 ความตามเอกสาร จ. ๔ นั้น ขอเงินมาเพื่อรักษาบาดแผลให้หายแต่จะร่วมมือเปลี่ยน
 แปลงการปกครอง ถ้าเทายังไม่หายก็มาทำงานร่วมมือด้วยไม่ได้ ตามที่พระยาน
 สั่งนายร้อยโทถนเถรให้ไปหาพระยานตามเอกสาร จ. ๔ นั้น เพื่อจะสอบถามเรื่อง
 เปลี่ยนแปลงการปกครองว่านายร้อยโทถนเถรได้ทำไปแล้วไหนแล้ว คำว่าเรื่องสำคัญ
 ตามเอกสารหมาย จ. ๔ นั้น หมายถึงเรื่องที่นายร้อยโทถนเถรขอร้องพระยานให้ร่วมมือใน
 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง หลังจากนายร้อยโทถนเถรถูกจับแล้วราว ๕ วัน พระยาน
 ได้พบนางจิตราภิกษยานายร้อยโทถนเถรที่ตาสบายรัก นางจิตราพูดกับพระยานว่า
 เรื่องอะไรที่ไปจากบ้านแล้วอย่าไปแพร่พรายให้ใครรู้มันอันตราย เราเคยรักกันมา
 อย่างไรก็ให้รักกันไปตามเดิม และให้ช่วยบีบบังคับความลับไว้ พระยานตอบว่าพระยานหรือ
 จะกล้าไปพูดกับคนอื่น พระยานก็กลัว เหมตายเหมือนกัน ไม่รู้ว่าตำรวจจะมาตาก
 คอไปเมื่อไร การที่พระยานมาบอกความนี้เพราะตำรวจจับเอกสารหมาย จ. ๔ ได้ที่บ้าน
 นายร้อยโทถนเถร พระยานจึงให้การไปตามที่ตามเห็น แล้วเจตนาที่กบฏอดยคว
 มา พระยานไม่เคยมีสิ่งใดกับนายร้อยโทถนเถรเลย

นายทองม้วน วงษ์สวัสดิ์ พระยานใจทกบอกความว่า เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.
 ๒๔๘๐ นายร้อยโทถนเถร, นายถมัย, นายมนต์ จำเตย และนายฉัตรได้ไปบ้านพระยาน
 เพื่อหากระแหนงเลี้ยง ในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร แต่ที่นายฉัตรได้แนะนำให้รู้จักกัน
 ทุกคน แล้วขอร้องให้พระยานตั้งกระแหนงเลี้ยงให้แก่ นายร้อยโทถนเถร พระยานก็รับปาก
 และช่วยเหลือ ในที่สุดนายร้อยโทถนเถรไม่ได้รับเลือกตั้งในครั้งนั้น ต่อมาเดือนมิถุนายน
 พ.ศ. ๒๔๘๐ หรือ ๒๔๘๑ คราวที่นายอรุณ ของบักไซค์ ถูกเพิกถอนสิทธิ นายร้อยโท
 ถนเถรได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนราษฎรอีก นายถมัย, นายมนต์ จำเตยกับพระยาน
 และนายฉัตร ได้ช่วยเหลือหากระแหนงเลี้ยงให้นายร้อยโทถนเถร เหมือนอย่างที่เคยมา

หลายคน เมื่อเป็นผู้แทนราษฎรแล้วจะช่วยกันคัดค้านรัฐบาลในสภาผู้แทนราษฎร เพื่อไม่ให้รัฐบาลทำอะไรตามอำเภอใจ ราษฎรจะได้พากันเห็นว่ารัฐบาลคณะนี้ไม่ ยุติธรรม จะเกิดขึ้นป่วนชนในสภา พวกเราจะได้มีโอกาสกระทำการในขั้นต่อไป นายมนต์พูดว่า คนที่จะทำคือไปเนกคือ เปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลใหม่ เจ้าคุณ ทรงดรุณจะเป็นนายกรัฐมนตรี นายร้อยโท ทัศน เณร ซึ่งเป็นศิษย์หัวเรี่ยวหัวแรงของ พระยาทรงดรุณ จะได้รับตำแหน่งสำคัญ ๆ พวกเราก็ก็น่าจะได้สืบไปได้ตาม ๆ กัน แล้วนายมนต์สั่งให้พระยานหาพวกไว้ จะช่วยเหลืออีกคนที่หนึ่งที่ ในขณะที่มีแขก มาหานายร้อยโท ทัศน เณร พระยาจึงตลกกลั้ม เมื่อนายร้อยโท ทัศน เณรเป็นผู้แทนราษฎร แล้ว จึงได้เชิญพวกที่ช่วยเหลือมาเลี้ยงดูแต่ถ่านรูปไว้ตลอดทั้งพระยานด้วย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ภายหลังจากที่เลิกตั้งผู้แทนราษฎรราว ๓๐ วัน พระยานไปหานายร้อยโท ทัศน เณร อีก นายร้อยโท ทัศน เณร พูดว่า หลวงพิบูลสงครามจะมาเป็นนายกรัฐมนตรี พวกเราใครจะคิดกำจัดหลวงพิบูลสงครามได้บ้าง นายมนต์ตอบว่าจะต้องหาโอกาส เหมาะ ๆ ก่อน ส่วนนายตมัยพูดว่า ต้องยิงกันเท่านั้น แล้วนายตมัยพูดต่อไปว่า ถ้า หลวงพิบูลสงครามไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว พระยาทรงดรุณคงเป็นนายก รัฐมนตรี เมื่อพระยาทรงดรุณเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว นายร้อยโท ทัศน เณร คงได้ รับตำแหน่งสำคัญ ๆ พวกเราจะพลอยได้ติดตามกันไปด้วย พระยาจึงพูดว่าขอเป็น แต่เพียงดูของกอดรับใช้สอยเท่านั้น นายร้อยโท ทัศน เณร พูดกับพระยานว่า เรื่องนี้ เป็นความลับอย่าพูดกับใครเป็นอันขาด นี่เรารักกันจึงพูดกัน ต่อมาราววันที่ ๓๓ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ เจ้าพนักงานเรียกพระยามาสอบถามโดยพระยานถ่ายรูปพร้อมอยู่ กับนายร้อยโท ทัศน เณร พระยาจึงให้การไปตามความจริง พระยาไม่มีผู้ใดเหตุโกรธ เคืองกับนายร้อยโท ทัศน เณร นายตมัยและนายมนต์

นายร้อยตำรวจตรีเอื้อ เขมะปาน พระยาสนใจก็เบื่อกความว่า คราวเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๘๑ ทรงราชการเห็นว่าพระยานมีฝีมือ จึงปลดออกจากหน้าที่ราชการ ต่อ

มา พ.ศ. ๒๔๗๐ พระยานไปหานายร้อยโทคนแรกที่บ้านเพื่อขอทำงาน ไม่พบนายร้อยโทคนแรก คงพบนายฉนิและนายสมย์ จำเลย นายฉนิพูดกับพระยานว่า ให้มาหานายร้อยโทคนแรกบ่อย ๆ เขาจะได้ช่วยหางานให้ทำ ต่อมาเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานไปเที่ยวทางนางแดงพบนายฉนิ, นายฉนิ และชายอีกคนหนึ่ง ซึ่งภายหลังทราบว่าชื่อนายทอด ก่าตั้งนั่งรับประทานกาแพ่งนอนอยู่แถวสวนให้พระยานเข้าไปรับประทานกาแพ่งร่วมด้วย ดักครุห์หนึ่งนายทอดกลับไป คงเหลืออยู่แต่ นายฉนิ, นายฉนิ และพระยาน แต่ดูนายฉนิพูดกับพระยานว่าคณะรัฐบาลนั้นเหมือนอย่างนายร้อยโทคนแรก พวกราษฎรและกรรมกรจะมีความดีใจไหมหน้ เพราะนายร้อยโทคนแรกเห็นหัวออกคนจน ตั้งใจช่วยเหลืออยู่เดิมแล้ว แต่นายร้อยโทคนแรกไม่ใช่เป็นคนขี้มหรือเศรษฐีหรือเป็นข้าราชการใหญ่โต จึงได้แต่คิด ช่วยเหลืออะไรก็ไม่ได้ เวลานายร้อยโทคนแรกสมัครเป็นตัวแทนราษฎรแล้ว ขอให้พระยานและพวกพ้องของพระยานออกกระแผนแดงให้ด้วย พระยานรีบปวกเพราะนายร้อยโทคนแรกเคยมีบุญคุณมาแต่นายฉนิและนายสมย์ของพระยานไปรับประทานเบียร์ที่ร้านเชิงสะพานผ่านฟ้า ในระหว่างที่รับประทานเบียร์อยู่บนห้องชั้นบน นายฉนิพูดกับพระยานว่าพวกเราก็คงเห็นกันด้วยกันตั้งใจหากระแผนแดงให้นายร้อยโทคนแรก ถ้านายร้อยโทคนแรกเป็นผู้แทนราษฎรแล้วจะมีโอกาสช่วยเหลือหางานให้พวกเราทำ เพราะนายร้อยโทคนแรกสมัครเป็นตัวแทนราษฎรครั้งนี้ เห็นแก่ราษฎรและกรรมกรซึ่งรับความเดือดร้อน โดยรัฐบาลชดกันทุกแต่จุดเดือดเนื้อกรรมกรและราษฎรเอาไปพอกพูนพวกเขา เช่นพวกเดี่ยวกันก็ยกจนสู่ถึงดับ มีเหยื่อเล็ดถึงหัวอกกันอื่น ถ้านายร้อยโทคนแรกได้เป็นผู้แทนราษฎรตามความมุ่งหมายแล้ว จะได้มีเสียงในสภาผู้แทนราษฎรร่วมกับพวกฝ่ายตรงข้ามกับคณะรัฐบาล ซึ่งมีอยู่ในสภาแล้วเพื่อทำการโต้แย้งรัฐบาลไม่ให้ดำเนินการไปโดยรีบร้อน แล้วจะเกิดบ่นป้อนอื่น ราษฎรและกรรมกรก็จะเห็นว่ารัฐบาลนี้ไม่มั่งคั่งรรม ในครั้งนั้นผู้แทนราษฎรอื่น ๆ ได้ร่วมคิดกันหลายคน และมีพวก

ผู้ใหญ่สนับสนุนอยู่ข้างหลังอีก เช่น พระยาทรงสุรเดช, พระยาเทพหัสดิน แล้ว
 นายมณเฑาะว์ต่อไปว่า เวลานี้พระยาทรงสุรเดชคิดการไว้เรียบร้อย มีนายร้อยโท
 ฉนวนเรขก่องวางขวางในหมู่พวกกรรมกรได้เป็นพรรคพวกด้วย ถ้าพระยาทรงสุรเดช
 จักการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลสำเร็จโดยมีกรรมกรร่วมมือด้วยเช่นนี้ พวกเรา
 จะมีความสับสนวุ่นวาย แต่ต่างก็พากันถอยไป พยายามช่วยหาแต่ละลงคะแนนเสียงให้
 นายร้อยโทฉนวนเรขก่องวาง เมื่อนายร้อยโทฉนวนเรขก่องวางได้เป็นผู้แทนราษฎรแล้ว พยายามพบ
 นายตมัยและนายมณเฑาะว์หลายครั้ง ทุกครั้งนายตมัยและนายมณเฑาะว์กับพระยานว่า เรื่อง
 พักชงกกันไว้ก่อนอย่าตีให้เตรียมตัวไว้ เขาจะคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองกันอยู่
 เมื่อถึงกำหนดจะบอกให้ทราบ พระยานไม่เคยมีคำเหตุกับนายร้อยโทฉนวนเรขก่องวาง, นายตมัย,
 และนายมณเฑาะว์

พันจัตวาของดี จันทนะโลหิต พระยานใจทกเบิกความว่า เดือนใดจำไม่ได้
 ราวกัน พ.ศ. ๒๔๗๗ พระยานไปเที่ยวที่หน้าโรงภาพยนตร์เฉลิมเมือง หาดวงราษฎร์นภา
 ได้เข้ามาพักท้าย แล้วชวนพระยานดูภาพยนตร์แต่วันนั้นพระยานไม่ดู ต่อมาพระยานไป
 เที่ยวหน้าโรงภาพยนตร์เฉลิมเมืองบ่อย ๆ หาดวงราษฎร์นภาได้ชวนพระยานให้เข้าดู
 ภาพยนตร์ บางครั้งพระยานเข้าดู บางครั้งไม่เข้าดู เมื่อเขาไปนั้นไม่ได้เสียค่าผ่านประตู
 เพราะหาดวงราษฎร์นภาเป็นผู้จัดการโรงภาพยนตร์ ต่อมาในราวกลางปีนั้น เวลา ๒๐
 นาฬิกาเศษ พระยานมาเที่ยวหน้าโรงภาพยนตร์เฉลิมเมืองอีก แล้วหาดวงราษฎร์นภาชวน
 พระยานไปรับประทานอาหารที่บึงสาธุ มีชายอีก ๒ คนเข้ามาจูงมหรพาอาหารด้วย
 หาดวงราษฎร์นภาแนะนำให้รู้จักกัน คือนายร้อยโทฉนวนเรขก่องวางกับนายตมัย พอรับประทานอาหาร
 อิ่มแล้วจึงแยกกันไป ต่อมาพระยานพบหาดวงราษฎร์นภาที่หน้าโรงภาพยนตร์เฉลิมนคร
 หาดวงราษฎร์นภาพูดกับพระยานว่า นายร้อยโทฉนวนเรขก่องวางถูกขังอยู่ในกระทรง
 กตลาโหม ขอให้พระยานนำจดหมายไปส่งนายร้อยโทฉนวนเรขก่องวางด้วย พระยานรับปากว่าได้
 แล้วหาดวงราษฎร์นภาหายเข้าไปในโรงภาพยนตร์สัก ๓๐ นาที ก็นำจดหมายฝากซอง

ฉบับหนึ่งนามอบให้พระยาน รุ่งจีนเจ้าพระยาหน่อกษัตริย์ไปให้นายร้อยโทณเณร ในที่คุมขัง บอกว่า หลวงราชมรรคาจฝากมาให้ ต่อจากนั้นพระยานรับจดหมายจาก หลวงราชมรรคาจนามอบให้นายร้อยโทณเณรอีก ๔-๕ ครั้ง นายร้อยโทณเณรถูก รั้งอยู่ในกระทรวงกลาโหมราวหนึ่งเดือน ทางราชการจึงปลดขย ตั้งแต่นั้นมาพระยานและ นายร้อยโทณเณรจึงสนิทสนมกันมาก

เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๗๓ หลังจากพระยานไปหาพระยาทรงสุรเดชมานานราว ๓๐ วัน พระยานกำลังอยู่ในกระทรวงกลาโหม ได้รับจดหมายจากนายร้อยโทณเณร ฉบับ หนึ่ง มีใจความว่าขอให้พระยานไปพบที่ร้านขายเบียร์เซ่งฮงผานข้าง โรงตั้งประดิษ ฒพระยานไปพบนายร้อยโทณเณร บนห้องชั้นบนแล้ว นายร้อยโทณเณรพูด กับ พระยานว่า ตามที่พระยาทรงสุรเดชส่งพระยานไปเห็นได้เรื่องราวอะไรบ้างใหม่ พระยานตอบว่ายังไม่ ได้เรื่องราวอะไร แต่นายร้อยโทณเณรส่งพระยานว่า ถ้าได้เรื่องราวอะไรแล้วขอให้ ส่งข่าวไปให้นายร้อยโทณเณร ทราบ เพื่อจะได้ส่งข่าวคราวเหล่านั้นไปให้พระยา ทรงสุรเดช สักครู่หนึ่งพระยานจึงกลับมาจากที่ทำงาน ต่อมาวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานไปพบนายร้อยโทณเณรที่ร้านขายเบียร์เซ่งฮงผานผ่านปากคานที่นัดไว้ นายร้อยโท ณเณรแนะนำให้พระยานรู้จักนายเตียงเตชะนายชัช ว่า เป็นพวกเดียวกัน แต่นายร้อยโท ณเณรพูดกับพระยานว่าได้เรื่องราวอะไรบ้าง พระยาทรงสุรเดชส่งข่าวมาว่าทางจังหวัด เชียงใหม่เขาเตรียมการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว และจะจ้างคนให้ยิงหลวง พิบัติสงคราม นายร้อยโทณเณรจึงส่งพระยานให้ระวังตัวไว้ให้ดี พระยานจึงถามว่า จะจ้างใครมายิง นายร้อยโทณเณรว่าอย่าเพิ่งทราบเลย บังเอิญในขณะนั้นมีคน ๕ คนมารับประทานอาหารอีก ๒ คน จึงคุยกันเรื่องขึ้นตั้งประกบไป เมื่อนายต ยิงหลวงพิบัติสงครามในวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานได้ช่วยจับนายตย ๒ ต่อมาวันที่ ๓๓ เดือนเดียวกัน พระยานมาคิดเครื่องแบบทหารที่ร้านตัดกึ่งอยู่ตรงข้ามที่

รัฐธรรมนุญ แด่ตั้งห้องฝังศพที่นายร้อย โทณณเร ให้มาแก่นางเส็งยม แด่ตั้งนางเส็งยมว่า ถ้ามีโอกาสแล้ว ให้เอาฝังในห้องนั้นโรยลงในอาหาร ให้หุดวงพิบูลตั้งกรรมรับประทาน โดยบอกกับนางเส็งยมว่าฝังศพนั้นเป็นฝังเดินที่ เมื่อหุดวงพิบูลตั้งกรรมรับประทานเข้าไปแล้วจะมีความรักใคร่พระยานแะนางเส็งยม แด่นางเส็งยมก็รับเอาห้องฝังศพนั้นเก็บไว้ แะบอกแก่พระยานว่า ถ้ามีโอกาสจะโรยให้ ในอนันนางเส็งยมไม่ได้โรยฝังศพในอาหาร รุ่งขึ้นเจตนาเข้าพระยานไปถมนางเส็งยมในครัวว่า ได้ฝังศพฝังลงในอาหารหรือป่าว นางเส็งยมว่ายังไม่โอกาส พระยานจึงให้นางเส็งยมแบ่งฝังศพนั้นให้แก่พระยานครึ่งหนึ่ง แด่พระยานพาบุตรหุดวงพิบูลตั้งกรรมไปเที่ยวงานฉลองรัฐธรรมนุญที่ของต้นามหุดวง วันเดียวกันเจตนาเที่ยวงานจึงกลับบ้าน นายร้อยเอกเผ่าได้ตั้งพระยานว่าหุดวงพิบูลตั้งกรรมจะรับไปเที่ยว ให้พระยานจัดอาหารให้หุดวงพิบูลตั้งกรรมกับพวกรับประทาน พระยานเคยเคยเอาอาหารจากในครัวมาวางไว้ที่โต๊ะพักอาหาร เพราะคนอื่นซึ่งเคยช่วยจัดอาหารด้วยกันไม่อยู่ พระยานได้อาฝังศพที่แบ่งมาจากนางเส็งยมโรยลงในอาหารหลายจานด้วยกัน แด่ยกไปตั้งไว้ที่โต๊ะรับประทานอาหาร ดังครหนึ่งหุดวงพิบูลตั้งกรรมพร้อมด้วยภริยาแลบุตร, หุดวงยทศศาสตร์โกศต, หุดวงประหารวิปาราม, ขุนรณนภากาศ, หุดวงเตชเสนา และนายร้อยเอกเผ่าได้ร่วมรับประทานอาหารนั้น เมื่อรับประทานอาหารเสร็จแล้วราว ๓๕ นาที ได้ยินเสียงเอะอะกันขึ้น หุดวงพิบูลตั้งกรรมแะบรรดาผู้ร่วมรับประทานทั้งหมดได้พากันไปยังกองเต็นท์รักษามณฑลทหารบกที่ ๓ ในวันนี้พระยานแะนายมนคนในบ้านหุดวงพิบูลตั้งกรรมถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวไว้ ต่อมาราว ๗ วัน อธิบดีกรมตำรวจจึงถามพระยานถึงเรื่องนี้ พระยานชี้ว่านางเส็งยมเป็นผู้วางยาพิษ โดยนายร้อยโทณณเรเป็นคนฝากยาพิษนั้นมากับพระยาน เพื่อมอบให้นางเส็งยม แด่นางเส็งยมปฏิเสธ ต่อมาอีกราว ๔-๕ วันขุนศรีศรีตรากรจึงเรียกพระยานไปสอบถาม พระยานได้เล่าให้ฟังตามที่ให้การมานี้ พระยานไม่มีผิดแต่กับนายร้อย โทณณเรแะนายตมัยเลย

นางเสี้ยม ปลุกใจเสือ พะยานโจทก์บอกความว่า พะยานมหานาทเป็นผู้อย
 ภรรยาหองพิบัติสงครามทำควมาได้ ๓ เดือนเศษก็เกิดเหตุ พนจাত্রของดินนอยใน
 บ้านหองพิบัติสงครามยังไม่มีภรรยา พะยานจึงขอบพอรักใคร่กับพนจাত্রของดิน
 ทางซู้สาว วันใดจำไม่ได้ระหว่งม้งานฉดของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลาราว ๘
 นาฬิกา พนจাত্রของดินเข้าไปหาพะยานในครัวบอกว่ามีรับประทานอาหาร พะยาน
 ก็จัดแจงอาหารให้รับประทาน แล้วพนจাত্রของดินจึงเงินให้พะยาน ๑๕ บาทเพื่อเที่ยว
 งานฉดของรัฐธรรมนูญ แล้วตั้งหอกกระต่ายให้พะยานหนึ่งหอย พะยานแก้ออกดูเห็น
 เป็นผงส์ขาว ๆ พนจাত্রของดินจึงพาให้เอาผงส์ขาวนั้น ไรยลงในอาหาร ให้หองพิบัติ
 สงครามรับประทาน พะยานจึงถามว่าผงส์อะไร พนจাত্রของดินบอกว่าเป็นทาง
 เมตตากไก่ พะยานจึงถามว่าผงส์เขามาจากไหน พนจাত্রของดินบอกว่ามีนายร้อยโท
 ณฑรให้มา แล้วพนจাত্রของดินตั้งถามพะยานว่าอย่าบอกกับใคร ถ้าชนบดจะ
 เป็นอันตราย ถ้ามีโทษแต่พินโทษออกมาแล้วพมพะยานก็โทษจะฆ่าเสีย และบอก
 แก่พะยานคือไปว่าถ้าได้ในอาหาร ให้หองพิบัติรับประทานแล้ว พนจাত্রของดินจะได้
 รับผลประโยชน์ ส่วนพะยานก็จะได้รับความสบายด้วย พะยานจึงรับปากว่าถ้า
 เมื่อไรจะได้ในอาหารให้ แล้วพะยานรับเอาหองผงส์ขาว ๆ นั้นมาเก็บไว้ในหีบ ริงชน
 เวลาประมาณ ๘ นาฬิกา พนจাত্রของดินเข้าไปในครัวอีก แล้วบอกแก่พะยานให้แบ่ง
 หองผงส์ขาว ๆ นั้น ให้พนจাত্রของดินเพื่อจะเข้าไปไรยลงในอาหาร ให้หองพิบัติสงคราม
 รับประทาน พะยานจึงเข้าไปหยิบหอยานนั้นมาส่งให้แก่พนจাত্রของดินหอย พนจাত্র
 ของดินถามพะยานว่าแบ่งเอาไว้หรือเปล่า พะยานบอกว่าจะแบ่งเอาไว้แล้ว ความจริง
 พะยานไม่ได้แบ่งเอาไว้เลย เมื่อพนจাত্রของดินรับหอยแล้วก็ออกไป ส่วนพะยาน
 คงปรุงอาหารสำหรับมอกถางวันต่อไป เมื่อหองพิบัติสงครามกับพกรับประทาน
 อาหารมอจนเสร็จแล้ว พะยานทราบว่าถูกวางยาพิษ พนจাত্রของดินตระนายป็นถูก
 เจ้าพนักงานจับในฉนวน ส่วนพะยานยังไม่ถูกจับ แล้วพนจাত্রของดินชดทอดมาถึง

พระยานว่า นายร้อยโท ทัศนเนรมิตฝากหีบฝังศพของนายพันจัตวาของข้ามาให้พระยาน เมื่อพระยานถูกจับจึงให้การตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

นายร้อยตำรวจตรีจันทร์ ภาตะวัตติ พระยานโจทก์เบิกความว่า พระยานหมื่นหนาท เป็นผู้ช่วยสืบราชการลับของตำรวจสันติบาล เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ พระยานกับหม่อมหลวงดมภ์พงษ์ ศิริพงษ์ ได้รับคำสั่งให้ผลิต เบ็ตย่น กัน คอยเฝ้าดูความเคลื่อนไหวของพันจัตวาของข้าจะไม่ให้หนีบ้าง แล้วรายงานให้ทราบ ถ้าไปกับหลวงพิบูลสงครามไม่ต้องรายงาน ต่อมาวันที่ ๗ ธันวาคมปีเดียวกัน เวลา ๑๗ นาฬิกา พระยานเห็นพันจัตวาของข้าแต่งตัวพร้อมออกจากบ้านหลวงพิบูลสงคราม เข้าไปในร้านขายอาหารตรงหลังรถรางควมดบังลำภู พระยานจึงคิดตามเข้าไปในร้านขายอาหารนั้นด้วย นั่งอยู่ห่างจากโต๊ะพันจัตวาของข้า ๒ จา แล้วหม่อมหลวงดมภ์พงษ์เดินเข้ามาอีกคนหนึ่ง พระยานจึงเรียกให้มารับประทานกาแฟด้วย ในขณะที่พระยานเห็นนายร้อยโท ทัศนเนรมิตกับหญิงอีกคนหนึ่งเข้ามา ในร้านนั้นแล้วตกท้ายพันจัตวาของข้า และได้นั่งร่วมโต๊ะกับพันจัตวาของข้า แล้วนายร้อยโท ทัศนเนรมิตสั่งเบียร์มารับประทาน เห็นนายร้อยโท ทัศนเนรมิตกับพันจัตวาของข้าพูดคุยกันคอย ๆ พระยานไม่ไต่ถาม สักครู่หนึ่งนายร้อยโท ทัศนเนรมิตลุกขึ้นพร้อมกับหีบกระดูกขาวออกจากกระเป๋าเสื้อแล้วให้หญิงคนหนึ่งของข้ารับไป แล้วพันจัตวาของข้าก็หือมนิดแล้วหอบเก็บเงินกระเป๋าเสื้อ ในขณะที่นายร้อยโท ทัศนเนรมิตมองนาทางพระยานและหม่อมหลวงดมภ์พงษ์แต่ตั้งดวงดั่งลึยอะไรสักอย่างหนึ่ง พระยานกับหม่อมหลวงดมภ์พงษ์จึงออกมายืนอยู่ที่หน้าร้านทิวทิวว่าจะขึ้นรถราง สักประเดี๋ยวพันจัตวาของข้าก็ออกจากร้านนั้นไปทางบ้านหลวงพิบูลสงคราม พระยานกับหม่อมหลวงดมภ์พงษ์จึงคิดตามไปด้วย ต่อมาวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ เวลาราว ๙ นาฬิกา พระยานเห็นพันจัตวาของข้าขึ้นรถมากับผู้หญิงและเด็ก ๆ โขมหน้ามาทางบางลำภู วันเดียวกันเวลา ๓๓ นาฬิกาถัดเข้าไปในบ้านหลวงพิบูลสงคราม วันนั้นเอง เวลา

ราว ๑๕ นาฬิกา ได้ยินคนโง่ๆคนหนึ่งร้องพิงดังความถูกวางยาพิษ พระยานจึงรายงานเหตุการณ์ให้ขุนบังคับบัญชาทราบ

หม่อมหลวงต๋มพงษ์ ศีวงศ์ พระยาน โจทก์เบิกความว่า พระยานมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการต๋ม เมืองวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานกับนายร้อยตำรวจตรีจันทร์ ได้รับคำสั่งให้ผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้าคอยตรวจความเคลื่อนไหวของพันจ่าตรี

ทองดี เมื่อพันจ่าตรีทองดีไปไหนโดยไม่ได้ไปกับหลวงพิงดังสงครามแล้ว ให้รายงานต่อมาวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลาราว ๑๐ นาฬิกา พระยานเห็นพันจ่าตรี

ทองดีคนเดียวจนรถมาจอดที่หน้ารถม้าหรือติดกับ เสว๊กแล้วกลับไปถึงสะพานรามบุตร นายร้อยโทณเฒ่าทรงยศนำรถม้ามาแล้งหยุดรถกับพันจ่าตรีทองดีอยู่นาน ๒-๓ นาที จึงจากกันไป พันจ่าตรีทองดีเดินมาทางตลาดบางตาภิ ชนรถยนต์ไปกับนายร้อยตรี

เป็ง เข้าบ้านหลวงพิงดังสงคราม ต่อมาวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลาราว

๑๗ นาฬิกา ขณะนั้นพระยานอยู่บางตาภิเห็นนายร้อยตำรวจตรีจันทร์ เดินเข้าไปในบ้านขายอาหาร จึงตามเข้าไปด้วยแต่จันทร์กับประเท่านจ่าแหม่มกัน เห็นพันจ่าตรีทองดีนั่งอยู่ที่โต๊ะคนเดียว ดึงรถหนึ่งเห็นนายร้อยโทณเฒ่ากับหญิงคนหนึ่งเข้ามาในบ้าน นายร้อยโทณเฒ่าทักทายพันจ่าตรีทองดี แล้วนั่งรวมกับประเท่านเมย์ร้อยตรีเคียงกัน

พระยานเห็นนายร้อยโทณเฒ่าพูดซุบซิบกับพันจ่าตรีทองดี แต่พูดว่าอย่างไรไม่ได้ยิน ดึงรถหนึ่งนายร้อยโทณเฒ่าจึงหิ้วรถกับประเท่านจ่าแหม่มหรือสาว ๆ หิ้วหนึ่งตั้ง ให้พันจ่าตรีทองดี ๆ

แก่หอนันต์ เสว๊กแล้วก็เขาชนมิตรและหอนันต์ได้กระเป๋าคู่ ในระหว่างที่คุยกันอยู่นั้น นายร้อยโทณเฒ่ามองมาทางพระยาน ๆ จึงสังเกตเห็นนายร้อยตำรวจตรีจันทร์ ออกมายืนอยู่หน้าร้านค้าขายแล้วคอยรถวางขยับเข้าไฟฟ้า ดึงรถหนึ่งพันจ่าตรีทองดีจากรถกลับไปบ้านหลวงพิงดังสงคราม แล้วพระยานจึงกลับเพราะเวลานั้นไม่ใช่เวรของพระยาน

ส่วนนายร้อยตำรวจตรีจันทร์ คงเฝ้าอยู่แถวนั้น

นายวุฒิ โภมธมาตย์ พระยานโจทก์เบิกความว่า พันจ่าตรีทองดีนั้นพระยานรุจก
 เป็นคนเคยติดตามหลวงพิบูลสงคราม เมื่อราวเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ เวลา
 ราว ๒๓ นาฬิกา ก่อนนอนเด็กดองผู้แทนราษฎร พระยานกับนายช้อยยกตัวจากเขม
 ญาติทางแดง ครั้นมาถึงร้านเบียร์เซ่งฮงผ่านฟ้า จึงแวะเข้าไปรับประทานเบียร์
 พบพันจ่าตรีทองดี กับนายร้อยโทถนน นั่งคุยอยู่ในร้านนั้น พระยานกับนายช้อยไปนั่ง
 คุยโต๊ะหนึ่งห่างจาก โต๊ะของพันจ่าตรีทองดีและนายร้อยโทถนนราว ๓๐ ศอก เห็นเขา
 คุยกันต่อมา เรื่องอะไรไม่ไฉน พอรับประทานแล้วพระยานกับนายช้อยจึงออกจาก
 ร้านไป พระยานตั้งตยว่า พันจ่าตรีทองดีเป็นคนติดตามหลวงพิบูลสงคราม ทำไมจึง
 มาติดต่อกับนายร้อยโทถนน ซึ่งถกออกจากราชการแล้ว จึงเขียนจดหมายถึง
 หลวงรักษาสืบค้นคดี บอกเหตุการณ์ให้ทราบเท่าที่เห็นมา ดังปรากฏตามเอกสาร
 หมายเลข จ. ๕๕

นายพันตำรวจตรี หลวงรักษาสืบค้นคดี พระยานโจทก์เบิกความว่า นายวุฒิ
 โภมธมาตย์นั้น พระยานรุจกมา ๗-๘ ปีแล้ว เคยใช้สอยให้ช่วยจับตชน เมื่อเดือน
 พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๑ นายวุฒิมีจดหมายมาให้พระยานฉบับหนึ่งตามเอกสารหมายเลข
 จ. ๕๕ พระยานจึงนำเอกสารฉบับนั้นไปส่งขอหลวงนคราชประเสริฐ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยว
 กับกรมเมือง หลวงนคราชประเสริฐจึงให้พระยานจัดคนไปคอยเฝ้าดูพฤติการณ์ พระยาน
 จึงส่งให้นายร้อยตำรวจตรีจันทร์ และหม่อมหลวงถ่มพงษ์ สักตรอยดูความเคลื่อนไหว
 ของพันจ่าตรีทองดี และตั้งถามือพันจ่าตรีทองดีไปไหน โดยไม่ได้ไปกับหลวงพิบูล
 สงครามแต่ให้รายงาน นายร้อยตำรวจตรีจันทร์และหม่อมหลวงถ่มพงษ์ ได้ตั้งนาม
 ทราบคำสั่งในเอกสารหมายเลข จ. ๕๕ แล้วได้รายงานผลของการสักตรอยดูความเคลื่อนไหว
 ของพันจ่าตรีทองดีมาจนถึงวันถูกจับ

นายพันเอก พระศัถยเวทวิทยวิชัย พระยานโจทก์เบิกความว่า เป็นนายแพทย์ใหญ่
 ทหารบก 10/2 มอฉนท ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ พระยานกับจากจังหวัดฉะบับ ถึง

ตั้งหน้าบางซื่อ มีนายทหารรายงานว่า หอจดพิมพ์ตังสงครามกับพวกอุกยาพิษ และ
 วิชาควยยักของเสนาวิชมนตทหารบกที่ ๓ พะยานจึงรีบไป หอจดวินิจฉัยเวช
 การรายงานต่อพะยานว่า หอจดพิมพ์ตังสงครามกับพวกรวม ๗ คนอุกยาพิษ ได้ทำการ
 วิชาพยาบาลแล้ว พะยานจึงตรวจอาการหอจดพิมพ์ตังสงคราม. นางพิมพ์ตังสงคราม,
 หอจดยทุทศาสตร์โกศด. หอจดประหารวิปยุว. หอจดเศษเสนา, นายร้อยเอกเผ่า
 และชนรณนภากาศ ปรากฏว่ามีอาการคล้ายกันหมดทุกคน แต่ตั้งว่าอุกยาพิษ หอจด
 วินิจฉัยการ รายงานว่า หอจดพิมพ์ตังสงครามนั้นได้วางกะเพาะอาหารแล้ว พะยาน
 จึงสั่งให้ต่างกะเพาะอาหารอีก ๒ คน ^{๒๕๓๒} นาทเซตงกะเพาะอาหารแล้วเก็บแยกไว้เป็น
 คนๆ ไป ^{๒๕๓๒} นาทเซตงกะเพาะอาหารของคนๆ ของหอจดพิมพ์ตังสงคราม. นางพิมพ์
 ตังสงคราม และชนรณนภากาศนั้น แมงส่งไปยังกรมวิทยาศาสตร์ ได้ทำการรักษาอยู่
 จนเวลา ๑๘ นาฬิกา คนใช้ทั้งหมดจึงกลับมา ^{๒๕๓๒} อาคารของหอจดพิมพ์ตังสงคราม.
 นางพิมพ์ตังสงคราม และชนรณนภากาศ ถ้าไม่ทำการรักษาให้ทันคงที่ ปล่อยให้ยา
 พิษซึมเข้าไปในตัว ^{๒๕๓๒} อาคารจะมากจนหนักทุกคนคงตายได้ ผลของการที่ปล่อยให้
 ซึมเข้าไปในร่างกาย ^{๒๕๓๒} แม้ได้รบยาพิษเล็กน้อยก็อาจทำตายอวัยวะเกิดเป็นโรคอวัยวะ
 พิการ อาจทำให้ตายได้ เช่นโรคตับ หรือโรคหัวใจ เป็นต้น

นายเกดยว บุนนาค พะยานได้ทักเบื่กคำถามว่า พะยานรับราชการเป็นนัก
 เสมอไท อยู่กรมวิทยาศาสตร์ มีหน้าที่แยกธาตุต่างๆ ^{๒๕๓๒} เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม
 พ.ศ. ๒๔๘๓ เวลาเย็นได้ทราบข่าวหอจดพิมพ์ตังสงครามถูกวางยาพิษ แล้วชนแหว
 เวชภูมิ นำนาต่างกะเพาะอาหารของหอจดพิมพ์ตังสงคราม, นางพิมพ์ตังสงคราม และชน
 รณนภากาศ มาให้พะยานตรวจแยกธาตุว่าจะมียาพิษอะไรเจือปนอยู่บ้าง ^{๒๕๓๒} รุงซินเขา
 ทางเจ้าหน้าที่ตรวจสั่งอาหารและน้ำซึ่งเหลือจากหอจดพิมพ์ตังสงคราม กับพวกกรมประทาน
 ให้นำให้ตรวจแยกธาตุอีกว่า ^{๒๕๓๒} จะมียาพิษอะไรเจือปนอยู่บ้าง พะยานตรวจแล้วพบ
 สารหนูในน้ำต่างกะเพาะอาหารและในอาหาร ^{๒๕๓๒} จึงทำรายงานได้ตามเอกสารหมาย

จ. ๘๐, ๘๑ ต่อมาวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ หลวงแผ้วพาดชน นำนายร้อยโท
 ญเณร พร้อมด้วยภริยาอีก ๒ คน กับวัดศอกของกตางคชวงศ์ชาว ๓ หีบ, ยาด์เทา
 ๓ หีบ และผ้าสีแดง ๔ ชุด มาให้พระยานตรวจแยกชาความยาพิษเค็ช้ป่นอยู่หรือไม่
 ก่อนที่พระยานจะตรวจได้แบ่งของกตางคชออกเป็น ๒ ส่วนต่อหน้าหลวงแผ้วพาดชน, นาย
 ร้อยโท ญเณรและภริยา เจ้าหน้าทหารตรวจเขาไปครึ่งหนึ่ง พระยานเขาไว้ครึ่งหนึ่ง ก่อน
 แบ่งนั้นของกตางได้ผูกเชือกคัตราไว้เรียบร้อยแล้ว เมื่อแบ่งแล้วส่วนที่เจ้าหน้าทหารตรวจ
 เขาไปนั้นได้หื้อต่อหน้าพระยาน, หลวงแผ้วพาดชน, นายร้อยโท ญเณรและภริยา
 แล้วผูกเชือกคัตรา ๓ ดวง เป็นของกรมวิทยาศาสตร์ ๓ ดวง ของนายร้อยโท
 ญเณร ๑ ดวง และของเจ้าหน้าทหารตรวจ ๓ ดวง แล้วมอบให้ทหารตรวจไป ก่อน
 แก้งของกตางคชกแบ่งนั้นนายร้อยโท ญเณร คิดกันว่า ทุ้มขของหื้อของกตางมรอย
 เขียนคอกษรเขียนดังไปที่ขอขบมรอยพบบ ตั้งสัยว่าเจ้าหน้าทหารตรวจจะเขียนอักษร
 เหล่านไว้ก่อนเจด้าหื้อ ส่วนภริยาของนายร้อยโท ญเณร ไม่ได้คิดคณอยงไร พระยาน
 จึงบันทึกใจตามหมาย จ. ๘๐ และบันทึกแยกชาตรวจของกตางหมาย จ. ๘๘ ยาด์เทา
 กับผ้าสีแดงตรวจไม่พบอะไร ส่วนผงสีขาวนั้นเป็นสารหนูขาว ได้ทำรายงานไว้ ผง
 สีขาวที่เหลือได้ส่งคนให้เจ้าหน้าทหารตรวจไป ตามรายงานบันทึกหมาย จ. ๘๒ และผง
 สีขาวที่เหลือนั้นหมาย จ. ๘๓ สารหนูที่รับประทานเล็กน้อยเป็นยารักษาโรค ถ้ามาก
 ก็เป็นยาพิษ ที่รับประทาน ๐.๑๒ แกรมแล้วเป็นอันตรายถึงตายได้ สารหนู ๓ ชั้น
 หวานเคี้ยวตั้งแต่หนัก ๓๓.๕ แกรม

นายร้อยโทญเณร ตาตะลึงขมธน์ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า
 นายทองม้วน วงษ์สวัสดิ์ วัจกกับจำเลย ต่อมาหถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๓
 นายทองม้วนไม่ได้ไปมาหาสู่จำเลย เพราะจำเลยไม่ช่วยเหลือให้เป็นกำนัน และไม่
 ให้อิมเงิน ๘๐ บาทเพื่อนำไปให้หนายคความ ทั้งจำเลยช่วยเหลือนายทองม้วนให้เขา

ทำงานทางเทศบาลไม่ได้ มีคนบอกฉานายทองม้วนไม่พอใจจำเอยและได้กล่าวอาฆาต
 มาร้ายไว้ นายร้อยตำรวจตรีเอช และพันจัตวาทองดี จำเอยไม่รู้จัก นายประดิษฐ์
 มาขอเงินจากจำเอยแต่จำเอยไม่ให้ เศษของฉานายทองม้วนและนายตมัย เวदानัน
 นายทอดได้มากับนายประดิษฐ์ด้วย เอกสารหมาย จ. ๔ ของนายประดิษฐ์ไม่
 เกยของทางการเมือง เป็นเรื่องที่นายประดิษฐ์ขอเงินจากจำเอยเพื่อเอาไปแก้ทุกข์
 รอนททำไว้ แต่ไม่ใช่เรื่องรักษาบรรดแสด จำเอยไม่ถูกกับพระยาเทพหัสดินเพราะ
 สันนสนคนอื่นให้แข่งขันกับจำเอยในการสมัครเลือกคงเป็นผู้แทนราษฎร จำเอยไม่
 เคยชักชวนพระยาน โจิตกให้ร่วมมือในการที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองตามที่เบิกความ
 มาแสด วันที่ ๓๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลา ๗ ถึง ๑๕ นาฬิกา จำเอยไปคุม
 หนวยเลือกคงอยู่ทพนายณิน คาบตบางกระบือ แสดจึงไปทอน ขณะนั้นนายสมบต
 เด็กชวงค์, นายชู คังกระพันธ์ กับเด็กชงกาแพ้อีก ๒ คนอยู่กับจำเอยตลอดเวลา
 เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลาจวด ๑๗ นาฬิกา จำเอยอยู่บ้านพร้อมด้วย
 นายสมวงค์ ประเสริฐวิมานจันทร์ และนายชู จนถึงเวลาจวด ๑๘ นาฬิกา นายสมวงค์
 จึงกลบ ส่วนนายชกตมเอดาโด้จำเอยได้ ขาพิษของกตางไม้ไซของจำเอย แต่กระดาษ
 ทหยอกพิษนเป็นกระดาษของจำเอย วิชกรรทเจ้าหนาทประทบศรธาเวอนอาจดับเปลียน
 วัตถุภายในห้องได้

นายตมัย มีศวดศร จำเอยอย่างคองเองเป็นพระยานเบิกความฉาน ตามที่นายร้อย
 ตำรวจตรีเอช, นายทอด, นายประดิษฐ์ และนายทองม้วน เบิกความมานั้นไม่เป็น
 ความจริง เพราะตามฉานเวลาที่พระยาน โจิตกเบิกความนั้น จำเอยไม่ได้พบกับพระยาน
 เหล่านั้นเศษ นายประดิษฐ์, นายทอด และนายทองม้วน มีส่าเหตุกับจำเอยตามที่
 นายร้อยโทณณเรว ได้เบิกความไว้ นอกจากนั้นนายทองม้วนยังอาฆาตจำเอยว่า ช่วย
 หนาทนายแสดอกลบคองเศษเงินอ็อก ๗๐ บาทนเป็นนการตมเขา นายร้อยตำรวจตรีเอช
 จำเอยไม่รู้จัก นายประดิษฐ์และนายทอด เคยเห็นนารับประทานอาหารที่บ้านนายร้อย

โทณเถร จำเลยและนายตมัยได้ช่วยเหลือนายร้อยโทณเถรเวดากลับมาครอบครัวเดิม
เป็นผู้นั้นแทนราษฎรทุกครั้ง

นายตมัย แจ่มตมัยบุรณ จำเลยไม่ได้อ้างตัวเองเป็นพระยาน

นายช คงกระพันท พระยานนายร้อยโทณเถร, นายมณ และนายตมัย จำเลย
เบิกความว่าเมื่อกลางปี พ.ศ. ๒๔๘๓ พระยานมาบ้านนายร้อยโทณเถรบ่อย ๆ แต่มา
ไม่เป็นเวลา เพื่อช่วยเหลือนายร้อยโทณเถรกลับมาครอบครัวเดิม เมื่อวันที่ ๓๒
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นวันเดออกคตผู้แทนราษฎร เวลา ๘ นาฬิกาพระยาน
พบนายร้อยโทณเถรอยู่ที่บ้านนายณ จำเลยถามนายตมัยคนหนึ่ง แต่คนหนึ่งจะเป็น
ใครจำไม่ได้ นายร้อยโทณเถรกลับเวลาที่นาฬิกาจำไม่ได้ ระหว่างที่นายร้อยโทณเถร
อยู่ที่บ้านนายณนั้น พระยานไประทอนหลายครั้ง นายร้อยโทณเถรจะอยู่ที่นั้นตลอด
เวลาหรือไม่ ๆ ทราบ ต่อมาวันที่ ๖ หรือวันที่ ๗ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ พระยาน
เข้าบ้านนายร้อยโทณเถรอยู่ตลอดทั้งวัน นายประคิษฐูกกับนายทอดจะมเรื่องอะไรกับ
นายร้อยโทณเถรหรือไม่พระยานไม่ทราบ เมื่อพนายร้อยโทณเถรได้เป็นผู้นั้นแทนราษฎรแล้ว
พระยานมาบ้านนายร้อยโทณเถรอีกหลายครั้ง แต่จะมาทำอะไรบ้างจำไม่ได้

นายตมัย บุค เด็กชองค พระยานนายร้อยโทณเถร นายตมัยและนายมณ จำเลย
เบิกความว่า พระยานได้ช่วยนายร้อยโทณเถรในการกลับมาครอบครัวเดิมเป็นผู้นั้นแทนราษฎร
พระยานไปบ้านนายร้อยโทณเถรคต ๆ กันทุกม เว้นกม จนถึงจนเดออกคตพระยาน
มาที่บ้านนายร้อยโทณเถรคต เมื่อวันที่ ๓๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๓ เวลาราว
๖ นาฬิกา พระยานและนายร้อยโทณเถรไปเที่ยวตรวจตามหน่วยเดออกคตหลายแห่ง
ครั้งแรกไปที่บางกระบือ แล้วไปที่วัดจันทร์ดโมสถร, บ้านทนาย, บางรัก นอกนั้น
ยังมีอีกหลายแห่งจำไม่ได้ แต่ไม่ได้ผ่านทางสะพานราชมตรี เมื่อเดออกคตแล้ว
นายร้อยโทณเถรเคยชวนพระยานไปเยี่ยมพวกที่ช่วยเหลือนคตคนให้ วันคตคตคต
พระเจ้าอยหัวพระราชทานของยวชนททองคตนามคตคตเวลา ๓๗ หรือ ๓๘ นาฬิกา พระยาน

ไปบ้านนายร้อยโทณเณร ได้คุยกับมารดาภริยาของนายร้อยโทณเณรที่ระเมียงเรือน
 มารดาภริยานายร้อยโทณเณรบอกว่า นายร้อยโทณเณรป่วยเป็นไข้นอนอยู่บน
 แต่พระยานไม้ไผ่ขึ้นไปเยี่ยม วันนั้นเห็นนายตมัยกับนายมณีนั่งเด่นสระกากนอยู่นอก
 รั้วไม่เห็นใคร รุ่งชมเวดตาเห็นพระยานซอผดไม่ไปฝาก แต่ไม่พบนายร้อยโทณเณร
 หลงวนเดือกตงแต่อดลี้กอดจำไม่ได้ เห็น นายร้อยโทณเณรกับนายประคิษฐ์ และ
 นายทอดนงพุดกนอย แล้วได้ยินนายร้อยโทณเณรพูดเสียงดังขึ้นว่า “แล้ว ๆ” และ
 คอจากนกได้ยินพุดกนลงเรื่องเงิน ส่วนนายตมัยและนายมณีนั่งตงนั่งเด่นสระกากนอยู่
 เมื่อนายประคิษฐ์และนายทอดไปแล้ว นายร้อยโทณเณรจึงพูดกับพระยานว่าในหน่วย
 ของนายประคิษฐ์กับนายทอดนั้นกระแสน้ำเดือกตงแพแต่อย่างจะมาขอเงินอีก

นายฮารี มัคควี พระยานนายร้อยโทณเณร, นายตมัยและนายมณี จำเลย
 เบิกความว่า พระยานเป็นพี่ชายของนายมณี ราวเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ นาย
 ร้อยโทณเณร, นายมณีนั่งและพระยานพากันไปหากระแสน้ำเชิงท่าเกษมมนตรี ราวเดือน
 หนึ่งถึงกดับกรุงเทพ ฯ ถึงกรุงเทพ ฯ ก็นอนเดือกตงราว ๒-๓ วัน ในคืนนั้นนายมณีนั่ง
 ป่วยเป็นไข้ชั้วราว ๓-๕ วันจึงหาย นายมณีนั่งช่วยภรรยาภรรยาพระบรมรูปทรงม้า
 ราว ๒-๓ วัน เมื่อนายร้อยโทณเณรรับเดือกตงเป็นผู้แทนราษฎรแล้ว ๒-๓ วัน
 นายมณีนั่งไปหนองจอก อำเภอเมืองบุรี ภูมิตั้งกรุงเทพ ฯ เมื่อวันงานฉลองรัฐธรรมนุญ
 ได้จัดงานฉลองรัฐธรรมนุญแล้ว ๔-๕ วัน นายมณีนั่งไปหนองจอกอีก ภูมิตั้งกรุงเทพ ฯ
 กอนเจ้าพนักงานตรวจคนนับคนนายมณีนั่งราว ๔-๕ วัน

นายโต๊ะ สัจามิน พระยานนายร้อยโทณเณร, นายตมัยและนายมณี จำเลย
 เบิกความว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ เดือนใดจำไม่ได้ นายร้อยโทณเณรและนายมณีนั่งจำเลย
 กับนายฮารีไปที่บ้านพระยานตำบลหนองจอกเพื่อหากระแสน้ำ ในครั้งนั้นนายร้อยโท
 ณเณร ไม่ได้รับเดือกตงเป็นผู้แทนราษฎร ต่อมาในปีเดียวกันนั้นได้มีการเดือกตง
 ผู้แทนราษฎรอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเสร็จการเดือกตงผู้แทนราษฎรครั้งหลังแล้ว นาย

มณมาพักอยู่ที่บ้านพระยานราว ๓๕ วัน ครั้นถึงงานติดของรัฐธรรมนูญ นายมณจึงมา
กรุงเทพฯ ๑ ได้รับงานติดของรัฐธรรมนูญแล้ว ๔-๕ วัน นายมณได้ไปค้างที่บ้าน
พระยานอีกหนึ่งเดือนจึงกลับมา

นายถ่มวงศ์ ประเสริฐวิมานจันทร์ พระยานนายร้อยโทณณเธร, นายตมัยและ
นายมณ จำเลย เบิกความว่า เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ นายมณไปช่วยเป็นใช้
อยู่ที่บ้านราว ๑๔-๑๕ วันจึงหายไป หายไปด้วยก้อนมั่งงวนพระบรมรูปทรงม้า ๑ หรือ
๒ วัน แล้วนายมณจึงชวนพระยานไปช่วยหากระแสน้ำเลี้ยงให้นายร้อยโทณณเธร พระยาน
และนายมณไปรับนายร้อยโทณณเธรไปเที่ยวหากระแสน้ำเลี้ยงจนถึงวันที่ ๓๑ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๔๗๓ ครั้นวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานพบนายร้อยโทณณเธรที่หัวลำโพง
แล้วพากันไปที่บ้านนายร้อยโทณณเธรราว ๑๗ นาฬิกา พบนายชู้ อยู่คนเดียวคนเดียวอยู่ราว
๒ ชั่วโมงพระยานจึงกลับ

นางเสงี่ยม คันบุญยงค์ พระยานนายร้อยโทณณเธร, นายตมัยและนายมณ
จำเลยเบิกความว่า พระยานเป็นมารดาภริยาของนายร้อยโทณณเธร ในคราวที่นายร้อย
โทณณเธรสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรครั้งที่ ๒ นั้น นายร้อยโทณณเธรบอกแก่
พระยานว่าจะไปหากระแสน้ำเลี้ยงทางอำเภออินทร์ นายร้อยโทณณเธรไปนานราวเดือน
หนึ่งจึงกลับมา ก่อนวันเลือกตั้งนายตมัยเคยมาบ้านเจดราว ๗ หรือ ๘ นาฬิกา เพื่อรับ
ใบโฆษณาไปแจก ส่วนเจดเียนหรือเจดากดางคนพระยานไม่เห็นนายตมัยมาที่บ้าน
เมื่อนายร้อยโทณณเธรเป็นผู้แทนราษฎรใหม่ ๆ นั้น นายตมัยมาบ้าน ๒-๓ ครั้ง ก่อน
งานติดของรัฐธรรมนูญ นายตมัยมาบ้าน ๔-๕ ครั้ง ระหว่างเลือกตั้งนายร้อยโทณณเธร
ออกไปหากระแสน้ำเลี้ยงทุกวันถัดเจดราว ๒๐ หรือ ๒๑ นาฬิกาเสมอ แต่ในระหว่าง
วันที่ ๓ ถึงวันที่ ๓๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ นายร้อยโทณณเธร จึงอยู่บ้านเพื่อรับรอง
แจก เวตาเย็น ๆ มีผู้มาหานายร้อยโทณณเธรมากมาย ถัดไปเวลา ๒๑ หรือ ๒๒ นาฬิกา
เมื่อเป็นผู้แทนราษฎรแล้วดีก ๒-๓ วัน นายร้อยโทณณเธรไปเยี่ยมพวกที่ช่วยหากระแสน้ำ

ด้วยวิธีการต่าง ๆ เป็นทำนองใส่ความเจ้าหน้าทีว่าสืบเบียดเบียนคดีในข้อนี้ เรื่องก่อน
 ที่เจ้าหน้าทีจะเอาสำนวนของกลางรายน้อออกจากบ้านนายร้อยโทณเณร กัด ส่งไปให้
 เจ้าพนักงานแยกชาคุกดี หรือเจ้าพนักงานไต่แยกชาคุกแต่กดี ได้ความตามสำนวนว่า
 เจ้าหน้าทีทุกชนได้ระมัดระวังเป็นอย่างดี โดยได้กระทำหลักฐานครั้งตราไว้อย่างแน่น
 หนาครอบคอบ ได้กระทำถึงปานนี้แสดงก็ยังมีว่าที่จะถูกกล่าวหาว่าสำนวนของกลาง
 นั้นไม่ใช่ของนายร้อย โทณเณร คิดได้พิจารณาอย่างทบทวนหลายคอบแล้ว ไม่
 พบร่องรอยหลักฐานอย่างใด ที่อาจบรรดาให้เป็นไปอย่างนายร้อยโทณเณรกล่าวได้
 ได้ หลักฐานบ่งชี้ว่าสำนวนของกลางเป็นของนายร้อย โทณเณร และสำนวนของ
 กลางเป็นยาพิษที่ร้ายแรงชนิดหนึ่งที่จะกระทำอันตรายต่อชีวิตได้ จึงมีข้อที่จะต้อง
 พิจารณาต่อไปว่า นายร้อยโทณเณรมีสำนวนใดเพื่อประโยชน์ใด ชนใดมีความ
 ว่าหุดงพิบัติสงครามกับพวกถูกคนเอาสำนวนเจอบนลงในอาหารให้รับประทาน หาก
 แพทย์ได้แก้ไขไวทันท่วงทีจึงรอดพ้นความตาย สำนวนที่เจอบนลงไปในอาหารนั้น เป็น
 สำนวนของผู้ใดและใครเป็นผู้เจอบน ความชอบได้ความจากพินิจคดีของดี, นางแสงยม,
 นายร้อยตำรวจตรีจันทร์, หม่อมหุดงธัมพงษ์ และนายฉิม พะยาน ใจทักเบิกความ
 ประสานสอดคล้องต้งกันว่าสำนวนนั้น นายร้อยโทณเณร ได้มอบให้พินิจคดีของดีมา
 โรยลงในอาหารให้หุดงพิบัติสงคราม กับพวกรับประทาน แม่พินิจคดีของดีและ
 นางแสงยม จะอยู่ในฐานะพรรคพวก ของผู้กระทำความผิด ก็หากระทำให้ภัยคำของ
 พินิจคดีของดี หรือถ้อยคำของนางแสงยมมีน้ำหนักด้นน้อยถอยลงไม่ เพราะใจทัก
 มพะยานหลักฐานอื่นประกอบว่า นายร้อยโทณเณรได้พุดจากกับพินิจคดีของดี และ
 ส่งหือกระต่ายซึ่งนางเชื่อว่า เป็นหือสำนวนให้พินิจคดีของดี ในระยะกระชั้นชิดคิดค้อ
 กับเวลาที่หุดงพิบัติสงครามกับพวกถูกดวงยาพิษ นอกนึ่งได้ความอ้อถ้วนายร้อยโท
 ณเณร, นายฉิมยี่ และนายเมณี่ จำเลย ต้องการประหารหุดงพิบัติสงครามกับพวก
 เพราะหุดงพิบัติสงครามนั้นเป็นวิธีฆนตรีว่าการกระทรวงกดาใหม่ เป็นผู้บังคับบัญชา

เลี้ยงตามสถานที่ต่าง ๆ จนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๓ ระหว่างนั้นกตมถง บ้านเวตา ๒๒ หรือ ๒๓ นาฬิกาเต็มอ เมื่อนายร้อยโทธนเณรสมัครรับเลือกตั้งได้ตั้ง ๒-๓ วัน นายมณมาหาคิด ๆ กันได้ตั้งหนังสือขอกหักหายไป ก่อนม้งานพระบรมรูป ทรงมา พ.ศ. ๒๔๙๓ นายมณได้มาที่บ้านเวตอ ๆ จนถึงวันเลือกตั้ง เห็นนายมณมากับ นายสมวงศ์ทุกครั้ง ก่อนนายร้อยโทธนเณรรับเลือกตั้ง นายมณกับนายตมย์ไม่เคยมาพร้อมกันที่บ้านพระยานเลย เมื่อนายร้อยโทธนเณรรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร แล้ว นายมณบอกว่าจะไปหนองจอก ก่อนม้งานเลือกตั้งของรัฐธรรมนูญหนึ่งวัน พระยานให้นายชูเข้าบ้าน เวตาราว ๑๙ นาฬิกาพระยานกลับมาเห็นนายร้อยโทธนเณร นายสมวงศ์และนายช้อยที่บ้าน พระยานไม่ได้อ่านคนหรือบัตรประชาชน และขอทอคมาที่บ้าน นายร้อยโทธนเณรสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร ๔ ครั้ง แต่ครั้งใดจะสมัครก็โดนใจจำไม่ได้

นายกวดหิมแพะ พระยานนายร้อยโทธนเณร จำเลย เบิกความจำ เมื่อม้งานเลือกตั้งรัฐธรรมนูญ ระหว่างวันที่ ๘ ถึงวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ เวลา ๑๕ ถึง ๑๖ นาฬิกา พระยานกับนายร้อยโทธนเณรได้นั่งคุยกันในรถม้าที่เชิญพานรัฐธรรมนูญ แห่รอบพระนครและธนบุรี แล้วจึงเลิกและแยกกันไป

ศาลได้พิจารณาหลักฐานพระยานของโจทก์และนายร้อยโทธนเณร ศาลตัดสินว่า นายตมย์ แจ่มตมบุรณและนายมณ มีความผิด จำเลยแล้ว เรื่องนี้โจทก์นำสืบว่านายร้อยโทธนเณร, นายตมย์และนายมณกระทำผิดหลายครั้งหลายหนเป็นการฉกฉวยทุจริตจนจัญถึงตำรวจของกลาง ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจค้นได้จากบ้านนายร้อยโทธนเณรนั้นก่อนความขออนนายร้อยโทธนเณรตลอดจนกรียารับแล้ว ว่า ผงตั้งข้างนั้น ค้นได้มาจากบ้านนายร้อยโทธนเณร หากแต่กต่างแถวได้ซื้อมาจากห้างแม่กฟ้าแลนด์ จำหรับทำตุ๊กตงเครื่องพมพืด ตั้งแต่ นายร้อยโทธนเณรย้ายจากกระทรวงเค็รชชฎการ ครั้นเจ้าพนักงานตรวจแยกชาติพันธุ์จันฉนวนของกลางนั้นเป็นตำรวจแล้ว จึงกต่างแกเมียงมา

สูงสุดของทหารในกองทัพของประเทศ เมื่อทดลองพิฆาตถึงความถึงแก่ความตายลงไป
แล้ว ทหารในกองทัพของประเทศไทยก็จะขาดหัวหน้านำบังคับบัญชาไป ย่อมเกิด
ขึ้นมีวาระดำรงสายไว้หัวหน้านำบังคับบัญชา และในขณะนั้นก็จะใช้กำลังบังคับตามต่าง
รัฐบาล เปลี่ยนแปลงการปกครองได้อย่างง่ายดาย แต่ก็จะเชิญพระปกเกล้าฯ
หรือกรมพระนครสวรรค์มาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน และจะให้พระยาทรงสุรเดชเป็นนายก
รัฐมนตรี บริหารราชการแผ่นดินต่อไป นายร้อยโทณเฒ่าซึ่งเป็นศิษย์หัวเรือหัวแรง
ของพระยาทรงสุรเดชก็จะได้ถูกยกย่องให้รับตำแหน่งสำคัญต่อไป ส่วนพวกของ
นายร้อยโทณเฒ่าก็จะพยายาได้ต่อไปด้วย นอกจากนั้นใจที่ยังมีพระยานในชื่อทนายร้อยโท
ณเฒ่า, นายดมัยและนายมนต์ จำเลย รวมคิดกันจะเปลี่ยนแปลงการปกครองอีกหลาย
ปาก คือ นายประติษฐ์, นายทองม้วน, นายทอด, และนายร้อยตำรวจตรีเอื้อ พระยาน
เหล่านี้เบียดเบียนกันต้องกันล้มเหตุผิดกันปลายทางเหตุที่จะดำเนินได้ นำเชื่อว่าพระยาน
ใครจริงเห็นจริงคงที่พระยานได้เบียดเบียนมาดังกล่าวแล้วข้างต้น ชื่อทนายร้อยโท
ณเฒ่า, นายดมัย และนายมนต์ จำเลย ต่างว่ากันสาเหตุกับนายประติษฐ์, นายทอด
และนายทองม้วนนั้น ได้พิจารณาตลอดแล้ว เห็นว่าชอกกล่าวแก่นั้นฟังไม่ขึ้น เพราะ
นายประติษฐ์ผู้เขียนเอกสารหมายเลข ๔ ยืนยันว่าเมื่อเรื่องเกี่ยวข้องในการที่จะ
ร่วมมือกันล้มต่างรัฐบาลเปลี่ยนแปลงการปกครอง ส่วนหลักฐานพระยานของจำเลย
ที่เบียดเบียนอ้างฐานที่อยู่ไม่พร้อมและต้องทนแน่นอน เป็นการเดือดร้อนและขึ้น
ขัดคัดค้านด้วยคำของนายร้อยโทณเฒ่าด้วย พระยานของจำเลยจึงไม่สามารรถหักล้าง
พระยานหลักฐานของโจทก์ได้ นายร้อยโทณเฒ่า, นายตาดลักษมณี, นายดมัยแจ่มสัมบุรณ์
และนายมนต์ มติวงศ์ จำเลยจึงมีความผิด

๓๕) กัดพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร และนายเพิ่ม เพื่อนพิภพ
จำเลยนั้น โจทก์นำสืบดังต่อไปนี้ คือ

โจทก์ตั้งคำให้การชั้นสอบสวนซึ่งนายเพิ่มให้ลอยคำไว้แก่เจ้าพนักงานหมาย จ. ๓๑, ๓๒ นายเพิ่มแถลงข้อเท็จจริงว่าเอกตำรวจหมาย จ. ๓๑ นั้น ถูกต้องตรงความจริงก็มิเคยได้ให้การโจทก์ ส่วนเอกตำรวจหมาย จ. ๓๒ นั้น เบนตามมือของนายเพิ่มเขียนไว้ทั้งหมดจริง แต่นายร้อยตำรวจเอก ขุนประสงค์สิทธิการ บังคับขู่เข็ญให้เขียนและให้ลงลายมือชื่อไว้ เอกตำรวจหมาย จ. ๓๑ ตอนที่นายเพิ่มรับอาชญากรรมและเป็นคนความจริงนั้น มนุษย์มีความว่า นายเพิ่มเป็นคนขี้บวชขี้บอดและเป็นหมากเด็กของกรมขุนชัยนาทนเรนทร มาราว ๒๐ ปีแล้ว กรมขุนชัยนาทนเรนทรเคยรับสั่งแก่นายเพิ่มว่า รัฐบาลนี้ไม่คิดที่จะบำรุงถนนหนทาง คิดแต่เอาเงินไปถมทะเลขอเครื่องอาวุธยุทธภัณฑ์แต่เดี๋ยวมืด ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร เวลารับชื่อมาไว้ไม่มีคนคิดอะไร รัฐบาลนี้แต่พวกทหารและยึดกำลังทหารไว้ทั้งหมด และกรมขุนชัยนาทนเรนทรเคยรับสั่งแก่นายเพิ่มว่า ไม่ได้เงินเจ้าเพิ่ม ล้วนล้มเจ้าเจ้าฟ้า กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ นั้น รัฐบาลเพิ่มให้ เมื่อวัน พ.ศ. ๒๔๗๓ พระนางรำไพพรรณี ได้มาด้วยพระหัตถ์มาแต่งตั้งความเสียดพระทัย ในการที่กรมขุนชัยนาทนเรนทรไม่ได้เงินเจ้าเพิ่ม รัฐบาลทำการไม่ยุติธรรม ราษฎรถูกเก็บเสียดแรงยบยิบไม่พอพระทัยในการกระทำของรัฐบาล นายอ. คำภูศรี เป็นคนขี้บวชขี้บอดของพระยาอนุรักษราชมณฑลเขี้ยว รัฐบาลขอพบกับนายเพิ่มมาราว ๗-๘ ปีแล้ว คนหญิงอนุรักษราชมณฑลเขี้ยว นั้น เดิมเป็นข้าทาสของสมเด็จพระเจ้าพวกรวมหัวดวงเพชรบุรี สมเด็จพระพันวัสสาฯ ได้ทรงคัดแรงแรงแรงงานให้ ก็อนกรมขุนชัยนาทนเรนทรตามเสด็จกรมหลวงเพชรบุรีไปท่องเที่ยวยุโรป นายเพิ่มเคยขี้บวชขี้บอดไปตั้งกรมขุนชัยนาทนเรนทรที่ด่านกวางพระคลังข้างที่ในพระบรมมหาราชวังหลายครั้ง ส่วนนายอ. คำภูศรี ไปตั้งพระยาอนุรักษราชมณฑลเขี้ยวในพระบรมมหาราชวัง แล้วนายเพิ่มก็คุยกับนายอ. คำภูศรีเรื่องราวต่าง ๆ แต่นายเพิ่มจะได้คุยถึงเรื่องกรมขุนชัยนาทนเรนทรรับสั่งแก่นายเพิ่มตามข้อความที่กรมขุนชัยนาทนเรนทร รับสั่งแก่นายเพิ่มดังกล่าวข้างต้นนั้นบ้าง หรือไม่นายเพิ่มก็ไม่ออก

ด่วนเอกฉัตรหมาย จ. ๑๓ ตอนทนายเพิ่มว่าไม่เคยให้การไว้โดยนั้น มีข้อ
 ความว่า วนนเวดากดวงวนนายเพิ่มได้ขอกระดาษกับคืนล่อจากเจ้าพนักงานเขียนข้อ
 ความรับตำรวจในท้องควบคุม ยื่นต่อผู้บังคับการตำรวจสันติบาล วนเดียวกัน
 เวลาเย็นเจ้าหน้าตนายเพิ่มออกมาตามคำให้การเพิ่มเติม นายเพิ่มให้การว่าเมื่อ
 ค.ศ. พ.ศ. ๒๔๗๘ ก่อนกรมชุนชยานาทนเรนทรเสด็จยุโรปนั้น ได้รับสั่งกับนายเพิ่ม
 ว่าเจ้านายได้ถูกเหยียบย่ำหมิ่นพระเกียรติยศและถูกปลดออกจากงาน รัฐบาลถือเอา
 เหตุนี้ว่าทำอันตรายไว้และดำเนินการแต่งตั้งพิเศษการ กรมชุนชยานาทนเรนทร
 จึงคิดเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยจะเชิญพระปกเกล้าฯ มาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน จะ
 เอาพระยาทรงสุรเดชมาเป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
 ด้วย ทั้งจะเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีใหม่ ได้ติดต่อกับพระยาทรงสุรเดชกับนายทหาร
 และข้าราชการพลเรือนชั้นผู้ใหญ่ทั้งในและนอกราชการไว้มากแล้ว ให้นายเพิ่มชักชวน
 หากำลังทางพวกกรรมกรเสียได้ เมื่อถึงเวลาถึงมือเปลี่ยนแปลงการปกครองจะได้
 ชาติเป็นกำลัง พ.ศ. ๒๔๗๘ จะเป็นเดือนอะไรจำไม่ได้ นายเพิ่มจับบริษัทยนต์ไป
 ตั้งกรมชุนชยานาทนเรนทรที่ตำแหน่งพระคลังข้างที่ในพระบรมมหาราชวัง พบกับ
 นายอู๋ คนขับรถยนต์ของพระยาอนุรักษราชสมณเฑียร ซึ่งรู้จักชอมพอกกับนายเพิ่มมา
 ก่อน ฝังอยู่ในรถยนต์ซึ่งจอดอยู่ในพระบรมมหาราชวัง นายเพิ่มมีความประสงค์
 จะชักชวนนายอู๋ให้เข้าเป็นพวกด้วย เพราะนายอู๋เป็นพวกเจ้าหม่อมมณี นายเพิ่มจึง
 ไปคุยกับนายอู๋ แต่ในวันแรกนั้นนายเพิ่มไม่กล้าพูดชักชวนนายอู๋โดยตรง เพราะ
 ยังไม่รู้ออกที เกรงว่านายอู๋จะไม่เห็นด้วย นายเพิ่มพูดแต่เพียงเกรนกับนายอู๋ว่า
 เจ้าคุณ (หมายถึงพระยาอนุรักษราชสมณเฑียรนายของนายอู๋) ถูกคิดทอนอะไรบ้าง
 หรือเปล่า เจ้านายเวลานั้นแย้ไปตาม ๆ กัน นายอู๋ถามว่าเย้ยอย่างไร นายเพิ่ม
 จึงตอบว่าถูกปลดตกมี ถูกเหยียบย่ำหมิ่นอำนาจราชศักดิ์ นายอู๋ตอบว่าจริง เวลาน
 เจ้านายไม่มัวมาจแล้ว นายเพิ่มจึงบอกนายอู๋ว่า นายอู๋เป็นคนของเจ้าคุณและ

คุณหญิงเหมือนเป็นข้าของเจ้าเหมือนกัน คองกตัญญูนับถือเจ้านาย นายอึ้ง
บอกกับนายเพิ่มว่า เขาไม่เคยตมึนเจ้านายเลย ในทันใดนั้นกรมขุนชัยนาทนเรนทร
เสด็จออกจากตำหนักงานพระคลังข้างที่ นายเพิ่มจึงบอกกับนายฮั่วว่า ใจพูดกันวันหลัง
คือมาอีกวันสองวันนายเพิ่มไปตั้งเสด็จกรมขุนชัยนาทนเรนทร ที่ตำหนักงานพระคลังข้างที่
อีก พบนายฮั่วจอยครออยู่ตามเคย นายเพิ่มไปคุยกับนายฮั่วที่หน้าประตูพิมานไชยศรี
นายเพิ่มจึงถามนายฮั่วว่า ได้ทราบข่าวว่าเจ้าคุณเจดีย์จะขอลูกจากงานบางใหม่ นายฮั่วบอก
ว่าไม่ทราบแน่ชัดว่า จะขบกระทรวงวัง นายเพิ่มจึงพูดกับนายฮั่ว เมื่อเจ้านาย
เคียดครอนเราก็คองช่วย เมื่อช่วยอะไร ไม่ได้ก็คองช่วยด้วยถาดงแดะมาใจ นายฮั่ว
พูดว่าแน่ละกันข่าวลือของท่าน ก็คองคตถึงชาวแดงแแดงวี่ยน เมื่อนายเพิ่มเห็นว่า
นายฮั่วมาใจเจ็บรอนจึงบอกกล่าว คอยคไปเถอะถึงที่ใครกทใคร นายฮั่วจึงถามว่า
คอยคอยู่ยงไร นายเพิ่มจึงบอกถาวรูบาดจะคองตมและเมดิยนใหม่ภายในวันที่ ๒๐
มิถุนายนหรือถึงห้าคม แล้วนายเพิ่มว่าวันหลังจะไปหานายฮั่วที่บ้านแล้วจะคุยให้ฟัง
วังชมนวดากตางคั้นนายเพิ่มไปหานายฮั่ว แล้วชวนนายฮั่วไปเที่ยวชมนวดากไปด้วยกัน
ผ่านไปทางสระพานขมราช เติงวไปถนนหัดถลวง ออกราชดำเนิน ในระหว่าง
ถนนรอกมาคด้วยกันนั้น นายเพิ่มได้พูดคเคียนวีรูบาดให้นายฮั่วฟังว่า วีรูบาดไม่ให้
ความดีรภาพ กลตายเป็นเสร์พวก แล้วไปหยคคทหน้าร้านขายอาหารตรงประตูคเคษ
ไชยศรี เขาไปรับประทานอาหารแดะเมียร ในระหว่างนั้นนายเพิ่มพูดกับนายฮั่วว่า
กรมขุนชัยนาทนเรนทรจะเปลี่ยนแปงการปกครองแล้วจะเขิญพระปกเกล้าฯ มาเป็น
พระเจ้าแผ่นดิน พระยาทรงสุรเดจะเป็นนายกรูมนตรีและเป็นวีรูมนตรีว่าการ
กระทรวงกลาโหม ส่วนวีรูมนตรีอื่น ๆ ก็จะเปลี่ยนคคพวกค เวลางกรมขุนชัยนาท
นเรนทรได้ทำการคคคคกับพระยาทรงสุรเด ได้ก่าตั้งนายทหารทงในประจำการแะ
นอกประจำการไว้มากพอที่จะทำการเปลี่ยนแปงการปกครองแล้ว สำหรับนายเพิ่มนั้น
มีหน้าที่ทากตางทางพวกกรรมนตรีชบรดยนคร แล้วนายฮั่วได้คคคคขอเข้าเป็นพวกคด้วย

นายเพ็ญรับปากแต่ว่า ถ้ามีโอกาสจะนำเข้าเผากรมขนชัยนาทนครนทร และนายเพ็ญ
 ตั้งให้นายชื่อกันไปติดต่อหาพรรคพวกอีก แต่ตนนายเพ็ญไปตั้งนายชื่อกัน นายเพ็ญก็กักตบวง
 ต่อจากนั้นนายเพ็ญกับนายชื่อกันไปมาหาสู่กันเสมอ นอกนั้นก็พบปะกันในพระบรม
 มหาราชวังอีก นายเพ็ญได้นำความทุกข์กรมขนชัยนาทนครนทรให้ทรงทราบว่าได้พิศ
 ชักชวนนายชื่อกันขบถของพระยาอนุรักษ์ราชมณฑลไว้แล้ว กรมขนชัยนาท
 นครนทรรับสั่งกับนายเพ็ญว่า ให้เลือกชื่อนั้นแต่พวกที่ติดต่อกับเจ้านาย ครั้นต่อมาในปี
 พ. ศ. ๒๔๗๘ กรมขนชัยนาทนครนทรได้รับสั่งกับนายเพ็ญว่าจะไปชะงวา เผ่าทูตกระ
 หม่อมมบริพัตรและเจ้านายทมนตง เพื่อจัดการเรื่องกวดงทพยที่จะใช้ด้วยดำเนินการ
 เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อเสด็จกลับจากชะงวาก็จะไม่เฝ้าพระปกเกล้าฯ ที่เมือง
 นอก เพื่อกกราบบังคมทูลให้ทรงทราบถึงแผนโครงการ และการที่จะเชิญเสด็จมาเป็น
 พระเจ้าแผ่นดิน แต่การที่จะเสด็จไปเฝ้าพระปกเกล้าฯ นั้นจะต้องอ้างว่าตามเสด็จทูตกระ
 หม่อมฟ้าหญิงประพาศย์ ธิปไตยเป็นเครื่องบังหน้า แต่รับสั่งว่าเรื่องเปลี่ยนการปกครองนั้น
 งัดไว้ก่อนจนกว่าจะเสด็จกลับ แต่รับสั่งให้นายเพ็ญพยายามหากำลังใจ นายเพ็ญจึง
 นำความไปบอกให้นายชื่อกัน และตั้งให้นายชื่อกันหาพวกพรรคพวกไป ต่อมาใน
 ปี พ. ศ. ๒๔๗๘ กรมขนชัยนาทนครนทรก็เสด็จไปชะงวาวาง ๓ เดือน จึงเสด็จกลับ
 กรุงเทพ ฯ ในกลางปีก็เสด็จไปยุโรปวาง ๓ ปี จึงกลับมากรุงเทพ ฯ แล้วกรมขน
 ชัยนาทนครนทรรับสั่งกับนายเพ็ญว่า ได้ไปติดต่อกับพระปกเกล้าฯ, ทูตกระหม่อมมบริพัตร
 และเจ้านายทมนตง และจัดการเรื่องกวดงทพยที่จะนำมาใช้จ่ายในการเปลี่ยน
 เปลี่ยนแปลงการปกครองเรียบร้อยแล้ว คงเหลือแต่การที่จะติดต่อกับพรรคพวกทางนี้ เมื่อ
 วางแผนการอันรวบรัดดีแล้วจะตั้งมือทำการทันที ต่อจากนั้นนายเพ็ญเห็นกรมขน
 ชัยนาทนครนทรเชิญแขกมารับประทานเลี้ยงทองงแล่มอ คราวหนึ่ง ๓๐ คนถึง ๒๐ คน
 นายเพ็ญได้ตั้งให้ภริยาของนายเพ็ญไปช่วยทำของเลี้ยง แต่กรมขนชัยนาท
 นครนทรรับสั่งว่า ไม่ให้ผู้หญิงมาเกี่ยวข้องของขุนนาง นายเพ็ญเข้าใจว่าแขกที่เชิญมา

มาก ๆ ต่อมาก็ดองวันนายอูมาหานายเพิ่มแล้วพูดว่า ได้พูดตกลงกับนายวันไว้แล้ว
 นายวันยอมเป็นพวกด้วย นายเพิ่มจึงตั้งให้นายอูพานายวันมาพบ ต่อมาในเดือน
 ตุลาคมนายอูได้พานายวันมาหานายเพิ่มในวังกรมขุนชัยนาทนเรนทร แดงแดงอาหาร
 และสุราทันที แล้วนายเพิ่มพูดกับนายวันว่ากรมขุนชัยนาทนเรนทรวิปลังชอบพระทัย
 ทนายวันกับนายอูมาใจมาช่วยเป็นกำลัง กรมขุนชัยนาทนเรนทรจะเสด็จไปจังหวัด
 เชียงใหม่ในเร็ว ๆ นี้ เพื่อไปติดต่อกับพระยาทรงสุรเดช ให้รับตมมือเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองโดยเร็ว เพราะหลวงพิบูลสงครามจะเสด็จกลับ แล้วนายเพิ่มตั้งให้นายวัน
 ไปชักชวนตำรวจสถานีแทนราษฎรมาเป็นพวกอีกมาก ๆ ต่อมาก็ดองหรือ ๒ วัน
 กรมขุนชัยนาทนเรนทรวิปลังกับนายเพิ่มว่า ได้ทำหนังสือถวายขังกรมลาไปจังหวัด
 เชียงใหม่ นายเพิ่มจึงตั้งให้ทราบว่าได้ให้นายวันตำรวจสถานีแทนราษฎรเข้ามาเป็น
 พรรคพวก และได้ตั้งให้นายวันไปเกลี้ยกล่อมตำรวจสถานีแทนราษฎรให้มาเข้าเป็น
 พรรคพวกมาก ๆ อีก กรมขุนชัยนาทนเรนทรวิปลังขาดแล้ว แล้วให้นายเพิ่ม
 ไปบอกนายวันกับนายอูว่าให้รอฟังคำสั่งเมื่อเสด็จกลับจากจังหวัดเชียงใหม่ แดง
 ประทานเงินให้นายเพิ่มเพื่อไปให้นายวันกับนายอูคนละ ๓๐๐ บาท สำหรับเป็นค่าพาหนะ
 ไปด้วย แล้วนายเพิ่มตั้งให้นายอูและนายวันมาพบกับนายเพิ่มที่บ้านนายอูในวงเวียน
 ตอนค่ำ ครั้นถึงกำหนดนายเพิ่มก็ไปพบนายอู นายวันและพบนายอูดีดอีกคนหนึ่ง
 ซึ่งรู้จักกับนายเพิ่มมาราว ๒๐ ปีแล้วแล้ว แต่ก่อนเขาทำงานเป็นช่างฟัดอยู่ห่างมือเคอร์
 เวอค์ แล้วเขาทำงานที่ห้างบิตเตอร์เป็นต้นเก็บเงิน ค่อยมาได้ซื้อสำไปตั้งกรม เวอถาน
 มาเป็นตำรวจสถานีแทนราษฎร นายเพิ่มจึงตั้งพูดกับนายอูว่าเกิดมาขอโฉนดได้หรือ
 ยัง และพูดกันถึงเรื่องไถ่ถอนนอียดอีกครึ่งหนึ่ง แล้วนายวันพูดแนะนำชื่อนายอูดีดเป็น
 เพื่อนตำรวจสถานีแทนราษฎรด้วยกันไว้ใจได้ จึงชวนมาเป็นพวกพร้อมด้วยอีกคนหนึ่ง
 นายเพิ่มจึงพูดกับนายอูดีดว่า เคยเป็นทหารอาดี่มากเหมือนเป็นข้าของเจ้านายเหมือน
 กัน ขอให้พร้อมใจกันมอบชีวิตเพื่อเจ้านายในครั้งนี้น นายอูดีดพูดจารับรองแข็งแรง

คอกจากนายเพิ่ม จึงเอาเงินที่ กรมชุนชยานาทนเรนทรประทานมานั้นให้ นายอภัยนายฉวน
 ทนตะ ๓๐๐ บาท บอกรว่ากรมชุนชยานาทนเรนทรประทานให้มาเพื่อใช้สอยเป็นค่า
 พาหนะ และนายเพิ่มตั้งให้นายฉวนแบ่งให้นายสวัสดิ์ใช้สอยบ้าง เมื่อกรมชุนชยานา
 ทนเรนทรเสด็จกลับจากเชียงใหม่ นายเพิ่มจะทูลขอประทานมาให้อีก แล้วนายเพิ่มตั้งให้
 นายอภัย นายฉวน และนายสวัสดิ์ พุดชกชวณคาวจลภานุแทนราชฉวณคนอื่น ๆ ให้รวมเป็น
 พวกด้วยอีก และตั้งกำชับว่าในระหว่างนั้นถ้าไม่จำเป็นแล้วอย่าไปไหน ในเวลากลางคืนมิ
 ะไรจะได้มาตาม เพราะกรมชุนชยานาทนเรนทรบัดนี้ จะตั้งมือเปลี่ยนการปกครอง
 ราว ๆ นี้ ต่อมาราวกลางเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ กรมชุนชยานาทนเรนทร, หม่อมเจ้า
 ดินทิพยุวศักดิ์ เฮอร์ส, นายบุญ คาวราชัน, จางวางและมหาดเล็กห้องบรรทม ได้ไปจังหวัด
 เชียงใหม่ราวหนึ่งอาทิตย์จึงกลับมาก เมื่อเสด็จกลับแล้วไม่มื่อเวลาได้เฝ้าเพราะทรงมีพระ
 ฤทธานุภาพ เช่นเคยงแแรกและเสด็จออกจากจังหวัดไปเฝ้าพระองค์ตามลำพัง และ
 นายเพิ่มก็ไม่ค่อยมีโอกาสพบนายฉวนและนายสวัสดิ์ คงพบแต่ นายอภัยบ้าง ต่อมาอีกหนึ่ง
 เดือนกรมชุนชยานาทนเรนทรเสด็จไปศิริราชารวหนึ่งอาทิตย์ เสด็จกลับกรุงเทพฯ
 แล้วเสด็จโดยทางเครื่องบินไปเฝ้า เพื่อรับเสด็จสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กวาทของเสด็จโดย
 เครื่องบินนั้น เพราะเสด็จกลับจากศิริราชาระชวันนั้น จะเสด็จทางรถไฟไม่ทันตาม
 กำหนดที่จะไปรับสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การที่กรมชุนชยานาทนเรนทรเสด็จไปศิริราช
 นนทรามจากนายฉวนมีหาวะตลกเหลวไหลงวว่า พระยาอานภาพไตรภพเป็นมหาเศรษฐีอาหาร
 ถวายและมารวณ โตะเสด็จกับกรมชุนชยานาทนเรนทรที่บางพลีโรงพยาบาลศิริราช วัน
 ตะ ๒ เวลาทงวัน จนเสด็จกลับ ตามที่กรมชุนชยานาทนเรนทรเสด็จไปติดต่อกับพระยา
 อานภาพไตรภพ เขาใจว่าคงจะเกียดด้วยเรื่องเปลี่ยนแปลงการปกครอง ระหว่าง
 ที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่กรุงเทพฯ กรมชุนชยานาทนเรนทรไม่ค่อยมีเวลาประทับ
 ในวัง โดยเสด็จขบถยกนครไปเฝ้าลำพัง ริมตั้งว่าไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบ้าง, ไป
 ธุระบ้าง บางวันก็มิได้เสด็จใหญ่ทงง ต่อมาเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ กรม

ขุนรชยานทรเรนทรเสด็จไปตั้งรกรากหาหนทางโดยคฤหาสน์ระหว่างประมอญที่ศรีราชา
 ครั้นถึงนครทราบบจากนายสัมมหารัตนเดชะ ได้คิดคดกับพระยาอานภาพไตรภพเหมือน
 คราวแรก เมื่อกลับจากศรีราชาราว ๓๕ วันแล้วเสด็จไปเชียงใหม่อีก วันที่ ๒๘ มกราคม
 พ.ศ. ๒๔๘๑ ระหว่างที่ยังไม่กลับจากเชียงใหม่ เจ้าพนักงานตำรวจไปตรวจค้นตวง
 แตรียคเอกสารของกรมขุนรชยานทรกับฝังใส่เข้าไป ครั้นวันที่ ๓๐ เดือนเดียว
 กันตอนเช้านายเพ็ญไปรับประทานกลางวันกับครอบครัวของนางไม่สังเกตเห็น พบนายพดอยยืน
 ยืนที่หน้าบ้านแล้วนายพดอยกับนายเพ็ญเดินคุยกันไปถึงเรื่องตำรวจมาค้นตวง แตรียค
 เอกสารตวงของกรมขุนรชยานทรเรนทรไป ในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ขัดเคียวกันตำรวจเชียงใหม่
 เสด็จกรมขุนรชยานทรเรนทรมาจากเชียงใหม่ไปควบคุมไว้ ต่อมาราว ๒-๓ วันจะเป็น
 วันพุธหรือวันเสาร์ ใน ๒ วันนั้น หม่อมหลวงแก้วมัจจุการมดประโยชน์ของกรมขุน
 รชยานทรเรนทรบอกแก่นายเพ็ญว่าพระยาอานภาพไตรภพให้หลานชายมาบอกหม่อมหลวง
 แก้วทรางสถานีตำรวจบอมปรามว่า พระยาอานภาพไตรภพสั่งให้ไปบอกหม่อมมให้
 ทำลายหนังสือเสีย ในเจตนาเห็นหม่อมหลวงแก้วมาบอกหม่อมมตวง แล้วหม่อมมให้
 หม่อมหลวงแก้วขึ้นไปควบคุมหนังสือบนตำหนัก นายเพ็ญไม่ทราบว่าเป็นหนังสือพระยา
 อานภาพไตรภพ จึงให้ทำลายนั้นเป็นหนังสืออะไร แต่เขาใจว่าคงเป็นหนังสือที่คดคด
 กันในเรื่องเปลี่ยนแปลงการปกครองคราวนั้น ต่อมาวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ขัดเคียวกัน
 เจ้าพนักงานไปจับนายเพ็ญและนายเพ็ญยังได้กล่าวไว้ในเอกสารฉบับนั้น การที่นาย
 เพ็ญรับสารภาพด้วยความเต็มใจสมัครเอง ไม่มีใครบังคับหรือถูกตวงให้จากของรับ
 สารภาพ เพื่อประสงค์จะให้ศาลยกโทษให้ในชั้นพิจารณา

เอกสารหมายเลข จ. ๓๒ ทนายเพ็ญกล่าวแก่เจ้าพนักงานบังคับบัญชาให้เขียน
 ขึ้นโดยลายมือของนายเพ็ญเองนั้น มีข้อความดังนี้ "วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๑
 กราบเรียนผู้บังคับการตำรวจสันติบาล ด้วยตามคำให้การของกระผมได้ให้ไว้แก่

เจ้าพนักงานยังคงคาดเคลื่อนเกี่ยวกับความหลังเดิม เพราะฉะนั้นกระผมขอให้การตาม
ความจริงดังต่อไปนี้

ข้อ ๓ ตอนเมื่อเสด็จบางครั้ง ศรัทธา คราวในหลวงเสด็จไปเปิดโรงพยาบาล
อานันทมหิดลที่ตลิ่งชัน กรมชุนชัชยานาทนเรนทร ได้เสด็จไปติดต่อกับเจ้าคุณอนุภาพ
และได้ร่วมโต๊ะเสวยกันทุก ๆ วัน ๆ ละ ๒ เวลาจนเสด็จกลับ อาหารพระยาอนุภาพ
เช่นสุทอาถวายเป็นต้นมาเสวยที่หน้าโรงพยาบาลศิริราช และเมื่อตอนจับกุมคราว
เมื่อกรมชุนชัชยานาทนเรนทรถูกจับในราว ๒ วัน ก็วันศุกร์-เสาร์ พระยาอนุภาพให้
หลานชายชื่ออะไรไม่ทราบมาบอกหม่อมหลวงแก้ว ผู้จัดการกองผลิตประโยชน์ของ
กรมชุนชัชยานาทนเรนทรให้บอกหม่อมของทนายว่า ให้ทำลายหนังสือเสีย ในวัน
ตอนเย็นหม่อมหลวงแก้วได้มาบอกหม่อมทองแดง หม่อมทองแดงให้หม่อมหลวงแก้ว
ไปบนคำหนักเพื่อคนหนังสือห้องบรรทม

ข้อ ๔. พระยาเทพหัสดิน กับพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ เคยไปเฝ้าทูลละออง
ธุลีพระบาทและร่วมโต๊ะเสวย บางคราวที่พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ไป ไม่ได้นั่งรถ
ของท่านไป ท่านนั่งรถของคนอื่นไป

ข้อ ๕. ที่กระผมให้การว่าไม่เคยเล่าให้นายอึ้งตั้งเรื่องกรมชุนชัชยานาทนเรนทร
รับสั่งว่า จะเปลี่ยนแปลงการปกครองและเชิญเสด็จพระปกเกล้า ๆ มาเป็นพระเจ้า
แผ่นดิน เขาพระยาทรงสุรเดชมาเป็นนายกรัฐมนตรี และจะเปลี่ยนตัวรัฐบาลใหม่
หม่อมฉัน ความจริงกระผมได้เล่าให้นายอึ้ง เพราะกรมชุนชัชยานาทนเรนทรรับสั่งให้
กระผมหากำลังทางพอดกรมกร คือมานายอึ้งได้พยานวันมาพบกับกระผม แล้ว
ต่อมากรมชุนชัชยานาทนเรนทรก็ประทานเงินให้กระผมนำไปให้นายอึ้งนายวันคนละ ๓๐๐ บาท
ตามที่กระผมกราบเรียนมาเช่นความจริงทุกประการ ที่กระผมไม่เคยให้การดังนั้นใน
วันก่อน เพราะกลัวจะมีผลคดีด้วย กระผมขอความกรุณาตหย่อนผ่อนโทษด้วย
และจะยอมให้การตามความจริงที่เห็นทุกอย่าง ควรมีควรแต่จะโปรด (ลงนาม)

เพิ่ม เสนอพิภพ

โจทก์ตั้งคำให้การของกรมขุนรัชนาทนเรนทรในชั้นต่อมส่นหมาย จ. ๓๓ กรม
 ขุนรัชนาทนเรนทรแถลงว่า เรื่องกล่าวแสดงความคิดความเห็นอันเกี่ยวแก่กัน โขบาย
 ของรัฐบาลในเอกสารหมาย จ. ๓๓ นั้น ข้อความบางข้อเจ้าพนักงานจดห้วนไป บาง
 ข้อไม่ควรจัดให้เด่นชัดซึ่งอาจจะทำให้คนอ่านสำคัญผิดไปว่า ศิเคียนรัฐบาลก็ได้ นอก
 นั้นเป็นความจริงและถูกต้อง เอกสารฉบับนั้นขอความว่า พระยาเทพหัสดิน, พระยา
 อุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์, พระพิทักษ์เรืองเดชพล และพระยาร่วงสุวรรณภูมิจึงกับกรมขุน
 รัชนาทนเรนทร นอกกรมขุนรัชนาทนเรนทรได้ทราบถวายนั่งคมถาจากพระนครไป
 ต่างประเทศและตามจังหวัดต่าง ๆ คือ ต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ไปเฝ้ากรมพระนครสวรรค์
 ที่ประเทศชะวาราจ ๒ อาทิตย์, กลางปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ตามเสด็จกรมหลวงเพชรบุรี
 ไปประเทศอังกฤษ แต่ขอเข้าเฝ้าพระปกเกล้า ๑ เป็นการส่วนตัว ๒-๓ ครั้ง กลับมาถึง
 ประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๐ ต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ไปเฝ้ากรมพระนครสวรรค์
 ประเทศชะวาราจเดือนเศษ กลับมาถึงกรุงเทพ ๑ รุ่งขึ้นได้รับโทรเลขจากกรมพระ
 นครสวรรค์ตามเสด็จพระพันวัสสา ๑ ประชวรหนักให้รีบไป จึงไประดออยู่เพียง ๓-๔
 วันก็ตามเสด็จสมเด็จพระพันวัสสา ๑ กลับกรุงเทพ ๑ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๓
 ไปรับเสด็จกรมหลวงเพชรบุรี ยอยถึงกรุงเทพฯ ๓ วัน ก็ตามเสด็จกลับกรุงเทพ ๑
 เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ไปศิริราช ๕-๖ วัน เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ไปรับ
 หม่อมเจ้าดิ้นทิพย์ยศศักดิ์ซึ่งเป็น โอรสที่ตั้งโคไป พักอยู่ ๒-๓ วันก็กลับกรุงเทพ ๑
 เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ พาหม่อมเจ้าดิ้นทิพย์ยศศักดิ์ไปเชียงใหม่เพื่อค้นคว้าเรื่อง
 ชาวต๋าว เกี่ยวแก่การแต่งประวัตต์คำสัตว์ของมนุษย์ ไปพักอยู่ที่โรงแรมรถไฟ
 เชียงใหม่เพื่อจะเดินทางไปอำเภอฮอด แต่ไม่ได้ไปตามที่ตั้งใจไว้ คงพักอยู่ที่จังหวัด
 เชียงใหม่ ระหว่างนั้นเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ไปเฝ้ายังนาชาในคุ้ม ครึ่งหนึ่งเจ้าผู้
 ครองนคร, หลวงอายุวิจิตร และพระพิชิตร์โฮสต์ เป็นผู้จัดอาหารมาทุกวัน นอก
 จากหม่อมเจ้าหญิงประจักษ์จังหวัด, พระธำมรงค์กรมและคนอื่น ๆ มาเยี่ยมเยียนในฐานะ

ทรูจกกัน พักอยู่ที่โรงแรมเชียงใหม่ ๗ วันจึงไปต่าง เพื่อไปติดดินที่สมัย พัก
 อยู่ที่ธนาคารสยามกามาตชนคน รุ่งขึ้นก็กลับกรุงเทพฯ ในการไปเชียงใหม่คราว
 นั้นได้มีหนังสือด่วนถึงขุนนิรันดรชัยระบบหนึ่ง ไม่พอใจที่ถูกตำรวจคอยติดตามอยู่ทุก
 ฝักว ไม่ว่าจะไปทางใด รู้สึกคล้ายกับว่าจะไปทำผิดอะไรจึงต้องมีตำรวจคอยตาม
 การที่เขียนว่าไม่เคยเล่นวิ่งแกลใคร ไม่เคยแย่งอำนาจใครนั้น ต้องการประชดที่ของถูก
 คอบคุมไปตลอดเวลาทุกแห่ง เพราะต้องการจะไปอย่างเงียม ๆ อย่างธรรมดา เมื่อ
 ต้องถูกตำรวจคอยติดตามคอยถูกควบคุมเช่นจริงรู้สึกไม่พอใจ เพื่อให้ขุนนิรันดรชัย
 หาหนทางจัดการไม่ให้ทางตำรวจติดตามควบคุมอีก แต่ได้มีความประสงค์จะตอบไป
 พบกับบุคคลใดในทางทูลจวริต แต่ก่อน ๆ ไม่เคยมีหนังสือขอขอร้องให้ตำรวจติดตาม
 เหมือนครั้ง การที่ตำรวจติดตามนั้นเข้าใจว่าติดตามเพื่อควบคุม หาใช้ติดตาม
 เพื่อรักษาความปลอดภัยไม่ ต่อมาเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ เมื่อสมเด็จพระเจ้า
 อยุ่หัวจะเสด็จกลับพระนครนั้น ได้ไปรับเสด็จที่บาง โดยสมเด็จพระพันวัสสา ฯ
 มพระประสงค์ให้ไปเฝ้า เพื่อกวาทเหตุการณเสด็จพระองค์แทน เพราะขณะนั้น
 สมเด็จพระพันวัสสา ฯ ยังทรงประชวรอยู่ และจะได้กลับมาเฝ้าเสด็จพระองค์
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้สมเด็จพระพันวัสสา ฯ ทรงทราวมตวงหน้าก่อนเสด็จกลับถึงพระ
 นคร จึงขวนเกรงขมนมากรุงเทพฯ ให้ถึงก่อนสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวราวหนึ่งสัปดาห์
 ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ไปดูบ้านที่ศรีราชาซึ่งขอไว้เมื่อเร็ว ๆ นี้อยู่ใต้ ๔ วนก
 กลับกรุงเทพฯ ในครั้งนั้นพบพระยาอานภาพไครภพ ซึ่งอยู่ติดกับโรงพยาบาลศรีราชา
 แล้วพระยาอานภาพไครภพส่งอาหารมาให้เป็นประจำทุกวัน และพบปะสนทนากัน
 ณ ที่พักเสมอ เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้ไปแพร่แต่นาน ขาดคิดบังใจว่าจะ
 ไปส่งพรรคโลก และสุโขทัย การไปครั้งนี้เพื่อส่งหม่อมเจ้าสนิทประยงค์กลับไปอำเภ
 ชอดในการศึกษาเกี่ยวกับชาวตะวี่ ในครั้งนั้นได้รับอนุญาตให้ไปได้กำหนด ๓๐ วัน
 ออกเดินทางตั้งแต่วันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ถึงแพร่วันที่ ๓๓ เดือนเดียวกัน พัก

อยู่ทีเพร ๒ วัน ทราบว่าทางไปนานไม่สะดวกจึงตเลย ครนวนที่ ๒๖ เดือนเดยว
 กน จึงซนรถไฟไปจังหวัดเชียงใหม่ พกยู่ที่บานหอดวงฮายกรักจ คอมาอีก ๒ วัน
 จึงไปเฝ้าแม่แจ่ม เพื่อดังหม่อมเจ้าสนิทประยรรคักัดไปอำเภอฮอด แดวถดบเชียงใหม่
 ในอนนเอง คอมาอีก ๒ วันจึงเดินทางไปถ่าปาง เพื่จะขายทคนแะระดูแตต
 ประโยชนทคาบถดบคย อยถ่าปางไ ๓ คัน รังชนเจ้าพนักงานไปตามแะระควบคุม
 ความกรงเทพ ฯ การไปเชียงใหมคราจนมิได้ขออนุญาตทวงหนังสือทกราบบงคมทลไว้
 รู้สึกว่าเป็นความผิด เมตคณ พ.ศ. ๒๔๗๐ เคยเดินทางไปพะเยาครั้ง ๓ แต่ในครงนี้ไม่
 ได้ไปพะเยา ไม่เคยพบพระยาทรงสุรเดช แต่มีคนทจังหวัดถ่าปางบอกจ่าพระยา
 ทรงสุรเดชมีบานอยู่ที่พะเยา พระนางร่วไฟพรณเคยวิ่งดังเมือควาไปประเทศอังกฤษ
 ว่า ดมเด็จพระพกรมพระนริศรานุอดวงศ์ได้เงินเจ้าเพิ่มขึ้น ส่วนกรมชุนชยานท
 นเรนทรนนไม่เห็นได้เพิ่มเตยเหลวเปลาไป เมือพระบักเกล้า ฯ เล็ดจยไว้ก่อนทรง
 สดระราชดมคณน รับหนาทเป็นผช่วยดมเด็จพระนริศรานุอดวงศ์ โดยพระ
 ปกเกล้า ฯ ทรงมอบหมายให้ทา การที่พระนางร่วไฟพรณรับสั่งตั้งนหมเป็นทานองว่า
 ประหลาดพระทัย เหตุใดจึงไม่ได้เงินเจ้าเพิ่มขึ้นเป็นความชอบหม่อมสมเด็จพระ
 พระนริศรานุอดวงศ์ นโยบายของรัฐบาตระบอบประชาธิปไตยนั้นตั้งแคคณรัฐบาตพระ
 ยาพหุดพทยุหเดนาเป็นคณมาจนคณรัฐบาตเดยวณ มีความรู้สึกอย่างฐานะคณธรรมคา
 อยากให้บานเมืองได้รบความเจริญถึงขีดเต็มที เช่นการล่าขารณเดชนั้นสำหรับโรค
 ภัยไข้เจ็บยังมีเป็นอนมาก ดยจกเห็นรัฐบาตเข้าใจได้บ่างให้คชนกฉาน นอกน
 ก็อยากให้มีการบำรุงการศึกษ, การคมนาถมถนนหนทาง, การกสิกรรมเป็นคณ
 ส่วนการบำรุงการทหารน เห็นความจำเป็นหม่อมกน แะรู้สึกเสียคยทเงินทอง
 จ่ายเป็นจ่านอนมาก แะเงินออกนอกประเทศ ส่วนการที่จะเดินนกหองฝือ ไม่แต่
 เห็นผลทันตาเท่ากับ เหามาจ่ายบ่างประเทศแะประชาชน แม้จะ มีการ ส่งควม
 ปรเทศไไทยก็เป็ประเทศเล็ก ไม่มีหวังจะรวมเอาชยชะนะประเทศใหญ่ๆ ได้ อนึ่งการ

ตั้งความนิยมใช้จะต้องอาศัยกำลังอาวश्यकฤณท์ ข้อสำคัญขอทักถามถึงพด ถ้าบารุง
 ดัชภาพของคนที่คิดแล้ว คงจะเป็นประโยชน์ในการทหารดีกว่าด้วยเหมือนกัน ชนงม
 ขอดอกขอยจา การซื้อเครื่องอาวश्यकฤณท์มานั้น จะมีคนใดจริง ๆ ใช้พอหรือไม่
 ทรงพบเหตุใหม่ความเสียหายเงินที่ออกนอกประเทศไปในการซื้อเครื่องอาวश्यकฤณท์
 เคยพูดแต่เปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเห็นแก่คนบางคน แต่จำไม่ได้ว่าพูดกับใครบ้าง เมื่อ
 กذبจากเส้าพระปกเกล้า ๆ ทั่วประเทศซึ่งถูกแล้ว ได้มีการเรียงทวงหลายครั้ง โดย
 มากมชาวต่างประเทศ สักคนคนไทยนิยมแทรกอยู่บ้าง ฉะนั้นเพราะเพื่อนฝูงที่ชอบพอ
 และเหมาะแก่ชาวต่างประเทศที่เชิญมา แต่จำไม่ได้ว่าจะเป็นใครบ้าง จดหมายลง
 วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๓ ตามเอกสารหมายเลข จ. ๓๔ นั้น เป็นลายพระหัตถ์ของ
 สมเด็จพระเจ้าพาดิรมหลวงเพชรบริงกรมชนชั้นนาทนเรนทร ตั้งทวงกรมพระนครสวรรค์
 ที่มณฑลประเทศชวา

เอกสารหมายเลข จ. ๓๔ นั้น มีข้อความว่า Hotel Bellerior Au Sac Zürich
 วันที่ ๘ เมษายน ๒๔๘๓ ถึงวงสัด จดหมายลงวันที่ ๒๒ เดือนก่อนได้รับทราบความทุก
 ประการ เรื่องการรักษาคือขององค์ท่านนั้น ฉันได้รายงานแพทย์และรูป X-ray มา
 แล้ว ได้มอบให้พระยาวิศกรนาไปสืบหม้อหารอด แต่มีนายเอนกซึ่งใช้วงสัดได้
 ดิช่วยสืบอยู่แล้ว หม้อหัดานที่เชอเวียคหม้อหัดอยชงยอธิบายด้วยอีกคนหนึ่ง ดูรู้สึก
 ว่าพร้อมเพรียงกันดีที่จะช่วย แต่คนใช้ของเธอจะคอยเจ้าของใช้จึงจะเฝ้า ฉัน
 ได้บอกมาว่า ทุกอย่างแล้วแต่หม้อจะแนะนำ แต่หน้าร้อนนี้จะลำบากเสียเวลาต้องคอย
 ไปนำหนาว

ฉันมาอยู่ชริต เพื่อให้หม้อรักษาอีก เป็นชลกชลกในใจได้ตามเคยแต่ยังแถมมี
 คางเจ็บซึ่งหม้อว่า เนื่องจากใช้หัดใหญ่ต้องรักษาทำคางตามสอาดดีไปก่อน ถ้าไม่ทำเดา
 จะต้องไปหาแพทย์พิเศษฉะเพาะทางคาง ที่เป็นคนทชอบคางเดะนาคาให้ดอยเล่มอแล้ว
 ยังเห็นอะไรต่าง ๆ ได้ดี

ฉันยังไม่ได้ไปอังกฤษ เพราะพระปกเกล้าฯ ยังไม่เสด็จอยู่ เสด็จไปรับ
 สมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิง แดเดยประพาศคือไปจนพฤศจิกายน ก็จะเสด็จกลับ
 ฉันจึงงดไม่ไปเพื่อถวายพระเกียรติคุณให้ทรงทำหน้าที่จัดการเรื่องเจ้าฟ้าหญิงโดยเฉพาะ
 พระองค์เดียวเท่านั้น เห็นงามดีแล้ว เวลานี้ได้ทราบข่าวทรงจัดให้พิกท Cap d'Ail และ
 ให้หม้อตรวจไปต่าง ๆ รขออากาศที่อังกฤษซาหนาว ตกในราวพฤศจิกายน ให้
 ไปรับหม้อททรงหาไวของอังกฤษอีก พร้อมทั้งเพียงนางสกรูเกือบทุกอย่างดั่งคุณคิดใหม่
 อะไรทำ

อนึ่ง จดหมายฉบับนี้จะถึงทบนคง ฉันจึงมีความกังวลที่จะทำอะไรบางอย่าง
 มาให้เธอฟัง คือสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงปรารภกับฉันว่า น่าจะให้ฉันได้รับ
 การศึกษาอย่าง Public School แดงใหม่ ใครู้ปรึกษาหารือพร้อมที่จะช่วยแนะ
 นำและหาครูให้เตรียมสอนตำรับเข้าเรียนเวลาอายุ ๑๕ ปี จะอาตมมากเกรงจะเป็น
 การยุ่งยากหรือเข้กมากไป เพือนเมื่อปลายเดือนก่อนพระยาวชิรฯ ตามฉันว่า
 จะได้เป็นอยู่เช่นนี้จะจัดให้ ฉันรับปากแน่นอนไม่ตอบอะไรเลย

ตั้งวาศย์กับปรารภเช่นเดียวกันกับพระปกเกล้าฯ อยากให้เด็กเข้า Public School
 แทนที่จะอยู่หอหม้อมไปด้วยคนไทยพูดไทยไปทำเดียดเท่านั้น เช่น ชอบตามพระตำริ
 สมเด็จพระปกเกล้าฯ แต่ไม่มีความจริงหรืออย่างใด ให้ผู้สำเร็จเห็นชอบด้วย อ้างว่าไม่
 ควอย่าง เมื่อเหตุต่าง ๆ เปลี่ยนไปใหม่หมดแล้ว ก็ได้ทราบจากพวกผู้สำเร็จความาเรียนอยู่
 ที่โตชน หรือหนักใหญ่กับลูกเสือ มีชอติร์เป็นคนธรรมดา การเมืองอยู่ที่ผู้สำเร็จ
 เขาให้ทำทำตามพชของชาติ เช่น บีใหม่เป็นหิน นอกนั้นเป็นเด็กธรรมดา ตั้งวาศย์
 อยากจะขอให้ช่วยพูดให้ผู้สำเร็จเขาใจเห็นด้วย มิฉะนั้นอะไรก็จะมีกลับไป
 เก็บไว้เมืองไทยเสีย ไม่ให้ติดต่อกับพระปกเกล้าฯ เรื่องเหล่านี้ฉันไม่เข้าใจ เพราะ
 ตั้งแต่ถูกปิดหอนแล้วฉันก็เคยหัวหมอนเป็นจังหวัดมันจะเดินไปทำเดียด แม่แต่ลูกของ
 เธอเองก็มาแต่เดาฉันว่า ไม่เห็นมีเหตุอะไรก็ไม่ไปเมืองไทย ก็เขาขายทมาเป็น

นมมาน เรืองกตมหรือไม่นจกตมทางเมืองไทย ถึงวาดยไมได้หรวรชณเพราะเห็น
 ไม่สู้มายกไม่ขยักกณ แต่ฟังคามเสียงพระยวชิตว่า เรืองเกิดจากคนผู้หนึ่งที
 จะคอยคามเด็คจแล้วถูกให้กตมเข้ามาพูดใหญ่โต คุณท่านไม่ใช่ผู้หญิงสระเกศซึ่งแม่
 ฝัดตักแกง ทกอย่างเจ้านายผู้ใหญ่ยอมจะต้องทรงพระกรณมากกว่าคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติ
 ฟังกไฟเพราะเป็นด้านอนผู้ เรืองนแดงแต่จะเห็นควจะกตมเด็คพระยยกาหรือ
 อย่างใด แต่ฉันบอกกับถึงวาดยววยากให้ฟังจากเซอ เพราะอาจอธิบายถวย
 ช่วยกนคิดได้คกว่าฉนซึ่งหกวาสงบค

ในระหว่างนี้จะพอกเทียบในตัวผู้ส่แสนดี จนกว่าจะได้รับข่าวจากส่มเด็จว่าโพว่า
 พระปกเกล้า ฯ จะโปรดให้ฉนไปเฝ้าทูลลาตมเมื่อใดจะได้ส่งจก เขาจะแจ้งให้ทราบใน
 ราวเดือนมิถุนายน

หมอประจาดฉนบอกวฉนกำลังจะถึง Crisis ก็จะมีโรคอะไรแตกแซงใน
 ระหว่างเป็ฉนช่วตริ คอยคุมครองตามแต่จะทาได้ กอจากตมเป็นปกติคนโตมช่วตริ
 ไปได้ฉนท่นอยเท่าฉน

ขอใ้หมอหญิงประสงคให้ควยฉนในมัญจาคอยของถฤษเด็จ เดยรอกการ
 ไปเพราะเค็ฉนเมษายนหนึ่งหนาวมก พฤษภาคมเขวกตมเด็จแล้ว แต่เขาเด็ยมจะ
 มารับท่นึง เวลาวัดนกับเมืองไทย หวังใจวจะเป็นส่วช่นกส่บายดี คิดถึงมาก
 ทีเดียว”

นายอ คำศิริ พระยานใจทกเบ็กศวามอว พระยานเป็นคณชบรถยนตริของ
 พระยอนรุษราชสมณเตยรมาราว ๒๐ ปี นายเพ็ฉนเป็นคณชบรถยนตริของกรมชุน
 ชยนาทนเรนทร รุจกณมาราว ๘ ปี นชกณนายเพ็ฉนหนาทเก็บเงินของด้ฉนงาน
 ผลประโยชน์ของกรมชุนชยนาทนเรนทรคักควย ส่วนกรมชุนชยนาทนเรนทรฉน
 พระยานรุจกมาราว ๘ ปี การทรุจกเพราะคณหญิงอนรุษราชสมณเตยรเม็นชาหลวง
 ของส่มเด็จพระพนวดีดำ ฯ เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ พระยานชบรถยนตริ

กระทรวงกลาโหม ส่วนรัฐมนตรีอนจะเปลี่ยนแปลงเป็นบางคน เวदानุกรมชุน
 ชัยนาทนเรนทรติดต่อกับพระยาทรงสุรเดชและข้าราชการทหาร, พลเรือนผู้ใหญ่ไว้แล้ว
 เป็นส่วนมาก เมื่อสำเร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้านายจะกตบมอานาจความเดิม พวก
 เราจะพตชยได้ก็ไปด้วย พระยานจึงพตกับนายเพมว่า เรื่องเกี่ยวกับเจ้านายแล้ว
 ยอมถวายนชีวิตและยอมเป็นพรรคพวกกตว - พระยานอยากเข้าเผ่ากรมชุนชัยนาทนเรนทร
 เพื่อให้รู้จัก นายเพมรับปากว่าเมื่อมีโอกาสเหมาะจะนำเขาเข้า นายเพมต่าง
 คอไปว่า เขาได้รับหน้าที่จากกรมชุนชัยนาทนเรนทรให้หาพวกที่เปนกรรมกรรชยนตรี
 ชึ่งเป็นนิกตงแฉะใจใจใค้ใค้หมาด ๆ เพื่อนำมาช้เป็นถ้ำตั้งพาหนะในเวดากกระทำกร
 เปลี่ยนแปลงการปกครอง พระยานรับรองแล้วกตไป รังชุนเข้าพะยานพบนายเพม
 ทพระบรมมหาราชวังอีก นายเพมพตกับพะยานว่าเมื่อคนไหนกตให้กรมชุนชัยนาท
 นเรนทรทรงทราบแล้ว รับสั่งวให้เขาเข้าในชองคนจนทรเวดาสักคตก็คตได้ ครน
 ถึงเวดาราจเพียงวันกรมชุนชัยนาทนเรนทรเสด็จกตมาจะชนรถ นายเพมจึงนำพะยาน
 เข้าเผ่าชางรชยนตรนนั้น นายเพมทตว่า นายชอ ชึ่งคตกตใจเมื่อเข้า กรม
 ชุนชัยนาทนเรนทรรับสั่งว ค้แล้ว คตกรวบชางจากนายเพมคตเมื่อชาน พะยาน
 จึงทตวายนคตวคตเป็นชารบชอ กรมชุนชัยนาทนเรนทรรับสั่งว “ค้แล้วชอบใจ
 ชอให้ลชกนเสียววรวมมอชกนชชาติ แล้วกรมชุนชัยนาทนเรนทรก็เสด็จไป ค้า
 วนนพะยานไปเสวเรื่องราวให้นายฉนพงคก นายฉนมอชกกับพะยานว่าเรื่องนได้รายงาน
 ให้ชนตรีศรกรททราบแล้ว คตมอชกนคตมอชกน พ.ศ. ๒๔๗๗ นายเพมได้มาหา
 พะยานเวดาค้าพตว่า กรมชุนชัยนาทนเรนทรจะเสด็จไปชวงเพื่อเผ่ากรมพระนคร
 สวรรคและเจ้านายทบนดง เพื่อหากำตงทรพยมาช้ชางเป็นกำตงในการเปลี่ยนแปลง
 การปกครอง เมอชกนมาจากชระวาแล้วจะไปเผ่าพระปกเกล้า ๆ เพื่อทตแผนการณ
 และจะช้ญกตบมาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน การเสด็จไปยุโรปคตงจะตามเสด็จคตมคตเจ้าฟ้า
 กรมหลวงเพชรบุรี เป็นการบงหนว เรื่องทจะเปลี่ยนแปลงการปกครองนให้ชอใค้ชกน

จนกว่าจะเสด็จกลับ ต่อมากองเสนาบดีกราบทูล กรมขุนชัยนาทนเรนทรจึงเสด็จ
 ไปชะวดยประมาณหนึ่งเดือนก่อกบฏกรุงเทพฯ แล้วเสด็จไปยุโรปกับสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรม
 ทศวงเพชรบุรี ส่วนพระยาอนุรักษราชมณฑลเศวตฉัตรและคุณหญิงอนุรักษราชมณฑลเศวต
 ฉัตรเสด็จไปด้วย คุณหญิงอนุรักษราชมณฑลเศวตฉัตรกลับมาเฝ้าพระยาอนุรักษราช
 มณฑลเศวตฉัตรราว ๔-๕ เดือน กรมขุนชัยนาทนเรนทรกลับมาเมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๘๐ แล้ว
 นายเพิ่มมาตั้งกบฏพะยานว่าเรื่องทศฉัตรจะเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นกำลังดำเนินอยู่ ต่อ
 มาเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑ นายเพิ่มมาหาพะยานแล้วถามว่า ชักชวนพวกกรรมกร
 ทศมรภยบุตรไว้ได้กี่คนแล้ว พะยานว่าได้หลายคนแล้ว นายเพิ่มจึงพูดกับพะยานว่า
 กรมขุนชัยนาทนเรนทรบริบถตั้งว่าชนหรือชาวไร่ไม่ได้ รัฐบาลจะเปลี่ยนเป็นระบอบเผด็จการ
 โดยหลวงพิบูลสงครามจะเป็นผู้เผด็จการ ต้องรีบขึ้นไปเชียงใหม่เพื่อพบกับพระยา
 ทรงสุริยเดชให้วางแผนการณโดยเร็ว เพราะมีข้าราชการทหารและพลเรือนผู้ใหญ่
 สี่มาชักชวนแทนราษฎรประเภทที่ ๑ และประเภทที่ ๒ ไว้เป็นกำลังพร้อมแล้ว พะยาน
 จึงพูดกับนายเพิ่มว่า จะชวนนายฉัตรซึ่งเป็นตำรวจสถานีแทนราษฎรเข้ามาเป็นพวก
 ด้วย เพราะเคยเป็นทหารของข้าแต่พระบรมกษัตริย์มาแต่ก่อน นายเพิ่มพูดว่านายฉัตร
 คนนี้รู้จักกันดี ให้พะยานจัดการได้ ต่อมากองหนึ่งหรือสองวันพะยานพบนายฉัตร
 จึงเล่าเรื่องทศฉัตรพูดกับนายเพิ่มให้นายฉัตรฟัง ต่อมาเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๑
 พะยานพานายฉัตรไปบ้านนายเพิ่มตามที่ตั้งไว้ แล้วพะยานจึงถามว่าจะให้นายฉัตรทำ
 หน้าที่อะไร นายเพิ่มพูดว่าการชักชวนให้ชาวบ้านเป็นพวกด้วยนั้น มีความประสงค์
 จะให้นายฉัตรหาพวกตำรวจสถานีแทนราษฎร ให้เข้ามาเป็นพวกด้วยมาก ๆ เพราะมี
 โอกาสอยู่ใกล้รัฐมนตรี เมื่อถึงมือแล้วจะไล่ให้จับรัฐมนตรี นายฉัตรรับรองว่า
 จะหาพวกให้ แต่นายเพิ่มพูดว่า การชักชวนนายฉัตรเข้าเป็นพวกด้วยนั้น ได้ทุก
 ให้กรมขุนชัยนาทนเรนทรทราบแล้ว รับสั่งว่ารอไว้เสียไม่ได้ เพราะหลวงพิบูล
 สงครามจะปกครองเป็นแบบเผด็จการ จะไปพบพระยาทรงสุริยเดชที่เชียงใหม่ ให้

รับตงมอจกการเปลียนแปลงการปกครองเดี่ยกอน ที่รัฐมาตจะเปลียนเป็นลหุระเดีจการ
 นายเพิมรับรองว่าจะหาโอกาสพานายวันเฝ้ากรมชุนชัชนาทนเรนทร ต่อจากนั้นมา
 สักวันหนึ่งหรือสองวันนายเพิมไปหาพะยานบอกว่ กรมชุนชัชนาทนเรนทร ไปเซียง
 ใหม่แล้วไม่มีเวลาที่จะนำนายวันเข้า ฝ้าได้ กรมชุนชัชนาทนเรนทร ปรระทานเงินเป็น
 ค่าพาหนะสำหรับหาพรรคพวกที่จะเปลียนแปลงการปกครองมาให้ นายวัน, นายฮู่คนละ
 ๓๐๐ บาท ให้พะยานไปพานายวันมารบวงหนทวนพระยาน รวงชุนเดดาค่านายวัน
 ได้มาตามนัดแต่พานายส่วสัดกับาคอย เมื่อนายเพิมมาพบนายส่วสัด ขาชนแรกแต่ตง
 กิริยาไม่พอใจ จำพูดกับพะยานถึงเรื่องไป แล้วพะยานกับนายวันแนะนำนาย เพิม
 ว่านายส่วสัดเป็นตำรวจจตุฎา นามมาเขาเป็นพวกคดีย่ นายส่วสัดจึงพูดกับนายเพิมว่า
 แต่ก่อนมาเคยเป็นมหาดเล็กกรมพลองสัตว์พศาดักรและเป็นที่ทหารอาลา นายเพิมจึง
 ขอมใจนายส่วสัดขอมเข้าเป็นพวกคดีย่ แต่รดต่างทอไปว่า ครวงนี้จะทำงานสำคัญ
 ขอให้พวกเราพร้อมกันถวายชวคแก่เจอนาย คอยค้ไปละเอที่ใครกักใคร ขอให้
 สงบใจรอให้กรมชุนชัชนาทนเรนทรถดบจากเซียงใหม่เดี่ยกอน แล้วนายเพิมขอบ
 เงินให้แก่พะยานแต่นายวันคนละ ๓๐๐ บาท บอถว่าเป็นเงินที่กรมชุนชัชนาทนเรนทร
 ปรระทานมา ส่วนายส่วสัดนั้นเมกนรคองงไม่เคเตรียมมา ให้นายส่วสัดแบ่งเขา
 จากพะยานแต่นายวันไปใช้พดางกอน ต่อจกอนนั้นมา ๓-๔ วันกรมชุนชัชนาทนเรนทร
 จ้งถดบจากเซียงใหม่ พะยานไม่มีล้าเหตุไกรชเคองกับกรมชุนชัชนาทนเรนทรและ
 นายเพิม จำเดย

นายวัน ของซึ่งชย พะยานใจทกเม็กคณามจ่า พะยานเป็นตำรวจจตุฎา มาตงแต่
 พ.ศ. ๒๔๗๖ ระวังาง พ.ศ. ๒๔๗๗ ถึง ๒๔๗๘ พะยานและนายส่วสัดกับพวกได้รับ
 คำตังให้ไปชัวยราชการ ในกองตำรวจสันนิบาต ขยได้บงคัมบัญชาของชุนศรัตรากร
 พะยานส่วนายฮู่และเพื่อนฝูงอีกหลายคนว่า ถ้าม ใดะคิดร้ายต่อรัฐมาตให้บอกกับพะยาน
 คอย ต่อมาวันท ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๘ นายฮู่จึงมาบอกกับพะยานว่า นาย

เพ็ญซึ่งเป็นคนขบถทรยศของกรมขุนชัยนาทนเรนทร พดด้ยเคยรัฐบาตวาเหยียบย่ำ
 เกียรติยศเจ้านายทำให้เจ้านายเสื่อมอำนาจไป จึงมมูทจะคิดตมถางรัฐบาตแะจัดตั้ง
 คณะรัฐบาตชนใหม่ พระยานจ๋งส่งให้นายอไปติดต่อกับนายเพ็ญอก เพื่อให้ออ
 ความแน่อน แะให้ออรับมาบอกให้ทราบ แะพระยานก็รายงานให้อูนศรีศรีกรกร
 ทราบด้วย ต่อมาจันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ นายอมาแจ้งแก่พระยานว่า นาย
 เพ็ญพานายอไปเสยงอาหายทรวานทรงกนชามประศูดเค้นไฮยศรี นายเพ็ญพดด้ยเรื่องท
 กรมขุนชัยนาทนเรนทรได้คิดขอใจอกบพอกทจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง แะชักชวน
 ให้นายอเขาเป็นพอกแะหาพรรคพอกด้วย ทงนายอได้เข้าเฝ้ากรมขุนชัยนาทนเรนทร
 มาแล้ว พระยานจึงรายงานให้อูนศรีศรีกรกรทราบ ต่อมาในเดือนมิถุนายนนั้น นายอมา
 บอกแก่พระยานว่านายเพ็ญบอกจา กรมขุนชัยนาทนเรนทรจะไปเฝ้ากรมพระนครสวรรค์
 ประเทศชะวา แะจะไปเฝ้าพระปกเกล้าฯ กัยยุโรป ทงเพื่อคิดขอใจเรื่องทจะ
 เปลี่ยนแปลงการปกครอง แะหาพรรคพอกมาใช้จายในการทจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 ต่อมาปลายมี พ.ศ. ๒๔๗๗ นายอส่งจดสาชอกจากตำววจสภา ไปทำไรฝ่ายออยู่ที่
 จังหวัดนครสวรรค์ ในต้นมี พ.ศ. ๒๔๗๐ เมื่อกรมขุนชัยนาทนเรนทรเสด็จกลับจาก
 ยุโรปแล้ว นายอแจ้งแก่พระยานว่านายเพ็ญบอกจาเรื่องทจะคิดเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 นกกรมขุนชัยนาทนเรนทรกำลังค้ำเนนการออยู่ ได้เสด็จไปเสยงใหม่แะตามสถานท
 ต่าง ๆ ต่อมาถางเดือนกนยายน พ.ศ. ๒๔๗๓ นายอบอกแก่พระยานว่านายอได้
 บอกแก่นายเพ็ญแล้วจะนำพระยานซึ่งเป็นที่ตำววจสภาเขาเป็นพอกด้วย แะนายเพ็ญ
 ยินยอม แะอจันคิดพบนายเพ็ญต่อไป ต่อมาจันที่เท่าไรจำไมได้เดือนตุลาคคม พ.ศ. ๒๔๗๓
 นายอจึงพาพระยานไปพบนายเพ็ญ ซึ่งอยู่ในบริเวณหลังวังกรมขุนชัยนาทนเรนทร นาย
 เพ็ญพดด้ยวารุจกนายอมาตง ๓๐ ปีแล้ว จึงได้เขาอาหารแะสร้าวมาเสยงกัน นายอได้ถาม
 นายเพ็ญจาจะให้พระยานท้วหน้าทอะไร นายเพ็ญจากรทเขามาเป็นพอกนนได้ตุลกรมขุน
 ชัยนาทนเรนทรแล้วรับสั่งจาขอใจจะให้เฝ้าในวันหลัง กรมขุนชัยนาทนเรนทรจะเสด็จ

ไปเชียงใหม่เพื่อพบพระยาทรงสุรเดช ให้วางแผนกรณีเพราะรัฐบาลจะประกาศใช้ทัช
 เสด็จการ ฉะนั้นทั้งไว้มันจะเกิดปัญหาขึ้น ให้นายอและพะยานเชื่อกความลำบากและ
 ใ่วใจเขาเกิด และสั่งให้พะยานไปชักชวนเพื่อนตำรวจสภาให้เข้ามาเป็นพรรคพวกกันอีก
 เมื่อดังเวตทำการจะให้พะยานและพวกเขายึดตัวรัฐมนตรี ต่อมาอีก ๒-๓ วันนายอได้
 มาบอกพะยานว่า นายเพมตั้งมาว่ากรมชชยนาทนเรนทรจะขึ้นไปเชียงใหม่ เวลา
 หนักดังผูกเนนไม้อีกถ้าจะให้เสียได้ กรมชชยนาทนเรนทรได้ประทานเงินมาให้
 แก่พะยานและนายอคนละ ๓๐๐ บาท เพื่อเป็นค่าพาหนะจัดหาพรรคพวกและนัดให้ไป
 รับเงินที่บ้านนายอวังสวนเวตาคา กรมชชยนาทนเรนทรได้พานายอด้วยดีตามทโดย
 ตกตงกันไว้มันนายอไปทงานนายอด้วย ถึงครหนึ่งนายเพมจะมา เมื่อนายเพมเห็น
 นายอด้วยดีเขาก็แสดงสีหน้าไม่พอใจ จึงพูดเรื่องไกลแะเดเนมา แล้วพะยานกับ
 นายอจึงได้ชี้แจงให้นายเพมฟังว่า นายอด้วยดีนั้นเป็นตำรวจดีมาและเป็นที่ทราบทั่ว เป็น
 เพื่อนร่วมเบ็นรวมด้วยดีด้วยกันมา จึงชักชวนมาให้เขาเป็นพรรคพวกด้วยกันตามที่ตั้งไว้
 นายเพมจึงพูดกับนายอด้วยดีว่าจากมานานแล้ว การทนายอด้วยดีมาเป็นพวกด้วยกันนี้
 จะทศกรมชชยนาทนเรนทรให้ทรงทราบ แต่เวลานี้ยังไม่บอกจะพานายอด้วยดี
 และพะยานเขาเข้าได้ เพราะกรมชชยนาทนเรนทรกำลังคิดระงับเงินอยู่ การทนาย
 อด้วยดีเป็นที่ทราบทั่วจากเบ็นชชยนาทนเรนทรที่ ๖ ยืนคิดที่มาร่วมกันเพื่อช่วยกเกยรัต
 ของเจ้านาย จึงรีบสั่งให้นายเพมนำเงินมาให้พะยานและนายอคนละ ๓๐๐ บาท สำหรับ
 นายอด้วยดีนั้น วันหนึ่งไม่ได้เตรียมมาให้แบ่งจากพะยานและนายอไปชักชวน เมื่
 กรมชชยนาทนเรนทรได้จกตบแล้ว จะทศขอประทานให้แก่ นายอด้วยดี ระหวางน
 อยาไปไหน เมื่อตองการจะไปตามตัวได้ทันที แล้วนายเพมก็กลับไป พะยานกับ
 นายอแบ่งเงินให้พะยานคนละ ๕๐ บาท พะยาน, นายอด้วยดีและนายอได้ไปรายงานให้
 ชุณศรีศรีวรากรทราบ ชุณศรีศรีวรากรสั่งให้ทำการสืบสวนสกัดรอยตพฤตติการณต่อไป
 พะยานกับนายอด้วยดี ต่างผลตเบ็ดขมกันไม่เข้าตพฤตติการณขยทหนางวงกรมชชยนาท

นเรนทร พะยานเห็นมีคนขับรถเข้าไปในวังกรมชยันนาทนเรนทรหลายคน เป็นทหาร
 กม, พลเรือนกม ทูรจกและจำเดิมพระยาเทพหัสดิน และพระยาอุดมวงศ์เพ็ญสวัสดิ์
 ด่วนกรมชยันนาทนเรนทรน ทวงขับรถออกจากวังหลายครั้ง พะยานจึงตั้งให้
 นายพลต้อย ฉันทจันทร์ คำนวณดูสภาซึ่งอยู่เยื้องกับวังกรมชยันนาทนเรนทร ให้ช่วยทำการ
 คิดคอกับนายเพิ่ม เพื่อบรรณพฤตคึกการณของกรมชยันนาทนเรนทร ในวันที่ตั้งนนาย
 พลต้อยพูดกับพะยานว่า เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ นายเพิ่มพบกับนายพลต้อยว่า
 กรมชยันนาทนเรนทรจำเดิม รับสั่งแก่นายเพิ่มว่าพระปกเกล้าฯ ๑ คือไปจะเป็น
 พระเวียงเกล้า ฯ

นายสวัสดิ์ เมฆมนต์ พะยานใจตกเบิกความว่า พะยานเคยเป็นคำรวจสภา
 แก่ พ.ศ. ๒๔๖๖ ออกจากคำรวจสภาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ ระหว่างที่รบราชการอยู่ที่
 คำรวจสภานัน ทางราชการสั่งให้พะยานกับนายฉนวนและพวกไปเยี่ยมคัมภัญชาของ
 ขุนศรีศรากร เพื่อกำหนดหาที่สถิตย์ของกรมเมือง นายฉนวนปรึกษากับพะยาน โดยที่
 เป็นทหารอาสาด้วยกนิมา ระหว่างที่สถิตย์อยู่นั้น นายฉนวนบอกพะยานว่ากรมช
 ยันนาทนเรนทรคิดเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยคิดคอกับเจ้านายและพระยาทรงสุรเดช
 กับข้าราชการนายทหารชั้นผู้ใหญ่ทั้งใน และ นอกประจำกรมตลอดจนสมาชิก สภาผู้แทน
 ราษฎรประเภทที่ ๓ และที่ ๒ กรมชยันนาทนเรนทร ให้ให้นายเพิ่ม ซึ่งเป็นคนขับรถ
 ยนต์ไปติดคอกับพวกสมรภยนต์ เพื่อใช้เป็นกำลัง ในเวลาทำการเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครอง พะยานได้ทำรายงานถึงขุนศรีศรากร ค่อมมาตอนกันยายน พ.ศ. ๒๔๖๖
 นายฉนวนบอกกับพะยานว่า กรมชยันนาทนเรนทรยัง ดำเนินการ ที่จะเปลี่ยนแปลง การ
 ปกครองอยู่ ได้เข้าถึงคอกับนายเพิ่มคนขับรถยนต์ของกรมชยันนาทนเรนทรแล้ว นาย
 เพิ่มได้ตั้งให้นายฉนวนพาคำรวจสภาเข้าเป็นพวกให้ได้มาก ๆ เมื่อเวลาทำการเปลี่ยนแปลง
 การปกครองจะให้คำรวจสภาเข้ายึดตัวรัฐมนตรี นายฉนวนจึงชวนให้พะยานไปด้วยและ
 ให้บอกอย่างเนนคำรวจสภาอยู่ พะยานจึงตกลงที่จะร่วมมือกับนายฉนวน ค่อมมาต้นเดือน

ศตวรรษ พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลาบ่ายวันพฤหัสบดีไปบ้านนายอัคราตนายเพมตั้งแต่นั้นไว้
 นายอนนพพรวิกรมมารา ๓๐ มีแต่ สักครหนึ่งนายเพมมาทนาย นาย ชนแรก
 นายเพมแสดงกริยาไม่พอใจ นายอนนพพรวิกรมมารา ทนายเพมว่า นายสวดสดีเป็น
 ค้ารวจสภา เคยเป็นทหารอาสาใจเนื้อเชื่อใจคนมาจึงได้ชวนให้เป็นพวกด้วย พยาน
 ได้พูดขึ้นว่า พยานเคยเป็นมหาดเล็กอยู่ในวังกรมหลวงสรรพศาสตร์ ในตอนนั้น
 นายเพมแสดงกริยาไม่พอใจ แล้วพูดว่าทหารอาสาเป็นข้าราชการที่ ๖ เปรี๊ยะ
 เหมือนเป็นข้าของเจ้านายเหมือนกัน กวาทะทวงงานครั้งนี้ขอให้เราภูมิใจกันยอม
 สดระจิดเพเจ้านายของเขา พยานรับว่าจะร่วมมือด้วย แล้วนายเพมพูดว่า ได้รู้จัก
 พยานมานานแล้ว ยังไม่เคยเห็นใจกัน ครั้งนี้ขอให้พยานสัดระจิดอย่างลูกผู้ชาย เมื่อ
 เจ้านายกตมธำนาจตามเดิมแล้ว พวกเราจะโคดมอำนาจไปความ ๆ กัน พยานจึง
 พูดว่าฉันจะร่วมมือด้วย เพราะยังมีความจงรักภักดีต่อเจ้านายอยู่ เมื่อมีใครมาเหยียบ
 ข้ำเกียรติยศก็ทนอยู่ไม่ได้ นายเพมจึงพูดว่า พวกเราตั้งเช่นเดียวกับพยานเหมือน
 กัน ขอให้พยานอดใจรอไปก่อนเพราะเวรงานกรมชุนชียนาทนเรนทรกำลังเด็ดๆ ไป
 เชียงใหม่ไปติดต่อกับพระยาทรงสุรเดช เพื่อวางโครงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 ชุ่ย แล้วนายเพมได้อนเงินให้นายอนนพพรวิกรมมารา ๕๐๐ บาท บอกว่าเป็นเงินของ
 กรมชุนชียนาทนเรนทร ประทานให้มา ส่วนของพยานหนึ่งไม่ทนรู้ตัว จะทุดขอ
 ประทานมาให้ภายหลัง ในคราวนี้ให้พยานแบ่งจากนายอน, นายอนไปใช้พวดก่อน
 แล้วสั่งว่าพวกเราอย่าไปไหนมาไหน เมื่อต้องการตัวจะติดตามได้ง่ายและสั่งให้พยาน
 ไปชวนคำรวจสภาให้มาเป็นพวกให้มาก แล้วนายเพมก็กลับ ต่อมาวันศุกร์รากร ตั้ง
 พยานกับนายอนให้มดัดเปลี่ยนกันไป คอยดเหตุการณ ทินทาวง กรมชุนชียนาทนเรนทร
 ได้เห็นคนนั่งรถยนตร์ประมาณ ๓-๔ คันเข้าไปในวังกรมชุนชียนาทนเรนทร เป็นทหาร
 กม พดเรชนกม ทรวจกและเจ้าโคดมพระยาเทพหัสดิน นอกนั้นเห็นกรมชุนชียนาทนเรนทร
 ชุ่ยรถออกจากวังแล้ว

นายพดอย วันจันทร์ พระยานโจทก์เบิกความว่า บ้านของพระยานอภัยเยื้องกับ
 วงกรมชนชั้นนาทนเรนทร พระยานรุจกนายเพิ่มมาราว ๓๐ ปี เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.
 ๒๔๗๓ เวลาราว ๗ นาฬิกาเศษ พระยานพบนายเพิ่มแล้วพากันไปเพื่อรับประทานทานเพ
 ระหว่างเดินทางนายเพิ่มได้ถามพระยานถึงเรื่องความเป็นไปในตำแหน่งแทนราชครู แล้ว
 พระยานคุยกับนายเพิ่มเรื่องทำศพมารดาของพระยานว่า รัชกาลที่ ๗ พระราชทานเงินให้
 ๕๐๐ บาท เพราะพระยานเป็นทหารอาสา ทั้งนี้ทนายเพิ่มพูดว่ากรมชนชั้นนาทนเรนทร
 ได้รับตั้งแก่นายเพิ่มว่า พระปกเกล้า ๆ คือไปจะเป็นพระเจ้านครเกล้า ๆ ที่ต่างเช่น
 พระยานเข้าใจว่าพระปกเกล้า ๆ จะเจียนกลับมาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน แต่นายเพิ่มได้พูด
 กับพระยานว่า รัฐบาลนั้นเขาแค่พวกพ้อง พอลงรานกาแพแล้วหยุดพูด นายวันเคย
 ขอร้องให้พระยานสืบสวนฟังข้อความจากนายเพิ่ม ในเรื่องกิจกรรมชนชั้นนาทนเรนทรคิด
 จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยนายเพิ่มเป็นมรดก ขอให้พระยานคิดต่อกับนายเพิ่ม ใน
 วันนั้นพระยานจึงบอกแก่นายวันว่า นายเพิ่มเคยพูดแก่พระยานดังกล่าวแล้วข้างต้นให้
 นายวันฟัง

นายตน ทวีศักดิ์มงคล พระยานโจทก์ ซึ่งตั้งบ้านเรือนอยู่ที่อำเภอเชิงดาว
 จังหวัดเชียงใหม่ เบิกความว่า เมื่อกลางเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลาประมาณ
 ๓๓ นาฬิกา พระยานไปซื้ออาหารที่บ้านนางอภัย แล้วกลับมาทางถนนเชิงดาว พบ
 รุทยนตรีสง่า ๒ คนนั่งกินขนมอยู่โคนหน้า แต่ตอนหลังไม่มีคน และมรดยนตรี
 ชิน ๆ ออกจอดอยู่แถวตลาดร้าง พระยานเห็นพระยาทรงสุรเดชกับชายคนหนึ่งกำลังยืน
 พูดกันอยู่ พระยาทรงสุรเดชนั้นพระยานรุจก เพราะพระยานเป็นนายสืบทรัพย์ของหน
 เคยเข้าไปในโรงทหารเชียงใหม่และพบพระยาทรงสุรเดชบ่อย ๆ ส่วนชายคนที่ยืน
 คุยกับพระยาทรงสุรเดชนั้น ทราบในภายหลังเมื่อเจ้าหน้าที่ให้รูปในหนังสือพิมพ์และ
 มาเห็นเมื่อกลางเบิกความที่ศาลตนว่าเป็นกรมชนชั้นนาทนเรนทร เวลานั้นรุทยนตรีสง

พระยาทรงสุรเดชเจ้าจ้อค้อยจางคตาดร้าง มคนขบงอຍในรทเหมือนกน รทยนตรีธชาว
นบเป็นรทของเจ้าแก่งเนาอรทนต์ ขณะนบพอกแม่วหญิงแตรชಾಯຍในคตาดร้างราว

๖-๗ คน พระยาทรงสุรเดชแตรกรมชุนชยานทนเรนทรคยอຍห่างพอกแม่วราว๖-๗ ฉา

นายแตร เซอเคน พะยานใจทกเบกคความว่า พะยานเป็นคนขบรทยนตรีของ
เจ้าแก่งเนาอรทนต์ ราวถตางปี พ.ศ. ๒๔๗๑ เจ้าแก่งเนาอรทนต์ตั้งให้พะยานนำรทยนตรี
ไปคยอຍไว้ส้อยกรมชุนชยานทนเรนทรซึ่งประทบอຍที่โรงแรมรทไฟ กรมชุนชยานท
นเรนทรตั้งให้ขบไปทวงเชยงคตาดร้างหนึ่ง มีโอรสแตรเมหาคเด็กชองกรมชุนชยานท
นเรนทรกับหตงอชยรทจตามเล็ดจคตอย ะหว่างขบรทยนตรีไปจอนถงอ่าเภอเชยงคตาด
คองบมแตรเพราะทวงคตางนบเป็นทตั้ง ๆ คาก ๆ ทงจะเชยยานประชมชุน เมอชานอ่าเภอ
เชยงคตาดเตกนอຍ พะยานเห็นรทของพระยาทรงสุรเดชจ้อคอย หตงอชยรทจได้ตั้ง
ให้พะยานหยคยอຍนาราว ๕ นาท กให้ขบเตยไปทวงเห็นอ ไปหยคยอຍรทวณจัน
เห็นคตาดร้างราวหนึ่งฉา กรมชุนชยานทนเรนทรก็คตองอຍอຍไปทงทายรทแตร
ไปทวงคตาดร้าง จะไปทวงไหนพะยานไมทราบ จะไปพุดกับพระยาทรงสุรเดชหรือไม ๆ
ได้คย เพราะพะยานนงอຍหน้ารท ประมาณ ๑๕ นาทกรมชุนชยานทนเรนทรก็คตบเดิน
ผ่านรทไปทวงทคเห็นอรทนต์ ๓ เล่น หตงอชยรทจได้เรียกพะยานให้ขบรทไปรับแตร
แตรนไปทวงเห็นอ ไปจอนถตาทงกหยคเตยออาหารราว ๓ ชั่วโมงจิงคตบผ่านทวงเดิม
ไมเห็นรทยนตรีของพระยาทรงสุรเดช ถึงโรงแรมทพกราว ๑๖ นาทพอกนเตยอกน

นายรอยเชก หตงอชยรทจ พะยานใจทกเบกคความว่า เตมพะยานเป็นตั้งค้อย
จิงหวัดเชยงใหม่ เมอชอนท ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๑ พะยานไปคตรวจการทอ่าเภอ
เชยงคตาด ขณะอຍบนทอ่าการอ่าเภอ เห็นรทยนตรีของเจ้าแก่งเนาอรทนต์ผ่านทอ่าการ
อ่าเภอเชยงคตาดไปทวงเห็นอ พะยานคตรวจงานอຍตั้งครหนึ่งจิงไปตั้งออาหารทวณจัน
ซึ่งอຍเห็นทอ่าการอ่าเภอเชยงคตาดวชนไปราว ๓ เล่น านนอຍห่างคตาดร้างประมาณ
๖ ฉา พะยานเห็นรทยนตรีจ้อคอยหตายคัน เป็นรทโดยธาว ๒ คัน รทตั้งนบคคตน

เป็นรถของเจ้าแก้วเนาวรัตน์ ๓ คัน เป็นรถประจำตัวพระยาทรงสุรเดช ๓ คัน ตั้ง
อาหารเสิร์ฟเฉพาะยานกตบชันไปบนทิวาการอำเภอ

นายพันตำรวจตรี หลวงคีตปรีดิ์พิริทธิ์ พะยานโจทก์เบิกความว่า กรมขุน
ชัยนาทนเรนทรพักอยู่ที่โรงแรมจังหวัดเชียงใหม่เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ตาม
เอกอัครราชทูต จ. ๗๓ พะยานเป็นผู้ขับรถของนายแดงและนายคัน นายคันได้พาให้มัน
ปรามฟังว่า นายคันเห็นพระยาทรงสุรเดชเข้าไปยืนคุยอยู่กับชายคนหนึ่งทศตาดวาง
ชายคนนั้นหน้าตาคายแก่ชราชระดาน พะยานจึงเอารถกรมขุนชัยนาทนเรนทรซึ่งตง
อยู่ในห้องสี่เหลี่ยมพญามราชฎ์ให้นายคันดู นายคันดูแล้วว่าเป็นคนเดียวกับชายคนที่
ยืนคุยอยู่กับพระยาทรงสุรเดชทศตาดวาง อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

พระพิจิตราชดำถัน เจ้าหนาทในสำนักงานราชเสขานการในพระองค์ พะยาน
โจทก์เบิกความว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ มาระเบียบการทูตของเจ้านายที่จะออกไปนอก
พระนครว่า เจ้านายตงแทนหม่อมเจ้าชันไป ถ้าจะออกนอกพระนครถึงแรมคน
ต้องขอพระบรมราชานุญาต ถ้าจะไปต่างจังหวัดหรือต่างประเทศ ต้องกราบบังคม
ทูลล่วงหน้าอย่างน้อย ๗ วัน ต้องแจ้งตามตงที่จะไปและไปเมื่อไร มีกำหนดเท่าใด
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๘๓ กรมขุนชัยนาทนเรนทรทูตออกไปต่างประเทศ
ราว ๕ ครั้ง ไปต่างจังหวัดราว ๓๐ ครั้ง ตามเอกอัครราชทูต จ. ๗๖ การที่กรม
ขุนชัยนาทนเรนทรเสด็จไปเชียงใหม่เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ นั้น ได้หนังสือ
ตามเอกอัครราชทูต จ. ๗๗ ขอรับรองเชียงใหม่เจ้าพนักงานตำรวจคุ้มครอง เจ้านาย
ชัน ๆ ไม่เคยขอรับรองอย่างกรมขุนชัยนาทนเรนทร

นายร้อยตำรวจตรีอน ชวงประภา พะยานโจทก์เบิกความว่า พะยานมีหน้าที่
เป็นเวรควบคุมผู้ต้องหาเรื่องกบฏ เมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นเวร
ของพะยานตงแต่เวลา ๘ นาฬิกาถึง ๑๖ นาฬิกา เวรนั้นเวรราว ๑๔ นาฬิกา นายเพิ่ม
ร้องขอประกันผู้ต้องหาเพื่อรายงานถึงผู้บังคับการตำรวจสันติบาล พะยานจึงรายงาน

คือหลวงนรศุภประเสริฐว่าจะควรอนุญาตหรือไม่ หลวงนรศุภประเสริฐตั้งอนุญาต
 พะยานจึงเอากระดาษแฉะดินสอให้นายเพ็ญรับไปเขียนชื่อยุ่ นานราวหนึ่งชั่วโมง แล้ว
 นายเพ็ญเรียกพะยานเข้าไปหา คณักรกระดาษแฉะดินสอให้พะยานแล้วขอให้พะยาน
 นำข้อความที่นายเพ็ญเขียนตามเอกสารหมายเลข จ. ๓๕ เด่นอกข้อบัญญัติฉบับการด้วย พะยาน
 รับมาอ่านดูข้อความแล้วจึงนำเสนอบังคับการตำรวจสันติบาลเป็นทางราชการ พะยาน
 ได้บันทึกและลงนามไว้ในเอกสารนั้น แล้วเสนอหลวงวิเศษวิสัยที่สถานศึกษา เพื่อบำเหน็จ
 ฉบับบังคับการตำรวจสันติบาลต่อไป

นายร้อยตำรวจเอก จนประดิ่งศักดิ์ทศิกกร, นายร้อยตำรวจเอก ชนจำนงรักษา
 และนายร้อยตำรวจโท ชินโนรส นาคสิงห์ พะยานโจทก์เบิกความต้องกันว่า ได้รับคำสั่ง
 ให้เป็นผู้สอบสวนกรณีฆาตกรรมชายนเรนทรและนายเพ็ญ พะยานได้แจ้งให้นายเพ็ญทราบ
 ว่าคำให้การนั้นจะใช่เป็นพะยานหลักฐานอันนายเพ็ญในชั้นศาลพิจารณาได้ เมื่อถาม
 จดเสร็จแล้ว ได้อ่านข้อความที่จดได้นั้นให้นายเพ็ญฟัง และถามว่าถูกต้องหรือไม่
 นายเพ็ญรับว่าถูกต้อง จึงให้ลงลายมือไว้ แล้วพะยานทุกคนจึงลงชื่อไว้ในคำให้การ
 ของนายเพ็ญ ครั้นแรกในวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๓ นายเพ็ญให้การปฏิเสธ
 ข้อหา แต่คงรับว่าได้ยินกรมนชชายนเรนทรรับสั่งว่า ไม่พอพระทัยนโยบาย
 ของรัฐบาลตน รุ่งชนพะยานได้รับคำสั่งจากบังคับการตำรวจสันติบาลให้เอาตัวนายเพ็ญ
 มาสอบสวนอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากนายเพ็ญยื่นคำร้องขอรับสารภาพพ้นไปจึงบังคับ
 การตำรวจสันติบาลตามเอกสารหมายเลข จ. ๓๖ ก่อนถามพะยานได้แจ้งให้นายเพ็ญ
 ทราบเหมือนอย่างครั้งแรก เมื่อถามเสร็จแล้วได้อ่านให้ฟัง นายเพ็ญรับรองว่า
 ถูกต้องจึงให้ลงลายมือชื่อไว้ ส่วนพะยานก็ลงนามไว้ในคำให้การของนายเพ็ญ ใน
 ครั้งหลังนี้ นายเพ็ญให้การรับสารภาพตลอดข้อหา ว่าได้สมัครกับกรมนชชายนท
 นเรนทรคิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตลอดจนแผนการต่าง ๆ ที่กระทำมา
 ก็ให้การรับสารภาพตลอดหมด พะยานไม่ได้บังคับขู่ข่มนายเพ็ญอย่างใดเลย ต่อ

มาราวหนึ่งอาทิตย์ จนประสงค์ดีก็กร นายร้อยตำรวจโทสินโรต ได้เป็นผู้สอบ
ถามกรมชุนชยานาทรเรนทร ก่อนสอบถามได้แจ้งให้กรมชุนชยานาทรเรนทรทราบว่า
ถอยคำที่จะให้การนั้นจะใช้เป็นพระยานในชั้นศาลพิจารณาด้วย เมื่อถามเสร็จแล้วก็อ่าน
ให้ฟังและเมื่อรับรองว่าถูกต้อง ก็ให้ลงลายมือชื่อไว้

กรมชุนชยานาทรเรนทรจำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า คำให้การ
ของจำเลยที่ให้การไว้ต่อศาล และในชั้นสอบสวนนั้นถูกต้อง จำเลยไม่รู้จักนายอึ้งและ
ไม่เคยพบกับนายอึ้งเลย จำเลยไม่เคยให้เงินนายเพิ่มเกินกว่า ๕๐ บาท ที่ให้ไปก็เพื่อ
นำไปใช้จ่ายตามห้างร้าน นายเพิ่มมีหน้าตาเป็นคนขมขมบริษัชแต่ก่อนจำเลยให้เงิน
เดือน ๆ ละ ๕๐ บาท ภายหลังลดเสีย ๓๐ บาท นายเพิ่มมีหน้าตาเก็บเงินผล
ประโยชน์ของจำเลย เมื่อครั้งจะไปเชียงใหม่ นายแดง พระยานใจทกเป็นผู้ขมขมบริษัช
ของเจ้าแก้วหนาวคนให้จำเลยจริง วันนั้นจำเลยเห็นรถพระยาทรงสุรเดชจอดอยู่ที่
ตลาดเชียงใหม่ เมื่อจำเลยลงจากรถไม่พบปะกับพระยาทรงสุรเดชเลย คนที่โดยสาร
รถพระยาทรงสุรเดชมานั้นหาใช่พระยาทรงสุรเดชไม่ จำเลยพบพระยาทรงสุรเดช
ครั้งสุดท้ายเมื่อราว ๓๐ ปีแล้ว ต่อจากนั้นก็ไม่พบกันอีก เมื่อไปเชียงใหม่
โอรสของจำเลย, จางวางบุญ ดาวราดม และหิดวงอัยกริกก็ไปด้วย เมื่อจำเลยลง
จากรถที่ตลาดร้าง อำเภอเชียงใหม่ คนเหล่านั้นได้ตามไปด้วย เว้นแต่นายแดง
คนขมขม ถ้าว่าที่จำเลยลงจากรถขมขมเพื่อถ่ายรูปและตพวงมเซอร์ แต่ไม่ได้ถ่าย
เพราะสถานที่ไม่เหมาะสม ที่ไม่มีพวงมเซอร์ในขณะนั้น จึงพากันกลับขมขมบริษัช
จำเลยเคยให้เงินพิเศษแก่นายเพิ่มบ้าง เป็นค่าเล่าเรียนบุตรของนายเพิ่มบ้าง ค่าแต่ง
ตัวบ้าง แต่ครั้งหนึ่งไม่เกิน ๕๐ หรือ ๕๐ บาท

นายบุญ ดาวราดม พระยานกรมชุนชยานาทรเรนทรจำเลย เบิกความว่า พระยาน
อึ้งกับกรมชุนชยานาทรเรนทรมาราว ๓๘ ปีแล้ว นายเพิ่มไม่เคยส่งนิทสนมกับกรมชุน
ชยานาทรเรนทรนัก พระยานไม่เคยเห็นกรมชุนชยานาทรเรนทรมอบเงินให้นายเพิ่มไป

ทำอะไรเป็นจำนวนถึง ๑๐๐ บาท และพระยานไม่เคยยื่นกรมขุขัยนาทนเรนทรกล่าวถึง
 เรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองเลย ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ และ ๒๔๘๓ คนที่มาในวง
 กรมขุขัยนาทนเรนทรนเป็นคนต่างประเทศ พระยานไม่เคยเห็นพระยาอุดมพงศ์
 เพ็ญสวัสดิ์ และพระยาเทพหัสดิน หรือข้าราชการคนอื่น ๆ เข้ามาในวงกรมขุขัยนาท
 นเรนทร ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ เมื่อกรมขุขัยนาทนเรนทร, หม่อมแฉะโอรส
 ไปเชียงใหม่กับพระยานได้ตามเสด็จไปด้วย การเสด็จครั้งนี้เพื่อให้โอรสของกรมขุ
 ขัยนาทนเรนทรรู้จักกับหลวงธวัชบุรี เพื่อให้หลวงธวัชบุรีพาไปตของโบราณตาม
 วัดต่าง ๆ และดูชาวต่างชาติจากเกาะฮอกไกโด ขณะอยู่จังหวัดเชียงใหม่เวลาที่กรมขุขัยนาท
 นเรนทรเสด็จไปที่ไหน พระยานตามเสด็จไปด้วยเสมอ เว้นแต่ ๒ ครั้งเท่านั้นที่พระยาน
 ไม่ได้ตามเสด็จไปด้วย เมื่อไปที่ตลาดวังอำเภอเชียงดาวนั้น พระยานไม่เห็นพระยา
 ทรงสรเดชมพบแต่พวกแม่กับมูเซอร์ ๒-๓ คนอยู่ในตลาดวัง กรมขุขัยนาทนเรนทร,
 หม่อมเจ้าสนิทประยูรศักดิ์, หลวงธวัชบุรีและพระยานพากันลงจากรถยนต์เดินเข้าไป
 ในตลาดวัง ดูพวกแม่และพวกมูเซอร์แล้วกลับขึ้นรถยนต์

นายเพิ่ม เพ็ญพิภพ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเปิดความว่า คำให้การที่
 จำเลยให้การไว้ต่อศาลนั้นเป็นความจริง นายชื่ จำเลยเพ็ญรุกกเมธม พ.ศ. ๒๔๘๓
 โดยเห็น ฆมรดของ พระยาอนุรักษราชสมนเคียร มาเผ่า กรมขุขัยนาทนเรนทร บ่อย ๆ
 จำเลยจึงพูดกับนายชื่ แต่ไม่เคยไปมาหาสู่กันหรือเที่ยวเตร่กันเลย เมื่อวันท ๑๕ มกราคม
 พ.ศ. ๒๔๘๓ นายชื่ได้พานายวันมาหาจำเลยที่บ้าน เพื่อถามถึงมาแข่งว่าตัวไหนดี
 แล้วถกถกกันไป เมื่อวันท ๓ กุมภาพันธ์เดียวกัน นายชื่ได้พานายวันมาหาจำเลยอีก
 เพื่อขอให้จำเลยเล่าถึงเรื่องกรมขุขัยนาทนเรนทรว่าเกี่ยวข้องกับแก่การเมือง อย่างไรบ้าง
 จำเลยตอบว่าไม่ทราบ แล้วถกถกกันไป นายชื่ได้กับจำเลยไม่เคยพูดหรือรู้จักเลย ตั้ง
 นายพลอยนรรูจักมา ๒-๓ ปี แต่ไม่เคยกัน ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ จำเลยไม่เคยพบ
 นายพลอย ข้อความตามเอกสารหมายเลข จ. ๓๓ ตอนที่จำเลยปฏิเสธนั้น ขุนประสงค์

สิทธิการบังคับขู่ขู่เหตุหลุดดวงให้จำเลยให้การ และต่อเคมตั้งไปด้วย ส่วนเอกสาร
 หมายเลข ๑. ๑๒ นั้น ขุนประสงค์สิทธิการเอากระดาษมาให้จำเลยเขียนตามคำบอก ถ้า
 จำเลยไม่เขียนจะเอาจำเลยทรมาน แต่จะทรมานอย่างไรไม่ได้บอก เมื่อเขียนแล้วให้
 จำเลยรอไว้ ๒๐ นาที แล้วถึงให้ตั้งแกมมหน้าห้องขัง เมื่อรอไว้ ๒๐ นาทีจำเลยจึง
 ตั้งเอกสารหมายเลข ๑. ๑๒ นั้นให้แกมมหน้าห้องขังไป แล้วขุนประสงค์สิทธิการจึงเรียก
 จำเลยมาให้การเพิ่มเติมตามที่จำเลยเขียนไว้ในเอกสารหมายเลข ๑. ๑๒ เมื่อจำเลย
 ให้การเพิ่มเติมเสร็จแล้ว จึงให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้ แต่ไม่ได้ให้ลงลายพิมพ์นิ้วมือ
 ต่อมาวันที่ ๑๙ เดือนเดียวกันจึงนำเอกสารนั้นมาให้จำเลยลงลายพิมพ์นิ้วมือ จำเลย
 บอกว่าได้ลงลายมือชื่อไว้แล้ว แต่ขุนประสงค์สิทธิการบอกว่าการต้องการลายมือชื่อ
 ต้องการแต่ลายพิมพ์นิ้วมือ แล้วจำเลยได้ขอตัวให้การนั้น แต่ขุนประสงค์สิทธิการ
 ไม่ให้และไม่ได้อ่านให้จำเลยฟังด้วย เป็นเหตุพิศวงมาเมื่อวันที่ ๘ อ่านให้ฟังแล้วจำไม่ได้
 ออกหรือ จำเลยเข้าใจว่าคงเป็นคำให้การอย่างที่เคยให้การไว้ในวันที่ ๘ กุมภาพันธ์
 พ.ศ. ๒๔๘๓ จึงลงพิมพ์ลายนิ้วมือไว้ในคำให้การเพิ่มเติม เมื่อจำเลยพิมพ์ลายนิ้วมือ
 แล้ว จึงตั้งให้จำเลยไปพักอยู่ที่ห้องแถวไปไหนมาไหนได้ ต่อมาอีก ๔-๕ วัน ขุน
 ประสงค์สิทธิการเรียกจำเลยไปพูดว่า จะขอเป็นพระยานแล้วจะให้บรรดการเป็นตำรวจ
 ตัม หรือใหม่หน้าททางบัญชีโดยจะให้เงินเดือน ๖๐ บาท และจะให้เงินอีก ๓๕๐๐
 บาท จำเลยไม่ยอมรับ แล้วขุนประสงค์สิทธิการจึงพูดว่า ถ้าไม่รับพระยานจะฟ้องหา
 ว่าให้การเท็จ ในวันนี้จึงเขียนชื่อคำให้การเพิ่มเติมอีก แต่ขุนประสงค์สิทธิการไม่ให้ดู
 ต่อมาอีก ๑๐ วันจึงให้ จำเลยจึงทรมานว่าไม่ตรงกับที่ให้การไว้ และเคยบอกขุน
 ประสงค์สิทธิการว่าจะรับเป็นพระยานไม่ได้ เพราะไม่ใช่ความจริง ต่อมาวันที่ ๓ เมษายน
 พ.ศ. ๒๔๘๒ ขุนประสงค์สิทธิการบอกแก่จำเลยว่าจะพาไปพบรองอธิบดีตำรวจเพื่อ
 ให้เป็นพระยาน แต่จำเลยบอกว่าเป็นให้ไม่ได้ จึงเอาตัวจำเลยเข้าห้องขังแล้วโดยถูก
 ฟ้องร้อง นายอุกกับนายฉนวนไม่เคยมี่ล่าเหตุ โกรธเคืองกับจำเลย

ศาลได้พิจารณาหลักฐานพยานของโจทก์จำเลยแล้ว ในข้อที่ว่าคำให้การ
 ชั้นสอบสวนของนายเพิ่มจำเลย ตามเอกสารหมายเลข จ. ๑๓, ๑๒ ซึ่งโจทก์อ้างเป็น
 พยาน เจ้าพนักงานโตบงคชเชฐหรือหุดอกตวงให้นายเพิ่มให้การหรือไม่นั้น ความ
 ขอนขนประสงค์ดีทริการ, ขอนจำนงรักษา, นายร้อยตำรวจโทชินนอร์ด และนายร้อย
 ตำรวจครอน พยานโจทก์เบิกความว่า คำให้การชั้นสอบสวนหมายเลข จ. ๑๓, ๑๒ นั้น
 ได้ทำขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย ห้ามใครบังคับขู่เข็ญหรือหลอกลวงนายเพิ่มไม่ นาย
 เพิ่มได้ให้การไปโดยความสมัครใจ จึงได้คัดลอกคำของนายเพิ่มได้ นอกจากคำกล่าวแก้
 ของนายเพิ่มแล้ว ก็ไม่มีพยานอื่นใดมาสนับสนุนหลักฐานโจทก์ในข้อนอก ลักษณะ
 ของนายเพิ่มหาใช่คนโง่ไม่ คำให้การของนายเพิ่มซึ่งเบี่ยงเบนคือคำที่ได้ความว่า
 เมื่อนายเพิ่มจะให้การต่อพนักงานสอบสวนคดี หรือพนักงานสอบสวนจะปฏิบัติการ
 อย่างใดค่อนนายเพิ่มก็ นายเพิ่มได้ระมัดระวังทุกด้านทุกทาง เกรงว่าพนักงาน
 สอบสวนจะคัดลอกคำของนายเพิ่มไว้ไม่ถูกต้อง เหตุไฉนนายเพิ่มจะไปลงตามข้อ
 และตายพิมพ์นามชื่อไว้ในคำให้การหมายเลข จ. ๑๑ โดยปราศจากความสมัครใจได้ นอก
 นายเพิ่มยังได้เขียนข้อความใน เอกสารหมายเลข จ. ๑๒ ขึ้นด้วยนามชื่อของตนทั้งหมด
 ยก การทนายเพิ่มกล่าวแล้วถ้านายเพิ่มไม่เขียนข้อความตามเอกสารหมายเลข จ. ๑๒
 แล้ว จะถูกทรมานโดยเจ้าพนักงานยังไม่ทันพูดว่าจะทรมานอย่างไรนั้น เป็นการ
 กล่าวแก้ไขอย่างไรเห็นผิด ตูประหนึ่งว่าพอเจ้าพนักงานเขียนว่าจะทรมานแล้ว นาย
 เพิ่มก็กลัวถึงขนาดต้องให้การรับสารภาพจนหมดสิ้น เมื่อบริการคดีไปให้ตกรัง
 แล้วจะเห็นได้ว่าถ้อยคำของนายเพิ่มซึ่งให้การไว้ในเอกสารหมายเลข จ. ๑๓, ๑๒ นั้น ไป
 ตรงกับคำให้การของนายฮี้, นายฉน, นายสวดดี และนายพลอย ที่เบิกความต่อศาล
 แทบทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งนายฉน, นายสวดดี, นายฮี้และนายพลอย ก็มีเดิมสาเหตุ
 โจรชเคืองกับนายเพิ่มมาแต่ก่อน ซึ่งจะทำให้ศาล ระแวงสงสัยไม่ว่าได้แกดั่ง
 กล่าวปรักปรำ นายเพิ่ม ได้ความว่านายฮี้และนายฉน เคยไม่บ้านนายเพิ่มมา

ก่อนเกิดเหตุ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

ก่อนเกิดเหตุ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๑๐๐๐

เพราะตัวนายอนันเป็นคนขบถของพระยาและคุณหญิงอนุกษราช
มณเฑียร ซึ่งคิดต่อรบใช้ส่วยล้มเจ้าพระพนมดงรัก ฯ และล้มเจ้าฟ้ากรมหลวง
เพชรบุรีตลอดมา ทงเคยขบถไปตั้งพระยาอนุกษราชมณเฑียรทในวงกรมขุนชัยนาท
นเรนทรหลาย ๆ ครั้ง เช่นนี้ นับว่านายอนันมีความสนิทสนมเป็นพิเศษ จึงเชื่อว่าข้อความ
ตามเอกสารหมายเลข ๑. ๓๑, ๓๒ นั้น เป็นข้อความที่นายเพมได้ให้การต่อเจ้าพนักงาน
โดยความสมัครใจ มิได้เกิดขึ้นจากถูกเจ้าพนักงานบังคับหรือหลอกลวงแต่อย่างใด
ข้อความตามเอกสารหมายเลข ๑. ๓๑ และ ๓๒ ประกอบกับถ้อยคำของนายอู๋, นายวัน, นาย
สวัสดิ์และนายพลอย ที่บอกความมานับเป็นอนันได้ว่านายเพมได้ชักชวนพระยานไทร่วม
มือเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์ที่กระตมต่างรัฐบาลและเปลี่ยนแปลง
การปกครอง ให้พระปกเกล้า ฯ มาเป็นพระเจ้าแผ่นดินและให้พระยาทรงสุรเดชเป็น
นายกรัฐมนตรี ถ้อยคำของนายเพมที่อ้างตัวเองเป็นพระยานเม็กความมานับ ไม่
พระยานอนประกอบ ไม่สามารถจะหักล้างหลักฐานพระยานใจตกได้ นายเพมจำเลย
จึงมีความผิด

ต่อไป นี้จะได้พิจารณาถึง หลักฐาน พระยานใจตก ที่นำสืบ มา สำหรับ กรมขุน
ชัยนาทนเรนทรจำเลย ศาลเห็นว่าคำชี้ชัดของนายเพมซึ่งเป็น จำเลยด้วยกันกับ
กรมขุนชัยนาทนเรนทร ที่ใจตกอ้างเสนอมานับ จะนำมาฟังถึงโทษกรมขุนชัยนาท
นเรนทรหาได้ไม่ เว้นแต่ใจตกจะมีพระยานหลักฐานอันอันเพียงพอ แล้วจะใช้คำ
ชี้ชัดของตนเป็นเครื่องประกอบถ้อยคำของ หลักฐานพระยานใจตกที่นำสืบ (นอกจากคำ
ชี้ชัดของนายเพมจำเลย) แล้วถึงพฤติการณ์ของกรมขุนชัยนาทนเรนทร มีอยู่
ดังนี้ คือ

ก. ในระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๗ จนถึงวันที่กรมขุนชัยนาทนเรนทรถูกควบคุม
กรมขุนชัยนาทนเรนทรได้กราบถวายบังคมลาไปต่างประเทศถึง ๕ ครั้ง และไปต่าง

จังหวัดถึง ๓๐ ครั้ง การไปต่างประเทศนั้นปรากฏว่าไม่เส้าพระปกเกล้าฯ บ้าง, ไม่เส้ากรมพระนครสวรรค์บ่าง (ดูคำพระพิชิต์ราชสาส์น และคำให้การชั้นสอบสวนของกรมขุนชัยนาทนเรนทร)

ข. การไปต่างจังหวัดของกรมขุนชัยนาทนเรนทรนั้น ตามทางการต้องจัดเจ้าพนักงานรับรองและให้ความอารักขา ในครั้งก่อนกรมขุนชัยนาทนเรนทรไม่มีการจัดของ แต่ต่อมาเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ กรมขุนชัยนาทนเรนทรทรงมีสายพระหัตถ์ถึงขุนนิพนธ์รัชย์ เจ้าเลขาในพระองค์ฯ ไม่ต้องการให้เจ้าพนักงานรับรองและอารักขา แต่กล่าวข้อความเป็นเชิงประชดประชันต่าง ๆ ครั้นต่อมาการเสด็จต่างจังหวัดของกรมขุนชัยนาทนเรนทร ก็ไม่ทรงถือคำทูลขอพระบรมราชานุญาตไว้ เช่น เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๓ กรมขุนชัยนาทนเรนทร ได้ขึ้นหนังสือกราบบังคมทูลไปจังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน แต่ทำได้ไปแต่เพียงจังหวัดดังกล่าวนี้ไม่กลับตอบไปจังหวัดเชียงใหม่ด้วย

ค. กรมขุนชัยนาทนเรนทรไม่อาเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ มีพระยานโจทก์ฯ ได้เห็นกรมขุนชัยนาทนเรนทรพบมรดกจากพระยาทรงสุรเดชท่าน

ง. กรมขุนชัยนาทนเรนทรยอมทรงหยอพระทัย ในการที่รัฐบาลไม่ขึ้นเงินสำหรับเกียรติยศเจ้าให้แก่กรมขุนชัยนาทนเรนทร แต่ได้ชวนให้แก่เจ้านายองค์อื่น (ดูคำให้การชั้นสอบสวนของกรมขุนชัยนาทนเรนทร)

จ. กรมขุนชัยนาทนเรนทรไม่ทรงเห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาล ที่จัดการบ้านเมืองหนักไปในทางบำรุงทหาร (คำให้การชั้นสอบสวน)

ฉ. เมื่อนายชื้อเข้าเฝ้ากรมขุนชัยนาทนเรนทร โดยนายเพิ่มเป็นผู้นำเส้าน กรมขุนชัยนาทนเรนทรรับสั่งแก่นายชื้อว่า “ดิฉัน ดันทราบข่าวจากนายเพิ่มเมื่อเช้านายชื้อทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้ายินดีถวายตัวเป็นจ้าวรับใช้” กรมขุนชัยนาทนเรนทรรับสั่งตอบว่า “ดิฉัน ขอใจขอให้ถอกนเสียดว่า ร่วมมือถอกนกุชาติ”

ความเท็จ เพราะพระยานใจทกไม่มีสาเหตุและเป็นคนภายนอกไม่เกี่ยวแก่การเมือง ทง
 ให้เหตุผลน่าเชื่อถือฟังดังได้กล่าวไว้แล้ว ในข้อนี้กรมชยันนาทนเรนทรอ้างตัวเองเป็น
 พระยาน กับมีนายบุญ ดาราจ่ม พระยานอีกปากหนึ่งเท่านั้น หม่อมเจ้าสนิทประยูรศักดิ์
 และหลวงอาทรภักดิ์ ซึ่งไปด้วยกันกับกรมชยันนาทนเรนทรนั้น หาได้เข้ามาตีบประกอบ
 ไม่ คำของกรมชยันนาทนเรนทรและนายบุญพระยานก็แตกต่างกัน ในตอนที่จ้อตรถ
 ดงไปเดินที่ตลาดร้างและพบภคยนิศรพระยาทรงสุรเดชที่นั่น กรมชยันนาทนเรนทร
 รับผิดชอบว่าการลงไปจะถ่ายรูปและจดพจนานุกรม ซึ่งพระโอรสจะทรงศึกษาเรื่องประวัติ
 มนุษย์ชาติ แต่ไม่พบพจนานุกรม และสถานที่จะถ่ายรูปก็ไม่ปรากฏ จึงเสียไม่ได้ทำ
 อะไร แต่นายบุญพระยานในกรมว่า เห็นมีพจนานุกรม ๒-๓ คนอยู่ในตลาดร้าง ตั้ง
 นานกว่าพระยานจำเลยจึงน้อย ไม่สามารถหัดกับพระยานใจทกที่ตลาดร้างนั้นได้ เพราะ
 ฉะนั้นในข้อนี้จึงต้องฟังว่า กรมชยันนาทนเรนทรได้พบปะกับพระยาทรงสุรเดชจริงดัง
 พระยานใจทกกล่าว

ปัญหาที่ว่า การพบปะกันนั้นกรมชยันนาทนเรนทรมีพระประสงค์อย่างไรและ
 เหตุใดจึงปกปิดว่าไม่ได้พบปะกันมาต้ง ๑๐ ปีแล้ว และการไปเชียงใหม่ก็ของปกปิด
 หลอกหลวงในคำกราบบังคมทูลต่อ เมื่อฟังคำนายอพระยานใจทกว่า กรมชยันนาท
 นเรนทรชักชวนให้พระยานร่วมชดชวยกันกู้ชาติ ทงแนวพระทัยไม่ชอบนโยบายของ
 รัฐบาลอยู่ดังกล่าวแล้ว ก็พอสนับสนุนฐานได้ว่า มีเรื่องการเมืองฝังอยู่ในความคิด
 พระยาทรงสุรเดชเป็นนัยการการเมืองที่คอยจะก่อการปฏิวัติ กรมชยันนาทนเรนทรก็มี
 ความคิดคอยให้ท่านองเดยงกัน ประกอบกับมีความน้อยใจที่เกียรติยศเจ้าไม่เชิดชูเหมือน
 แดกก่อน ทงเงินบ้เจ้าของกรมชยันนาทนเรนทรก็ถูกตัดน้อยลง การพบปะกับพระยา
 ทรงสุรเดชก็กระทำการเป็นการลับ กล่าวคือ นัดไปพบกันถึงอำเภอเขียงดาวซึ่งห่าง
 ไกลหม้ความเจริญ ถ้าพบกันในโรงทหารจังหวัดเขียงใหม่ที่พระยาทรงสุรเดชอยู่
 หรือที่ ๓๖ ประทับของในกรมแล้ว ก็คงจะเกรงความเปิดเผยดังรูปไปถึงผู้อื่น เพราะ

ฉะนการพบปะกันของนักการเมืองทั้ง ๒ นครมีความประสงค์ไปในทางใด ถ้าไม่ใช่ทาง
 การเมือง เมื่อนำคำของนายเพ็ญจำเตยมาประกอบในข้อนี้แล้ว ก็ฟังได้สนิทว่ากรมชุน
 ขัยนาทนเรนทรเสด็จไปหาพระยาทรงสุรเดช เพื่อวางแผนการณที่จะล้มล้างรัฐบาล
 เปลี่ยนแปลงการปกครอง แล้วอัญเชิญพระปกเกล้า ๆ กลับมาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน
 และให้พระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรี อนึ่ง ถ้าคำของนายเพ็ญทักถ้าวาดพิง
 ถึงในกรมนี้ไม่มีมูลความจริงอยู่แล้ว ถ้าฟังแต่นายเพ็ญจะมีความสามารถคิดการเมือง
 ได้หรือ และเหตุใดนายเพ็ญจะรักความสงบ และเรื่องส่วนพระองค์ของในกรมต้องหน้า
 ตึงที่ให้การไว้ในชั้นลับส่วนนั้นได้ ถ้า ในเรื่องเงินฐานของนายเพ็ญกอดคอกติ แต่
 เหตุใดจึงมีเงินมาให้ นายวันได้ถึงคนละ ๑๐๐ บาท ถ้าในกรมไม่ประทานมา
 ตามหลักฐานพระยานโจทกต่าง ๆ คงได้พิจารณาแล้วแต่หนึ่ง เป็นอันฟังได้จากกรมชุน
 ขัยนาทนเรนทรได้ว่ากรมนี้เปลี่ยนแปลงการปกครองโดยใช้กำลังบังคับด้วย ยึ่งนำคำ
 ของนายเพ็ญมาสนใจแล้ว กติ โจทกก็ยกแผนแพนพังได้ปราศจากสงสัย กรมชุน
 ขัยนาทนเรนทรจึงต้องมีความผิด

๑๖) นายร้อยเอก หาดวงภักดีภุมจภาค, นายร้อยเอก ขุนประสิทธิ์สินชวาคน,
 นายร้อยเอกเพ็ญ คุชฉ่าง, นายร้อยเอกชดอ เอเมะคีรี, หาดวงดีวิราชทรัพย์, นาย
 ถนอม โภชนพันธ์, ฉ่างยง และนายทอง ช่างชาญกุด จำเตยนั้น โจทกได้นำสืบตั้ง
 ต่อไป

นายร้อยตำรวจตรีจวารณ เถชะโกมนต์ และจ่านายสิบเอกจัน ดันทัยนตรี
 พระยานโจทกเบิกความว่า พระยานเคยเป็นทหารอาสา ดำรงภูมิลำเนาอยู่บ้านนาหวาย ๒๐ ปี
 แล้ว นายร้อยตำรวจตรีจวารณเคยรับราชการอยู่กองรถรบ ส่วนจ่านายสิบเอกจัน
 วัมราชการอยู่กองสัตว์รักษา ต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๐ นายร้อยตำรวจตรีจวารณจึงย้ายไป
 วัมราชการอยู่ดำรงจันติบาต มีหน้าที่สืบสวนคดีการเมือง นายร้อยตำรวจตรีจวารณ
 เบิกความว่า เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐ นายร้อยตำรวจโทกิจจา ด้รแก้ว ได้

นอกแต่เพียงนั้นว่า ขนประติขัตติยธวาคมกับพวกจะคิดเปลี่ยนแปลงการปกครอง นาย
 ร้อยตำรวจตรีจรรย์และจ่านายสิบเอกจัน เบิกความต่อภักว่า เช่นฉนั้นนายร้อย
 ตำรวจตรีจรรย์ กับนายร้อยตำรวจโทกิจจา ได้พากันไปที่กองตั้งตำรวจ แต่จ่านายร้อย
 ตำรวจตรีจรรย์ ได้เรียกจ่านายสิบเอกจัน มาพุดกันสองต่อสอง ถ้ามถึงเรื่องขน
 ประติขัตติยธวาคมทำงานให้ เห็น วงชนเวดราว ๘ นาฬิกา นายร้อยตำรวจตรีจรรย์
 ไปหาจ่านายสิบเอกจัน และพุดว่าเวดงานทางราชการลำบากมาว่าขนประติขัตติยธวาคม
 จะออกความไม่สงบขึ้น ขอให้คอยตักความเคลื่อนไหวของขนประติขัตติยธวาคมคือ ไป
 ด้วย จ่านายสิบเอกจันรับว่าจะช่วยเหลือ ต่อมา ๕-๖ วันนายร้อยตำรวจตรีจรรย์
 ไปหาจ่านายสิบเอกจันอีก ได้พบจ่านายสิบเอกจันกับขนประติขัตติยธวาคมเดินมาด้วย
 กัน แล้วจ่านายสิบเอกจันเรียกนายร้อยตำรวจตรีจรรย์เข้าไปหา แนะนำให้ขนประติข
 ตติยธวาคมรู้จักกับนายร้อยตำรวจตรีจรรย์ โดยจ่านายสิบเอกจันกล่าวว่านายร้อย
 ตำรวจตรีจรรย์นั้นรับราชการอยู่ที่กองรถรบ เป็นเพื่อนของจ่านายสิบเอกจัน แล้วขน
 ประติขัตติยธวาคมถามนายร้อยตำรวจตรีจรรย์ว่าม ชระใหม่ นายร้อยตำรวจตรี
 จรรย์ตอบว่าไม่อะไร มาเยี่ยมจ่านายสิบเอกจันเท่านั้น แล้วขนประติขัตติยธวาคม
 จึงชวนนายร้อยตำรวจตรีจรรย์ไปรับประทานตัวที่ร้านจีนปากถนนเสร์รัฐศรี แล้วขน
 ประติขัตติยธวาคมพานายร้อยตำรวจตรีจรรย์ และจ่านายสิบเอกจันไปบ้านหนองภาค
 ภูมวิภาค ขนประติขัตติยธวาคมได้แนะนำให้นายร้อยตำรวจตรีจรรย์และจ่านายสิบ
 เอกจันรู้จักกับหนองภาคภูมวิภาค โดยบอกว่าจ่านายสิบเอกจันนั้นทำงานอยู่กับขน
 ประติขัตติยธวาคม หนองภาคภูมวิภาคจึงถามนายร้อยตำรวจตรีจรรย์ทำงานอยู่ที่
 ไหน นายร้อยตำรวจตรีจรรย์ตอบว่าทำงานอยู่ที่กองรถรบ เวดงานนายร้อยตำรวจตรี
 จรรย์แต่งตัวพลเรือนไป หนองภาคภูมวิภาคได้ถามนายร้อยตำรวจตรีจรรย์ถึง
 เรื่องระเบียบทหารแต่งตัวพลเรือน นายร้อยตำรวจตรีจรรย์จึงควกับตรประจำตัวของ
 นายร้อยตำรวจตรีจรรย์ เมื่อกครั้ง รับราชการ อยู่ กอง รถรบ ให้ หนองภาคภูมวิภาคดู

หาดวงภักดีภูมิวิภาคศุแสดพุดาดแสด เราเบ็นทหารด้วยกัน ต่อจากนั้นได้คุยกันถึงเรื่อง
 อื่น ๆ จนเวลา ๒๒ นาฬิกาจึงกลับ ต่อมาวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐ นายร้อยตำรวจ
 ตรีจวารณไปหาจ่านายสิบเอกจัน แสดจ่านายสิบเอกจันจึงพานายร้อยตำรวจตรีจวารณ
 ไปบ้านชนประดิษฐ์ที่ดินชวาคมซึ่งอยู่ในกอง ตำรวจภูธร นายร้อยตำรวจตรีจวารณ
 แสดจ่านายสิบเอกจันเห็นจ่าขงแสดและนายถนอม จำเลยอยู่กัน ชนประดิษฐ์ที่ดินชวาคม
 ได้แนะนำให้นายร้อยตำรวจตรีจวารณแสดจ่านายสิบเอกจันรู้จักกับจ่าขง แสดและนายถนอม
 โดยกล่าวว่า จ่าขงเป็นญาติกับชนประดิษฐ์ที่ดินชวาคมแสด คชเบ็นหมหาดเล็กห้องบรรทม
 ของพระปกเกล้า ๓ มา เวลานั้นออกจากราชการแสด ส่วนนายถนอมนั้นเวลานั้นทำงาน
 อยู่ที่ศาลาบางรัก เป็นเพื่อนกับชนประดิษฐ์ที่ดินชวาคม แสดชนประดิษฐ์ที่ดินชวาคม
 ชวนกันไปรับประทวนอาหารที่ห้วยเทียนเหตว แสดนายร้อยตำรวจตรีจวารณแสดจ่า
 นายสิบเอกจันบอกว่าคดีชระของดิ แสดถามถึง ต่อมาวันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๐
 เวลาราว ๑๖ นาฬิกา นายร้อยตำรวจตรีจวารณไปหาจ่านายสิบเอกจัน ดึกครู่หนึ่ง
 ชนประดิษฐ์ที่ดินชวาคมเดินผ่านหน้าบ้านจ่านายสิบเอกจันมา ชนประดิษฐ์ที่ดินชวาคมชวน
 นายร้อยตำรวจตรีจวารณแสดจ่านายสิบเอกจันไปบ้านหาดวงภักดีภูมิวิภาค แสดเลี้ยง
 อาหารแสดสุรากัน ขณะรับประทวนอยู่นั้น นายร้อยตำรวจตรีจวารณแสดจ่านายสิบเอก
 จัน ได้ยินหาดวงภักดีภูมิวิภาคพูดกันว่า พระยาพลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรี
 แต่ไม่มีอำนาจขงใด การปกครองทั้งหมดลัทธิชาตอยแก่หาดวงพิบลสังครามคนเคียด
 เวลานั้นหาดวงพิบลสังครามคล้ายกับผู้เผด็จการ ลัทธิเช่นนั้นเองเราไม่ชอบ ต้องช่วยกัน
 คิดขานแก้ไข แสดชนประดิษฐ์ที่ดินชวาคมจึงพูดว่า เมื่อจะเอาขงไรก็เอากัน ยินดี
 จะสนับสนุนแสดมือ แสดหาดวงภักดีภูมิวิภาคได้ชวนนายร้อยตำรวจตรีจวารณแสดจ่า
 นายสิบเอกจันให้ร่วมมือในการนี้ด้วย นายร้อยตำรวจตรีจวารณจึงถามว่าจะทำกัน
 โดยวิธีไหน ทำขงไรและใครเป็นหัวหน้า หาดวงภักดีภูมิวิภาคตอบว่าแสดจึงค้อยรู้
 แสดคุยกันถึงเรื่องอื่น ๆ ครั้นถึงเวลาราว ๒๒ นาฬิกาจึงพากันกลับ ต่อมาวันที่ ๓๐

เดือนพฤษภาคม ๓๖ นาฬิกา นายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์ไปหาเจ้านายสืบเอกจนอก เจ้านายสืบเอกจนอกพบกับนายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์ว่า ถนนชนประดิษฐ์สันฆาตคมเชิญไปเที่ยงที่มาน ตั้งให้นายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์ไปรับประทานด้วย ครั้นถึงบ้านชนประดิษฐ์สันฆาตคม พบชนประดิษฐ์สันฆาตคม, จำยอง, นายถนอม, หลวงภักดีภูมิกวาท, หลวงสิริราชทรัพย์, นายร้อยเอกชดช, นายร้อยเอกเพชร จำเตย และนายร้อยโทเจียม เข้มตะนข ซึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว นายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์และเจ้านายสืบเอกจนอกหลวงสิริราชทรัพย์มีอายุ ๒๐ ปีแล้ว เพราะเป็นท้าวอาสาด้วยกันมาตั้งนายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกชดช, และนายร้อยโทเจียมไว้ด้วยกันมาราว ๒-๓ ปีแล้ว นายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์และเจ้านายสืบเอกจนอกได้รวมวงรับประทานอาหารด้วยระหว่างรับประทานอาหารชนน นายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์และเจ้านายสืบเอกจนอก ได้นิพนธ์จดหมายฝากฝากจดหมาย รัฐบาลคณะนั้นดำเนินไปในทำนองเผด็จการ เขาได้พดกฟ้องเจ้าท้าวหน ตงในหลวงของเด็ก ๆ ใจเป็นเครื่องมอสำหรับเซต เจตนาหมผู้จะยึดอำนาจการปกครองแล้วเปลี่ยนรัฐบาลชุดใหม่ ขอให้กรมรับประทานอาหารกันจนจนช่วยสนับสนุน โดยให้ชนประดิษฐ์สันฆาตคม, นายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกชดช และนายร้อยโทเจียม ช่วยหากำดังทหารเพื่อสนับสนุนในการที่จะยึดอำนาจการปกครองให้จำยอง, นายถนอม และหลวงสิริราชทรัพย์ช่วยติดต่อกองพลเรือน และขอให้ นายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์ช่วยเกลี้ยกล่อมพวกกองกรรรม และให้เจ้านายสืบเอกจนอกช่วยเกลี้ยกล่อมหากำดังทหาร ตั้งคนหลวงภักดีภูมิกวาทคนเป็นบุตรได้รับมอบหมายมาให้หาพวกฟ้องที่ไฉ่ฉางใจสายหนึ่ง นายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์รับรองว่าคนนี้จะเกลี้ยกล่อมทหารให้แล้วได้ถามหลวงภักดีภูมิกวาท คิดการใหญ่ไฉ่ฉางเพียงนั้นควรจะมีบอกใครเป็นหัวหน้า และโครงการนั้นจะคิดทำอย่างไร หลวงภักดีภูมิกวาทพูดว่าหัวหน้านั้นไฉ่ฉางใจได้ เมื่อไฉ่ฉางใจ จะลงมือกรูเอง ผู้รับประทานอาหารอยู่ด้วยคนทั้งหมดได้รับรองสนับสนุนหลวงภักดีภูมิกวาทว่าจะช่วยเหลือทุกคน ครั้นเวลาราว ๒๒ นาฬิกาจึงกลับต่อมาอีก ๓๖ เดือนเดียวกันเวลาประมาณ ๓๗ นาฬิกา นายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์ไปหา

จำนายตีบเอกจน ๆ ได้บอกว่ วนชนประตึชตึนชวาคมจะชวอนไปเทยว ลักประเตยว
 หนงชนประตึชตึนชวาคม กมารบนายรอยตารวจตรววจารณ และจำนายตีบเอกจน
 ไปมาหนตวงภกตฎุมภาก พบหนตวงภกตฎุมภาก, หนตวงตึรวราชทรพย, จายง, นาย
 ถนอม, นายรอยเชกเพชรว, นายรอยเชกชตอ และนายรอยโทเจอม อยทนน ก้าง
 รมประทานอาหารและสรากนอย ชนประตึชตึนชวาคม, นายรอยตารวจตรววจารณ
 และจำนายตีบเอกจน จิงชารอมองรบประทานคย ระหวางรบประทานอาหารน
 นายรอยตารวจตรววจารณและจำนายตีบเอกจนคยหนตวงภกตฎุมภากพคว รัชชกาด
 ที่ ๗ ได้สงหนตวงภกตฎุมภากปรกการภากเมืองจน พคคตบมาเชกเปลยนแปง
 การปรกครองกัน เลยลกออกจากราชการไม่งานทา การทเปลยนแปงการปรกครอง
 นกแรกกนกจจะตึ ทแทกเนตจการเวาด ๆ หนอง ในหนตวงกตงกนไวเบนเควอง
 มอสำหรับพวคนน เหมอนเปลยนกนคึ เชกเปลยนกนคึเหมอนกน เวदानม
 ทวหน้าจะยคองนาจการปรกครอง โดยจะเชก้างทหารและราชฎวบงคบให้ คณรวฐบถ
 ตาออก เมอเบนผลตึนรจจะคึเชกฐวรัชชกาดที่ ๗ มาเบนพระเจ้านคินคินตามคึม ให้
 พระยาทรตึรคเช เป็นนายถฐมนคึ หนตวงพเบตสงครามเบนคึชยเราทะ ๆ ยงทาได้
 เมอเวามพรคพวคแถวเวากด้ามารกเปลยนคึเหมอนกน ประเทศจะเบนไทยอยคึ
 คองแถวคึมมา เมอนนามคียมสามารถคึยงเบนไทยอยคึ ถาณมาไม่มคียมสามารถ
 เชพวคพองทไม่มคียมารุเชกทงาน ก็ไม่มสามารถเบนไทยอยคึคอไป แถวหนตวง
 ภกตฎุมภากหนมาตามชนประตึชตึนชวาคม, นายรอยเชกเพชรว, นายรอยเชกชตอ
 และนายรอยโทเจอม จาเตรยมการไวพรอมแถวหรือยง ชนประตึชตึนชวาคม,
 นายรอยเชกเพชรว, นายรอยเชกชตอ และนายรอยโทเจอม พคึบรองว่ ได้เตรยม
 ไวพรอมแถว จะเชกเมอไรให้บอกมา แถวหนตวงภกตฎุมภากถามจายง, นายถนอม
 และหนตวงตึรวราชทรพยวาคคคตอทางพคึเรอน, ราชฎวและนคึแถวไวพรอมหรือยง จา
 ยง, นายถนอมและหนตวงตึรวราชทรพย คอบวาได้เตรยมพรอมตามทตึงแถว หนตวง

ภักตภุมภักต จึงถามนายร้อยตำรวจตรีจวารณ ว่าทางกองรถบรรทุกเตรียมไว้พร้อม
 แลหรือยัง นายร้อยตำรวจตรีจวารณตอบว่าพร้อมแล้ว นายร้อยตำรวจตรีจวารณ
 จึงขออนุญาตลงภักตภุมภักตว่า เราคิดทำการครั้งนี้เป็นเรื่องใหญ่ โดยยังไม่ทราบว่ามี
 ใครเป็นหัวหน้า ผู้ที่เป็นหัวหน้านั้นหัวใจเขาได้หรือ หลวงภักตภุมภักตตอบว่า
 หัวเขานั่นหัวใจได้ แต่อย่างไร งานที่เขาแบ่งกันทำเป็นต่างๆ ส่วนหลวงภักตภุมภักต
 นั้นแยกมาเพื่อหาพรรคพวกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น นายร้อยตำรวจตรีจวารณจึงถาม
 หลวงภักตภุมภักตว่าจะลงมือกันเมื่อใด หลวงภักตภุมภักตตอบว่า ถ้าไม่มีการ
 เปลี่ยนแปลงอย่างไร และหาพรรคพวกได้พร้อมแล้วจะลงมือในงานฉลองรัฐธรรมนูญ
 พ.ศ. ๒๔๘๐ ส่วนที่จะลงมือกันวันไหนนั้นจะนัดหมายกันอีกครั้งหนึ่ง ขอให้พวกเรา
 เตรียมตัวไว้ให้พร้อมพร้อมเร็วเมื่อใดขอให้รีบทำ แต่จายงพดชนนวารชกาดที่ ๗
 เตยงจายงมาประคองหน่วงนบนคร จะไม่ตามพระคุณอนันตเตย ได้พยายามเต็ม
 ๗ จะหาโอกาสให้ท่านกลับมาเป็นพระเจ้าแผ่นดินตามเดิม พวกเราจะได้สบาย แล้ว
 ๗ คยกันถึงเรื่องอื่น ๆ คือไปจนถึง ๒๓ นาฬิกาจึงกลับ ในวันที่ ๓๑ เดือนเดียวกันนาย
 ร้อยตำรวจตรีจวารณไปหาเจ้านายสืบเอกจัน ๆ พุดจาอนนนวนประสิทธิ์สินธุจาคม ชวน
 ไปเที่ยงจอก แล้วนายร้อยตำรวจตรีจวารณ, เจ้านายสืบเอกจัน, และชนประสิทธิ์
 สินธุจาคม ได้พากันไปบ้านหลวงภักตภุมภักต พุดว่า วันนั้นบ้านนายถนอมเชยง
 ๗ ใจ ให้พวกเราไปกิน แต่ชนประสิทธิ์สินธุจาคม, หลวงภักตภุมภักต พร้อม
 ๗ ด้วยนายร้อยตำรวจตรีจวารณและเจ้านายสืบเอกจัน พากันไปบ้านนายถนอม ซึ่งเขา
 ๗ คักของพระยาอนนทรทเทจายง นายร้อยตำรวจตรีจวารณและเจ้านายสืบเอกจันได้พบ
 ๗ หลวงศิริราชทรวพย, นายถนอมกบชยอินออก ๔-๕ คนไม่รู้จักชอกลาดงรับประทาน
 ๗ อาหารและดรุากินอยู่ แล้วนายร้อยตำรวจตรีจวารณ, เจ้านายสืบเอกจัน, ชนประสิทธิ์
 ๗ สินธุจาคม และหลวงภักตภุมภักต ได้ร่วมวงรับประทานด้วย ขณะรับประทานอยู่นั้น
 ๗ นายร้อยตำรวจตรีจวารณและเจ้านายสืบเอกจัน ได้ยินหลวงภักตภุมภักต พุดชัดชน
 ๗ ว่า ถ้าเรื่องที่เราคิดกันสำเร็จแล้วจะไปพักณอนนทเมองจันเตยงหนึ่งเตยง นายถนอมพุด

ต่อกันเกรงว่าจะถูกจับด้วยจึงไม่ไปมาหาสู่กัน ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๐ จ่านาย
สิบเอกจันไปราชการต่างจังหวัดเสียจนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๓ จึงกลับมา

นายพันตรี หลวงสมิทพิศสัยยทช พะยานใจทกเบิกความว่า รัชกาลที่ ๖ ทรง
กรุณาและชนประสิทธิ์ธินชวาคม มาช้านานแล้ว เคยไปมาหาสู่และเที่ยวเตร่ด้วยกัน
ตั้งแต่นายร้อยเอกชตอนนเป็นหุดานพระยาฤทธชอกเนย พะยานกับชนประสิทธิ์ธินชวาคม
เคยไปบ้านหลวงภักดีภุมวิภาคบ่อย ๆ บางครั้งพะยานไปบ้านหลวงภักดีภุมวิภาค
แต่ไม่เคย บางครั้งไปพร้อมชนประสิทธิ์ธินชวาคมที่บ้านหลวงภักดีภุมวิภาค
บางครั้งพะยานไปพยชนประสิทธิ์ธินชวาคมที่บ้านหลวงภักดีภุมวิภาคที่เมืองนท
เท่าใดจำไม่ได้เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ พะยานไปบ้านหลวงภักดีภุมวิภาค แล้ว
หลวงภักดีภุมวิภาคพูดกับพะยานเป็นเชิงน้อยใจว่า ไปเล่าเรียนมาจากต่างประเทศ
แต่ไม่ได้ทำงาน เมื่อเป็นเด็ก ๆ ยังทำงานกับเขาได้ ใครเปลี่ยนแปลง การ
ปกครองโลกเป็นผมอำนาจาสนา แล้วหลวงภักดีภุมวิภาคพูดกับพะยานว่า ถ้า
หลวงภักดีภุมวิภาคคิดบางจะอย่างไร พะยานจึงพูดถากถางเชิงนงในหนึ่งข้อ
พมพักแต่อกัน หลวงภักดีภุมวิภาคพูดว่าไม่ใช่อยางนนดอก มันมเืองทเขา
ปรัษาหารอกันอยู่แล้ว ชนประสิทธิ์ธินชวาคมก็เขาด้วยและชนประสิทธิ์ธินชวาคม
ได้ชักชวนนายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกชตอ เจ้าเลย และนายร้อยโทเจมไว้แล้ว
จะเอากำตั้งจากโรงเรียนทหารมา, เหล้าทหารมาและคองรถรบ ทางฝ่ายพลเรือน
นั้นได้ชักชวนจางยงและหลวงศิริราชทพย เขารวมมอชดกยแล้ว เมื่อคดดำเรจ
จะเชิญพระปกเกล้าฯ มาครองราชสมบัติใหม่ จะให้พระยาทวงสุรเคชเป็นนายก
รัฐมนตรี จะตั้งมือในคราวงานฉลองรัฐธรรมนญ พ.ศ. ๒๔๗๐ แล้วหลวงภักดี
ภุมวิภาคยอนถามพะยานว่าเห็นพองด้วยไหม พะยานจึงพูดว่าไม่เขาแดงเซด อย่า
มาพูดเป็นบ้าไปเลยจะเข้คว คอมาราวอาทิตย์หนึ่งพะยานไปรับชนประสิทธิ์ธินชวาคม
ไปเที่ยว แล้วชนประสิทธิ์ธินชวาคมพูดกับพะยานว่า เดือนหลวงภักดีภุมวิภาค
แต่จายงจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้ชักชวนชนประสิทธิ์ธินชวาคม ให้เขาเป็น

พรรคพวกด้วย แล้วชนประติษิตินชวาคมได้ชักชวนนายทหารหลายนายมีนายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกชต และนายร้อยโทเจิมด้วย กำลังที่จะใช้ในการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น มีกองโรงเรียนทหารม้า, เหล่าทหารม้า ส่วนทางราษฎรนั้น หาดวงสิริราชทรัพย์จะบันทึกเรื่องราวแล้วรวมไว้เป็นกำลัง แล้วชนประติษิตินชวาคมถามพระยานว่าเห็นเป็นอย่างไร พระยานตอบว่าไม่เอาจะไปกินเหล้ากันดีกว่า ต่อมาพระยานพบชนประติษิตินชวาคม ๆ ได้พูดถึงเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่พระยานไม่เอาเป็นอารมณ์ ในเดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ พระยานเห็นว่าชนประติษิตินชวาคมและหลวงภักดีภูมิภาคคิดการไม่เป็นมงคล ทั้งพระยานก็เที่ยวเตร่อยู่กับชนประติษิตินชวาคมและหลวงภักดีภูมิภาคด้วย ผิดร้ายจะมาตกอยู่แก่พระยาน จึงนำความไปร้องเรียนต่ออธิบดีกรมตำรวจ แล้วอธิบดีกรมตำรวจพูดแก่พระยานว่า คอยฟังไปก่อนจะจัดการเอง ต่อมาเดือนธันวาคมเดียวกัน หาดวงสิริราชทรัพย์ถูกจับหาว่าเบียดเบียน ต่อมาอีกวัน ๑ หรือ ๒ วัน พระยานไปบ้านหลวงภักดีภูมิภาคหาเขาเลย พบหลวงภักดีภูมิภาคกับชนประติษิตินชวาคมอยู่ด้วยกัน แล้วหลวงภักดีภูมิภาคพูดชวนว่า "พวกเราแยกแยะใจ" พระยานเข้าใจว่าคงเกี่ยวข้องกับเรื่องทหารหลวงสิริราชทรัพย์ด้วย พระยานเคยพบนายร้อยตำรวจตรีจรรย์และจำนายสิบเอกจันไปไหนมาไหนกับชนประติษิตินชวาคมเดิมชื่อ ต่อมาพระยานไปบ้านหลวงภักดีภูมิภาคและชนประติษิตินชวาคมอีก ๒-๓ วัน แต่ไม่ได้ไปอีก เพราะกลัวจะมีความผิดด้วย พระยานไม่กล้าเหตุ โกรธเคืองกันกับหลวงภักดีภูมิภาคและชนประติษิตินชวาคม

นายร้อยตำรวจโทกิจจา ศรีแก้ว พระยานใจตกเบิกความว่า เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๐ พระยานได้รับคำสั่งจากนายพันตำรวจตรีบรรจง ชีพเป็นต้น ให้สืบส่งข่าวการที่หลวงภักดีภูมิภาค, ชนประติษิตินชวาคม คิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น มิใคร่ร่วมมือด้วย พระยานเห็นว่านายร้อยตำรวจตรีจรรย์เคยอยู่กองรถรบมา คง

จะทำหน้าที่การล้มล้างนราชนิเวศน์ จึงสั่งให้นายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์ไปทำการล้มล้าง
 นายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์ได้รายงานให้พระยานทราบ ๗-๘ ครั้งว่า ขุนประสิทธิ์
 ดินขวาคม, หาดวงภักดีภูมิกวาท, นายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกชตอ, หาดวงตรี
 ราชทรัพย์, นายถนอม, จำยองและนายร้อยโทเจียม ได้ล้มคบร่วมคิดกันที่จะเปลี่ยน
 แปลงการปกครอง จะเชิญพระปกเกล้าฯ มาเป็นพระมหากษัตริย์ ให้พระยาทรง
 สุวเดชเป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ นายร้อยตำรวจตรี
 วิจารณ์ได้รายงานแก่พระยานว่า ทางกองโรงเรียนทหารมาได้สั่งให้เตรียมพร้อมอยู่
 ๒-๓ วัน

นายพันโท หาดวงรบรัตน์ได้พบ พระยานโดยทบทวนความว่า เมื่อต้น
 พ.ศ. ๒๔๘๐ ทางราชการได้ตั้งกองโรงเรียนทหารมาขึ้น รวมอยู่กบกองตำรวจ
 นายร้อยเอกเพชรเป็นผู้บังคับกองโรงเรียนทหารมา, นายร้อยเอกชตอและนายร้อยโท
 เจียม ประจำอยู่ที่กองโรงเรียนทหารมา ส่วนขุนประสิทธิ์ดินขวาคม เป็นแพทย์ประจำ
 อกของโรงเรียนทหารมา ซึ่งอยู่ใต้บังคับบัญชาของพระยาน พระยานรู้ดีว่านายร้อยเอก
 เพชร, นายร้อยเอกชตอ, ขุนประสิทธิ์ดินขวาคม และนายร้อยโทเจียม ชอบพอกัน
 มาก เพราะเห็นไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ กำลังของกองโรงเรียนทหารมานั้น มี
 พลทหาร ๓๒ คน นายสิบ ๖ ถึง ๗ คน มาประมาณ ๘๐ มา อาวุธปืนเล็กสั้น ๓๒ กระบอก
 ปืนกลเบา ๓ กระบอก แต่กระสุนจะมจนวนเท่าไรจำไม่ได้ ถูกกฎเกณฑ์ตั้งอาชวนายร้อยเอก
 เพชร เป็นผู้รักษา เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ ที่กองโรงเรียนทหารมาการเตรียม
 พร้อม แต่พระยานไม่ได้สั่งให้เตรียมพร้อม แต่พระยานได้ถามนายร้อยเอกเพชรว่า สั่ง
 ให้เตรียมพร้อมหรือเปล่า นายร้อยเอกเพชรตอบว่าเปล่าและขจัดทอความบางที่จะเป็น
 นายร้อยเอกชตอสั่ง พระยานจึงได้ไปถามนายร้อยเอกชตอ ๆ ปฏิเสธ ว่าไม่ได้สั่งให้
 เตรียมพร้อม โดยไม่ใช้หน้าที่ของเขาคือหน้าที่ของนายร้อยเอกเพชร การตั้ง
 เตรียมพร้อมนั้นเป็นอำนาจของผู้บัญชาการทหารบกที่จะสั่ง และจะต้องผ่านเสนาธิการ

ทหารบก, จเรทหารบกแต่ละหัวหน้าแผนกที่ ๒ และจะตั้งเตรียมพร้อมได้แต่ในกรณี
ที่จำเป็นจะต้องใช้กำลังทหาร

นายสืบครีมนิติ ตั้งชาติ พะยานใจทักเบ็ดความว่า พะยานรับราชการอยู่ที่กอง
โรงเรียนทหารม้า นายร้อยโทเจียมเป็นฝูงบังคับหมวด, นายร้อยเอกเพชร เป็น
ฝูงบังคับกอง, นายร้อยเอกชลดเป็นนายทหารคนสนิท และชนประดีทิดินชวาคม
เป็นฝูงบังคับหมวดสัตว์กรักของกอง โรงเรียน ทหารม้า เมื่อราวต้นเดือน ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๘๐ เวลาประมาณ ๓๘ นาฬิกา ได้ยินเสียงนกหวีดเรียกประชุมนายสืบ
พลตทหาร ที่โคกภู่นอกจ้อย พะยานได้ไปประชุมด้วย นายร้อยเอกเพชรได้ตั้งว่า
ให้กวาดชนคนและยานพาหนะที่จะเข้าออกภายในคอกม้า ถ้าไม่ใช่นายสืบพลตทหารห้าม
เดินผ่าน และไม่ให้นายสืบพลตทหารออกนอกบริเวณ ให้เตรียมพร้อมไว้ เวลานั้นนาย
ร้อยเอกชลดและนายร้อยโทเจียมมยชยเกิด ๆ นายร้อยเอกเพชรด้วย ต่อมาอีก ๒-๓
วัน จึงเห็นนายสืบพลตทหารและชวดยานพาหนะเข้าออกได้ กำลังของกอง โรงเรียน
ทหารม้ามี พลตทหาร ๓๖ คน นายสืบ ๘ คน บินกตเบา ๓ กระบอก บิน
เล็กต้น ๓๖ กระบอก มี ๘๐ ม้า กระสุนเก็บรักษาไว้ในคลังมีจำนวนเท่าใดไม่ทราบ
ถูกกฏูญแจเวลาดาทางวันนายสืบแควเป็นฝูงรักษา เวลาที่ตางคนนายร้อยเอกเพชรเป็นฝู
รักษา ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ นายร้อยเอกเพชร, ชนประดีทิดินชวาคม ต่างชกค้อย
กันภายในบริเวณโรงเรียนทหารม้า เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ นายสืบครีประมุ
เกิดวิวาทกับบุตรชายของหลวงต้นนริชศักดิ์

นายแฉดิม นมน้อย พะยานใจทักเบ็ดความว่า เมื่อต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐
เวลา ๓๘ นาฬิกา ซึ่งขณะนั้นพะยานรับราชการประจำอยู่ที่กอง โรงเรียนทหารม้า นาย
ร้อยเอกเพชรได้เป่านกหวีดเรียกประชุม มีนายสืบพลตทหารเข้าประชุมราว ๓๐ นาที
ก็เลิก แต่พะยานไม่ได้เข้าประชุมด้วย เมื่อประชุมเสร็จแล้ว การเข้าออกใน
บริเวณมีการกวดขัน ทางคอกม้าทหารสัตว์กรักเข้าไม่ได้ นายสืบพลตทหาร

ไม่ให้ออกนอกโรงเรียน ได้กวดขันอยู่เช่นนี้ ๒-๓ วัน จึงเข้าออกได้เหมือน
อย่างปกติ

นายร้อยเอกแปดก เอมอมร พระยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อต้นเดือนธันวาคม
พ.ศ. ๒๔๘๐ เวลาประมาณ ๖ นาฬิกาเศษ พระยานจะไปทำงาน นายตีบเวรได้มา
รายงานพระยานว่าทางกองโรงเรียนกวดขันเวรยามชั้น นายตีบเวรตลอดจนนายตีบ และ
พลทหารของกองพยาบาลสัตว์จะเข้าออกไม่ได้ ประสงค์ที่จะเข้าออกของกองโรงเรียน
ทหารม้ากวดขัน คนภายนอกจะเข้ามาต้องได้รับอนุญาตจากนายร้อยเอกเพชรก่อน
ส่วนทหารในกองสัตว์รักษารักษาออกไปนอกบริเวณตั้งแต่ ๓ คน ต้องมีบัตรของนายตีบเวร
รับรองให้ออกเสียก่อน พระยานจึงได้ไปรายงานให้หัวหน้าชั้นรักษาสัตว์ทราบ แล้วหัวหน้า
ชั้นรักษาสัตว์จึงให้ไปติดต่อกับนายร้อยเอกเพชร พระยานได้ถามนายร้อยเอกเพชรว่า
มีเรื่องอะไรจึงได้กวดขันถึงเช่นนี้ นายร้อยเอกเพชรตอบว่าไม่อะไรหรอก เสร็จใจ
ผิด รุงชนเวรเวรถึงจนจึงงดการกวดขัน มีคนบอกว่าชนประดึกขี้นธันวาคม, นายร้อย
เอกเพชร คอยกันในเวลาเฝ้า แต่พระยานก็ยังเห็นพูดจากันด้วย

นายพันเอก หม่อมเจ้านวาทวงศ์, นายพันตรี หลวงจรัสโรจน์ และนายร้อย
เอก ชนกระจำจคมท พระยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๒
ได้ตรวจสอบหลักฐานการรับจ่ายยาสัตว์กษนิ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของชนประดึก
ธันวาคม ได้ความตามหลักฐานบัญชีว่า หมอสัตว์รักษากองโรงเรียนทหารม้า ขอ
เบิกยาสัตว์กษนิตามบัญชีที่ ๔/๒๔๘๑ ไปยังเจ้าหน้าที่เวชภัณฑ์ ๓๐ แกรม แต่ไม่ได้จ่าย
เพราะไม่มีบัตรจ่ายให้ แล้วพระยานได้ไปตรวจหลักฐานในบัญชีรับจ่ายของกองสัตว์รักษ
ได้ความว่าทางกองเวชภัณฑ์ได้จ่ายยาสัตว์กษนิ ไปให้กองสัตว์รักษโรงเรียนทหารม้า
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ รวณ ๓๐ แกรม และเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ รวณ ๓๐ แกรม จำนวน
ยาสัตว์กษนิที่เหลืออยู่กับหลักฐานบัญชีรับจ่ายตรงกัน ยาสัตว์กษนิที่เหลือเก็บไว้ในที่
ของหลวง จะนำเอาไปไว้บ้านไม่ได้

พระมัญชุสวาท พะยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อ ๓ มีนาคม จำยังเคยพบกับ
 พะยานที่ร้านสุราเชิงสะพานพระพิศมัยอดฟ้าฝั่งพระนครว่า การปกครองเขตแดนคหะมือน
 แด่ก่อนใหม่ พะยานตอบว่าคดี แด่จำยังพูดว่าไม่เห็นค้อยากให้พระปกเกล้า ๆ เด็ดจ
 กล้วยมาอีก เพราะท่านเท่ากับเป็นพ่อ พะยานจึงบอกว่าท่านเด็ดจออกไปเองท่านอยาก
 จะกลับเมื่อใดก็ได้ไม่ขัดข้อง แด่พะยานได้เขียนหนังสือลงหลวงนฤเบศร์มานิต ตาม
 เอกสารหมายเลข ๑. ๔๘ ต่อมาอีก ๓-๔ วัน พะยานได้ไปพบจำยังที่ร้านเดิมอีก พะยาน
 ได้พบกับจำยังว่าพระปกเกล้าฯ ท่านทรงปกครองเหนือใหญ่และซัดตาคอย ชนแรกเมื่อ
 กลับจากอเมริกา ว่าจะพระราชทานรัฐธรรมนุญแด่พวกเงี้ยวไป การที่พะยานพูดชน
 เช่นนี้เพื่อจะดูท่าทางจำยังว่าอย่างไร จำยังแต่งกริยาโกรธแค้นพะยานว่าเด็กพูด
 ที่ เรืองนาคานพูดจะตด้วยซวดไซต แด่เด็กแตกพูดกัน

นายตำรวจหมื่น อิมดำราญ พะยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘
 พะยานต้องโทษคดีการเมืองเรื่องพิมพ์ใบปลิวคดีเข็นรัฐบาต ศาลตัดสินจำคุก ๒๖ เดือน
 คดีถึงที่สุด พ้นโทษวันที่ ๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๐ เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐
 ระหว่างต้องโทษอยู่นั้นพะยานได้พบหลวงศิริราชทรัพย์และนายทอง จำเลยกับพวกซึ่งซัง
 อยู่ในแดน ๖ รวมกับพะยาน หลวงศิริราชทรัพย์ได้พบกับพะยานว่า เราถูกหาในเรื่อง
 การเมืองเหมือนกัน เราต้องเป็นพวกเดียวกัน แด่หลวงศิริราชทรัพย์ได้ถามว่า พระยา
 ธรณีนฤเบศร์ถูกได้ครองหรือเปล่า พะยานตอบว่าไม่ได้ได้ รุ่งขึ้นพะยานได้ไปไต่ถาม
 อาจารย์แก้วและนายมุข่า ถึงเรื่องราวที่ถูกฟ้องร้อง ต่อมาอีก ๒ วัน พะยานได้ไป
 คุยกับหลวงศิริราชทรัพย์และนายทองที่สำนัหมญา หลวงศิริราชทรัพย์ได้พบกับพะยาน
 ว่า ขอให้พะยานคอยดูภายใน ๒ ปีนี้ หลวงศิริราชทรัพย์จะไม่เป็นอย่างนี้ จะให้
 รัฐบาตมาราบคั้นหลวงศิริราชทรัพย์ มันเพียงแค่ว่าพวกของมัน ใครไม่ใช่พวกของ
 มันก็ไม่เลี้ยง ถ้าเป็นพวกของมันไม่มีความรู้มันกักขังของมัน ถ้าหลวงพิบูลตั้งความ

เผด็จการเมื่อใด พวกหลวงสิริราชทรัพย์จะยอมตายด้วยกันหมดทุกคน แต่นายทงพูด
 ขึ้นว่าทุกคนนั้นเผด็จการอยู่แล้ว อะไร ๆ ก็อยู่ในกำมือของหลวงพิบูลสงครามคน
 เดียว พระยาพหลพลพยุหเสนาขึ้นมากำไม่รู้อะไร แต่หลวงสิริราชทรัพย์พูดคือไปว่า
 ทำอย่างไรหลวงสิริราชทรัพย์ก็ไม่คิดก็ เมื่อพระยานและหลวงสิริราชทรัพย์ออกจากคุก
 ไปแล้ว ให้พระยานไปหาหลวงสิริราชทรัพย์ที่บ้านทุ่งมหาเมฆ รุ่งขึ้นพระยานจึงเขียน
 จดหมายบอกหลวงอดุลเดชจรัส ตามข้อความที่หลวงสิริราชทรัพย์, นายทงได้พูดกับ
 พระยาน ได้เอาจดหมายนั้นส่งนักโทษซึ่งทวงถามอยู่นอกเรือนจำให้ไปส่งที่ไปรษณีย์
 ต่อมาอีก ๓ วัน ได้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาสอบถามปากคำพระยานที่กองตโทษ พระยาน
 เอาข้อความตามที่หลวงสิริราชทรัพย์และนายทงได้พูดกับพระยานนั้นไปเจ้าหน้าที่ทวง ต่อ
 มาอีก ๒ วันหลวงสิริราชทรัพย์ว่าพระยานคิดต่อกับตำรวจ จึงห้ามมิให้นายมุข่าและ
 นายแฉ่พูดกับพระยานคงแต่ถ่มน้ำมา ในวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๐ พระยานกำลัง
 พิมพ์ลายฉนวนอยู่ทเวรในเรือนจำเพื่อจะออกจากคุกในวันรุ่งขึ้น ในขณะนั้นเองนักโทษ
 ชายผิวได้เอาของคัมภีร์พระยา... นักโทษชายนั้นกับพระยานไม่เคยมีสาเหตุอะไร
 กันเลย การททว่าร้ายพระยานก็เพราะหลวงสิริราชทรัพย์จ้างให้ทว่าร้ายเป็นเงิน ๓๐ บาท
 นายทงษ์ เหล่าสุวรรณ พระยานใจตกเบิกความว่า พระยานรู้จักกับนายทงจำเลย
 มา ๕-๖ ปีแล้ว นายทงษ์นั้นเป็นคนแดงทุกอย่าง มีพรรคพวกนักแดงเจ็ดอักษร์และ
 ดำยานมาก เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐ เวลา ๓๗ นาฬิกา พระยานกับนายทง
 ได้นั่งรับประทานอาหารที่ข้างโรงรับจำนำติดดำยาน ต่อมาสักครึ่งชั่วโมงเห็นหลวง
 สิริราชทรัพย์ขับรถยนต์มาจอดที่หน้าร้านดำยาน แล้วเรียกให้นายทงเข้าไปหาที่รถยนต์
 พุศิกันราว ๓๐ นาที หลวงสิริราชทรัพย์ขับรถยนต์ไปทางโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
 แต่นายทงกลับมากลุมกับพระยานว่าหลวงสิริราชทรัพย์นั้นเป็นพวกเดียวกับเขา สักครู่
 หนึ่งก็พากันกลับ ต่อมาอีก ๔-๕ วัน เวลา ๓๗ นาฬิกา พระยานไปพบนายทงที่ร้าน
 สุวานนอก แต่นายทงเรียกให้พระยานไปรับประทานอาหารด้วยกัน ระหว่างนั้นพระยาน

เห็นหลวงสิริราชทพยขบรวณครมาจอตทหนารานน หดวงสิริราชทพยไคเขามาบัง
 ทไคระหนงซงอยหางจาก ไคพะยานประมาณ ๓-๔ ไคเดวเรียกนายทงเขาไปพุดทไค
 จระพุดะไรกันไมไดยนิ สักครหนงหวดวงสิริราชทพยกถบออกจากรานขบรวณครไป
 ทางคตองเคย แตวนายทงถบมาบังทไคพะยาน พะยานไคถามนายทงว่า ทำไม
 หดวงสิริราชทพยจิงมาหยาบอย ๆ นายทงพุดกับพะยานว่า การทหวดวงสิริราชทพย
 มาหานัน จระบอกกับพะยานไคไค แต่อยาให้พะยานไปพุดกับใครเพราะเป็นเรองสำคัญ
 พุดไปแล้งจะเป็นอนครวย พะยานจิงพุดว่าขอใหไคใจพะยานเกิด เพราะเรากบกันมาไม
 ใชวันสองวัน นายทงจิงพุดกับพะยานว่า หดวงสิริราชทพยนั้นเป็นพรวคพุดของนายทง
 คิตจระยิตอำนาจการปกครอง เพราะรัฐบาดนปกครองมาตั้ง ๕ ปักไมเห็นไดรับความ
 ดุชอยางไร เหตุนี้หวดวงสิริราชทพยจิงคิดจระตงรัฐบาดเสียใหม่ โดยหานักเตงเขา
 เป็นพรวคพุด นายทงไคตั้งพะยานหาพุดนักเตงมารวมกับพุดนักเตงของนายทง
 และหวดวงสิริราชทพย พะยานจิงถามนายทงว่าจระล้ำเรจหรือ นายทงถว่าว่า ไม
 เป็นไรคองล้ำเรจ เพราะพุดของเราซางใหม่อยมากแลว พะยานจิงตาดถบ แตวนายทง
 ตั้งว่าอนหลังนายทงจระมาพั้งซางจากพะยาน แตพะยานไมไคหาพรวคพุดไคตามท
 นายทงตั้ง เพราะไมใชเรองเล็กนอยเกรงจระคิดคัก ค้อมาราว ๔-๕ วัน เวลาประมาณ
 ๓๗ นาฬิกา พะยานไคไปพบนายทงที่รานสวาคีเมนน นายทงไคตามพะยานว่าหา
 พุดไคบางหรือเป็ดว พะยานจิงคอบว่ายารบรอนนากเพราะเป็นเรองสำคัญ ไคไค
 คนทไมไคใจเรองราวจระแตกไคงย นายทงก็พุดว่าไมเป็นไร แตชอนพะยานไปหา
 หดวงสิริราชทพย ครนถงตั้งแยกวิทยุนายทงไคให้พะยานคอยอยุทนน ส่วนนายทง
 เเดินเขาไปทางคตองเคย พะยานรออยุราว ๒ ชั่วโมง นายทงจิงถบออกมาออกเก
 พะยานว่าหวดวงสิริราชทพยไคหาพรวคพุดไคมากแลว ให้พะยานรับหาพรวคพุดไค
 เพราะไคถงวันจระตงมือทำการแลว ค้อมาราวหนงเตอนพะยานทรามซางจากหนงส้อมพมพ
 ว่าหวดวงสิริราชทพยและนายทงกับพุดถูกจับหาจกบฏ ค้อมาเคอนคุดาคม พ.ศ. ๒๔๗๓

พะยานได้พบนายทงที่ร้านสุราร้านเดิม นอก แล้วพะยานได้ถามนายทงว่าไปพลาดทำ
 อย่างไม่รู้จึงถูกตำรวจจับ พะยานไม่กล้าไปเยี่ยมนายทง กัดตัวว่าจะส่งด้ายตะแคงจับ
 นายทงพูดว่าสำหรับตัวนายทงนั้น ศาลอาญาปล่อยแล้วแต่คดียังอยู่ในระหว่างอุทธรณ์
 อย่างไม่รู้ก็ตาม ศาลอุทธรณ์ก็จะต้องปล่อยนายทงกับพวกอีก ทำอย่างไรเสียนายทง
 ต้องเอาพวกนั้นมาราบคืนนายทงให้จึงได้ เคยคิดตรงมาแต่จะยอมติดคุก แต่ไม่ยอม
 เลิกความคิดเดิมเลย เวลานี้จะออกเที่ยวหาพรรคพวกอีกก็เกรงตำรวจจับสืบบาท เพราะ
 ก้าวถึงสักครอຍคิดตามอยู่ ในเร็ว ๆ นี้แหละจะฝากกันให้ดังกึใหญ่ เพราะหลวง
 ดิวิราชทรัพย์ได้ไปติดต่อกับพระยาทงสุรเทศได้แล้ว แล้วคุยกันถึงเรื่องอื่นต่อไป
 ต่อมาประมาณหนึ่งเดือน พะยานทราบข่าวทางหนังสือพิมพ์ว่านายตงหยุด
 สงคราม ในวันนั้นเวลาราว ๓๗ นาฬิกา พะยานได้พบนายทงที่ร้านสุราร้านเดิม นอก
 นายทงได้พูดกระซิบกับพะยานว่าเห็นใหม่ถ้า หลวงพิบูลสงครามถูกยิงแล้ว จะต้องไป
 ถามหลวงดิวิราชทรัพย์ว่าเป็นอย่างไรจึงไม่ตาย แล้วนายทงก็ชวนพะยานไปหาหลวง
 ดิวิราชทรัพย์ มาหยุดรถที่ตึกเจ้าชั่งข้าว ให้พะยานรออยู่ทนน ส่วนนายทงเดินไปทาง
 สระพานข้างโรงดี เข้าไปในตึกแห่งหนึ่งสักครึ่งชั่วโมง นายทงจึงมาหาพะยานแล้วพาไป
 ตกดาดตามย่าน ระหว่างทางนายทงได้พูดกับพะยานว่า หลวงดิวิราชทรัพย์ว่าคนที่ยิง
 หลวงพิบูลสงครามนั้นคนเกินไปจึงยังไม่ถูก ต่อมาราวหนึ่งเดือนเศษ พะยานได้ทราบ
 ข่าวจากหนังสือพิมพ์ว่าหลวงพิบูลสงครามถูกวางยาพิษ ต่อจากนั้นมา ๔-๕ วันพะยาน
 ไปพบนายทง ที่ร้านสุราร้านเดิม นอก นายทงได้พูดกับพะยานว่าเห็นใหม่ถ้า หลวง
 พิบูลสงครามถูกวางยาพิษอีก แต่เคราะห์ดีจึงได้รอดไปได้ พะยานจึงถามนายทงว่า
 เขาคิดกันอย่างไรหนอ จึงสามารถเข้าไปติดต่อกับคนในบ้านได้ นายทงตอบว่า
 พวกเรามือเยี่ยมมากด้วยกัน เขาเงินเห็นมาก ๆ ไม่ว่าใครมันก็เอาทงนั้น เมื่อไม่ตาย
 คราวนั้นคราวหลังให้พะยานฟังข่าวต่อไป เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ นายร้อย
 ตำรวจเอกจอนสุกุดระวณิช ซึ่งรู้จักกับพะยานมาตั้งแต่เด็ก ๆ ได้เรียกพะยานไปต่อม

เห็นใหม่เล่า เวลามอกว่าไม่เด็ก ๆ มันก็ถูกยิงและถูกวางยาพิษ แต่เคราะห์ดีที่ยัง
 ไม่ตาย คอยดูต่อไปก็แล้วกัน แล้วพระยานก็ตายนายทองกลับไป เมื่อเดือนมกราคม
 พ.ศ. ๒๔๙๓ นายร้อยตำรวจเอกจอน กุศลระดมชัย ซึ่งรู้จักกับพระยานมาช้านาน
 แล้ว ได้เรียกพระยานมาตามวารเรื่องราวอะไรของนายทองบ้างใหม่ พระยานก็เล่าให้
 ฟังตามที่ให้กรวามาน

นายร้อยตำรวจเอกจอน กุศลระดมชัย พระยานใจทักเบื่อกความว่า เมื่อต้นเดือน
 ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ จนครี่คร่าคร ให้พระยานสืบสวนดูพฤติการณ์ของนายทอง ซึ่ง
 เกี่ยวด้วยเรื่องการเมือง นายทองนิยมซื้อเสียงในทางนักเลือกตั้งพระนั้น และคุมสมัคร
 พรรคพวกที่กันทางแก่งดงดาดสำนายน, ดั้พระยาแตรวิทย์ ดั้ยได้ความจากนายหงษ์
 เหล่าสุวรรณ, นายทองด้กั ยงประยูร ว่านายทองได้ติดต่อกับหลวงศิริราชทรัพย์
 คิดจะเปลี่ยนเบ็ดงการปกครอง โดยให้นายทองมีหน้าที่หาพวกพ้องที่เป็นนักเลือกตั้งเป็น
 กัดัง นายทองได้ชักชวนนายหงษ์และนายทองด้กัเข้าเป็นพรรคพวก ให้นายหงษ์
 และนายทองด้กัหาพรรคพวกที่เป็นนักเลือกตั้ง

หลวงจตุลระดมจักร พระยานใจทักเบื่อกความว่า ภริยาของหลวงศิริราชทรัพย์นั้น
 ชื่อฉนิ เป็นบุตรสาวของนางเครือ ซึ่งเป็นบุตรธิดาของคุณเลื่อน มารดาพระยา
 เทพหัสดิน หลวงศิริราชทรัพย์และพระยาเทพหัสดินเป็น ทหาร อาศัยและติดต่อกัน
 เด่มอมา

หลวงภักดีภูมวิภาค จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบื่อกความว่า คำให้การ
 ของจำเลยที่ไดให้กรไว้ ในชั้นสอบสวนตามเอกสารหมายเลข ๒ ซึ่งจำเลยอ้างมาเป็นพระยาน
 นั้นถูกต้อง เอกสารฉบับนั้นข้อความว่า ราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๙๐ หลวงสัมฤทธิ์
 ศัลยยุทธ ซึ่งเป็นเพื่อนของจำเลยได้พาชนประติษดินชวาคม มาที่บ้านจำเลยแล้ว
 แนะนำให้รู้จักกัน ตอนนั้นมาชนประติษดินชวาคมก็ไปมาหาสู่จำเลยเนื่อง ๆ แล้ว
 ชนประติษดินชวาคม ได้พาจำเลยไปบ้านนายถนอม และได้แนะนำให้รู้จักกัน

นายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกชดอ, หลวงศิริราชทรัพย์ และนายร้อยโทเจียมนน
 จำเลยไม่รู้จักแต่ไม่เคยเกี่ยวข้องด้วยกัน จำเลยเคยไปเที่ยวกับขุนประสิทธิ์สินธวาคม
 และหลวงสมิทธิศักดิ์ยทข จ้างงนั้น เคยเห็นหน้าแต่ไม่เคยพูดจากัน ขุนประสิทธิ์
 สินธวาคมได้เชิญจำเลยไปรับประทานอาหารที่บ้านหนึ่งครั้ง นายร้อยตำรวจจรจรรณ
 และจำนายสืบเชกจนเคยไปที่บ้านจำเลย โดยที่ขุนประสิทธิ์สินธวาคมพาไป จำเลยนึก
 ความต่อไปว่า การที่ขุนประสิทธิ์สินธวาคม จำเลย และหลวงสมิทธิศักดิ์ยทขมาบ้าน
 จำเลยนั้นเกี่ยวข้องมาหาผู้หญิงและรับประทานเหล้า จำเลยไม่คิดที่จะเปลี่ยนแปลงการ
 ปกครองตามที่โจทก์กล่าวหาเลย

ขุนประสิทธิ์สินธวาคม จำเลยอ้างตัวเองเป็นพะยานเบิกความว่า ยาพิษ
 ตักรักกินของถลางนั้น หลวงทศนัยนิยมศักดิ์ ให้จำเลยไว้ ๔ หีบ ๆ ๓๐๒ แกรม
 เพื่อรักษาพยาบาลมาแข่งของหลวงทศนัยนิยมศักดิ์ และจำเลยเป็นตั้งดวงแพทย์ประ
 กาศน้อยบุตร มีดีทศที่จะไซยานได้ เมื่อคืน พ.ศ. ๒๔๗๐ จ้างกับพระเจ้าสุนทรภกรได้
 ไปบ้านจำเลยเพื่อชอกด้วยไม่ครั้งเดียวเท่านั้น นายถนอมไม่เคยไปบ้านจำเลย ที่
 บ้านจำเลยไม่เคยเชิญใครมารับประทานอาหารหรือสุราเลย หลวงสมิทธิศักดิ์ยทข
 พาจำเลยไปหาหลวงภักดีภุมภักดี ต่อมาจำเลยก็ไปหาผู้หญิงที่บ้านหลวงภักดีภุมภักดี
 จำเลยบ่อย ๆ บุตรสาวของหลวงสมิทธิศักดิ์ยทขได้มาถามหลวงสมิทธิศักดิ์ยทขที่
 บ้านหลวงภักดีภุมภักดี จำเลยได้เชกศีรษะบุตรสาวของหลวงสมิทธิศักดิ์ยทข นอก
 จากนั้นหลวงสมิทธิศักดิ์ยทขเคยให้ให้จำเลยเช่นเชกของดีไม่แล้ว แต่จำเลยไม่ยอมเช่น
 ดังเหตุอันหลวงสมิทธิศักดิ์ยทขแสดงกิริยาไม่พอใจจำเลย เมื่อจำเลยถูกจับแล้ว
 ๓ หรือ ๒ เดือนได้ทราบว่ามี นายถนอมได้ไปหาจำเลยแต่ไม่พบ จำเลยไม่รู้จัก
 กับหลวงศิริราชทรัพย์และไม่เคยพูดจากันเลย เมื่อเดือนพฤษภาคมหรือมิถุนายน
 พ.ศ. ๒๔๗๐ จำเลยได้ไปกินเลี้ยงที่บ้านนายร้อยเอกชดอ ผู้ที่ไปรับประทานเลี้ยง
 มณฑลหรือทางอื่น จำนายสืบเชกจนจำเลยเคยใช้ด้วยไม่มเรื่อง โกรธเคืองกัน เมื่อ

ภตางปี พ.ศ. ๒๔๘๐ จำเลยได้พาจำนายสืบเอกจัน, นายร้อยตำรวจตรีจิวจิวไป
บ้านหุดวงภักตภุมภาก

นางเพือน ทองตระหง่าน พะยานชนประสิทธิ์ดิ้นชวาคมจำเลยเบิกความว่า
พะยานเป็นภริยาของชนประสิทธิ์ดิ้นชวาคม จำนายสืบเอกจันนั้นมาเล่าเหตุกับพะยาน
เรื่องเป็นลูกหินพะยาน และจำนายสืบเอกจันเคยเอาขนมปังปดอมซึ่งเก็บจากค่านามา
ไขให้แกพะยาน ๒ หนบบ ได้เกิดศอวากันขึ้น คำของพะยานเคยบอกแกพะยาน
ว่า จำนายสืบเอกจันทำงานไม่แรงแรง จึงไม่ชอบศอชอันให้ นายร้อยตำรวจตรี
จิวจิวหนีพะยานไม่รู้จักและไม่เคยไปบ้านของพะยานเลย นายร้อยเอกชตอ, นาย
ภนอมและหุดวงตำรวจภพไม่เคยไปบ้านพะยานเหมือนกัน นายร้อยเอกเพชร เรียก
พะยานว่ายายบ้าง, แม่บ้าง พะยานจึงได้ศอจวนายร้อยเอกเพชรว่าดถูก เพราะพะยาน
มดกสำออย นอกนนายร้อยเอกเพชรยังได้ศอจกับสามีของพะยานอีกดอจ ดงแต่
นหนานายร้อยเอกเพชรก็ไม่ไดมาบ้านพะยานอีก ส่วนนายร้อยเอกชตอและนายร้อยโท
เจอมเป็นพรศกพวคของนายร้อยเอกเพชร จึงพลอยไม่ได้นักสนมกับสามีของพะยาน
ดอจ หุดวงดมภคศดอจยทศได้พาหุดวงภักตภุมภากมาบ้านพะยาน เพือประกษา
หารอในการที่หุดวงดมภคศดอจยทศจะหย่ากับภริยา ศอจจากนหนมาหุดวงภักตภุมภาก
ไดมาที่บ้านพะยานอกศอจหนง แต่ไม่พบสามีของพะยาน จำยงเคยมาที่บ้านพะยาน
๓ ครั้ง มาพศอจเรื่องเงินทงสามีของพะยานคาประกนใจบง มาชอกดอจไม่บง ทบาน
ของพะยานเคยเชิญนายทหารภคจ โรงเรียนทศอจรมามารับประศานอจหารอจาง เว้นแต่
นายร้อยเอกเพชรและนายร้อยเอกชตอไม่ได้เชิญมา ส่วนจำยงนั้นเคยมารับประศาน
อจหารทบานพะยาน ๒ ครั้ง เมือออยมารวม

นายร้อยเอกเพชร ศอจอจาง จำเลยอ้างศอจเองเป็นพะยานเบิกความว่า เมือศน
ปี พ.ศ. ๒๔๘๗ จำเลยกับพวคนายทหารในภคจพันทหารมาท ๓ ได้ทำหนงศอจของเรยง
ชนไปคามาถอศนว่า ขอใหยายชนประสิทธิ์ดิ้นชวาคมไปออยทอน เพราะมีนศดอจไม่

ถูกกับนายทหารเป็นจำนวนมาก ต่อมา พ.ศ. ๒๔๘๐ จำเลยได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่
 ดูแลของโรงเรียนทหารม้า ต่อมาห้วงต้นนักษัตรศกกับจำเลยไม่ถูกกันในเรื่องจำเลย
 กวดขันการใช้เงินและเรื่องคนเข้าออก จึงกระทำให้ทหารฝ่ายตำรวจและฝ่ายทหารม้า
 ไม่พอใจกันขึ้น ต่อมาพลทหารแดงประจำกองตำรวจไปกระทำผิดแถมตำรวจคดี
 ตามมา พยานกชชติให้ทราบ ห้วงต้นนักษัตรศกเคยโกรธจำเลยมากจน จำเลย
 ไม่เคยไปรับประทานอาหารที่บ้านจนประสิทธิ์ ชีตสินชวาคม ห้วงภาคภูมิวิภาค ต่อมา
 วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ นายสืบศรีประมุดได้อาตากับบุตรห้วงต้นนักษัตรศก
 จำเลยได้อยู่ในที่เกิดเหตุด้วย ไม่ได้มีการตั้งให้เตรียมพร้อมแต่จำเลยไม่ได้พบนายร้อย
 ตำรวจตรวจวารณ, จำนวนสิบเอกเงินและจ่าย รุ่งชนห้วงรวบรัดสืบศกพลได้เรียก
 จำเลยไปสืบสวนแล้วตั้งโทษนายสืบศรีประมุด ตอนบ่ายวันเดียวกันนั้นห้วงต้น
 นักษัตรศกได้เรียกประชุมนายสืบพลทหารในคอกม้า กตวณินซึ่งจะให้ทหารตำรวจ
 และทหารม้าอีกกัน ต่อมาจำเลยได้ปรึกษากับนายร้อยเอกชลอและนายร้อยโทเจียม
 ว่าไม่ควรให้ทหารตำรวจมายังยาม เลยสั่งห้ามเดนมมา รุ่งชนนายร้อยเอกเปลก
 เหมอมร จึงได้มาต่อว่าจำเลยถึงเรื่องเข้าออกต่าง ๆ แล้วจำเลยก็ตั้งผอนผนให้
 เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๘๐ จำเลยกับชนประสิทธิ์ ชีตสินชวาคม มีตาเห็นกันเรื่องชนประสิทธิ์
 ชีตสินชวาคมหาว่าจำเลยดูถูก เรื่องตั้งเขียนภริยาของชนประสิทธิ์ ชีตสินชวาคม ราวเดือน
 มิถุนายนหรือกรกฎาคมปีเดียวกัน ชนประสิทธิ์ ชีตสินชวาคมกับจำเลยได้ชกต่อยกันจน
 เรื่องหาว่าจำเลยเข้ามาช่วยไปช นายถนอมหนจำเลยรู้จักเมื่อกลางปี พ.ศ. ๒๔๘๑
 โดยไปถามนายถนอมถึงเรื่องผ้าฝ้าย นายร้อยตำรวจตรวจวารณหน จำเลยไม่รู้จัก จำเลย
 ไม่ได้ร่วมคิดกับผู้ใดที่จะตั้งตัวรัฐบาลเปลี่ยนแปลงการปกครอง

นายร้อยเอกชลอ เหมะศิริ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพยานเบิกความว่า จำเลย
 เป็นหลานพระยาฤทธิโชคเณย์ ซึ่งเป็นน้องของบิดาจำเลย เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๘๐ เวดาราณ ๓๘ นาฬิกา บุตรชายหลวงต้นนรภษัตถ์ได้ฉ้อฉลค้ายกับ นายตีบศรีประมุข ขณะนั้นนายร้อยเอกเพชรและนายร้อยโทเจียมกับจำเลยได้อยู่ด้วย จึงได้ห้ามให้เถกกัน แล้วหลวงต้นนรภษัตถ์ได้โกรธจำเลย, นายร้อยเอกเพชรและ นายร้อยโทเจียม ท้าว่าให้นายตีบศรีประมุขค้ายกับบุตรของเขา แค้นมาก ไม่ได้พูดจากัน รุ่งขึ้นหลวงวรวรภษัตถ์ได้ไปสอบถามถึงเรื่องทวงฉ้อค้ายกันนั้น ในที่สุดหลวงวรวรภษัตถ์ได้ประชุมคนต่อนายตีบ แล้วตั้งตง โทษนายตีบศรีประมุข บายฉ้อฉลหลวงต้นนรภษัตถ์ได้ประชุมทหารตั้งวงร่ายกล่าวด่าเป็นเชิงขู่ยิงให้ทหารตีตัวรักษ และทหารกองโรงเรียนทหารม้าฉ้อฉลกัน จำเลยไม่เคยไปเที่ยวเตร่กับชนประติธิ สิ้นชวาคม หรือไปบ้านชนประติธิสิ้นชวาคมเลย เพราะอภัยขี้ขี้ไม่ถูกกันมาช้านาน แล้ว หลวงภักดีภูมิภาค, หลวงศิริราชทวีป, จำยง, นายถนอม, นายทง และนายร้อยตำรวจตรีจาวรณ์ จำเลยไม่เคยเห็นหน้า จำยงตีบเอกजननจำเลยรู้จักแต่ไม่เคยวันประทานอาหารร่วมกัน ไม่มีใครมาชักชวนจำเลยให้รวมมือในกรรท จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง

หลวงศิริราชทวีป จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า ตั้งแต่กับจาก ราชการสงครามทอปปยโรบแล้ว ไม่เคยพบนายร้อยตำรวจตรีจาวรณ์และจำนายตีบเอก जनนเลย จำเลยไม่ได้สมคบหรือชักชวนผู้ใดให้รวมมือที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง

พระยาศรีบุทษเสนี พระยานหลวงศิริราชทวีปจำเลยเบิกความว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ก่อนเกิดกบฏพระยานเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร หลวงศิริราชทวีป ได้ไปขอสมัครทำงานที่สภา

นายมงคล โมรากุล พระยานหลวงศิริราชทวีป จำเลยเบิกความว่า พระยาน เป็นบุตรของหลวงศิริราชทวีป มารดาของพระยานชื่อผีน ได้เถกกับบิดาของพระยาน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๒ ถึงนยายของพระยานนั้นได้ถึงแก่กรรมเสียตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๘ หรือ พ.ศ. ๒๔๗๐ ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ บิดาของพระยานป่วยเป็นโรคได้ค้นแต่โรคดีดีดวงไม่เห็นเสัพย์

ตรา คอมาเด็คนกษยานฉ่งเคอนพฤคัจกายน พ.ศ. ๔๔๘๐ บิดาของพระยานฉ่งไปทำงานบ้าง, บ่วยบ้าง แต่ในเดือนตุลาคมบิดาของพระยานกำลังบ่วยมาก บิดาของพระยานย้ายมาอยู่ที่เชิงสะพานข้าง โรงตั้งเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๓

จำยง จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยาน เบิกความว่า จำเลยไม่เคยพบปะนายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกธล, หลวงศิริราชทวีพย, นายทง, นายร้อยโทเจียม และนายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์ ส่วนจำนายฉิมเขกฉิม, หลวงภักดีภักดีภาค และนายถนอม เคยเห็นหน้าแต่ไม่ได้พูดจากัน ส่วนชนประสิทธิ์สันธวาคม นรจกกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๔ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ ชนประสิทธิ์สันธวาคมได้พาหลวงราชา มาหาจำเลยขออย่าให้จำเลยฟ้องเรื่องเงิน คอมาปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๖ หรือต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลยได้ไปหาชนประสิทธิ์สันธวาคมทักของสดกรกษออกครึ่งหนึ่ง คอจากนั้นมากไม่ได้พบชนประสิทธิ์สันธวาคมอีก จำเลยไม่ได้พบกับพระมยุรชวาทถึงเรื่องการปกครอง และไม่ได้อุ้มคบกับมิได้คิดเปลี่ยนแปลงการปกครอง จำเลยเคยให้การไว้ในชั้นสอบสวนตามเอกสารที่โจทก์ส่งหมาย จ. ๓๐๕

นายถนอม โภชนพันธ์ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยาน เบิกความว่า รู้จักชนประสิทธิ์สันธวาคมและนายร้อยเอกเพชรจำเลยเท่านั้น นถกนั้นไม่รู้จักเลย

นายทง ข่างชาญกถ จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยาน เบิกความว่า เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๘๐ หลวงศิริราชทวีพยเอารถยนต์ไปให้จำเลยแก่ และเคยใช้ให้จำเลยไปหาบ้านเช่า แต่ไม่เคยขอของกันในเรื่องการเมือง ใน พ.ศ. ๒๔๘๑ จำเลยไม่ได้ไปหาหลวงศิริราชทวีพย เพราะไม่ถุกก่นตงแต่ถุกจยเรื่องการเมืองคราวก่อน นายดำรงมัม ยิมดำรงญนเคยเห็นหน้ากันในคุก แต่ไม่เคยพูดกัน นายทงสุก ยงประยูร และนายหงษ์ เทศาสุวรรณ จำเลยไม่รู้จัก

ศาลได้พิจารณาคดีฐาน พระยานโจทก์ และหลักฐาน พระยาน ของ นายร้อยเอก หลวงภักดีภักดีภาค, นายร้อยเอก ชนประสิทธิ์สันธวาคม, นายร้อยเอกเพชร, นาย

ร้อยเอกชตอ, หลวงศิริราชทรัพย์, นายถนอม, จำยอง, และนายทง จำเลยตลอด
แต่ เรื่องนี้ โจทก์นำสืบว่าหลวงภักดีภูมิจาค, ขุนประสิทธิ์สินธุวาคม, นายร้อยเอก
เพชร, นายร้อยเอกชตอ, หลวงศิริราชทรัพย์, นายถนอม, จำยอง และนายทง
กระทำผิดหลายครั้งหลายหนต่างกรรมต่างวาระกัน พยานโจทก์เห็นว่าสำคัญยิ่งใน
เรื่องนี้ มีนายร้อยตำรวจตรีจวารณ, จำนายสืบเอกจัน, หลวงสมบัติศัลยยุทธ,
นายหงษ์, นายทองสุก และนายคารังรัมย์ นอกนั้นยังมีพยานแวดล้อมกรณีซึ่ง
ศาลจะได้พิจารณาว่าหลักฐานพยานโจทก์ควรเชื่อฟังเพียงใด ความข้อนี้เห็นว่านาย
ร้อยตำรวจตรีจวารณและจำนายสืบเอกจันนั้น หลวงภักดีภูมิจาค, นายร้อยเอก
เพชร, นายร้อยเอกชตอ, หลวงศิริราชทรัพย์, นายถนอมและจำยอง ไม่ได้
กล่าวเลยว่านายร้อยตำรวจตรีจวารณและจำนายสืบเอกจันมีสาเหตุกับตนมา กลับได้
กล่าวว่านายร้อยตำรวจตรีจวารณและจำนายสืบเอกจันเป็นทหารอาสาสมัครจากหลวง
ศิริราชทรัพย์ในฐานะเป็นทหารอาสาสมัครด้วยกัน แม้จะถือว่าจำนายสืบเอกจัน โกรธเคือง
กับภริยาของประสิทธิ์สินธุวาคมเรื่อง นำชนมบัตรปลอมไปใช้ จนให้เกิด ภริยาของประสิทธิ์
สินธุวาคมกีด หรือไม่พอใจจนประสิทธิ์สินธุวาคมในเรื่องที่ตนเคยกล่าวถึงว่าจำนายสืบ
เอกจันว่าทำหน้าท้าวราชการไม่แข็งแรง จึงไม่ขอยกข้อชนให้กีด ก็เห็นว่าขุนประสิทธิ์
สินธุวาคมเป็นผู้บังคับบัญชาของจำนายสืบเอกจัน หากจะมีเรื่องกับภริยาของขุนประสิทธิ์
สินธุวาคม หรือว่าไม่พอใจจนประสิทธิ์สินธุวาคมเกียดด้วยบริวารราชการตามหน้าที่
ก็ได้ความว่าต่อมาชนประสิทธิ์สินธุวาคมได้ใช้สอยจำ นาย สืบ เอกจัน ตลอด มา ทั้ง
สาเหตุที่ขุนประสิทธิ์สินธุวาคมกล่าวแก่หรือหน้าสืบมายังไม่ เพียง พอ ที่ จะ กระทำให้ ศาล
หมัดความเชื่อถือในถ้อยคำของจำนายสืบเอกจันได้ เพราะจำนายสืบเอกจันไม่มีสาเหตุ
อย่างใดกับหลวงภักดีภูมิจาค, นายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกชตอ, หลวง
ศิริราชทรัพย์, นายถนอมและจำยอง ทำให้จำนายสืบเอกจันจะไปแก้ถึงกล่าวเบิก
ความปรักปรำหลวงภักดีภูมิจาค, นายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกชตอ, หลวง

สิริราชทรัพย์, นายถนอมแต่ละจ่าย ให้ได้รับโทษเพื่อคองการจะปรักปรำชนประสิทธิ์
 สันธวาคมคนเคียวเวธา เมื่อก่อนนายเอกจันมเรือง โกรธเคืองกับชนประสิทธิ์สันธวาคม
 ก็ดวจะแกดงกล้าดวปรักปรำชนประสิทธิ์สันธวาคมแต่คนเคียวเท่านั้น ได้พิจารณาถอย
 คำของนายร้อยตำรวจตรีจวจรณและจ่านายสิบเอกจันโดยตลอดแล้ว เห็นว่าเบิกความ
 ถ้อยคดของตองกนถ่มคดวยเหตุผด นอกจากนยงมหลดงถ่มทศัตถยยทท ซึ่งเป็นเพื่อนผู้
 ของหลดงภักคภุมวภาค, ชนประสิทธิ์สันธวาคม เบิกความนยงนถวหลดงภักค
 ภุมวภาคและชนประสิทธิ์สันธวาคม ได้พคกับหลดงถ่มทศัตถยยททถึงเรื่องทหลดง
 ภักคภุมวภาคและชนประสิทธิ์สันธวาคมจะเปลี่ยนเปลง การปรักคองโดยมี แผนการณ
 ทานองเคียวกนกับทนายร้อยตำรวจตรีจวจรณและจ่านายสิบเอกจันได้เบิกความมา การ
 ทชนประสิทธิ์สันธวาคมกล้าดวอ้างเป็นเชิงก่า หลดงถ่มทศัตถยยททไม่พอใจชนประสิทธิ์
 สันธวาคมเรื่อทชนประสิทธิ์สันธวาคม เชกคี่ระบบริดวถอง หลดงถ่มทศัตถยยททค
 หรือชนประสิทธิ์สันธวาคมไม่ยอมเช่นเชกคี่ระบบริดวถอง เห็นว่าเป็นเหตุคดกนถอยและม
 แดถอยคำของชนประสิทธิ์สันธวาคมผู้เคียว และเรื่อทชนประสิทธิ์สันธวาคมกล้า
 อ้างมานกไม่เคียวความจว หลดงถ่มทศัตถยยทท ได้กลเป็นข้อด่าเหตุโกรธเคือง
 ชนประสิทธิ์สันธวาคม กตมได้ความจวหลดงถ่มทศัตถยยททกับชนประสิทธิ์สันธวาคม
 ทายงไปพบกนทบานหลดงภักคภุมวภาคเคียวม ข้อคดอ้างของชนประสิทธิ์สันธวาคม
 จงพงไม่จน นอกจากนนายดำรงชมนเบิกความว่า ระหวางทหลดงสิริราชทรัพย์และนาย
 ดำรงชมน้อยในเรื่อจันน หลดงสิริราชทรัพย์ได้กล้าอาชวาคมทวรายรัฐบาด คเคียว
 รัฐบาดดวประการต่าง ๆ และเมื่อหลดงสิริราชทรัพย์ออกจากรेื่อจันแล้ว จะคคดม
 ดวรัฐบาดเปลี่ยนเปลงการปรักคองอีก อนงแผนการณทหลดงสิริราชทรัพย์ กถว
 แก่นายดำรงชมนน กคดตายคดงกับแผนการณ ตาม ข้อคความทนายร้อยตำรวจตรี
 จวจรณกับจ่านายสิบเอกจันได้เบิกความมา นอกจาก นได้ ความตามถ้อยคำของ
 หลดงรวบรวดลุ่มคพด, นายสิบตรีมถิ ดั่งธดี และนายแฉดม นมน้อย พะยานใจทก่า

เมื่อต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ นายร้อยเอกเพชรซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของโรงเรียนทหารม้า ได้สั่งให้นายสิบพลทหารกองโรงเรียนทหารม้าเตรียมพร้อม เวลานั้นนายร้อยเอกชดชกโดยยรเห็นในการที่นายร้อยเอกเพชรสั่งให้เตรียมพร้อมด้วย ทั้งนายร้อยเอกเพชรก็ไม่มาหาที่จะตั้งเสนอนั้น ยิ่งสนับสนุนโดยคำของนายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์, จานายสิบเอกจัน และหลวงสมบัติทศศิษย์ทชให้เห็นเด่นชัดขึ้น ข้อความที่นายร้อยเอกเพชรและนายร้อยเอกชดชกต่างแก่ในเรียงเตรียมพร้อมนั้น ก็ไม่สามารถจะลบด่างถ้อยคำของนายร้อยตำรวจตรีวิจารณ์, จานายสิบเอกจัน, หลวงรอมวิรัตน์, นายสิบตรีผล และนายเฉลมได้เลย ดังนั้นนายทงหนมนายทองด้ง, นายตำรวจชั้นมและนายทงษ์ เบิกความว่า นายทงได้พูดกับพระยานเรื่องที่จะตั้งมดำรงวิธูปาดแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง และนายทงได้ชักชวนให้นายหงษ์ นายทองด้ง และนายตำรวจชั้นม เขาเป็นสมัครพรรคพวกด้วย และใช้ให้นายทองด้งและนายทงษ์หาสมัครพรรคพวกก็เป็นนักเลงไว้ เพื่อใช้เมื่อกำลังในการที่จะตั้งมดำรงวิธูปาด และเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตามที่นายทงได้คิดคดและรับใช้จากหลวงศิริราชทรัพย์ ความขอร้องแม่วานายตำรวจชั้นม, นายหงษ์ และนายทองด้ง จะใช้นายทงพูดกับพระยานต้องคือต้องทุกครั้งไปก็คิด ก็เห็นว่าเมื่อนายทงพูดกับนายตำรวจชั้นมทในเรือนจำแล้ว นายตำรวจชั้นมก็โดยนราียงจนให้หลวงอดตเตชจวิธูปาดทนต์ และเจ้าหน้าทตำรวจก็ได้มาสอบถ้อยคำของนายตำรวจชั้นมไว้ เป็น หลักฐาน ก่อนเกิดจับกุมฟ้องร้องคดีนั้น เมื่อนายตำรวจชั้นมให้ถ้อยคำต่อเจ้าพนักงานนั้น นายตำรวจชั้นมก็ยังไม่มีคำเหตุโกรธเคืองกับนายทงและหลวงศิริราชทรัพย์แต่อย่างใด นอกจกนั้นนายตำรวจชั้นมได้พูดจากับอาจารย์แก้ว และ คนอื่น ๆ ซึ่งเป็นพวกของนายทง และ หลวงศิริราชทรัพย์ซึ่งต้องหาในคดีการเมืองด้วยกนออกหลายครั้งหลายหน แต่นายตำรวจชั้นมหาได้รายงานว่าพวกของนายทงและหลวงศิริราชทรัพย์ได้กระทำความผิดอย่างใดไม่ คงรายงานแต่นายทงและหลวงศิริราชทรัพย์ว่ากระทำความผิดเพียง ๒ คนเท่านั้น ข้อความที่นายตำรวจ

ชมมวียงานเจ้าหน้าทักมชอความคตงกับชอความทพะยานโจทกัอื่น ๆ เบิกความ
 มา และคตงกับการกระทำของนายทงและหตวงฉวีราชทพย ซึ่งได้กระทำชนภาย
 หตงทนายทงและหตวงฉวีราชทพยชอจากเรอ้นจำคตามทได้ศต.ว.เป็นนายคางชมม จงมี
 มเหตุคตงอย่างใดทนายคางชมมจะแกตงรายงานหรือเบิกความปรักปรำนายทงและหตวง
 ฉวีราชทพย ส่วนนายทงและนายทงตัก พะยานโจทกันั้นได้ความว่าตมทศชอบ
 เป็นเพื่อนผู้กับนายทงมา และไม่มีเหตุโกรชเคอชกับนายทงและหตวงฉวีราชทพย
 ชอความทนายทงพุกกับนายทงและนายทงตักตามทเบิกความมากไปคตงกับชอ
 ความทพะยานโจทกัปากอื่นเบิกความถึงแผนการณกระทำของหตวงภักคภุมภภาค, ชน
 ประตทตฉนรชวคณ, นายร้อยเอกเพชร, นายร้อยเอกชตอ, หตวงฉวีราชทพย,
 นายถนอม และจำชง กอชคชของนายทงและนายทงตัก ซึ่งเบิกความมา
 นนคตมคดวยเหตุผล ทงมีนายร้อยคางวจะชอกจอน ผู้ชอชงนได้เบิกความรบรอง
 ตมตมชนชกคดวย

ชอชชนประตทตฉนรชวคณ, นายร้อยเอกเพชร และนายร้อยเอกชตอ จำชย
 กถาชวางวาคางมต่าเหตุชงชนและกนชยชน เห็นวามแม่จมีเรอ้นราชวระหวางกน ก
 เป็นเรอ้นราชชยชม และได้ความคตมาว่าคางชงพคจากนคชย ไม่เป็นเหตุพอ
 ทจะให้ชวโจชวคชชยเหตุชนจะรวมคคกนในเรอ้นชไม่ได้

คาคเห็นว่าความพะยานหตกฐานชองโจทกทงได้วหตวงภักคภุมภภาค, ชน
 ประตทตฉนรชวคณ, นายร้อยเอกเพชร ศชตว้าง, นายร้อยเอกชตอ เขมะศวี, หตวง
 ฉวีราชทพย, นายถนอม โภชนพนช, จำชง (นายจำชง) และนายทง ช่างชาญกถ
 จำชย ได้คตมคบร่วมคคกนตมตมชวชบาค เพื่อเปตชชนเปตชการปกครองและ
 ราชประเพณชจรง หตกฐานพะยานชองจำชยไม่คสามารถจะหคค่างได้ จำชยจรงมี

อนึ่ง สำหรับความยาวทาง ข้างชาญกถนนั้น ปรากฏตามท้องสำนวนว่าเป็นนกกแดง หัวไม้และนกกแดงถาวรพระนั้น มีพรรคพวกอันชพาดอยู่ในท้องที่ทอภัย, สยามย่าน, และดีพระยามาก ตามธรรมเนียมความประพฤติเช่นนกเบนนกเตอวอนและเป็นภัยแก่บ้านเมือง และประชาชนอยู่มาแต่บัดนี้ ยังหันมาเล่นการเมือง ระบุแผนการณ์โดยตลอด และชักจูงล้มครพรรคพวกซึ่งเป็นนกกแดงไว้คดีธรรมเข่าเป็นกำลัง เพื่อทำลายรัฐูปมาตตั้งหารบুদ্ধคดีสำคัญ ๆ เช่นนั้นแล้ว ก็ยังเตอวอนและเบนนกมากจน การดำรงชีวิตของบุคคลจำพวกนายทงไม่เป็นประโยชน์ต่อสังคมแต่ละประเทศชาติ ทั้งปรากฏว่านายทงเคยต้องโทษมาถึง ๘ ครั้งแล้ว ไม่มีความหัดบจำ และไม่ถบัดตนเป็นพลเมืองดี นายทงควรรับโทษหนักกว่าจำเลยผูอื่นในคดีเดียวกัน การกำจัดบุคคลเช่นนายทงนี้ให้พ้นแผ่นดินไม่จึงเป็นการล้มครควรขิง

๑๗) คดีพระราชญาคีรติรักษา จำเลยนั้น โจทก์ตั้งคำให้การของพระราชญาคีรติรักษา ในชั้นสืบส่วนตามเอกดารหมาย จ. & พระราชญาคีรติรักษาให้การชนคดีคดีคดีและชนอ้างตนเองเป็นพระยานรับว่าเอกดารระบมถกต้อง เอกดารหมาย จ. & นั้น มชอความว่า พระยาเทพหัดดินและพระยาอคมพงศ์เพญสัดัดดินนั้น พระราชญาคีรติรักษา รุจัก ส่วนพระวทสิริภักดิ์เป็นพริวงของพระราชญาคีรติรักษา ยาพิษของกลางนั้นมี ๒ หือ เป็นยาสดครกนมี ๑ หือ สึก ๑ หือเป็นยาทำให้อนหลับเบนนของพระราชญาคีรติรักษา มีวตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๐ ครั้งพระราชญาคีรติรักษาเป็นชาหัดวงประจำจังหวัด ส้มทรตั้งครวม ซอมมาเบอต้นชแต่ทำให้ดินชนอนหลับ แต่พระราชญาคีรติรักษาไม่ได้ใช้ ยาพิษของกลางเบอต้นชหรือทำให้ดินชนอนหลับ จึงเก็บไว้ใบบาน

นายกม นมทษณะฉฉฉฉ พระยาน โจทก์เบกความว่า พระยานเป็นก้าน้อย ตามล บางจะเกร็ง จึงหัดตั้งครวม รุจักพระราชญาคีรติรักษามาราว ๘ ปี ตั้งแต่พระราชญาคีรติรักษาเป็นชาหัดวงประจำจังหวัดตั้งครวม ระหว่างที่พระราชญาคีรติรักษาเป็นชาหัดวงประจำจังหวัดตั้งครวมนั้น พระยานไปเยี่ยมเยี่ยมเดมอ และพระ

พระราชพิธีรักษาเคยใช้ส่วยพระยานเป็นช้อนคั่วบ้าง ในทางราชการบ้าง เมื่อพระราชพิธีรักษาถึงนายดีบคำรอดเอก หมื่นกำนอณ ตายที่วัดบางทอง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามนั้น พระราชพิธีรักษาได้ถูกฟ้องแต่ใช้ให้พระยานช่วยหาหลักฐานให้พระยานจึงไปหานายแหวนมาเป็นพระยานให้แก่พระราชพิธีรักษา นอกจากนั้นพระราชพิธีรักษา ได้ใช้ให้พระยานไปพูดกับนายสดและนายผกพอกของผู้ตาย เพื่อให้จัดการฟ้องร้อง นายสดยินยอมแต่นายผกไม่ยอม เมื่อพระราชพิธีรักษาย้ายไปเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดสมุทร พระยานและพระราชพิธีรักษาต่างมีหนังสือไปมาหาสู่กัน เมื่อวันใดเดือนใดจำไม่ได้ พ.ศ. ๒๔๘๐ พระราชพิธีรักษาไปหาพระยานและขอร้องให้พระยานช่วยหาคะแนนเสียงให้ ในการที่พระราชพิธีรักษามีกรณีเดือดร้อนเป็นผู้แทนราษฎรพระยานรับปากจะช่วยเหลือ แต่พระยานได้ช่วยหาคะแนนเสียงให้ได้ราว ๗๐๐ เสียง ผลที่สุดพระราชพิธีรักษาได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร ต่อมาวันที่เท่าใดจึงไม่ได้ราวเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑ ภายหลังขบถกษัตริย์แทนราษฎรแล้วราว ๒๐ วัน เวลา ๒๐ นาฬิกาเศษ พระราชพิธีรักษาไปหาพระยานที่บ้านอีก เวลานั้นนายเชนของของพระยานอยู่ที่นั่นด้วย พระราชพิธีรักษาร้องความช่วยเหลือพระยานให้ช่วยหาคะแนนเสียงให้อีกเพราะสภามุแทนราษฎรถูกยุบเสียแล้ว พระยานรับปากจะช่วยเหลือ พระราชพิธีรักษาพูดว่าการที่สภามุแทนราษฎรถูกยุบนั้น รัฐบาลเป็นผู้แพ้ใจและควรลาออก แต่กลับหาว่าสภามุแทนราษฎรเป็นผู้ผิดและยุบสภามุแทนราษฎรเสีย การปกครองแบบนิตเตศวรหนังสือ รัฐบาลควรจะให้สิทธิและเสรีภาพไม่แบบจริงตามนั้น แล้วพระราชพิธีรักษากถามความเห็นพระยานว่า เท่าที่สภามุแทนราษฎรถูกยุบนั้นเห็นอย่างไรบ้าง พระยานตอบว่าเป็นความจริงอย่างที่พระราชพิธีรักษากล่าว พระราชพิธีรักษาพูดต่อไปว่า อยากคิดทำงานสักอย่างหนึ่ง แต่ต้องเป็นคนที่พร้อมใจกันจริง ๆ จึงจะทำได้ พระยานถามว่า มีความประสงค์จะให้ทำอะไร พระราชพิธีรักษาตอบว่าถ้าอยากรู้จัก

ให้ดูบ้านเลี้ยงกชน แดงพระราชญาณศิริรักษาก็นำพระยานดำปืนว่าจะซื้อสัตว์ต่อพระ
 ราชญาณศิริรักษา และรักษาคความดีได้ พระราชญาณศิริรักษาพูดให้พระยานฟังว่า เวลาน
 ในกรุงเทพ ฯ มีคนไหนจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีพระยาทรงสุรเดช, พระยา
 ขอมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์, พระราชญาณศิริรักษาและคณะผู้ก่อการครั้งแรกเป็นหัวหน้า จะ
 เชิญพระปกเกล้า ฯ หรือกรมพระนครสวรรค์วรพินิตมาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน การที่จะกระทำ
 ครั้งนั้นหวังสำเร็จมากเพราะมีข้าราชทวารไป และการเงินมีหลายข้าราชที่จะตั้งมาร้อย แดง
 พระราชญาณศิริรักษากลับมาพระยานจะเห็นด้วยไหม พระยานก็พูดว่าเมื่อพระราชญาณ
 ศิริรักษาจะให้ทำอะไรก็ยกขึ้นตามประสงค์ พระราชญาณศิริรักษาก็บอกว่าเราจะตั้งมือ
 กั้นเมื่อไรจะบอกให้ทราบในภายหลัง สำหรับจังหวัดตั้งกรมตั้งกรมนั้นพระราชญาณ
 ศิริรักษาจะเป็นผู้อำนวยการ จึงตั้งให้พระยานหาสมัครพรรคพวกที่ใจเื้อเชื่อใจจริง ๆ และ
 หาเงินสนับสนุนไว้ ถ้ากระทำการสำเร็จแล้วพระยานหาเงินเดือนละ ๕๐๐ หรือตำแหน่งดี ๆ
 กับเขาบ้าง และตั้งให้พระยานหาขยายพรรคกับราษฎรให้มีความเกลียดชังรัฐบาล พระยาน
 ก็รับปาก พระราชญาณศิริรักษาสั่งถามว่า เรืองนี้เป็นเรื่องคอขาดบาดตายอย่าให้แพร่ง
 พรายไป ถ้าไม่ใจใจใครจริง ๆ แดงอย่าพูดเป็นอันขาด ในครั้งนั้นพระยานเห็นว่าพระ
 ราชญาณศิริรักษาคิดร้ายต่อรัฐบาล จึงไม่ช่วยหากจะแนะนำถึงหรือหาพรรคพวกและหา
 เงินให้ ต่อมาในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน พระยานจึงเขียนจดหมายถึงอธิบดีกรมตำรวจ
 และกล่าวถึงเรื่องพระราชญาณศิริรักษาพูดกับพระยานดังกล่าวดังนี้ เหตุที่ทราบกันไป
 เพราะกลัวความผิดจะมีมาถึงพระยานด้วย ต่อมาจนทเหตุได้เข้ามาในเดือนมกราคม
 พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานได้รับจดหมายทางไปรษณีย์ฉบับหนึ่งจากกรุงเทพ ฯ ไม่ลงนามผู้
 เขียน มีข้อความว่าพระยาทรงสุรเดชจะนำนักเรียนรบไปเที่ยวจังหวัดตั้งกรมตั้งกรม
 และเดินไปเที่ยวทะเลด้วย ให้พระยานช่วยจัดหาเรือให้ ต่อมาอีก ๓๐ วัน คณะกรรมการ
 อำเภอลำปางให้พระยานหาเรือเตรียมไว้ เพื่อให้พระยาทรงสุรเดชใช้หนึ่งลำ พระยานได้จัด
 การไปตามคำสั่งของคณะกรรมการอำเภอลำปาง ต่อมาราวต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๓

มงานฉลองเรือรบท้องหวัดสมุทรสงคราม พระยานพมพระราชนิเทศวิชาที่หน้าดีไม่สร
 จิงถามพระราชนิเทศวิชาว่าเดิมเจตหมายมาถึงพระยานหรือ พระราชนิเทศวิชาว่า
 ได้มีมาถึงพระยานจริง แลวดั่งพระยานว่าเรื่องอะไรที่คิดกันใจนั้นให้ตเพราะทางกรุงเทพ
 เขาเกิดจับกุมกันจนแล้ว คำรวจสันติบาตกำลังตั้งครอชคดีตามพระราชนิเทศวิชาอยู่
 แล้วต่างก็จากกันไป ต่อมาต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ นายร้อยตำรวจเอกตั้งอิม
 จิตคุรุฑะ ไปหาพระยานแตรถามว่า เคยมีเจตหมายถึงอธิบดีกรมตำรวจจริงหรือไม่
 พระยานรับว่าจริง นายร้อยตำรวจเอกตั้งอิม จึงพาพระยานมาให้ถรทตำรวจสันติบาต

นายเซอ สจจาดกร พระยานโจทกเบกศความว่า พระยานเป็นน้องเขยของนายกม
 นนทนะวณิชย์ พระยานรู้จักพระราชนิเทศวิชามา ๘-๘ ปีแล้ว เมื่อราวปีครึ่งมาน
 พระราชนิเทศวิชาไปหานายกมตรงหนึ่ง แลแต่เมื่อ ๘-๘ เดือนมานไปหาอีกตรงหนึ่ง
 เมื่อพระราชนิเทศวิชาไปถึงตรงหลังนั้น พระยานกำลังคุยกับนายกมทรมระเบียงเรือน
 นายกมไปเชิญพระราชนิเทศวิชาขึ้นบนเรือน พระยานก็ยกมือไหว้ แล่จกดับไป
 หนึ่งท่จะพานหน้าบ้านของพระยาน พระราชนิเทศวิชาอยู่ลึกครึ่งชั่วโมงก็ดับไป ดง
 แค้นมากไม่พบพระราชนิเทศวิชาอีก

นายอ้อย แก้วผลัก พระยานโจทกเบกศความว่า พระยานรับราชการเป็นตำรวจ
 สุ่มาภิบาล ประจำจังหวัดสมุทรสงครามมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ พระยานรู้จักพระ
 ราชนิเทศวิชาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๗ หรือ พ.ศ. ๒๔๗๘ ชอบพอกันมาก เคยไปมา
 หาด้วยกัน ใน พ.ศ. ๒๔๘๐ พระราชนิเทศวิชาไปสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัด
 สมุทรสงคราม ได้ขอรองให้พระยานช่วยเหลือค่าคะแนนเสียงให้ พระยานได้ช่วยเหลือ
 ผลที่สุดพระราชนิเทศวิชาได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรในปีนั้น ต่อมาในเดือน
 กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓ พระราชนิเทศวิชาไปหาพระยานที่บ้าน ขอให้พระยานช่วยหา
 คะแนนเสียงให้อีก เพราะสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ พระยานรับปากว่าจะช่วยเหลือ
 แล่พระราชนิเทศวิชาจึงถามทุกขสัจแตรการงานของพระยาน แล่ถามพระยานว่า

การปกครองสมัยนักปกครองสมัยราชาธิปไตย อย่างไหนจะดีกว่ากัน พระยาน
 จึงพูดว่าการปกครองระบอบนี้ดีกว่า พระราชาธิปไตยจึงพูดว่าดีแล้ว ทำไมเงิน
 เดือนของพระยานไม่ขึ้นมาถึง ๓-๔ ปี แล้วก็ต่างคือไปว่า การปกครองระบอบนี้
 ดีแต่ดองหนึ่งถือ การปฏิบัติของรัฐบาลตามที่อ้างว่าจะให้สิทธิและเสรีภาพไม่เป็นความ
 จริงเสีย เขาวิตเขาเปรียบเล่นพวกเล่นพ้อง จะเห็นได้จากการยุบสภาผู้แทนราษฎร
 คราวนั้นคน ไม่เห็นมีเหตุผลอะไรเลย รัฐบาลแพ้ให้ตกกลับมีสภาผู้แทนราษฎร
 เดิม มติหมิ่นหาทางน้อยอย่างนี้ไม่มีวันจะได้ติดออก ดูพวกก๊กการบางคนแต่ก่อน
 ได้เงินเดือน ๔๐-๕๐ บาท เดือนได้คง ๕๐๐-๖๐๐ บาท การที่พูดให้ฟังเช่นนี้เอง
 มาจากรักใคร่และชอบพอกันถึงบุญคุณที่พระยานช่วยหาคะแนนเสียงให้ จะบอกความลับ
 ให้ดังอย่างหนึ่ง ถ้าพระยานร่วมมือช่วยเหลืออะไรได้ พระยานจึงพูดว่าฉันจะช่วยเหลือ
 ขอโทษออกมาเถิด แล้วพระราชาธิปไตยก็ถามพระยานว่าอย่าพูดไปเลย เป็นเรื่อง
 คอขาดบาดตาย พระยานรับปากว่าจะไม่พูดให้คนอื่นรู้เป็นอันขาด แล้วพระราชาธิ
 ปไตยจึงกล่าวหา เวลานี้มีบุคคลคณะหนึ่งรวมทั้งตัวพระราชาธิปไตยด้วย จะ
 เปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่โดยจะเชิญพระปกเกล้าฯ หรือกรมพระนครสวรรค์วร
 ราชินีมหาราชด้วย ครั้นนั้นต้องดำใจมาก โดยมีบุคคลสำคัญ ๆ ร่วมมือด้วย
 หลายคน บางคนเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมาแล้ว พระราชาธิปไตย
 จึงถามพระยานว่าจะเห็นชอบด้วยไหม พระยานรู้สึกเกรงใจ จึงพูดไปว่าจะให้ช่วยเหลือ
 อะไรก็ยินดีจะช่วยเหลือทั้งสิ้น พระราชาธิปไตยจึงกล่าวหาในชั้นนั้นพระยานไม่ต้องการ
 ทำอะไร ขอให้หาอายุขัยตั้งเดิรมิราษฎรให้ กระจ่างกระเดื่องคือการปกครอง
 ระบอบนี้ และให้หาพรรคพวกและอาวชนให้ ถ้าทางกรุงเทพฯ จะลงมือเมื่อใด
 จะบอกให้ทราบ พระยานกับภริยาฉันดีจะช่วยเหลือและจะจัดการให้ตามข้อร้อง คือ
 มาเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานรับจดหมายฉบับหนึ่งจากพระราชาธิปไตย
 มีใจความว่าพระยาทรวงศ์รังสรรค์จะไปจังหวัดสมุทรสงคราม ให้หาโอกาสติดต่อเพราะ

ได้พูดไว้กับท่านแล้ว ต่อมาราว ๗-๘ วัน พระยาทรงสุรเดชกับพวกไปตั้งหอดินเหน
 แต่พะยานไม่ได้ไปหาพระยาทรงสุรเดช เพราะไม่คุ้นเคยกัน ในเดือนนั้นเองพะยานพบ
 พระราชญาติรักษาที่ศาลากลางจังหวัด พระราชญาติรักษาถามพะยานว่าได้ไปหา
 พระยาทรงสุรเดชหรือไม่ นอกนั้นถามพะยานถึงเรื่องที่ได้จัดหาคนและอาวุธไว้
 ว่า จัดการไปถึงไหน พะยานตอบว่า จัดการไว้เรียบร้อยแล้ว จะดมมือกันเมื่อใด
 พระราชญาติรักษาพูดว่าดีแล้ว แต่ให้ระวังหน่อย มีข่าวไม่ดีจะดี ถ้าทางกรุงเทพ ฯ
 จะดมมือเมื่อใดจะได้บอกให้ แต่ว่าก็จากกันไป ต่อมา ๔-๕ วัน ได้ทราบข่าว
 ว่าเกิดจับกุมเรื่องกบฏกษัตริย์ในกรุงเทพ ฯ พะยานไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับ
 พระราชญาติรักษา การที่คิดจะมาเบียดเบียนในครั้งนั้น ก็เพราะเมื่อเดือนมีนาคม
 พ.ศ. ๒๔๗๓ นายร้อยตำรวจเอกสถัมไปหาพะยาน บอกว่าทางการได้ซ่อนไว้
 ความว่าพะยานเกี่ยวข้องกับพระราชญาติรักษาเรื่องกบฏ พะยานจึงได้แจ้ง แล้ว
 นายร้อยตำรวจเอกสถัมได้นำตัวพะยานมาให้การที่ตำรวจสันติบาล ทั้งนี้เกิดขึ้นจาก
 พะยานนำข้อความไปปรึกษาหารือกับนายหิว เสมียนตราจังหวัด ภายหลังที่พระราชญาติ
 รักษาพูดกับพะยานได้ ๒ วัน

นายขุม ทับสายทอง พะยานใจทลเบียดความว่า พะยานเคยรับราชการเป็น
 เสมียนอยู่ศาลากลางจังหวัดสมุทรสงคราม รู้จักกับพระราชญาติรักษามาตั้งแต่ พ.ศ.
 ๒๔๗๗ เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๐ พระราชญาติรักษาขอให้พะยานช่วยหากระสุน
 เดี๋ยว พะยานรับปากแต่ไม่ได้ช่วย ต่อมาเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓ เวลาราว ๘
 นาฬิกา พระราชญาติรักษาเรียกพะยานเข้าไปที่บ้านชายกาแปดตาดจังหวัดสมุทรสงคราม
 แล้วถามว่านามสกุลของพะยานนั้นขอทับสายทองใช่ไหม พะยานตอบว่าใช่ แล้ว
 ถามต่อไปว่าเป็นพี่น้องกับนายขุม ทับสายทอง ที่จังหวัดสมุทรสงครามหรือไม่ พะยาน
 จึงว่านายขุมเป็นอาของพะยาน แล้วถามพะยานว่าทำไมจึงลาออกจากราชการ พะยาน
 ตอบว่าจะไปเป็นนักเรียนผู้ช่วยแพทย์ที่กรุงเทพ ฯ พระราชญาติรักษาจึงกล่าวกับ

พระยานว่า วันหลังค่อยพบกันใหม่ ค่อยมารวดเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลา
 ประมาณ ๓๕ นาฬิกา พระยานพบพระราชญาติที่รักษาข้างศาลาเฉลิมกรุงได้ชวนพระยาน
 ไปรับประทานอาหารที่ร้านข้างตลาดบาเพ็ญบุญ ในระหว่างที่รับประทานอาหารนั้น
 พระราชญาติที่รักษาทักถามถึงความเป็นอยู่ของนายพุ่มซึ่งอยู่ในเรือนจำ แล้วพระราชญาติ
 รักษาพูดแก่พระยานว่า มีหนทางที่จะช่วยเหลือนายพุ่มออกจากเรือนจำได้ แต่ต้อง
 ส่งเงินไถ่เป็นความลับ และขอให้พระยานร่วมมือด้วย พระยานรับรอง พระราชญาติ
 รักษาให้พระยานสาบานคิดว่า จะซื่อตรงและปกปิดเรื่อง ที่พระราชญาติรักษาพอใจเป็น
 ความลับ แล้วจึงแจ้งพระราชญาติรักษาแก่พระยานว่า พระยานเป็นพลทกวางขวางใน
 จังหวัดสมุทรสงคราม หวังว่าพระยานจะช่วยเหลือ ถ้าด้านวิเศษนายพุ่มจะได้ออกจาก
 เรือนจำ ดังนั้นพระยานหนักมีโอกาสดูแลไปภายหลัง พระยานจึงตอบว่าเต็มใจจะ
 ช่วยเหลือและจะไม่เปิดเผยความลับ พระราชญาติรักษาถามว่าการปกครองสมัย
 ปัจจุบันเป็นอย่างไรปกครองที่ใครและเงินพวกพ้องกันยิ่งกว่าสมัยเจ้า การงานของ
 รัฐบาลก็เอาแต่พวกพ้อง จะมีความร่ำรวยใน ๆ ว่า ถ้าเป็นพวกของพวกก่อการแล้วก็
 มั่งเงินเดือนมากและได้กินแห่งสูง เวลานี้เจ้านายเชื้อพระวงศ์ไม่ตาม ๆ กัน อยู่ในบ้าน
 เมืองไม่ได้ ถูกรัฐบาลกดขี่ ที่นายพุ่มยอมคิดสักก็เพราะเห็นแก่บ้านเมือง พระยานเป็น
 พันธกิจจะไม่เจ็บแค้นแทนข้างหรือ พระยานตอบว่ารู้สึกเจ็บแค้น พระราชญาติรักษา
 จึงกล่าวต่อไปว่าเวลานี้มีบุคคลคณะหนึ่งรวมทวงพระราชญาติรักษาด้วย ได้รวมมือกัน
 จะเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ โดยจะเชิญพระปกเกล้าฯ หรือกรมพระนครสวรรค์
 มาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ในครั้งนั้นหัวหน้าทักการบางคนร่วมมือด้วย และต้องใช้
 กำจัดคน, กำจัดอาวุธและเงินมาก เงินนั้นมีเจ้านายช่วยเหลือออกให้แล้ว ดังนั้นกำลัง
 คนที่จะร่วมมือกับอาศัยพวกเราช่วยเหลือ ตัวพระราชญาติรักษานั้นได้รับมอบหมาย
 จากพวกก่อการให้รวมรวมกำลังทางจังหวัดสมุทรสงคราม จึงได้ขอรับรองให้พระยานหา
 พรรคพวกที่ไว้วางใจและหาอาวุธได้ พระยานก็รับปากแต่ถามพระราชญาติรักษาว่าจะ

เสด็จเสวยพระราชทานอาหารกลางวันกับพระยานว่า การปกครองคนเดียวคนเดียวพูดกับตัว
 หนึ่งชื่อเท่านั้น ส่วนการให้สิทธิแก่ราษฎรทำได้ปฏิบัติจริงไม่ การรับราชการนั้น
 ใครเป็นพวกพ้องของพวกก่อการด้วยกันแล้วได้เงินเดือนแพง ๆ และตำแหน่งสูงทั้งนั้น
 มีการเงินพวกกันสิ้นบนกัน การยุบตำแหน่งแทนราษฎรนั้นทุกตัวรัฐบาลเป็นฝ่ายแพ้
 แต่ไปหาว่าผู้แทนราษฎรทำไม่ได้เลยยบตำแหน่งแทนราษฎรเสีย รัฐบาลเหตวโหด แล้ว
 พระราชทานอาหารกลางวันคือไปว่า เดียวนี้มีบุคคลคณะหนึ่งรวมทั้งพระราชทานอาหาร
 ไปด้วย คิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเชิญพระปกเกล้า ๆ หรือกรมพระนคร
 สวรรค์ มาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน มีคนสำคัญชนหัวหน้าผู้ก่อการบางคนได้ร่วมมือ
 ไปด้วย มีหวังสำเร็จมาก เพราะได้รวบรวมคนและอาวุธได้สามสี่ห้าหัวไป เมื่อ
 สำเร็จแล้วพระยานจะได้เป็นใหญ่เป็นโตในกระทรวงมหาดไทย ส่วนพระราชทานอาหาร
 หนึ่งรับหน้าท้าวต่างต่างจังหวัดสมัครสงคราม ขอให้พระยานชักชวนคนเข้าเป็นพรรคพวก
 แล้วให้ครหาหนีไปของราษฎรให้เกิดภัยซึ่งการปกครองแบบนั้น และให้พระยานหา
 อาวุธไว้เพื่อใช้ในคราวจำเป็น จะตั้งมือทหารเมื่อไรนั้นจะบอกให้ทราบในภายหลัง
 พระยานกับปากจาจะช่วยเหลือและยอมเข้าเป็นสมัครพรรคพวกด้วย พระราชทานอาหาร
 กลางวันถึงนายถนอมยา ซึ่งอยู่บ้านเดียวกับพระยาน แต่ในขณะนั้นนายถนอมยาไม่อยู่
 พระราชทานอาหารกลางวันก็ไม่ได้ พอนายถนอมยาคลับมาพระยานจึงได้เหตุการณ์ให้นายถนอมยา
 ฟัง ราวปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลาค่ำพระราชทานอาหารกลางวันไปหาพระยาน
 อภิบาลว่าชักชวนพวกครูไปถึงไหน พระยานตอบว่าชักชวนไปบ้างแล้ว แต่อาวุธ
 หนึ่งหาไม่ค่อยได้ ราวปลายเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยาทรงสุรเดชกับพวก
 พวกนี้ไปตั้งหัวดลสมัครสงคราม ต่อมาอีก ๘-๙ วัน พบพระราชทานอาหารกลางวัน
 หนึ่งที่บ้านดินจังหวัดสมัครสงคราม และพูดกับพระยานว่า ให้ระวังตัวให้ดีกว่า
 หนึ่งดิบดีมาตั้งตั้งตั้งครออยู่ ต่อมาเดือนกุมภาพันธ์ปีเดียวกัน ได้ทราบข่าวพระราชทาน
 หนึ่งอาหารกลางวัน ครั้นต้นเดือนมีนาคมปีนั้น นายร้อยตำรวจเอกถนอม ไม่ยอมตาม

พระยานถึงเรื่องเกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ พระยานจึงเต้าให้ฟัง นายร้อยตำรวจเอกต้อมก็นำพระยานมาให้การที่ตำรวจสันติบาล

นายทองคำ มีถิ่นที่อยู่ที่ พระยานใจทักเบื่อกความว่า พระยานจำเริญวิชาเนตรังกรรมศาสตร์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่จะไปศึกษาวิชาตรวจยาพิษที่มหาวิทยาลัยผลิตปืนสั้นอีก เวลานั้นรับราชการอยู่ที่กรมวิทยาศาสตร์ พระยานเป็นผู้ตรวจของกลางที่ค้นได้จากบ้านพระราชบัญญัติฯ มีรายงานว่า เป็นยาพิษชนิดที่กรีนินไฮโดรคลอไรด์ ๒ ชนิด ได้ทำบันทึกการตรวจไว้ตามเอกสารหมายเลข ๗๗ ยาพิษนั้นมรสุมจัด ถ้ามนุษย์รับประทาน ๐.๐๓ แกรมแต่จะเบ็นต้นตายลงรวดเร็ว

นายร้อยตำรวจเอกต้อม จิตตฤทธะ พระยานใจทักเบื่อกความว่า พระยานรับราชการอยู่ที่กองตำรวจสันติบาลเมื่อราวปลายเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓ พระยานได้รับคำสั่งให้ไปสอบสวนที่จังหวัดสมุทรสงคราม เรื่องที่เกี่ยวกับพระราชบัญญัติฯ ซึ่งหาว่าเป็นกบฏ จนครั้งครากครั้งให้พระยานไปสอบสวนตามนายถึง, นายฮ้อย, นายชิต และนายชุ่ม พระยานจึงได้สอบสวนตามคำสั่ง ได้ความจากผู้ที่ถูกดำเนินมาแต่ถูกพระราชบัญญัติฯ ฆ่าจนให้เป็นพรรคพวก เพื่อจะตั้งวงรัฐบาลแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง

นายพันตำรวจตรี ชูณรงค์พรตกิจ พระยานใจทักเบื่อกความว่า เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓ พระยานกับพวกได้รับคำสั่งให้ไปตรวจค้นและจับพระราชบัญญัติฯ เวลานั้นพระราชบัญญัติฯ อยู่ที่บ้าน คนโคกยาพิษ ๓ หออยู่ในตึกตึกหนึ่งห้องที่ ตำบลแล้วนำมายังตำรวจสันติบาล

พระราชบัญญัติฯ จำเริญข้างตัวเองเป็นพระยานเบื่อกความว่า นายกิมพระยานใจทักนั้น หลวงชรรณวชิตรได้ชวนให้จำเริญเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๙๐ นี้เองว่าเป็นกำนัน แต่จำเริญไม่เคยพูดจาเกี่ยวกับนายกิม บ้านช่องจะอยู่ที่ไหนก็ไม่ทราบ ล้วน

นายช้อยจำเตยเคยเห็นเตนอญแถวบริเวณที่ทำการจังหวัดสมุทรสงคราม แต่ไม่เคย
 พุดจาหรือคิดต่อกัน จำเตยไปจังหวัดสมุทรสงครามเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๓
 ก่อนนั้นอยู่ในกรุงเทพฯ เกี่ยวด้วยการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและประชุมกรมการ
 วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ขบวนเดียวกัน จำเตยจึงกลับกรุงเทพฯ แต่ไม่ได้ไปสมุทรสงครามอีก
 นายเช็ด, นายชิต และนายชม พะยาน โจทก์นั้น จำเตยไม่รู้จักและไม่เคยพุดจาทัน
 พะยานโจทก์ทั้งหมดไม่เคยมีติดต่อกับจำเตย การที่พะยาน โจทก์เบิกความปรักปรำ
 จำเตยนั้น ก็เนื่องมาจากนายสุวรรณซึ่งการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรกับจำเตยอย่างหนึ่ง
 อีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากหุดวงอรรถวิจิตรข้าหุดวงประจำจังหวัดสมุทรสงครามตั้งดีว่า
 จำเตยจะให้เจ้าทกชกต่างไทย หุดวงอรรถวิจิตรเรื่องทำการทาวนนายยังและนางหัน
 และระหวางหุดวงอรรถวิจิตรพักราชการนั้น ได้ไปพักอยูบ้านนายสุวรรณด้วย ชนง
 เมื่อนายร้อยตำรวจเอกถ่อมไปสอบข้อคดีเรื่องที่จำเตยของหอนที่จังหวัดสมุทรสงคราม
 หุดวงอรรถวิจิตรได้กลับเป็นข้าหุดวงประจำจังหวัดสมุทรสงครามอย่างเดิมแล้ว

นายสิงห์โต ผู้จัดจำหน่าย พะยานพระราชญาติรักษา จำเตย เบิกความว่าแต่
 ก่อนพะยานรับราชการอยู่ที่จังหวัดสมุทรสงคราม เพิ่งย้ายมาเป็นตมที่หมู่บ้าน
 บางพืด จังหวัดสมุทรปราการ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ ในระหวาง
 พ.ศ. ๒๔๘๖ และ ๒๔๘๓ ขณะเมื่อพะยานเป็นตมที่หมู่บ้านเมืองสมุทรสงครามนั้น
 นายสุวรรณและพระราชญาติรักษาได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร นายสุวรรณ
 ได้โฆษณาว่าเตยดีได้รายพระราชญาติรักษา ไม่ได้จากดาวเตยดีได้รายผู้สมัครคน
 อื่น แต่ตั้งว่านายสุวรรณไม่พอใจพระราชญาติรักษา ก่อนเลือกตั้งผู้แทนราษฎร
 พ.ศ. ๒๔๘๐ นายสุวรรณได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดสมุทรสงคราม หุดวง
 อรรถวิจิตรเคยพุดกับพะยานว่า พระราชญาติรักษานั้นชอบพอกับหุดวงอรรถวิจิตร
 พระราชญาติรักษาไม่ควร นำเรื่องให้บิดา ของเจ้าทกช ไปร้องเรียน ต่อรัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงมหาดไทย หุดวงอรรถวิจิตรกล่าวต่อไปว่า คนเรายังไม่ตายดอก มีโอกาส

เมื่อใดก็ตามที่คุณเมื่อนั้น ระหว่างห้วงอภิวรรณกิจที่พลการการได้ขึ้นของไปพักอยู่ที่
บ้านนายสุวรรณ ห้วงอภิวรรณกิจที่ชอมพอกกับนายหิว, นายชิต, นายขุฬ, นายกิม
และนายอวยมาก

ขุนอาชวฤกษ์ โภคัสถ พระยานพระราชญาติรักษา จำเลย เบิกความว่า เมื่อ
วันที่ ๒๖ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๑ พระยานตงมาชื่อของทำงานศัพทกรงเทพฯ แล้วไปพัก
อยู่ที่บ้านพระราชญาติรักษา รุ่งขึ้นพระยานและพระราชญาติรักษาได้พากันไปจังหวัด
สมุทรสงคราม และพระราชญาติรักษาพักอยู่ที่บ้านพระยาน วันที่ ๒๘ เดือนเดียวกัน
พระยานกับพระราชญาติรักษาไม่เผาศพ วันที่ ๓ ถึงวันที่ ๖ กุมภาพันธ์เดียวกัน ได้มี
งานฉลองเวรอมแม่ทอง พระราชญาติรักษามหัทธวงค์โดยเหตุอโงงานพนด้วย นายกิม,
นายอวย, นายขุฬ และนายชิต ไม่เคยมาที่บ้านพระยานและไม่เคยพบปะกับพระราชญาติ
รักษา นายสุวรรณเป็นลูกพี่ลูกน้องกับพระยาน ในคราวที่นายสุวรรณล้มครมได้ตั้ง
เป็นผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๘๐ และ ๒๔๘๑ นั้น ได้โฆษณาแก่ตาดูด้วยดีต่อพระราช
ญาติรักษา นายกิมและนายอวย เป็นพรรคพวกของนายสุวรรณ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑
ระหว่างห้วงอภิวรรณกิจที่พลการการนั้นได้ขึ้นของไปอยู่บ้านนายสุวรรณ เมื่อต้น พ.ศ.
๒๔๘๒ ห้วงอภิวรรณกิจที่พลการการตามเดิมอีก มีคนพูดกันว่า พระราชญาติ
รักษาพาบิดาของเจ้าทกขมาขึ้นศารของคองกระทรวงมหาดไทย หาว่าห้วงอภิวรรณกิจที่
พลการการ คอยมาห้วงอภิวรรณกิจที่พลการการกับพระยานว่า ให้ถามพระราชญาติรักษา
ดูที่ถาวรหรือยัง

ขุนสุวรรณสมุทรกรรม พระยานพระราชญาติรักษา จำเลยเบิกความว่า ใน
โฆษณาของนายสุวรรณนั้นเป็นการได้ร้ายแก่พระราชญาติรักษา พระยานได้ยื่นเรื่อง
อภิวรรณกิจที่พลการการที่เทศบาลเมืองว่า พระราชญาติรักษาเป็นคนฉลาดไหวพริบดี ห้วง
อภิวรรณกิจที่พลการการไม่ได้ แต่ที่จะรู้ได้มอญอย่างเดียงคองน่าใจ ถ้าหากจะเดียงคองนอกวง
หนึ่ง ๐๕ กษัตริย์พระราชญาติรักษาคงไม่ได้เป็นผู้แทนราษฎรแน่ คอยมาเดือนเมษายน

พ.ศ. ๒๔๙๒ หาดวงธรรมวิจิตรพบกับพระยานสิงห์ต้องต๋องของพลทนายความว่า ขอ
 ให้พระยานพบกับนายอ้อยให้ก่อนพียงขุทรณเดี่ย พระยานรับว่าจะช่วยพบกับนายอ้อย
 แต่จะล่าเร้วหรือไม่ ๆ ทราบ แล้วหาดวงธรรมวิจิตรก็ถ่างต๋องไปว่า ถ้าพระราชญาติ
 วิชาถูกควรวนรอดไปได้ หาดวงธรรมวิจิตรจะพียงพระราชญาติวิชาอีก แต่ไม่ทำ
 พระยานเพราะพระยานเป็นญาติกับชนลัทธิธรรมที่ตนที่ชอบพอกับหาดวงธรรมวิจิตร ตามที่
 หาดวงธรรมวิจิตรพูดเช่นนี้ เขาใจว่าพระยานเป็นพวกพระราชญาติวิชา พระยานเคยไป
 มาหาผู้พระราชญาติวิชาเสมอ

ศาลได้พิจารณาหลักฐานพระยานใจทัก และพระยานพระราชญาติวิชา จำเลย
 ตตอดแต่เรื่องนายกิม, นายอ้อย, นายซ่มและนายชิต เบิกความว่า ได้รู้เห็น
 พระราชญาติวิชากระทำผิด พระราชญาติวิชารับจำไม่ผิดแต่กับพระยานเหล่าน
 แตกต่างแก่น้ำดื่มว่า พระยานเป็นพรรคพวกของนายสังวรณ์และหาดวงธรรมวิจิตร
 นายสังวรณ์นั้นไม่ชอบพระราชญาติวิชา เพราะพระราชญาติวิชาเข้ามาเป็นคู่แข่งชน
 ผู้หนึ่งของนายสังวรณ์ ในคราวสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดสมุทรสงคราม
 ส่วนหาดวงธรรมวิจิตรนั้น ไต่ถามหาว่าพระราชญาติวิชาเป็นต้นเหตุ نابคาเจ้าทัก
 และเจ้าทักข่มารองต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย กล่าวโทษหาว่าหาดวง
 ธรรมวิจิตรทำทารุณกรรม ซึ่งกระทำให้หาดวงธรรมวิจิตรต้องถูกปลการาชการและถูก
 พียงร้องต่อศาล พระราชญาติวิชาไต่ถามแก้ต๋องไปเป็นท่านของว่า หาดวงธรรม
 วิจิตรและนายสังวรณ์นั้น เป็นเพื่อนชอบกันมาก แล้วหาดวงธรรมวิจิตรกับ
 นายสังวรณ์ได้ตั้งคบกันบรวปเรือธงชน โดยจัดให้นายกิม, นายเชอ, นายอ้อย, นายซ่ม
 และนายชิต มาเบิกความปรักปรำพระราชญาติวิชาให้ได้รับโทษหนัก เพอเป็น
 การแก้แค้น ความชอนคำพิจารณาโดยตตอดแต่ เห็นว่านายสังหิโต, ชุนฮาซ้อ
 และชุนต์มาน ๆ พระยานของพระราชญาติวิชา ที่เบิกความว่าได้ยินหาดวงธรรมวิจิตร
 พุดกับพระยานนั้น เป็นการพุดกันชองต๋องต๋องต่างฉนแต่ตั้งถ่านทักกัน ทั้งชุนฮาซ้อ ๆ

และขุนด้มาน ๆ ก็ได้ความว่าเป็นพรรคพวกสนิทชิดชอบกับพระราชญาติรักษา เมื่อ
พิจารณาถึงพฤติการณ์อื่น ๆ ประกอบด้วยแล้ว เห็นว่าไม่มีเหตุผลอย่างใดที่หลวง
อรรถวชิรฯจะไปกล่าวค่อนายสังหโต, ขุนอาชวะ ๆ และขุนด้มาน ๆ ตามที่เบื่อกความ
มา ข้อที่พระราชญาติรักษากล่าวแก่นายสังหโต นายสังวรณได้โฆษณาในคราวสัมคร
รม बैठอกตงเสียดัดพระราชญาติรักษา โดยจะเพาะนั้น ค้าลได้ตรวจพิจารณาใบ
โฆษณาของนายสังวรณตามที่พระราชญาติรักษาอ้างมาแล้ว ข้อใหญ่ใจความใน
ใบโฆษณาของนายสังวรณนั้นมอຍว่า ผู้แทนราษฎรคนเก่า (หมายความว่าพระ
ราชญาติรักษา) ปฏิบัติหน้าที่ในสภาพแทนราษฎรไม่ได้ พระมหากษัตริย์จึงประกาศ
ยุบสภาเสีย ขออຍให้เสียดผู้แทนราษฎรคนเก่าเสีย ขอให้เสียดนายสังวรณเป็น
ผู้แทนราษฎรจึงหุดคสมทรวงศ์คราม ข้อความนี้เพียงเท่านั้นยังไม่เห็นเหตุผลพอเพียงที่จะ
ถือว่า นายสังวรณมีแล้วเหตุกับพระราชญาติรักษาได้ เพราะการกล่าวดังกล่าวกันในการ
สัมครแข่งขันเพื่อรับ बैठอกตงเป็นผู้แทนราษฎรตามกฎทางรัฐธรรมนูญ ย่อมมอຍทั่วไป
ถาข้อความที่นายสังวรณ โฆษณานั้น เดียดัดพระราชญาติรักษาจนผิดกฎหมายของ
บ้านเมืองแล้ว เจ้าพนักงานก็จะตั้งคดีการไปตามกฎหมายบ้านเมือง และพระราช
ญาติรักษาก็มีสิทธิที่จะจัดการกับนายสังวรณได้ แต่เจ้าพนักงานหรือพระราชญาติ
รักษาหาได้จัดการในเรื่องนอຍ่างใดไม่ เพียงจะนำมาใช่อ้างเป็นสาเหตุคัดค้าน หาก
หลวงอรรถวชิรฯและนายสังวรณ จะมอຍเรื่องราวของตนของ หุมองใจ กับพระราชญาติรักษา
ตามที่ถูกกล่าวมานั้น คำลก็ห้ามโอกาสที่จะพิจารณาถ้อยคักของหลวงอรรถวชิรฯ
และนายสังวรณไม่ เพราะไม่ได้มาเป็นพะยาน สาเหตุที่พระราชญาติรักษาถูกกล่าว
แก่นายสังหโตมานั้น ไม่ใช่สาเหตุโดยตรงกับพะยาน เป็นสาเหตุระหว่างหลวงอรรถวชิรฯ
และนายสังวรณกับพระราชญาติรักษา แต่ตามสำนวนนั้นก็ไม่ได้ความเดียดว่า หลวง
อรรถวชิรฯและนายสังวรณได้เป็นผู้ชักชวนมอຍแปลงให้นายกิม, นายเชอ, นายชอຍ,
นายซ่มและนายชิต มาเบื่อกความปรัคปรัพระราชญาติรักษา มีข้อที่จะต้องพิจารณา

คือไม่กล้า ถ้อยคำของพระยานเหตุดานจะควรฟังหรือไม่ ขอนมเฝ้าพระยานโจทก์นอกจาก
 นายเชอจะได้อุดจากกับพระราชญัตติรักษาณะเพราะต้องคดีต้องหลายครั้ง, หลายแห่ง
 กติ แต่ขอความที่พระยานเบิกความมานตรงกันแทบทุกตั้งทุกอย่าง ใช้แต่เท่านั้น
 เมื่อพระราชญัตติรักษาไปชักชวนนายกับไพร่รวมมือเป็นกบฏด้วย นายกับก็ได้ร้องเรียน
 มาให้เจ้าพนักงานทราบโดยเร็ว เจ้าพนักงานตำรวจซึ่งมีหน้าที่สืบสวนทางการเมือง
 จึงได้ตั้งมือสืบสวนและได้ความก่อนพระราชญัตติรักษาถูกจับ ว่าพระราชญัตติรักษา
 ได้ชักชวนนายช้อย, นายชมและนายชด ไพร่รวมมือเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย ได้
 พิจารณาถ้อยคำพระยานโจทก์เหตุดานแต่ดูไม่เห็นร่องรอยพระยอมยงใด ทั้งในข้อที่
 พระราชญัตติรักษาอ้างตามฐานที่อยู่ ก็ไม่ตามรตนำพระยานเหตุฐานมาสืบหักต่าง
 พระยานเหตุฐานโจทก์ได้ทุกตอนไป อนึ่งที่พระราชญัตติรักษาอ้างว่าเมื่อนายร้อย
 ตำรวจเอกดอมไปสืบสวนคดีเรื่องพระราชญัตติรักษาต้องห้ามทั้งจังหวัดตั้งกรม
 ทดลองอรรถวิจิตรได้จับเป็นข้าहतวงประจำจังหวัดตั้งกรมแล้ว อันเป็นทำนอง
 ว่าहतวงอรรถวิจิตรได้จับกรบนเรื่องให้นายร้อยตำรวจเอกดอมหนี ความกตัญญู
 จากปากคำของชนอาชวโรภัก โทศิตพระยานของพระราชญัตติรักษาของว่า ทดลองอรรถ
 วิจิตรเพ่งกตัญญูไปเป็นข้าहतวงประจำจังหวัดตั้งกรมเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ซึ่ง
 เป็นเวลาภายหลังที่นายร้อยตำรวจเอกดอมได้ออกไปทำกรรรับสืบสวน คือเมื่อปลายเดือน
 กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๑ รัชคดีดาวเกษมจึงตกลงไปยก พระราชญัตติรักษา จำเลย ต้อง
 มีความผิด

๓๗) คดีนายพดด้วง หม่อมเจ้าวงศ์นริศร เทวกุล และนายร้อยตำรวจเอก
 น้อมเทวกุลจำเลยนั้น โจทก์ตั้งคำให้การรับฟ้องของหม่อมเจ้าวงศ์นริศร และ
 นายร้อยตำรวจเอกน้อม ในชั้นสืบสวนหมาย จ. ๖, จ. ๗ ซึ่งจำเลยทั้ง ๒ ต่าง
 รับว่าเป็นความจริง แต่ยกข้อ ๖, ๗ นมขอความว่า เมื่อปลายปี
 พ.ศ. ๒๔๗๓ ๒๕๖๕ หม่อมเจ้าวงศ์นริศร ได้รับนายร้อยตำรวจเอกน้อม ซึ่งทำงานอยู่

พทางวนิดเชอวเรชวราชการในกรมตำรวจภูบาล เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๗๔ นายร้อย
 ตำรวจเอกน้อมได้เป็นรองสารวัตรในแผนกเอกสารหนังสือพิมพ์ แต่นั้นมาถูกหมายจับ
 ใช้ข้อคดีคอกับหม่อมเจ้าวงศ์นริศรตลอดมา ในราวปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๕ หม่อมเจ้า
 วงศ์นริศรได้มอบให้นายร้อยตำรวจเอกน้อมรับบำนาญแทน แล้วไปถวายหม่อมเจ้า
 วงศ์นริศรเสมือทุกเดือน เมื่อหม่อมเจ้าวงศ์นริศรเสด็จไปตากอากาศที่หัวหิน นายร้อย
 ตำรวจเอกน้อมได้ส่งบำนาญไปให้หม่อมเจ้าวงศ์นริศรที่นั่นทุกเดือน ระหว่างนั้นหม่อม
 เจ้าวงศ์นริศรและนายร้อยตำรวจเอกน้อมต่างได้มีหนังสือถึงกัน นายทองอยู่ ทพาสัตย์
 นน หม่อมเจ้าวงศ์นริศรได้รับเข้าใจเป็นสายลับตำรวจภูบาล ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๔ เพื่อ
 ให้สืบสวนเรื่องพิภพกมหนังสือพิมพ์ เอกสารที่ใจทักส่งหมาย จ. ๖๔, ๖๕, ๖๖
 และ ๖๗ นั้น นายร้อยตำรวจเอกน้อมรับว่าเป็นเจตหมายของนายร้อยตำรวจเอกน้อม
 มุ่งหม่อมเจ้าวงศ์นริศรจริง

เอกสารหมาย จ. ๖๗ นั้นมีข้อความว่า "กรมตำรวจภูบาล วันที่ ๕ ตุลาคม
 พุทธศักราช ๒๔๗๕ กราบทูลนายพลตรี หม่อมเจ้าวงศ์นริศร เทวฤต ทรงทราบ
 เกด้า ๆ ได้ตองคดีหนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เด็ดเม็ด ระบบประจำวันที่ ๒๒ ก.ย. ๗๕
 กับหนังสือพิมพ์สดจจ ๆ ระบบประจำวันที่ ๓ ต.ค. ๗๕ มาถวายฝ่าพระบาทเพื่อทรงอ่าน
 เปรียบเทียบกันแล้ว เป็นข้อที่ใครคิดขยุมาก แต่เรื่องนทางกรมตำรวจภูบาลได้
 ตัดเส่นอเส่นามดีกระทรวงมหาดไทยพร้อมกับความเห็นไปแล้ว เกด้าจึงกราบทูลให้
 ฝ่าพระบาททรงทราบไว้บ้าง (หนังสือพิมพ์สดจจ ๆ ระบบประจำวันที่ ๓๑ ก.ย. ๗๕
 เป็นเจ้าของและบรรณาธิการ) ควรมีควรแล้วแต่จะทรง โปรด เกด้า ๆ นายร้อย
 ตำรวจโทน้อม เทวฤต"

เอกสารหมาย จ. ๖๔ นั้น มีข้อความว่า "บ้านเลขที่ ๓๗ ข. ตำบล
 บางไผ่ งามบุรี วันที่ ๓๓ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ กราบทูลหม่อมเจ้า
 วงศ์นริศร เทวฤต ทรงทราบฝ่าพระบาท ฝ่าพระบาท เวลานอากาศในกรุงเทพฯ ๆ

รู้สึกอับอายมาก นาน ๆ จะมีฝนตกครั้งหนึ่ง และตกตงมากไม่ถี่มากนัก คิด
 ด้วยเกล้า ๆ ว่า อากาศในตำบลทพเจ้าพระบาททรงประทับอยู่ในขณะคงสบายพระองค์
 เย็นพระทัย และปลอดโปร่งยิ่งกว่าในพระนครอย่างแน่นอน ส่วนความเป็นอยู่ทาง
 บิดาแตรเกล้า ๆ ก็พออบได้วาเพียงสบายกาย แต่จิตใจนั้นไม่สู้สบายนัก ชนิงตามท
 เจ้าพระบาททรงรับสั่ง ให้เกล้า ๆ ทูลเกล้าถึงข้าอการบ้านการเมืองให้ทรงฟังบางหน เกล้า ๆ
 ขอสารภาพด้วยความสัตย์จริงว่า เมื่อครั้งสมัยก่อนเกล้า ๆ เองก็ยังไม่ในเรื่องพิน
 มากนัก ดูเหมือนแทบจะไม่รู้เลยเลยว่าใต้ ครนมาภายหลังจนท ๒๔ มิถุนายน
 ศกก่อน จนถึงบัดนั้นแหละทำให้เกล้า ๆ ลี้ว้างชนบาง การที่จะทูลเกล้าต่อไปนั้นขอ
 ให้เจ้าพระบาททรงฟังเจ้าพระทัยว่าเป็นความเห็นความรู้อกกระกับเกล้าต่าง ๆ เทาทโดยน
 ได้ฟังมาเท่านั้น คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบนั้นมันคิดแต่ประเทศที่เขามองความ
 เจริญพร้อมด้วยประการทั้งปวงเป็นอันยุติแล้ว สำหรับประเทศเรายังไม่ล้มแก่ระบอบ
 เช่นนี้ เพราะพละเมืองของเรายังเป็นป่าเถื่อนอยู่มากมายนัก คณะเพาะแต่ผู้ได้รบ
 การศึกษาชั้นสูงและข้าราชการเท่านั้น นอกนั้นมันกเหลือทั้งเรื่อง นิสัยของคน
 ไทยโดยมากแทบจะจุงจุมกกันได้ง่าย ๆ ระบอบการเมืองในสมัยเก่าหรือสมัยใหม่
 ด้วยเกล้า ๆ ว่าไม่แตกต่างกันอะไรกันเลย สมัยก่อนยังดีเสียกว่าเพราะสมัยเก่าให้ขวัญ
 ของข้าราชการระดำระดำยไม่ปลกคือยเนื่อง ๆ กิจการของรัฐบาลจะดำเนินไปได้อย่างไร
 ส่วนประชาชนทั้งหลายนั้นเทาทตั้งแตกไม่เห็นเขาตกใจแตรแตกตื่นอย่างไร คงทำมา
 หากินเป็นปกติ เพราะเขาไม่มีความรู้อะไร คณะเพาะเค้าพอกทมีความรู้อกร่าง ๆ กต่าง ๆ
 นั้นก็ ถูกพวกเจ้ามคความรับนหัวจงเหอเหิมทะเยอทะยานตะ โทนหาเสร์ภาพ เต็มอ
 ภาค ล้มภาพ อยู่เวก ๆ แต่วกไม่เห็นฉ่า จะได้อะไรจนมา มันกเท่านั้นเอง มาแต่
 พอกหัวหน่าบ้นหัวเพราะต้องการประกาศศนให้คนนิยม เพื่อหาสต่างค์ได้กะเป่าของเขา
 เท่านั้น พอกข้าราชการก็เหมือนกัน ถ้าพวกใดที่มพอกพองทกต่างมีอำนาจ
 ท้าวางทงเห็นอมนุษย์ด้วยกนอยู่เต็มอ พวกใดที่ไมมพอกพองทท้าวหน้าชด ๆ เชี่ยว ๆ

เกรงจะตั้งถูกกระเด็นออกจากงาน น้าอนาถใจ การเมืองเมื่อครั้งสมัยเจ้าคุณมโน ๑
 เทาที่เก่า ๆ ดังเหตุเหมือนจะเป็นพวกคณะรักเจ้า แต่ยังไม่สู้แน่ใจนัก เพราะ
 เหตุการณ์น่าหวั่นเสียดังนั้น มิฉะนั้นจะได้เห็นมตนโยบายจะลงเอยอย่างไรกันแน่
 เสียหายเหลือเกิน เจ้าคุณมโน ๑ ท่านเข้าใจบั้นตอนแต่ละแขนงทางอำนาจออกที่ละ
 เล็กน้อยเกือบเป็นผลสำเร็จ ทว่าจะเป็นด้วยใจเร็วคงจะได้เกินไปหรืออย่างไรไม่ทราบ
 จังพลาด ถ้าท่านช้า ๆ และค่อย ๆ ตะล่อมไปแต่ได้เห็นจริงมากทีเดียว ตอนที่
 ทหารเรือทั้ง ๕ (ตามที่หนังสือพิมพ์เขาตั้งฉายาขึ้น) จะลาออกนั้น คิดด้วยเกล้า ๆ ว่าถ้า
 หากเจ้าคุณมโน ๑ ได้ทราบบังคับคนทุกทีในห้วงทรงไต่ถามทวนวงเห็นยวไว้นั้นตั้งแต่
 คณะรัฐมนตรีเก่าคงจะดำเนินต่อไปอีกนาน แต่เหตุการณ์เกิดฉับพลันเกินไป พอดี
 ยื่นใบลาได้มีพระบรมราชโองการของในหลวงทรงอนุญาตทันที มีหน้าข้าราชการ
 นุเบกษาที่ตั้งประกาศคงคนแทนอย่างไรเหมือนกัน ย่อมเป็นธรรมดาของผู้ที่ลาออก
 จะต้องมีความน้อยอกน้อยใจเกิดขึ้นเอง การบีบอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ ๒๐
 มิถุนายน ศกนั้น ถ้ากระทรวงไปถอนตัว ๕-๕ จนแล้ว เห็นจะมีการทรงเล็ดคั่นเป็น
 แนเพราะในเวลาหนึ่งทหารเรือ, ทหารเรือบางพวกได้แตกความสมัครกันอยู่บ้างแล้ว ชาว
 เกิดคนอกใจเมื่อวันททหารเรือทั้ง ๕ จะยื่นใบลาออกนั้น พระยาทรง กับ พระยาพหล
 ทะเดชะถึงกับตาและจะตะเถกน แหม่นจะเป็นเรื่องหม่อมตแห่งความจริงเพียงใดหนักไม่
 ทราบเกล้า ๆ ได้ การบีบอำนาจการปกครองคราวนั้นมโนเรือย ๆ ไม่มีการค้นเต็นกันอย่าง
 ไร จะมีการค้นเต็นกันก็เพราะพวกข้าราชการคณะเก่า เพราะร้อนคั่งพวกคณะใหม่ และ
 คณะหลวงประดิษฐ ๑ เวลานนั้นหาความแจ่มแจ้งดีและกระชุ่มกระชวยมากจน เห็นจะ
 พากันเข้าใจกันว่าคราวนี้เจ้าคุณพหลคงจะเรียกหลวงประดิษฐกลับเพราะเขารักกันมาก
 ถ้าเจ้าคุณพหลเรียกหลวงประดิษฐกลับมากในคราวนี้แล้วเกล้า ๆ เข้าใจว่าท่านก็หาญพอ
 ค่อย ๆ แตะเกล้า ๆ อาจลงมือได้ว่าท่านต้องเป็นผู้มีกใหญ่ไม่สู้อย่างแน่หนักทีเดียว

จะโปรดเกล้าฯ ร.ค.ท. น้อม เทวคูปต์ ป.ด. บิดาเกล้าฯ ได้มีจดหมายมาทูลฝ่าพระบาท
พร้อมภพหนังสือของเกล้าฯ นด้วย น้อม ”

เอกสารถหมาย จ. ๖๖ นนมีข้อความว่า “ กงทระเบ้นกกลาง กรมตำรวจ
วันที่ ๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ กราบทูลหม่อมเจ้าวงศ์นริศร เทวกุล ทรงทราบ
ฝ่าพระบาท ด้วยสายพระหัตถ์ของฝ่าพระบาทตั้งวันที่ ๓ เดือนนี้เกล้าฯ ได้รับและ
ปฏิบัติไปตามรับสั่งเสร็จสิ้นในฉันทนแล้ว ถ้าหรับเงินศาวกรรมเนียมต่าง ๆ และเงินคง
เหลือไปถวายฝ่าพระบาทคงเบ้นอย่างเช่นเดิมทุกประการ ในทนี้เกล้าฯ ไม่ขอทูล
เล่าเรื่องอะไรให้ทรงทราบอีก เพราะเจตนาฝ่าพระบาทยังค้างตั้งทรงตกอยู่ในระวาง
ความสงสัยของบุคคลที่ยังเข้าใจผิดบางจำพวกอยู่ อาจจะทำให้ฝ่าพระบาททรงเสื่อ
มเสียแถมหมองไม่ในสิ่งที่ไม่เป็นสาระได้ จดหมายขอเจ้าคุณประดังค์ ฯ พร้อมด้วย
เกล้าฯ ซึ่งส่งไปถวายฝ่าพระบาท ข้าไม่ทูลพระหัตถ์อีกใด ถ้าไม่ถึงจริงแล้วก่น่า
กลัวถูกกักตรวดเป็นแน่ การจะเสด็จกลับพระนครของฝ่าพระบาท ถ้าไม่จำเป็นแล้ว
คิดด้วยเกล้าฯ ว่ากขยาเพงกตบให้เร็วในขณะนี้จะดี หวังว่าฝ่าพระบาทคงทรงสข
สบายเป็นปกติ ครุรมีควรแล้วแต่จะโปรด เกล้าฯ ร.ค.ท. น้อม เทวคูปต์ ”

เอกสารถหมาย จ. ๖๕ นนมีข้อความว่า “ วันที่ ๕ เดือนกันยายน พระพุทธศักราช
๒๔๗๖ กราบทูลหม่อมเจ้าวงศ์นริศร เทวกุล ทรงทราบฝ่าพระบาท ด้วยสายพระหัตถ์
ตั้งวันที่ ๒ เดือนนี้ เกล้าฯ ได้รับและทราบความตลอดแล้ว เกล้าฯ ได้จัดการ
ตามรับสั่งเสร็จฉันทนเหมือนกัน เงินศาวกรรมเนียมต่าง ๆ ที่จะต้องส่งเงินทางธนาคาร
ไปยังฝ่าพระบาทนั้น เขาคิดรวมทั้งหมด ๓.๓๐ บาท คงเหลือไปยังฝ่าพระบาทเป็น
เงิน ๑๗๕.๕๐ บาท ความที่ฝ่าพระบาทขอความแนะนำในเรื่องที่จะทรงเสด็จกลับกรุง
เทพ ฯ นั้น คิดด้วยเกล้าฯ ว่าเหตุการณ์เฉพาะเรื่องวงศ์เจ้านกพอส่งบได้เห็นจะ
ไม่มอะไรนัก เว้นแต่ความระแวงข้อมเบ้นของธรรมดา คราวนี้อาจจะไม่ส่งบได้
ก็เพียงแต่จะกิดฉันทนเอง เพราะอำนาจและความมกใหญ่ไม่ส่งนนเหตุจะเป็นเหตุ แต่

คงจะไม่ตามปามาถึงองค์เจ้ากรรมัง เจตนาเกล้า ๆ ไม่อยากจะทำเรื่องนเดย ดยอก
 จะลาออกจากงานเสียด้วยซ้ำ ถ้าหากเกล้า ๆ มีเงินเบี้ยบำนาญตั้ง ๕๐ หรือ ๕๐ บาท
 ก็คงตาแน่ และจะบวชเสียด้วย ส่วนเงินนั้นจะให้ทางครอบครัวใช้สอยไปเท่านั้น
 จริง ๆ นะฝ่าพระบาท เจ้าครอบครัวนี้แหละเป็นเครื่องรังรังจริง ๆ มันไม่สะดวกหัวใจ
 ด้วยบ่ระการต่าง ๆ เรื่องเจ้าพวกนั้นก็บ่ขงทำให้ฝ่าพระบาททรงร้อนพระทัยน เห็น
 จะเป็นพวกบั้นข้าวดาเงินได้ทะเป่ากรรมัง ถ้าหวับตำรวจตั้งตบาคองที่หนึ่งเห็นจะไม่
 จะเป็นกบเม็นตำรวจองที่ ๒ ก็ได้ เจตนาเกล้า ๆ ระจงศ้อยมากเหมือนกัน อาจจ
 พลาดพลงถึงจะถูกลออกจากงานก็ได้ ความจริงเกล้า ๆ ไม่ได้คิดอะไรเลย นอกจาก
 ความเป็นขรรวมเท่านั้น อนึ่งความฝ่าพระบาททรงเขียนตั้งเกล้า ๆ ใช้คำว่าคำนับน
 เกล้ารู้สึกทะฮายใจเหลือเกิน ขอให้ฝ่าพระบาททรงดใช้เสียเถิด ขอให้เป็นไปตาม
 เดิมอย่าเกรงใจเกล้า ๆ แมแต่บ่ขยหนึ่ง ถึงแม่ฝ่าพระบาทเสด็จกลับมออยู่กรุงเทพฯ
 เรื่องเงินเบี้ยบำนาญฝ่าพระบาททรงขยินดีให้เกล้า ๆ รับถวายฝ่าพระบาทเดมอไปก็ได้
 เกล้า ๆ ก็ระปฏิบัตตามทุกอย่างโดยไม่เบื้อใจเสีย ทรงเรือเกล้า ๆ เกิดฝ่าพระบาท
 ทางครอบครัวเกล้า ๆ เป็นสิ่งสบายอย่างเช่นเดิม ความผิดระเดดเดจระไปรด จาก
 เกล้า ๆ ร. ค. ห. น้อม เทวศบัต ญยงจงวิภกัตและขอตั้งขอยเดมอมกตายเดย'

เอกสารหมาย จ. ๘ นั้น มีข้อความว่า หม่อมเจ้าดวงศันทรได้รับนายทองอยู่
 ทิพาเสถียร เข้าเป็นส่าขดับของกรมตำรวจภมาต ในการที่คณะราษฎรผู้ก่อการได้
 เปลี่ยนแปลงการปกครองเข้าตั้งระบอบใหม่ หม่อมเจ้าดวงศันทรไม่พอใจ เพราะเป็น
 การยัดอำนาจจากพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว นายร้อย
 ตำรวจเอกน้อมเคยไปเยี่ยมหม่อมเจ้าดวงศันทร ต่อมาเดือนกรกฎาคมหรือสิงหาคม
 พ.ศ. ๒๔๗๕ หม่อมเจ้าดวงศันทรได้ทราบข่าวมาว่าจะมีผู้ประทุษร้ายเจ้านาย จึง
 ขอให้นายทองอยู่พึ่งข่าวคราวผู้มาประทุษร้าย จะได้ระจงตัวไว้ ต่อมานายทองอยู่
 จึงได้มาหา หม่อมเจ้าดวงศันทร แต่ไม่ใคร่ระจงอะไรเลย ราวกลางเดือนพฤษภาคมพ.ศ.

๒๔๗๒ หม่อมเจ้าวงศ์นิรชรได้ไปตากอากาศที่หัวหินได้ไปเฝ้าพระปกเกล้า ฯ บ่อย ๆ
 วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ หม่อมเจ้าวงศ์นิรชรจึงเสด็จกลับกรุงเทพ ฯ ระหว่างที่
 หม่อมเจ้าวงศ์นิรชรอยู่ที่หัวหินนั้น นายทองอยู่ได้ไปหาหม่อมเจ้าวงศ์นิรชร ๒ ครั้ง
 แรกบอกว่าอยากจะเฝ้าพระปกเกล้า ฯ แต่หม่อมเจ้าวงศ์นิรชรว่าจัดการให้เฝ้าไม่ได้
 แล้วนายทองอยู่ขอเงินค่ารถจากหม่อมเจ้าวงศ์นิรชรกลับกรุงเทพ ฯ ครึ่งที่ ๒ นาย
 ทองอยู่กับชายคนหนึ่งไปพูดจะขอเฝ้าพระปกเกล้า ฯ อีก แต่หม่อมราชวงศ์นิรชรไม่
 ได้จัดการให้เฝ้าเฝ้า ราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๗ นายทองอยู่ได้ไปขอเงินหม่อมเจ้าวงศ์
 นิรชร แต่หม่อมเจ้าวงศ์นิรชรไม่จะให้ ต่อจากนั้นนายทองอยู่ก็ไม่ได้ไปหาอีกเลย
 เอกสารหมายเลข จ. ๒๓, จ. ๒๓ ซึ่งเจ้าพนักงานค้นได้จากวงหม่อมเจ้าวงศ์นิรชร
 นั้น หม่อมเจ้าวงศ์นิรชรรับว่า เป็นจดหมายของนายทองอยู่มาถึงหม่อมเจ้าวงศ์
 นิรชรจริง

เอกสารหมายเลข จ. ๒๓ นั้นมีข้อความว่า “สยามหนุ่ม ๘/๗/๒๔๗๕ ทูลฝ่าพระบาท
 ทศเคารพและนบถของเกล้า ฯ เกล้า ฯ ตั้งใจจะทูลฝ่าพระบาทตั้งแต่ในคืนนั้นแล้ว แต่ยัง
 หาได้ทราบฝ่าพระทัยที่จะมีความไว้นอบซื่อในเกล้า ฯ อย่างไรไม่ ในส่วนเกล้า ฯ เอง
 ยังมีความจริงรักในฝ่าพระบาทเต็มอมา บัดนี้รู้ดีว่าฐานะและเหตุการณ์ของบ้านเมือง
 มีหลายก๊กหลายเหล่า ซึ่งบางคณะเกล้า ฯ ก็โตมโหฬารเป็นลัทธิชกอยู่ด้วยนั้น มุ่ง
 คิดในทางต่าง ๆ กัน บางต้องการให้พระเจ้า บางกตของการต่างเจ้า บางกเพื่อชาติ,
 บางกถัดนศิว ๆ ต ฯ เกล้า ฯ ตั้งใจจะทำเรื่องนเืองทศฤศ แมจะตองเสียดสละถึงชีวิตก็
 ตาม แต่เกล้า ฯ ขัดข้องในเรื่อง ๑. ผู้ที่จะรับรายงานและตอมส่วน ๒. ผู้ที่จะอุปการะ
 เกล้า ฯ ซึ่งยังมีความจริงรักพวกเจ้านายอยู่ ในคืนนั้น เกล้า ฯ ตองรับภควนฝ่าพระบาท
 ให้เป็นทศนเคองพระทัย คือเกตุถามความจำเป็นในเรื่องเงินเป็นชอย่างย้ง และจะชอรับภควน
 ฝ่าพระบาทสัก ๓๐๐ บาท เกล้า ฯ จะใช้ใหนักจการซึ่งเกล้า ฯ ของวงศ่น เกล้า ฯ ทูลด้วยปากเอง

ไม่ออก หวังว่าถ้าจะเป็นที่ขุนเคืองแต่ดี ฝ่ายพระบาทภรรยาประทานอภัยให้แก่เกล้า
ผู้ยังภักดีคือฝ่ายพระบาทด้วย ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม นายทองอยู่ทิพาสั่งถึยว

เอกฉัตรหมาย จ. ๖๓ นั้น มีข้อความว่า “๒๓๐๔ ท่านาศาสดเจ้าแก้ว ถนน
ทรงวาด วันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ ทูลฝ่ายบาทที่สดเควรว เกด้าได้รับเงินของ
ฝ่ายพระบาทได้ใช้ไปในกรการกุศลบ้าง เกด้ารู้สึกปลื้มยินดีในพระมหากรุณาของฝ่ายพระบาท
อย่างหาที่สุดมิได้ ในการที่เกล้าทูลถึงเรื่องซึ่งเกล้าจะขวนมาฝ่ายฝ่ายพระบาทและฝ่าย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น มีข้อความสำคัญซึ่งเกล้าจะเล็งค้อไปนี้ ในขณะ
ผู้ขอการทูลนั้น มีพวกหนึ่งเกล้าทราบหยาดคนด้วยกัน คิดหาวิธีที่จะคักกระเบา
จำนายบางของคทขมีฐานะมังกง โดยหาวิธีนำความเท็จให้ เป็นที่หมองแต่ใช้
ส่งเข้าไปพูดจา ในพวกที่คิดการระนคณ บางคนเป็น ผู้สับราชการลับของรัฐบาล
บางคน ฝ่ายพระบาทย่อมทราบแล้วว่าทางราชการยอมเชื่อลอม สับราชการลับโดย
เครื่องครัดมาก ในเรื่องการเมืองและยัง ในยุคหัวเดอดหัวค้อเช่นกาดงนเขาเชิงเชชคตอม
เพราะเขนจนงเป็น โอกาสให้เขาพวกนพตยัวพวกเจ้านายเด็นความชอบใจ พะยานซึ่งได้
ปรากฏมาเมื่อคราวที่เดวทพวกเจ้านาย ซึ่งอยู่ในชายทัพพวกจะลคคเดั่งและจะทำให้เป็น
ที่เกลียดชังค้อประชาชน ต้องได้รับหนังสือจากรัฐมนตรีห็นม ท้าให้คองดำมากกายใจ
ไปตาม ๆ กัน และแม่เดยจนซึ่งเหตุการณน ๆ ทำทำจะส่งไปเดวคตาม เจ้านาย
น ๆ บางองค์ก็ขึงถูกส่งไปยตมส่งคตรอยเป็นเงาตามคด้วยเดมม พร้อมทงวรายงาน
พฤติการณอยู่เรื่อย ๆ ซึ่งจะทรงบดหรือว่าอันใดจะประลคเพราะหิ กรณนยแฉดลอม
เป็นผค เจ้านายพระองค์น ๆ อกคองซึ่งอันคตรายและหาขนะได้งาย ๆ ที่สุด ฝ่ายพระบาท
คองจะได้เห็นวิธีใช้บตรใหญ่ของรัฐบาลในยคนอยู่เดว คิงเช่นหนังสือพมพเคคคเมค
ถูกเขินเชอวในฐานะที่ท้าคคเป็นพวก โรแฉดคคคค เป็นคัน เกด้าปรารภจะทำงานใน
กองทหารรักษากอง ซึ่งมี ม.จ. ศักดิ์อัสคค เป็นผมบังคับการ และขอให้เกด้าได้คคคคคทาง
กรุงเทพ ฯ เกด้าสัญญาว่าจะนำหลักฐาน โครงการณของพวกที่คคคคของลางจองผลาณ

ราวเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ พระยานไปเฝ้าหม่อมเจ้าดวงจันทร์ ทูลว่า พระยานจะเป็น
 บรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามหนุ่ม หม่อมเจ้าดวงจันทร์รับสั่งว่า หนังสือพิมพ์
 นั้นมีเจมไปเฝ้าทางเป็นปากเสียงของพวกคณะเจ้าหรือคณะราษฎร พระยานจึงทูลว่า
 จะเป็นปากเสียงของพวกเจ้า หม่อมเจ้าดวงจันทร์รับสั่งว่าจะช่วยเหลือทุนรอนบ้าง
 แต่จะรอดแนวเมื่อดังหนังสือพิมพ์ออกเสียก่อน นอกจากนั้นรับสั่งต่อพระยานว่า เรื่องที่ใช่ให้
 พระยานสืบข่าวคราวพลเรือนที่คิดร้ายต่อพวกเจ้านั้น ได้ความอย่างไร พระยานจึงทูลว่า
 ยังไม่ได้ความ เมื่อพระยานเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามหนุ่มนั้น พระยานได้ลา
 ออกจากเป็นล่ามของตำรวจแล้ว ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อ
 หนังสือพิมพ์สยามหนุ่มออกได้ ๗-๘ วัน พระยานไปเฝ้าหม่อมเจ้าดวงจันทร์รับสั่งว่า
 รับสั่งให้พระยานลงฟังเสียงประชาชนว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครองนี้ ดีจนมาก
 ความรู้สึกอย่างไร พวกที่จงรักภักดีต่อเจ้ายังมีมากไหม พระยานรับสั่งว่าจะสืบสวน
 ให้ ต่อมาประมาณครึ่งเดือนพระยานไปเฝ้าหม่อมเจ้าดวงจันทร์รับสั่งว่า
 รับสั่งถึงเรื่อง
 ที่ให้ฟังเสียงประชาชน พระยานจึงทูลว่าเท่าที่ฟังดูหรือไปคิดดูในทางดีมาคดียังมีพวก
 ที่จงรักภักดีต่อพวกเจ้าอยู่เป็นอันมาก ประชาชนส่วนมากไม่รู้จักเขียนเขียนในกา
 รเปลี่ยนแปลงการปกครองรูปนี้ พวกที่รู้จักเขียนเขียนในกา
 รปกครองรูปนี้ดูเหมือน
 จะไม่แตกพวกของพวกก๊กอกรและหัวใหม่ ๆ ขอความตามเอกสารหมาย จ. ๑๓ นั้น
 เป็นจดหมายของพระยานทูลหม่อมเจ้าดวงจันทร์ เมื่อหม่อมเจ้าดวงจันทร์รับเอกสารหมาย
 จ. ๑๓ แล้วรับสั่งให้พระยานไปเฝ้า แล้วรับสั่งว่าไม่คงให้หม่อมคนใดออกกทหนึ่ง ให้พระยานคิด
 ต่อโดยตรง และขอให้พระยานสืบสวนว่าหนังสือพิมพ์ ๒๕ มิถุนายนนั้น มีจุดประสงค์
 อันแท้จริงอย่างไร ใครเป็นผู้สนับสนุนอยู่หลังฉาก ต่อมาราว ๓ วันพระยานจึงไปเฝ้า
 หม่อมเจ้าดวงจันทร์รับสั่งว่า ทูลว่าหนังสือพิมพ์ ๒๕ มิถุนายน เป็นของคณะผู้ก่อการบางคน
 ตั้งขึ้น เพื่อเป็นปากเสียงพวกเรานี้ และมักจะตั้งเรื่องที่เป็นปฏิปักษ์ต่อพวกเจ้าเสมอ
 มินายสั่งงานผู้ตรวจ ซึ่งเป็นผู้ก่อการเป็นบรรณาธิการ หม่อมเจ้าดวงจันทร์รับสั่งว่า

ผู้ถือการเป็นพวกไพร่ คนชั้นต่ำบางคนได้รับตำแหน่งสูงส่งตวย แต่ไม่มีความรู้ที่จะ
 ตั้งการงานอะไรได้ คนที่ไม่ใช่พวกผู้ถือการแม้จะมีความรู้ถูกกีดกัน พวกคณะราษฎร
 บางคนได้รับตำแหน่งสูงไม่สัมพันธ์กับความรู ประคบกับไม่เคยพบเคยเห็นความเป็นใหญ่
 เป็นโค พวกนี้จะเกิดข้อจลาจลขาะโมภ. ข้ำหากัน ไม่ช้าก็คงจะเกิดวิวาทกันเอง
 มันคงจะเป็นน้อยอย่างนี้เรื่อย ๆ ไป ระหว่างนี้หนังสือพิมพ์คาดเดาถึงตัวพวกเจ้าขุนผู้เฒ่า
 ขอให้พระยานสืบคว่าใครเป็นผู้เขียน และให้หนังสือพิมพ์ของพระยานช่วยแก้แทนพวกเจ้า
 ใครตรงคว่าให้หนังสือพิมพ์ของพระยานเขียนคำตอบ ในอันหลังจะให้แวงพระยานไปเขียน
 ลงในหนังสือพิมพ์ ต่อมาราว ๒๐ วัน พระยานไปเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์วรวิธ เพื่อขอรับ
 แนวการเขียนลงในหนังสือพิมพ์ ได้รับสั่งแก่พระยานว่า พวกถือการที่เปลี่ยนแปลง
 การปกครองเป็นคนชั้นต่ำ เปลี่ยนแปลงการปกครองก็เพื่อประสงค์จะจงใจเอาเงินเจ้า
 การปกครองตามระบอบรัฐธรรมนุญนี้ พระปกเกล้าฯ คิดที่จะให้มียู่แล้ว แต่
 ยังไม่ได้ให้ เพราะเห็นว่าราษฎรด้อยมากยังได้รวมการศึกษาน้อย พวกถือการมาซึ่ง
 รับเปลี่ยนแปลงยกอน มีหน้าซ้ำอ้างเอาเหตุที่ซึ่งเปลี่ยนแปลงการปกครองมาทับถมพวก
 เจ้าว่าต้องการอำนาจหรือกดขี่ราษฎร จึงรับสั่งให้พระยานไปเขียนลงในหนังสือพิมพ์
 ตามแนวนี้ ให้ตาและเดียดัดคณะผู้ถือการเพื่อประสงค์จะให้ประชาชนเดื่อมใสในการ
 ปกครองตามระบอบรัฐธรรมนุญ แต่เป็นการแต่งด่าประเทศไทยยังไม่สมควรมีการ
 ปกครองระบอบนี้ เพราะเร็วเกินไป และรับสั่งให้พระยานไปติดต่อกับหนังสือพิมพ์
 อื่น ๆ ด้วย เพื่อจะให้ทราบว่สถานะไหนเป็นพวกเจ้า คณะใหม่เดื่อมใสในคณะราษฎร
 แล้วให้คิดต่อกับข้าราชการทหาร, ตำรวจและพลเรือนทั้งในและนอกราชการว่าใครมี
 ความจงรักภักดีต่อพวกเจ้า ใครที่เปลี่ยนหัวไปเป็นพวกคณะราษฎร พระยานจึงทูล
 หม่อมเจ้าวงศ์วรวิธว่า ถ้าจะเขียนลงในหนังสือพิมพ์ตามแนวที่ประทานมาจะเป็นการ
 เสี่ยงภัย กระทำให้รัฐบาลตั้งบีตโรงพิมพ์ได้ แต่หนังสือพิมพ์สยามหนุ่มนี้เป็นปาก

เลี้ยงของพวกเขาแต่แรก ถ้าถูกปิดโรงพิมพ์แต่จะขอความช่วยเหลือในการเงินด้วย เพื่อจะได้ซื้อโรงพิมพ์ของเราเอง หม่อมเจ้าวงศ์นครรับสั่งว่า ถ้าไปเขียนตามแนวคิดใหม่แล้ว จะประทานเงินให้ ๓๐๐๐ บาท พระยานจึงทูลว่า จะต้องไปพูดกับนายหอมดูก่อน แล้วพระยานจึงไปพูดให้นายหอมทราบตามที่หม่อมเจ้าวงศ์นครรับสั่งมา นายหอมบอกว่าเป็นเงินจำนวน ๓๐๐๐ บาทไม่พอ ถ้า ๕๐๐๐ บาทหรือ ๑๐๐๐๐ บาทจึงจะพอซื้อเครื่องพิมพ์ได้ พระยานจึงพูดกับนายหอมว่า จะกลับไปทูลหม่อมเจ้าวงศ์นครใหม่ ในขณะนั้นหนังสือพิมพ์สยามหนุ่มก็เริ่มลงข่าวเกี่ยวกับคณะผู้ก่อการ และคำพิพากษาของรัฐบาลเรื่อย ๆ มา โดยพาดพิงเรื่องว่า "จะจัดเองเงินเจ้า" และ "ไพร่กับเจ้า" โดยนายหอมเป็นผู้เขียนทั้ง ๒ เรื่อง ต่อมาได้ตงออกเรื่องหนึ่งพาดพิงเรื่องว่า "นักการเมืองมามากเท่าชนชั้น" แต่รัฐบาลเสมอเราเองเท่านั้น" มขอความตามเอกสารหมายเลข จ. ๖๒ แล้วรัฐบาลจึงสั่งให้ปิดโรงพิมพ์สยามหนุ่มเสียเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อหนังสือพิมพ์ถูกปิดแล้วราว ๒ วัน พระยานจึงไปเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นคร และทูลถึงเรื่องให้นายหอมขอเงินอีก ๕๐๐๐ บาท หรือ ๑๐๐๐๐ บาท รัฐบาลจึงให้จำนวนคง ๓๐๐๐ บาทนั้นไม่พอ พวกเจ้านายพอที่จะเอาเงินไปอยู่ที่คนตระหนี่คนตระทาง ขอให้พระยานทำทางไว้จะช่วยเหลือ แล้วรับสั่งแก่พระยานว่า หนังสือพิมพ์ปิดแล้วจะทำอะไร ถูกปิดในข้อไหน พระยานทูลว่าถูกปิดในข้อที่ตาพวกก่อการ จึงรับสั่งว่ารัฐบาลนี้ใช้อำนาจบ้างเถื่อนหยงกว่าสมัยเจ้า แล้วพระยานทูลต่อไปว่า ขอให้ช่วยเหลือของเขาคืนออกเงินหรือหาหนทางให้ในระหว่างเป็นความด้วย รัฐบาลจะช่วยเหลือ นอกนั้นก็รับสั่งต่อไปว่าให้พระยานสืบดูพวกนายทหาร, นายตำรวจและประชาชนว่า ใครยังมีความจงรักภักดีต่อพวกเจ้าอยู่ ต่อมาพระยาน, นายหอมและนายบุญ ถูกฟ้องร้องเรื่องตบตีประพันธ์เมินเขียนหมิ่นมาคือแผ่นดิน พระยานจึงไปเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นคร ๆ รัฐบาลจึงจะช่วยเหลือรัฐบาลนี้ใช้อำนาจบ้างเถื่อนหยงจนทุกวันนี้ แล้วรับสั่งถึงเรื่องที่เขาให้พระยานสืบดูจนบรรดาพวกที่จงรักภักดีต่อเจ้านายนั้นได้ความอย่างไร พระยานทูลว่าเท่าที่สืบดูจนหรือพบปะ

คดีต่อมาแล้ว ได้ความงามผู้จงรักภักดีต่อหม่อมเจ้าวงศ์นรชรรและเจ้านายมากมาย
 หลายคน เช่น นายร้อยตำรวจเอกหม่อม เทวศปต์, นายร้อย เศรษฐบุตรและยังมีอีก
 หลายคนได้รับผู้ชี้ให้หม่อมเจ้าวงศ์นรชรรทรงทราบ ในวันนี้ได้ประทานเงินให้พะยาน
 ๕๐ บาท ต่อมาพะยานไปเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นรชรรอีกหลายครั้ง ได้รับสั่งคดีขึ้นรัฐบาต
 และให้พะยานสืบส่งจนถึงผู้ทรงจงรักภักดีต่อเจ้านายอยู่ ต่อมาราวเดือนพฤศจิกายน
 พ.ศ. ๒๔๗๖ พะยานไปเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นรชรรที่วังเทเวศร์ ทลว่าคดีพะยานกับพวก
 ถูกฟ้องนั้นจะคดีถึงลงโทษอย่างไรทุกตน ขอให้หม่อมเจ้าวงศ์นรชรรช่วยเหลือให้
 หนักเป็นเบา รับสั่งว่าช่วยแต่เวदानพวกเจ้าไม่ค่อยมีอำนาจอะไรนัก จะสำเร็จ
 หรือไม่สำเร็จจะพยายามช่วยให้เต็มที่ และรับสั่งต่อไปว่า ได้ทราบว่ามีข้าราชการ
 ชนผู้ใหญ่หลายท่านไปเฝ้า พระปกเกล้าฯ กับ อาสาจะทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 ใหม่ สำหรับหม่อมเจ้าวงศ์นรชรรนั้นได้เตรียมพรรคพวกที่ซื่อสัตย์จริงพร้อมคิดที่จะ
 ยึดอำนาจการปกครองเหมือนกัน ได้มีคนมาส่งความภักดีโดยเร็ว ๆ การไปเฝ้าครั้ง
 พะยานได้พบนายพันตรี หลวงวิภาจวินทภาฯ ซึ่งพะยานรู้จักมาแต่ก่อนกับชายอีก ๒-๓
 คน ไม่รู้จักชื่อยุทธินันตย เวदानหม่อมเจ้าวงศ์นรชรรพดกับพะยานนั้น หลวงวิภาจ
 วินทภาฯได้ยื่นแค้นงพงเฉย ๆ ส่วนพรรคพวกของหลวงวิภาจวินทภาฯอีก ๒ คนนั้น อยู่
 นอกห้องรับแขก ต่อมาอีก ๒-๓ วันหม่อมเจ้าวงศ์นรชรรเสด็จไปตากอากาศที่หวหิน
 ต่อจากนั้นนอกเดือนหนึ่งหรือ ๒ เดือนรัฐบาตทราบวาพวกเจ้าจะลัดกันอยู่ และมีหนังสือไป
 เดือนบรรดาผู้ส่งตั้งให้คิดตั้งบังคับโดย หลวงพิบูลฯส่งความ และหลวงศุภฯถาดีย์เป็นผู้
 ไป พะยานจึงส่งด้วยว่าทำไมรัฐบาตจึงรู้เรื่องเร็ว จึงไปเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นรชรรที่
 หวหิน แล้วพะยานทูลถามว่าเรื่องที่หม่อมเจ้าวงศ์นรชรรคิดอยู่นั้น ทำไมรัฐบาตจึง
 รู้รวดเร็วถึงนี้ รับสั่งว่าบางที่ได้ข่าวจะเป็นหนอนก็ได้ แล้วรับสั่งให้พะยานช่วยสืบ
 ส่วนว่าหนังสือพิมพ์หรือหลวงพิบูลฯส่งความรูเรื่องนั้นมาอย่างไร พะยานขยทหวหินราว
 ๓-๔ วันจึงกลับกรุงเทพฯ แล้วสืบได้ความว่ารัฐบาตมีฝ่ายลับมาก รู้จากฝ่ายลับ

ต่อมาเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ พระยานจ๋มหนึ่งตั้งไปทูลหม่อมเจ้าวงศ์นรชวีให้ทราบ
 ความที่สืบได้ และในจดหมายนั้นพระยานทูลไปด้วยว่า พระยานอยากเฝ้าพระปกเกล้า ฯ
 ขอให้ช่วยเหลือให้ได้เฝ้าด้วย ต่อมาราว ๗ วันพระยานรับจดหมายของหม่อมเจ้าวงศ์
 นรชวีระบบหนึ่ง มีข้อความว่า การที่พระยานจะเฝ้าพระปกเกล้า ฯ นั้นเรื่องอะไร
 และขอเงินมาให้พระยานในจดหมายนั้น ๒๐ บาทด้วย พระยานได้เขียนจดหมายทูลไปว่า
 เหตุที่จะขอเฝ้าพระปกเกล้า ฯ นั้น เพราะพระยานทราบดีว่าผู้ก่อการบางคนจะเอาความ
 ร้ายไปป้ายให้พวกเจ้าและพระยานอยากขอเข้ารับราชการทหารรักษาดัง ตามเอกสาร
 หมาย จ.๒๓ ก่อนที่พระยานจะจดหมายระบบหนึ่งหม่อมเจ้าวงศ์นรชวีนั้น พระยานได้ฝาก
 จดหมายให้นายไถสน เจริญเนื่อง ซึ่งเป็นครู โรงเรียนชยทิวหิน ไปถวายหม่อมเจ้า
 วงศ์นรชวีระบบหนึ่งแล้ว จดหมายที่หม่อมเจ้าวงศ์นรชวีมาถึงพระยานนั้น พระยาน
 เฝ้าไพหมด รวดคนเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ หม่อมเจ้าวงศ์นรชวีได้จกกลับจากหัวหิน
 มาประทับอยู่กรุงเทพ ฯ พระยานไปเฝ้าเห็นนายทหาร, นายตำรวจ, และพลเรือนไป
 เฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นรชวีราว ๓๐ คน ครั้นนายทหาร, นายตำรวจ และพลเรือนเหล่านั้น
 ไปแล้ว พระยานจึงเข้าเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นรชวี แต่ขณะนั้นนายร้อยตำรวจเอกน้อยม
 ยงเฝ้าอยู่ที่หน้าห้อง หม่อมเจ้าวงศ์นรชวีรับสั่งแก่พระยานว่าข้าพเจ้าคราวทางกรุงเทพ ฯ
 มีอะไรบ้าง พระยานเห็นนายร้อยตำรวจเอกน้อยมยทนนั่งนั่งแต่ย หม่อมเจ้าวงศ์
 นรชวีจึงรับสั่งว่าพูดไปเถิดไม่เห็นไร พระยานจึงทูลว่าเวลานั้นราษฎรโจษกันว่า จะ
 เกิดการปฏิวัติ หนานู หนน ตลอดจนพวก หนึ่งตั้งพิมพ์ กถกถกคิด จะทำการ ปฏิวัติ กับ เขา
 ด้วย เช่นหนึ่งตั้งพิมพ์กรุงเทพ ฯ เด็ดเมต มีนายพลยศ, นายเดือน ศรัภิชยานช.
 หม่อมเจ้าโลภณภราได และกรมพระสวัสดิ์ ฯ นอกนั้น ยัง ระบบชคนอนชกหลายคน
 รับสั่งว่าพวกนั้น เป็น พวกเดียว กับ หม่อมเจ้าวงศ์ นรชวีท คิด จะยึด อำนาจ ร่วมกับหม่อม
 เจ้าวงศ์ นรชวีเหมือนกัน แต่รับสั่งให้พระยานสืบทางสายอื่น ๆ ต่อไปว่า ใคร
 ๐๕:10/2565
 ทจริงรักภักดีและเจ็บรอนแทนเจ้า ให้ พระยานไปด้มาคม คิดต่อชกชจนเขาใจ เป็นพรรคพวก

พระยานกรับปาก นอกนรบสั่งวานายร้อยตำรวจเอกหม่อมเบนคนกตัญญูรักใคร่หม่อมเจ้า
 วงศ์นรธรรมาก เป็นที่ไว้วางใจได้ ถ้ามีข่าวคราวอะไรจะไม่สั่งโดยตรง จะสั่งที่นาย
 ร้อยตำรวจเอกหม่อมกตัญญู แต่พระยานก็พูดตลกตม ส่วนนายร้อยตำรวจเอกหม่อมยังคงอยู่
 ที่นั่น แต่พระยานไม่ได้สั่งข่าวคราวไปที่นายร้อยตำรวจเอกหม่อม ต่อจากนั้นมา ๑ หรือ ๒
 วัน พระยานพมนายร้อยตำรวจเอกหม่อม ๆ พูดกับพระยานว่าคนโน้นเป็นพวกรัฐบาล
 คนหนึ่งเป็นพวกเจ้า ต่อจากนั้นมาอีกวันหนึ่ง พระยานไปเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นรธรรม เพื่อ
 ขอบพระทานเงินไปเยี่ยมญาติที่จังหวัดเพชรบุรี แล้วรีบสั่งว่าจะใช้ทำพระตำหนักเล็ก
 อย่างหนึ่ง ให้พระยานนำจดหมายไปทักท้วงให้หม่อมเจ้าวงศบุญ ๑, กรมหลวงรังสี
 วิกรมเกรียงไกร, หม่อมเจ้าครวรัชตพัฒ, นายจายง และพระปกเกล้า ๆ ด้วย แต่
 ให้ฝากหม่อมเจ้าวงศบุญ ๑ ให้ แล้วหม่อมเจ้าวงศ์นรธรรมมอบจดหมายทั้งหมดรวม ๕
 ฉบับให้แก่พระยาน จดหมายนั้นหาหัวของตงตักต้าวนามแล้ว ของที่ถวายพระ
 ปกเกล้า ๆ นามตราครุฑประทับ แล้วรีบสั่งแก่พระยานต่อไปว่า ในเดือนธันวาคมนี้คง
 จะเกิดของเดือนตงต้าว จดหมายหม่อมเจ้าวงศบุญให้ระวงรักษาไว้ดี เมื่อถึงหัวหนแล้ว
 ให้รีบไปส่งทันที ถ้าพวกเราทำช้าเร็วพระยานจะได้คิดเป็นสัจจะมายกับเขาบ้าง แล้ว
 พระทานเงินค่ารถให้แก่พระยาน ๕๐ บาท รังชนพระยานนำจดหมายทั้ง ๕ ฉบับนั้นไป
 ทักท้วง ถึงหัวหนแล้วได้ไปพักอยู่ที่บ้านนายโชติบุตร โรงเรียน รังชนเวลาราว ๘ นาฬิกา
 พระยานเอาจดหมายไปให้หม่อมเจ้าวงศบุญ ๑ ๓ ฉบับ คือ ฉบับที่ถวายเป็นพระปกเกล้า ๆ
 หม่อมเจ้าวงศบุญ ๑ และหม่อมเจ้าครวรัชตพัฒ พระยานได้ทูลหม่อมเจ้าวงศบุญ ๑ ว่า
 อยากจะขอเฝ้าพระปกเกล้า ๆ หม่อมเจ้าวงศบุญ ๑ รับสั่งว่าจะช่วยกราบทูลให้ พระยาน
 กักตมออกมา พบจายงจำเลยข้างนอก ได้มอบจดหมายถวายเป็นให้ คนนั้นเวลา
 ราว ๒๐ นาฬิกา พระยานชวนนายเส่ง ซึ่งเป็นครูสอนอยู่ที่โรงเรียนนั้นนำจดหมายไป
 ถวายกรมหลวงรังสีวิกรมเกรียงไกรที่ตำหนักหนองแก กรมหลวงรังสีวิกรมเกรียงไกร
 พระทานเงินให้พระยาน ๓๐ บาท รังชนวัน ๑ หรือ ๒ วันก็เกิดกบฏ เมื่อกบฏถอย

ไปจากดอนเมืองแล้ว พระยานกบนายไธสงูไปฟังวิทยุที่บ้านนายโประ ทหวหิน แล้ว
พากันมาที่สถานี เห็นหม่อมเจ้าอุบลฯ ๑ กำลังรับตั้งอัยกษัตริย์คนหนึ่ง แต่ไม่รู้จัก
ชื่อวา "ท่านเดียวกับพวกกรรมการพลาตเดย์เดอ" ท่านเคยนับเป็นพระนามของหม่อม
เจ้าวงศ์นรธา เมื่อหม่อมเจ้าอุบลฯ ๑ รับตั้งเสนาบดีแล้ว พระยานกบนายไธสงูก็แยก
กันไป ระหว่าง กบฏ รลไฟ เคนไม้ได้ ต้อง พัก ขยู่ ทหวหิน รวด ครึ่งเดือน จึงมา
เยี่ยมญาติที่เพชรบุรีได้ ระหว่างพระยานกบนายไธสงูกับหม่อมเจ้าอุบลฯ ๑ ได้นำพระยาน
เข้าเฝ้าพระปกเกล้าฯ ๑ ณ พระที่นั่งไทรยงฯ แต่พระยานไธสงูกราบทูลขอพระราชทานเงิน
มาตั้งโรงพิมพ์เพื่อออกหนังสือพิมพ์เป็นปากเสียงพวกเจ้า แต่รับตั้งให้ระงับความคิดไว้
กล่าวหาหนังสือพิมพ์ของพระองค์ท่านก็มี เมื่อพระยานมาถึงกรุงเทพฯ ๑ ได้ราวเดือนเศษ
จึงไปเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นรธา แต่ไม่ได้เฝ้า คนในวังบอกว่าจะไม่ยอมรับแขก ต่อมา
ราว ๓๐ วัน พระยานไปเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นรธาอีก คราวนั้นได้สังเกตเห็นพระพักตร์
เศร้า ๆ รับสั่งว่าพวกตัวรอดนอกเครื่องแบบภาคภูมิ ๆ มอง ๆ อยู่ และรับสั่งต่อ
ไปว่า พระองค์เจ้าควรจะทำการพลาตเดย์เดอ ทั้งพรรคพวกบางคนก็ทรยศเอา
ความลับมาบอกกับรัฐบาล เรื่องนี้พระยานไม่เคยเล่าให้ใครฟังเลย ตัวรอดจะทราบได้
อย่างไรไม่ทราบ จึงได้เรียกพระยานไปทศวรรษที่ตำบล เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ.
๒๔๗๓ แล้วเขาเอกสารหมายเลข จ. ๒๓, จ. ๒๓ ให้พระยานดู พระยานรับว่าเป็นจดหมาย
ของพระยานแล้วเจ้าหน้าทบอกเขาเอกสารหมายเลข จ. ๒๓, จ. ๒๓ นั้น คนใดจากหม่อมเจ้า
วงศ์นรธา ขอให้พระยานให้กรร ไปตามความจริง พระยานจึงได้ให้การมาตั้งกล่าวแล้ว
พระยานไม่เคยมีคำเหตกับหม่อมเจ้าวงศ์นรธา และ นายร้อยตำรวจเอกน้อย ยังนับถือ
ตลอดมา ในคดีพระยาน, นายหอม และนายบุญฤกษ์พ่วงหน คำตอาญาตัดสินจำคุก
นายหอม ๒ ปี, พระยานและนายบุญฤกษ์จำคุกคนละ ๖ เดือน แต่ให้รอการลงอาญาไว้
บประมาณที่ถึงในหนังสือพิมพ์เรื่อง "โจงเอาเงินจากพวกเจ้า" นั้น เขาแนวความ
คิดมาจากหม่อมเจ้าวงศ์นรธา เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๓ หรือต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๔

พระยานถูกจับคิดการเมืองพร้อมกันนายอภัย แต่พระยานไม่ได้ถูกฟ้องคือศาล เพราะหลักฐานไม่พอ ในคดีนั้นพระยานเบิกความว่าเป็นพระยานโจทก์

นายไต้ขุน เจริญเนื่อง พระยานโจทก์เบิกความว่า พระยานเป็นครูโรงเรียนอยู่ที่หัวหิน นายทองอยู่พระยารัฐจมา ๗-๘ ปีแล้ว เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ นายทองอยู่ไปพักที่โรงเรียน ๓-๔ วันใกล้กรุงเทพฯ ๖ ระหว่างนายทองอยู่พักอยู่นั้นจะไปทางไหนบ้างไม่ทราบ แต่เมื่อก่อนอยู่บ้าน ต่อมาราวเดือนเศษ นายทองอยู่มีจดหมายไปถึงพระยานหนึ่งฉบับ เมื่อถึงของออกแถวหินหม่ของจดหมายอีกซองหนึ่ง จำหน้าซองถึงหม่อมเจ้าวงศ์นรินทร์ นายทองอยู่ตั้งในจดหมายนั้นให้พระยานนำไปถวายหม่อมเจ้าวงศ์นรินทร์ พระยานจึงนำไปถวายที่ตำหนักที่ขอพระหัตถ์ทานเอง หม่อมเจ้าวงศ์นรินทร์ก็จดหมายนั้นดูรับสั่งว่าจะต้องส่งเงินไปให้นายทองอยู่ พระยานจึงทูลว่า ถ้าไม่เมตตาการุณของพระยานจะส่งไปให้ แต่รับสั่งว่าไม่เป็นไรจะจัดการเอง แล้วพระยานก็ทูลลากลับไป ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ นายทองอยู่มาพักที่โรงเรียนอีก บอกพระยานว่าจะนำจดหมายมาถวายพระปกเกล้าฯ แลเถรกรมหลวงสังหวิกรมเกรียงไกร แต่จะเป็นจดหมายของใครนายทองอยู่ไม่ได้บอกพระยาน บอกแต่เพียงว่าจะขอเงินพระปกเกล้าฯ เพื่อตั้งโรงพิมพ์ เวลานี้เห็นนายทองอยู่มีจดหมายอยู่หลายซอง จะจำหน้าซองถึงใครบ้างพระยานไม่คิด ในระหว่างที่นายทองอยู่พักอยู่นั้นไม่ค่อยอยู่ที่พัก วันหนึ่งนายทองอยู่ได้ชวนนายเส็งไปหนองแก เพื่อนำจดหมายไปถวายกรมหลวงสังหวิกรมเกรียงไกร คำนั้นพระยานเห็นนายทองอยู่กับนายเส็งไปด้วยกัน จะกลับเมื่อไรพระยานไม่ทราบ ต่อมาอีกวัน ๓ หรือ ๒ วัน มีชายคนหนึ่งไม่รู้จักชื่อมาจากพระที่นั่งไถตงงวด มาถามหานายทองอยู่ เห็นนายทองอยู่กับชายคนนั้นพูดกัน แต่พระยานไม่ได้ยิน รุ่งเช้านายทองอยู่บอกพระยานว่าจะไปเฝ้าพระปกเกล้าฯ ๖ เที่ยงวันนั้นจึงกลับมา ต่อมาอีก ๒-๓ วันก็เกิดกบฏขึ้น เมื่อกบฏลอยจากดอนเมืองแล้วพระยานกับนายทองอยู่ไปฟังวิทยุที่บ้านนายไ้ประ เห็นมีคนชุกมุนกันที่สถานีรถไฟ

และรถยนต์จึงไปมาระหว่างสถานกับพระที่นั่งโถงกวด พระยานกษัตริย์ของอยุธยาจะไป
สถานใหม่พวกเจ้านายและนายทหารอยู่ที่สถานนั้น ตั้ง ๓๕ นาที นายของอยุธยาจึงกลับ
จะไปทางไหนไม่ทราบ

นายเส็ง กิมกุด พระยานโจทก์เบิกความว่า รู้จักกับนายทองอยู่มา ๗-๘ ปีแล้ว
เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๐ พระยานย้ายไปเป็นครู โรงเรียนอยู่ที่หัวหิน ก่อนเกิด
กบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ราว ๕ วัน พระยานเห็นนายทองอยู่ไปพักอยู่ที่โรงเรียน ต่อมา
วัน ๓ หรือ ๒ วัน นายทองอยู่ชวนพระยานไปหนองแกโดยบอกว่าจะเขาจุดหมาย
ไปถวายเป็นทอดจนถึงหัวกรมเกรียงไกร วันเดียวกันนั้นเวลาราว ๒๐ นาฬิกา นายทองอยู่
กับพระยานจึงไปหนองแกตั้งหันกรมทอดจนถึงหัวกรมเกรียงไกร แล้วพระยานคอยอยู่
ท่าหาดทราย นายทองอยู่เข้าไปในคันทันนั้นนานราว ๑๕ นาทีก็กลับออกมา เห็น
นายทองอยู่ถือของเบ็ดผืนหมาของหนึ่ง แล้วเปิดซองนั้นให้พระยานดู พุดว่ากรม
ทอดจนถึงหัวกรมเกรียงไกร ปรุทะนเงินมาให้ ๓๐ บาท แล้วพากันกลับมายังที่พัก
ระหว่างเดินทางกลับ พระยานถามนายทองอยู่ว่า จุดหมายที่นำมาถวายเป็นทอด
ถึงหัวกรมเกรียงไกรนั้น เป็นจุดหมายของใคร นายทองอยู่บอกว่าเป็นจุดหมาย
ของหม่อมเจ้าวงศ์นริศฯ ให้ นายทองอยู่นำมาถวาย ต่อมาตั้ง ๓-๔ วันก็เกิดกบฏ
พ.ศ. ๒๔๗๖ ขึ้น รถไฟระหว่างกรุงเทพฯ กับหัวหินไปมาไม่ได้อยู่ราว ๓๐ วัน เมื่อ
รถไฟเดินสะดวกแล้ว นายทองอยู่จึงเดินทางกลับ

หม่อมเจ้าวงศ์นริศฯ จำเลย อ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า คำให้การที่
จำเลยให้การไว้ต่อศาล หรือที่ให้การไว้ต่อตำรวจนั้นล้วนล้วนเป็นความจริงและถูกต้อง
เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ นั้น จำเลยมียศเป็นนายพลตรี เป็น
เจ้ากรมตำรวจภูบาล มีหน้าที่รักษาความสงบ เมื่อเหตุการณ์ไม่สงบขึ้น จำเลย
ต้องซื้อเครื่องค่อหน้าที จึงไม่พอใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในคราวเปลี่ยนแปลงการ
ปกครองนั้นจำเลยได้ถูกจับกุมควบคุมไว้ แล้วคุมตัวไปถวายเป็นทอดตามต่อพระพักตร์

พระปกเกล้าฯ ทรงตั้งข้อสงสัยว่า จะไม่ประทุษร้ายต่อคณะราษฎร เมื่อทำสัตย์สาบานเสร็จแล้ว ทางกรจึงได้ปัดอัยตว การที่ใช้ให้นายทองอยู่พะยานโจทก์ช่วยสืบสวนเรื่องมบุคคลจะตำร้ายเจ้านายตามวงศ์ต่าง ๆ นั้น ได้ใช้ให้หลายคนไม่เฉพาะแต่่นายทองอยู่คนเดียว ไม่เคยใช้ให้ไปสืบว่าจะมีใครจงรักภักดีต่อเจ้าหรือมีหัวไปทางคณะราษฎรเลย และไม่เคยสัญญาจะช่วยเหลืออดหนุหนึ่งต่อพิมพ์สยามหนุ่ม เพื่อให้เขียนบทประพันธ์ต่าง ๆ ตามที่นายทองอยู่บอกความมก และไม่เคยใช้ให้นายทองอยู่ชักชวนพรรคพวกเพื่อจะล้มล้างรัฐบาล เปลี่ยนแปลงการปกครอง จำเลยไม่ได้พูดเสียคดีให้ร้ายต่อรัฐบาล ทั้งไม่เคยใช้นายทองอยู่นำจดหมายไปให้ดูได้ทพทพพ เมื่อเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ แล้ว จำเลยไม่ได้พูดกับนายทองอยู่ถึงเรื่องกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ เลย นายพันตรี หดวงราษฎร์นทกฯ นั้นจำเลยไม่รู้จัก จำเลยไม่ได้คิดล้มล้างรัฐบาลหรือเปลี่ยนแปลงการปกครอง นายทองอยู่กับจำเลยไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกัน การที่นายทองอยู่ติดต่อกับจำเลยนั้น ก็เพราะนายทองอยู่ขอให้ช่วยเหลือเรื่องเงินหรือขอเงินจากจำเลย

นายร้อยตำรวจเอกหม่อม จำเลยอ้างแต่ตัวเองเป็นพะยานบอกความว่า คำให้การของจำเลยที่ให้การไว้ต่อศาลและให้การไว้ชั้นอุทธรณ์นั้น ถูกต้องเป็นความจริง เมื่อต้นเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ จำเลยไม่ได้ไปเฝ้าหม่อมเจ้าวงศ์นรธรและไม่เคยพูดจากับนายทองอยู่ ว่าคนนั้นคนนั้นเป็นพวกเจ้า หดวงราษฎร์นทกฯนั้นจำเลยไม่รู้จัก จำเลยไม่ได้รับแจ้งหรือชักชวนให้ตนไปให้สัตยาบันการปกครอง ทั้งไม่ได้ยินหม่อมเจ้าวงศ์นรธรชักชวนจำเลยให้รวมมือเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย

นายเถก เปลี่ยนบุญ พะยานของหม่อมเจ้าวงศ์นรธร จำเลยบอกความว่า พะยานอยู่ในเขตท้องของหม่อมเจ้าวงศ์นรธร ห่างจากค้ำหนักหม่อมเจ้าวงศ์นรธรราว ๒ เส้น เมื่อมีใครมาหาหม่อมเจ้าวงศ์นรธร พะยานมีหน้าที่จะต้องมาเปิดของรับแขก ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองมา ไม่ค่อยมีแขกไปหาหม่อมเจ้าวงศ์นรธร พะยาน

ไม่เคยได้ยินหรือหอดวงราญรณกาจ เพิ่งมาได้ยินชื่อเมื่อถูกตำรวจยิงตาม รูปของหอดวง
 ราญรณกาจที่คำตัดหมายเลข ๒๔ ซึ่งให้พระยานคุณ ไม่เคยรู้จักและไม่เคยเห็น นาย
 ทองยูนพระยานไม่วจก เมื่อนายร้อยตำรวจเอกน้อม นำเบาะมาหาญไปถวายหม่อมเจ้า
 วงศ์นรธร ไม่เคยเห็นไปนั่งที่ห้องรับแขก เห็นแต่นั่งอยู่ที่ห้องโถงข้างนอก แยกที่มา
 เผ่าหม่อมเจ้าวงศ์นรธรนั้น บางคนก็รู้จักชื่อ บางคนก็ไม่รู้จักชื่อ

คำตัดได้พิจารณาหลักฐานพระยานของโจทก์ และของหม่อมเจ้าวงศ์นรธร, นาย
 ร้อยตำรวจเอกน้อม คำเดียวแล้ว คงฟังได้ตามเอกสารหมายเลข ๑, ๒๓, ๒๓ และ ๑, ๒๔
 ถึง ๒๗ ว่า นับจากเดิมตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูร
 ณาญาตีกษัตริย์ มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแล้ว หม่อมเจ้า
 วงศ์นรธรและนายร้อยตำรวจเอกน้อม ไม่พอใจในการที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลง
 การปกครองมาเช่นนี้ แต่เห็นมาความล้มเหลวของระบอบหม่อมเจ้าวงศ์นรธร, นายร้อย
 ตำรวจเอกน้อม และนายทองยูน ท้าวเสถียร ต่างกมตชนกันเห็นเพียงชั้นจนถึง
 นำเอาความล้มเหลวของตนออกคิดคดโกงทางเอกสารมากมาย เจ้าหน้าที่ตรวจค้น
 คำหนักหม่อมเจ้าวงศ์นรธร ได้แต่เพียงเอกสารหมายเลข ๑, ๒๓, ๒๓ และ ๑, ๒๔ ถึง ๒๗
 นอกนั้นถูกทำลายหรือสูญหายไป ในเอกสารดังกล่าวแต่บางฉบับมีข้อความกระทำ
 ให้บังเกิดความเกลียดชังรัฐบาลหรือราชการแผ่นดิน และกระทำให้เกิดความไม่พอใจ
 และกระด้างกระเดื่องในหมู่คนทั้งหลาย ถึงอาจเกิดเหตุร้ายขึ้นในแผ่นดิน นอก
 นั้นข้อความกล่าวถึงปริมาณเปลี่ยนแปลงการปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล การปฏิบัติ
 ของรัฐบาล และบุคคลที่นิยมในระบอบการปกครองตามรัฐธรรมนูญด้วยประการต่างๆ
 ทั้งกล่าวถึงเสริมสนับสนุนเจ้านายและวิถีทางที่พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้กระทำ
 เป็นปฏิบัติที่ขอการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญมา มีข้อที่จะต้องพิจารณาคือไป
 ว่า ตามที่นายทองยูน, นายไต้สุน, นายเส็ง พระยานโจทก์เบิกความมานั้นจะฟังได้
 เพียงใด ข้อนี้ได้ความว่าการที่นายทองยูน พระยานคำตัดของโจทก์ต้องมาเบิกความ
 ที่ศาลในเรื่องนี้ ก็เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจค้นเอกสารหมายเลข ๑, ๒๓ และ ๒๓ ได้จาก

หม่อมเจ้าวงศ์นริศร และนายทองอยู่ไม่มีสาเหตุโกรธเคืองกับหม่อมเจ้าวงศ์นริศร หรือ นายร้อยตำรวจเอกน้อม ยิ่งเคารพนับถืออยู่ตลอดมา ทั้งหม่อมเจ้าวงศ์นริศรและ นายร้อยตำรวจเอกน้อมกับในชนนี้ จึงเห็นว่าขอความที่นายทองอยู่เบิกความมา ไม่มี เหตุผลอย่างใดที่จะแก้งแก้ความปรักปรำ หม่อมเจ้าวงศ์นริศรและนายร้อยตำรวจเอก น้อม เมื่อพิจารณาเอกสารหมาย จ. ๒๓, ๒๓ และ จ. ๒๔ ถึง ๒๗ กับข้อความที่ นายทองอยู่, นายไต้ขุน, นายตั้ง, พระยานโจทก์ เบิกความมาประกอบด้วยพฤติการณ์ ที่หม่อมเจ้าวงศ์นริศร และนายร้อยตำรวจเอกน้อมได้กระทำมาแล้ว เป็นอันพึงได้ว่า ในคราวเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ นั้น หม่อมเจ้าวงศ์นริศร, นายร้อยตำรวจเอกน้อม สัมคบกับพระองค์เจ้าบรมวงศ์ และพวกกระทำการประทุษร้ายเพื่อล้มล้างรัฐบาลในครั้ง นั้นด้วย เหตุฐานพระยานของหม่อมเจ้าวงศ์นริศร และนายร้อยตำรวจเอกน้อม ไม่ สามารถหักล้างเหตุฐานพระยานโจทก์ได้ หม่อมเจ้าวงศ์นริศร, นายร้อยตำรวจเอกน้อม จำเลย จึงมีความผิด

๓๘) ทศิพระยาวิชาติสรไกร, นายยนิศ วัณฉินยภาค, นายเป็ะ แสงไชย และชนนินพินษ์ประศาสน์ จำเลยนั้น โจทก์ได้นำสืบข้อไปดังนี้

นางแฉว รมยานนท์ พระยานโจทก์เบิกความว่า พระยานเป็นภริยาของนายบุญมี รมยานนท์ เมื่อเดือน ๓๓ พ.ศ. ๒๔๗๓ ตามของพระยานลงมากรุงเทพฯ ๑ แล้วส่งให้พระยานคชยวีระวงศ์ดูที่นายยนิศ ว่านายยนิศ, พระยาวิชาติสรไกร กับ พวกจะประชุมอะไรกันบ้าง เพราะคิดจะทำร้ายหลวงพิบูลสงครามและพระยาพหล พตพยุหเสนา แต่คงจะทำร้ายหลวงพิบูลสงครามก่อน เมื่อสามีของพระยานมากรุงเทพฯ ได้สัก ๒๐ วัน มีตุ๊กตาคณหนึ่งจำชื่อไม่ได้มาหาสามีของพระยาน แต่พระยานบอก ว่าสามีไม่อยู่ไปกรุงเทพฯ แล้วลูกความคนหนึ่งพูดชวนว่า คำว่านั้นจะมีการเลี้ยงที่บ้าน นายยนิศและจะมีพระยาวิชาติสรไกรไปร่วมด้วย ครั้นจนจะค่ำพระยานจึงไปเดินเล่น ที่หน้าบ้านนายยนิศ เห็นพระยาวิชาติสรไกร นายเป็ะ และชนนินพินษ์ประศาสน์ เดิน

เขาไปในบ้านของนายย่นต์ ตักครุหนึ่งพระยานเห็นนายย่นต์ วาดชา, และนายมา ชูศรี เดิน
 ตามเขาไปในบ้านของนายย่นตอก นายย่นและนายมานั้นเป็นนักแต่งมโหรีในทางรับจ้าง
 ฆ่าคนและครนพินเทง พระยานเข้าใจว่าพระยาอชิตศรีโกธ, นายย่นต์, นายแป๊ะ และ
 ขนนิพนธ์ประคำตัน คงจะจ้างนายย่นและนายมาให้ไปทำร้ายคนในคณะรัฐบาล พระยาน
 รออยู่จนมืดไม่เห็นใครมาออกจึงกลับบ้าน พระยานรออยู่ ๕-๖ วัน ไม่เห็นด้ามักกลับมา
 จึงปรึกษากับนายประยอม ร่มยานนท์ บุตรเลี้ยงของพระยานว่า ควรจะมัจจดหมายไป
 บอกกล่าวพระยานที่กรุงเทพฯ ๑ คดีหรือว่าจะคอยให้กลับมาเสียก่อน นายประยอมบอกว่า
 เวลาที่นายภุมบ๋วยไปปรึกษาโรควิดีลิตจง จะบอกไปเกรงว่าไปจะกำเริบ และเป็นกาธำช้ำ
 ควรจะบอกตรงไปยังหัตถวงพิบูลสงครามดีกว่า เมื่อตกลงกันแล้วพระยานจึงบอกให้
 นายประยอมเขียนจดหมายถึงหัตถวงพิบูลสงคราม มีใจความว่าจะเกิดอันตรายให้ระอ้ง
 ตัก แล้วลงนามว่า "รักเจมรอนแทน" ในจดหมายนั้นบอกไปด้วยว่าถ้าต้องการ
 พบตัวผู้เขียนจดหมายนี้ให้ประกาศในหนังสือพิมพ์ลงชื่อ "รักเจมรอนแทน" จดหมาย
 นั้นพระยานตั้งให้นายประยอมเอาไปส่งทางไปรษณียลงทะเลมย่น เมื่อให้ทั้งจดหมายแล้ว
 ตัก ๓๐ วัน ก็ทราบข่าวว่าหัตถวงพิบูลสงครามลงมือ ต่อจากนั้นราว ๓๐ วัน ด้าม
 ของพระยานจึงกลับมาบ้าน พระยานได้เอาเหตุการณ์ให้ด้ามทราบ ต่อมา ๒-๓ เดือน
 หนังสือพิมพ์สยามราษฎร์ประกาศมีข้อความตอนหนึ่งว่า ต้องการพบภักดีคนทมช่อว่า
 "รักเจมรอนแทน ให้ไปพบที่วังปารวดีถกวัน" ต่อมาราว ๒๐ วัน ด้ามของพระยานและ
 นายประยอมถึงมากรุงเทพฯ ๑ การทักถามของพระยานลงมากรุงเทพฯ ๑ ถ้าชานนเพราะ
 บ๋วย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ นายมากับนายย่นเคยมาหาท่านพระยาน นายมากจะมาหาเรื่องอะไร
 ไม่ทราบ ส่วนนายย่นนั้นมาหาเรื่องเพื่อนของเขาถูกหาว่าฉกฉวย ด้ามของพระยานเคยใช้
 ให้นายประยอมถือจดหมายมาให้พระยาพหลพลพยุหเสนา ในคราวเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๙๖
 ครั้งหนึ่ง เมื่อพระยานตั้งให้นายประยอมไปส่งหนังสือทางไปรษณียนั้น นายประยอม
 กลับมามอบแก่พระยานว่า จดหมายนั้นได้ฝากคนเรือให้ไปส่งที่กรุงเทพฯ ๑ แล้ว โดยอ้าง

คำสั่งของพระยานตั้งไว้ว่า ไม่ให้ส่งจดหมายที่ออกนามคณะรัฐบาลมาทางไปรษณีย์ เพราะกลัวพวกของนายอินต์จะรู้

นายประยอม รมนานนท์ พระยานโจทก์เบิกความว่า พระยานเป็นบุตรของนาย ภูมิ รมนานนท์ นางแฉว เป็นมารดาเพียง เมื่อเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ บิดาของพระยาน ใช้ให้พระยาน นำจดหมายไปส่งให้แก่ พระยา พหลพลพยุหเสนา ท้องปารุสถกัน ครั้งหนึ่ง เจ้าหน้าทรีบจดหมายนั้นไว้ เมื่ออนทเท่าใดจำไม่ได้ในคืนเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ นางแฉวได้เล่าให้พระยานฟังว่า ก่อนบิดาของพระยานไปกรุงเทพฯ ได้ตั้งนางแฉวไว้ว่า พระยาวิชิตสรไกรและนายอินต์กับพวก จะคิดร้ายต่อรัฐบาล ให้คอยดูว่าจะมีใคร ทำอะไรกันบ้าง นางแฉวได้เห็นพระยาวิชิตสรไกร, นายเป็ระ, ขุนนิพนธ์ประคำสั่น นายอินต์ และนายมาเข้าไปในบ้านของนายอินต์ นายอินต์และนายมาวนนเป็นนงเดียงเคย รับจ้างซักคน ตั้งดีใจว่าจะจ้างนายอินต์และนายมาไปทำร้ายหลวงพิบูลสงคราม แต่พระยาน กับนางแฉว จึงปรึกษากันในที่สุดได้เขียนจดหมายไปตั้งหลวงพิบูลสงคราม มีใจ ความสำคัญว่า ให้หลวงพิบูลสงครามระวังตัวไว้ เพราะมีคนคิดร้าย ถ้าต้องการ หลักฐานให้เรียกทางหนึ่งคือพิมพ์แล้วลงนามแฝงว่า "รักเจ็บร้อนแทน" นางแฉวตั้งให้ พระยานตั้งจดหมายนั้นทางไปรษณีย์ลงทะเลเมฆิน แต่พระยานนั้นกนภายหลังได้ถามบิดาของ พระยานเคยสั่งไว้ว่าไม่ให้มีจดหมายออกนามคณะรัฐบาลตั้งทางไปรษณีย์จึงหวัดขยนาท พระยานจึงเอาจดหมายนั้นฝากนายทองใบ ภูณฉวาร คนเดินเรือซึ่งเป็นเพื่อนของพระยาน มาทางทางไปรษณีย์ลงทะเลเมฆินกรุงเทพฯ ต่อมาตั้งเดือนเศษพระยานพบนายทองใบ ได้ถามถึงเรื่องจดหมายนั้น นายทองใบบอกวาตามทงจดหมายเขียนหาขยวัน แต่ผลที่สุด ได้นำไปทั้งไปรษณียทกรุงเทพฯ แล้วต่อมาราว ๓-๔ เดือนมีประกาศเรียกทางหนึ่งคือ พิมพ์สยามราชฐวี่ ว่า ผู้ทชื่อนามแฝงว่า "รักเจ็บร้อนแทน ให้ไปพบได้ทงปารุสถกัน" เวลานั้นบิดาของพระยานกำลังป่วยอยู่ ต่อมาราว ๒๐ วันพระยานและบิดาของพระยาน พากันมากรุงเทพฯ บังเอิญบิดาของพระยานป่วย จึงใช้ให้พระยานถือจดหมายไปให้

หตวงพิบัติสงครามทั่วส่วนภูทิตาม แล้วพระยานมอขบจดหมายนั้นให้เจ้าหน้าที่ไป เจ้าหน้าที่ได้จดตามจดหมายของพระยานไว้ในเวลาส่งจดหมาย รุ่งขึ้นพระยานจึงกลับไปจังหวัดชัยนาท คงอยู่แต่บิดาของพระยาน

นายทองใบ ญาณวารี พระยานโจทกเบิกความว่า พระยานเป็นคนเดินเรือเมดิเตอร์เรเนียนกรุงเทพฯ - ปากน้ำโพ รุกกับนายประยอมมา ๖-๗ ปีแล้ว เมื่อเดือน ๑๓ หรือเดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๔๗๓ นายประยอมได้ฝากจดหมายแก่พระยานหนึ่งฉบับให้มาที่กรุงเทพฯ โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียน จดหมายนั้นเจ้าหน้าที่ของกองพิบัติสงคราม นายประยอมบอกแก่พระยานว่าเป็นจดหมายสำคัญ เมื่อพระยานรับจดหมายนั้นใจแฉก ก็เก็บไว้ในกระเป๋าเสื้อผ้า แล้วดมเดินเค้นเคศ คือเพื่อเปิดกระเป๋าจนเห็นจดหมายเขา แล้วจึงนำมาทางทออฟฟิศไปรษณีย์บางลำภู แต่ของนั้นเปื้อนน้ำมันจึงเขียนหน้าซองใหม่แล้วพบบจดหมายนั้นทางของเก่าสอดเข้าไว้ในซองใหม่ ต่อจากนั้นมาประมาณ ๒๐ วันได้พบกับนายประยอม จึงบอกให้ทราบว่จดหมายนั้นพระยานดมไว้เสียหนึ่งเดือน จึงได้ทางไปรษณีย์ลงทะเบียนกรุงเทพฯ ให้

นายภูมิ ร่มยานนท์ พระยานโจทกเบิกความว่า ก่อนเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ มีผู้หญิงคนหนึ่งอยู่ในจังหวัดศรีสะเกษซึ่งพระยานขบขี้คนามได้บอกแก่พระยานว่า พระยาวิชิตสรไกร ซึ่งขณะนั้นเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดชัยนาท คิดจะเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วพระยานก็กลับไปจังหวัดชัยนาทได้ ๒ วันก็เกิดกบฏ ระหว่างเกิดกบฏพระยานเขียนจดหมายฉบับหนึ่งถึงพระยาพหลพลพยุหเสนา ตามขอความทราบจากหญิงคนนั้นแล้วใช้ให้นายประยอมมาส่งแก่พระยาพหลพลพยุหเสนา ในวังปารวส์วัน ต่อมาราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๗ หญิงคนนั้นบอกแก่พระยานอีกว่า คณะเจ้าคิดจะยิงหรือใช้ลูกระเบิดกำจัดบุคคลสำคัญของรัฐบาล มีหตวงพิบัติสงคราม, พระยาพหลพลพยุหเสนา, หล่ดวงประดิษฐ์มนูธรรม และหลวงอดุลเดชจรัส ต่อมาราวต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๓ หญิงคนนั้นบอกแก่พระยานว่า พวกคณะเจ้าจะหาคนทำร้ายโดยซึ่งหน้าเอาชีวิตเขาแตก ต่อ

จากนั้นมาราวหนึ่งเดือน พระยานกลับไปจังหวัดชัยนาท นายแดง บอกแก่พระยานว่า นายยันต์ และพระยาวิชิตสรไกร กิจจะหากนทำร้ายพระยาพลพยุหเสนา, หดองพิบูลสงคราม หดองประดิษฐ์นุชรรม และหดองอดุเดชจรัส แต่จะคิดทำร้าย หดองพิบูลสงครามก่อน พระยานจึงถามเหตุผลจากนายแดง ๆ ไม่ยอมบอก นายแดงนั้นเป็นนักเลงหัวไม้ และนักเลงตักขะโมย ต่อมา พระยาน บ่อย จึง มารักษาตัวที่ กรุงเทพฯ ฯ และตั้งภรรยาไว้ว่าให้คอยเอาใจใส่ฟังทางบ้านนายยันต์ เพราะทราบมาว่า กิจจะทำร้ายหดองประดิษฐ์นุชรรม, หดองอดุเดชจรัส, พระยาพลพยุหเสนา และหดองพิบูลสงคราม แต่จะคิดทำร้ายหดองพิบูลสงครามก่อน ก็ได้ข่าวคราวอย่างไรแล้วให้คอยพระยานก่อน พระยานมารักษาตัวอยู่กรุงเทพฯ ฯ ราว ๒ เดือน จึงกลับขึ้นไปบ้าน แล้วภรรยาของพระยานได้เล่าให้พระยานฟังเป็นใจความว่า เห็นพระยาวิชิตสรไกร, นายเป๊าะ, ชุนนิพันธ์ประศาสน์, นายปิ่น และนายมาก ได้เข้าไปในบ้านนายยันต์ คิดว่าจะจ้งนายปิ่นและนายมาก ซึ่งเป็นนักเลงหัวไม้มาทำร้ายคนะรัฐบาด ในที่สุดได้ปรึกษากับนายประยอมทั้งเจ็ดหมวยไปถึงหดองพิบูลสงคราม ต่อจากนั้นมาประมาณ ๒ เดือน นายปิ่นได้ไปหาพระยาพลพยุหเสนาเรื่องอะไรก็ไม่ได้ แล้วพระยานได้คุยให้นายปิ่นฟังว่า ไปกรุงเทพฯ ฯ มาสนุก นายปิ่นจึงพูดขึ้นว่าเสียตายเขาเกิดจะไป กรุงเทพฯ ฯ อยู่แล้ว แต่บังเอิญหดองพิบูลสงครามดุกยิงเสียจึงไม่ได้ไป พระยานสงสัยในถ้อยคำของนายปิ่นก็พูดขึ้นเช่นนั้น จึงถามว่าไม่ได้มากรุงเทพฯ ฯ เพราะเหตุอะไร นายปิ่นบอกแก่พระยานรวมใจความว่า พระยาวิชิตสรไกร, นายยันต์, นายเป๊าะ และชุนนิพันธ์ประศาสน์ ได้สมคบกันใช้นายมาและนายปิ่นให้มายิงคนะรัฐบาด แต่ให้ยิงหดองพิบูลสงครามก่อน โดยเกิดขกัถอมที่บ้านนายยันต์ว่า ถ้าทำสำเร็จแล้วจะได้เป็นใหญ่เป็นโต จะให้เงินเลี้ยงชีพเดือนละ ๓๐๐-๔๐๐ บาท ถ้าจับได้ก็มูต่งเสีย คิดตรางก็ไม่นาน เพราะเขาจะจัดการเบียดเบียนแปลงการปกครองจนสำเร็จ ต่อมานายไทย เกตุเวชสุริยา ซึ่งเป็นลูกความของพระยานได้มาหาพระยานที่บ้าน ได้คุย

กันถึงเรื่องหัตถวงพิบัติสงคราม แต่ด้วยโยกยอกแก่พะยานว่านายยนต์เคยใช้ให้เขาไปหา
 เชื้อห้องมาทำร้ายหัตถวงพิบัติสงคราม ต่อมาประมาณเดือนเศษหนึ่งสี่เดือนพฤษภาคม
 ราษฎรประกาศว่า "ให้ยุทโธปกรณ์อาวุธเก็บรอนแทนขึ้นไปพบที่วังปารวศกัน" ขณะ
 นั้นพะยานกำลังบ่อยอยู่ ต่อมาราว ๒๐ วันพะยานกับนายประยอมก็พากันลงมากองเทพฯ
 เต็มวงเคญพะยานบ่อย จึงให้นายประยอมถือจดหมายไปสั่งให้หัตถวงพิบัติสงคราม
 ข้อความในจดหมายนั้นว่า "ให้ยุทโธปกรณ์อาวุธเก็บรอนแทนขึ้นมาแล้ว แต่มาช้า
 เพราะบ่อยอยู่" ต่อมานายพันตำรวจตรี หัตถวงถัมภูษิตชมนาค จึงมาสอบถามแล้ว
 พะยานจึงเล่าข้อความตามที่ให้กล่าวมาแต่ให้หัตถวงถัมภูษิตชมนาคฟัง พะยานมทคน
 และโรนาคตามลตาคดี ถ้าถือศาลคดี ประมาณ ๓๐๐๐ ไร่เศษ แต่ได้มีผู้จับของทบ
 หรือรถเข้ามาในท้องพะยาน ๆ ได้ของคดีกันต่อคณะกรรมการอำเภอศาลคดี เวदानน
 ชนินพงษ์ประคำณ เป็นนายอำเภอศาลคดี พะยานจะมเรื่องอะไรกับชนนพงษ์ประคำณ
 อย่างไรบ้างจำไม่ได้ ก็กิจการในศาลระหว่างนายเป๊ะกับพะยานนั้นไม่มีเรื่องวางอะไรกัน
 แต่นายยนต์กับพระนางปรีญา เคยไปถามพะยานที่บ้านจวนหลายเป๊ะ เคยแกงพะยาน
 อย่างไรบ้าง พะยานตอบว่าไม่มี ระหว่างข้อความนายยนต์ไม่เคยว่าหรือดพะยาน
 ในระหว่างข้อความนั้น เมื่อนายยนต์โกรธ ความหรือทนายความแล้ว ก็มักจะลงไปจาก
 บัดตั้งก็เคยเคย ๆ แล้วจึงกลับขึ้นมาใหม่

นายสมัคร พรหมมา พะยานใจตกเบิกความว่า พะยานเป็นผู้ใหญ่บ้านและกำนัน
 ตำบลจวงโกเถอน จังหวัดชัยนาท พะยานรู้จักพระยาวิชิตศรีไกร ตั้งแต่พระยาวิชิตศรีไกร
 เป็นเจ้าหัตถวงประจำจังหวัดชัยนาท ต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๐ พะยานพบกับพระยาวิชิตศรีไกร
 แล้วขอ ให้พะยาน ช่วยหา คะแนนเสียง เลือกตั้ง ให้ ในการที่ รับสมัคร เลือกตั้ง เป็นผู้แทน
 ราษฎร พะยานได้ช่วยเหลือ ในที่นี้พระยาวิชิตศรีไกร ได้เป็นผู้แทนราษฎรจังหวัด
 ชัยนาท ต่อมา พ.ศ. ๒๔๙๓ เมื่อดัดภายในแทนราษฎรถูกยุบแล้ว ก็ชวนเลือกตั้ง
 ประมาณเดือนเศษ พะยานไปหานายศรี ต้าเถาตอย ทนายความเพื่อปรึกษาเรื่องทคน

เสร็จแล้วออกมาจับประทานกาเพ็ดตลาค วันนั้นเวดาราวั ๓๗ นาฬิกาเศษ มีเด็กมาตามพะยานบอกว่า พระยาวิชิตสรไกรต้องการให้พะยานไปพบกับนายขันต์ พะยานไปพบพระยาวิชิตสรไกร, นายขันต์กับพวกอีก ๕-๖ คน แต่จำไม่ได้ว่าเป็นใคร แต่พระยาวิชิตสรไกรเรียกพะยานไปทางหน้าต่าง ดึงนายขันต์กับพวกอีก ๕-๖ คนดูไปที่อื่นหมด พระยาวิชิตสรไกรพูดกับพะยานว่าให้ช่วยหากระแสนเสียงให้พระยาวิชิตสรไกรด้วย ถ้าเรื่องผู้แทนราษฎรสำเร็จงานอื่นก็จะสำเร็จด้วย เราต้องเป็นพวกเดียวกันจริง ๆ นายเกษเคยเลี้ยงเรามากอนเปลี่ยนแปลงการปกครอง เดียวราษฎรจนกันแน่ แต่ก่อนราษฎรวิญญู วิญญูตัวใหม่จจุบันนี้ไม่ช่วยพวกเราเลย ที่เขาจะช่วยเหลือพวกเรานั่น เป็นคำตอตองทองนั่น พวกเราควรรู้หนักแดงทมผมอดใจสัก ๒-๓ คน เพื่อไปทำลายหุดองพมุดตังคราม, พระยาพลพดพิพหเสนา และหลวงอะไรคอนหนึ่ง พะยานจำชื่อไม่ได้เสียแอด เมื่อทำลายแล้วพวกเราจะไม่ลำบาก ผู้ททาการนี้สำเร็จ จะเรียกว่าเป็นผูกขาดแต่เป็นหมู่เปลี่ยนแปลงการปกครอง แล้วจะตั้งขุนให้โตงโตนขึ้น ๆ ละหลายร้อยบาท พะยานก็รับปาก แล้วพระยาวิชิตสรไกรพูดว่าอีก ๗-๘ วันจะไปทำเอาหนึ่กก่อนก่อนออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรราว ๓ วัน มีเด็กมาบอกพะยานที่บ้านว่า พระยาวิชิตสรไกรต้องการพบพะยานที่แพนายสร้อย พะยานได้ไปหาแล้วพระยาวิชิตสรไกรถามพะยานว่า ที่ให้หาคนนั้นได้ไหม พะยานบอกว่ามีนายบ้อม รอดทอง ฮุยคนหนึ่ง เป็นลูกบ้านของพะยานและอยู่ใกล้บ้านพะยาน พระยาวิชิตสรไกรจึงถามว่าเป็นคนอะไรให้หน พะยานพูดว่าเป็นคนหัวไม้ เคยปล้น, แอมยัง และแย่งชิงเขา แล้วพระยาวิชิตสรไกรใช้ให้พะยานไปตามนายบ้อมมาหาที่แพนายสร้อย พะยานจึงไปรับนายบ้อมมาให้พบกับพระยาวิชิตสรไกร ๆ จึงพูดว่านายบ้อมนั้นรู้จักเคยเอานกขุนทองไปให้ แล้วหันมาถามพะยานว่าคนหัวไม้ใจได้หรือ พะยานตอบว่าใจใจได้ แล้วพระยาวิชิตสรไกรก็พานายบ้อมไปหลังแพ แล้วพะยานก็กลับ

คำวณนายบ่อมไปหาพระยานแดงพูดว่า พระยาวิชิตกรไกรใช้ให้นายบ่อมไปตาม
 เลือกว่ากับเลื่อหว่าง เพื่อไปฆ่าพระยาพดพดพยห.ธนา, หลวงพิบูลสงคราม, หลวง
 ประดิษฐ์มนูธรรม และหลวงอดุลเศรษฐีสักกรุงเทพฯ ฯ ด้วยกันกับนายบ่อม ถ้าฆ่า
 พวกตนตายแล้วจะเอากรมพระนครสวรรค์มาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน พระยาวิชิตกรไกรได้
 ให้เงินนายบ่อมมา ๘ บาท พระยานกคอบการเรืองแดง นายบ่อมก็กลับไป เมื่อราว
 เดือนมิถุนายนปีนั้น พระยานไคมากรุงเทพฯ ฯ เพื่อมาเยี่ยมมารดา พบนายภุมทฆางวัดด้าม
 พระยา นายภุมทฆางพระยานไปบ้านแดงถามพระยานว่า พระยาวิชิตกรไกรถูกจับ
 เรื่องอะไรใหม่ พระยานตอบว่า "ทางขียนาทเขาตอกกันเหมือนกัน" และพูดต่อไป
 ว่า เรื่องนั้นจริง เพราะเคยใช้พระยามาหากคนเพื่อจะทำร้ายรัฐบาลเหมือนกัน ระหว่าง
 ปี ๒ ปีมานี้ พระยานเป็นคู่ความที่ศาลจังหวัดชยนาท ๓ เรื่อง นายภุมเป็นทนายให้
 พระยาน ๒ เรื่อง นายศรี ลำเภาดอย เป็นทนายให้ ๑ เรื่อง นายบ่อมเคยถูกกล่าว
 หมายปล้นทรัพย์ทอาเถื่อนบ้านเขยขึ้นครั้ง ๑ หรือ ๒ ครั้ง และถูกฟ้องเรื่องแย่งชิง ค้าด
 พิกษาตง โทษไปครั้งหนึ่ง อำเภอหันคาเปลี่ยนเป็นอำเภอบ้านเขยขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒
 นายบ่อม รอดทอง พระยานใจทกเบิกความว่า พระยาวิชิตกรไกรนั้น พระยานรู้
 จักมาประมาณ ๓๐ ปีแล้ว ครั้งพระยาวิชิตกรไกรเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดชยนาท
 พระยานได้กล่าวโทษกำนันเขยขึ้นต่อพระยาวิชิตกรไกร โดยกล่าวจับกุมพระยาน โดยไม่มี
 ความผิด พระยาวิชิตกรไกรสอบสวนแล้วกล่าวหาหลักฐานไม่พอให้ตักกัน ต่อมา
 อีก ๒-๓ ปี พระยานพบพระยาวิชิตกรไกรที่หัวแพอำเภอหันคา แล้วพระยาวิชิตกรไกร
 สั่งให้พระยานช่วยหาตุ๊กตงและตุ๊กตงของ พระยานว่าตุ๊กตงของนรบริบรองได้
 ส่วนตุ๊กตงของรอดทองนี้ ต่อจากนออก ๔-๕ เดือนพระยานจึงเอาตุ๊กตงของไปให้
 พระยาวิชิตกรไกรที่จังหวัดชยนาทหนึ่งตัว เมื่อเดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๔๗๓ นายบ่อมได้ไป
 ตามพระยานให้มาพบพระยาวิชิตกรไกรที่แพนายด้อย แล้วพระยาวิชิตกรไกรพูดว่า
 รู้จักพระยานแล้วเคยเอาตุ๊กตงของมาให้ แล้วถามนายบ่อมว่าไว้ใจได้หรือไม่ นายบ่อม

ตอบว่าไว้ใจได้ แล้วพระยาวิชิตศรีไกรเรียกพระยานไปพูดที่หลังแพว่า คราวนี้ได้นำ
 ส้มครับเตี้ยคนผู้แทนราษฎรอีก ขอให้พระยานช่วยตงคะแนนเลี้ยงให้ด้วย พระยาน
 ก็รับปาก แล้วพระยาวิชิตศรีไกรพูดต่อไปว่า อยากสบายไหม พระยานตอบว่าอยาก
 สบาย พระยาวิชิตศรีไกรพูดว่า ต่อไปข้างหน้าพระยานจะได้เงินเดือนหลายร้อยบาท
 พระยานสงสัยไม่ว่าจะได้อย่างไร พระยาวิชิตศรีไกรจึงบอกว่าเรื่องมันตมบอกไม่ได้
 คงลำบากแต่ก่อนจึงจะบอกได้ เมื่อลำบากแล้ว พระยาวิชิตศรีไกรพูดว่า จะใช้
 ให้พระยานไปยิงหลวงพิบูลสงคราม, หลวงประดิษฐมนูธรรม, พระยาพหลพลพยุหเสนา
 และหลวงอดุลเดชจรัสให้ตาย เพราะเป็นกบฏต่อเจ้า เมื่อตายแล้วจะเอากรมพระ
 นครสวรรค์มาเป็นพระเจ้าแผ่นดิน พระยานตอบว่าทำไม่ได้เพราะไม่เคยเข้ากรุงเทพฯ
 เลย พระยาวิชิตศรีไกรว่าไม่ต้องกลัวจะพาเข้าไปในกรุงเทพฯ แต่งตั้งเป็นคนกรุงเทพฯ
 ไม่มีใครรู้จัก พระยานตอบว่าพระยานคนเดียวทำไม่ได้ เพราะต้องไปฆ่าคนตง ๕ คน
 แล้วพระยาวิชิตศรีไกรถามพระยานว่า มีพรรคพวกที่มึนมือดี ๆ ยังเป็นแม่บ้านไหม
 พระยานบอกว่ามีแต่ค้ากับเลื่อหว่างผู้ร้ายสำคัญ พระยาวิชิตศรีไกรจึงใช้ให้พระยานไป
 ตามมา พระยานตอบว่ากลัวเขาจะไม่มาเพราะเป็นญาติสำคัญหลบหนีเจ้าพนักงานอยู่
 พระยาวิชิตศรีไกรพูดว่าอย่างนั้นไม่ต้องกลัว ให้พระยานไปบอกกับพระยาวิชิตศรีไกร
 ใช้ให้พระยาน, เลื่อค้าและเลื่อหว่างไปยิงหลวงประดิษฐมนูธรรม, หลวงพิบูลสงคราม,
 หลวงอดุลเดชจรัสและพระยาพหลพลพยุหเสนา เมื่อ ๕ คนตายแล้วเลื่อค้าเลื่อหว่าง
 จะเป็นคนตกลบเข้าบ้านได้ไม่ต้องอยู่ตามป่าตมตงตกแดดตากฝนให้ลำบาก ถ้าเลื่อค้า
 และเลื่อหว่างรับรองได้แล้ว ใน ๔-๕ เดือนพยายามให้ไปข้างไหน ต้องการเรียกตัว
 เมื่อใดให้ได้เมื่อนั้น พระยานรับว่าจะไปตามให้ แล้วพระยาวิชิตศรีไกรก็เอาเงินให้
 พระยาน ๘ บาท เป็นค่าพาหนะไปตามเลื่อค้าและเลื่อหว่าง แล้วพระยานก็กลับออก
 มาไม่เห็นนายผัด จึงตาพระยาวิชิตศรีไกรกลับ แล้วไปบอกให้นายผัดทราบเรื่อง
 นายผัดจึงพูดอ้อแล้วไม่ตงพูด แต่ก่อนนั้นพระยานเคยปล้นเคยยิงคนมึนชดเลี้ยง โต้งตง

จนค่ำแล้ว นายมาคยอขยที่บ้านนายอินตั้นดาง ส่วนนายบันโคชนไปชนบน ในตอน
 นายบันเบิกความว่า ได้พบพระยาวิชิตกร ไกร, นายอินต, นายเป๊ะ และชนนินพษ
 ประคำสั้น กับชายทมิฬอีกสองคน กำลังนั่งรับประทานอาหารและสูรากัน
 พะยานจึงบอกกับนายอินตว่า ไปตามตัวนายมาได้มาแล้ว ทนไค่นั้นพระยาวิชิตกร
 พุคชนว่า คราวนี้จะสู้แรงแน่ แล้วนายอินตสั่งให้พะยานไปรออยู่ข้างต่าง นายบัน
 และนายมาเบิกความตองกันว่า เมื่อพะยานทั้งสองมารออยู่ข้างต่างนั้นได้เห็นนายอินต,
 ชนนินพษประคำสั้น และนายเป๊ะ ถัดซอกเส้าและถ้ำ ๒ จาน แล้วพาพะยานเข้าไป
 รับประทานอาหารในครัว ระวังรับประทานสุรานั้นชนนินพษประคำสั้นถามนายมาพะยานถึง
 เรื่องจดหมาย ทนไค่นายอินตพูดกับนายมาว่า จะให้ลาถักอย่างหนึ่ง ถ้านายมาทำได้
 จะมีบ้านช่องใหญ่โตและมีเงินเดือนไม่ต่ำกว่า ๓๐๐-๕๐๐ บาท ถ้าพลาดทำเขาจับได้จะมี
 ผู้ตั้งเตี้ยคิดคุกไม่หนักข้อก็ได้ เพราะจะมีกรมเปลี่ยนแปดงการปกครองใหม่ คน
 ท่างานไหนได้แตรเรียกว่าเป็นผู้ท่างาน นายอินตจึงถามนายมาพะยานว่า จะทำได้ไหม
 นายมาตอบว่าทำได้ แล้วนายอินตให้นายมาส่งบ้าน มีข้อความว่าจะซื้อตรงตอกัน
 ไม่เปิดเผยความลับให้ใครรู้ แล้วนายอินต, นายเป๊ะ และชนนินพษประคำสั้น
 ต่างช่วยกันพูดว่ารัฐบาลที่เป็นอยู่ในเวลานี้ เป็นฝ่ายทุจริตคิดโกงคอเจ้า ทำให้ราษฎร
 เดือดร้อน ถ้าให้รัฐบาลปกครองต่อไปจะมีความเดือดร้อนมาก เพราะเหตุนี้เราต้อง
 กำจัดคนสำคัญในคณะรัฐบาล เช่นพระยาพหลพลพยุหเสนา, หาดวงพิบูลสงคราม,
 หาดวงอุดเดชจรัส, หาดวงประดิษฐมนูธรรม และหาดวงธำรงนาวาสวัสดิ์ นายอินต
 กล่าวแก่นายมาต่อไปว่า เมื่อถึงเวลาแล้วจะใช้ปืนหรือตุ๊กกระเบิด จะมีคนชดเชยของ
 การจะทำร้ายให้ เมื่อถึงเวลาทำการแล้วขอให้นายมาเตรียมชีวิตและกระทำการได้ไม่
 ว่าตรงไหน จะลงมือเมื่อใดจะใช้ให้คนไปตาม นายมากรับปาก แล้วนายอินต
 สั่งเงินให้แก่พะยานคนละ ๕ บาท แล้วพะยานก็กลับและแยกทางกันไป นายบันเบิก
 ความว่า ต่อมาราว ๒๐ วัน นายอินตใช้ให้พะยานไปตามนายมาให้มาพบ แล้วพูด

เรื่องหตวงพิบัติส่งความทุกข์ และบอกว่าเรื่องท่งไฉนต้องตกก่อน มีโอกาสเมื่อใด
 จะตั้งใหม่ นายมาเบิกความต่อไปว่า เมื่อนายขึ้นตามนายมามาแล้ว นายมาไปพบ
 นายอื่น ๆ พูดถึงเรื่องท่งพิบัติส่งความทุกข์ แล้วตั้งว่าเรื่องท่งไฉน
 ก่อน มีโอกาสเมื่อใดจะให้คนไปตาม ต่อมาประมาณ ๕ - ๖ เดือนมีคนมาตามให้
 นายมาไปพบนายอื่นต่อ แล้วพูดว่าเจ้าหน้าท่งจับคนนายเป๊ะใจแล้ว ใครนำเรื่อง
 ไปเที่ยงพูดถั่วจะให้ ๓๐๐๐ บาท ถั่วจะให้ ๒๐๐๐ บาท เวदानพวกเราได้รวม
 รวมเงินใจคง ๒๐๐๐๐ บาทเศษแล้ว ถ้าใครชวนเอาเรื่องนไปพูดจะคงตายหมดทั้งโคตร
 พะยานเคยเบิกความเป็นพะยานให้นายภุมเรื่องนายคำพองขบได้นายภุม บ้านพะยาน
 อยู่ห่างจากจังหวัดชัยนาทคนเดินกันเดธาวา ๕-๖ ชั่วโมง พะยานเป็นคนมีชื่อเสียง
 ในทางโจรกรรมและทางประทุษร้าย แต่ได้เสกมา ๗-๘ ปีแล้ว นายมาเบิกความ
 ต่อไปว่า ราวกลางเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒ มีคนมาตามให้ไปพบนายอื่น ๆ
 พูดกับพะยานว่านายเป๊ะใจถูกเจ้าหน้าท่งจับไปใครเป็นคนเอาเรื่องนไปพูด ให้พะยานช่วย
 ดับถ่วงดู ถั่วจะคนพูดจะให้ ๓๐๐๐ บาท ถั่วจะให้ ๒๐๐๐ บาท เรื่องที่พะยาน
 และนายมาจับประธานตัวที่บ้านนายอื่นนั้น พะยานเคยเอาให้นายภุมพังกายหตวง
 พิบัติส่งความทุกข์แล้ว ๒ เดือนเศษ นายแดงบิดาของพะยานมีที่อยู่หายแห่ง ส่วน
 พะยานก็เป็นนักเลงเช่นเดียวกับนายแดงบิดา

ขุนศาลตัดสินพิพากษา พะยานโจทก์เบิกความว่า พะยานเป็นกานนตาบดศาลคดี
 จังหวัดนครสวรรค์มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๑ ศาลตัดสินทุกวันนี้ ขุนนิพนธ์ประคำสัน
 พะยานรู้จัก เพราะขุนนิพนธ์ประคำสันเคยเป็นปลัดกิ่งอำเภอศาลศนและนายอำเภอภาค
 เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พะยานเคยพูดเข้าขุนนิพนธ์ประคำสันว่าเมื่อไรจะเป็นอำเภอหตวง ขุน
 นิพนธ์ประคำสันพูดว่าบางทีจะได้เป็นกรรมัง พะยานจึงพูดว่าจะไปเป็นกไฉน ขุนนิพนธ์
 ประคำสันพูดว่า บางทีจะได้ไปเป็นทางจังหวัดเชียงใหม่ พะยานจึงถามว่าทำไมจะ
 ไปเป็นไฉน ขุนนิพนธ์ประคำสันตอบว่า มีพวกพ้องจะช่วย เมื่อราวเดือนกุมภาพันธ์

หรือมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๓ วันเดือนใดจำไม่ได้ ขุนนิพนธ์ประกาศนัดพบกับพระยานว่า
 จะไปจังหวัดชัยนาท พุดแต่ัวประมาณ ๓-๔ วัน ขุนนิพนธ์ประกาศนัดนักหายไป
 ๒-๓ วันจึงกลับ ทางเดินระหว่างอำเภอตากดกับจังหวัดชัยนาทประมาณ ๔ ชั่วโมง
 นายภุมมทัศนอยู่ท่าเรือตากดราว ๒๐๐-๓๐๐ ไร่ ยังเป็นป่าอยู่ มีคนเข้าไปจับจองแย่ง
 ที่ดินของนายภุม ๗ ไร่ไปร้องคัดค้าน ระหว่างที่ขุนนิพนธ์ประกาศนัดเป็นนายอำเภออยู่

นายไทย เกิดเวชสุริยา พระยานใจทกเบิกความว่า พระยานรู้จักนายเป๊าะและ
 นายยนต์ เมื่อประมาณหนึ่งปีมาน นายฉิวพองพระยานหาว่าบุตรกตัญญูต่อศาลจังหวัด
 ชัยนาท ศาลตัดสินให้พระยานแพ้คดี ต่อมาราวเดือนเศษนายฉิวพองพระยานหาว่า
 ดกทรพยอกเรื่องหนึ่ง พระยานจึงไปหานายเป๊าะ ขอให้ช่วยเหลือ นายเป๊าะพาพระยาน
 ไปหานายยนต์ แต่จนนายยนต์แนะนำนายเป๊าะออกไปพูดกับช่างนอก ดักครู่หนึ่งนายยนต์
 ก็กลับเข้ามาแจ้งพูดกับพระยานว่า "ฉันจะคบแกเอาไว้สักคนหนึ่ง" ต่อมาสัก ๑๕ วัน
 คดีทนายฉิวพองพระยานหาว่าดกทรพยอน จึงดพพากษายกฟ้อง ระหว่างเดือน ๘ กับ
 เดือน ๑๐ พ.ศ. ๒๔๘๓ พระยานไปหานายยนต์ ๗ พูดกับพระยานว่า เราเป็นมิตรกัน
 นานานแล้วจะบอกลาขอมให้ใหญ่ยังให้สักของหนึ่ง แต่เมื่เมื่อเรื่องติดของลำบานเดี่ยก่อน
 จึงจะบอกได้ นายยนต์กับพระยานลำบาน มีข้อความว่าเรื่องที่จะพูดกันต่อไปนั้น
 จะปิดได้เป็นความลับ แต่จนนายยนต์พูดว่า เราเป็นชาติไทย เราต้องรักชาติและ
 ถามพระยานว่า จะรักชายใหม่หรือชายเก่า ส่วนนายยนต์นั้นคิดจะรักนายเก่า นายเก่า
 ของเราได้ไปภรรยาของเราคงแต่คงบู่, ยี่, ตา, ยาย, ได้รับความสุขสบายมากมาย
 คณะรัฐบาลที่เปลี่ยนใหม่เดี่ยวน เช่น พระยาพหลพลพยุหเสนา, หลวงประดิษฐมนู
 ธรรม, หลวงพิบูลสงคราม, หลวงอดุลเดชจรัส และหลวงอำรงนาวาสวัสดิ์ เหล่านี้
 เป็นผู้คิดกบฏต่อคณะเจ้า นานไปเราจะได้รับความเดือดร้อน ทำอย่างไรเราจึงจะ
 ประหารพวกเหล่านี้ได้ ใครประหารหลวงพิบูลสงครามได้ จะเป็นใหญ่เป็นโตจะ
 ได้เงินเดือนเดือนไม่ต่ำกว่า ๕๐๐ บาท ถึงแม้ภุมจะรักก็ตาม หากว่าพลาดพลั้ง

จึงถามว่าผู้คุมจะถูกระดมด้วยไหม พระยาวิชิตสรไกรบอกทำให้สำรวจไว้ว่าคนไหนเคยเป็นทหารมาแล้วบ้าง ในขณะที่ฟังอยู่ที่บ้านพระยาวิชิตสรไกรนั้น พระยานได้ยินพระยาวิชิตสรไกรพูดขึ้นว่า คำแถลงการณ์ของรัฐบาลนั้นไม่น่าเชื่อเพราะทางฝ่ายกบฏมีพระองค์เจ้าบวรเดช พระยาศรีสิทธิสงครามและคนอื่น ๆ อีก ซึ่งเป็นหัวหน้าคนแฉ่ตัวดี ๆ ทั้งหมดทำไมจะแพ้ แล้วลุกเข้าเรือนไปแสดงกริยาเหมือนอู้งานไม่มีใครดูใจ พระยานไม่ได้ของเรียนต่อไป เพราะกลัวพระยาวิชิตสรไกร จะใช้ให้พรรคพวกทำร้าย เมื่อกบฏแพ้ไปแล้วพระยานไม่เคยให้การขอเจ้าหน้าทีคนใดเลย

หลวงชดานัสสร พระยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อระหว่างเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ พระยานเป็นนายช่างควบคุมกรมการก่อสร้างการขุดประตวนอยู่ที่จังหวัดชัยนาท เวदानัน พระยาวิชิตสรไกรเป็นข้าหลวงตรวจประจำจังหวัด เมื่อเกิดกบฏได้ราว ๒-๓ วัน มีคนพูดกันว่าได้ตั้งระดมพลทางอำเภอบ้านเขยั้น พระยานจึงไปถามพระยาวิชิตสรไกร พอถึงหน้าบ้านพระยาวิชิตสรไกร พระยานได้ร้องถามไปว่า พระยาวิชิตสรไกรตั้งระดมพลจะไปช่วยใคร พระยาวิชิตสรไกรตอบว่าจะช่วยเจ้า ผู้ใดแล้วพระยาวิชิตสรไกรยกมือขึ้นโบก เขาใจว่าไม่ให้พระยานพูดต่อไป แล้วพระยาวิชิตสรไกรพาพระยานเข้าไปในห้องรับแขก นั่งฟังอยู่ที่บ้าน พระยาวิชิตสรไกรได้พูดว่า รัฐบาลเห็นจะแยพระองค์เจ้าบวรเดชยกกองทัพเข้าไปใกล้กรุงเทพฯ ๗ มาด ต่อมาในระหว่างเกิดกบฏนั้น พระยานได้ไปบ้านพระยาวิชิตสรไกรอีก ๒-๓ ครั้ง เพื่อฟังอุบาย ได้ยินพระยาวิชิตสรไกรพูดเป็นใจความว่า ราษฎรที่เชื่อไม่ได้ โดยอ้างเหตุผลว่าพระองค์เจ้าบวรเดชมาเกือบถึงกรุงเทพฯ แล้วทำไมจะแพเร็วนัก ในคราวกบฏนั้นพระยานไม่เห็นมีการระดมพล เขาใจว่าคงจะงดการระดมไว้ เพราะกบฏแตกไปแล้ว

นายเกษร สฤษดิ์ว่อง พระยานโจทก์เบิกความว่า ระหว่างเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ นั้น พระยานรับราชการเป็นครูโรงเรียนอยู่ที่จังหวัดชัยนาท เมื่อวันที่ ๑๒ หรือ ๑๓

ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ พระยานได้ฟังวิทยุกระจายเสียงที่บ้านพระยาวิชิตสรไกร ซึ่ง
 อยู่ติดกับสโมสร มีคนไปฟังวิทยุกันหลายคนในขณะทูลกระเจ้ายิ่งว่า พระองค์เจ้า
 มจรเดชยกทหารจาก โคราขมาขอยู่บางเขนนั้น พระยาวิชิตสรไกรได้พูดขึ้นว่าฝ่ายพวก
 เจ้ามีคนสำคัญ ๆ ทั้งนั้น เช่นพระองค์เจ้ามจรเดชเคยเป็นเสนาธิการและเสนาบดีกระทรวง
 ทศนาโหมมาแล้ว และมีพระยาศรีสังข์สงคราม ซึ่งเคยไปเรียนที่ประเทศเยอรมัน
 มา มีความรู้เชิงช่างในทางทหาร รัฐบาลเห็นจะอยู่ระแวงนี้ เมื่อเกิดกบฏ
 แล้วประมาณ ๒-๓ วัน พระยานฟังวิทยุที่บ้านพระยาวิชิตสรไกร หลวงชานันต์สร
 ได้เข้าไปในบ้านพระยาวิชิตสรไกร แล้วร้องถามพระยาวิชิตสรไกรว่าเมื่อตระกนได้
 ทราบคำสั่งให้ระดมพลที่อำเภอบ้านเขยั้นเอาไปช่วยใครกัน ทนใดพระยาวิชิตสรไกรพูด
 ว่าเอาไปช่วยพวกเจ้า แต่พระยาวิชิตสรไกรยกมือเป็นท่าของห้ามไม่ให้หลวงชานันต์สร
 ถามต่อไป พระยาวิชิตสรไกรก็พาหลวงชานันต์สร เข้าไปในห้องรับแขกถนัดพระยานก็
 ไปโรงเรียน วันเดียวกันนั้นเวลาราว ๑๕ นาฬิกา พระยานกับนายถนัดเดินไปทางเรือนจำ
 ได้ยินหลวงพลกายกรำท่าถามพระยาวิชิตสรไกรว่าตั้งระดมพลไว้ที่อำเภอแล้ว พระยาวิ
 ชิตสรไกรตอบว่า ได้ตั้งระดมพลอำเภอบ้านถนัดด้วยและอำเภอบ้านเขยั้นแล้ว

นายถนัด สิทธิเวชย์ พระยานใจก็เบิกความว่า ระหว่างเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖
 พระยานเป็นครูโรงเรียนอยู่ที่จังหวัดชัยนาท พระยานไปฟังวิทยุกระจายเสียงที่บ้านพระยา
 วิชิตสรไกร เมื่อรัฐบาลประกาศว่าทำการได้เรียบร้อยพวกกบฏ พระยาวิชิตสรไกร
 ก็แสดงกริยาผิดกฏคนองและหัวเราะแสร้งว่าไม่น่าเชื่อข่าววิทยุนี้ วันที่เท่าไรจำไม่ได้
 ระหว่างเกิดกบฏเวลาราว ๑๕ นาฬิกา เด็กโรงเรียนแล้วพระยานกับนายเกษร เดิน
 ไปทางหน้าเรือนจำได้ยินหลวงพลกายกรำท่าถามพระยาวิชิตสรไกรว่า ตั้งระดมพล
 ไว้ที่อำเภอแล้ว พระยาวิชิตสรไกรตอบว่า ได้ตั้งระดมพลอำเภอบ้านเขยั้นและอำเภอ
 บ้านถนัดด้วย/2565

นายผ่อง ไชยจันทร์ พยานโจทก์เบิกความว่า พยานเป็นคนรับใช้ในบ้านพระราชทานศึกษามา ๒๐ ปีแล้ว ระหว่างนี้พยานได้หัดขับรถยนต์ของพระราชทานศึกษา ในที่สุดพยานได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานให้ขับรถยนต์ได้ เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๘ พยานได้เป็นคนขับรถยนต์ของพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ราวปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๐ พยานได้ออก เคยเห็นพระยาวิชิตสรไกร ไปบ้านพระวุกฒิภาคภักดี และเคยเห็นพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์, พระวุกฒิภาคภักดี และพระยาโชควาทกรกิจไปบ้านพระยาวิชิตสรไกร

นายต่อวาท บำรุงรัตน์ พยานโจทก์เบิกความว่า เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๘ พยานเป็นคนขับรถยนต์ของพระยาวิชิตสรไกร เคยขับรถยนต์พาพระยาวิชิตสรไกรไปบ้านพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ๒-๓ ครั้ง บางครั้งก็นมอยู่ในบ้านพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์แล้ว และบางครั้งก็ไม่เห็น นอกนั้นก็ขับรถยนต์พาพระยาวิชิตสรไกรไปส่งที่บ้านพระวุกฒิภาคภักดี ประมาณ ๒-๓ ครั้ง บางครั้งก็รับประทานอาหารกันที่บ้านนั้น ในบางครั้งก็ เห็นพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ไป รับประทานอาหารพร้อมด้วยพยานอยู่ได้ ๓ เดือนจึงได้ออก ต่อมาเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๐ จึงกลับเข้าไปเป็นคนขับรถยนต์ของพระยาวิชิตสรไกรใหม่ ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ พยานก็ได้ได้ออกไป ระหว่างพยานมาอยู่กับพระยาวิชิตสรไกรครั้งหลังนี้ได้พาพระยาวิชิตสรไกรไปส่งที่บ้านพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ และพระวุกฒิภาคภักดีประมาณ ๗-๘ ครั้ง

นายพันตำรวจตรี หลวงสัมฤทธิ์สุขุมวาท, นายร้อยตำรวจเอก หลวงพร้อมระวีงการ, และนายร้อยตำรวจโทปลั่ง ร่มยะสมิธ พยานโจทก์เบิกความว่า พยานเป็นผู้สอบสวนหลักฐานในเรื่องที่พระยาวิชิตสรไกร, นายยันต์, นายเป๊ะ, และขุนนิพนธ์ประศาสน์ ต้องหาในคดีเรื่องนี้

พระยาวชิรธรโกร จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกคองว่า จำเลยไม่ได้พบ นายผัดและนายบ่อมที่แพนายสร้อย เมื่อคราวเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๖๖ นั้น จำเลยไม่ได้ส่ง ระคมพลแต่ไม่ได้ก่อได้ร้ายรัฐบาล หลวงพลท่ายกวีท่า มีสาเหตุกับจำเลยในเรื่อง ที่จำเลยดูหลวงพลท่ายกวีท่าในหน้าที่ราชการบ่อย ๆ นายเกษรนั้นเคยช่วยหากระแเนน เตียงให้แก่จำเลยคราวล้มครับเลือกคงเป็นผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๗๐ เมื่อจำเลยรับ เลือกคงเป็นผู้แทนราษฎรแล้ว นายเกษรขอให้ไปฝากทำงานที่กระทรวงมหาดไทย จำเลยส่งเคราะห์ไม่ได้ นายเกษรเลยโกรธ หลวงชานลัดสรณ์ จ่ายค่าจ้างแรงงาน ของรัฐบาลให้คนไทยวันละ ๕๐ สตางค์ แต่จ่ายให้คนจีนวันละ ๓ บาท จำเลยจึง ร้องเรียนไปยังกระทรวงมหาดไทย ในที่สุดต้องจ่ายค่าแรงงานของรัฐบาลให้คนไทย เท่ากับคนจีน หลวงชานลัดสรเลยโกรธจำเลย ส่วนนายภมถึงนั้นจำเลยเคยคุยบ่อยๆ นายปิ่น, นายมาและนายผัด จำเลยไม่รู้จัก เมื่อจำเลยไปหากระแเนนเตียงใน พ.ศ. ๒๔๗๓ นั้น ไปพักอยู่ที่บ้านชนชยกิจบริหาร เมื่อคราวเลือกคง พ.ศ. ๒๔๗๐ จำเลยไปขอให้ นายภมช่วยหากระแเนนเตียงให้ นายภมรับฝากแล้วไม่ได้พบประกันอีก ครั้นต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๓ จำเลยไปหากระแเนนเตียงเลือกคงตก นายภมยื่นรายงานต่อจำเลยว่า คราวเลือกคง พ.ศ. ๒๔๗๐ นั้นได้ใช้จ่ายไปเพื่อหากระแเนนเตียงให้จำเลยเงินไป ๓๐๐ บาท ขอให้จำเลยชำระให้เพียง ๖๐ บาท จำเลยไม่แน่ใจจึงยังไม่ได้จ่ายเงินให้นายภม เมื่อจำเลยไปหากระแเนนเตียงที่จังหวัดชยนาท พ.ศ. ๒๔๗๓ นั้น นายยนต์กับพระนาถ ปริญาไม่เยี่ยมจำเลยฯ ได้มอบหนังสือเศรษฐศาสตร์ให้คนละ ๓ เล่ม ต่อมาประมาณ ๔-๕ วันจำเลยจึงไปเยี่ยมตอมนายยนต์ จำเลยไม่เคยไปกินข้าวที่บ้านนายยนต์และ นายยนต์ก็ไม่เคยไปกินข้าวที่บ้านจำเลย เมื่อจำเลยไปหากระแเนนเตียง พ.ศ. ๒๔๗๐ นั้น พักอยู่บ้านนายเอม คงธรรม ในชั้นสอบสวนจำเลยเคยให้การไว้คือเจ้าหน้าที่ว่าไม่เคย มีสาเหตุกับนายเกษร

หุดวงศหกรวมด้ พะยานพระยาวิชิตสรไกร จำเลยเบิกความว่า ระหว่างที่ พระยาวิชิตสรไกรเป็นสมุหราชภัณฑุแทนราชฉฐรณไม่เห็นมีกระทูถามรัฐบาดหรือ ญัตติอันใดหรือพูดอะไรในสภามุแทนราชฉฐร

พระยาวิฑูรชรรมพิเนต พะยานพระยาวิชิตสรไกร จำเลยเบิกความว่าพะยาน จะเคยไปพบพระยาวิชิตสรไกรที่บ้านพระวฑูตมิภาคภคคั ครงหนึ่งหรืออย่างไรก็ไม่แนใจ และจะมีใครอยู่บ้างจำไม่ได้ พะยานไม่เห็นพระยาวิชิตสรไกรคงกระทูถามรัฐบาดหรือ เสนอญัตติอย่างใด ทงไม่เคยขภิปรายคานฝ่ายคณะรัฐบาด เห็นแต่ยกมือให้แกรัฐบาด โดยมาก จนพอดสมุหราชภัณฑุแทนราชฉฐรพูดขุบขุบกันว่า ถ้าพระยาวิชิตสรไกร เป็นอย่างนั้นไม่เห็นจะเป็นรัฐมนตรีแน่

พระยาโอรสทวารภิจ พะยานพระยาวิชิตสรไกร จำเลยเบิกความว่า รัฐกับ พระยาวิชิตสรไกรมาประมาณ ๒๐ ปีแล้ว ไม่ได้ยินพระยาวิชิตสรไกรพูดติเตียนรัฐบาด ได้ยินแต่พูดช่วยถื่อรัฐบาด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ หรือ พ.ศ. ๒๔๗๐ เด็กประชน สภานครกรงเทพฯ แล้ว พระยาวิชิตสรไกร, พระวฑูตมิภาคภคคั และพะยาน ขันรถยนครไปตั้งพระวฑูตมิภาคภคคัที่บ้าน ไม่เห็นมีใคร ขุขกันสักคร่งหนึ่งจึงถับ ระหว่างพระยาวิชิตสรไกรและพะยานเป็นสมุหราชภัณฑุแทนราชฉฐร พะยานเคยไปหา พระยาวิชิตสรไกรถมอ พระยาวิชิตสรไกรและพะยานเป็นฝ่ายรัฐบาด พระยาวิชิต สรไกรไม่เคยมีญัตติและกระทูถามในสภามุแทนราชฉฐร เวดาดงมคิพระยาวิชิตสรไกร ก็เป็นฝ่ายรัฐบาด

พระยาชยวิจิต พะยานพระยาวิชิตสรไกร จำเลยเบิกความว่า พะยานรัฐกับ พระยาวิชิตสรไกรมาราว ๔๐ ปีแล้ว เมื่อพบปะกันไม่เห็นพระยาวิชิตสรไกร พูด ถิ่ง การเมือง พะยานตั้งเกดว่าพระยาวิชิตสรไกรเคารพหุดวงประดิษฐณษรรมคั ไม่ เคยได้ยินคำหนคิเตียนบุคคลใดในคณะรัฐบาด ระหว่างที่พะยานเป็นมนตรีเทศบาดกรุงเทพฯ นั้น พระยาวิชิตสรไกรเป็นพนักงานเทศบาดตั้งใจทำงานคั

นางทิม จันทร์จ่าย พยานพระยาวิชาติสรไกร จำเลยเบิกความว่า พยานอยู่กับพระยาวิชาติสรไกรมาราว ๓๓ ปีแล้ว ขณะเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๒ พยานอยู่กับพระยาวิชาติสรไกรที่จังหวัดชัยนาท ในขณะที่เกิดกบฏกระเจายี่สิบห้าคำแดงการณของรัฐบาลนั้น พยานฟังบ้างไม่ได้ฟังบ้าง แต่พยานไม่ได้ยินพระยาวิชาติสรไกรพูดได้ว่ารัฐบาลหรือแต่งตั้งกิริยาไม่พอใจเจ้าครวของรัฐบาล และไม่เห็นใครเอานกขุนทองมาให้พระยาวิชาติสรไกร

นายวิชาศ โอสถานนท์ พยานพระยาวิชาติสรไกร จำเลยเบิกความว่า เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ ก่อนเกิดกบฏพยานกับพวกใช้เรือมีนักไปตากอากาศทางจังหวัดชัยนาทพักอยู่ที่จังหวัดชัยนาทหนึ่งคน จะเป็นวันที่เท่าใดจำไม่ได้พยานได้ทราบข่าวเกิดกบฏจากพระยาวิชาติสรไกร ๆ ปรบทุกซกับพยานว่า เห็นจะลำบากไม่รู้เรื่องว่าใครเป็นใคร หมายความว่าใครเป็นผู้นำฝ่ายกบฏ พยานตอบว่าคงจะไม่มื่อไรเกิดขึ้นอย่างร้ายแรง แต่พยานกับภคตบกรุงเทพ ฯ พระยาวิชาติสรไกรไม่ได้กักขังหน่วงเหนี่ยวพยานไว้

นายแผน ขำคัม พยานพระยาวิชาติสรไกร จำเลยเบิกความว่า พยานรับราชการเป็นผู้คุมเรือนจำจังหวัดชัยนาท มาประมาณ ๓๓-๓๔ ปีแล้ว เวลพยานคุมนักโทษไปทำงานที่บ้านพระยาวิชาติสรไกรนั้น พยานไม่เห็นม่นกขุนทองหรือมีใครเอานกขุนทองมาให้พระยาวิชาติสรไกร

นายชิว หงนุกต พยานพระยาวิชาติสรไกร จำเลยเบิกความว่า พยานค้าขายอยู่ที่ตลาดจังหวัดชัยนาท เมื่อราวเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยาวิชาติสรไกรไปหาคณะเสี้ยมทั้งจังหวัดชัยนาทพักอยู่ที่บ้านชุนชัยกิมบริหาร เมื่อพระยาวิชาติสรไกรไปหาคณะเสี้ยมที่อำเภอบ้านเขยงนั้น พยาน, นายแม่ัน และชุนชัยกิมบริหาร ได้ตามไปด้วย ครั้งที่ ๑ ไปเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ครั้งที่ ๒ ไปเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน พยานไปถึงอำเภอบ้านเขยงครั้งที่ ๓ เท่านั้น ส่วนครั้งที่ ๒ พยานไป

นายตะเมียด ไจมด พระยานพระยาวิชิตสรไกร จำเลย เบิกความว่า วันเดือน
โตจำไม่ได้ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยาวิชิตสรไกร ไปหากระเนนเสียงที่อำเภอหันคา พักอยู่
ที่บ้านพระยาน ๒ ครั้ง รวม ๒ วัน

นายยนต์ วนจันยภาค จำเลย อ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า จำเลยเพิ่ง
รู้จักพระยาวิชิตสรไกร เมื่อต้น พ.ศ. ๒๔๗๓ แต่ไม่มีการติดต่อเพราะอรรถาศัยไม่
ต้องกัน ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ เมื่อได้ข่าวแทนราษฎรถูกยุบแล้ว พระยาวิชิตสรไกรไป
หากระเนนเสียงที่จังหวัดชัยนาท พักอยู่ที่บ้านชุมชนยักจันบริหาร มีข้าราชการและราษฎร
ไปเยี่ยมกันมาก ต่อมาอีก ๒-๓ วัน พระยาอภิรักษ์ได้ชวนจำเลยไปเยี่ยมพระยา
วิชิตสรไกร ๆ แจกหนังสือเค้าโครงรัฐศาสตร์ของกลางให้จำเลย ๓ เล่ม ตั้งครึ่งชั่วโมง
จึงกลับมาก ต่อจากนั้น ราว ๓-๔ วัน พระยาวิชิตสรไกรกับคุณหญิงมาเยี่ยมครอบครัว
ครึ่งชั่วโมงก็กลับไป จำเลยไม่ได้ช่วยเหลือพระยาวิชิตสรไกรในเรื่องล้มตัวร่วมเตียง
เป็นผู้แทนราษฎร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๗ จำเลยพบชนนีนี้นับประคำดั้น ที่สโมสรจังหวัด
นครสวรรค์ครั้งเดียว ต่อมาไม่พบประคำดั้นอีก พระยาวิชิตสรไกร, นายเป้ง,
ชนนีนี้นับประคำดั้น, นายย่น และนายมา ไม่เคยไปรับประทวนอาหารที่บ้านจำเลย ๆ
ไม่ว่าจำเลย, นายมา, นายโกย, นายผัด, นายพุก และนายแดง ข้อความที่
นายย่น, นายมา, นายโกย และนายผัดเบิกความมานั้นไม่จริง เวลาว่าความ
นายภุมมถูกคุมมากกว่าทนายคนอื่น ๆ เพราะไม่ได้บันทึกในวิชากฎหมายและการว่าความครั้ง
นายคำพ้องนายภุมมเรื่องขบได้ นายภุมมได้เบิกความเป็นพระยานในคดีนั้น แต่นายภุมมเบิก
ความไม่ตรงประเด็นหลักเลยตอบไม่ตรงคำถาม จำเลยเป็นนางพจรรณา จึงตนายภุม
มากจนตลอดเวลา เกรงว่าจะเสียจรรยาจึงบอกให้นายภุมย่นย่อก่อน จนกว่าจะตอบ
คำถามได้เรียบร้อย แต่จำเลยลงจากบัลลังก์ไปราว ๑๕ หรือ ๒๐ นาที จึงขึ้นนั่ง
พิจารณาต่อไป ในที่สุดศาลตัดสินให้นายภุมชะนระคดี ใน พ.ศ. ๒๔๗๗ หรือ พ.ศ. ๒๔๗๐
นายภุมเป็นทนายของผู้องจริตกรพยเรื่องหนึ่งจำเลยตั้งจำหนายคณนเสียง ผู้องจริตกรพย
โดยนคำร้องต่อกระทรวงยุติธรรมเป็นเชิงกล่าวโทษจำเลย แต่กระทรวงยุติธรรม

ตั้งว่าเงินกระบวนพิจารณาของศาลจะไปกักขังไม่ได้ ใน พ.ศ. ๒๔๘๓ มีบัตรสันเทือง
 กระทรวงยุติธรรมกต่าง โทษนายแป๊ะ ซึ่งเป็นจำคุกว่านายแป๊ะกินข้าวกับทนายความ
 และหาความให้ทนายความบางคน เด็กที่รักมักทง คนไหนรักก็ให้ความสะดวก ทั้ง
 ก็ไม่ให้ กระทรวงยุติธรรมสั่งให้สอบสวน จำเลยกับพระนาถปริญาไปสอบสวนความ
 บรรดาทนายความ นายภูมิไดบอกข้อความ กัดหรือเกือบเหมือนข้อความในบัตรสันเทให้
 นัน เวदानายภูมิไปคดีคือในศาลไม่ได้ความสะดวกจากจำคุกแต่เต็มยันทงาน เพราะ
 นายภูมิปฏิบัติกรไม่ชอบด้วยกฎหมายและระเบียบการของศาล จึงถูกค้นคามค่าต่าง ๆ
 ไปให้ทำใหม่ จำเลยทราบข่าวว่านายภูมิเอาชื่อของจำเลยและผู้พปากษาคณอื่น ๆ
 ไปให้ตอกดวงเอาเงินจกรราษฎร เมื่อเป็นเช่นนี้กรงานในหน้าที่ของจำเลยและผู้พปากษา
 อื่น ๆ ของเขม้งอดคอบนายภูมิมาก ในที่สุดความของนายภูมิตดน้อยลง จนปลายปี
 พ.ศ. ๒๔๘๓ และคณปี พ.ศ. ๒๔๘๒ นายภูมิไม่มีความจะวาเลย ในระหว่งที่พิจารณาคดี
 ทนายคำ พองนายภูมิเป็นจำเลยน นายภูมิขอเตชนคตบอย ๆ นอกนงมีพระชนดิษย์ ๆ
 พวชของนายภูมิมักหมายไปถึงนายชิต บุญยะประภัสร์ ซึ่งเป็นผู้พปากษาอุทคัด
 จงหวัดชยนาทเวदानัน และนายประสม รมยานนท น้องชายของนายภูมิ มีจดหมายไป
 ถึงจำเลยใจความอย่างเดียวกันว่า ขอให้นายภูมิเดือนครพิจารณา จะไปช่วยหาคะเนน
 เตียงให้นายประสม ซึ่งไปสมัครเป็นนุแทนราษฎร จงหวัดตราต วันเวลาที่นางเวดเบก
 ความว่าเห็นพระยงชิตสรไกรกับพวกเข้าไปในบ้านของจำเลยน จำเลยไม่อยู่เพราะวันที่
 ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ จำเลยเอาเงินไปให้เมียของจำเลยที่จังหวัดนนทบุรี เพื่อรับ
 คำนของทตณ จำเลยกลับจากจังหวัดนนทบุรีเพื่อไปจังหวัดชยนาท วันที่ ๓๐ หรือ ๓๑
 เดือนเดียวกัน ต่อมาวันที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ จำเลยไปจังหวัดนนทบุรี แต่
 กลับถึงจังหวัดชยนาทวันที่ ๓๑ เดือนเดียวกัน เมื่อดงจึงทราบวนายแป๊ะถูกจับ ชนชยกิจ
 บริหารกับจำเลยไม่ค่อยถูกกัน เรื่องบุตรสาวของชนชยกิจบริหารพบุตรจำเลยไปถูก

ซึ่งอธิบดีกรมยานยนต์ และอธิบดีกรมบริหารมาตามเรื่องความ จำเลยเคยถูก
กรรมการของกระทรวงยุติธรรมสอบสวนหาว่าจำเลยเกี่ยวข้องของแก่การกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖
กรรมการสอบสวนแล้วว่ามีมลทิน แต่คณะรัฐมนตรีประชุมปรึกษาดังคดีว่า จำเลย
ยังมีเหตุผลที่น่าสงสัยอยู่ ให้กระทรวงยุติธรรมบันทึกข้อเท็จจริงประกอบในคราว
พิจารณาจะให้เห็นความดีความชอบ เพื่อให้โอกาสแก่จำเลยทำการแก้คดีต่อไป

หัตถ์วีเชตรนคร พระยานายยนต์จำเลย เบิกความว่า พระยานเป็นชายใหญ่
ของนายยนต์ ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ นายเจริญ จันทรมักดา มาพูดขอจำนอง
ที่ดินต่อพระยาน แต่พระยานต้องการใช้เงินอยู่ จึงบอกให้นายเจริญไปติดต่อกับนายยนต์
ต่อมาวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ เวลาค่ำพันเที่ยงคืนแล้ว นายยนต์มาลงบ้านที่
จังหวัดนนทบุรี รุ่งเช้านายเจริญก็มาพบกับนายยนต์ แล้วมอบเงินให้นางโหมตแม่ยาย
ทำสัญญาจำนองแทน จนทำไม่ได้ ราวกลางเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒
นายยนต์มาที่บ้านพระยานตามตกลงขาย จังหวัดพระนคร เพื่อดำเนินการของนายยนต์

นายเจริญ จันทรมักดา พระยานนายยนต์ จำเลย เบิกความว่า เมื่อวันที่ ๑๕
หรือ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานไปขอจำนองที่ดินคือหัตถ์วีเชตรนคร ๖๐๐ ไร่
แต่หัตถ์วีเชตรนครบอกไม่ให้พระยานติดต่อกับนายยนต์ พระยานจึงเขียนจดหมายไป
ถึงนายยนต์ ขอจำนองที่ดินราวครึ่งไร่แล้ว ต่อมา ๗-๘ วัน นางโหมตแม่ยาย
นายยนต์ สั่งให้พระยานไปพบแล้วเอาจดหมายของนายยนต์ให้พระยานดูว่า นายยนต์จะ
มาถึงจังหวัดนนทบุรีวันที่ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ให้พระยานไปพบเวลา ๙ นาฬิกา ครั้น
ถึงกำหนดพระยานได้ไปพบนายยนต์ ๆ มอบเงินให้นางโหมต ทำสัญญาจำนองแทน
นายยนต์

นางสาวทพทิม วิจิณนภาค พระยานนายยนต์ จำเลย เบิกความว่า พระยานเป็น
น้องสาวนายยนต์ อยู่กับนายยนต์ตลอดมา พระยานรู้จักพระยาวิจิตรโกไรและนายเปื้อ
ส่วนชนนินพฐประศาสน์ ไม่รู้จักและไม่เคยเห็นหน้า พระยานไม่เคยเห็นพระยาวิจิตร

สรไกร, นายเป๊ะเต๊ะขุนพันธรักษาบ้านแดงหรือประชุมกันที่บ้านนายยนต์
พะยานไม่วางนายมั่น, นายมา, นายโกย, นายแดงเต๊ะนายผัด ทั้งไม่เคยเห็นไปบ้าน
นายยนต์ นายเป๊ะถูกจับได้ราว ๔-๕ วัน แล้วนายยนต์จึงกลับจากจังหวัดนนทบุรี
ขึ้นไปจังหวัดชัยนาท

นายศรี มาเพ็ญอยู่ พะยานนายยนต์ จำเลย เบิกความว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓
ภายหลังที่ภรรยาชื่อนางอุบลถูกขังแล้ว พะยานได้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร
จังหวัดชัยนาท นายยนต์พูดกับพะยานว่า จะช่วยเป็นส่วนตัวรวมทุกคนในบ้านด้วย
แต่ไม่สามารที่จะโฆษณาทางอื่นได้ เพราะยังรับราชการอยู่ พะยานไม่เห็นนายยนต์
และพระยาวิชิตสรไกร ไปไหนมาไหนด้วยกัน นายยนต์พูดกับพะยานว่าพระยาวิชิตสรไกร
พักอยู่บ้านชั้นจตุรบริหาร และนายยนต์ก็เช่าบ้านชั้นจตุรบริหารด้วย เกรงว่า
จตุรบริหารจะเอาอำนาจหน้าที่ของ นายยนต์ไป โฆษณาหาเสียง ให้พระยาวิชิตสรไกร
พะยานเห็นนายภูมิตะเถาะกับเดิมพันพนักงานในศาลเรื่องกำหนดวันนัดความ แล้วพะยาน
แนะนำกับนายภูมิตะเถาะว่าเป็นทนายความไม่ควรจะทะเลาะกับศาล ควรจะเคารพต่อศาล
เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๗๒ นี้ พะยานเป็นทนายแก่ต่างจำเลยในคดีเรื่องทำด่างคังปลอม พะยาน
เห็นว่าพะยานหลักฐานโจทก์มีน้คง เกรงว่าจำเลยในคดีนี้จะถูกตั้งโทษ จึงแนะนำให้
จำเลยในคดีนี้รับสารภาพเสีย แต่ฎีกาของจำเลยในคดีนี้มาบอกว่าเรื่องนี้เป็น
ไร นายภูมิตะเถาะจะไปหาผู้พิพากษาให้ปล่อย พะยานเกรงว่าจะเสียภัยแก่ผู้พิพากษา
จึงนำความไปบอกแก่นายยนต์และพระพรหมปริณายก ฎีกาของจำเลยที่นำความมาบอก
แก่พะยานนั้นได้บอกว่า นายภูมิตะเถาะของนายประทุม ๆ เป็นเพื่อนกับนายยนต์ และ
ว่านายภูมิตะเถาะของจังหวัดเดียวกับภริยาผู้พิพากษาหัวหน้าศาล ทั้งบอกว่าได้เสียเงิน
แก่นายภูมิตะเถาะกัน แต่เป็นจำนวนเงินเท่าใดไม่ทราบ ถ้าศาลตั้งโทษ นายภูมิตะเถาะ
เงินให้ ในคดีเรื่องนี้นายยนต์เป็นผู้หนึ่งพิจารณา ในที่สุดศาลตัดสินตั้งโทษจำคุกจำเลย
ในคดีนี้ ๗ ปี ๖5 คดีมาฎีกาของจำเลยในคดีนี้จึงการให้ฟ้องอุทธรณ์ เวลานี้คดียัง

อยู่ระหว่างขอทราบ มัคตเรื่องหนึ่งนายภุมเบกความเป็นพระยานและนายยนต์ผู้
พิจารณาได้คืนนายภุม มัคคนักมากแต่พระยานไม่ได้เข้าไปดูด้วย นายผัด พระยาน
รู้จัก เขาช่วยหากระแหนงเลี้ยงให้พระยาน นายโกยนั้นเคยคิดคบกับนายภุมในเรื่องความ

นายถนอม จันทรวนด พระยานนายยนต์ จำเลย เบิกความว่า พระยานรับราช
การเป็นนายอำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เมื่อราวปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๐ นายยนต์
บอกกับพระยานว่า มีจำเลยในคดีเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นลูกความของนายภุม แล้วนายภุม
แอบอ้างเขาขออนายยนต์ไปเองเงินจากจำเลยในคดีนั้น เพื่อจะเข้าหานายยนต์ ความจริง
จะกระนั้น นายยนต์ขอให้พระยานช่วยสืบสวนในท้องที่อำเภอวัดสิงห์ พระยานสืบสวน
แต่ไม่ได้ความ จึงไปบอกให้นายยนต์ทราบ

ขุนอรณเดชรัตน์ พระยานนายยนต์ จำเลย เบิกความว่า บ้านพระยานอยู่ห่าง
จากบ้านนายยนต์ราว ๒ เด็น เมื่อถึงราชแแทนราษฎรยิมแล้ว แแต่ระหว่างมีการ
เดออกคงผู้แทนราษฎรยอนนั้น พระยานไม่ได้ยินหรือทราบว่าที่บ้านนายยนต์มีการเลี้ยง
ไม่เห็นพระยาวชิรธรโกรและนายยนต์ไปไหนมาไหนด้วยกัน

นายชิน บัจจสำนท พระยานนายยนต์ จำเลย เบิกความว่า ระหว่างที่พระยาน
เป็นผู้พวกราชอยู่ที่ศาลจังหวัดชัยนาทนั้น ตั้งเกิดว่านายยนต์ไม่ชอบนายภุม นายยนต์
เคยพูดกับพระยานว่า นายภุมไม่ภุมในทางทนายความ ถ้ามความมิตยาดนออกเรื่อง
นอกกราว เมื่อเจ้าหน้าที่การตรวจพยานไปคนทาคำตนั้น นายยนต์ไม่อยู่ โดยบอกว
มาจังหวัดนนทบริ หรือพระนคร

นายตอ พงษกันทา พระยานนายยนต์ จำเลย เบิกความว่า พระยานเป็นปัด
ข้าเมืองชัยนาทราว ๑๐ ปี เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานย้ายไปอยู่
อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท พระยานไม่รู้จักนายมา ชูศรี ซึ่งอยู่ที่บ้านหนองแซง
นายบ่อมนนเป็นคนของนายผัดกำนัน ส่วนนายโกยนั้นพระยานรู้จักไม่รู้ว่าเขาเป็นคนของ
ใคร จะสืบค้นหรือไม่ รั

นายเป๊าะ แดงไชย จำเลย อ้างตัวเองเป็นพระยาน เบิกความว่า จำเลยไม่เคย
 รับประทานอาหารร่วมกับพระยาวิเชียรไกร, นายยงค์ และขุนนิพนธ์ประจำตัว จำเลย
 ไม่เคยพานายโกยไปหานายยงค์ นายภุมเคยทะเลาะกับจำเลยเรื่องหนี้ความ, คำร้อง
 และคำฟ้องต่าง ๆ ซึ่งนายภุมหมายนต่อศาลนั้นจำเลยได้คิดเสมอ มนุษย์นับควรตั้งให้ไป
 ยังกระทรวงยุติธรรมกล่าวโทษจำเลยกับนายตงพนักงานศาลว่า ไปรับประทานอาหาร
 กตางวันกับทนายความบางคน และหาความไปให้ทนายบางคนและเด็กทกรกมกที่
 ชังทนายความ แดงนายยงค์กับพระยาถนปริญญาได้ไปล่อถามบรรดาทนายความ
 นายตงเคยเบียดความที่ศาล ๓ ครั้ง นอกจากนั้นยังไปขอประกันคนที่ศาลชกหลายครั้ง
 นายตงเคยเขียนนามลูกตงว่า ศรีพรหมา จำเลยจึงถามนามลูกตงนายตงว่าศรี-พร-หมา
 ไซ้ใหม่ นายยงค์และนายมาน้อยบ้านของนายภุม นายยงค์และนายมาเคยนำหนังสือท
 เกี่ยวแก่เรื่องความไปยื่นต่อศาลแทนนายภุม จำเลยเห็นนายมาส่งมาขึ้น เสมียนศาล
 บอกจำเลยว่า นายยงค์มาแจ้งหัดคืนทนาย จำเลยไม่เห็นนายยงค์ไปศาลตั้งแต่
 วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ต่อมาวันที่ ๑๕ เดือนเดียวกัน จำเลยจึงถูกจับ
 ในชั้นสอบสวนจำเลยให้การว่า ไม่รู้จักนายมาและนายยงค์

นางลำยทอง แดงไชย พระยานนายเป๊าะ จำเลยเบิกความว่า พระยานเป็นภริยา
 ของนายเป๊าะ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ สามีของพระยานมีรับประทานอาหารที่บ้านทุกวัน
 ตามธรรมดา ถ้านายเป๊าะไปรับประทานอาหารที่ไหนเคยบอกไว้เสมอ ถ้าไม่บอกก็ใช้
 ให้คนมาบอก

นายทองย้อย ศรีภักดี พระยานนายเป๊าะ จำเลย เบิกความว่า พระยานเป็น
 บุตรเขยของนายเป๊าะ อยู่บ้านเดียวกัน ถ้านายเป๊าะจะไปรับประทานอาหารที่ไหนเคย
 แจ้งไว้เสมอ นายเป๊าะไม่เคยสั่งไว้ว่าจะไปกินข้าวบ้านนายยงค์

นายฟู เมืองส้มจัน พระยานนายเป๊าะ จำเลย เบิกความว่า นายเป๊าะกับ
 พระยานเคยไปลอบเจดตทคนเรื่องนายตงหาว่านายโกย รุกถาตคน การลอบสอบสวน

ปรากฏว่านายโกยรูกตาคินของนายนิค แคนนมานายโกยก็ไม่ค่อยสนิทสนมกับนาย
แป๊ะ ผลที่สุด निकิตินนายโกยแพ่

ขุนนพธิ์ประคำตัน จำเลยอ้างตัวเองเป็นพระยานเบิกความว่า เมื่อวันที่ ๒๘
และ ๓๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ จำเลยมีฐานที่อยู่ ในจังหวัดนครสวรรค์ ตามบัญชี
รายงานทำงานของจำเลยที่อ้างมา นายนิค, นายแป๊ะ, นายปิ่น และนายมา
นนิ จำเลยไม่รู้จักแต่ไม่เคยไปมาหาสู่กัน ส่วนพระยาศรีสวัสดิ์ไกรรฐก็กลับมาตั้งแต่วันที่
พ.ศ. ๒๔๖๘ เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ จำเลยย้ายมาเป็นนายอำเภอตากดี
จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ขณะที่จำเลยเป็นนายอำเภอตากดี นายภุม
ไปหาจำเลยขอเรื่องจะให้ราษฎรจับจองที่บึงของนายภุม จำเลยว่าจะตั้งจัดการไป
ตามที่เห็นสมควร ต่อมาทางราชการให้ราษฎรจับจองในที่นั้นได้เพราะเป็นป่าอยู่ แถว
มณฑลนครสวรรค์ใกล้ตัวโคขจำเลย หลังจากนั้นจำเลยย้ายมาอำเภอตากดี ราษฎร
ขอจับจองที่ดินในอำเภอหนองหลายแปลง จำเลยจึงออกไปเยี่ยมบ้านให้ นายภุมร้อง
คัดค้านและกล่าวเสียคิดว่าจำเลยแย่งให้ราษฎรจับจองที่บึงของนายภุม ปรากฏ
ตามหลักฐานที่จำเลยอ้าง นานแล้ว จำเลยไม่ได้กระทำความผิดตั้งใจทักถ่วง
หาเลย

นางนพธิ์ประคำตัน พระยานขุนนพธิ์ประคำตันจำเลย เบิกความว่า พระยาน
เป็นภริยานขุนนพธิ์ประคำตัน ระหว่างเตรียมการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๔๘๓
ไม่เห็นดำมของพระยานไปไหน แต่เคยไปตรวจราชการคงคนเหมือนกัน

นายสน สพรณกุล พระยานขุนนพธิ์ประคำตัน จำเลยเบิกความว่า พระยาน
เคยรับราชการอยู่ที่อำเภอตากดี นายภุมเคยยื่นคำร้องคัดค้านว่า ที่ดินซึ่งออกไป
เยี่ยมบ้านให้ราษฎรนั้น ที่บึงของนายภุม ระหว่างเตรียมการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๔๘๓ ทาง
ราชการสั่งห้ามข้าราชการไม่ให้ลา

นายถมัทม ประไพศ์ พระยานขุนนพธิ์ประคำตัน จำเลยเบิกความว่า ระหว่าง
ที่พระยานรับราชการอยู่กับขุนนพธิ์ประคำตันที่อำเภอตากดียาวนาน มีคนแย่งเข้าจับจอง

๒๑ นายภูมมีส่วนเกษของในทศนุนด้วย แล้วทางราชการได้แบ่งแยกที่ดินให้
 ราษฎรไปหลายคน คราวเลือกตั้งผู้แทนราษฎรใหม่ พ.ศ. ๒๔๗๓ ทางราชการ
 ไม่อนุญาตให้ข้าราชการลา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ ขณะที่ยานและซุนนิพนธ์ประสงค์
 รับราชการอยู่ที่อำเภอตากสิน ซุนนิพนธ์ประสงค์ออกไปเหยียบย่ำให้แก่ราษฎร
 นายภูมได้ยื่นคำร้องคัดค้านว่า ทรายนบนของคนที่แรกกล่าวแต่ยัดต่าง ๆ จึงส่ง
 เรื่องไปจังหวัดนครสวรรค์ แล้วจึงจังหวัดชยนาทเพื่อสอบถามนายภูม เรื่อง
 ก็เงียบหายไป

นายโทน อินทรเกษม พยานซุนนิพนธ์ประสงค์ จำเลยเบิกความว่า เมื่อ
 เดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๗๓ พยานย้ายมารับราชการอยู่ที่อำเภอตากสิน พยานเคย
 ไปตรวจท้องที่กับซุนนิพนธ์ประสงค์บ่อย ๆ ไม่เห็นซุนนิพนธ์ประสงค์ไปจังหวัด
 ชยนาท

คุณหญิงวิจิตรศรีไกร พยานของพระยาวิจิตรศรีไกร นายยันต์ จำเลยเบิก
 ความว่า เมื่อเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ พยานอยู่ที่จังหวัดชยนาทด้วยกับพระยาวิจิ
 ตรศรีไกร ระหว่างเกิดกบฏที่บ้านพยานเป็นศอกๆ แต่พยานไม่ได้ฟังตลอดเวลา ไม่ได้
 ยินดีของพยานกล่าวได้ว่ารัฐบาลหรือคดีความแดงการณของรัฐมาต เมื่อ
 พยานกับสามีของพยานไปบ้านพระยาอมพงศ์เพยต์ติดกับพระวทณภากภักคินัน ไม่
 เคยพบถึงเรื่องการเมือง เมื่อสามีพยานไปสมัครรับเลือกเป็นตัวแทนราษฎรที่จังหวัด
 ชยนาท พ.ศ. ๒๔๗๓ พยานไปด้วย และพักที่บ้านชยชัยกิจบริหาร เวลาสามี
 ของพยานไปหากระเนนเสียงตามอำเภอต่าง ๆ นน พยานและชยชัยกิจบริหารไป
 ด้วย ในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ไปค้างอยู่ที่อำเภอบ้านเขย ๒ คืน เมื่อ
 สามีพยานไปอำเภอบ้านเขยครบ ๒ วัน พยานไม่ได้ไปด้วย ครั้งสุดท้ายไปทาง
 อำเภอวัดสิงห์และอำเภอโนนรมย์ กลับถึงจังหวัดชยนาทก่อนวันเลือกตั้ง ๓ หรือ
 ๒ วัน ที่บ้านสามีพยานไม่เคยถึงนกขุนทองหรือมีใครเอานกขุนทองมาให้ ระหว่าง

ทพษยานพักอยุทบ้านชนชยขกบรหารนน นายยन्छเคยไปเยยมครวงทง พษยานไม
เห็นพระยาวชิตศรไกรไปกินชาวหรือกินเตียงทพานนายยन्छ ระวังทด้ามพะยานไป
หาคะเนนเดียงเดอกคตง บางคราวด้ามพะยานไปคนเดยอกม

พระนถปริณญา พษยานพระยาวชิตศรไกร, นายยन्छ, นายเป้ระ จำเดยเม็ก
คความว่า นายเป้ระถูกจับเมือวันที่ ๓๕ หรือ ๓๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ วันนนนายยन्छ
ไมอยุ่ ดูเหมือนจะจลาจลมากรุงเทพฯ หรือจงดคณทบว พอนายยन्छกลับมาทงาน
พะยานจึงบอกให้ทราบดา นายเป้ระถูกจับ เมือพระยาวชิตศรไกรไปหาคะเนนเดียงนน
ไปพักอยุทบ้านชนชยขกบรหาร คอมาพะยานจึงชวนนายยन्छไปหาพระยาวชิตศรไกร
โดยกนชยราว ๑๕ หรือ ๒๐ นาทีจกตบ แดงพระยาวชิตศรไกรมอบหนังสือเค้ชษฐ
ศำศตรำให้คนละเดม พษยานไมเคยนหรือเห็นพระยาวชิตศรไกร และนายยन्छไป
ไหนหรือบประทานอาหารดอยกน นายยन्छเคยบอกพะยานว่า พระยาวชิตศรไกรนน
ไมตองนยนคาเดย พษยานไมเคยนชาวดาทบ้านนายยन्छเดยงชาหาวพระยาวชิตศรไกร,
นายเป้ระ แดงชุนนพนชประศำศน นายภมมคความรพอจาคความไปได้ เคยเห็นนายยन्छ
คนายภมมระหว่างพจวรณาคคทนายภมมเบทนาย เพราะรำคำญ มีครำทงใน
พะยานว่า ไม่อยากพจวรณาคคทนายภมมเบทนาย เพราะรำคำญ มีครำทงใน
พ.ศ. ๒๔๗๓ ระวังพจวรณำมเดียงเอระอะทบดตงก แดงนายยन्छตงมออกพะยาน
ชอให้ชนไปนงพจวรณาคคกย พษยานตามชนไปนงพจวรณำ เห็นนายภมมถำดง
เบ็กคความเบ็นพะยานอยุ่ เมือ พ.ศ. ๒๔๗๓ มีทนายคความนงบอกแก่พะยานว่า นายภมม
เอำชอณพพำกษาไปหตถกถวงเอำเงินจกคคความ พษยานดอบดอคนคความนนแแดง บอก
จำได้ให้เงินแก่นายภมมไปจรง โดยนายภมมบอกจำจะเอำเงินมำให้ณพพำกษา พษยาน
จึงนำตัวคความนนไปให้อำเอชดอบดอ เพื่อคำเนนคดพองนายภมมคคไป แดง
เรองนนเจยบหายไปไม่มีกรพองร้องในศำล เขำใจวำหตถฐำนไมพอ พษยานก็ไมได้
ดอบถำม คอมาบเดยอกนระยหำงกอนจำไมได้ นายยन्छมำบอกแก่พะยานวำ ได้

15/10/2025

ทราบจากนายศิริว่า นายภูมิไปเรียกเงินจากราชฎา โดยเอาชื่อผู้พิพากษาไปจ่าย
 พระยานจึงเรียกนายศิริมาสอบถามรับว่าได้พูดจริง และกำลังค้นหาหลักฐานอยู่ว่า
 นายภูมิกระทำการนั้นจริงหรือไม่ พระยานจึงตั้งนายศิริว่าได้รับความจริงอย่างไรขอให้
 พระยานทราบด้วยจะจัดการดำเนินคดีกับนายภูมิต่อไป ตำรวจความของนายภูมิจะมี
 มากน้อยกว่าเดิมหรือไม่ ๗ ได้สังเกต นับตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ มาจนถึง
 วันที่นายยันต์ถูกจับ พระยานไม่พบนายภูมิที่ศาลเลย มีคดีร้องหนึ่งคือ คดีแดง
 ที่ ๓๒๖/๒๔๗๗ ซึ่งนายยันต์คดีต้นแล้ว คุกคามฝ่ายหนึ่งร้องไปยังกระทรวงยุติธรรม
 ว่า ไม่ได้รับความยุติธรรม กระทรวงยุติธรรมตรวจสอบแล้ว จึงสั่งว่า
 เรืองให้ดำเนินไปตามกฎหมาย พระยานตรวจสอบความ พ.ศ. ๒๔๗๓ แล้ว ไม่
 ปรากฏว่ามีคดีที่นายยันต์เป็นโจทก์ฟ้องนายโยทเป็นจำเลย วันหนึ่งใน พ.ศ. ๒๔๗๓
 ระหว่างที่พระยาวิจิตรไกรอยู่ที่จังหวัดชัยนาท นายภูมิไปหาพระยานที่ศาลบอกหา ใน
 คราวที่พระยาวิจิตรไกรสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ นายภูมิ
 ได้ใช้จ่ายเงินไปหลายสิบหมื่นสำหรับหาคะแนนเสียงให้แก่พระยาวิจิตรไกร ได้ไปขอ
 รับเงินรายนี้จากพระยาวิจิตรไกรแล้ว แต่ไม่ให้ พระยานจึงว่าทำไมเพิ่งมาขอเวदान
 ควรจะขอเสียแต่คราวก่อนแล้ว นายภูมิจึงพูดว่าเมื่อไม่ให้อีกแล้วก็ไม่ไป การที่
 นายภูมิมาบอกพระยานเช่นนี้ เขาใจว่าคงจะขอให้พระยานไปช่วยพูดกับพระยาวิจิตรไกร
 มีผู้ทรงบทรสนเทให้ไปยังกระทรวงยุติธรรม กล่าวหาว่านายโยทเป็นโจทก์ร่วมกับทนาย
 ความ และทนายความออกค่าอาหารให้เสมอ ๗ ได้สอบสวนแล้วไม่ได้ความจริง

นายเอม คงธรรม พระยาวิจิตรไกร, นายยันต์, และนายแฉะ จำเลย
 เบิกความว่า ในคราวที่พระยาวิจิตรไกร ไปหาคะแนนเสียงที่จังหวัดชัยนาท เมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๗๐ นั้นได้ไปพักที่บ้านพระยาน แต่ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยาวิจิตรไกรไป
 พักที่บ้านขุนชัยกิจบริหาร นายยันต์เคยแนะนำให้พระยานสมัครเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัด

ชยันต แต่จะลงคะแนนเสียงให้ เมื่อพระยานอนงค์ไม่สมัครเป็นผู้แทนราษฎร แล้ว นายยันตแนะนำให้พระยานไปขอเงินค่าใบพิมพ์โฆษณาซึ่งพระยานเสียไปจากพระยาวิจิตรโกกร โดยพระยาวิจิตรโกกรขอร้องไม่ให้พระยานสมัครเป็นผู้แทนราษฎร แต่พระยานไม่ได้ไปขอ

จนรัชกิจบริหาร พระยานพระยาวิจิตรโกกร และนายยันต จำเลย เบิกความว่า นายยันตเข้ามาบ้านพระยานอยู่ บ้านพระยานอยู่ห่างจากครัวบ้านนายยันตราว ๕ วา เมื่อพระยาวิจิตรโกกรไปหากระแนมเตียงที่จังหวัดชยันตใน พ.ศ. ๒๔๗๓ นั้น ได้พักอยู่ที่บ้านของพระยาน ไม่เห็นพระยาวิจิตรโกกร, นายแป๊ะ, และชนนีนพประคำสั่นไปรับประทานอาหารที่บ้านนายยันต นายยันตเคยให้คนายแฉ่งไปยืมนางสาวพูนศรี บุตรของพระยานว่าจะฟ้องร้องทำให้โรคระบาดบุตรของนายยันตมาบาดเจ็บ พระยานจึงไปหา นายยันตแล้วตกลงไม่ฟ้อง พระยานไปหากระแนมเตียงกับพระยาวิจิตรโกกรด้วย

นางเหนย วิจิตรนภภาค พระยานนายยันต และนายแป๊ะ จำเลย เบิกความว่า พระยานเป็นภริยาของนายยันต ราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยาวิจิตรโกกรไปหากระแนมเตียงเตี้ยกตงที่จังหวัดชยันต แล้วพักอยู่ที่บ้านจนรัชกิจบริหาร ไม่เคยเห็นนายยันตไปเยี่ยมพระยาวิจิตรโกกร ล่วงพระยาวิจิตรโกกรจะได้มาเยี่ยมนายยันตหรือไม่ได้เสียแล้ว พระยานเคยไปเยี่ยมพระยาวิจิตรโกกรครั้งเดียว ไม่เห็นนายยันตไปเที่ยวไหนกับพระยาวิจิตรโกกร ที่บ้านพระยานไม่ได้เสวยอาหารแก่พระยาวิจิตรโกกร, นายแป๊ะ และชนนีนพประคำสั่น พระยานไม่รู้จักนายบัน, นายมา, นายโกย, นายฉัด, นายปก, นายแดง และไม่เคยเห็นไปบ้านพระยาน เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ นายยันตได้เอาเงินของพระยานมาให้มารดาของพระยานเพื่อรับจำนองที่ดิน วันที่ ๓๓ เดือนเดียวกันนายยันตจึงกลับมาไปถึงจังหวัดชยันต เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ พระยานลงมาซ่อมบ้านที่จังหวัดนนทบุรี เมื่อนายยันตถูกจับนั้น พระยานยังไม่ได้กลับมาที่จังหวัดชยันต

นายบุญมี กาญจนหา พะยานนายยันต์ และนายเป๊าะ จำเลย เบิกความว่า พะยานเป็นพนักงานรอยศาลจังหวัดชัยนาท มีหน้าที่ตรวจเวลาของผู้พักขามาทำงานและกตัม ถ้าผู้พักขามาไม่มาทำงานก็หมายเหตุไว้ว่าตาหรือบ่วย นายเป๊าะถูกจับวันที่ ๓๕ เดือนอะไรจำไม่ได้ วันนั้นนายยันต์ดา บอกว่ามาจังหวัดนนทบุรี รุ่งขึ้นเจ้าหน้าที่จึงนำตัวนายเป๊าะมากรุงเทพฯ ในคดีเรื่องหนึ่ง นายศิริ ดำเถาดอย ซึ่งเป็นทนาย นายคำ โจทก์ ได้ชักถามนายภุม แต่นายภุมตอบไม่ถุก นายยันต์ซึ่งนั่งพิจารณาคดีนั้นได้ดูนายภุมหลายหน แต่ดูนายยันต์ลงจากมัตตั้งก็ให้นายภุมยืนอยู่ในคอกพะยานประมาณ ๑๕ นาที ขณะนั้นคนคุมมากแล้วนายยันต์จึงขึ้นพิจารณาต่อไป ในคดีนั้นนายมาซึ่งเป็นคนของนายภุมได้เบิกความเป็นพะยานด้วย นายผัดเคยเป็นความแฉะมาขอประกันคนที่ศาล นายเป๊าะได้อ่านนามตั้งคดีของนายผัดว่า "ศิริ-พร-หมา" และขอให้นายผัดแก้เสียให้ลูกคอง นายผัดบอกวาถูกคองแล้วไม่ยอมแก้ แฉะกล่าวต่อไปว่า ใครอ่าน ศิริ-พร-หมา คนนั้นก็ไม่ใช้คน

นายมติ ไหวทยะกต พะยานนายยันต์ และนายเป๊าะ จำเลย เบิกความว่า พะยานรับราชการเป็นเสมียนศาลจังหวัดชัยนาท ในระหว่างพิจารณาคดีที่นายภุมมีความนั้น โดยนายยันต์ดูนายภุมแทบทุกเรื่อง และนายภุมถูกนายยันต์คุมมากกว่าทนายคนอื่น ๆ เมื่อนายผัด ศิริพรหมา มาคดีคองในศาล นายเป๊าะ จำเลยได้เรียกนามตั้งคดีของนายผัดว่า "ศิริ-พร-หมา" เห็นนายผัดแต่งตงกิริยาโกรธคองนายเป๊าะ

นายศิริ ดำเถาดอย พะยานนายยันต์ และนายเป๊าะ จำเลย เบิกความว่า นายภุมนั้นพะยานรู้จัก เคยว่าความเป็นคดีคองกับพะยาน การว่าความแฉะการดำเนินคดีในศาลนั้น นายภุมรู้จักทำให้ไม่ได้รบคองความแฉะตวง พะยานเคยเห็นนายยันต์ดูนายภุมมากกว่าทนายความอื่น ๆ ในคดีแดงที่ ๒๒๓/๒๔๗๓ ระหว่างนายคำ โจทก์ นายภุมจำเลยนั้น พะยานเป็นทนายให้นายคำ นายบันได้เป็นจำเลยร่วมกับนายภุมด้วย แต่นายคำได้ถอนฟ้องเสียโดยตั้งหมายให้นายบันไม่ได้ นายบันเป็นคนใช้อยู่ในบ้านของ

นายภูมิ และเป็นคนที่เข้าไปทำประโยชน์ในเรื่องที่ตนคิดนั้นจึงถูกฟ้องรวมด้วย ในคดี
นั้นนายภูมิเบิกความมุกให้การไม่ตรงกับคำถามและเกินคำถามไปทุกครั้ง ต้องได้เตียง
กั้นมาก นายขุนตมุงพิจารณาคดีจนนายภูมิมากที่สุดในวันนั้น แล้วนายขุนตมุง
กล่าวให้นายภูมิหิวเสียให้พักหิวเสียก่อน หิวดีแล้วจึงมาพูดกันต่อไป แล้วนายขุนตมุง
ก็ลงจากมดตงก็ สั่งให้นายภูมิอยู่ในคอกพระยานนั้น ขณะนั้นมีคนมาตมุงมาก นายภูมิ
พูดว่า ถ้าเดินกนอย่างหนักแน่ แต่กรมกรยาไม่พอใจ คอมนัดที่ ๓๒-๓๓ นายขุนตมุง
และพระนางปริญาภิชาตมาพิจารณาต่อไป พระยานได้ทราบจากลูกความของพระยานว่า
นายภูมิเรียกเอาเงินจากลูกความของเขา ว่าจะเอาไปให้นายขุนตมุงเพื่อให้คดีชนะราว
๓-๔ เรื่อง พวกที่เอาไปให้พระยานพงนนั้นเดิมเป็นพวกของลูกความของนายภูมิ แล้ว
แตกกับนายภูมิจึงมาให้พระยานเป็นทนายให้ นอกนั้นก็ทราบจากคนนอกเช่นเดียวกับ
กบที่ใ้ทหารมาแต่แล้ว พระยานได้ขียนนายภูมิกับนายเป๊าะเถียงกันในเรื่องที่ให้นายภูมิทำ
ฟ้องและคำร้องนายใหม่

นายพร รัตนธำรี พระยานนายขุนตมุง และนายเป๊าะ จำเลยเบิกความว่า ใน พ.ศ.
๒๔๘๓ นายนิศย์ให้พระยานทำฟ้องอุทธรณ์แล้วเอาไปให้พระยานฟังว่า นายภูมิเรียกเงินจาก
ลูกความฝ่ายนายนิศย์ไป ๖๐ บาท ว่าจะเอาไปให้ผู้พิพากษา พระยานจึงตอบว่าไม่จริง
ผู้พิพากษาจะทำเช่นนั้นไม่ได้ แล้วพระยานจึงนำเอาข้อความไปบอกพระนางปริญาภิชาต
สั่งให้พระยานสืบสวนให้รู้แน่จะได้จัดการว่ากล่าว เมื่อพระยานสืบสวนแล้วได้แจ้งให้
พระนางปริญาภิชาตทราบ ใน พ.ศ. ๒๔๘๓ นายขุนตมุงสั่งให้พระยานแจ้งไปยังนางสาวพูนศรี
ในฐานะทำให้บุตรชายของนายขุนตมุงขาดใจ ชุนชัยกิจบริหารจึงไปหาพระยาน ๆ พาชุน
ชัยกิจบริหารไปหานายขุนตมุง ๆ ตกตงไม่ฟ้องร้อง เต็มพระยานมีบรรดาศักดิ์เป็นพระ
การุญวิจิตร นายพิพากษาศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ถูกหาว่าเอาเงินหลวงไปใช้ ศาลตัดสิน
จำคุก ๕๐ ปี และถูกถอดจากบรรดาศักดิ์

นายพ้อ เต่งน้อย พะยานนายยันต์ และนายแป๊ะ จำเลย เบิกความว่า พะยานเป็นเสมียนอยู่ที่ศาลจังหวัดชัยนาท คดีเรื่องนายคำ โจทก์ นายภู่, นายปิ่น และนายช่วงจำเลยนั้น พะยานเป็นคนไปส่งหมายให้นายปิ่นที่บ้านนายภู่ แต่ส่งหมายให้ไม่ได้ โดยภรรยาของนายภู่บอก่านายปิ่นไม่อยู่และไม่ยอมรับหมายแทน พะยานจึงทำรายงานเสนอศาล ก่อนส่งหมายหรือภายหลังส่งหมายแล้วพะยานเห็น นายปิ่น อยู่บ้านนายภู่ ๆ ขอหนีความไปพวน ๆ เสมอ นายแป๊ะกับนายภู่เกิดโต้แย้งกันบ่อย ๆ เรื่องยื่นฟ้องและคำร้อง

ศาลได้พิจารณาพะยานโจทก์โดยละเอียดแล้ว เห็นว่าคดีสำหรับพระยาวิชิตสรไกร จำเลยนั้น ได้ความว่า ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ พระยาวิชิตสรไกรเป็นข้าหลวงประจำจังหวัดชัยนาท เมื่อเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยมีพระองค์เจ้าบรมวงศ์เป็นหัวหน้าผู้หนึ่ง หรือเรียกอย่างอื่น ๆ ว่ากบฏบวรเดช พระยาวิชิตสรไกรได้พูดจาตั้งเดรัจฉกบฏ นับถือว่า พวกกบฏนั้นเป็นพวกเจ้า ทั้งมีความเชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะต้องแพ้โดยพวกกบฏมีคนสำคัญในวงกรรทหารอยู่หลายคน วิญญาณที่รัฐบาลกระจายข่าวว่า พวกกบฏพ่ายแพ้และล่าถอยไป พระยาวิชิตสรไกรก็พูดคัดค้านต่อหน้าประชุมชนว่า คำแถลงการณ์ของรัฐบาลไม่น่าเชื่อ และลกลเขาเรือนไม้ เป็นการแสดงกิริยาว่าไม่ถูกใจ พระยาวิชิตสรไกรสั่งให้ระดมพลไว้ ๒ อำเภอ คืออำเภอบ้านเขย่นและอำเภอบ้านกล้วย (ซึ่งเป็นอำเภอเมือง) โดยเตรียมได้ช่วยเหลือพวกกบฏ มีผู้ถามพระยาวิชิตสรไกรว่าตั้งระดมพลเพื่อช่วยใคร พระยาวิชิตสรไกรว่าระดมไว้ช่วยพวกเจ้า พวกที่จงรักภักดีต่อรัฐบาลเกรงว่าได้รับความเดือดร้อนเพราะพระยาวิชิตสรไกร จึงร้องเรียนมา ในคราวนั้นพระยาวิชิตสรไกรต้องถูกปลดออกจากราชการ แต่หาได้ถูกฟ้องร้องให้ลงโทษไม่ จะเป็นเพราะพะยานหลักฐานยังไม่เพียงพอหรือเพราะเหตุใดไม่ปรากฏ

ก่อนในครั้งนั้น โจทก์มีพระยานกล่าวหาว่าพระยาวิชิตสรไกรได้ใช้ให้นายมัด และ นายบ้อมไปชิงหอดวงพิบูลสงครามและบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล เพื่อตั้งรัฐบาล เปลี่ยนแปลงการปกครอง และได้สั่งให้นายบ้อมไปหาผู้ร้ายสำคัญมายิงหอดวงพิบูลสงครามด้วย พระยาวิชิตสรไกรได้รับความน้อยใจจากรัฐบาลมาตั้งแต่ครั้ง พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยถูกปลดออกจากราชการตั้งกล่าวแต่บัดนั้น จึงได้คบคิดกันกับพระวุฑฒินิภาคภักดีและ พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ ซึ่งได้รับความน้อยใจมาเช่นเดียวกัน จะกระทำการตั้งรัฐบาลและเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ แผนการณ์ของพระยาวิชิตสรไกร และพระวุฑฒินิภาคภักดีนั้นเช่นเดียวกัน คือได้รับความอุดหนุนจากพวกให้สมัครเป็น ผู้แทนราษฎร แล้วก็จะคิดตั้งรัฐบาลต่อไป ดังได้กล่าวไว้ในคดีพระวุฑฒินิภาคภักดีและพระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์นั้นแล้ว

พระยาวิชิตสรไกรได้นำพระยานหลายคนมาจับ แลถ้อยคำของพระยานเหล่านั้น เป็นถ้อยคำกว้าง ๆ ไม่ชัดว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด เช่นเป็นต้นว่า พระยานไม่เคยรู้เห็นว่า พระยาวิชิตสรไกร เป็นผู้ที่จะตั้งรัฐบาลหรือพูดง่าย ๆ ว่าเป็นกบฏ ถ้อยคำพระยานเช่นนี้ไม่น่าหนักตามกฎหมาย พระยานของพระยาวิชิตสรไกรบางคนก็ไม่รู้เรื่องอะไรที่จะเป็นประโยชน์แก่คดีเลยเลย มีพระยานบางคนว่า เมื่อพระยาวิชิตสรไกร เป็นผู้แทนราษฎรอยู่ในตำแหน่งก็ชอบยกมือเห็นด้วยกับฝ่ายรัฐบาล จึงเป็นเหตุให้สมัคร ขบขันกันว่า ไม่ช้าพระยาวิชิตสรไกรจะต้องได้เป็นรัฐมนตรี ความชอบนี้อาจเป็นจริงดังพระยานกล่าว แต่จะเป็นประโยชน์อันใดแก่คดีเท่า เหตุว่าการที่ขอยกได้เป็นรัฐมนตรี นั้นมิใช่จะประกันให้พระยาวิชิตสรไกรเป็นกบฏไม่ได้ ข้อที่พระยาวิชิตสรไกรนำสืบ ถึงข้ออ้างเหตุระหว่างพระยาวิชิตสรไกรกับพระยาน โจทก์ ซึ่งให้การถึงเรื่องที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๗๖ นั้น เห็นว่าเป็นเหตุเล็กน้อยหมิ่นหมิ่น ไม่พอฟังว่าเป็นเหตุทำให้พระยาน อาญาคดีถึงเพียงนั้น พระยานโจทก์ที่ให้การถึงเรื่องในตอนหลังนั้น พระยาวิชิตสรไกร

ก็ไม่ได้นำสืบหัดต่างอย่างไรให้แข็งแรง เป็นแต่ว่าไม่เคยพบกับนายผัด, นายบ่อม
พะยาน โจทก์เท่านั้น ไม่มีเหตุผลที่จะหักล้างพะยาน โจทก์

คดีสำหรับนายยนต์ จำเลยนั้น ปรากฏว่าเมื่อครั้งกบฏบวรเดช พ.ศ. ๒๔๗๖
นายยนต์ได้ถูกไต่สวนในเรื่องที่คงหาว่าได้ กระทำการเกี่ยวข้องกับพวก กบฏ ด้วยผู้หนึ่ง
คณะรัฐมนตรีมีความเห็นว่า นายยนต์มณฑลพิษณุโลก ดังปรากฏอยู่ในหนังสือ
ของคณะรัฐมนตรีที่มาถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ซึ่งโจทก์ได้อ้างมา
เป็นพะยานแล้วนั้น

มาในครั้งนั้น โจทก์นพะยานหลักฐานมาตั้งว่า นายยนต์ได้ใช้ให้พ่ายโดย,
นายปิ่นและนายมา ซึ่งเป็นผู้มชอเสียงในทางซ้ายคนไปทำร้ายหลวงพิบูลสงครามและ
บุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล เพื่อตั้งและเปลี่ยนแปลงการปกครองของรัฐบาล
ดังปรากฏข้อความละเอียดในถ้อยคำของพะยาน ๓ คนนั้น ในด้านจนแล้ว พะยาน โจทก์
๓ คนนั้น คำได้พิเคราะห์โดยถ้อยคำแล้ว เห็นว่าได้ให้การประกอบด้วยเหตุผล
โดยยืดยาว ถ้พะยานได้แถลงบนเรื่องจนแล้ว จะจับข้อเท็จได้ไม่ยากนัก ในตอน
หนึ่ง นายปิ่นและนายมาที่เป็นพะยานคู่ การให้การซักข้อมยอมเปิดเผยมาแล้ว เหตุผล
กระจุกกระจิกเล็กน้อยซึ่งจะตรงกันไม่ได้เลย คำข้อมตระหนักว่าการแต่งตั้ง
กต่างบ้ายความผิดอันร้ายแรงให้แก่ผู้บริวตทชนน เป็นคนร้ายซึ่งเป็นอย่างยิ่ง และคำด
จะพยายามจนสุดความสามารถที่จะระดังธรรมอันนไว้ นายภุม, นางแฉว และนาย
ประยอม พะยาน โจทก์ ๓ คนนี้ คำดรูตักถ้อยคำประกอบด้วยทาทงกริยาไม่น่า
ไว้ใจ หมดความเดิมใส่ตั้งแต่เริ่มแรก จดหมายทนางแฉวให้ประยอมส่งมาถึงหลวง
พิบูลสงครามหนักมพรรษ วันที่๓ ในจดหมายเป็นวันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ แต่
วันส่งไปรษณย์เป็นวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ ทั้งกันตั้งเดือนเคษ และควรรระดัก
ไว้บ้างว่า วันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ นนก่อนวันที่หลวงพิบูลสงครามถูกนายตั้ง
และวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๓ นนภายหลังจากวันึงมานานแล้ว ถ้าผู้ตั้งจดหมาย

จะคิดหาความชอบ โดยแต่ไว้ถึงวันในจดหมายให้ก่อนวันเกิดเหตุได้ ก็ทำไมจะทำได้ นายทองใสที่ให้เหตุผลว่า ได้ตามจดหมายนั้นไว้ในหีบตงเดือน นึกได้จึงเขาไม่ส่งไปรษณีย์ เขียนของใหม่ เพราะซองเก่าเปื้อนน้ำมัน ซองเก่าก็ส่งต่อมาในซองใหม่ด้วย แต่ไม่ปรากฏว่ามีซองเก่าเปื้อนน้ำมันในซองใหม่ อย่างไรก็ตาม คำนายภูมิ, นางแฉง, นายประอ้อม และนายทองใบ เป็นแต่พระยานปดายเหตุเด็กน้อย เมื่อมีเหตุที่ไม่มาเดอมได้ แดวกก็ตองคุดออกไป แต่หาทำให้พระยานลำคุดของโจทก์อันเป็นเหตุใหญ่ในคดีนั้นเสียไปไม่

นายยนต์ จึงเลยนำสืบถึงฐานที่อยู่ว่า เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ นั้น นายยนต์เขาเงินไปให้เมียอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อบริการงานของที่ดินของนายเจริญ เป็นการแสดงว่าจำเลยไม่ได้อยู่กับพระยาวิฑูรย์กร ไกร นายเป๊ะ และชนนีนพนี้ ประคำสันทามของจำเลยที่จังหวัดนครราชสีมา แต่พระยานจำเลยในขอนแก่นเหตุทำให้ไม่น่าฟัง กล่าวคือ นางเนยภริยานายยนต์ให้การเป็นพระยานว่า ในการรับงานของที่ดินของนายเจริญนั้น นางเนยคงหากเป็นผู้ที่เขียนเช็คให้เป็นราคาทรัพย์สิน และเช็คนางเนยยังได้อ้างมาประกอบบอกด้วย แต่นายยนต์จำเลยหาได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไม่ จึงน่าเชื่อจากความจริงที่นางเนยเองเป็นผู้รับงานของ ดึงนระหัดต่างก็ยกคำพระยานโจทก์ ทักถาวรทางตนนั้นอย่างไรได้

พระยานนายยนต์จำเลยนอกจากนี้ ก็สืบถึงตัวเหตุระหว่างนายยนต์กับนายภูมิ เป็นสิ่งอันมาก กล่าวได้กล่าวแต่ว่า ไม่สมควรที่จะฟังคำนายภูมิ, นางแฉง, นายประอ้อม และนายทองใบ ฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงจนถึงพระยานจำเลยในคดีนี้

เป็นอันว่านายยนต์จำเลย สืบหักล้างพระยานโจทก์ไม่ได้

ส่วนนายเป๊ะและชนนีนพนี้ประคำสันทามนี้ โจทก์มีพระยานคนเดียวแต่ ฉะนั้นเพราะควรวาดท้าวจำเลยทั้ง ๒ คนนี้ไปกินเลี้ยงที่บ้านนายยนต์จำเลย และได้พูดคุยชกชวนพระยานที่นั้น ฝ่ายจำเลยมีพระยานกล่าวถึงฐานที่อยู่ คือ นายเป๊ะ จำเลยไม่เคยไปกินข้าวที่บ้านนายยนต์ ภริยาและบุตรเขยที่อยู่บ้านเดียวกับกับนายเป๊ะย่อมต้องรู้ความ

เป็นไปของนายแฉะ พระนาถปรีญาหิวนำคำตจหวัดชยนาท ซึ่งเป็นมุนนาย
 ของจำนดยกถ้าวว่า นายแฉะเป็นคนประพฤติเรียบร้อยไม่เอาเรื่องวาวอะไรกับใคร
 ไม่เห็นเคยเที่ยวคบเพื่อนฝูงแต่เที่ยวถกต่างคน ส่วนชนนพินธิประคำต้นจำเลยก็มีพะยาน
 ว่าจำเลยไม่เคยไปจังหวัดชยนาทในระหว่างที่ทำการเดออกตงผู้แทนราษฎร เพราะทาง
 ราชการไม่อนุญาตให้ข้าราชการลาในระหว่าง ที่ทำการเดออกตง เวदानนจำเลยรับ
 ราชการเป็นนายอำเภอชยนาทชยนาท จังหวัดนครสวรรค์ จนทพะยานโจทก์
 ถ้าวว่าชนนพินธิประคำต้น ไม่กินข้าวที่บ้านนายณคนน เป็นอนอยู่ในคราวมงานเดออก
 ตงผู้แทนราษฎร ดังน

ศาลเห็นดวงพะยานโจทก์ในเรื่องนี้ มีคชนคนเดียวไม่มีพะยานหลักฐานอื่นอีก ยัง
 อยู่นอย ทงจำเลยก็มีพะยานสืบหักถวงพะยานโจทก์หลายปาก จะฟังตงโทษจำเลยยัง
 ไม่นัด เมื่อกรณเป็นทตงตั้งเช่นนี้ทตงยกประ โยชนแห่งความตงตั้งให้เป็นคณแก่
 นายแฉะและชนนพินธิประคำต้นจำเลย

เมื่อประมวตขอเท็จจริงตงแต่คชนนอยตงานค สรวุมวงได้ความว่า นับ
 จำเดิมตงแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงถารปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
 มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแล้ว แม้พระปกเกล้า ฯ ซึ่งเคยเสวย
 ราชย์เป็นพระมหากษัตริย์อยู่เห็นอกอุหมาย จักยินยอมตงระบรมเดชานภาพตงมา
 เป็นพระมหากษัตริย์อยู่ใตกฎหมายตามระบอบรัฐธรรมนูญก็ตาม แต่พระปกเกล้า ฯ
 หาได้ทรงตงระบรมเดชานภาพ โดยเต็มพระทัยไม่ หากเป็นการกระทำชวขณะหนึ่ง
 ซึ่งหวังจะมีโอกาสได้พระราชอำนาจตงคืนตงสภาพเดิมในภายหลัง ทงนโดยปรากฏ
 ตามหลักฐานพะยานโจทก์ว่า ในระหว่างที่พระปกเกล้า ฯ เป็นพระมหากษัตริย์อยู่ใต
 กฎหมายตามระบอบรัฐธรรมนูญนั้น ได้ร่วมคคกับพระยาม โนปกรณ์นิติชาดากับพวก
 ที่จะกำจัดบนทอนผู้ก่อกานิต ให้มีรัฐธรรมนูญซึ่งบริหารราชการแผ่นดินอยู่ในเวदानนให้

คำนึงกันไป เพื่อฟื้นฟูให้พระปกเกล้า ฯ กลับมีพระราชอำนาจตามเดิม แต่พระ
 ปกเกล้า ฯ และพระยามโนปกรณนิติธาดา กับพวกคงกล่าวแต่จะกระทำการสำเร็จดัง
 ความประสงค์ก็หาไม่ โดยเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖ รัฐบาลสมัยพระยา
 มโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรีในครั้งนั้นกลับถูกยึดอำนาจการปกครอง และ
 ถูกทำลายแผนการณ์ที่จะยกย่องให้เข้าครองนโนเสียดิน แต่กระนั้นแล้วพระปกเกล้า ฯ
 ก็หาได้ทรงหมดมานะไม่ โดยในคราวที่พระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นกษัตริย์มหา
 ธิราชรังสฤษฎิ์ พระปกเกล้า ฯ ยังได้วิงวอนหรืออรุณเหินเห็นใจขอให้เกิดกบฏใน
 ครั้งนั้นด้วย ดังปรากฏจากหลักฐานพระยานโงะทกเกล้า พระปกเกล้า ฯ ได้ทรง
 จ่ายเงินให้พระองค์เจ้าบรมวงศ์เธอถึงสองแสนบาท และนอกจากนี้ยังทรงจ่ายเงินให้ผู้อื่นอีก
 หลายนาย เป็นจำนวนหลายพันบาท จำเลยในครั้งนั้น หม่อมเจ้าวงศ์นรพร เทวกุล,
 นายร้อยตำรวจเอกน้อย เทวกุลปต์, หลวงชำนาญยุทธศิลป์, หลวงภิบาลภูวนารถ,
 พระสิทธิเรืองเดชพล และพระยาวิชิตร์ไตร จำเลยกับพวกได้สมัครคบกันกระทำการผิดกับ
 พวกกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ ด้วย แต่ยังมี คดีถูกฟ้องร้องให้ลงโทษตามกฎหมาย เมื่อ
 รัฐบาลได้กำลังทหารปราบปรามพวกกบฏพ่ายแพ้ไป พระปกเกล้า ฯ ก็ทรงสละ
 ราชสมบัติ ทรงหนีลงมาจากราชสำนัก ฯ กับคณะกระทำการล้มล้างรัฐบาลไม่
 ดำรงตนเอง นอกนั้นได้ความต่อไปว่า นับตั้งแต่พระปกเกล้า ฯ สละราชสมบัติ
 ตลอดมาจนถึงวันที่จำเลยถูกจับ จำเลยในคดีนี้ยังมีได้ติดตามพยายามในอันที่จะ
 กระทำการล้มล้างรัฐบาลตามความคิดเดิม โดยจะเชิญเชิญพระปกเกล้า ฯ หรือกรม
 พระนครสวรรค์ เช่นเป็นพระเจ้าแผ่นดินแทนสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน
 และจะให้พระยาทรงสุรเดชเป็นนายกรัฐมนตรีให้จึงได้ จำเลยกับพวกได้สมัครกันจัดหา
 นักเลงฝีมือให้มาประหารบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาล และข้าราชการที่ควบคุมกำลัง
 ทหารหรือตำรวจตามหน่วยสำคัญต่างๆ มีพระยาพหลพลพยุหเสนา, หลวงพิบูลสงคราม
 หลวงประจักษ์ฐมนุชรธรรม, หลวงอดุลเดชจรัส, ขุนศรีศรีรากร, ขุนปลัดปรบมภ์ และ

บุคคลอื่น ๆ ตกหายหนหายครังต่างกรรมต่างวาระกัน โดยมีแผนการณ์ว่า เมื่อ
 กำจัดบุคคลสำคัญดังกล่าวแล้ว ทหารและตำรวจจะขาดผู้บังคับบัญชาเป็นกำลัง
 สำคัญ เป็นเหตุให้เกิดระส่ำระสายไร้ผู้บังคับบัญชาที่ระบงการให้กระทำการซัดเซว
 จำเอยกับพวกใต้ ในโอกาสนั้นจำเอยกับพวกก็จะได้ใช้กำลังของตนหรือพรรคพวกที่มี
 อยู่มั่งดังรัฐบาลได้โดยง่ายตาย ดังกล่าวแล้วข้างนี้

นอกจากแผนการณ์คิดประหารบุคคลสำคัญดังกล่าวแล้ว จำเอยได้เกิด
 กตมหาพรรคพวกโดยใช้ถ้อยคำหลอกลวงให้คนเหล่านั้นหลงนิยมไปว่า คณะรัฐบาลนี้
 ไม่มีความสามารถในการบริหารราชการแผ่นดิน ปกครองและใช้อำนาจมิเป็นธรรม
 ด้วยประการต่างๆ ซึ่งกล่าวว่คณะรัฐบาลและข้าราชการบริหารราชการแผ่นดินนี้ เป็นทาง
 หาประโยชน์ส่วนตัว และให้พวกพ้องเป็นใหญ่ แต่ในทางพิจารณาถ่อมปรากฏว่า จำเอย
 เหล่านี้เอง เมื่อกระทำกรรมดังรัฐบาลเปลี่ยนแปลงการปกครองสำเร็จแล้ว ก็
 ปรารถนาจะมี คณะรัฐบาล เป็นใหญ่เป็นโต ต้องการมั่งมีและต้องการหาความสุข
 ส่วนพวกพ้องที่ไม่มีความรู้หรือแม้แต่จะเฒ่เคยมีอาชีพในทางโจรกรรมและประทุษร้าย
 คอชวัดและร่างกายมา ก็จะให้ได้รับราชการมีเงิน ใช้จ่ายและความสุขสบาย ซึ่ง
 เห็นได้ชัดว่า การที่จำเอยกับพวกกระทำกรทำร้ายทำลายรัฐบาลดังกล่าวแล้วนั้น หาได้
 เป็นไปตามจกทางรัฐธรรมนุญไม่ และแทนที่จะเป็นไปตามวิถีทางเสันนั้น จำเอยกับ
 พวกถ่อมต้องการแสวงหาอำนาจ ต้องการความสุขสำราญ และต้องการเงินมาจับจ่าย
 ใช้จ่ายบำรุงความสุขส่วนตัวและพวกพ้องของตน หากได้มุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมไม่

การกระทำครั้งนี้แต่แยกกระทำกันเป็นล่ำย ๆ หลายล่ำยด้วยกัน แต่ในล่ำย
 เหล่านี้มักจัดหาผู้ประหารบุคคลสำคัญในคณะรัฐบาลบ้าง เกือบกล่อมชักชวนให้ ซ้ำ
 เป็นพรรคพวกด้วยบ้าง ให้ส่งสมอาวุธยุทธรณ์บ้าง และกล่าวความเลี้ยวดีได้ร้าย
 ดหมิ่นรัฐบาลบ้าง จนกระทั่งได้ตั้งมือกระทำกรประทุษร้าย ดังกล่าวมาแต่ไว้
 เมองคน หนึ่งได้ความตามหลักฐานพยานใจทักในคนนั้นว่า การที่จำเอยได้ล้มคม

กันใช้กำลังบังคับ เพื่อกำหนดมติต่างรัฐบาลเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้ง พระ
ปกเกล้าฯ, พระยาทรงสุรเดช, พระยาฤทธิรงค์, หลวงประดิษฐไพฑูริย์ และบุคคลอื่น
อีกหลายคนได้รื้อฟื้นสนับสนุนด้วย

การที่จำเลยกับพวกกระทำการประทุษร้ายเพื่อกำหนดมติต่างรัฐบาลในครั้งนั้นมิใช่
มีแต่พลเรือนเท่านั้น จำเลยบางคนเป็นนายทหารประจำการและนอกประจำการ จำเลย
ที่เป็นนายทหารประจำการนั้น บางคนได้รับความไว้วางใจจากกองทัพของประเทศไทย
ให้ทำหน้าที่ควบคุมกำลังทหารและอาชญากรกบฏเพื่อป้องกันประเทศชาติ แต่
กลับนำเอา ตำแหน่งหน้าที่ราชการมาใช้เป็นกำลังเพื่อกำหนดมติต่างรัฐบาลเปลี่ยนแปลง การ
ปกครอง โดยหวังประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น เป็นการบ่อนทำลายสภาพวินัยของกรมกอง
ทหารในกองทัพของประเทศไทยให้เสื่อมทรามลงไป ทหารประจำการและนายทหาร
นอกประจำการก็ตาม ถัดคิดมติต่างรัฐบาลเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองด้วย ใช้กำลัง
บังคับโดยหวังประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง และคิดประทุษร้ายรัฐบาลนั้นคือการ
กระทำความผิดใหม่ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารในกองทัพ ย่อมนับว่าเป็น
ความเสียหายแก่กองทัพของประเทศไทยอย่างยิ่ง จึงควรรับโทษหนักกว่าจำเลย
ที่เป็นพลเรือน

คดีเป็นอนพวงได้ว่า จำเลยทั้งหมดในคดีนั้นนอกจากนายร้อยเอกดาบ บุญญเสฐ
นายพันตรี ชุนชาติบำรุงนิก, นายร้อยเอก ชุนรณนัยพิงส์อาด, นายพันเอก พระยาสุรศักดิ์
เสนา, พระยาสุเทพภักดี, ชุนนิพนธ์ประศาสน์ และนายเป๊าะ แสงไชย ได้ล้มค้มกัน
กระทำการประทุษร้ายเพื่อกำหนดมติต่างรัฐบาล มีความผิดฐานกบฏตามกฎหมายลักษณะ
อาญามาตรา ๑๖๓ อันกำหนดโทษไว้ ๒ ฐาน คือ ประหารชีวิตฐานหนึ่ง และจำคุก
ตลอดชีวิตอีกฐานหนึ่ง ซึ่งเป็นโทษสูงอยู่แล้ว ไม่จำต้องวินิจฉัยถึงความผิดใน
กระทงอื่น ๆ และจำเลยทุกคนที่เป็นทหารประจำการและนายทหารชั้นสัญญาบัตร นอก
ประจำการ ยังมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร มาตรา ๕๒ เพิ่มเติม

โดยพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาทหาร พ.ศ. ๒๔๗๐ ซึ่งในวรรคท้าย ได้กำหนดโทษไว้สองฐานเช่นเดียวกัน คือประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ข้อที่ โจทก์ขอให้เพิ่มโทษนายมน มติวงศ์, นายทอง ช่างชาญกุด และหม่อมราชวงศ์ นิमितมงคล นวรัตน์ ฐานไม่เซ็ดหัดบั่น โทษที่กฎหมายกำหนดไว้ ๒ ฐานดังกล่าว มาแล้ว เป็นโทษที่สูงอยู่แล้วจะเพิ่มอีกไม่ได้

อาศัยเหตุผลดังกล่าวแล้ว จึงพร้อมกันพิจารณาให้ประหารชีวิตนายตี บุญคำ, นายพันโท พระสุรภณชิต, นายร้อยโทธนเถร ศาสตรเกษมณ, นายตามพวง พดนาถ, นายพลโท พระยาเทพหัสดิน, นายร้อยโทเผ่าพงษ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, นายตาม ผดพินช เทพหัสดิน ณ อยุธยา, นายร้อยตรีบุญมาก อุกษัตติ, นายทอง ช่างชาญกุด, นายพันเอก หาดวงนพพิทโยช, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนันทนเรนทร, นายพัน เอก หาดวงชำนาญยุทธศิลป์, นายร้อยเอก ชนคตพตพฤษ, นายพันตำรวจตรี ชูสนาม นฤนาท, นายพันตรี หาดวงไววิทยาศรี, นายพันเอก พระสังขิเวียงเดชพล, จำนายสืบ ตำรวจแม่น เลิศราภ, นายร้อยเอกจรัส สุนทรภักดี, นายร้อยโทเส่ง วิมลณะศิริ, นายร้อยโทดิษฐ์ เกษจินดา และนายร้อยโทเด็ริม พมทอง จำเลย แต่นายพลโท พระยา เทพหัสดิน, กรมหมื่นนันทนเรนทร และนายพันเอก หาดวงชำนาญยุทธศิลป์ จำเลย เกยทำความผิดมาแต่ก่อน ประกอบกับเมื่อได้ระงับถึงเหตุผลต่างๆ ไปแล้วควรได้รวม ความปรานี จึงลดโทษให้ ๑ ใน ๓ ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๕๘ และ มาตรา ๓๗ (๓) คงให้จำคุกจำเลยทั้ง ๓ นี้ตลอดชีวิต กับให้จำคุกนายถนอม แจ่ม สัมบูรณ์, นายมน มติวงศ์, นายร้อยเอกหาดวงภักดีภูมิภาค, นายร้อยเอก ชู นประสิทธิ์สันธวาคม, นายร้อยเอกเพชร ศิวสวัสดิ์, นายร้อยเอกชดอ เอมะศิริ, หลวง ศิริราชทวีพิชัย, นายถนอม โภชนพันธ์, จำยง, พระราชญาติภิกษา, นายเพิ่ม เผื่อน พิภพ, นายพลตรี หม่อมเจ้าวงศ์นริศ เทวกุล, นายตำรวจเอกน้อม เทวกุล, นายพันตรี หาดวงอภิบาลภูวนารถ, พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์, พระอนุชฌิมภักดี,

นายร้อยเอก หาดทองประจัญต์ศิริการ, นายโชติ คุ้มพันธ์, หม่อมราชวงศ์นิมิตมงคล
 นวรัตน์, นายร้อยโทบุญถ้อย โตกระแสน, พระยาวิชิตสรไกร และนายยันต์ วิจิณัยภาค
 จำเลยไว้คดีข้อคดี ส่วนนายร้อยเอกคาง บุญญเสษฐ, นายพันตรี ชุนชิตปัจจุบัน,
 นายร้อยเอกขุนรณมัยพิลาต, นายพันเอก พระยาสุรศักดิ์เสนา, พระยาสุเทพภักดี,
 ขุนนิพนธ์ประคำรัตน์, และนายเบ้งแสงไชย จำเลยให้ปล่อยตัวไป

นายพันเอก พรหมโยธ	ประธานกรรมการ
นายพันเอก ประจวบปัจจุบัน	กรรมการ
นายพันเอก ชจรเนติยทัต	กรรมการ
นายพันเอก วิชยทัตเดชาคน	กรรมการ
นายพันตรี นรินทรชัย	กรรมการ
นายพันตรี อมพร ศรีไชยยนต์	กรรมการ
มนูเจตย์มุตนาท	กรรมการ
รศประจิดธรรมจาริต	กรรมการ
ศรีวกรมาทตย์	กรรมการ
สารนิคมบุญญา	กรรมการ
นิตยารณพิเศษ	กรรมการ

นายพันเอก หาดทองชาญสงคราม ไปราชการต่างประเทศ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์พาณิชย์สุภผล สำนักพิมพ์ นายนพดล ทรัพย์สุนทร ผู้พิมพ์โฆษณา ๙/๘/๒๕๖๒

05/10/2565